00013348

21.33

Digitized with financial assistance from

H T Parekh FOUNDATION

An Initiative by HDFC

WITH YOU, RIGHT THROUGH

on 15 October, 2018

जैनविविधसाहित्यशास्त्रमाला [१]

श्रीमच्छनेश्वरमुनीश्वरविरचितं

सुरसुंदरीचरिअं ।

विद्वच्छिरोमणि-शान्तमूर्त्ति-मुनिमहाराज-श्रीमद्-
राजविजयेन टिप्पणादिभिः संस्कृत्य
संशोधितम् ।

श्रेष्ठित्रिकमचन्द्रात्मज-न्यायतीर्थ-व्याकरणतीर्थ-
पण्डित-हरगोवनदासेन प्रकाशितम् ।

वाराणस्यां
चन्द्रप्रभायन्त्रालये तत्प्रबन्धकर्त्रा मुनशी-गौरीशंकरलालेन
मुद्रितम् ।

वीरसंवत् २४४२ विक्रमसंवत् १९७२

THE ASIATIC SOCIETY OF BOMBAY
LIBRARY

Pra 891·33
Dha/Sur
13348
(13348)
9 JUN. 1952

प्रस्तावना ।

सुविदितं प्रमाणसिद्धं चेदं खल्वखिलानामपि विहितौचित्य-शास्त्रपरिशीलनानामभियुक्तमतल्लिकानां यदुत, 'भरतक्षेत्र'-इत्याख्यया वा, 'जम्बूद्वीप'-इत्यभिख्यया वा, 'आर्यावर्त'-इत्यभिधया वाऽऽर्हत-ताथागत-तदन्यसमयपरिभाषितस्य चिराय सर्वत्र विश्रुतप्रतिष्ठस्यास्य भारतवर्षस्य प्राचीनभाषासु प्राकृतभाषाप्येकतमा नाम । यद्यपि 'संस्कृत-प्राकृत-पाल्यादिषु तादृशीषूपलभ्यमानोत्पद्यमानप्राचीनार्वाचीनविविधसाहित्यग्रन्थासु का प्राचीनतरा प्राचीनतमा च ?' इति गौरवाङ्कितम्, अथ च नाना-

---

१ 'मज्झिमनिकाय'-प्रभृतीनां पिटकग्रन्थसंज्ञया प्रसिद्धानां बौद्धमूलधर्मशास्त्राणाम्, तदङ्गभूतानामितरेषां सौगतसंख्यावद्विनिर्मितानां च व्याकरण-न्यायादिविविधसाहित्यग्रन्थानां भाषाया 'पाली' इति नामधेयेन प्रख्यातत्वे, पुराणे च व्यवहारे सत्यपि प्राकृतभाषया सह यदा तौल्यपर्यवेक्षणं विदधीमहि, मागधी-शौरसेन्यादीनां वाणीनामिवावास्तवमेव भेदमालोकेमहि, वस्तुतो देश-काल-वक्त्रादिसामग्रीभेदसंजातेषद्विशेषप्रयुक्तं मागध्यादीनां प्राकृतभाषायाः संज्ञान्तरमिव (प्र० पृ० २) अस्या अपि नामान्तरत्वमेव, महावीर-शुद्धोदनसुतयोरेकदेश-कालभवत्वेन तद्भाषयोर्भेदबीजस्यैवासंभवात्, द्वयोर्धर्मग्रन्थानां भाषाया अतिसौसदृश्यस्य साक्षात्करणाच्च । २ संस्कृत-प्राकृत-पालीभाषासु प्रज्ञपण्डितगणप्रणीतं विविधविषयानुगतमनल्पीयः साहित्यमुपलभ्यमानम्, इदानीन्तनैश्चापि प्रायः सर्वमतानुयायिभिः समस्तदेशवासिभिश्च विद्वद्भिरधिकमल्पं वा संस्कृतभाषायाः साहित्यम्, पालीभाषायाश्च तत् सिंहलद्वीप-ब्रह्मदेशादिवास्तव्यैः सुगतमतानुसारिभिर्नवीनमारच्यमानमध्यक्षमीक्ष्यते । दुर्भाग्यमस्ति केवलं प्राकृतभाषाया एव, या पुरा निखिलदर्शनावलम्बिभिरखिलजनपदनिवासिभिश्च विबुधैर्विविधवर्मनैधितापि, जैनैश्चोत्तरोत्तरमधिकाधिकं तथा समादृता यथा 'प्राकृतभाषा जैनानां स्वीया भाषा' इति सार्वत्रिकविश्रुतिमाश्रितापि, इदानीमार्हतैरपीतरभाषासाहित्यवृद्धिं यथाशक्ति विदधानैरपि सर्वथा परित्यक्तसमादरा, अत एवानुत्पद्यमाननूतनसाहित्या प्रतिदिनमवहीयमानसाहित्या च वराकी वर्तत इति नेषल्लज्जाकरमेतदस्माकमर्हद्वाणीसमुपासकानाम् ।

मतभेदग्रस्तम्, अत एव विस्तरापेक्षिणं विषयं विवेचयितुं नैतदुचितं योग्यं च स्थलम्; तथापि 'प्राकृतभाषायाः सार्धवत्सरसहस्रद्वयाद् नार्वाक्तनमस्तित्वम्' इत्यत्र, यावदवगच्छामि, नास्ति मतद्वितयं मतिमताम्। न चैतदेव केवलम्, किन्त्वेतस्यां प्राकृतभाषायामेव जैनसिद्धान्तसूत्रणप्रयोजनप्रतिपादनप्रकरणे प्राक्तनैरनूचानमूर्धन्यैः

"बालस्त्रीमूढमूर्खाणां नृणां चारित्रकाङ्क्षिणाम्।
अनुग्रहार्थं तत्त्वज्ञैः सिद्धान्तः प्राकृतः कृतः॥"

इत्यादिना भूयस्तत्तद्ग्रन्थेषु निरूप्यमाणो जैनसिद्धान्तानां प्राकृतभाषाकृत एव जनसाधारणस्यासाधारण उपकारः, आर्हतेतरेषामपि प्राच्यप्रसिद्धप्रज्ञावतां नाटकग्रन्थादावपि तादृशपात्रादीनां प्राकृतभाषामयी एव वचनरचनापद्धत्यादिप्रवृत्तिश्च

---

३ अङ्गसूत्रादिपर्यायेष्वर्थतस्तीर्थकृद्भिः, शब्दतश्च तच्छिष्यमुख्यैर्गणधरपदवाच्यैर्विरचितेषु

"आचाराङ्गं सूत्रकृतं स्थानाङ्गं समवाययुक्।
पञ्चमं भगवत्यङ्गं ज्ञातधर्मकथापि च॥ २४३॥
उपासकान्तकृदनुत्तरोपपातिकाद् दशाः।
प्रश्नव्याकरणं चैव विपाकश्रुतमेव च॥ २४४॥
इत्येकादश सोपाङ्गान्यङ्गानि, द्वादशः पुनः।
दृष्टिवादो, द्वादशाङ्गी स्याद् गणिपिटकाह्वया॥ २४५॥" (A. C. II.)

इति नामसु द्वादशसु सिद्धान्तग्रन्थेषु प्रथमे एकादशापि प्राकृता एव, बाल-मूढाद्यल्पबुद्धीनामेव सत्त्वानां तदधिकारित्वात्; द्वादशश्च संस्कृतभाषामयः, अतिव्युत्पन्नमतिप्रतिपाद्यापेक्षयैव तन्निर्माणात्। ४ हेमचन्द्राचार्यप्रमुखैः, ततोऽपि प्राचीनैः प्राज्ञवर्यैश्च। ५ मुक्तेरवन्ध्यकारणतया चारित्रस्य, कारणे कार्योपचारात् तदभिलाषुकाणामिति भावः। ६ 'सर्वज्ञैः' इत्यन्यत्र पाठः। ७ (H. A. CHU. P. I)। ८ दण्डि-भामह-वररुचि-वाक्पतिप्रभृतीनाम्। ९ मृच्छकटिक-गउडवह-प्राकृतमञ्जर्यादौ। १० यद्यपि नाटकादौ स्त्री-विदूषकादीनां तादृशपात्राणां भाषा, हेमचन्द्र-चण्ड-वररुच्यादिप्रणीतप्राकृतव्याकरणनिर्दिष्टभाषानियमानामभावेन, प्राकृतभाषानुपातिनामप्यथ च शौरसेनी-मागधी-पैशाची-पाल्यादिव्यतिरिक्तव्यपदेश-(संज्ञान्तर)भाग्भाषोपदिष्टप्रयोगाणामुपलम्भेन च प्राकृतभाषातो विभेद-

'तदानीमेतस्या गिर आबालगोपालाङ्गनमनन्यः प्रचार आसीत्' इति निःसंशयमवगमयतः, भाषायास्तस्यास्तादृशप्रचाराभावे निर्दिष्टग्रन्थादिना जनसाधारणानुग्रहादिप्रयोजनस्यैवासिद्धेः। किञ्च, 'मगधदेशे भवा, तत्संबन्धिनी वेयं मागधी' इत्युपलब्ध-'मागधी'-इतिनामान्तरा प्राकृतभाषैव यथा मगधेषु देशभाषात्मना व्याह्रियमाणाऽभवत्, तथा, यदि, इदानीमाङ्गलदेश-

---

शालिनीव विभाव्यमानापि सूक्ष्मेक्षिकया समीक्ष्यमाणा न ततो व्यतिरिच्यमाना विभाति, देश-कालादिपरिवर्तनकृतस्य सर्वपदार्थानामल्पस्य महतो वा मूलरूपानुविद्धस्य परिवर्तनस्येव तदन्यतरेणैकेन केनापि रूपेण सर्वभाषास्वव्याहतप्रसरस्य भाषापरिवर्तनस्यापि नैसर्गिकतयाऽत्र सद्भावेऽपि प्राकृतत्वानुगमस्य वस्त्वभेदनियामकस्यामूलचूलमालोकनात्, ईषत्परिवर्तनेन भेदानाधायकस्य व्यपदेशान्तरस्य (नामान्तरस्य) सर्वत्रापातात्, तस्य (व्यपदेशान्तरस्य) व्यवहारसौकर्यमात्रनिबन्धनत्वात्, अत एव (व्यपदेशान्तरस्य वस्तुभेदाविधायकत्वादेव) तत्र मागध्यादौ प्राकृतत्वव्यवहारस्याप्यस्खलितमाधुनिकैस्तादितरैश्च विचक्षणैः क्रियमाणस्य कृतस्य चाभीक्ष्णमीक्षणात्, अन्यथाऽस्य कथमप्यनुपपद्यमानत्वात् 'तो डोऽनादौ"-(H. P., IV.260) इत्यादिना प्रतिपादितस्यैकैकस्या भाषाया विशेषस्याप्यत्यल्पत्वात्, तस्यापि (विशेषस्य) अन्यस्यामुपादानेऽप्रतिबन्धात्, स्वयं हेमचन्द्राचार्येण तत्रैव (प्राकृतव्याकरणे) "शेषं प्राकृतवत्" (IV. 286) "शेषं शौरसेनीवत्" (IV. 323) इत्यादिभिः, ततोऽपि व्यक्ततरमेतत्सिद्ध्याधायकेन सर्वापवादभूतेनापास्तापवादेन च "व्यत्ययश्च" (IV. 447) इति सूत्रेण, तत्र तत्र सूत्रेषु प्रदर्शितेन च "व्यत्ययात् प्राकृतेऽपि, अन्नं दाणं बोहिं" (IV. 277) "ताहँ, तुम्हाहँ" (IV. 300) इत्यादिनिदर्शनकदम्बकेनैतस्यैवाशयस्य निर्विवादमादृतत्वात्; हेमचन्द्राचार्यात् प्राचीनैर्जैनैर्जैनेतरैश्च मेधावद्भिर्निर्मितेषु नाटक-चरित्र-स्तोत्र-साहित्यादिप्राकृतग्रन्थेष्वपि प्रतिपदं तादृशप्रयोगदर्शनाच्चेत्यलमतिचर्चया। ११ जैनसिद्धान्तादिना, आदिना नाटक-स्तुत्यादिपरिग्रहः।

१२ न च कल्पनाशिल्पिकल्पितमात्रमेतत्, यद्वदिदानीमपि वस्तुतः सर्वथाऽऽङ्गलभाषैव सती 'अमरिका' (America) इतिनाम्ना सुविख्याते जनपदे तद्देशभाषारूपेण व्याह्रियमाणा तद्देशसंबन्धितया 'American Language' इति समासादितसंज्ञान्तरानुभूयते, तद्वदेतस्या अपि व्यपदे-

स्योन्नतिशालित्वेनाङ्गलभाषेव, सुविश्रुतश्रेणिका(बिम्बसार)-ऽशोकादिमहाभूपीपतिपटलस्यैतिहासिकस्थलतया सुप्रसिद्धपाटलीपुत्र (Patna) राजगृही(Rajgir)प्रभृतिराजधानीकस्य संजातमहावीर-बुद्ध-मङ्खलीपुत्रादिमहाधर्मप्रवर्तकस्य मगधदेशस्यातिगौरवितत्वेन 'इयमपि भाषा भारतवर्षस्येतरजनपदेष्वपि जनभाषारूपेण प्रचलिताऽऽसीत्' इत्यनुमिन्वीमहि, न किञ्चिद् बाधकमुपलभेमहि, प्रत्युत हस्तावलम्बदायकं संवादं चात्रासादयेमहि । स चायम्-नागरी- गौर्जरीप्रभृतीनां कालत परिवर्तितेषदीषद्रूपाणामधुनापि भारतेऽस्मिन् जनभाषारूपेण प्रचलन्तीनां प्रायो निखिलानामप्येतद्देशभाषाणां व्याकरणादिप्रमाणितं मूलं (प्राथमिकं रूपम्) प्राकृतभाषैव भवितुमर्हतीति । प्राकृत-

---

शभेदस्य सुसंभवात् । १३ केचित्तु भाषाशास्त्रिम्मन्याः संस्कृतभाषामेव सर्वासां भारतवर्षीयभाषाणां मूलम्, प्राकृतभाषां च संस्कृताज्जायमानतया द्वैतीयीकं रूपमामनन्ति, प्रमाणयन्ति च "प्रकृतिः संस्कृतम्, तत्र भवं तत आगतं वा प्राकृतम्" (H. P. I. I.) इत्यादिना स्वाभिप्रायम् । एतच्चाविचारितरमणीयम्, "प्रकृतिः संस्कृतम्"-इत्याद्यव्यवहितानन्तरमेव "संस्कृतानन्तरं च"--इत्यादिना भेदत्रितयविभक्तत्वेन प्राकृतभाषायाः, तद्विशेषस्य (प्राकृतविशेषस्य) तद्भवत्वेऽपि (संस्कृतभवत्वेऽपि) प्राकृतसामान्यस्य संस्कृतजन्यत्वाभावेन भेदत्रयघटकांशविशेषस्य प्राथमिकरूपत्वे दोषाभावात्; संस्कृतभाषातः प्राकृतभाषामवबुभुत्सूनां तद्बोधोत्पादने तादृशप्रकृतिप्रत्ययविभागस्यैव कारणिकतया संस्कृतव्याकरणानन्तरं प्राकृतोपदेशस्य च तन्निमित्ततया (तादृशप्रकृतिप्रत्ययविभागनिमित्ततया) तद्वाक्यस्य (प्रकृतिः संस्कृतमित्यादेः) स्वव्याकरणस्थतादृशसाधनक्रममात्रसूचनपरत्वात्, अन्यथा हेमचन्द्रस्यैव तीर्थकृत्सामान्योपदेशभाषाभिधानविवरणप्रसङ्ग "एकरूपापि हि भगवतोऽर्धमागधीभाषा वारिदमुक्तवारिबिन्दाश्रया-

---

१ शुद्धप्राकृतभाषायां-प्रथमाविभक्त्येकवचनरूपस्य सिप्रत्ययस्य "अत एत् सौ पुंसि मागध्याम्" (H. P. IV. 287) इति सूत्रविहितस्यैकारादेशात्मकस्य केवलस्यैकस्यैव मागधीभाषानुपातिविशिष्टनियमस्य विधानमालोक्य, अर्धशब्दं चाधमानांशवाचकमादाय (हैम० लिङ्गा० श्लो० ११) वस्तुतः शुद्धप्राकृतभाषापि सिद्धान्तभाषा तीर्थङ्करवाणीस्वरूपा प्राच्यैरभिरूपैः 'अर्धमागधी' इत्यन्वर्थेन नामान्तरेण निरूपिता; तथा चोक्तसूत्रवृत्तौ स एव ग्रन्थकारः—"यदपि

भाषाया अस्याः साहित्यभाण्डागारस्तदानीं तदानीन्तनैरार्हतैस्तदपरैश्च विद्वद्भिः, विना स्वस्वमताग्रहकौटिल्यम्, अहमहमिकया सर्वतोभावेन वृद्धिमुपनीयमानस्तादृशीं विस्तीर्णतामुपेयिवान् यत्, अनेकशो नैकैरनार्यनरनाथापशदाविर्निर्मितैर्दुर्दैवादिविलसितैश्चाहरहरधिकाधिकमुपतिष्ठमानैर्विविधोपद्रवैर्भृशमप्रचेचीयमानोऽपीदानीं यावद् नानाविषयकाणि विचक्षणचित्तचमत्कारकारकाणीतरभाषासाहित्यासुलभानि साहित्यजगति नवीनप्रकाशमादधानानि आधास्यमानानि च ग्रन्थरत्नान्युपदीकरोतीत्ययमपि तद्व्यतिरेकेणानुपपद्यमानः प्रकृतसिद्धौ सिद्धहस्ततामाकलयति । अद्य पाठकवर्याणामुपदीक्रियमाणमिदं सुरसुन्दरीचरितमपि तस्यैव भाण्डागारस्य ग्रन्थरत्नानामेकतमद् रत्नम् ।

विनिर्माताऽस्य ग्रन्थस्य श्रीमान् धनेश्वराभिधानः साधुपुङ्गव आसीदिति स्वयं ग्रन्थकर्ता प्रतिपरिच्छेदप्रान्तेमार्यामेकामुपन्यस्यमानः प्रत्यपीपदत् । धनेश्वरनामानश्च बहवो ग्रन्थकारा भिन्नभिन्नगच्छसत्तासमयाः स्मर्यन्ते, येषु;—

१ शत्रुञ्जयमाहात्म्याभिधस्य ग्रन्थस्य प्रणेता प्रथमः, येन

नुरूपतया परिणमति, यदाह;—

"देवा दैवीं नरा नारीं शबराश्चापि शाबरीम् ।
तिर्यञ्चोऽपि हि तैरश्चीं मेनिरे भगवद्गिरम् ॥"

न ह्येवंविधभुवनाद्भुतातिशयमन्तरेण युगपदनेकसत्त्वोपकारः शक्यः कर्तुम्" (H. A. CHUDA. P. 2) इति वचनविरोधप्रसङ्गात्, अनादिप्रवाहरूपतया संजायमानानां तीर्थकृतामनादित्वेन तदुपदेशवाण्याः प्राकृतरूपाया अप्युत्पत्तिविरोधात्, संस्कृतपश्चाद्वर्तित्वाङ्गीकारे बलादापततः सादित्वस्य कथमप्यघटनादिति ।

१४ सा चेयम्—

साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागरिग-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंतभूयाए ॥ २४९ ॥"

"पोराणमद्धमागहभासानिययं हवइ सुत्तं ।"

इत्यादिनाऽर्षस्यार्धमागधभाषानियतत्वमाम्नायि, तदपि प्रायोऽस्यैव (एतस्यैव विशेषनियमस्य IV. 287) विधानात्, न वक्ष्यमाणलक्षणस्य (प्रोक्तसूत्राभःप्रतिपादितस्यान्यस्य मागधीभाषाविशेषनियमनिकरस्य)" इति ।

सौराष्ट्रदेशान्तर्गतवलभीपुर (वला vala, near Bhavnagar, in Kathiawar) राजस्य शिलादित्यनाम्नः कृते ग्रन्थोऽयं निरमायि, इति शिलादित्यसंज्ञाकाल एवास्यापि समयः, वलभीपुरभङ्गनान्तरीयकश्च शिलादित्यसमयः, तद्राज्यकालान्त एव वलभीपुरभङ्गात्, वलभीनाशसमयश्च प्राक्तनानामाधुनिकानां च विदुषां नानामतभेदग्रस्तत्वेनाद्यापि विवादापन्न एव, केवलं श्रूयमाणेषु सर्वेषु धनेश्वरसूरिष्वयं प्राचीनतम इत्यविवादं शक्यमभिधातुम्, इतः प्राचीनस्यैतन्नाम्नोऽपरस्य ग्रन्थकर्तुरद्यपर्यन्तं श्रुतिपथानवतारात्।

२ वादमहार्णवं सम्मतितर्कस्य तत्त्वबोधविधायिनीमतिमहतीं न्यायगभीरां टीकां च विनिर्मातुस्तर्कारण्यानीशार्दूलविरुदस्य राजगच्छगगनाङ्गणदिनमणेः श्रीमदभयदेवसूरेः शिष्यः, विक्रमात् १२४६ तमे वर्षे काव्यप्रकाशसंकेतकर्तुः श्रीमाणिक्यचन्द्रसूरेरष्टमः पट्टगुरुश्चैको धनेश्वरसूरिः। अस्य सत्तासमयो विक्र-

---

१५ प्रबन्धामृतदीर्घिकाद्यभिप्रायेण; इतरेषामत्रापि मतपार्थक्यात्।

१६ श्रीराजशेखरसूरिभिः

"विक्रमादित्यभूपालात् पञ्चर्षित्रिकवत्सरे।
जातोऽयं वलभीभङ्गो ज्ञानिनः प्रथमं ययुः॥"

इति श्लोकेन सं० ३७५रूपस्य विक्रमस्य चतुर्थ्याः शत्या अन्त्यभागस्य तस्य (वलभीभङ्गसमयस्य) विनिर्देशात्; एतदनुसृत्य तपागच्छपट्टावल्यामस्मत्परमगुरु-न्यायाम्भोनिधिश्रीमद्विजयानन्दसूरीश्वरैश्चापि वीरनिर्वाणान्नवम्याः शताब्द्या मध्यभागस्य ८४५ रूपस्य (विक्रमात् ३७५) समुल्लेखात् (see Jaina Tattvadarsha p. 334); अन्यैश्च पञ्चम्या अपि विक्रमाब्द्या अन्तिमभागस्य ४७५रूपस्याभिधानात् (See Jaina Dharma Prachina Itihasa Part II. P. 144); अपरैस्ततोऽपि भिन्नस्य तस्य विकल्पनाच्च।

१७ यदाह स्वयं ग्रन्थकारस्तद्ग्रन्थप्रान्ते—

"रस-वक्त्र-ग्रहाधीशवत्सरे मासि माधवे।
काव्ये काव्यप्रकाशस्य संकेतोऽयं समर्थितः॥ १२॥"

यत्तु काव्यप्रकाशटीकाकर्त्रा भट्टवामनाचार्येण स्वग्रन्थप्रस्तावनायामेतच्छ्लोकस्थवक्त्रशब्देनैकसंख्यामादाय काव्यप्रकाशसंकेतनिर्माणकालो विक्रमात् १२१६ पृ० २७) खृष्ट ११६० (पृ० ६) इति प्रोक्तम्; तच्चिन्त्यम्,

र्भीयैकादशशताब्दौ। एनं श्रीमुञ्जनामा धरार्धीशो निजगुरुरूपतयाऽङ्गयकार्षीत्, सदकार्षीच्चैत्यादि श्रीमाणिक्यचन्द्रसूरिकृतप्रशस्त्युल्लेखे स्पष्टम्।

३ विशावलगच्छीयः श्रीधनेश्वरसूरिरपरः, अस्य सत्ताकालो विक्रमीया द्वादशी शती, श्रीजिनवल्लभसूरिकृतस्य सूक्ष्मार्थविचारसारापरपर्यायस्य सार्धशतकनामधेयस्य ग्रन्थस्य चतुःश्लोकसहस्रमितायाः वृत्तेरनेन विक्रमात् ११७१ तमे संवत्सरे प्रणयनस्य स्वयं तत्रोक्तत्वात्।

४ चन्द्रगच्छाधिपतिः, मधुम्नसूरिशिष्यस्य श्रीचन्द्रप्रभसूरेः शिष्यो धनेश्वरसूरिरन्यतमः, 'यस्य वीरभद्र-देवसूरि-देवभद्रवाचक-देवेन्द्रसूरयश्चेति चत्वारः शिष्याः समजनिषत'-इति श्रीबालचन्द्रकविकृतोपदेशकन्दलीवृत्तिप्रशस्तौ[1] दर्शनादस्य विद्यमानतासमयो विक्रमस्य द्वादशशताब्द्या अन्तिमः, त्रयोदश्या वा तस्या अग्रिमोंऽशः शक्यो विनिश्चेतुम्, बालचन्द्रकवेरुपदेशकन्दलीकारासडकविशिष्यत्वात्, आसडकवेश्चास्य प्रस्तुतस्य सूरेः प्रशिष्यशिष्यत्वात्, विवेकमञ्जर्याश्चासडकविना विक्रमात् १२४८ तमे वत्सरे विनिर्माणभणनात्। गुर्वावल्यामपि

"अथ चैत्रपुरे वीरप्रतिष्ठाकृद् धनेश्वरः।
चान्द्रगच्छेऽभवत् सूरिस्तस्माच्चैत्रगणोऽभवत्॥ ८४॥"[2]

अनेनैव ग्रन्थकर्त्रा पार्श्वनाथचरित्रस्य विक्रमात् १२७६ तमेऽब्दे निर्माणात्, एकान्यग्रन्थविरचने तावतः कालान्तरस्यासंभवाभावेऽपि दुःसंभवस्य निरोद्धुमशक्यत्वात्, ब्रह्ममुखचातुर्विध्यतया वक्त्रशब्देन चतुरङ्कोपादानस्यैव बहुप्रसिद्धत्वात्, तथाप्रयोगस्यान्यत्रानेकशो दृष्टत्वाच्चेति।

१८ See Peterson Report 5 th. । १९ श्रीमन्मुनिसुन्दरसूरिप्रणीतायाम्। २० एकस्यैव गच्छस्य 'चन्द्रगच्छ'-'तपागच्छ'-इत्यादीनि निमित्तविशेषमासाद्योदितानि नामान्तराणि, यद् गुर्वावल्यामेव

"श्रीचन्द्रगच्छोऽथ बृहद्गणश्च तपागणश्चेत्यधुना स वाच्यः।
चान्द्रं कुलं कोटिकनाम्नि गच्छे वाज्री च शाखेति पुरा प्रसिद्धिः॥ ९८॥"

---

[1] यदाह स्वयं तस्यैव ग्रन्थस्य प्रशस्तौ—

"रसर्षिरविसंख्यायां समायां दीपपर्वणि।
समर्थितमिदं वेलाकूले श्रीदेवकूपके॥" इति।

इत्यादिना वर्णितः श्रीधनेश्वरसूरिरप्यस्मादभिन्न एव प्रतीयते, यस्य देवभद्रवाचकनामाऽत्र, उपदेशकन्दलीवृत्तिप्रशस्तौ च विनिर्दिष्टः शिष्यः, पट्टावल्यादिविनिर्णीतविक्रमीयत्रयोदशाब्दीसत्तासमयं श्रीमज्जगच्चन्द्रसूरिं शिथिलीभूतनिजतपागच्छोद्धारे तच्छिष्यीभूय[२१] भूयः साहाय्यमर्पितवान्।

५ शीलभद्रसूरेः सब्रह्मचारी, श्रीचन्द्रसूरेः सामाचार्यादिग्रन्थप्रणेतुर्गुरुरप्येक एतन्नामा सूरिधूर्यः "सामाचारी[२२] सुबोधा सर्वानुष्ठानगोचरा धनेश्वरशिष्यश्रीचन्द्रीया" इति बृहट्टिपनिकोल्लेखात्। अयमपि विक्रमीयत्रयोदशशताब्द्यां विद्यमानसत्ताकः, श्रीचन्द्रसूरिणा पञ्चोपाङ्गवृत्तेर्वैक्रमे १२२८ तमे परिवत्सरे विनिर्माणात्[२३]।

६ नागेन्द्रगच्छीयः, श्रीवासुपूज्यचरित्रग्रन्थकर्तुः वर्धमानसूरेः प्रगुरुः, चन्द्रप्रभचरित्रप्रणेतुर्देवेन्द्राचार्यस्य[२४] गुरुश्चाप्यन्यतमः श्रीधनेश्वराचार्यः; यद् वासुपूज्यचरित्रप्रशस्तौ;—

"श्रीमान् धनेश्वरः सूरिरथाजनि मुनिप्रभुः।
रूपे वयसि च प्राप जयपत्रं जनेषु यः॥ ४॥"

अस्यापि सत्ताकाल उपरितनसमानस्त्रयोदशशतीरूप एव, देवेन्द्राचार्येण चन्द्रप्रभचरित्रस्य विक्रमात् १२६४ वत्सरे संदर्भात्[२५]; वर्धमानसूरिविहितस्य[२६] वासुपूज्यचरित्रस्य च विक्रमाद्

---

२१ तच्छब्दोऽत्र जगच्चन्द्रसूरिं परामृशति; यदुक्तं गुर्वावल्यां—

"देवभद्रगणीन्द्रोऽपि संविग्नः सपरिच्छदः।
गणेन्द्रं श्रीजगच्चन्द्रमेव भेजे गुरुं तदा॥ ७०३॥"

२२ Jaina Granthavali p. 157। २३ Jaina Granthavali p. 10

२४ यदाह ग्रन्थकार एव तत्प्रशस्तौ;—

"श्रीधनेशपदे सूरिर्देवेन्द्राख्यः स्वभक्तितः।
पुण्याय चरितं चक्रे श्रीमच्चन्द्रप्रभप्रभोः॥"

२५ (Peterson Report IV. P. 84–85)। २६ यत्तु विक्रमीयैकादशशताब्द्यां विद्यमानसत्ताकस्य वर्धमानसूरेर्वासुपूज्यचरितप्रणेतृत्वेन पण्डितहीरालालस्य कथनम् (Jaina Dharma Prachina Itihasa Part 1 p. 119) तदयुक्तम्, ग्रन्थकर्त्रा प्रशस्तौ स्वयमुपरिनिर्दिष्टसमय एव स्वग्रन्थ-

नवाङ्करविप्रमितस्य (१२९९) विनिर्माणकालस्य विनिर्णयादिति।

अयं प्रस्तुतग्रन्थकर्ता च सर्वेभ्योऽप्येतेभ्यो धनेश्वरनामभ्यो विद्वद्भ्यो व्यतिरिक्त एव, प्रायः समस्तेभ्योऽप्यस्य भिन्नसत्ताकालत्वात्, निखिलानामप्येतेषामाचार्यापरपर्यायसूरिपदविभूषितत्वात्, अस्य च मुन्यादिशब्दवाच्यसाधुपदसंस्थितत्वात्, "साहु-धणेसर-विरइय"-इत्यादिना निखिलपरिच्छेदान्ते "तेसिं सीसवरो धणेसरमुणी" इत्यादिनाऽन्त्यपरिच्छेदावसाने च स्वयं ग्रन्थकृता स्वस्य साधुपदवर्तित्वभणनात्, साधु-

---

निर्मितेर्निम्नोद्धृतेन श्लोकेन प्रतिपादनात्; तत् (पण्डितहीरालाल)-प्रोक्ताद् वर्धमानसूरेर्गुर्वाद्यभिधानतः, सत्तासमयतश्चैतद्ग्रन्थनिर्दिष्टयोस्तयोर्भिन्नत्वेन प्रस्तुतग्रन्थकारस्य तदुक्तसूरिव्यतिरिक्तताया: स्पष्टं प्रतीयमानत्वाच्च। २७ एतस्य ग्रन्थकारस्यैव

"ततोऽसौ निधि-निध्यऽर्कसंख्ये (१२९९) विक्रमवत्सरे।
आचार्यश्चरितं चक्रे वासुपूज्यविभोरिदम् ॥ २८ ॥"

इत्यनेन प्रशस्तिगतश्लोकेन। २८ न च सूरिपदस्य साधुपदतो गौरवार्हत्वेन स्वयं स्वश्लाघाकरणस्य महतामनधिकृतत्वेन च ग्रन्थकृता स्वस्य विद्यमानत्वेऽपि तदानीं सूरित्वे, इदानींतनानामपि कतिपयानामिव स्वयं सूरिपदोल्लेखो न विहितः स्यादिति शक्यमभिधातुम्; पूर्वकाले साधुभ्य उपाध्यायपदादप्यतिशायिनः, धैर्यवैदुष्यसमयसूचकत्वाद्यनन्यगुणापेक्षिणीं योग्यतां प्रतीत्यैव तीर्थकरेणापि नमस्करणीयेन चतुर्विधसंघेन सूरिपदस्य महासम्मानपूर्वकं वितरणात्, तदुल्लेखस्य तादृशमहामान्यसंघप्रसाधितनिजकर्तव्ययोग्यतासंदर्शनमात्रे तात्पर्यात्, वस्तुतस्तेन (सूरिपदोल्लेखेन) समुचितसत्कारविधायिनः श्रीसंघस्यैव शोभाधानात् स्वयं तदुल्लेखस्यात्यावश्यकत्वात्; अत एव हरिभद्र-हेमचन्द्राचार्यप्रभृतीनां महाचार्याणामपि विना संकोचं प्रायः सर्वत्र सूर्युपपदत्वेनैव स्वनामोल्लेखस्यालोकनात्। आधुनिकानां तु सूरिमानिनां कतिपयानामल्पाश्रमसाध्यमहादम्भपरिशीलनविहितकतिचिन्निजान्धभक्तजनजनितप्रच्छन्नप्रद्युम्न-पुंस्तकादिव्ययपरितोषितान्यदर्शनानुयायिकतिचिल्लुब्धपण्डितेभ्य आचार्यपदव्युपादानस्येव तदानींन्तनानां तेषां तस्याग्रहणात्, पूर्वकाले दायकोपादायकयोर्द्वयोरपि शुद्धत्वात्। अत एवाचार्यपदादप्यतुष्यतां ततोऽप्यधिकाक्षरं हनूमल्लम्बपुच्छमिव सुदीर्घं पदवीमात्तवतामप्यद्यतनानां श्रीसंघकृतस्य तदंशभूतोपासकगणविहितस्य वा तादृशस्य संम्मानस्यास्तां कथा, आदराभावस्य, ततोऽपि विशिष्याऽक-

सूरिपदयोः पूर्वापरभावेन भिन्नत्वात्, सूरिपदावच्छिन्नेन सर्वेणापि स्वयं स्वस्य सूर्युपपदत्वेन स्वनामोल्लेखस्यार्हतानामाम्नायात्, साधुत्व-सूरित्वावस्थावर्तिनाम्नोश्च प्रायस्तदानीं परिवर्तनैकतभेदस्योपलम्भेनाप्युपर्युक्तेषु धनेश्वरनामसु सूरिष्वस्य प्रस्तुतग्रन्थविरचनात् पश्चात्काले सूरिपदवीभवनं परिकल्प्यापि परिगणयितुं दुःशकत्वाच्च।

स्वनामनिर्देशव्यतिरिक्तस्य संक्षिप्तस्य स्ववंशपारम्पर्यस्य ग्रन्थविरचनासमय-स्थलादिगर्भस्य भविष्यज्जनसमूहस्यात्यन्तमुपयुक्तस्य निजसत्तासमयप्रभृतीतिवृत्तोचितवृत्तान्तस्य चोपनिबन्धाय प्रचुरैः प्राच्यैरन्यैर्ग्रन्थकर्तृभिः केनाप्यौदासीन्यादिकारणेन प्रायोऽगृहीतमायासमुपाददता प्रस्तुतेन ग्रन्थकर्त्रा कियताप्यंशेन सत्यमनुगृहीता इतिहासरसिकाः।

थनीयतिरस्कारस्याप्यध्यक्षमीक्षितत्वादीक्ष्यमाणत्वाच्च; इत एव कारणादिदानीं ह्रियेव स्वहस्तेन क्वापि स्वपदोल्लेखमकुर्वन्तो बकवृत्तिमेवाधिश्रयन्तस्ते दृश्यन्ते, निजभक्तैरेव तद्विज्ञापनोद्घोषणादेर्दर्शनात्, इत्येतादृशामधुनातनमहात्मनां (!) केषांचित् स्वयं सूरिपदानुल्लेखं निध्याय तत्कारणं च तैः कापट्येन दर्श्यमानं स्वश्लाघापातकादिकं श्रद्धाय तद्विलक्षणप्रवृत्तिषु पूर्वतनेषु तद्विकल्पनस्य सर्वथानुचितत्वादिति सूतमत्राधिकेन।

२९ मुनिपदवर्तित्वे धनेश्वरनाम्नः प्रस्तुतग्रन्थकर्तुरपि सूरिपदावस्थायां पूर्वनामपरिवर्तनेन गुरुभिः "जिनभद्र-"इति विहितं नामधेयं विभाव्यते (See Jaina Dharma Prachina Itihasa Part I, P. 37) श्रीजिनेश्वरसूरि-बुद्धिसागराचार्ययोर्बहुशिष्येष्वपि श्रीजिनचन्द्र-अभयदेव-जिनभद्रसूरीणामतिप्रसिद्धि-साहचर्यादिभाक्त्वात्, श्रीमदभयदेवसूरिणाप्यत्र

"तयोरेव विनेयानां तत्पदं चानुकुर्वताम्।
श्रीमतां जिनचन्द्राख्यसत्प्रभूणां नियोगतः॥ ६॥
श्रीमज्जिनेश्वराचार्यशिष्याणां गुणशालिनाम्।
जिनभद्रमुनीन्द्राणामस्माकं चाऽहिसेविनः॥ ७॥"

इत्यनेन भगवतीसूत्रवृत्तिप्रशस्तिप्रोक्तस्य संवादस्यासादनात्; सुरसुन्दरीकथायाश्चोक्तसूरित्रयेऽप्येतद्व्यतिरिक्तेनान्येन विधानस्याद्यावध्यश्रवणात्, जिनभद्रसूरिकृतत्वेन तस्या उल्लेखस्यालोकनाच्च (See Jaina Dharma Prachina Itihasa Part I, P. 37)।

तत्र स्ववंशपारम्पर्यं प्रान्त्यपरिच्छेदपरिसमाप्तौ ग्रन्थकृता ग्रन्थस्य पद्यमयतया पुराणपद्धत्यनुरोधेन गाथाबद्धमेव निर्दिष्टम् अथ च पाठकसुखावबोधाय वंशवृक्षरूपेण तदिहोल्लेखितुमुचितमुत्पश्यामि; —

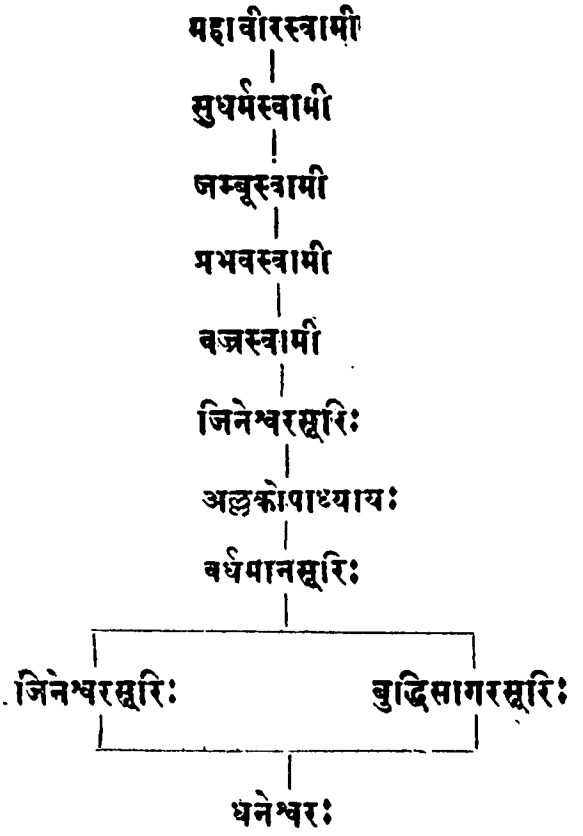

एतस्मिन् स्वगुरुपर्वक्रमे प्रभवस्वामि-वज्रस्वामिनोः, वज्रस्वामि-जिनेश्वराचार्ययोश्चान्तरालेऽनुक्रमं तत्पट्टधराणां शय्यंभवसूरि-वज्रसेनसूर्यादीनां भूरीणां संजातत्वमातिप्रसिद्धम्। तच्च, ग्रन्थकारेणापि तत एव (प्रसिद्धत्वादेव), स्थलाभावतः, समासतो निर्देशस्याभिधित्सातो वा कारणाद् व्यासरूपेण तान् सर्वान् सूरिवर्यानानिर्वर्ण्य

" सीसो तस्स सुहम्मो तत्तो जम्बू तओ य पभवोत्ति।
एवं सूरीण परंपराए ता जाव वइरोत्ति ॥ २३८ ॥
साहाए तस्स सूरी जिणेसरो नाम आसि विक्खाओ।
तत्तो य निम्मलगुणो उज्झाओ अल्लओ नाम ॥ २३९ ॥ "

इति गाथास्थितैः 'एवं सूरीण परंपराए, 'साहाए तस्स सूरी" इत्येतत्सामान्याभिधायिभिरेव शब्दैरुपदेशि[३०]।

'उज्झाओ अल्लओ' इत्येवमत्र निर्दिष्टम् 'अल्लक-'इत्यभिधानं, वर्धमानसूरि-सर्वदेवसूर्यादिभूरिसूरिशिष्यकस्य 'उद्द्योतनसूरि-'[३१] इतिनाम्ना सर्वत्र गुर्वावल्यादाविति वृत्तग्रन्थसार्थे विश्रुतस्य सूरिवर्यस्यान्वर्थायां पदवीरूपायां वोपाध्यायावस्थायां विभाव्यते, वर्धमानसूरेस्तस्यैव[३२] शिष्यत्वेन सर्वत्रोपलभ्यमानस्योल्लेखस्यान्यथा कथमप्यनुपपद्यमानत्वात्, प्रस्तुतग्रन्थकारेणास्य सूरेर्नाम 'उद्द्योतनसूरि-' इत्यनुल्लिख्य 'अल्लकोपाध्याय-' इत्यभिधानस्योपन्यासे चानन्यकारणस्य सद्भावात्, समानकालिकत्वेनोपाध्यायतया तदतिप्रसिद्धेः[३३] साक्षात्करणस्य तत्त्वात् (अनन्यकारणत्वात्), अस्यैतद्रूपेण (उपाध्यायतया) प्रसिद्धेः प्रसाधकस्य संवादस्याप्युपलम्भात्, तथा च पट्टावल्याम्:—

---

३० अत एवात्र वंशवृक्षेऽपि तदनुसारिणि तथैवोपान्यासि। तदिति-वृत्तमपि स्थविरावली-परिशिष्टपर्वादिग्रन्थनिबद्धमतिप्रसिद्धमिति तज्जिज्ञासवस्तद्विलोकनाय विज्ञप्यन्ते। येषां तु तदधोवर्तिनामल्लकोपाध्यायप्रभृतीनां यावद् ग्रन्थकृद्गुरूणां वृत्तं न तादृशीं प्रसिद्धिमश्नुवानम्, तत्, यच्च यावच्चोपालप्सि, यथास्थलमग्रेऽनुक्रममुपन्यास्थम्।

31 Munisundarsuri's gurvalee, Shloka 45—54.

३२ उद्द्योतनसूरेस्तच्छब्देन परामर्शः; 'वर्धमानसूरिः पूर्वं चैत्यवास्यवस्थायां श्रीजिनचन्द्रसूरेः शिष्य आसीत्' इत्यादिवृत्तान्तेनानन्तरमेव वक्ष्यमाणेन तस्यान्यशिष्यत्वेऽपि, अत्र शुद्धावस्थाया एव विवक्षिततयैवकारस्यान्यव्यवच्छेदपरत्वमदुष्टम्।

३३ अस्मत्सुहृद्वाराणसेयमण्डलाचार्यश्रीनेमिचन्द्रसूरेः संबन्धिनि खरतरगच्छपट्टावल्यादर्शपुस्तके, यत् तैर्वितीर्यं मृशमुपकृतोऽहमत्र, पत्र० ५ पृ० १; जैनधर्मेतिहासप्रथमभागे पृ० १२९।

३४ न्यायाम्भोनिधेरस्मत्परमगुरोराचार्यपदसमये संजातस्य 'श्रीविजयानन्दसूरि-' इत्यभिधानस्यापेक्षया साधुत्वदशावृत्ति 'आत्माराम-' इत्यभिधानं सर्वैः स्वीयैः परकीयैश्चाधिकरूपेण तत्र तत्रोल्लिख्यते, मुन्यवस्थायामेव प्रज्ञा-ज्ञान धैर्य-साहसौदार्यत्वाद्यसाधारणगुणशालित्वेन समस्तेऽपि जगति प्रसिद्धीभवनात्।

"तत्पट्टे श्रीउद्द्योतनसूरिः, अस्माच्चतुरशीतिगच्छस्थापना जाता" तत्स्वरूपं यथा; एकदा श्रीउद्द्योतनसूरिं महाविद्वांसं शुद्धक्रियापात्रं च विज्ञायापरेषां व्यशीति ८३ संख्यानां स्थविराणां व्यशीतिः शिष्याः पठनार्थं समागताः, तान् श्रीगुरुः सद्रीत्या पाठयति स्म। तस्मिन्नवसरे..."

इति स्पष्टमुल्लेखात्, अस्मत्परमगुरोर्विजयानन्दसूरिवर्यस्यापि तथाव्यवहारस्यात्र निदर्शनभूतत्वात्, उपाध्यायादिपूर्वावस्थावर्तिनाम्नः सूरिपदसमये यथागुर्विच्छं परावर्तनस्यापि बहुशो दर्शनात्[३५]; गुर्वावल्यादावुद्द्योतनसूरेरुपाध्यायसमयवर्ति-'अल्लक-' नामोल्लेखानासादने गुर्वावल्यादौ सूरिपदप्राग्वृत्त्यन्यवृत्तान्तानुल्लेखस्यैव बीजत्वात्, उपाध्यायदशावृत्तिनामोल्लेखस्य च तन्नान्तरीयकत्वात् (सूरिपदप्राग्वर्त्यन्यवृत्तान्तोल्लेखनान्तरीयकत्वात्)। उद्द्योतनसूरेश्चान्यत्र सर्वत्रेतिहासग्रन्थसमुदायेऽद्ययावदस्माभिरासादितं वृत्तं, तपागच्छीयपट्टावल्यभिप्रायेण

'विमलचन्द्रसूरिपट्टधरः सूरिरयमेकदा विक्रमात् ९९४ संख्याके संवत्सरे पूर्वदेशात् श्रीअर्बुदाचले (Mount Abu) यात्राकृते गच्छंस्तदुपत्यकास्थस्य 'टेली'नाम्नो ग्रामस्य सीम्नि स्थितस्यैकस्य बृहतो वटवृक्षस्य तलमाश्रयमाणः श्रेष्ठमुहूर्तमवबुध्य 'वटस्येवास्य सौवस्य कुलस्यापि वृद्धिः स्तात्' इति निजपट्टेऽष्टावाचार्यान्, मतान्तरेणैकं वा तमस्थापयत्। ततः प्रभृति च पश्चात्संजाततपागच्छनाम्नो गच्छस्य 'वृद्धगच्छ-' इति, मतभे-

---

३५ उपाध्यायावस्थावृत्ति-'धर्मकीर्ति-'इत्यादिनामधेयस्य धर्मघोषसूर्यादेः

" शिष्योऽथ देवेन्द्रगुरोर्द्वितीयकः श्रीधर्मघोषः सुकृताब्धिपोषकः ।
घोषं नयन्नन्ययशः सरस्वतीयोगान् बभौ पल्लवयन् वसन्तवत् ॥१७३॥
दैवात् त्रयोदशदिनान्तरतो गते स्वः शैल-द्वि-विश्वशरदि स्वगुरुद्वयेऽपि ।
यो वाचकोऽधिगतसूरिपदः स्वगोत्रिसूरेर्जघान किल मत्सरिणां कदाशाः॥१७४॥
स च श्रीधर्मकीर्त्याह्वः श्रीविद्यानन्दबान्धवः ।
जित्वा मत्सरिणः शक्त्या भविश्वाब्देऽभवद् गणी ॥ १७५ ॥"

इत्यादिना गुर्वावल्यादौ तथोक्तेः ।

देन 'वटगच्छ-' इति वा नाम संजातम्[३६]' इत्यत्र;

खरतरगच्छीयतदभिसंधिना पुनः

'श्रीनेमिचन्द्रसूरिपट्टभृत् सूरिरयं मालवदेशात् श्रीशत्रुञ्जयती-र्थमभिवन्दितुकामो विहरन् स्वशिष्यभूतांश्चतुरशीतिगच्छोत्पाद-कांस्तावत आचार्यान् मन्त्रशक्तिविशेषेण समर्थीकृत्य निजं चायुः स्वल्पमधिगम्य वर्त्मन्येवानशनं विधाय दिवमशिश्रियत्[३७] * इत्येतावन्मात्रे च पर्यवस्यति ।

---

३६ यदाहुर्गुर्वावल्यां मुनिसुन्दरसूरयः;-

" तत्पट्टभूषाकृदभूद् मुनीनां त्रिभिः शतैः सेव्यपदः सदापि ।
उद्द्योतनः सूरिरवद्यहीनविद्यानदीविश्रमसिन्धुनाथः ॥ ४५ ॥
समस्त्यथो शैलकुलावचूलः श्रीअर्बुदस्तीर्थपवित्रितात्मा ।
नानापुरग्रामतटाकवापीधुनीवनभ्राजिततुङ्गमौलिः ॥ ४६ ॥[1]

* * * * * *

चतुर्नवत्याऽभ्यधिकैः शरच्छतैः श्रीविक्रमार्कांद् नवभिः स सूरिराट् ।
पूर्वावनीतो विहरन्नथागमद् यात्राकृते तस्य गिरेरुपत्यकाम् ॥ ५३ ॥

देलीखेटकसीमसंस्थितवटस्याधः पृथोस्तत्र स
प्राप्तः श्रेष्ठतमं मुहूर्तमतुलं ज्ञात्वा तदाऽतिष्ठिपत् ।
सूरीन् सौवकुलोदयाय भगवानष्टौ, जगुस्त्वेककं
केचित्, वृद्धगणोऽभवद् वटगणाभिधस्तदादि त्वयम् ॥ ५४ ॥
न्यग्रोधगच्छेऽथ बभूव तस्मिन् श्रीसर्वदेवः प्रथमो मुनीन्द्रः ।"

३७ यत् खरतरगच्छपट्टावल्याम्;-"अथ श्रीउद्द्योतनसूरिस्त्र्यशीति-शिष्यपरिवृतो मालवकदेशात् संघेन सार्धं शत्रुञ्जये गत्वा ऋषभेश्वरमभि-वन्द्य पश्चाद् वलमानो रात्रौ सिद्धवटस्याधोभागे स्थितः । यत्र मध्यरात्र-समये आकाशे रोहिणीशकटमध्ये बृहस्पतिप्रवेशं विलोक्यैवमुक्तवान्,— ' सांप्रतं तादृशी वेला विद्यते, यतो यस्य मस्तके हस्तः क्रियते स प्रसिद्धि-मान् भवति 'इति। अथैतत् श्रुत्वा त्र्यशीत्यापि शिष्यैरुक्तम्,-' स्वामिन् ! वयं भवतां शिष्याः स्मः, यूयमस्माकं विद्यागुरवः ; ततोऽस्मदुपरि कृपां विधाय हस्तः क्रियताम् ।' ततो गुरुभिरुक्तम्,—' वासचूर्णमानीयताम् ।' तदा तैः शिष्यैः काष्ठच्छगणादिचूर्णं कृत्वा गुरुभ्य आनीय दत्तम् । गुरुभिरपि तच्चूर्णं मन्त्रयित्वा त्र्यशीतेः शिष्याणां मस्तके निक्षिप्तम् । ततः प्रभाते श्रीगुरुभिः स्वस्यालपायुर्ज्ञात्वा तत्रैवानशनं कृत्वा स्वर्गतिः प्राप्ता । अथ ते

---

१ इतः श्लोकषट्कमर्बुदाचलवर्णनपरमित्युपयुक्तत्वाभावेनात्र नोदधारि ।

अल्लकोपाध्यायस्य (श्रीउद्द्योतनसूरेः) पट्टभृत्त्वेनात्रोपदिष्टस्य श्रीवर्धमानसूरेः खरतरगच्छपट्टावल्यां खण्डश उल्लिखितोऽयं वृत्तान्तलेशः ;—

"तस्मिन्नवसरेऽम्भोहरदेशे स्थविरमण्डल्यां वृद्धस्य जिनचन्द्राचार्यस्य चैत्यवासिनः शिष्यो वर्धमाननामा सिद्धान्तमवगाहमानश्चतुरशीत्याशातनाधिकारे आगते सति गुरुं प्रत्येवमुक्तवान्,—भोः स्वामिन् ! चैत्ये निवसतामस्माकमाशातना न टलति, ततोऽयं व्यवहारो मे न रोचते।' इत्युक्ति श्रुत्वा गुरुणा यथा तथा विद्र(प्र?)तारितोऽप्ययं स्वश्रद्धातो न परिभ्रष्टः। ततः श्रीउद्द्योतनसूरिं शुद्धक्रियावन्तं श्रुत्वा तत्पार्श्वे समागत्य तस्यैव शिष्यो जातस्तदुपसंपदं गृहीतवान्। ततः श्रीगुरुभिर्योगादिकं वाहयित्वा सर्वे सिद्धान्ताः पाठिताः। क्रमेण योग्यं ज्ञात्वाऽऽचार्यपदं दत्त्वा गच्छवृद्ध्यादिलाभं विज्ञायोत्तराखण्डे विहारार्थमाज्ञा दत्ता। ततो वर्धमानाचार्योऽपि गुर्वादेशं स्वीकृत्य तत्र गतः।"

त्र्यशीतिरपि शिष्या आचार्यपदं प्राप्य पृथक् २ विहारं चक्रुः। अथैकस्तस्य शिष्यो वर्धमानसूरिः, त्र्यशीतिश्चान्यदीयाः शिष्याः, एवं चतुरशीतिर्गच्छाः संजाता इति वृद्धवादः।" इति।

३८ सर्वास्वपि तपागच्छपट्टावलीषूद्द्योतनसूरेरनन्तरं सर्वदेवसूरेरेवाधिकारः प्रकृतः, तपागच्छनायकतया सर्वदेवसूरेरेव तत्र वृत्तान्तनिरूपणस्य न्याय्यत्वात्; खरतरगच्छपट्टावलीग्रन्थेषु च समस्तेषूद्द्योतनसूर्यनन्तरं वर्धमानसूरेरेव वृत्तस्योल्लेखः, खरतरगच्छाधिपतित्वात्, तत्र तस्यैव प्रस्तावस्य सामयिकत्वादिति।

३९ पूर्वोल्लिखितेन "तत्पट्टे—" [प्रस्ता० पृ० १३] इत्यादिना पट्टावलीग्रन्थेनाभिसंबध्यमानमिदम्।

४० चतुरशीतेश्चैत्यानामुपभोक्तृत्वमस्यान्यत्रापि प्रसिद्धम्, क्रमप्राप्तं यत् परित्यजतो वर्धमानसूरेः स्तुतिं

" चतुर्भिरधिकाशीतिश्चैत्यानां येन तत्यजे।
सिद्धान्ताभ्यासतः सत्यतत्त्वं विज्ञाय संयतेः ॥ ३४ ॥"

इति श्लोकेन प्रभावकचरित्रकर्तैतद्व्यतिकरज्ञापनगर्भामकार्षीत्।

४१ टलति=अपगच्छति; आशातना भवतीत्यर्थः।

"उद्द्योतनसूरिपट्टे श्रीवर्धमानसूरिः। स च षण्मासान् यावदाचाम्लतपः कृत्वा धरणेन्द्रं समाराध्य श्रीसीमन्धरस्वामिपार्श्वे तं संप्रेष्य सूरिमन्त्रं शुद्धं कारितवान्। तथा पुनरेकदा विहारं कुर्वन् सरसाख्ये पत्तने समाययौ। तस्मिन्नवसरे च[४२]..."

"तथा पुनः श्रीवर्धमानसूरिभिस्त्रयोदशसुरत्राणच्छत्रोद्दालकचन्द्रावतीनगरीस्थापकपोरवाडज्ञातीयश्रीविमलमन्त्रिणं प्रतिबोध्य श्रीअर्बुदाचले विच्छिन्नजैनतीर्थस्य पुनः प्रवृत्त्यर्थमुपदेशो दत्तः। परं तत्रस्थैर्ब्राह्मणैरुक्तम्,—इदमस्माकं तीर्थमस्ति, अत्र जिनप्रासादो न भवति' इति। ततो गुरुभिः पुष्पमालां मन्त्रयित्वा विमलमन्त्रिणे दत्त्वा च प्रोक्तम्,—'भो मन्त्रिन्! ब्राह्मणकन्याहस्ते इमां मालां प्रदाय ब्राह्मणानामग्रे इति वक्तव्यम्—'अस्मिन् पर्वते यत्र भूमावेषा माला पतति तत्रास्माकं तीर्थमस्ति।' अथ मन्त्रिणा यथा गुरुभिरुक्तं तथैव कृतम्। ततश्च यत्र माला निपतिता तत्र कलश-झल्लर्यादिपूजोपकरणसहितं प्रतिमात्रयं प्रादुर्भूतम्। तत्रैका वज्रमयी श्रीआदिनाथप्रतिमा, द्वितीयाऽम्बिकामूर्त्तिः, तृतीया च वालीनाथक्षेत्रपालमूर्त्तिरिति। अथैवं कृतेऽपि ब्राह्मणैः पुनरुक्तम्—'भवतां देवोऽस्ति, परं देवगृहं नास्ति, ततो देवस्यैव पूजा कार्या, देवगृहं तु न कारयितव्यम्' इति। तदा विमलमन्त्रिणा द्रव्यबलेन विप्रा वशीकृताः—स्वर्णमुद्राऽऽस्तरणं विधाय भूमिर्गृहीता। तत्र ऋषभदेवप्रासादः कारितः। अष्टादशकोटि-त्रिपञ्चाशल्लक्षप्रमितं द्रव्यं व्ययीकृतम्। तत्राद्यापि 'विमलवसही' इति प्रसिद्धिरास्ते। ततः श्रीवर्धमानसूरिः संवत् १०८८ मध्ये प्रतिष्ठां कृत्वा प्रान्तेऽनशनं गृहीत्वा स्वर्गं गतः।" इति।

श्रीवर्धमानसूरिपट्टधरयोः प्रकृतग्रन्थैकृद्गुर्वोः

---

४२ वक्ष्यमाणेन "तस्मिन्नवसरे च सोमब्राह्मणस्य ..." [प्रस्ता० पृ० २९] इत्यादिना पट्टावलीग्रन्थेनास्य संटङ्कः, द्विरुक्तिभयेन शिष्टस्यात्रानुल्लिखितत्वात्।

४३ अभयदेवसूरि-जिनचन्द्रसूरी इव तत्सतीर्थ्यः प्रस्तुतग्रन्थकारोऽपि 'तेसिं' इति द्व्यर्थकबहुवचनान्ततच्छब्देनैतयोर्द्विधापि भ्रातृरूपयो-

---

१ अभयदेवसूरेः

"तस्स य जाया दुवे सीसा ॥ २४१ ॥
दुव्वार-वाइ-वारण-मरट्ट-निट्ठवण-निट्ठुर-मइंदो ।
जिण-भणिय-सुद्ध-सिद्धंत-देसणा-करण-तल्लिच्छो ॥ २४२ ॥
जस्स य अईव सुललिय-पय-संचारा पसन्न-वाणीया ।
अइकोमला सिलेसे विविहालंकार-सोहिल्ला ॥ २४३ ॥
लीलावइत्ति-नामा सुवन्न-रयणोह-हारि-सयलंगा ।
वेसव्व कहा वियरइ जयम्मि कय-जण-मणाणंदा ॥ २४४ ॥
एगो ताण जिणेसरसूरी सूरोव्व उक्कड-पयावो ।
तस्स सिरी बुद्धिसागर-सूरी य सहोयरो बीओ ॥ २४५ ॥
पुन्न-सरदिंदु-सुंदर-निय-जस-पब्भार-भरिय-भुवणयलो ।
जिण-भणिय-सत्थ-परमत्थ-वित्थरासत्त-सुह-चित्तो ॥ २४६ ॥
जस्स य मुह-कुहराओ विणिग्गया अत्थ-वारि-सोहिल्ला ।
बुह-चक्कवाय-कलिया रंगंत-सुफक्किय-तरंगा ॥ २४७ ॥
तडरुह-अवसद्द-महीरुहोह-उम्मूलणम्मि सुसमत्था ।
अज्झाय-पवर-तित्था पंचंगथी नई पवरा ॥ २४८ ॥
तेसिं सीसवरो धणेसर-मुणी-"

इति पद्यैः प्रस्तुतग्रन्थकृता प्रशस्तौ समाख्यातात्यल्पवृत्तयोः श्रीजिनेश्वरसूरि-बुद्धिसागरसूर्योश्चरितलवमभयदेवसूरिप्रबन्धप्रस्तावे प्रभाचन्द्रसूरिः स्वीये प्रभावकचरित्रेऽधिगतपट्टावल्युक्ति-

---

राचार्यवर्ययोः परामर्शं कुर्वन् द्वयोरपि निजगुरुत्वं स्पष्टमवबोधयति, अन्यथाऽव्यवहिततयोद्दिष्टस्यैकस्य बुद्धिसागरसूरेरेव स्वगुरुत्वे जिज्ञापयिषितव्ये, सम्मानार्थं वा बहुवचने (S. H. 2, 2, 124) विवक्षितव्ये, पूर्वत्रैकवचनान्तेन नाम्ना निर्दिष्टयोस्तयोर्द्विवचनान्तेन बहुवचनान्तेन वा तेन परामर्शस्याघटमानत्वादिति ध्येयम् ।

४४ तच्छब्देन वर्धमानसूरिग्रहः ।

४५ "श्रीबुद्धिसागराचार्यैर्वृत्तैर्व्याकरणं कृतम्"

"तयोरिमां शिष्यवरस्य वाक्याद् वृत्तिं व्यधात् श्रीजिनचन्द्रसूरेः ।
शिष्यस्तयोरेव विमुग्धबुद्धिर्ग्रन्थार्थबोधेऽभयदेवसूरिः ॥ ४ ॥"

इति पञ्चाशकवृत्तिप्रशस्तौ,

" तयोर्विनेयेन विबुद्धिनाप्यलं वृत्तिः कृतैषाऽभयदेवसूरिणा "

इति भगवतीवृत्तौ च, एवं सर्वत्रापि प्रायस्तत्कृतिषु; जिनचन्द्राचार्यस्य संवेगरङ्गशालायां चैवमुल्लेखात् ।

विसंवादमुपाचीकथत् । प्रासङ्गिकस्यापि चास्य, अत्र स्थलस्या-

इति श्रीजिनेश्वरसूरिविरचितप्रमाणलक्षणनाम्नि ग्रन्थे, "श्रीबुद्धिसागराचार्यैः पाणिनि-चन्द्र-जैनेन्द्रविश्रान्तदुर्गटीका अवलोक्य वृत्तबन्धैः (वृत्तैः ?) धातुसूत्रगणोणादिवृत्तबन्धैः कृतं व्याकरणं संस्कृतप्राकृतशब्दसिद्धये" इति स्वोपज्ञतद्वृत्तौ,

"श्रीबुद्धिसागरः सूरिश्चक्रे व्याकरणं नवम् ।
सहस्राष्टकमानं तत् श्रीबुद्धिसागराभिधम् ॥ ८९ ॥"

इति प्रभावकचरिते,

"अन्योऽपि वित्तो भुवि बुद्धिसागरः पाण्डित्यचारित्रगुणैरनूपमैः ।
शब्दादिलक्ष्मप्रतिपादकानघग्रन्थप्रणेता प्रवरः क्षमावताम् ॥३॥"

इति, "व्याकरणादिशास्त्रकर्तुः श्रीबुद्धिसागराचार्यस्य" इति चाभयदेवसूरिनिर्मितयोः पञ्चाशकग्रन्थस्य स्थानाङ्गसूत्रस्य च वृत्त्योः, अन्यत्र चोल्लिखितस्य व्याकरणस्यैवेदमपरं नामानुमीयते, तद्वर्णनपरेण विशेषणकदम्बकेन शब्दशास्त्ररूपस्यैवार्थस्यार्पणात्, प्रकृतग्रन्थस्य B संज्ञके आदर्शपुस्तके एतस्य ('पंचग्गंथी' शब्दस्य) 'पञ्चाङ्गं व्याकरणं इति केनापि प्राचीनाविदुषा कृतेन पुराणटिप्पणेनैतदनुमानस्य संवाददानाच्च ।

---

१ ग्रन्थकारेण स्वयं ग्रन्थकर्तृत्वादर्शनात्मके धार्ष्टर्ये लाघवे वा विहितेऽपि तन्निर्मिताष्टकवृत्तिभाषा-ग्रन्थव्याख्या-पदार्थनिरूपणपद्धत्यादिसाम्येन बुद्धिसागरव्याकरणप्रणयने कारण-लक्ष्य-समयात्मैक्येन, बुद्धिसागराचार्यसाहचर्यज्ञापनेन, तन्नामधेयस्य द्विरपि च निर्विशेषणतयैव परिग्रहेण, तत्पट्टधरशिष्यश्रीमदभयदेवसूरेः स्थानाङ्गवृत्तिप्रशस्तौ "प्रमाणादिव्युत्पादनप्रवणप्रबन्धप्रणयिनः + + श्रीजिनेश्वराचार्यस्य" इति स्पष्टोल्लेखेन चानन्यलिङ्गेन, अपरेणापि चैतत्प्रसाधकहेतुसमूहेनान्यथानुपपद्यमानेन तत्कर्तृत्वस्य निर्बाधमाविष्कृतत्वात् ।

---

१ "तैरवधीरिते यत्तु प्रवृत्तिरावयोरिह ।
तत्र दुर्जनवाक्यानि प्रवृत्तेः सन्निबन्धनम् ॥ ४०३ ॥

कीदृशानि दुर्जनवाक्यानीत्याह—

शब्दलक्ष्म प्रमालक्ष्म यदेतेषां न विद्यते ।
नादिमन्तस्ततो ह्येते परलक्ष्मोपजीविनः ॥ ४०४ ॥

तथा च किं जातमित्याह—

"श्रीबुद्धिसागराचार्यैर्वृत्तैर्व्याकरणं कृतम् ।
अस्माभिस्तु प्रमालक्ष्म, वृद्धिमायातु सांप्रतम् ॥ ४०५ ॥"

इति प्रमाणलक्षणान्त्यग्रन्थेन दुर्जनवाक्यरूपकारणस्य, तन्निरासात्मकस्य लक्ष्यस्य, समयतौल्यस्य, तद्वृत्तौ "आवयोः = मम श्रीबुद्धिसागराचार्यस्य च" इति निर्विशेषणत्वस्य चोपलम्भेः ।

तिसंकीर्णत्वेऽपि पट्टावल्युल्लेखसहितस्यास्य किञ्चिद्विस्तीर्णत्वेऽपि च, विरलप्रसिद्धतयैतिहासरसास्वादज्ञानां महोपकारजनकतया च, यथाक्षरमिह निबन्धमुपयुक्ततरमत एवौचित्यशालिनं चोत्पश्यामि । तत्र प्रभावकचरित्रे ;—

"अस्ति श्रीमालवो देशः सद्वृत्तरसशालितः ।
जम्बूद्वीपास्यमाकन्दफलं सद्वर्णवृत्तसूः ॥ ४ ॥

तत्रास्ति नगरी धारा मण्डलाग्रोदितस्थितिः ।
मूलं नृपश्रियो दुष्टविग्रहद्रोहशालिनी ॥ ५ ॥
श्रीभोजराजस्तत्रासीद् भूपालः पालितावनिः ।
शेषस्येवापरे मूर्त्ती विश्वोद्धाराय यद्भुजौ ॥ ६ ॥
तत्र लक्ष्मीपतिर्नाम व्यवहारी महाधनः ।
यस्य श्रिया जितः श्रीदः कैलासाद्रिमाशीश्रियत् ॥ ७ ॥

अन्यदा मध्यदेशीयकृतब्राह्मणनन्दनौ ।
प्रह्वप्रज्ञाबलाक्रान्तवेदविद्याविशारदौ ॥ ८ ॥
अधीतपूर्विणौ सर्वान् विद्यास्थानांश्चतुर्दश ।
स्मृत्यैतिह्यपुराणानां कुलकेतनतां गतौ ॥ ९ ॥
श्रीधरः श्रीपतिश्चेतिनामानौ यौवनोद्यमात् ।
देशान्तरदिदृक्षायै निर्गतौ तत्र चागतौ ॥१०॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

तौ पवित्रयतः स्मात्र लक्ष्मीधरगृहाङ्गणम् ।
सोऽपि भिक्षां ददौ भक्त्या तदाकृतिवशीकृतः ॥ ११ ॥
गेहाभिमुखभित्तौ च लिख्यते स्मास्य लेखकम् ।
टङ्कविंशतिलक्षाणां, नित्यं ददतुश्च तौ ॥ १२ ॥
सदा दर्शनतः प्रज्ञाबलादप्यतिसंकुलम् ।
तत् परिस्फुरितं सम्यक् संदम्यस्तमिवानयोः ॥ १३ ॥
जनो मत्पार्श्वतः सूपकारवत् सूपकारवान् ।
वर्तते निष्ठुरः किन्तु मम किञ्चिन्न यच्छति ॥ १४ ॥
ब्राह्मणा अपि गीर्वाणान् मन्मुखादाहुतिप्रदाः ।
तर्पयन्ति फलं तु स्यात् तत्कर्मकरतैव मे ॥ १५ ॥
इतीव कुपितो बहिरह्नैकेनापि भस्मसात् ।
विदधे तां पुरीमूरीकृतप्रतिकृतक्रियः ॥ १६ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

लक्ष्मीपतिर्द्वितीयेऽह्नि न्यस्तहस्तः कपोलयोः ।
सर्वस्वनाशतः खिन्नो लेख्यदाहाद् विशेषतः ॥ १७ ॥
प्राप्ते काले गतौ भिक्षाकृते तस्य गृहाङ्गणे ।
प्राप्तौ प्लुष्टं च तद् दृष्ट्वा विषण्णाविदमूचतुः ॥ १८ ॥
यजमान ! तवोन्निद्रकष्टेनावां सुदुःखितौ ।
किं कुर्वहे, क्षुधा किन्तु सर्वदुःखातिशायिनी ॥ १९ ॥
पुनरीदृक्शुचाक्रान्तसत्त्ववृत्तिर्भवान् किमु ? ।
धीराः सत्त्वं न मुञ्चन्ति व्यसनेन भवादृशाः ॥ २० ॥
इत्याकर्ण्य तयोर्वाक्यमाह श्रेष्ठी निशम्यताम् ।
न मे धनान्नवस्त्रादिदाहाद् दुःखं हि तादृशम् ॥ २१ ॥
यादृग् लेखकनाशेन, निर्धर्मेण जनेन यत् ।
कलहः संभवी धर्महानिकृत् क्रियते हि किम् ? ॥२२॥ युग्मम्॥
जजल्पतुश्च तावावां भिक्षावृत्ती, न चापरम् ।
शक्नुवो नो (वोऽत्रो ?) पकर्तुं हि, व्याख्यावो लेखकं पुनः ॥२३॥
श्रुत्वेति हर्षभूः श्रेष्ठी स्वपुरस्तौ वरासने ।
न्यवेशयज्जनः स्वार्थपूरकं ध्रुवमर्हति ॥ २४ ॥
तावादितः समारभ्य तिथिवारर्क्षसंगतम् ।
व्यक्तवत्सरमासाङ्कसहितं खटिनीदलैः ॥ २५ ॥
वर्णजात्यभिधामूलद्रव्यसंख्यानवृद्धिभृत् ।
आख्यातं लेखकं स्वाख्याख्यानवद् धिषणाबलात् ॥ २६ ॥
पत्रकेषु लिखित्वा तत् श्रेष्ठी दध्यावहो ! इमौ ।
मम गोत्रसुरौ कौचित् प्राप्तौ मदनुकम्पया ॥ २७ ॥
यद्विशोपकमात्रेण वदन्तौ तावविस्मृतम् ।
दुस्तरीसंपुटे पत्रनिरपेक्षं हि लेख्यकम् ॥ २८ ॥ युग्मम् ॥
ततः सन्मान्य सद्भोज्यवस्त्राद्यैर्बहुमानतः ।
स्वगेहचित्रकौ तेन विहितौ हितवेदिना ॥ २९ ॥
जितेन्द्रियौ स तौ शान्तौ दृष्ट्वेति व्यमृशद् धनी ।
शिष्यौ मद्गुरुपार्श्वेऽमू स्तां चेत् तत्संघभूषणौ ॥ ३० ॥
इतः सपादलक्षेऽस्ति नाम्ना कूर्चपुरं पुरम् ।
मषीकूर्चकमाधातुं यदलं शात्रवानने ॥ ३१ ॥
अल्लभूपालपुत्रोऽपि शक्योऽतीव धराधरः ।
श्रीमान् भुवनपालाख्यो विख्यातः सान्वयाभिधः ॥ ३२ ॥
तत्रासीत् प्रशमश्रीभिर्वर्धमानगुणोदधिः ।

श्रीवर्धमान इत्याख्यः सूरिः संसारपारभूः ॥ ३३ ॥
चतुर्भिरधिकाऽशीतिश्चैत्यानां येन तत्यजे ।
सिद्धान्ताभ्यासतः सत्यतत्त्वं विज्ञाय संसृतेः ॥ ३४ ॥
अन्यदा विहरन् धारापुर्यां धाराधरोपमः ।
आगाद् वाग्ब्रह्मधाराभिर्जनमुज्जीवयन्नमुम् ॥ ३५ ॥
लक्ष्मीपतिस्तदाकर्ण्य श्रद्धालक्ष्मीपतिस्ततः ।
ययौ प्रद्युम्न-शान्ताभ्यामिव ताभ्यां गुरोर्नतौ ॥ ३६ ॥
सर्वाभिगमपूर्वं स प्रणम्योपाविशत् प्रभुम् ।
तौ विधाय निविष्टौ च करसंपुटयोजनम् ॥ ३७ ॥
चर्यलक्षणवर्यौ च दध्यौ वीक्ष्य तनुं तयोः ।
गुरुराहानयोर्मूर्त्तिः सम्यक् स्वपरजित्वरी ॥ ३८ ॥
तौ च प्राग्भवसंबद्धाविवानिमिषलोचनौ ।
वीक्षमाणौ गुरोरास्यं व्रतयोग्यौ च तैर्मतौ ॥ ३९ ॥
महाव्रतभरोद्धारधुरीणौ तपसो निधी ।
अध्यापितौ च सिद्धान्तं योगोद्वहनपूर्वकम् ॥ ४० ॥
ज्ञात्वौचित्यं च सूरित्वे स्थापितौ गुरुभिश्च तौ ।
सिद्धवासो हि सौरभ्यवासं समनुगच्छति ॥ ४१ ॥
जिनेश्वरस्ततः सूरिरपरो बुद्धिसागरः ।
नामभ्यां विश्रुतौ पूज्यैर्विहारेऽनुमतौ तदा ॥ ४२ ॥
ददे शिक्षेति तैः श्रीमत्पत्तने चैत्यसूरिभिः ।
विघ्नं सुविहितानां स्यात् तत्रावस्थानवारणात् ॥ ४३ ॥
युवाभ्यामपनेतव्यं शक्त्या बुद्ध्या च तत् किल ।
यदिदानींतने काले नास्ति प्राज्ञो भवत्समः ॥ ४४ ॥ युग्मम् ॥
अनुशास्तिं प्रतीच्छाव इत्युक्त्वा गुर्जरावनौ ।
विहरन्तौ शनैः श्रीमत्पत्तनं प्रापतुर्मुदा ॥ ४५ ॥
सद्गीतार्थपरीवारौ तत्र भ्रान्तौ गृहे गृहे ।
विशुद्धोपाश्रयालाभाद् वाचां सस्मरतुर्गुरोः ॥ ४६ ॥
श्रीमान् दुर्लभराजाख्यस्तत्र चासीद् विशाम्पतिः ।
गीःपतेरप्युपाध्यायो नीतिविक्रमशिक्षणात् ॥ ४७ ॥
श्रीसोमेश्वरदेवाख्यस्तत्र चासीत् पुरोहितः ।
तद्गेहे जग्मतुर्युग्मरूपौ सूर्यसुताविव ॥ ४८ ॥
तद्द्वारे चक्रतुर्वेदोच्चारं संकेतसंयुतम् ।
तीर्थं सत्यापयन्तौ च ब्राह्मं पैत्र्यं च दैवतम् ॥ ४९ ॥

चतुर्वेदीरहस्यानि सारणीशुद्धिपूर्वकम् ।
व्याकुर्वन्तौ स शुश्राव देवतावसरे ततः ॥ ५० ॥
तद्ध्वानध्याननिर्मग्नचेताः स्तम्भितवत् तदा ।
समग्रेन्द्रियचैतन्यं श्रुत्योरेव स नीतवान् ॥ ५१ ॥
ततो भक्त्या निजं बन्धुमाप्याय वचनामृतैः ।
आह्वानाय तयोः प्रैषीत् प्रेक्षापेक्षी द्विजेश्वरः ॥ ५२ ॥
तौ च दृष्ट्वान्तरायान्तौ दध्यावम्भोजभूः किमु ।
द्विधाभूयाऽद आदत्त दर्शनं स्वस्य दर्शनम् ॥ ५३ ॥
हित्वा भद्रासनादीनि तदत्तान्यासनानि तौ ।
समुपाविशतां शुद्धस्वकम्बलनिषद्ययोः ॥ ५४ ॥
वेदोपनिषदां जैनतत्त्वश्रुतगिरां तथा ।
वाग्भिः साम्यं प्रकाश्यैतावभ्यधत्तां तदाशिषम् ॥ ५५ ॥
तथाहि—
"अपाणिपादो ह्यमनो ग्रहीता पश्यत्यचक्षुः स शृणोत्यकर्णः ।
स वेत्ति विश्वं नहि तस्य वेत्ता शिवो ह्यरूपःस जिनोऽक्तात्तः ॥"
ऊचतुश्चानयोः सम्यगवगम्यार्थसंग्रहम् ।
दयया भ्यधिकं जैनं तत्रावामाद्रियावहि ॥ ५७ ॥
युवामवस्थितौ कुत्रेत्युक्ते तेनोचतुश्च तौ ।
न कुत्रापि स्थितिश्चैत्यवासिभ्यो लभ्यते यतः ॥ ५८ ॥
चन्द्रशालां निजां चन्द्रज्योत्स्नानिर्मलमानसः ।
स तयोरार्पयत् तत्र तस्थतुः सपरिच्छदौ ॥ ५९ ॥
द्विचत्वारिंशता भिक्षादोषैर्मुक्तमलोलुपम् ।
नवकोटीविशुद्धं चायातं भैक्षमभुञ्जताम् ॥ ६० ॥
मध्याह्ने याज्ञिकस्मार्तदीक्षितानग्निहोत्रिणः ।
आहूय दर्शितौ तत्र निर्व्यूढौ तत्परीक्षया ॥ ६१ ॥
यावद् विद्याविनोदोऽयं विरिञ्चेरिव पर्षदि ।
वर्तते तावदाजग्मुर्नियुक्ताश्चैत्यमानुषाः ॥ ६२ ॥
ऊचुश्च ते झटित्येव गम्यतां नगराद् बहिः ।
अस्मिन् न लभ्यते स्थातुं चैत्यबाह्यसिताम्बरैः ॥ ६३ ॥
पुरोधाः प्राह निर्णेयमिदं भूपसभान्तरे ।
इति गत्वा निजेशानामाख्यातमिह भाषितम् ॥ ६४ ॥
इत्याख्याते च तैः सर्वैः समुदायेन भूपतिः ।
वीक्षितः प्रातरायासीत् तत्र सौवस्तिकोऽपि सः ॥ ६५ ॥

व्याजहारायं देवास्मद्गृहे जैनमुनी उभौ ।
स्वपक्षे स्थानमप्राप्नुवन्तौ संप्रापतुस्ततः ॥ ६६ ॥
मया च गुणग्राह्यत्वात् स्थापितावाश्रये निजे ।
भट्टपुत्रा अमीभिर्मे प्रहिताश्चैत्यपक्षिभिः ॥ ६७ ॥
अत्रादिशत मे क्षूणं दण्डं वात्र यथार्हतम् ।
श्रुत्वेत्याह स्मितं कृत्वा भूपालः समदर्शनः ॥ ६८ ॥
मत्पुरे गुणिनः कस्माद् देशान्तरत आगताः ।
वसन्तः केन वार्यन्ते को दोषस्तत्र दृश्यते ? ॥ ६९ ॥
अनुयुक्ताश्च ते चैवं प्राहुः शृणु महीपते ! ।
पुरा श्रीवनराजोऽभूच्चापोत्कटवरान्वयः ॥ ७० ॥
स बाल्ये वर्धितः श्रीमद्देवचन्द्रेण सूरिणा ।
नागेन्द्रगच्छभूद्वारप्राग्वराहोपमास्पृशा ॥ ७१ ॥
पञ्चाश्रयाभिधस्थानस्थितचैत्यनिवासिना ।
पुरं स च निवेश्येदमत्र राज्यं ददौ नवम् ॥ ७२ ॥
वनराजविहारं च तत्रास्थापयत प्रभुः ।
कृतज्ञत्वादसौ तेषां गुरूणामर्हणं व्यधात् ॥ ७३ ॥
व्यवस्था तत्र चाकारि संघेन नृपसाक्षिकम् ।
संप्रदायविभेदेन लाघवं च [न ?] यथा भवेत् ॥ ७४ ॥
चैत्यगच्छयतिव्रातसंमतो वसताद् मुनिः ।
नगरे मुनिभिर्नात्र वस्तव्यं तदसंमतैः ॥ ७५ ॥
राज्ञां व्यवस्था पूर्वेषां मान्या पाश्चात्यभूमिपैः ।
यदादिशसि तत्कार्यं राजन्नेवं स्थिते सति ॥ ७६ ॥
राजा प्राह सदाचारं प्राग्भूपानां वयं दृढम् ।
पालयामो गुणवतां पूजां तूल्लङ्घयेम न ॥ ७७ ॥
भवादृशां सदाचारनिष्ठानामाशिषा नृपाः ।
एधन्ते, युष्मदीयं तद् राज्यं नात्रास्ति संशयः ॥ ७८ ॥
उपरोधेन नो यूयममीषां वसनं पुरे ।
अनुमन्यध्वमेवं च श्रुत्वा तेऽत्र तथा दधुः ॥ ७९ ॥
सौवस्तिकस्ततः प्राह स्वामिन्नेषामवस्थितौ ।
भूमिः काप्यश्रयस्यार्थे श्रीमुखेन प्रदीयताम् ॥ ८० ॥
तदा समाययौ तत्र शैवदर्शनवासवः ।

---

१ मतान्तरापेक्षया शीलगुणसूरिणा (See Jaina Dharma Prachina Itihasa Part I, P. 43)

ज्ञानदेवाभिधः क्रूरसमुद्राबिरुदाहितः ॥ ८१ ॥
अभ्युत्थाय समभ्यर्च्य निविष्टं निज आसने ।
राजा व्याजिज्ञपत् किञ्चिदद्य विज्ञप्यते प्रभो ! ॥ ८२ ॥
प्राप्ता जैनषर्यस्तेषामर्पयध्वमुपाश्रयम् ।
इत्याकर्ण्य तपस्वीन्द्रः प्राह प्रहसिताननः ॥ ८३ ॥
गुणिनामर्चनां यूयं कुरुध्वं विधुतैनसाम् ।
सोऽस्माकमुपदेशानां फलपाकश्रियां निधिः ॥ ८४ ॥
शिव एव जिनो बालत्यागात् परपदास्थितः ।
दर्शनेषु विभेदो हि चिह्नं मिथ्यामतेरिदम् ॥ ८५ ॥
निस्तुषव्रीहिहट्टानां मध्ये त्रिपुरुषाश्रिता ।
भूमिः पुरोधसा ग्राह्योपाश्रयाय यथारुचि ॥ ८६ ॥
विघ्नः स्वपरपक्षेभ्यो निषेध्यः सकलो मया ।
द्विजस्तच्च प्रतिश्रुत्य तदाश्रयमकारयत् ॥ ८७ ॥
ततः प्रभृति संज्ञज्ञे वसतीनां परम्परा ।
महद्भिः स्थापितं वृद्धिमश्नुते नात्र संशयः ॥ ८८ ॥
श्रीबुद्धिसागरः सूरिश्चक्रे व्याकरणं नवम् ।
सहस्राष्टकमानं तत् श्रीबुद्धिसागराभिधम् ॥ ८९ ॥
अन्यदा विहरन्तश्च श्रीजिनेश्वरसूरयः ।
पुनर्धारापुरीं प्रापुः सपुण्यप्राप्यदर्शनाः ॥ ९० ॥
श्रेष्ठी महीधरस्तत्र पुरुषार्थत्रयोन्नतः ।
मुक्त्वैकां स्वधने संख्यां यः सर्वत्र विचक्षणः ॥ ९१ ॥
तस्याभयकुमाराख्यो धनदेव्यङ्गभूरभूत् ।
पुत्रः, सहस्रजिह्वोऽपि यद्गुणोक्तौ नहि प्रभुः ॥ ९२ ॥
सपुत्रः सोऽन्यदा सूरिं प्रणन्तुं सुकृती ययौ ।
संसाराऽसारतामूलं श्रुतो धर्मश्चतुर्विधः ॥ ९३ ॥
अथाभयकुमारोऽसौ वैराग्येण तरङ्गितः ।
आपपृच्छे निजं तातं तपःश्रीसंगमोत्सुकः ॥ ९४ ॥
अनुमत्या ततस्तस्य गुरुभिः स च दीक्षितः ।
ग्रहणासेवनारूपशिक्षाद्वितयमग्रहीत् ॥ ९५ ॥
स चावगाढसिद्धान्तस्तत्त्वप्रेक्षानुमानतः ।
बभौ महाक्रियानिष्ठः श्रीसङ्घाम्भोजभास्करः ॥ ९६ ॥
श्रीवर्धमानसूरीणामादेशात् सूरितां ददौ ।
श्रीजिनेश्वरसूरिश्च ततस्तस्य गुणोदधेः ॥ ९७ ॥"

खरतरगच्छपट्टावल्यां पुनः—

"तस्मिन्नवसरे च सोमब्राह्मणस्य द्वौ पुत्रौ शिवदास-बुद्धिसागरनामानौ, एका च कल्याणवतीनाम्नी पुत्री; एवं त्रयोऽप्येते सोमेश्वरमहादेवस्य यात्रार्थं गच्छन्तः सरसाभिधाने पत्तने समाजग्मुः। तत्र सरस्वत्यां नद्यां स्नात्वा रात्रौ तत्रैव सुप्ताः। ततोऽर्धरात्रवेलायां सोमेश्वरः प्रादुर्भूय तेभ्य इत्युवाच;-'भोः! प्रसन्नोऽहम्, मार्गयत मनोवाञ्छितं वरम्। ततस्तैर्वैकुण्ठे याचिते स प्राह;—'भोः! ममापि वैकुण्ठं नास्ति, ततो भवद्भ्यः कुतो ददामि? परं यदि भवतां वैकुण्ठेच्छास्ति तर्हि श्रीवर्धमानसूरेश्चरणसेवा कार्या, स एवको वैकुण्ठदाताऽस्ति' इत्युक्त्वा देवोऽदृश्यो बभूव। ततः प्रातःकाले ते त्रयोऽपि जना नद्यां स्नात्वोपाश्रयमागत्य च गुरुभ्यो वैकुण्ठममार्गयन्। ततो गुरुभिरप्येकस्य भ्रातुर्मस्तकशिखायां स्थितं दर्शयित्वा दयामयं श्रीजैनधर्मं द्योतयित्वा तान् प्रतिबोध्य दीक्षा दत्ता। योगादिकं च वाहयित्वा सर्वसिद्धान्तपारगाः कृताः। शिवदासस्य 'जिनेश्वर-'इति नाम कृतम्।

"एकदा जिनेश्वरेणोक्तम्-'स्वामिन्! यदि गुर्जरदेशे गम्यते तदा भूयसी धर्मोन्नतिः स्यात्।' ततो गुरुभिरुक्तम्,-'तत्र हीनाचारिणामसंयमिनां चैत्यवासिनां बहुः प्रचारोऽस्ति, ते उपद्रवं कुर्युः, ततस्तत्र न गम्यते।' तदा पुनर्जिनेश्वरेणोक्तम्—'स्वामिन्! बूकाभयात् किं वस्त्रं परित्यज्यते? ततो मह्यं बुद्धिसागराचार्यस्य च तत्र गमनार्थमाज्ञा प्रदीयताम्।' अथ गुरुभिरप्येतत् श्रुत्वा जिनेश्वर-बुद्धिसागराभ्यामाचार्यपदं दत्त्वा गुर्जरदेशं प्रति विहाराज्ञा दत्ता। तावपि गुर्वाज्ञया तं देशं प्रति विहारं चक्रतुः। तथा गुरुभिः कल्याणवती साध्वी महत्तरा कृता।

"तत्पट्टे (वर्धमानसूरिपट्टे) चत्वारिंशत्तमः श्रीजिनेश्वरसूरिः। स च बुद्धिसागरेण सह मरुदेशाद् विहारं कुर्वन् क्रमेण गुर्जरदेशेऽणहिलपुरपत्तने समागतः। तत्र दुर्लभराजस्य पुरोहितः शिवशर्मा नाम ब्राह्मणः स्वमातुलोऽस्ति, तद्गृहं प्राप्तः। अथ ब्राह्मणो बहुच्छात्रांस्तर्कव्याकरणादिशास्त्राणि पाठयन्नेकस्य वेदपदस्याशुद्धमर्थमुवाच। तदा श्रीजिनेश्वरसूरिभिः प्रोक्तम्-'अस्य पदस्यायमर्थो न भवति, भवद्भिः कथमित्थं पाठ्यते?' इति। तदा विप्रेणोक्तम्-'भवतां वेदार्थपरिज्ञानं कुतः? चेद्भवेत्, तर्हि भवद्भिरे-

---

१ प्रकृतग्रन्थकर्तापि सुरसुन्दरीकथाग्रन्थनप्रयोजनाविर्निदेशे

"सीसिणि-मयहरियाए गुरु-भगिणीए अलंघवयणाए।
सिरि-कल्लाणमईए पवत्तिणीए उ वयणेण ॥ ४१ ॥"

इत्यार्यामिमामुपनिबध्नन् नामग्राहमेतस्याः सूर्योरनयोर्भगिनीत्वं संवादयति।

वास्यार्थो वाच्यः' इति । अथैतद् वचः श्रुत्वा गुरुभिर्ये केऽपि पुरोहितस्य संदेहा अभूवंस्ते सर्वेऽपि निरस्ताः । ततः पुरोहितेन पृष्टम्–'को भवतां निवासः ? कश्च भवतां पिता ?' इति । तदा गुरुभिर्वाराणसी नगरी, सोमब्राह्मणश्च प्रोक्तः । तदा तेन ज्ञातमेतौ मम भागिनेयौ । ततश्च बहुमानपुरस्सरं स्वगृहे रक्षितौ । अथैषा वार्ता चैत्यवासिभिः श्रुता, चिन्तितं च स्वचित्ते, यतो जिनेश्वरसूरिरत्रागतोऽस्ति, स तु संवेगरङ्गक्लिन्नगात्रः परमशुद्धक्रियापात्रमस्ति, वयं तु शिथिला हीनाचारिणः स्मः; ततोऽयं केनापि प्रकारेण नगराद् निष्कासनीयः, अन्यथाऽस्माकं निन्दा भविष्यतीति । एवं विचिन्त्य कियद्भिश्चैत्यवासिभिः संभूय दुर्लभनृपाय प्रोक्तम्,–'महाराज ! अस्मिन् पुरे दिल्लीतो ग्रन्थिच्छोटकाः समागताः सन्ति, ते च भवत्पुरोहितस्य गृहे तिष्ठन्ति ।' अथ राज्ञैतद्वाक्यं श्रुत्वा पुरोहितमाहूय पृष्टम्–'भो भवद्गृहे चौरा आगताः श्रूयन्ते ?' तदा तेनोक्तम्–'राजन् ! मद्गृहे तु शुद्धाचारवन्तः सन्मार्गसंचारिणो मुनीश्वराः सन्ति, न चौराः, किन्तु ये केऽपि तेषु चौरव्यपदेशं कुर्वन्ति त एव चौराः ।' तदा राज्ञा आचारदर्शनार्थं जिनेश्वरसूरय आहूताः । आगता गुरवो राजसभायामास्तृतं वस्त्रं दूरीकृत्य रजोहरणेन भूमिं प्रमार्ज्य ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य स्वकम्बलमास्तीर्य स्थिताः । अथैतत्सद्गुर्वालोकनादानन्दितेन राज्ञोक्तम्–'सन्मार्गधारका एवंविधा एव भवन्ति' इति । तथा पुनर्भूपेन एतेभ्यो विरुद्धं चैत्यवासिनामाचारं दृष्ट्वा गुरुभ्यो मुनीनामाचारः पृष्टः । तदा जिनेश्वरसूरिभिः प्रोक्तम्–'अस्माभिर्मुखात् किं कथ्यते, भवतां देवाधिष्ठितं सरस्वतीभाण्डागारमस्ति, तत्र सर्वमतस्वरूपनिवेदकानि पुस्तकानि सन्ति, ततो भाण्डागारात् पुस्तकमानाययितव्यम् ।' तदा राज्ञा तथैव कृते सति दशवैकालिकपुस्तकं हस्ते आगतम् । तच्च राजसभायामानीतम् । ततो गुरुभिः प्रोक्तम्—'इदं पुस्तकमेतेषां चैत्यवासिनामेव हस्ते देयम्, एते एव वाचयन्तु ।' ततो वाचयद्भिस्तैः साध्वाचारपत्राणि मुक्तानि । तदानीं गुरुभिरुक्तम्–'राजसभायां दिवसे चौर्यं जायते ।' राज्ञा पृष्टम्–'तत् कथम् ?' तदा तैरुक्तम्–'एभिः पत्राणि मुक्तानि ।' राज्ञोक्तम्–'तर्हि यूयमेव वाचयत ।' गुरुभिरुक्तम्–'नात्रास्माकं कार्यम्, पक्षपातरहितैर्ब्राह्मणैर्वाचनीयम् ।' ततो ब्राह्मणेभ्यः पुस्तके दत्ते सति तैर्यथार्थं वाचितम् । तदा शास्त्राविरुद्धाचारदर्शनेन जिनेश्वरसूरिमुद्दिश्य 'अतिखरा एते' इति राज्ञा प्रोक्तम् । तत एव खरतरविरुदं लब्धम् । तथा चैत्यवासिनो हि पराजयप्रापणात् 'कुंवलाः' इति नामधेयं प्राप्ताः । एवं च सुविहितपक्षधारकाः श्रीजिनेश्वरसूरयो विक्रमतः १०८० वर्षैः खरतरविरुदधारका जाताः ।

"तथा पुनरेकदा मरुदेवानाम्नी साध्वी चत्वारिंशदिनानि यावदनशनं कृतवती। प्रान्ते निर्जरां कारयाद्भिर्जिनेश्वरसूरिभिरुक्तम्-'स्वकीयमुत्पत्तिस्थानं ज्ञापनीयम्।' ततः सा गुरुवचः स्वीकृत्य कालं कृत्वा देवपदं प्राप्ता। अथैकदा स देवः सीमन्धरस्वामिवन्दनार्थं गच्छन् ब्रह्मशान्तियक्षं प्रत्युवाच-'भवता जिनेश्वरसूरीणां पार्श्वे गत्वा 'म स ट स ट' इत्येतानि पञ्चाक्षराणि कथनीयानि। एषामर्थं स्वयमेव गुरवो ज्ञास्यन्ति' इति। तदा यक्षेणागत्य तान्यक्षराणि कथितानि। ततो गुरुभिस्तेषामर्थो निगदितः; तद्यथा;—

मरुदेवी नाम अज्जा गणिनी जा आसि तुम्ह गच्छम्मि।
सग्गम्मि गया पढमे देवो जाओ महड्ढीओ ॥ १ ॥
टक्कलयम्मि विमाणे दो-सागर-आउसो समुप्पन्नो।
समणेसस्स जिणेसरसूरिस्स इय संकहिज्जासु ॥ २ ॥
टक्कउरे जिणवंदणनिमित्तमिह आगएण देवेण।
चरणम्मि उज्जमो तो कायव्वो, किंच सेसेहिं ? ॥ ३ ॥ इति।
एवंविधाः श्रीजिनेश्वरसूरयः प्रान्तेऽनशनं कृत्वा स्वर्गं प्राप्ताः ॥"

केचिदाचार्या विक्रमात् १०२४ तमे वर्षेऽस्मादेव श्रीजिनेश्वरसूरेः खरतरगच्छोत्पत्तिं मन्यन्ते, अवमन्यन्ते च मतमेतदपरे, जिनेश्वरसूरिणा तच्छिष्याजिनचन्द्राभयदेवप्रभृतिभिश्च सूरिभिः प्रणीतेष्वनल्पग्रन्थेष्विदानीमप्युपलभ्यमानेषु विद्यमानविस्तृतप्रशस्तिष्वेकतमस्मिन्नपि तस्मिन् खरतरगच्छोल्लेखमात्र-

---

१ इतश्चापि मतमेतदयुक्तम्, जिनेश्वरसूरेः संवत् १०२४ विद्यमानतायां एव दुरुपपादत्वात्, विक्रमात् १०८० तमेऽब्दे तैरष्टकवृत्तेर्निर्माणस्य तत्र स्वयं प्रतिपन्नत्वात्; (प्र० पृ०२८) विक्रमात् १०८८ तमे च संवत्सरे तैरेव निजशिष्याभयदेवसूरेराचार्यपददानस्य सर्वाविसंवादतया प्रसिद्धत्वेन ततोऽप्यूर्ध्वं तस्य विद्यमानतया महतः कालव्यवधानस्यापत्तेः; खरतरविरुदस्यापि विक्रमात् १०८८ तमे वर्षे (प्र० पृ० २६) लब्धत्वेन खरतरगच्छबीजस्यैव तदानीमभावात्, तदर्पयितुः पत्तनेशदुर्लभराजस्य राज्यस्यापि तत्कालेऽभावादिति। २ यत्तु श्रीअभयदेवसूरेर्जिनचन्द्रसूरिशिष्यतया प्रतिपादनम् (Dr. Peterson Report 5 th.) तच्चिन्त्यम्, स्वयं जिनचन्द्रसूरिणा निजे संवेगरङ्गशालानाम्नि ग्रन्थे, अभयदेवसूरिणा च भगवत्यादिवृत्तिप्रशस्तौ तत्सब्रह्मचारित्वस्य स्पष्टमभिधानात् [प्रस्ता० पृ० १७]।

स्याप्यदर्शनात्[1], सर्वत्र चैन्द्रकुलोल्लेखस्यैवोपलम्भाच्च । खरतरगच्छोत्पत्तेर्विक्रमात् १२०४ तमे वर्षे श्रीजिनदत्तसूरिसकाशादेव लब्धात्मलाभत्वात्, तस्य सूरेरभिमानयुक्तस्वभावतया प्रष्टव्यविषयं प्रचण्डरूपतयोत्तरयता लोके 'खरतर'—इति प्रसिद्धेः संजातत्वात्, स्वयं तेनापि तस्याङ्गीकारात्[2] ।

प्रस्तुतसूरिवर्ययोः कृतिविषये तावत् जिनेश्वरसूरिणा निर्मिता ग्रन्था इमे;—

१ लीलावतीकथा[3] । २ हारिभद्राष्टकवृत्तिः[4] ।

---

१ धर्मसागरोपाध्यायाः प्रवचनपरीक्षायां खरतरगच्छोत्पत्तिप्रकरणे; अन्यत्रापि च—In this Dharmasagar tries to prove that is owed its rise not to Jineshwara, the pupil of Vardhaman in samvat 1024 as is commonly believed, but to Jinadatta in samvat 1204 (Buhler's Report p. 148).

२ तथा चाष्टकवृत्तौ ग्रन्थकर्ता स्वयम्;—

"सूरेः श्रीवर्धमानस्य निःसंबन्धविहारिणः ।
हारिचारित्रपात्रस्य श्रीचन्द्रकुलभूषिणः ॥ २ ॥
पादाम्भोजद्विरेफेण श्रीजिनेश्वरसूरिणा ।
अष्टकानां कृता वृत्तिः सत्त्वानुग्रहहेतवे ॥ ३ ॥"

३ श्रीजिनवल्लभसूरिविरचितस्य गणधरसार्धशतकप्रकरणस्य जिनपतिसूरिशिष्यसुमतिगणिविरचितायां वृत्तौ व्यक्तमेतत्; अपरत्रापि च;—

"The Kharatara sect then arose according to an old gatha in Samvat 1204. Jindatta was a proud man, and even in his pert answers to others mentioned by Sumatigani pride can be clearly detected. He was, therefore, called Kharatara by the people, but he gloried in the new appellation and willingly accepted it." (Dr. Buhler's Report p. 149).

४ प्रस्तुतग्रन्थप्रशस्तौ प्रशस्तशब्देष्वेतदुल्लेखस्योपलेभानस्य संदर्शितत्वात् प्रस्ता० पृ० १७ । हेमचन्द्राचार्योऽपि काव्यानुशासनटीकायां पद्यकथोदाहरणप्रसङ्गे "काचित् पद्यमयी यथा लीलावती" इत्यनेनेमामेव स्मरन् विभाव्यते । ५ ग्रन्थोऽयं जावालिपुरे विक्रमात् १०८० तमे वर्षे निर्मितः, यदाह स एव प्रशस्तौ;—

२ पंचलिङ्गीप्रकरणम् । ४ वीरचरित्रम् ।

५ कथारत्नकोशः । ६ प्रमाणलक्षणं सवृत्तिकम् ।

एतदन्येषामुल्लेखो नाद्यावधि क्वाप्यासादितः ।

बुद्धिसागरसूरेश्च बुद्धिसागरव्याकरणव्यतिरिक्ता अपरा कृतिर्न दृष्टिपथं श्रुतिपथं वाऽवतीर्णा ।

स्ववंशपारम्पर्यानन्तरं प्रकृतग्रन्थकृता सुरसुन्दरीग्रन्थविरचनासमयतत्स्थलादिरेवमनेन श्लोकेन विनिरदेशि;—

"तेसिं सीसवरो धणेसरमुणी एयं कहं पायडं
चड्डावल्लिपुरी ठिओ सगुरुणा आणाए पाढंतरा ।
कासी विक्कमवच्छरम्मि य गए बाणंक-सुन्नोडुपे,
मासे भद्दवए गुरुम्मि कसिणे बीया-धणिट्ठा-दिणे ॥ २४९ ॥"

एतेन ग्रन्थकर्तुरमुष्य सत्तासमयोऽपि विक्रमस्यैकादशशतीरूप इति विनिर्णये न किञ्चिदू वक्तव्यमवशिष्यते ।

एतद्व्यतिरिक्तं ग्रन्थकृद्विषयकमितिवृत्तसंबन्धि जन्मस्थलकुल-विहितकार्यव्यूहादिवृत्तान्तस्यापरैः प्राक्तनैरिवानेन ग्रन्थकर्त्रापि न स्वयमत्रापरत्र वा विनिर्दिष्टम्, नापि तत्समानकालिकेन पश्चाद्भवेन वा केनचन विदुषा तदुल्लिखितं विहितगवेषणायासेनाद्यावध्युपलब्धम्, प्राच्यमहात्मनां फलानुपेयप्रारम्भरूपसिद्धान्तावलम्बितया वस्तुस्वरूपमात्रप्रदर्शनेऽपि स्वात्मश्लाघापातकशङ्काकलङ्कपङ्किलताङ्गीकारितया स्वयं स्वेतिहासलेखनकार्ये प्रायः प्रवृत्तिमात्रस्याप्यविधानस्य साधारणत्वात्, तत्समानकालिकानामन्यपण्डितानां स्वदृष्टिसम्मुखत्वेन तादृशगौरवास्पदाभावेन तत्र दुर्लक्ष्यात्, अन्यान्यविषयेष्विव वा तदानीं पुरावृत्तविषये पुरातनसंख्यावतां तादृशादराभावस्यैव मुख्यकारणत्वात्, पश्चाद्भवानां चास्माकमिवाहमहमिकया

"समानामधिकेऽशीत्या सहस्रे विक्रमाद् गते ।
श्रीजावालिपुरे रम्ये वृत्तिरेषा समापिता ॥ ४ ॥" इति ।

१ See Jaina Dharma Prachina Itihasa Part 1.P 43.

२ प्रस्ता० पृ० १८ । ३ अभयदेवसूरेः स्थानाङ्गवृत्तौ" व्याकरणादिशास्त्रकर्तुः श्रीबुद्धिसागराचार्यस्य च" इत्यत्रोक्तादिशब्दवाच्यमन्तरेण ।

तदभिलषतामपि तद्वेदनोपायाभावसाम्यादिति ।

ग्रन्थकृता ग्रन्थस्यास्य 'सुरसुंदरीकहा' इति कथाभिधानं यथार्थं व्यधायि; यतोऽत्र

"श्लोकैर्वंशं तु संक्षेपात् कविर्यत्र प्रशंसति ।
मुख्यार्थस्यावताराय भवेद् यत्र कथान्तरम् ॥
परिच्छेदो न यत्र स्याद् न स्याद् वा लम्भकः क्वचित् ।
सा कथा नाम तद्वर्गे निबध्नीयाच्चतुष्पदीम् ॥"

इत्यग्निपुराणोक्तं कथालक्षणं सामस्त्येनानन्वीयमानमपि,

"धीरशान्तनायिका गद्येन पद्येन वा सर्वभाषा कथा"

इति हेमचन्द्राचार्येण काव्यानुशासने समुदीरितं (पृ० ३३८)

"कथायां सरसं वस्तु पद्यैरेव विनिर्मितम् ।
क्वचिदत्र भवेदार्या क्वचिद् वक्त्रापवक्त्रके ॥
आदौ पद्यैर्नमस्कारः खलादेर्वृत्तकीर्तनम् ।"
"यथा कादम्बर्यादि"

इति विश्वनाथकविना दर्पणेऽभिहितं (पृ० ३०३) च तल्लक्षणं सम्यगिह संगच्छमानमीक्ष्यते । यद्यप्युक्तलक्षणं कथासामान्यस्यैव, प्रकृता कृतिश्च "समस्तफलान्तेतिवृत्तवर्णना समरादित्यवत् सकलकथा" इतिस्वरूपेण सकलकथानाम्ना कथाप्रभेदेनैवाङ्किता, तथापि सामान्यार्थाभिधायिशब्देनापि तद्विशेषवाचकत्वस्य भूयोदर्शनात्, अन्यथा कीटादौ जीवविशेषे जीवसामान्याभिधायकस्य सत्त्वादिशब्दस्याप्रवृत्तेराबालगोपालप्रसिद्धव्यवहारोच्छेदप्रसङ्गात्, अत एव सामान्यविशेषयोर-

---

१ "वोच्छं संवेगकरिं कहं तु सुरसुन्दरीं नाम ।" इत्यनेन ग्रन्थोपक्रमे, "सुरसुन्दरीनामाए कहाए पढमो परिच्छेओ" इत्यादिना सकलपरिच्छेदावसाने च ग्रन्थकारस्यैव स्पष्टं तथावचनात् । २ नायिकोपलक्षणत्वादस्य लक्षणांशस्य नायिकाप्रधानायामप्यस्यां कथायां न लक्षणान्वयः । ३ कादम्बरीह क्षेमेन्द्रकविनिबद्धा पद्यमयी विवक्षिता, न तु गद्यरूपा बाणभट्टोपज्ञा सा, दृष्टान्तत्वानुपपत्तेः । ४ काव्यानुशासनम्, पृ० ३४० । ५ कथाप्रभेदत्वं चास्याः "एते च कथाप्रभेदा एवेति न पृथग् लक्षिताः" इत्युक्त्याऽलङ्कारचूडामणौ स्पष्टम् (पृ० ३४०) ।

भेदस्यान्यत्र महता प्रबन्धेन सिद्धान्तितत्वादिति ग्रन्थकृता कृतः सामान्येन तन्निर्देशो न मनागपि दोषमावहतीति। अस्माभिस्तु समयप्रसिद्ध्यनुरोधाकृष्टैः सकलकथापर्यायेण[2] 'चरित' शब्देनैव ग्रन्थस्यैतस्याभिधानं प्रसेधयद्भिर्विशेषलक्षणमेवादृतमिति दूषणाशङ्काऽनुत्थानोपहतैवेति विदाङ्कुर्वन्तु विद्वांसः।

पद्यमयीं च कथां विनिर्मिमाणेन ग्रन्थकारेण समस्तेऽपि ग्रन्थे गाथापराह्वयमार्याच्छन्द एव व्यवाहारि, केवलमितरश्लोकवद्धचरितग्रन्थेष्विवात्रापि प्रतिपरिच्छेदमन्ते, क्वचिच्च वर्णनीयतादृशवस्त्वायत्तेनान्तःपरिच्छेदमपि भिन्नभिन्नो वृत्तवारो व्यापारि। व्यभाजि च षोडशसु परिच्छेदेषु संपूर्णोऽपि ग्रन्थः, प्रत्येकं यत्रानूनमनधिकं च पद्यानां सार्धशतद्वयं न्यभान्त्सि, विमुच्यान्तिममेकं परिच्छेदमपवादरूपमेकयैव गाथया समभ्यधिकम्। न च वक्तव्यानुरूप्येण स्वभावत एव तथा बन्धः समजनि,

"निसुणह एगग्गमणा होउमियाणिं कहं कहिज्जंतं।
अड्ढाइज्जसएहिं गाहाणं कयपरिच्छेयं॥ ४४॥"

इत्यनयार्यया ग्रन्थारम्भ एव तादृशकर्तव्यतां प्रतिजानानस्य ग्रन्थकारस्य तत्र साभिप्रायत्वाभिव्यक्तेः। एवं नियतशब्दाधीनेऽपि विधातव्ये निबन्धे कविना निपुणं निजकवित्वशक्तिमुपयुञ्जानेन तथात्र समाचारि, यथा न समासि विस्तरार्हवक्तव्यं वस्तु, न च व्यासि संक्षेपापेक्षि वर्णनीयम्, नाप्यदायि काव्यप्राणभूतरसापकर्षस्य लेशोऽप्यवकाशः, पर्यचापि चैवमपूर्वमात्मीयं कवित्वकौशलं सहृदयानामिति विनोक्त्वा न शक्यतेऽवस्थानमाधातुम्।

काव्यत्वमस्योपपद्यते नवा? इति मीमांसायां पुनः "अदोषौ सगुणौ सालङ्कारौ शब्दार्थौ काव्यम्" इति काव्यानुशासने हेमचन्द्राचार्योक्तस्य,

"साधुशब्दार्थसंदर्भं गुणालङ्कारभूषितम्।
स्फुटरीतिरसोपेतं काव्यम्"

---

१ अनेकान्तजयपताकादिन्यायविषकग्रन्थेषु। २ यदाह हेमसूरिर्निजविवेके "सकलकथा=चरितमित्यर्थः" इति (पृ० ३४०)।

इति वाग्भटालंकारे वाग्भटैकविकथितस्य,

"निर्दोषं गुणवत् काव्यमलङ्कारैरलङ्कृतम् ।
रसान्वितं कविः कुर्वन् कीर्तिं प्रीतिं च विन्दति ॥"

इति सरस्वतीकण्ठाभरणे भोजदेवप्रणीतस्य,

"निर्दोषा लक्षणवती सरीतिर्गुणभूषिता ।
सालङ्काररसानेकवृत्तिर्वाक् काव्यनामभाक् ॥"

इति चन्द्रालोके पीयूषवर्षसमुदीरितस्य,

"तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलङ्कृती पुनः क्वापि"

इति काव्यप्रकाशे मम्मटभट्टभणितस्य, "काव्यशब्दोऽयं गुणालंकारयुक्तयोः शब्दार्थयोर्वर्तते" इति काव्यालंकारवृत्तौ वामनसमाम्नातस्य, "ध्वन्यात्मकं वाक्यं काव्यम्" इति व्यक्तिविवेके महिमभट्टनिर्मितस्य, एवमेव प्रभाकरादिप्रणीतस्य च काव्यसामान्यलक्षणस्यात्र क्वाचित्क्यामेव संगतावपि; "रमणीयार्थप्रतिपादकः शब्दः काव्यम्" इति रसगङ्गाधरे पण्डितजगन्नाथग्रथितस्य, "वाक्यं रसात्मकं काव्यम्" इति साहित्यदर्पणे विश्वनाथकविराजविरचितस्य, "शरीरं (काव्यम्) तावदिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली ।" इति काव्यादर्शे दण्डिकविसंगीर्णस्य, "रसालंकारोपेतं सुखविशेषसाधनं वा काव्यम्" इत्यलङ्कारशेखरे केशवमिश्रनिबद्धस्य, "काव्यं रसादिमद् वाक्यम्" इत्यलंकारसूत्रकारिकाग्रन्थे शौद्धोदनिविहितस्य च तस्य (काव्यसामान्यलक्षणस्य) समन्वयेन सुशकं काव्यत्वमे-

---

१ या तु काव्यप्रकाशटीकाप्रस्तावनायां वामनाचार्यस्य "वाभटमेव वाग्भट इति नाम्ना केचित् क्वचिद् व्यवहरन्ति । वस्तुतस्तु द्वौ भिन्नावेव, वाग्भट(ट ?)स्य काव्यानुशासनाख्यग्रन्थकर्तृत्वात्" इत्युक्तिः; सा चिन्त्या, वाग्भटालङ्कार-काव्यानुशासनयोरेककर्तृकत्वे कस्यापि बाधकस्यासंभवात्, एकतरग्रन्थनैष्फल्यस्याप्यापादयितुमशक्तत्वात्, द्वयोरपि प्रतिपाद्यस्य विषयस्याधिकारिणश्च भिन्नभिन्नतया यथायोगं चारितार्थ्यात्, एकेनापि कर्त्राऽधिकार्यादिभेदेनैकविषयाणामनेकग्रन्थानां विरचनाया भूयः समुपलम्भात्, तद्ग्रन्थोल्लेखतः; तट्टीकातश्च द्वयोरेकस्य वाग्भटमन्त्रिणः कर्तृतायाः संवादस्याप्यासादनाच्च ।

तस्य संगरितुम्; समुचितानां तूक्तसमग्रलक्षणानामेकत्र सर्वाङ्गीणाव्याभिचारस्यान्यत्र प्रसिद्धकाव्यग्रन्थेष्वपि सुसूक्ष्ममीक्ष्यमाणेष्वनीक्षणात्, तत्रापि नित्यानित्यान्यतमदूषणदुष्टत्वस्य क्वाचित्कस्य सार्वत्रिकस्य वा समुपलम्भेन, रमणीयार्थप्रतिपादकत्व-व्यङ्ग्यार्थकत्व-रसात्मकत्वादेस्त्वत्रापि सद्भावेन च तुल्ययोगक्षेमत्वादिति ।

एवं काव्यतत्त्वविभूषितश्च प्रस्तुतो ग्रन्थः "पद्यं प्रायः संस्कृतप्राकृतापभ्रंशग्राम्यभाषानिबद्धभिन्नान्त्यवृत्तसर्गाश्वाससन्ध्यवस्कन्धकबन्धं सत्संधि शब्दार्थवैचित्र्योपेतं महाकाव्यम्" इति काव्यानुशासने हेमचन्द्रेण सूरिधुरीणेन (पृ० ३३०),

"सर्गबन्धो महाकाव्यं तत्रैको नायकः सुरः ।
सद्वंशः क्षत्रियो वापि धीरोदात्तगुणान्वितः ॥
एकवंशभवा भूपाः कुलजा बहवोऽपि वा ।
शृङ्गारवीरशान्तानामेकोऽङ्गी रस इष्यते ॥
अङ्गानि सर्वेऽपि रसाः सर्वे नाटकसंधयः ।
इतिहासोद्भवं वृत्तमन्यद् वा सज्जनाश्रयम् ॥
चत्वारस्तस्य वर्गाः स्युस्तेष्वेकं च फलं भवेत् ।
आदौ नमस्क्रियाशीर्वा वस्तुनिर्देश एव वा ॥
क्वचिन्निन्दा खलादीनां सतां च गुणकीर्तनम् ।
एकवृत्तमयैः पद्यैरवसानेऽन्यवृत्तकैः ॥
नातिस्वल्पा नातिदीर्घा सर्गा अष्टाधिका इह ।
नानावृत्तमयः क्वापि सर्गः कश्चन दृश्यते ॥
सर्गान्ते भाविसर्गस्य कथायाः सूचनं भवेत् ।
सन्ध्यासूर्येन्दुरजनीप्रदोषध्वान्तवासराः ॥
प्रातर्मध्याह्नमृगयाशैलर्तुवनसागराः ।
संभोगविप्रलम्भौ च मुनिस्वर्गपुराध्वराः ॥
रणप्रयाणोपयममन्त्रपुत्रोदयादयः ।
वर्णनीया यथायोगं साङ्गोपाङ्गा अमी इह ॥
कवेर्वृत्तस्य वा नाम्ना नायकस्येतरस्य वा ।
नामास्य, सर्गोपादेयकथया सर्गनाम तु ॥
अस्मिन्नार्षे पुनः सर्गा भवन्त्याख्यानसंज्ञकाः ।
प्राकृतैर्निर्मिते तस्मिन् सर्गा आश्वाससंज्ञकाः ॥"

इति साहित्यदर्पणे विश्वनाथकविना चाभिदधानं महाकाव्यस्वरूपं काव्यविशेषलक्षणमपि न व्यभिचरति, नायकोपलक्षितधीरोदात्तगुणधारिनायिकाशालित्वात्, शान्तरसप्रधानत्वात्, अन्यरसानामप्यङ्गभावेन यथास्थानमाधानात्, मुखप्रतिमुखादीनां चतुष्पञ्चानां[1] संधीनां यथासंभवं विनिवेशनात्, चतुर्वर्गाग्रणीभूतस्य मोक्षवर्गस्योपादेयतयाऽभिव्यञ्जनात्, नमस्कारात्मकमङ्गल-सज्जनाभिवन्दन-दुर्जननिन्दनाऽऽदिकत्वात्, भिन्नान्त्यवृत्तोपेतसमानजातीयपद्यबद्धत्वात्[2], चतुर्वर्गासन्नोपकारितया कवितृभिर्नियमतः प्रयोज्यानां मन्त्रदूतरणप्रयाणनायकाभ्युदयादीनामृतूद्यानजलकेलिरतोत्सवादीनां चाखिलानामपि, तदितरेषां च नगनगराश्रमसन्ध्यासवितृसमुदयास्ततमस्तमातमाकरसरःसरस्वतीपतिविवाहवाहनवनविहारादीनां विकल्पप्रयोज्यत्वेन[3] साहित्यविद्भिः सिद्धान्तितानां वर्णनीयवस्तूनामलंकारादिगुणगणगुम्फितया श्रुतिमधुरया ललितया वचनविरचनया यथोचितमुपवर्णनात्, नायिकानाम्नाग्रन्थाभिधानस्य, उपादेयकथाभिश्च परिच्छेदनाम्नां निर्देशात्, अवान्तरार्थदर्शनैराश्वासस्थानापन्नैः[4] परिच्छेदैर्निबद्धत्वात्, असंक्षिप्तग्रन्थत्वात्, सरसस्फुटप्रसादगुणप्रधानबन्धबन्धुरत्वात्, प्रयोजनाद्युपदर्शनात्, लाटानुप्रास-यमक-श्लेषादिदुष्करालंकार-

---

१ भरतमुन्यादिमते मुख-प्रतिमुख-गर्भ-विमर्शाश्चत्वारः संधयः (अलङ्कारचूडा० पृ० ३३१।) दर्पणकारादिनये तूपसंहृतिपञ्चमकाः पञ्च त इति [पृ० २३९]। २ क्वचिदन्तरान्तराऽन्यच्छन्दोनिबन्धः प्रायोग्रहणात् क्वचिदग्रहणाच्च न दुष्यति। ३ हेमचन्द्रविवेके पृ० ३३७। ४ लक्षणे प्रायोग्रहणादेव संस्कृतभाषानिबद्धेऽपि हरिप्रबन्धादौ सर्गस्थानीयाश्वासबन्धवत्, प्राकृतेऽपि प्राकृतग्रन्थे परिच्छेदनामनिबन्धो न दोषावहः (अलङ्कारचूडा० पृ० ३३७)। ५, परि० ३-५२; ९—२०३, २०४, २०५, २०६, १०—३, ४, ५; १०—१८५, १८६, १८७; १०—२३३, २३४; ११—१७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६; १३—४१, ४२, ४३, ४४ इत्यादिकासु गाथासु।

समलंकृतत्वात्, ग्रन्थकृन्नामाङ्कितसमाप्तिकत्वात्; रसभावनैरन्तर्यस्य, विधिनिषेधव्युत्पादकत्वस्य, सुसूत्रसंविधानकत्वस्य, अन्यस्य चार्थवैचित्र्यस्य; रसानुरूपसंदर्भ-कथान्तरानुषङ्गनादेरुभयवैचित्र्यस्य च बाढमुपलम्भाच्च ।

सत्यप्येवं गुणविसरविराजिनि प्रतुतपुस्तके, अमृतमय इव मकराकरे कालकूटकणस्य, न दूषणगणस्याप्यसद्भावः, तथाहि;—

"गब्भस्स य गरुयत्ता भयवेविरओ सरीरस्स" (१०–११९)

इत्यत्र भावप्रत्ययस्य त्वतलादेरवश्यप्रयोज्यस्य च्छन्दआनुलोम्यपरिरक्षणायाप्रयोगो व्याकरणदोषः, त्वतलाद्यभावे हि 'सरीरस्स' इत्यत्र षष्ठ्याः, 'वेविरओ' इति पञ्चम्यर्थकतसोर्वाऽनुपपत्तिः, समानाधिकरणत्वात् ।

" जणणीसमयं मरिही गयणाओ निवडिओ वइरी " (१९-१९)

अत्र समयशब्दस्य समस्तीभावः शब्दशास्त्रनिषिद्धः ।

" एवं हि कए अहवा न होज्ज वियणा पभूयकालीया " [१९-२४]

इह कालशब्दात् तद्धितीयस्य 'इकण्प्रत्ययस्य (सिद्ध० ६, ३, ८०) स्थाने ईयस्य प्रयोगो न व्याकरणानुकूलतामाभजते ।

" आजम्मंपि कलंकं सुदूसहं होई ता मज्झ " (६-१९८)

इत्यादाविव शुद्धप्रयोगे प्रयोजनीये

" दुसहं विओयदुक्खं संजायं तुम्ह दोण्हंपि " (८-२३९)

" जलभरियसरवराइंवि महिनिवडियछत्तसरिसाइं " (१०-१७९)

इतिप्रभृतिप्रयोगो नहि शब्दानुशासननियमयोः (H. P. I. 13—41) प्रतिपन्थितां न समश्नुते ।

पादादाववश्यविधेयाया यतेः

" पाउसनरिंदनवसंगमम्मि जायम्मि भूमिमहिलाए " (२—८८)

"मह आगमेवि पियविरहियाण महिलाण किं न फुट्टाइं ।" (२-९०)

"पवणाहयधयवडचंचला उ लच्छीउ तहय मणुयाणं ।" (४-७६)

इत्यादावकरणं च च्छन्दःशास्त्रीयो दोषः ।

" किसलयरइयम्मी सत्थरे संनिविट्ठो ।" (४-२४८)

" अह उवचियगब्भा पूरिए दोहलम्मी

पसवणसमयम्मी आगयम्मी सुहेण ।
सुहगहनिवहम्मी उच्चठाणट्ठियम्मी " (९-२४८)
" अइवेगओ करिस्सा अदक्खयाए य इत्थिभावस्स " (१०-११९)

इत्यादिषु सप्तम्येकवचनान्ते (H. P. III. II) **ह्रस्वे प्रयोक्तव्ये छन्दःपूरणार्थं दीर्घीकरणं पदैकदेशाधिकत्वम्[1],**

"नाउं मह आगमणं तहवि हु किं चलिया पिया मोत्तुं" (२-९१)
"जइवि हु कन्ना, पिययम ! सज्झसभरिया न सक्कए कहवि ।
मणवल्लहस्स पुरओ एक्कंपि हु वयणमुल्लविउं ॥ (७-१६१)
"अइभीसणेण बंधेण गरुयपीडावहो खु जीवाणं ।
मिच्छावियप्पवसओ सव्वंपि हु सोक्खमाभाइ ॥" (४-७८)
"ताव य विज्जुचमुक्कारणंतरं चंडचडडसंसद्दो ।" (२-११०)
"एवं विचिंतिऊण अवहरिओ धणवई इमेणं तु ।
नेऊण भरहखित्ते मुक्को उ विणीयनयरीए ॥" (६-१९३)

इत्यादिषु 'हु खु य उ चिय'-प्रभृतीनां निपातानां पूरणार्थमेव प्रयुक्ततया कविशक्तिदौर्बल्यमावेदयतां निरर्थमिह निर्दिष्टत्वेन पदाधिकत्वम्[2],

"मिलिओ य भूरिलोगो किं किं एयंति एवं जंपंतो ।" (६-१६७)
"कयत्थमप्पाणं मणे गणंतो जहागयं ताहि गओ सठाणयं ।" (१४-२४८)

इत्यादौ न्यूनपदांशत्वम्[3],

"किंवा सो मणदइओ हविज्ज निहओ इमेण पावेण ।
सोच्चिय दइओ अन्नो पडिहासइ किं विवज्जासो ? ॥" (६-१५४)

इतिप्रभृतिषु न्यूनपदत्वमुक्तपदत्वं च,

"दुज्जणसहावे पडियं निम्मलकव्वंपि लहइ न पइट्ठं ।
जलबिंदुव्व सुतत्ते आयसभाणम्मि पक्खित्तो ॥" (१-२३)

इत्यादावुपमानोपमेययोर्भिन्नलिङ्गत्वेनानैक्यान्वितत्वम्[4], एवम-

---

१ अलङ्कारचूड़ामणौ पृ० १३६ । २ अत्र हि 'एवं' इति प्रयोक्तव्ये वृत्तबन्धानुलोम्यायानुस्वाररूपस्य पदांशस्य लोपो विहितः । न च लेखाशुद्धिः, मात्राधिक्यप्रसङ्गेन च्छन्दोदोषापत्तेः । ३ इह 'अप्पाणं' इति युक्ते निर्देशे 'अप्पाण' इति न्यूनपदांशः पाठः । ४ अलङ्कारचूड़ामणौ पृ० १३८।५ अत्र विकल्पार्थद्योतकस्य वाशब्दस्यावश्यवाच्यत्वेऽप्यनुक्तिः । ६ चूड़ामणौ पृ० १४३ । ७ अलङ्कारचूडामणौ पृ० १५४ ।

प्रधानस्याप्यङ्गस्यातिविस्तरेण वर्णनं चेतिप्रभृतयः साहित्यसमयसमाम्नाता दोषाश्चेति।

यद्यप्युक्तव्याकरणदोषेषु प्रथमस्य भावप्रधाननिर्देशत्वेन, अन्येषां च प्राकृतभाषानियमनिवहस्य सर्वस्यापि "बहुलम्" (H. P. I. 2.) सूत्रज्ञापितेनावश्यंभावाभावेन, यतिभङ्गात्मकस्य च्छन्दोदूषणस्यापि कैश्चिद्[1] दोषरूपतयानभ्युपगतत्वेन; साहित्यशास्त्रीयदोषाणां चोपदर्शितानां मध्ये केषाञ्चिदनित्यत्वेन, केषाञ्चित् कैश्चिद्[2] दोषात्मकतयानङ्गीकृतत्वेन, केषाञ्चिन्निरोधस्यैव प्रायोऽशक्यतयाऽवश्यमापातेन, अवशिष्टानां च कवितू रभसप्रवृत्त्या निरङ्कुशतया वा प्रयुक्तानां क्षमणीयत्वेन च भवति सर्वेषामप्युपर्युक्तदूषणानां परिहारः, द्रविडप्राणायामवत् कृच्छ्रसाध्यतयाऽरुचिग्रस्ततया च सहृदयहृदयानां हृदयङ्गमतां तु नैवावहतीति। न चैवंविधदूषणानामिहैवोपनिपातो नयनगोचरीभवतीत्यवधारणीयम्, एतत्प्राग्वार्तिष्ववाग्भवेषु च सर्वेष्वप्येतज्जातीयग्रन्थेषु तत्कृतां कविवराणां प्रमादशब्दाभिधेयस्यैवंविधप्रवर्तनस्याल्पस्याधिकस्य वोपलम्भात्। अतएव सुष्ठूक्तं कविनापि सता सतां धुरीणेन सूरिणा श्रीनयचन्द्रेण निजे हम्मीरमहाकाव्ये;—

"प्रायोऽपशब्दादिकृतोऽपि दोषो न चिन्तनीयो मम मन्दबुद्धेः।
न कालिदासादिभिरप्यपास्तो योऽध्वा कथं वा तमहं त्यजामि ? ॥"

इत्यलं, समालोचनायामवश्यदर्शनीयं वस्तुसन्तमपि प्राच्यग्रन्थदोषनिकरं प्रकाशयन्तं विद्विषतां, प्राक्तनग्रन्थकृत्त्वावच्छिन्नेषु स्वमतावलम्बिषु ग्रन्थकृत्सु सूरिषु प्रमादप्रकृतिकं मानुष्यमङ्गी-

---

१ यथा धनदेव-सुप्रतिष्ठ-चित्रवेगादिवृत्तान्तानां गुणीभूतानामपि प्रथमसर्गादारभ्या दशमं तमतिविस्तरेणोपवर्णनम्। २ स्पष्टमेतच्छन्दोमञ्जर्यां पृ० ३८। ३. तथा च कविर्वाग्भटो निजे वाग्भटालङ्कारनामनि ग्रन्थे "बुधाः क्वापि लिङ्गभेदं तु मेनिरे" इत्यनेन विदुषां तादृशं मतमुपदर्शितवान् पृ० ४२। ४ अत एव पूर्वसूरिभिः काव्यलक्षणे निवेशितं निर्दोषत्वविशेषणमर्वाचीनैर्विश्वनाथप्रभृतिभिः स्वग्रन्थेषु खण्डितम्।

कृत्यापि सर्वज्ञत्वं सर्वगुणसंपन्नत्वं चासन्तमप्यन्धश्रद्धाविषयीकुर्वतां निजं विपर्यस्तमतिविजृम्भितं वा वास्तवगुणानुरागविधुरत्वं वाऽऽविर्भावयतामिदानीन्तनानां कतिचित्पण्डितमानिनां व्यर्थकोपवृद्धेः कारणेन, आत्मदौर्जन्यख्यापनहेतुभूतेन चाधिकेनात्र दोषप्रादुष्करणप्रसङ्गेन ।

विद्यमानेऽप्युदीरितदूषणसमुदाये, कालिमनीव रजनीरमणस्य, कण्टकपटल इव च कमलनालस्य, अस्यामूलचूलं विविधरसातिशयं प्रस्रवतः, आकण्ठं सुमनसां मनस्सु मुदमादधतः, मधुरमधुरं हितमुपदिशतः, बहुविधं विज्ञेयवस्तुनिकुरम्बमवबोधयतः, सुविचारमसारभावपरिहारं शिक्षयतः, निपुणं नानाविधशास्त्रसमुचितोपादेयमुपवर्णयतः, एवं च सुधानिधिनिर्मलं निजनिर्मातुर्यशश्चयमधिजगत्त्रितयं प्रथयतश्च प्रस्तुतस्य ग्रन्थस्य न किञ्चिदूनमादेयत्वमवलोकयामः ।

प्राकृतभाषायां व्युत्पत्तिमभिलषतां सहैव च कथारसमपि निपिपासूनां जनानां ग्रन्थोऽयं महीयांसमुपकारमाधास्यति, निजमुद्धारं च विधास्यतीत्यवधृत्य मुद्रणमन्तरेण नास्य समुपलम्भः साधारणसुलभ इत्यवगत्य चास्य संशोधनकर्मणि व्यापृतोऽभवम्, यत्र प्रूफदर्शनादिसाहाय्यं वितीर्णवते, उत्तीर्णवते न्यायतीर्थ-व्याकरणतीर्थपदवीकयो राजकीयपरीक्षयोः, एतत्प्रसेधनभारमुद्वोढवते चास्मच्छिष्यान्यतमाय पण्डितहरगोवनदासाय शतशः प्रयच्छामि साधुवादान् ।

प्रासिद्धिकार्ये पुनरस्य द्रव्यसहायताविधायिनः—

"साणंदनिवासि शेठ धनजीभाई वखतचंद
पुण्यपत्तन (पूना) वास्तव्य शेठ कृष्णाजी वाल्हाज
,, शेठ भोगीलाल नगीनदास
,, शेठ धनजीभाई प्रेमचंद
,, शेठ कीसनदास प्रेमचंद
,, शेठ छगनलाल वखतचंद
,, शेठ छगनलाल गणपतदास

पूनानिवासि शेठ भीखणदास कीसनदास
,, शेठ बालचंद लाधाजी
,, ,, खेमचंद रूपाजी
,, ,, रतनचंद कृष्णाजी
,, ,, शंकरलाल मगनलाल
बेडकीहालनिवासि सेठ लालचन्द रावजीभाई
सुरतनिवासि झवेरी ठाकोरदास मोतीचंद
एखलावास्तव्य शेठ रूपचन्द चिंतामणदास
मोहमयीनिवासि शेठ साराभाई वीरचंद"

इतिप्रभृतयः श्रेष्ठिवर्या अपि भूयसां धन्यवादानां पात्रम्, ये सुकृतप्राप्तां निजश्रियं सुकृतवर्त्मन्येवोपयोज्यात्मनः कृतज्ञतामावेदयन्तश्चञ्चलायास्ततोऽचलसुखसाधनमेतद्ग्रन्थवितरणविनिश्चयमकार्षुः ।

संशोधनकर्मणि ग्रन्थस्यास्यादर्शपुस्तकद्वितयमुपयुक्तम्, यत्र

१ A संज्ञकम्, मदीयम्, नातिशुद्धम्, ७० पत्रात्मकम्, विक्रमात् १४६७ तमे वर्षे लिखितमिति प्रत्नतरम्, यस्य लिपिर्नागरी जैनी, यत्र एकार-पकारयोः, उवर्ण-ओवर्णयोः, घ-थयोः, च-ब-वानां, च्छ-त्थयोः, ज्झ-ब्भयोः, ट्ट-ड्डयोः, ट्ट-ड्डयोः, ट्ट-द्धानां च वर्णानामस्पष्ट एव लिपिभेदः, प्रतीयमानेऽपि भेदे बहुधा विपर्ययश्च, यथा प्रायः सर्वास्वन्यग्रन्थसंबधिनीष्वप्यार्हतालिपिमयीष्वादर्शप्रतिष्वनुभूयते, यस्मिंश्च प्रतिपत्रद्वयं प्रतितत्त्रयं वा सर्वत्र परिगणिताक्षरमिव सार्धगाथाद्वितयीपरिमितं ग्रन्थभागमनुद्धरता लेखकेनानुकार्यादर्शस्यैकैकाऽखण्डा पङ्क्तिरेव प्रमादवशतोऽन्यत्रासक्तस्वस्वान्तत्वतो वा परित्यक्तेत्यनुमीयते ।

२ B नामकम्, प्रातःस्मरणीयप्रवर्तकमहाराजश्रीकान्तिविजयपादानाम्, नातिशुद्धम्, अष्टसप्तति ७८ पत्रात्मकम्, लेखककालोल्लेखसमुज्झितमप्याकारदर्शनेनानुमेयप्राचीनतम्, प्रथमादर्श इव स्फुटतयाऽपरिच्छेद्योक्तवर्णविभेद-वर्णविपरीततांकम्, 'ओ ख क्ख ग ग्ग ह्न' इत्येतेषां स्थाने प्रायः सर्वत्रानुक्रमं 'उ ष ष्य ग्र ग्र ह्न' इतिवर्णलेखसंकलितम्, क्वचित् क्वचिल्लेख-

स्थानाद् बाह्यभागे विभिन्नहस्तीयवर्णेषु लिपीकृतेन संस्कृतपर्यायमयेन, क्वचिच्च तुल्यार्थकप्राच्यमरु-गुर्जरदेशीयमिश्रभाषाशब्दशालिना टिप्पणेन च समलङ्कृतम् । लघिष्ठमपि टिप्पणमिदमनुपयोगिबहुंशम्, क्वचिदत्यशुद्धमपि; तथा च कतिचिदशुद्धिनिदर्शनानि,

" अब्भत्थणारिहा जं सुयणा, तो ते उ पत्थिमो इण्हि " (१--३०)

अत्र 'सुयणा' इत्यस्य प्रथमाविभक्त्यन्तस्य "हे सुजनाः" इति संबोधनावबोधकमर्थानन्वयदोषसमाक्रान्तं टिप्पणम्,

" नहवाहणोवि एसो पट्ठिविलग्गो इमस्स एइत्ति ।
ताहे करेमि किंचिवि उवगारं पुव्वमित्तस्स ॥ " (९--८)

इह 'ताहे' इति तर्हिस्थानीयमखण्डमपि पदं 'ता हे' इति विश्लिष्टम्, न चैषोऽर्थोऽत्र प्रकरणसंबद्धः,

" तत्तो य पइदिणं सो उवयरइ ममं असुहभावो " (११--७२)

एतस्मिन् पादार्धे 'उवयरइ' इत्यस्य 'उपचरति' इति टिप्पनीये 'कथापयति' इति टिप्पितम्,

" अवरुंडइ सहिनिवहं उचं संलवइ हसइ अनिमित्तं " (३-१८२)

इह 'अवरुंडइ' इत्यस्य देश्यस्य 'परिरभते' इत्युचितार्थं (H. D. I. 11) अनिर्दिश्य 'अवगणयति' इति टीकितम्,

" सामिय ! कीस ससंको अरइपरद्धोव्व दीससि तुमंति । " (७-४)

अस्मिन् 'परद्ध' इत्यस्य देशीशब्दस्य (H. D. VI. 70) पीडितार्थकस्य 'प्रारब्ध' इति संस्कृतपर्यायनिर्देशनम्,

" अणहसरीरा एसा जं तुमए मज्झ उवणीया " (९-१२४)

अत्रापि 'अणह' इति देश्यशब्दस्य 'अक्षत' इत्यर्थकस्य (H. D. I. 13) 'अनघ' इति संस्कृतरूपं प्रकरणार्थासंबद्धं टिप्पणम्,

" फुडमाणंपि न फुट्टं मन्ने तद्दंसणासाए" (३-२४३)

इह च 'फुडमाणं' इत्यस्य 'स्फुटमानं' इति संस्कृतरूपं व्या-

करणदोषदूषितम्, 'स्फुटत्' इति तु युक्तम्, परस्मैपदत्वात् स्फुटधातोः,

"अन्ने चिंतेंति मणे नियंति अन्नं घडेंति अन्नेण" (८-१५४)

इत्यत्रापि 'नियंति' इत्यस्य 'पश्यन्ति' इत्यनुरूपे पर्याये (H. P. IV. 181) करणीये 'प्रेक्षन्ति' इत्यर्थतः शुद्धमप्यशुद्धसंस्कृतम्, आत्मनेपदत्वादीक्षेः। एवं कर्तुः क्वचिदर्थाज्ञानसूचकम्, क्वचन देश्यशब्दार्थानवबोधविज्ञापकम्, कुत्रचन व्याकरणानुपस्थितिविनिवेदकं च टिप्पणमिदं केनचनाभ्यसनावस्थावर्तिना विहितमिति विज्ञायते। ईदृशस्याप्यस्य टिप्पणस्य कश्चिदंशं केनचिदंशेनोपयुक्तं विजानानस्तादृशाक्षरमेव तादृह स्वीयटिप्पणेऽवातारिषमिति।

अस्मिंश्चादर्शपुस्तके तत्तत्स्थलेषु "युग्मम्" "तिसृभिः कुलकम्" "चतसृभिः कलापकम्" "पंचभिः कुलकम्" इत्यादिः A संज्ञकादर्शानुपलभ्यमानः समुपलभ्यतेऽधिकः पाठः। स च ग्रन्थकारपश्चाद्भवेन केनापि प्राक्षिप्त इत्यवगम्यते; अन्यथा 'एवं च ठिए" "अन्नं च" "अविय" इत्यादिगद्यपदानामिवैतेषामपि प्राकृतभाषायामेवोपलम्भसंभवात्, गउडवह-कुमारपालचरियप्रभृतिष्वेवंविधेषु ग्रन्थेषु मूलकारेण युग्मादीनामनभिधानात्, तेष्वपि (गउडवहादिषु ग्रन्थेषु) तेषां (युग्मादीनां) टीकाकारैरेव निर्देशात्; ग्रन्थकारोपज्ञत्वे पुनः प्राचीनतरप्रथमादर्शपुस्तकेऽवश्यं तादृशपाठस्योपलब्धिप्रसङ्गात्, तत्र च तदनासादनस्याधुनैवोक्तत्वाच्च। अतएव तादृशपाठं मूलग्रन्थेऽनिवेश्य टिप्पण्यामेवातिष्ठिपम्।

एवं च प्रतिद्वयाधारेण संपादितम्, शुद्धिपत्रादिविभूषितम्,

---

१ एतच्चायुक्तम्, त्रिभिश्छन्दोभिर्वाक्यासमाप्तौ विशेषकसंज्ञानस्यैवाभीष्टत्वात्; यदाहुः—"एकद्वित्रिचतुश्छन्दोभिर्मुक्तक-संदानितक-विशेषक-कलापकानि" (काव्यानु० पृ० ३४०) इति,

"द्वाभ्यां युग्ममिति प्रोक्तं त्रिभिः श्लोकैर्विशेषकम्।
कलापकं चतुर्भिः स्यात् तदूर्ध्वं कुलकं स्मृतम्॥"

इति च। (काव्यप्र० टी० पृ० १८६)।

विषमस्थानेषु टिप्पण्या निष्टङ्कितार्थसार्थं च कथाग्रन्थमिममा-
प्रारम्भपर्यन्तमवलोकयन्तामालोचकाः, मनोहृत्य निपीयन्ताम-
मन्दानन्दसन्दोहानिःस्यन्दिनं विविधरसनिवहं सहृदयाः, सततं
समभ्यस्यन्तां प्राकृतव्युत्पत्तिमभीप्सवश्छात्राः, नयतामेवं परिश्र-
ममेनं मामकीनं फलेग्रहिताम्, क्षमन्तां मम निसर्गोपनिपाता मानु-
ष्यसहकृताः स्खलनाः, उपेक्षन्तां च मुद्रणयन्त्रसंजातास्तन्नियुक्त-
जनसमारचिता वा मात्रानुस्वाराङ्कादिपतनपरिवर्तनादीरवश्य-
मापतन्तीरशुद्धीरिति—

पुण्यपत्तने
संवत् १९७२ चैत्रकृष्णदशम्यां गुरुवासरे
ता० २७-४-१९१६ ।

प्रार्थयते
राजविजयः ।

विषयानुक्रमणिका ।

पृष्ठाङ्कः विषयः ।

प्रथमः परिच्छेदः ।

१ मङ्गलाचरणम् । अभिधेयनिर्देशः । सज्जन-दुर्जनयोः स्तुति-निन्दे । धर्मप्रवृत्त्युपदेशः । ग्रन्थस्य सरलतायां, प्राकृत-भाषानिबन्धे च प्रयोजनं च ।

४ ग्रन्थारम्भः । तिर्यग्लोक-जम्बूद्वीप-कुरुदेश-हस्तिनापुर—अमरकेतुनृपवर्णनानि । चित्रकरस्य राजसभायां प्रवेशः । कन्याचित्रप्रदर्शनम् । तद्दर्शनाद्राज्ञो मोहोत्पत्तिः । कन्या-स्थान-कुलादिवृत्तान्तपृच्छोत्तरे । विवाहादि च ।

१३ धनदेवश्रेष्ठिनः कुलजन्मादिव्यावर्णनम् । धूर्तयोगिभ्यां सकाशात् पल्लीपतिसुप्रतिष्ठबालस्य सदेवशर्माख्यबाल-पालकस्य लक्षद्रव्येण परिमोचनम् । तदौदार्यविख्यातिः । पितृद्रव्योपभोगोपालम्भश्रवणासहने । द्रव्योपार्जनाय सह सार्थेन विदेशे धनदेवस्य पर्याणम् । अटवीप्रवेशश्च ।

द्वितीयः परिच्छेदः ।

१९ अटव्यां सार्थे भिल्लधाटीपतनम् । भिल्लानां क्रूरताया वर्णनम् । सार्थस्येतस्ततः पलायनम् । धनदेवस्य भिल्लैर्युद्धम् । धनदेवपराजयः । भिल्लैस्तं गृहीत्वा पल्लीपतेः समर्पणम् । देवशर्मणो धनदेवपरिज्ञानम् । पल्लीपतये तन्निवेदनम् । धनदेवस्य निजपल्ल्यां नयनम्, आतिथ्यविधानादि च ।

२४ धनदेवस्य भिल्लपतिचरित्रपृच्छा । भिल्लपतिना तत्प्रति-वचनरूपं 'स्वस्य राजकुलजन्मत आरभ्य स्वमातृमरण-पित्रन्यकन्यापाणिग्रहण-तदासक्ति-स्वावमानना—यौवरा-ज्यपरित्यागादिगर्भं पल्लीपतित्ववृत्तिस्वीकारपर्यन्तं स्व-वृत्तान्तनिवेदनं च ।

३५ धनदेवस्य गमनानुज्ञा । पल्लीपतिना तदा दिव्यमणेः सम-

पृष्ठाङ्कः विषयः।

र्पणम् । एतादृशदिव्यमणेर्मनुष्यलोकासंभविनः कथं भवतां प्राप्तिरिति धनदेवस्य सुप्रतिष्ठं प्रति प्रश्नश्च ।

३६ सुप्रतिष्ठस्य मणिप्राप्तिवृत्तान्तनिवेदनोपक्रमः । तत्र सुप्रतिष्ठस्य वने मृगयार्थं गमनम् । तत्र सर्पोपद्रवाक्रान्तविद्याधराक्रन्दश्रवणम् । तच्चूडास्थमणिनोपद्रवनाशनं चेति ।

तृतीयः परिच्छेदः ।

३९ विद्याधरवृत्तान्तस्य सुप्रतिष्ठकृता जिज्ञासा । तन्निवेदनारम्भः । तत्र— वैताढ्यवर्णनम् । रत्नसंचयनगरवर्णनम् । निजमातापितृस्वजन्मादिव्यावर्णनम् । चित्रवेग इति निजाभिधानम् । विद्याभ्यासादि । सिद्धायतनयात्रामहोत्सववर्णनम् । वसन्तर्तुवर्णनम् । यात्रायां, ततः मातुलसुतेन सह कुञ्जरावर्तपुरे गमनं च ।

४५ मदनत्रयोदशीमहोत्सव-मदनमन्दिरादिवर्णनम् । तत्र कनकमालादर्शनम् । चित्रवेग-कनकमालयोर्दृष्टिमेलः । मोहोत्पत्तिः । उभयोर्दासीद्वारा वृत्तज्ञापन-पत्रादिप्रेषणानयन-प्रेमदार्ढ्य-सूर्यास्तादिव्यावर्णनम् । विरहाग्निपीडावर्णनम् । सूर्योदयवर्णनम् । परिच्छेदसमाप्तिः ।

चतुर्थः परिच्छेदः ।

५७ कनकमालाया नभोवाहनेन सह वरणस्य महोत्सवः चित्रवेगमूर्च्छा । दैवोपालम्भः । पूर्वमेव कनकमालापित्रा नभोवाहनाय निजकन्यावितरणम् । तद्वृत्तान्तस्य दास्या चित्रवेगाय निवेदनारम्भः । तत्र—

६० अमितगतेर्गङ्गावर्तपुरे गमनम् । सुरवाहनमुनिसमवसरण केवलोत्पत्ति-देशनाश्रवण-कन्याभाविवर-प्रश्नोत्तरादि ।

६३ गन्धवाहनस्य स्वसुतनभोवाहनार्थं कनकमालायाऽऽज्ञा, तत्स्वीकार-लग्ननिर्धारण—स्वपुरागमन-स्वदयितातद्वृत्तज्ञापन-नभोवाहनकन्यावितरणाग्रहादिवर्णनम् ।

६६ कनकमालाया अभिलषितवरसिद्धिनिराशा । आत्महत्यो-

पृष्ठाङ्कः विषयः ।

द्यमः । देववाणी-समभीष्टभर्तृलाभज्ञापन-तदुपायप्रदर्शनादिवर्णनम् ।

७१ ततश्चित्रवेगस्याभीष्टसिद्ध्याशा । आशाया निराशायां परिवर्तनम् । आत्मवधोद्यमः । चित्रगतिना तत्रागमन-पाशच्छेद-स्वस्थीकरणादि । परिच्छेदान्तः ।

पञ्चमः परिच्छेदः ।

७५ चित्रगतेश्चित्रवेगवृत्तपृच्छा । प्रतिवचनम् । चित्रवेगवृत्तान्तारम्भः—नगर-मातापित्रादिवर्णनम् । निजमातृमातुलयोरन्योन्यं भाविस्वापत्यवीवाहकरणप्रतिज्ञा । मातुलराज्यप्राप्तिः । स्वभगिनी-मातुलसुतयोश्चित्रलेखा-ज्वलनप्रभयोः पाणिग्रहणम् । मातुलस्य प्रभञ्जनस्य दीक्षा । ज्वलनप्रभराज्यावाप्तिश्चेतिप्रभृतिवर्णनम् ।

७९ कनकप्रभस्य ज्येष्ठभ्रात्रा ज्वलनप्रभेण युद्धम् । ज्वलनप्रभपराजयः । ज्वलनप्रभस्य श्वशुरनगरे गमनम् । चित्रवेग-ज्वलनप्रभयोः शालकभगिनीपत्योः पुरबहिर्गमनम् । प्रभञ्जनमुनिकेवलोत्पत्ति—देशनाश्रवण-राज्यावाप्तिप्रश्नोत्तरादि ।

८१ द्वयोर्विद्याराधनाय गमनम् । तत्र निजभगिनीं कनकप्रभेणोपद्रूयमाणां दृष्ट्वा चित्रगतेस्तत्पृष्ठिधावनम् । कनकप्रभस्य निजनगरे आगत्य विद्यया चित्रवेगचित्तभ्रमकरणम् । ज्वलनप्रभस्य रोहिणीविद्यासिद्धिः । चित्रगतेर्विद्यामुखाद् वृत्तान्तश्रवणम् । तदानयनाय दमघोषप्रेषणम् । चित्रगतिस्वास्थ्यम् । द्वयोर्निजनगरे प्रस्थानम् ।

८४ मार्गे हस्तिकृतोपद्रवात् कन्यायाः परित्राणम् । कन्या-चित्रगत्योर्मिथःस्नेह-मुद्रार्पण-स्वस्थानगमनादि । चित्रगतेः कन्यापुरागमन-तत्पुरोद्वसताविलोकन-कारणपृच्छादि ।

८८ कनकप्रभराजस्य प्रमादाज्जिनभवनोन्मङ्जन-धरणेन्द्राक्रोश-तद्विद्याविनाश—पलायन—पुरलोकान्यान्यनगरगमनादिवृत्तान्तश्रवणम् । ततश्चित्रगतेर्विस्मय-विरहदुःख-कन्यागवेष-

पृष्ठाङ्कः विषयः ।

णान्यान्यपुरभ्रमण-चित्रवेगपाशच्छेद--मिथोनिजवृत्तख्यापन-कनकमालाप्राप्त्युपायप्रदर्शनवर्णनं च ।

षष्ठः परिच्छेदः ।

९२ द्वयोस्तयोर्मदनमन्दिरे प्रच्छन्नतया गमनम्, कनकमालायास्तत्रागमन--मकरध्वजसोपालम्भस्तवन--पाशबन्ध--मोचन-मिथोमेलनादिवर्णनम् । चित्रगतेः कनकमालावेषेण मदनमन्दिरान्निर्गमनादि । कनकमाला-चित्रवेगयो रत्नसंचयनगराभिमुखं प्रस्थानं च ।

९७ वर्त्मनि वननिकुञ्जे क्वचन तयोर्विश्रामकरणम्, तत्र स्वस्त्रिया चित्रगतेरापतनम्, चतुर्णामपि मेलन-संभाषणगोष्ठ्यादि, चित्रगतिस्त्रियाः प्रियङ्गुमञ्जर्या नगर-कुल-जन्मस्थानादिवृत्तव्यावर्णनोपक्रमश्च ।

१०२ प्रियङ्गुमञ्जर्या जातिस्मरणोत्पत्तिः, विस्तरेण चित्रगतिपूर्वभवसंबन्धगर्भं निजपूर्वभवयोर्मनुष्यदेवरूपयोर्मध्ये वसुमतीस्वरूपस्य मनुष्यभवस्य निरूपणम्, देवलोकप्राप्तिश्चेति ।

सप्तमः परिच्छेदः ।

११० देवच्यवन-देवीविलाप-केवलिदेशनाश्रवण-चित्रगत्युत्पत्तिस्थानदर्शनादिविषयकपर्यनुयोग-प्रतिवचन-सहितं प्रियङ्गुमञ्जर्या देवभवस्य व्यावर्णनम् ।

११४ प्रियङ्गुमञ्जरीप्रचलद्भवावशिष्टवृत्तोपदर्शनम्, तच्छ्रवणात् चित्रगतेर्जातिस्मरणज्ञानोत्पत्तिश्चेत्यादि ।

१२१ वननिकुञ्जात् सस्त्रीकचित्रगतेः सुरनन्दननगरे प्रस्थानम्, कनकमाला-चित्रवेगयोरपि ततः स्थानादुत्पतनम्, वर्त्मनि गच्छतोर्देवसाक्षात्कार--संभाषणनभोवाहनागमननिवेदन-तत्प्रेषितव्यविघातकविद्याप्रतिघातसमर्थदिव्यमणिसमर्पण-देवतिरोधानादिपर्युपाख्यानं च ।

अष्टमः परिच्छेदः ।

१२७ नभोवाहनस्य सबुभटादिसामग्रयस्य दूराद्विलोकनम्, कनकमालाभयविह्वलताक्रन्दनादि, चित्रगतिना तत्संधीरता-

पृष्ठाङ्कः विषयः।

पादनम्, नभोवाहनसमापतन-चित्रगतिनिर्भर्त्सन-बाणाग्नेयवारुणादिशस्त्रवर्षण-मणिप्रभावसंजनिततन्निष्फलतादिवर्णनगर्भितमन्ततो नागपाशविद्याह्वानमोचनतत्कृतविषोर्मिप्रभावसंजातचित्रवेगपतनपीडनमूर्च्छादि च।

१३२ सुप्रतिष्ठस्य तत्र गमनम्। चित्रवेगापत्तित्राणादिद्वितीयपरिच्छेदाधिकृतवृत्तान्तसमन्वयसंकलितं च देवस्य पुनरागमनम्। तदागमन-निजत्राणादिप्रयोजन-पूर्वभवसंबन्धादिचित्रगतिपर्यनुयोगस्य देवविहितं सर्वपरिचितपूर्वभवघटनावर्णनोपबृंहितं प्रतिवचनम्।

नवमः परिच्छेदः।

१४५ देवस्य घनवाहनमुन्युपसर्गनिवारण-मुनिकैवल्योत्पत्तिदेशनोपसर्गविधायकसुरपूर्ववैरवृत्तान्तस्वागामिभवविषयकदेवकृतप्रश्नकेवलिप्रतिकथनाद्युपवर्णनम्।

१५० चित्रवेगस्य स्वभार्याया नभोवाहनकृतापहारपश्चाद्भूतवृत्तान्तप्रश्नः। देवस्योत्तरम्। कनकमालां नभोवाहनादपहृत्य देवेन चित्रवेगाय समर्पणम्। चित्रवेगस्य कृतज्ञतानिवेदनम्। देवस्य वरग्रहणायाग्रहः। चित्रवेगाय विद्याधराधिपतित्वदानम्। देवान्तर्धानं चेत्यादि।

१५५ द्वितीयपरिच्छेदाधिकृतसुप्रतिष्ठधनदेवयोर्दिव्यमणिवृत्तोपसंहरणम्। धनदेवाय मणेः समर्पणम्। धनदेवस्याग्रे प्रस्थानम्। कुशाग्रपुरसंप्राप्तिः। श्रीदत्तधनदेवयोर्मिथोमैत्री, धनदेवस्य श्रीदत्तगृहे भोजनाय निमन्त्रणम्, तत्र श्रीकान्तादर्शन-स्नेह-प्राप्तीच्छादिवृत्तान्तोपकथनम्।

१५७ श्रीकान्तायाः कृष्णभुजङ्गदशनम्। नानोपायविधानम्। धनदेवेन दिव्यमणिप्रयोगेण तद्विषव्यपाकरणम्। धनदेवस्य श्रीकान्तापरिणयन-निजपुरप्रस्थान-मार्गस्थसीहगुहादाहविलोकन-देवशर्ममेलन-दाहवृत्तान्तश्रवण-देवशर्मदेवलोकाग्निस्वपुरागमन-श्रीकान्तापुत्रप्रसूत्यादिवर्णनं चेति।

पृष्ठाङ्कः विषयः ।

दशमः परिच्छेदः ।

१६३ पुत्रजन्मोत्सव-सराज्ञीकनृपनिमन्त्रण--नाम-विधान-राज्ञी-पुत्राभिवाञ्छा-सुताभावजन्यशोकादिवर्णनम् ।

१६६ राज्ञो देवाराधनम् । देवतासाक्षात्कारः । राज्ञीस्वप्नदर्शन-गर्भाधान--हस्त्यारोहणादिदोहदोत्पत्ति-तदपहारादि ।

१७३ नैमित्तिकागमन-राज्ञीविषयकप्रश्नोत्तर--नृपोत्तरदिक्प्रयाण-राज्ञीसमागमादिवर्णनम् ।

१७५ राज्ञ्या गजविहितनिजापहारादारभ्य निजवृत्तान्तनिवेदनारम्भः, तत्र हस्तिनो गगनोत्पतनम्, राज्ञ्या गगनात् सरोवरे पतनम्, सरोवरवर्णनम्, श्रीदत्तसमागमः, राज्ञ्यास्तेन कुशाग्रपुराभिगमनम्, वर्त्मनि भिल्लावस्कन्दः, राज्ञ्याः सार्थाद्वियोगः, अटवीभ्रमणम्, पुत्रप्रसूतिः, तदपहारश्चेति ।

एकादशः परिच्छेदः ।

१८१ राज्ञ्याः क्रन्दन-तापसीसमागमाश्वासन-स्वाश्रमनयनादि ।

१८४ अश्वहृतसुरथागमनम्, तेन कुलपतये निजवृत्तकथनम्, राज्ञ्यास्तेन सह स्वपुराभियानम्, मार्गे सुरथस्य राज्ञीशीलखण्डनोद्यमः, राज्ञ्याः पलाग्रनं कुर्वत्या कूपे पतनम्, तत्र निजपतिनृपस्य समागमश्चेतिप्रभृतिपरिवर्णनम् ।

१८९ उद्यद्याने नभस्तलात् सुरसुन्दर्याः पतनम्, उद्यानपालेन राज्ञे तन्निवेदनम्, राजपुरो तस्या नयनम्, राज्ञा तद्वृत्तपृच्छायां संक्षेपेण परिचयदानम्, राज्ञ्या दासीद्वारा विस्तरतस्तद्वृत्तान्ताधिगमनप्रयासः, सुरसुन्दर्या दास्यै स्ववृत्तनिवेदनोपक्रमश्चेत्यादि । तत्र—

१९३ स्वपुर-मातापितृ-कलाग्रहण-यौवनप्राप्त्यादिवर्णनम् । उद्याने प्रियंवदादर्शन-संभाषण--विस्मृतविद्यापदोपलम्भन-चित्रदर्शन-स्नेह-मूर्च्छा-सख्यालाप-प्रियंवदागमनादि ।

द्वादशः परिच्छेदः ।

१९९ सखीनां मिथो हास्यालापः । परिव्राजिकाया आगमनम् । तस्या आत्म-परलोकाभावादिसाधनगर्भनास्तिकतोपदेशः ।

पृष्ठाङ्कः विषयः ।

सुरसुन्दर्या युक्तिभिस्तत्खण्डनं चेत्यादिवर्णनम् ।

२०५ शत्रुञ्जयनृपस्य मन्त्रिद्वारा सुरसुन्दरीयाचना, नरवाहनेन तदनङ्गीकारः, द्वयोर्युद्धं च ।

२०७ रत्नद्वीपे सुरसुन्दर्यपहरणम्, अपहारकेण निजवृत्तनिवेदनम्, विद्याजापदानाय तस्य वंशजाल्यामवस्थानम्, सुरसुन्दर्या आत्मघाताय विषफलभक्षणम्, मूर्च्छा चेत्यादि ।

२१२ मकरकेतोर्वंशजालीच्छेदः, वृक्षाधः सुरसुन्दर्यवलोकनम्, विषापहरणम्, शत्रुञ्जयनृपवधाय युद्धे गमनम्, प्रियंवदया सह सुरसुन्दर्या तत्रावस्थानम्, वेतालेन पूर्ववैरिणा सुरसुन्दरीमपहृत्याकाशात् पातनं चेत्यादि ।

त्रयोदशः परिच्छेदः ।

२१७ मकरकेतुकृतशत्रुञ्जयनृपवधः । धनदेवस्य राजसभायामागमनम् । नृपपृच्छोत्तरं तेन स्वीयसिंहलद्वीपयात्रार्धभङ्गवर्णनप्रक्रमः । तत्र समुद्रे मकरकेतुसंगमः । धनदेवस्य तद्वृत्तजिज्ञासा । तत्कथनारम्भः । तत्र रत्नद्वीपे विद्यासाधन-सुरसुन्दरीविषापहार-रणप्रयाण-रिपुव्यापादनादिवर्णनम् । नभोमार्गेण रत्नद्वीपे प्रत्यावर्तमानस्य मध्ये पूर्ववैरिदेवेन वार्धौ पातनम् । बाहुभ्यां तत्तरणप्रक्रमश्चेति ।

२३० प्रवहणभङ्गः । धनदेवस्य फलकासादनम् । नीरधितीरे स्थितिः । देवसाक्षात्कारः । तेन देवशर्मभवावस्थितौ धनदेवकृतस्योपकारस्य स्मारणा, विविधरत्नवितरणम्, हस्तिनापुरे नयनं चेत्यादिवर्णनम् ।

चतुर्दशः परिच्छेदः ।

२३५ सुरसुन्दरी-कमलावतीविलापः । सुप्रतिष्ठसूरिसमवसरणम् । तदुपदेशमुखेन संसारासारता-नारकादिदुःखदौर्गत्यादिवर्णनम्, धर्मतत्त्वादिसंकीर्तनं च ।

२४१ राज्ञो मकरकेत्वपहरण-वृद्धि-सत्त्वादिवृत्तान्तानुयोगोत्तरं केवलिकृतं तदुत्तरम् । पूर्वभवादारभ्य तत्कालपर्यन्तं तद्विनिवेदनारम्भः ।

SOCIETY

पृष्ठाङ्कः विषयः।

पञ्चदशः परिच्छेदः।

२५२ प्रकृतसमाप्तिः। धनदेवस्य पत्नीभङ्गानन्तरजातसूरिवृत्तप्रश्नः। सूरेस्तन्निवेदनम्। प्रियंवदया समुद्रान्मकरकेतोरुद्धरणम्। तेन तस्यै स्ववृत्तशंसनम्। मकरकेतोः सुरसुन्दरीवृत्तजिज्ञासा, प्रियंवदया तद्विज्ञापनं च। धरणेन्द्रेण निजपूर्वचरित्रकथनपूर्वकं तस्मै विद्यावितरणं चेत्यादि।

२६२ आकाशमार्गेण मकरकेतोरागमनम्। महोत्सवेन तस्य पुरप्रवेशः। सर्वेषां मिथः समागमहर्षः। सुरसुन्दरीमकरकेतुविवाहः।

२६५ सूरिवन्दनायै नृपगमनम्। कमलावत्या निजपूर्वभवप्रश्नः। सूरिणा तज्ज्ञापनम्। चित्रवेगादीनां दीक्षाग्रहणं चेति।

षोडशः परिच्छेदः।

२६९ मकरकेतो राज्यशासनपटुतिः। शुभकृत्यानि। सुरसुन्दरीस्वप्नः। राज्ञः सभार्यस्य हिमवति गमनम्। तत्रोद्याने दम्पत्योः प्रश्नोत्तरविनोद-कृष्णसर्पदंश-विषापहाराः, गर्भाधानम्, पुत्रद्वयप्रसूतिः, युवराजविवाहश्च।

२७८ मदनवेगस्य दासीरूपेण नृपवधोद्यमः। राज्ञा तस्य कारागृहे क्षेपणम्। पर्युषणायां तन्मुक्तिः। पुना राजविघातचेष्टा। तत्रापि निष्फलता चेत्यादि।

२८१ चित्रवेगसूरिसमवसरणम्। राज्ञा मदनवेगस्य वैरनिमित्तं ज्ञातुमिच्छा। सूरिणा तदुत्तरदानम्। सुरसुन्दरीमकरकेतुप्रव्रज्योपादानं च।

२८३ चित्रगत्यपहारः। सूरिदेशना। मकरकेतुमुनेर्मुक्त्यवाप्तिः। सूरि-सुरसुन्दरीप्रभृतीनां केवलज्ञानोत्पत्तिः। सर्वेषां मोक्षप्राप्तिः। ग्रन्थकृल्लघुता। प्रशस्तिः। ग्रन्थसमाप्तिश्चेति॥

अर्हं

सुरसुन्दरी-चरिअं

सुह-सामन्न-पइन्ना-समय[1]-समारद्ध-लोय-कम्मस्स ।
अमरवइ-वयण-धरिओ परिकुडिलो कुंतल-कलावो ॥ १ ॥
कन्नासन्ने सोहइ जस्स अवत्थाण-पत्थणत्थंव ।
चित्तब्भंतर-रुद्ध-प्पवेस-कंदप्प-दूउव्व ॥ २ ॥

अहवा ।

सोहइ जस्स सुसंगय-उभयंस-लुलंत-कुंतल-कलावा ।
मुत्ती सुवन्न-वन्ना सकज्जलग्गव्व दीव-सिहा ॥ ३ ॥
जस्स पणामा पावइ पलयं पउरोवि विग्घ-संघाओ ।
तस्स रिसहस्स पढमं नमामि पय-पंकयं पयओ ॥ ४ ॥[3]
अजियाइणो जिणिंदे वंदे जम्मम्मि ज्झेसिममरिंदा ।
रागाइणो वि सत्तू [4]पंचत्तं पाविया समयं[5] ॥ ५ ॥
जम्मण-समयाणंतर-सुमेरु-सिहराभिसेय-समयम्मि ।
सक्किंदण[6]-कय-कुवियप्प-नासणे कय-पयत्तस्स ॥ ६ ॥
रागाइ-वइरि-सेणव्व जस्स दट्ठुं अणन्न-सामत्थं ।
थरहरिया[7] अचत्थं ससिलोच्चय[8]-सायरा वसुहा ॥ ७ ॥
निम्मल-कम-नह-नियरो पडिबिंबिय-पणय-तिहुअणो जस्स ।
उव्वहइ जाय-गव्वो केवलनाणस्स समसीसिं[9] ॥ ८ ॥
जस्स य पणाम-मेत्ता निम्मल-कम-णक्ख[10]-पडिय-पडिबिम्बा ।
एक्कारस-गुणमुवलब्भ अप्पयं हरिसिया तियसा ॥ ९ ॥
तं वंदे जिण-यंदं देविंद-नरिंद-विंद-वंदिययं ।
सिद्धत्थ-नरिंद-सुअं चरिमं चरिमं[11] गइं पत्तं ॥ १० ॥[12]

---

१ सामन्नं श्रामण्यम् । २ B मइ । ३ B चतसृभिः कलापकम् । ४ अमरेन्द्रपक्षे स्त्रीयपञ्चरूपत्वम्, जिनेश्वरजन्माभिषेकसमये चामरादिधारकतया सौवरूपपञ्चककरणस्य तेषामाचारात्; रागादिपक्षे पञ्चत्वं नाशः । ५ समकं युगपत् (V. A. B. 2442) ६ B सक्कंद° । ७ कम्पिता (H. D. V. 27) । ८ शिलोच्चयः पर्वतः । ९ समसीसी =स्पर्धा (H. D. VIII. 13) । १० B नक्ख । ११ चरमगतिर्मुक्तिः । १२ B पञ्चभिः कुलकम्

दुज्जय-अणंग-मायंग-भंग-सारंग[1]-पुंगव-सरिच्छे ।
सासय-सिव-सुह-सहिए सिद्धे सिरसा नमंसामि ॥ ११ ॥
दुद्धंस-धंत[2]-विद्धंस-धीर-सिद्धंत-देसए धीरे ।
पंचविहायार-रए सिरसा वंदामि आयरिए ॥ १२ ॥
विसय-सुह-निप्पिवासे संसार[3]-च्छेय-करण-तल्लिच्छे[4] ।
वंदामि उवज्झाए सुत्त-त्थ-विसारए सययं ॥ १३ ॥
पंच-महव्वय-दुव्वह-पव्वय-उव्वहण-पच्चले[5] सिरसा ।
भर-वास-पास-मुक्के साहू सव्वे नमंसामि ॥ १४ ॥
जीए कम-कमलं पाविऊण पावंति पाणिणो परमं ।
नाणं अन्नाणा वि हु सा जयइ सरस्सई देवी ॥ १५ ॥
जाण पसाएण पुण मएवि जड-बुद्धिणा कहा-करणे ।
लीलाए पयट्टिज्जइ, विसेसओ ते गुरू वंदे ॥ १६ ॥
इय पुज्ज-पणइ-करण-पणासियासेस-विग्घ-संघाओ ।
वोच्छं संवेगकरिं कहं तु सुरसुंदरिं नाम ॥ १७ ॥
अन्नं च, तस्स कीरइ पढमं चिय पत्थणा खल-जणस्स ।
बीहेइ कवि-जणो जस्स मूसओ इव बिरालस्स[6] ॥ १८ ॥
अहवा सहावउच्चिय दोस-ग्गहणम्मि वावड[7]-मणस्स ।
अब्भत्थणा-सएहि वि न खलस्स खलत्तणं गलइ ॥ १९ ॥
कुडिलत्तणं न उज्झइ परिच्छिद्द[8]-गवेसओ य दोजीहो ।
पत्थिज्जंतो वि कवीहिं दुज्जणो सप्प-सारिच्छो ॥ २० ॥
अब्भत्थिओ वि वंको कलुसिय-हियओ सुवित्त[9]-परिहीणो ।
चंदोव्व दुज्जणो इह दोसासंगे[10] पयासेइ ॥ २१ ॥
ललिए व निट्ठुरे वा कव्वे दोसो खलेहिं घेतव्वो ।
उट्ठ-मुहाओ अहवा नीहरइ[11] न जीरयं कहवि ॥ २२ ॥
दुज्जण-सहाए पडियं निम्मल-कव्वं पि लहइ न पइट्ठं ।
जल-बिंदुव्व सुतत्ते आयस-भाणम्मि[12] पक्खित्तो ॥ २३ ॥

---

१ सारङ्गः=सिंहः । २ ध्वान्तं = तिमिरम् । ३ A °सारच्छे° । ४ तल्लिप्सान् = तत्परान् । ५ प्रत्यलान्=समर्थान् । ६ B °लाइ । ७ प्रवृत्यते । ८ B विडाल° । ९ व्याकृतमनसः । १० परिच्छिद्रगवेषकः, सर्पपक्षे छिद्रं = बिलम्, दुर्जनपक्षे छिद्रं= दूषणम् । ११ चन्द्रपक्षे सुवृत्तं = शोभनकुण्डलाकारः, दुर्जनपक्षे सदाचारः । १२ चन्द्रपक्षे दोषाया रात्रेः स्वाङ्गे; दुर्जनपक्षे दोषाणां दूषणानामासङ्गे । १३ निस्सरति (H. P. IV. 79) B नीसर° । १४ भार्ण = भाजनम् (H. P. I. 267) ।

आसज्ज दुज्जणं कवि-जणस्स अब्भत्थणा तओ विहला ।
न हु सक्कर-रस-सित्तोवि चयइ कडुयत्तणं निंबो ॥ २४ ॥
अहवा कहा-पबंधो कीरइ किं दुज्जणाण संकाए ? ।
जूया-भएण [1]परिहेण-विमोयणं हंदि ! न हु जुत्तं ॥ २५ ॥
दुज्जण-असंमयं पि हु कुणइ कवी कव्वमेत्थ किमजुत्तं ? ।
उलुयाणमभासंतोवि दिणयरो किं न उग्गमइ ? ॥ २६ ॥
अपत्थिओवि सुयणो कईण कव्वे गुणे पयासेइ ।
धवलेइ [3]जयं सयलं सभावओ चेव निसि-नाहो ॥ २७ ॥
निंदा[4]कारि-जणस्स वि दोस-ग्गाही न सज्जणो कहवि ।
कुणइ सुयंधं वासिं [5]तच्छिज्जंतो वि मलयरुहो ॥ २८ ॥

अन्नं च ।

हवइ हु विरूवयंपि हु कव्वं सुयणाण संगमे [6]लट्ठं ।
सिं[7]प्पि-पुडम्मि पविट्ठं जलंपि मुत्ताहलं होइ ॥ २९ ॥
अब्भत्थणारिहा जं सुयणा, तो ते उ पत्थिमो इण्हिं ।
एगग्ग-मणा होउं [8]सोहिज्जंतिं निसामेह ॥ ३० ॥
घोरे [9]अणोरपारे संसारे जोणि-लक्ख-पउरम्मि ।
अइदुलहं लद्धूणं मणुयत्तं भविय-लोएण ॥ ३१ ॥
देविंद-चंद-नागिंद-विंद-[11]मणुइंद-वंदिय-जिणेहिं ।
[12]वज्जरिए उज्जमिउं जुत्तं धम्मम्मि सुद्धम्मि ॥ ३२ ॥
[13]सो अंतरारि-विजए राग-[14]दोसा[15] य अंतरा सत्तू ।
तव्विजए चिय सोक्खं तेहिं जियाणं पुणो दुक्खं ॥ ३३ ॥

एवं च ठिए ।

राग-[14]दोसा[15]णुगया जीवा [16]पावेंति विविह-दुक्खाइं ।
तम्हा तव्विजए चिय विबुहेहिं होइ जइयव्वं ॥ ३४ ॥
एयत्थ-साहण-परा सोलस-परिच्छेय-संगया ललिया ।
पाइय-गाहाहिं कहा कीरइ सुरसुंदरी-नामा ॥ ३५ ॥
अबुह-जण-बोहणं तह दुक्कह-लोयाण चित्त-रंजणयं ।
जुगवं णो सक्किज्जइ कवीहिं उभयंपि काऊण ॥ ३६ ॥

---

१ परिहणं=परिधानं = वस्त्रम् (H. D. VI. 21) । २ B °रिहाण। ३ जयं = जगत् । ४ B°कारज° । ५ तया वास्या छिद्यमानः । ६ लट्ठं श्रेष्ठम् (H. D. VII. 26) ७ शुक्ति-पुटे । ८ कथ्यमानाम् । ९ A °हिप्पंते । १० अण = नास्ति (H. P. II. 190) उरं = आरम्भः (H. D. I. 86) पारश्चान्तो यस्य तस्मिन्ननाद्यनन्ते इत्यर्थः । ११ मणुइंदा = मनुजेन्द्राः । १२ वज्जरिए = कथिते (H. P. IV. 2) । १३ सः = शुद्धधर्मः । १४ दोसो द्वेषः (H.D.V. 56) । १५ B पावंति ।

अओ ।

सालंकारेण घणक्खरेण रंजिज्जए जणो विबुहो ।
पयडत्थ-ललिय-कव्वं अबुहाणं बोहणं कुणइ ॥ ३७ ॥
दोण्ह वि [1]ऐक्कवए चिय सक्किज्जइ रंजणं न काऊणं ।
एक्कं गेण्हंताणं अवस्स किर नासए [2]बीयं ॥ ३८ ॥
निय-गुरु-कम-प्पसाया कावि हु सत्ती [3]उ जइवि मह अत्थि ।
[4]उवमा-सिलेस-रूवग-वण्णग-बहुलम्मि कव्वम्मि ॥ ३९ ॥
तहवि हु तयं न कीरइ असमत्थं [5]पत्थुअम्मि जं अत्थे ।
तो अबुह-बोहणत्थं पयडत्था कीरए एसा ॥ ४० ॥

किञ्च ।

सीसिणि-[6]मयहरियाए गुरु-भगिणीए अलंघ-वयणाए ।
सिरि-कल्लाणमईए पवत्तिणीए उ वयणेण ॥ ४१ ॥
पारद्धा जं एसा कवित्त-गव्वेण नो मए, तेण ।
कीरइ [7]उत्ताणत्था पाइय-गाहाहिं ललिय-पया ॥ ४२ ॥
हुं पज्जत्तं बहुणा पत्थुय-विग्घावहेण विहलेण ।
विहव-कुल-बालिया-कय-कडक्ख-विक्खेव-सरिसेणं ॥ ४३ ॥
निसुणह एगग्ग-मणा होउमियाणिं कहं कहिज्जंतं ।
[8]अड्ढाइज्ज-सएहिं गाहाणं कय-परिच्छेयं ॥ ४४ ॥

अत्थेत्थ सुवित्थिन्नो उड्ढाहो-लोग-[9]मज्झयारम्मि ।
नामेण तिरिय-लोगो [10]विबुहाणुगओ सुमेरुव्व ॥ ४५ ॥
दीवो उ अत्थि तत्थवि वित्थरओ जोयणाण लक्खं तु ।
जलहि-वलयावगूढो जंबुदीवो त्ति विक्खाओ ॥ ४६ ॥
तस्स य दाहिण-भागे भरहं नामेण अत्थि वर-खेत्तं ।
वेयड्ढ नग-वरेणं दुहा-विहत्तं सुवित्थिन्नं ॥ ४७ ॥
अह दाहिणड्ढ-भरहे गंगा-सिंधूण [11]मज्झयारम्मि ।
कप्प-दुमोव्व दुमाणं बहु-देसाणं पहाणयरो ॥ ४८ ॥
धन्न-समिद्धिल-पामर-रासय-संसद्द-पूरिय-दियंतो ।
अवि-करह-महिस-रासह-नाणाविह-[12]गोहणाइन्नो ॥ ४९ ॥

---

१ एकपदं=युगपत् । २ बीयं=द्वितीयम् । ३ B उ वि । ४ उपमा-श्लेष-रूपकादयोऽलङ्कारविशेषाः । ५ प्रस्तुते । ६ A °त्थुयम्मि । ७ मयहरिया महत्तरा (U.P.) । ८ उत्तानार्था=स्पष्टार्था । ९ अर्धतृतीयशतैः । १० मज्झयारं=मध्यम् (H. D. VI. 121) । ११ विबुधाः पण्डिताः, देवाश्च । १२ गोधनाकीर्णः ।

पइदियह-वहंताणेय-सारणी-विसर[1]रेहिरुज्जाणो ।
पुर-नगर-गाम-पउरो बहु-रिद्धि-समिद्ध-सयल-जणो ॥ ५० ॥
निच्चं पमुइय-लोओ नाणाविह-उच्छवेहिं अविरहिओ ।
भय-डमर-रहिय-गामो कुरुत्ति नामेण वर-देसो ॥ ५१ ॥[2]

अविय ।

अणवरय-वहंताणेय-वणिय-सत्थोह-[3]वसिम-सयल-पहो ।
जत्थ न नज्जइ पहि पहिं अडवि-वसि-ठाणय-विसेसो ॥ ५२ ॥
अन्नं च, तम्मि देसे गुणाण भवणम्मि एयमच्छरियं ।
[4]सोअ-रहिओवि जं सुणइ जणवओ लोय-भणियाइं ॥ ५३ ॥

अविय ।

जत्थ य गाम-[5]महल्ला कर-रहिया [6]धम्म-वज्जिया मुणिणो ।
देसस्स तस्स संवण्णणम्मि को उज्जमं कुणइ ? ॥ ५४[7]॥
तत्थवि य अत्थि वित्थिन्न-जलहि-वलयाणुकारि-परिहाए ।
पर-पुरिसालंघाए परिक्खित्तं [8]भमिर-मयराए ॥ ५५ ॥
पडिवक्ख-भयुप्पायण-विसाल-सालेण परिगयं रम्मं ।
रमणीय-मगर-तोरण-गोउर-दारेहिं परिकिन्नं ॥ ५६ ॥
अइनील-बहल-उववण-विरायमाणावसाण-भागेहिं ।
[9]मत्तालंब-गवक्खय-जुएहिं [10]वैर-चित्त-जुत्तेहिं ॥ ५७ ॥
नाणा-भूमि-जुएहिं पासाएहिं तुसार-धवलेहिं ।
तन्नयर-वासि-जण-[11]जस-थूहेहिव्व निच्चमइरम्मं ॥ ५८ ॥
तह अवरावर-देसागएण तन्नयर-वासिणा चेव ।
वणिय-कला-निउणेणं पइदियहं वणिय-लोएण ॥ ५९ ॥
[12]किज्जंत-वणिज्जेहिं विरायमाणं अणेग-हट्टेहिं ।
परिपूरिएहिं अंतो बहु-मुल्ल[13]-कियाणग-सएहिं ॥ ६० ॥
उत्तुंग-मगर-तोरण-पवणुद्धुय-धवल-[14]धय-वडड्ढेहिं ।
सुंदर-देव-उलेहिं उवसोहिय-सुंदर-पएसं ॥ ६१ ॥

---

१ रेहा=राजनं = शोभा (H.P.IV. 100) साऽस्ति येषां रेहिराणि (H. P. II. 159) । २ B चतसृभिः कलापकम् । ३ वसिमा वासवान् । ४ आश्चर्यम् । ५ सोओ=श्रोतः = श्रोत्रम्, शोकश्च । ६ महल्लो = वृद्धो निवहश्च (H. D. VI. 143) प्रथमेऽर्थे विरोधः, कर(हस्त)रहितानां महत्त्वबाधात्; द्वितीयेऽर्थे परिहारः, सर्वग्रामाणां कर(राजदेयभाग)वर्जितत्वात् । ७ धर्मः=पुण्यं, धनुश्च । ८ भमिरा भ्रमवन्तो मकरा यस्यां तया । ९ मत्तालम्बः प्राङ्गणावरणम् । १० B पायाररम्मेहिं । ११ थूहो = प्रासादशिखरं (H. D. V. 32.) । १२ क्रीयमाण-वाणिज्यैः । १३ B °ल्लग । १४ ध्वजपटाढ्यैः ।

तह [1]पंडु-पउम-संडोह-मंडियाणेय-गुरुतर-सरेहिं ।
सोवाण-पंति-सुगमावयार-वावी-सहस्सेहिं ॥ ६२ ॥
वर-तिय-चउक्क-चच्चर-आरामुज्जाण-दीहियाईहिं ।
देवाणमवि कुणंतं पए पए चित्त[2]-संहरणं ॥ ६३ ॥
सयलन्न-पुर-पहाणं नयरं सिरि-हत्थिणाउरं नाम ।
नयर-गुणेहुववेयं संकासं अमर-नयरस्स ॥ ६४ ॥[3]
जत्थ य निवसइ लोओ पियंवओ धम्म-करण-तल्लिच्छो ।
दक्खिन्न-चाय-भोगेहिं संगओ तह कला-कुसलो ॥ ६५ ॥
जत्थ य पुरम्मि निच्चं इओ तओ बहु-पओयण-परेण ।
भमिर-जण-समुदएणं दुस्संचाराओ रत्थाओ[4] ॥ ६६ ॥
जत्थ य कोडि-पडाया-पच्छाइय-सयल-गयण-मग्गम्मि ।
लोओ गिम्ह-दिणेसुवि रवि-कर-तावं न याणेइ ॥ ६७ ॥
जत्थ य पुरम्मि पुरिसा घर-भित्ति-निहित्त-मणि-मऊहेहिं ।
निच्चं हयंधयारे गयंपि रत्तिं[5] न याणंति ॥ ६८ ॥
रम्मत्तणओ जस्स य पलोयणत्थंव आगया देवा ।
कोउग[6]वक्खित्त-मणा अणिमिस-नयणत्तणं पत्ता ॥ ६९ ॥
धवल-हर-सिहर-विरइय-पवण-पहल्लंत[7]-वेजयंतीओ ।
सन्नंति[8] व रविणो संरहिस्स अइउच्च-गमणट्ठा ॥ ७० ॥
जत्थ य पुरम्मि दीसइ पाय-पहारो उ रंग-भूमीसु ।
दंडो उ धय-वडाणं सीस-च्छेओ जुयारीण[9] ॥ ७१ ॥
कुसुमाण सिरसिं बंधो साग-च्छेत्तेसु जीव-कत्तणया ।
तह पंडिय-परिसासुं पत्ताणं[10] हंदि ! भिंदणाया[11] ॥ ७२ ॥
अह एक्को चिय दोसो गुणाण भवणम्मि तम्मि नयरम्मि ।
निद्दोस-साहुणो जं सयावि दीसंति गुत्ति[12]-ठिया ॥ ७३ ॥
अह तम्मि पुरम्मि पहू[13] पभूय-करि-तुरय-रयण-भंडारो ।
जह-भणिय-नीइ-पालण-आणंदिय-सयल-जण-चित्तो ॥ ७४ ॥
निय-बुद्धि-समुदएणं वसीकयासेस-सत्तु-संताणो ।
संपूरियत्थि-समुदय-मण-पत्थिय-अत्थ-वित्थारो ॥ ७५ ॥

---

१ B पडु । २ B °त्तहरणं च । ३ B दशभिः कुलकम् । ४ रथ्या = राजमार्गः । ५ रात्रिम् । ६ कौतुकावक्षिप्तमनसः । ७ पहल्लंती=घूर्णयमाना (H. P. IV. 117) विचलन्तीत्यर्थः । ८ संज्ञां कुर्वन्तीव । ९ जुयारी = धान्यविशेषः । १० पत्तं = पात्रं पत्रं च । ११ A °णयं । १२ गुप्तिः=कारागृहम्, मनो-वाक्-कायसंयमनरूपः साधोराचारश्च । १३ प्रभुः = स्वामी राजेत्यर्थः ।

दढ-काढिण-भुया-ऽपरिमिय-परक्कम-क्कंत-सयल-पडिवक्खो ।
पडिवक्ख-भामिणी-वयण-नलिण-संकोयण-मेयंको ॥ ७६ ॥
सूरोव्व पिहु-पयावो सीहो इव अकय-पर-बलासंको ।
उयहिव्व सुगंभीरो चंदो इव जण-मणाणंदो ॥ ७७ ॥
रूवेण कामदेवो बुद्धीए सुर-गुरुस्स सारिच्छो ।
निवसइ पमोय-पत्तो राया सिरि-अमरकेउत्ति ॥ ७८ ॥
तस्स य ति-वग्ग-सारं रज्ज-सिरिं सम्ममणुहवंतस्स ।
वच्चंति वासराइं इंदस्स व देव-लोगम्मि ॥ ७९ ॥
अह अन्नया कयाइवि अत्थाण-गयस्स राइणो तस्स ।
विणय-पणउत्तमंगो पडिहारो बंधुलो भणइ ॥ ८० ॥
देव ! कुसग्गपुराओ चित्तग्गरो चित्त-कम्म-पत्तट्ठो ।
नामेण चित्तसेणो समागतो चिट्ठइ दुवारे ॥ ८१ ॥
सो देव-पाय-दंसण-सुह-कंखी इच्छए इह पवेसं ।
एवं च ठिए अम्हं देवाएसो पमाणंति ॥ ८२ ॥
तत्तो रण्णा भणियं लहुं पवेसेहि, ताहे सो विहिणा ।
अत्थाणम्मि पविट्ठो कय-विणओ राइणो पुरओ ॥ ८३ ॥
उवविट्ठो भूमीए रन्ना भणिओ कुओऽसि तं भद्द ! ? ।
केण व कज्जेण इहं समागओ मह समीवम्मि ? ॥ ८४ ॥
तो भणइ चित्तसेणो कुसग्गनयराउ आगओ देव ! ।
चित्तगरो साइसयं जाणामि य चित्त-कम्ममहं ॥ ८५ ॥
चित्त-प्पिओ य देवो सुम्मइ वत्तासुं तेण अहमेत्थ ।
चित्त-कलं पयडेउं समागओ देव-पासम्मि ॥ ८६ ॥
तत्तो रन्ना भणियं केरिसयं चित्त-कोसलं तुज्झ ? ।
दंसेहि ताव मज्झं आलिहियं किंचि वेर-रूवं ॥ ८७ ॥
अह तेण कक्ख-देसम्मि गोविया चित्त-पट्टिया सहसा ।
पयडीकाउं रण्णो समप्पिया हिट्ठ-वयणेण ॥ ८८ ॥
पसरंत-पयड-पुलओ राया पुलोएइ तत्थ आलिहियं ।
नाणा-वन्नय-कलियं पमाण-रेहाहिं सुविसुद्धं ॥ ८९ ॥
अहिणव-जोव्वण-वर-रूव-जुत्तमचंत-मणहरागारं ।
अहिणव-सिहिणारंभं कण्णाए रूवयं पवरं ॥ ९० ॥

---

१ A कामि° । २ A मियं° । ३ B पञ्चभिः कलापकम् । ४ आस्थानं-सभा । ५ पत्तट्ठो = बहुशिक्षितः (H.D. VI. 68) । ६ B भद्द तुम । ७ श्रूयते । ८ प्रकटयितुम् । ९ A °हिउं । १० B रूवंति । ११ पश्यति (H. P. IV. 181.) । १२ सिहिणो = स्तनः (H. D. VIII. 31) । १३ B युग्मं ।

तं दट्ठुं नर-नाहो चिंतइ एसो हु चित्त-कम्मम्मि ।
अइकुसलो जं लिहियं [1]अउव्व-रूवं इमं रूवं ॥ ९१ ॥
ति-लोक्कम्मिवि मन्ने एरिस-रूवा न इत्थिया अत्थि ।
चित्त-कला-निउणत्ता [2]अदिट्ठ-रूवा इमा लिहिया ॥ ९२ ॥
जइ पुण कत्थवि होज्जा एरिस-रूवेण इत्थिया कन्ना ।
तीए वि संगमो जइ ता रज्जं होज्ज सकयत्थं ॥ ९३ ॥
एवं चिंतेंतस्स य [3]वेम्मह-सर-गोयरम्मि पडियस्स ।
[4]वीसरिओ से अप्पा चित्तेऽवक्खित्त-चित्तस्स ॥ ९४ ॥
तत्तो खणंतराओ संमीलिय-लोयणो अमरकेऊ ।
सीहासणाउ पडिओ मुच्छाए परवसो सहसा ॥ ९५ ॥
हा ! हा ! हत्ति भणंता अत्थाण-गया समुट्ठिया लोया ।
वीयंति वीयणेहिं सीयल-सलिलेण सिंचंति ॥ ९६ ॥
वयणे खिवंति खिप्पं कप्पूरं तह मलेंति अंगाइं ।
तं दट्ठुं चित्तसेणो पहसिय-वयणो दढं जाओ ॥ ९७ ॥
रे ! रे ! कोवि हु पावो [5]अहिमर-रूवेण आगओ एसो ।
कम्मणगारी जेणिह विमोहिओ अम्ह सामित्ति ॥ ९८ ॥
ताहेह हणह बंधह एवं भणंतेहिं अंगरक्खेहिं ।
गहिओ सो [6]हम्मंतो एवं भणिउं [7]समाढत्तो ॥ ९९ ॥
भो ! भो ! भद्दा ! नाहं दुट्ठो ता मा मुहा [8]कंयत्थेह ।
तत्तो य तेहिं भणियं कहं न दुट्ठो तुमं पाव ! ? ॥ १०० ॥
कम्मण-कयं हि चित्तं [9]पयंसियं कीस राइणो तुमए ? ।
तह मुच्छियम्मि देवे वियसिय-वयणो य [10]किं जाओ ? ॥ १०१ ॥
ता कहसु केण रण्णो वहणत्थं पेसिओ तुमं पाव ! ? ।
तो भणइ चित्तसेणो [11]अक्खिस्सं तुम्ह सव्वंपि ॥ १०२ ॥
रन्नो अब्भुदयत्थं समागओ न उण दुट्ठ-बुद्धीए ।
[12]एमाइ भणंतोवि हु बद्धो सो राय-पुरिसेहिं ॥ १०३ ॥
एत्थंतरम्मि राया गय-मुच्छो [13]सत्थ-चेयणो जाओ ।
अह नरवइणा भणियं मुंचह भो ! चित्तगरमेयं ॥ १०४ ॥
उच्छोडिय-बंधो सो रन्ना भणिओ य भद्द ! उवविससु ।
आइक्खसु मह सच्चं केण तुमं पेसिओ एत्थ ? ॥ १०५ ॥

---

१ अपूर्वरूपम् । २ वम्महो = मन्मथः । ३ विस्मरितः । ४ अभिमरो घनादिलोभतो मरणभयरहितं साहसकर्मकारी । ५ हम्मंतो = हन्यमानः । ६ समाढत्तो = समारब्धः (H. P. II. 138) । ७ कदर्थयत । ८ प्रदर्शितम् । ९ आख्यास्यामि । १० एवमादि । ११ स्वस्थचेतनः ।

तो भणइ चित्तसेणो निसुणसु नर-नाह ! एत्थ परमत्थं ।
चित्तगर-वेस-धारी समागओ जेण अहमेत्थ ॥ १०६ ॥
अत्थेत्थ कुसग्गपुरं सुपासिद्धं चेव देव-पायाणं ।
नयर-गुणेहुवचेयं धण-धन्न-समिद्ध-जण-कलियं ॥ १०७ ॥
पणइ-जण-पूरियासो रायां घणवाहणोत्ति तत्थासि ।
पाणप्पिया से देवी वसन्तसेणत्ति नामेण ॥ १०८ ॥
ताण य पुत्तो नरवाहणोत्ति नामेण उक्कड-पयावो ।
कमलावइत्ति-नामा धूया अचंत-रूववई ॥ १०९ ॥
अह अन्नया य राया दाउं नरवाहणस्स निय-रज्जं ।
कमलावई य भगिणी अणुरूव-वरस्स दायव्वा ॥ ११० ॥
इय भणिऊण पुत्तं सुगुरु-समीवम्मि जाय-संवेगो ।
संसारुच्छेयकरं सामन्नं उवगओ विहिणा ॥ १११ ॥
नरवाहणोवि राया रज्जं पालेइ पणय-पडिवक्खं ।
चिट्ठइ कन्तंतेउर-मज्झे कमलावई वि सुहं ॥ ११२ ॥
एत्तो य तम्मि नयरे निवसइ वणिओ उ सागरो नाम ।
रन्नो बाल-वयंसो जिण-वयणे गाढमणुरत्तो ॥ ११३ ॥
सिरिमइ-नामा भज्जा अइप्पिया तस्स सील-संपन्ना ।
सिरिदत्तो से पुत्तो सिरिकंता तहयं दुहियत्ति ॥ ११४ ॥
सिरिकंता अणुदियहं वच्चई कमलावईए पासम्मि ।
जाया य गरुय-पीई अन्नोन्नं ताण दोण्हंपि ॥ ११५ ॥
इत्थी-जण-जोगाओ गहियाओ कलाओ बाल-भावेवि ।
सगल-कला-निउणस्स उ पासम्मि सुमित्तसेणस्स ॥ ११६ ॥
राय-दुहियाए समयं चित्ताईयाहि विविह-कीलाहिं ।
सिरिकंता कीलेत्ता विगाल-समयम्मि एइ गिहं ॥ ११७ ॥
सिरिकंताए समयं सिणेह-साराए राय-धूयाए ।
वोलीणो बहु-कालो नाणाविह-कीडण-रयाए ॥ ११८ ॥
कमसो वड्ढंतीओ तियसाण वि पत्थणिज्ज-रूवाओ ।
पत्ताओ पढम-जोव्वणमणंग-सिंगार-आवासं ॥ ११९ ॥
अह अन्नया य राया मइसागर-सागरेहि संजुत्तो ।
अत्थाण-मंडवम्मी आसीणो अच्छई जाव ॥ १२० ॥

---

१ प्रणयिजनः = अर्थिसमुदयः । २ धूया = दुहिता = पुत्री । ३ A °रूयव° ।
४ बालवयस्यो बालमित्रम् । ५ B नामओ । ६ अतिक्रान्तः । ७ आस्ते ।

निय-सहि-यण-संजुत्ता ताव य कमलावई तहिं आया ।
भूसण-पसाहिअंगी [1]गेंदुय-कीलाए कीलंती ॥ १२१ ॥
अह सा भगिणी रन्ना पीईए निवेसिया [2]निउच्छंगे ।
तत्तो दट्ठुं तीए रूवं तह जोव्वणमुदग्गं ॥ १२२ ॥
भणिओ रन्ना मंती मइसागर ! [3]तइय पव्वयंतेण ।
ताएण अहं भणिओ भगिणी ठाणम्मि दायव्वा ॥ १२३ ॥
[4]इंहिं वरस्स उचिया जाया एसत्ति, ता महं कहसु ।
को अणुरूवो पुरिसो [5]इमीए सुकुल-प्पसूओ य ? ॥ १२४ ॥
मइसागरेण भणियं देवो च्चिय एत्थ जाणए उचियं ।
तत्तो रन्ना भणियं एवं मे फुरई चित्तम्मि ॥ १२५ ॥
कीरइ सयंवरो इह हक्कारिज्जंतु सव्व-रायाणो ।
जो चेव हियय-इट्ठो तं चेव वरेई जेणेसा ॥ १२६ ॥
मइसागरेण भणियं जं देवो आणवेइ तं किच्चं ।
[6]नवरि सयंवर-करणं संपइ उचियं न काउं जे [7] ॥ १२७ ॥
सव्वेवि निवा जइया आयत्ता होंति एग-नरवइणो ।
तदणुन्नाएण तया सयंवरो होइ कायव्वो ॥ १२८ ॥
एगस्स जओ वरणे सेसाणं सो निवारगो होइ ।
संपइ पुण राय[8]णो नरिंद ! सव्वेवि अहमिंदा ॥ १२९ ॥
ता ताणमेग-वरणे सेसा सव्वेवि सत्तुणो होंति ।
न य सक्का संगामे जिणिउं सव्वेवि एगेण ॥ १३० ॥
ता अलमिमिणा नर-वर ! विग्गह-मूलेण[9]णत्थ-बहुलेण ।
कमलावई-सयंवर-करणेण एत्थ पत्थावे ॥ १३१ ॥
तत्तो रण्णा भणियं कस्सेसा [10]तीरिहि भद्द ! दायव्वा ।
को व इमीए इट्ठो मणस्स इइ कह णु नायव्वं ? ॥ १३२ ॥
जस्स व तस्स व रन्नो दायव्वा न य मए नियय-भगिणी ।
दिन्ना होइ सुदिन्ना जस्स, इमा तस्स दायव्वा ॥ १३३ ॥
एवं च जाव जंपइ राया मइसागरेण सह तत्थ ।
ताव य दुवार[11]पालो पणाम-पच्चुट्ठिओ भणइ ॥ १३४ ॥
अट्ठंग-निमित्त-विऊ भूय-भविस्सत्थ-पयड[12]ण-पंडिट्ठो ।
सुमई-नामो इहइं समागओ देव ! नेमित्ती ॥ १३५ ॥

---

१ B कंदु°। २ निउच्छंगे=निजोत्सङ्गे । ३ तदा प्रव्रजता=दीक्षां गृह्णता । ४ B इंहिं । ५ B °मीइ । ६ आनन्तर्येऽव्ययम् (H. P. II. 188) । ७ पादपूरणेऽव्ययमिदम् (H. P. II. 217) । ८ यदा । ९ A °न्नायम्मि तओ । १० अनर्थबहुलेन । ११ B तरिहि; तहिं । १२ A °रयालो । १३ पटिष्ठः=चतुरः ।

सो देव-दंसणत्थं दुवार-देसम्मि चिट्ठइ इयाणिं ।
इय सोउं नर-वइणा भणियं तुरियं पवेसेहिं ॥ १३६ ॥
तयणंतरं च सुमई निम्मल-सिय-वसण-सोहिय-सरीरो ।
गोरोयण-कय-तिलओ समागओ राइणो पुरओ ॥ १३७ ॥
आसी-पयाण-पुव्वं दाउं दुव्वक्खए[2] नरिंदस्स ।
रन्ना कओवयारो उचियासणगम्मि उवविट्ठो ॥ १३८ ॥
रन्ना पच्चय-हेउं अतीय-वत्थुम्मि पुच्छिओ एसो ।
पच्चक्खं पिव सव्वं साहेइ सो अवितहं[3] जाव ॥ १३९ ॥
ताहे पहसिय-वयणो राया नरवाहणो इमं भणति ।
भो सुमइ ! मज्झ भगिणी एसा कमलावई कण्णा ॥ १४० ॥
एईए को भत्ता होही मण-वल्लहत्ति वज्जरसु ।
सुमई निरूविऊणं निमित्तमेवं समुल्लवइ ॥ १४१ ॥
नर-वर ! चित्ते लिहियं एईए[4] रूवयं पुलोएत्ता ।
मुच्छिज्जिस्सइ जो इह होही भत्ता इमीए सो ॥ १४२ ॥
सयलोरोहे[5]-पहाणा तस्स य होही इमा महादेवी ।
एत्थत्थे य नरेसर ! मा काहिसि अन्नहाभावं ॥ १४३ ॥
एत्थंतरम्मि सागर-सेट्ठी संलवइ सुमइ-नेमित्तिं ।
सिरिकंताए भत्ता को होही मज्झ धूयाए ? ॥ १४४ ॥
वज्जरइ तओ सुमई कसिण-भुयंगेण डंसियमेयं जो ।
उज्जीविस्सइ सो चिय भत्ता धूयाए ते होही ॥ १४५ ॥
एवं च पुच्छिऊणं उचियं काऊण तस्स उवयारं ।
पट्ठविओ नर-वइणा जहागयं पडिगओ सुमई[6] ॥ १४६ ॥
तत्तो य भणइ मंती सोहणमहुणा नरिंद ! संजायं ।
ता इण्हिं तब्भणिए कायव्वो उज्जमो होइ ॥ १४७ ॥
भणियं रन्ना को इह सांइसयं लिहइ चित्त-कम्मंति ।
मइसागरेण भणियं सुपसिद्धो ताव इह नयरे ॥ १४८ ॥
एक्को चिय कमलावइ-उज्झाय-सुमित्तसेण-नामस्स ।
तणओ उ चित्तसेणो अइकुसलो चित्त-कम्मम्मि ॥ १४९ ॥[9]
रन्ना भणियं सिग्घं वाहरह तयंति तक्खणेण अहं ।
वाहरिओ संपत्तो भणिओ रन्ना सबहु-माणं ॥ १५० ॥

---

१ आशीःप्रदानपूर्वम् । २ दूतावीक्षतान् । ३ अवितथम्=सत्यम् । ४ B रूवं एईइ पिक्खिऊण निवो । ५ अवरोधः=अन्तःपुरम् । ६ कसिणो=कृष्णः । ७ दष्टाम् । ८ अस्थापितः । ९ B युग्मम् ।

कवलावईए रूवं सिग्घं आलिहसु चित्त-फलहीए ।
जं [1]आणवेसि, भणिउं सोहण-वन्नेहि तं लिहियं ॥ १५१ ॥
[2]देक्खालियं च रन्नो साइसयं पेक्खिऊण सो तुट्ठो ।
भणिओ य अहं रन्ना एत्थत्थे [3]तं सि [4]उचिउत्ति ॥ १५२ ॥
चित्तगर-वेसधारी एयं घेत्तूण सव्व-राईणं ।
दंसेसु, जस्स मुच्छा जायइ एयं पुलोएउं [5] ॥ १५३ ॥
सो मह साहेअव्वो सिग्घं आगम्म, जेण तस्सेव ।
महया उवयारेण दिज्जइ कमलावई एसा ॥ १५४ ॥[6]
एवं रण्णा भणिओ तत्तो पणमित्तु तस्स पय-कमलं ।
कइवय-परियण-सहिओ कुसग्गनयराउ [7]नीहरिओ ॥ १५५ ॥
सुग्गीव-कित्तिवद्धण-पमुहाणं नरवईण मे एसा ।
संदंसिया उ, न पुणो जाया इह अत्थ-संसिद्धी ॥ १५६ ॥
अज्ज पुणो इह नयरे समागओ देव ! तुम्ह पासम्मि ।
एयं नियच्छिऊणं मुच्छा जाया य तुम्हाणं ॥ १५७ ॥
जायं मह सामि-समीहियं ति चिंतित्तु तेण नर-नाह ! ।
जाओ हरिसो मज्झं [8]सुमरिय नेमित्तियं वयणं ॥ १५८ ॥
एएण कारणेणं मुच्छाए तुम्ह हरिसिओ अहयं ।
ता मा नरिंद ! अन्नह-भावेण वियप्पसु ममंति ॥ १५९ ॥
इइ चित्तसेण-वयणं सोऊणं विगय-अन्न-आसंको ।
वज्जरइ अमरकेऊ [9]विम्हइओ चित्त-रूवेण ॥ १६० ॥
किं तीए कन्नाए एरिसयं अत्थि रूव-सोहग्गं ? ।
ता भणई चित्तसेणो निमेसमेत्तं इमं लिहियं ॥ १६१ ॥
को सक्कइ कुसलोवि हु [10]जंहट्ठियं तीए राय-कन्नाए ।
निज्जिय-तियस-विलासिणि-रूवं रूवं समालिहिउं ? ॥ १६२ ॥
तव्वयणं सोऊणं हरिसिय-हियएण राइणा तस्स ।
अंग-विलग्गमसेसं पसाइयं कडय-वत्थाइं ॥ १६३ ॥
तो भणइ चित्तसेणो आएसं देह देव ! अम्हाणं ।
नरवाहणस्स रण्णो [11]जंहट्ठियं जेण सोहेमो ॥ १६४ ॥
रण्णण्णुन्नाओ सो कमेण पत्तो कुसग्गनयरम्मि ।
नरवाहणस्स रन्नो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ १६५ ॥

---

१ आज्ञपयसि । २ दर्शितं (H. P. IV. 181) । ३ त्वम् । ४ असि । ५ दृष्ट्वा (H. P. IV. 181) । ६ B युग्मम् । ७ निःसृतः (H. P. IV. 79) । ८ स्मृत्वा । ९ विस्मितः । १० यथ स्थितम् । ११ कथयामः (H. P. IV. 2) ।

अह तेणवि निय-भगिणी पभूय-धण-परियणेण परियरिया ।
पट्ठविया हिट्ठेणं सयंवरा अमरकेउस्स ॥ १६६ ॥
सिरिकंताइ-सहि-जणं आभासित्ता य सयल-परिवारं ।
कमलावईवि चलिया हरिस-विसायाउरा हियए ॥ १६७ ॥
इच्छिय-वर-लाभेणं साणंदा तहय बंधु-विरहेणं ।
किंचि-ससोगा पत्ता कमेण सा हत्थिणपुरम्मि ॥ १६८ ॥
महया विच्छड्डेणं[1] सोहण-लग्गम्मि गुरु-पमोएणं ।
कमलावई उ रन्ना परिणीया खेत्त-कुल-विहिणा ॥ १६९ ॥
पाणाणवि अब्भहिया पवरा अंतेउरस्स सयलस्स ।
इंदस्सव इंदाणी जाया अह सा महादेवी ॥ १७० ॥
तीए[2] सह विसय-सोक्खं अणुहवमाणस्स राइणो तस्स ।
नीईए[3] सयल-भूमिं नियय परिवालयंतस्स ॥ १७१ ॥
वच्चंति वासराइं सुह-समुदयमसममणुहवंतस्स ।
विबुह-पहुस्सव तियसालयम्मि अदिट्ठ-दुक्खस्स ॥ १७२ ॥
तम्मि य पुरे पसिद्धो पवरो पउराण आसि धणवम्मो ।
सेट्ठी निवस्स इट्ठो पत्तट्ठो[4] सव्व-सत्थेसु ॥ १७३ ॥
नीसेस-अत्थि-वित्थर-पत्थिय-अब्भहिय-दिन्न वर-दाणो ।
अज्जय-[5]पज्जय जणयज्जियाए लच्छीए[6]डलंकरिओ ॥ १७४ ॥
जिण-समय-सत्थ-वित्थर-वियक्खणो मोक्ख-मग्ग-तल्लिच्छो ।
जिण-साहु-पूयण-रओ साहम्मिय-वच्छलो[7] धणियं ॥ १७५ ॥
अवहसिय-तियस-सुंदरि-रूवाइसया पई-वया दक्खा ।
भज्जा मणोरम-नामा तस्स य पाण-प्पिया धणियं ॥ १७६ ॥
ताण ति-वग्ग-सारं विसय-सुहं सम्ममणुहवंताणं ।
निय-कुल मंडण-भूओ जाओ अह दारओ एक्को ॥ १७७ ॥
वत्ते[8] य बारसाहे अम्मा-पीईहिं[9] नियय कुल-विहिणा ।
धणदेवोत्ति य सम्मं नामं निव्वत्तियं तस्स ॥ १७८ ॥
अह पंच-धाइ-कय-विविह-लालणो दारओ से[10] वड्ढंतो ।
पत्तो कुमार-भावं माउ-पिऊणं कयाणंदो ॥ १७९ ॥

---

१ विच्छड्डो = विच्छर्दो विस्तारः (H. P. D. III. 9) विच्छड्डो समूहः (G. V. 1143) विच्छड्डो = ऋद्धिः (H. D. VII. 32) । २ B °एण । ३ A विहिणाओ । ४ B तीइ । ५ B °ईइ । ६ SEE NOTE P. 7. । ७ अज्जओ = आर्यकः = पितामहः । ८ पज्जओ=प्रार्यकः प्रपितामहः । ९ धणियं गाढं (H.D.V.58) । १० वृत्त जाते । ११ अम्बा-पितृभ्याम् । १२ A पव° ।

अब्भहिय-अट्ठ-वरिसो सम्मं अब्भसिय-सयल-विज्जस्स ।
उज्झायस्सुवणीओ[1] विन्नाय-कला-कलावस्स ॥ १८० ॥
थेवेण[2] वि कालेणं अहिगमियाओ[3] समत्थ-विज्जाओ ।
सयले कला-कलावे अह जाओ सोवि पत्तट्ठो[4] ॥ १८१ ॥
तत्तो गहिय-कलावो समाणिओ निय-घरम्मि धणदेवो ।
पिउणा से उज्झाओ स पूइओ वत्थमाईहिं ॥ १८२ ॥
कमसो पवड्ढमाणो धणदेवो जोव्वणं समणुपत्तो ।
निज्जिय-अणंग-रूवो जाओ वर-कामिणी-दइओ ॥ १८३ ॥
अह सो समाण-जोव्वण-रूवाइसएहिं वर-वयंसेहिं ।
परियरिओ आहिंडइ[5] ईसर-लीलं विडंबंतो ॥ १८४ ॥
अह अन्नया कयाइवि वयंस-विसरेण[6] परिगओ एसो ।
नयराओ नीहरिओ पत्तो य मणोरमुज्जाणे ॥ १८५ ॥
दिट्ठो य तत्थ एगो पुरिसो गुरु-सोय-परिगओ तेण ।
वावी-तडोवविट्ठो अंसु-जलोहलिय-गंड-यलो ॥ १८६ ॥
धणदेवो तं दट्ठुं पुरिसं उप्पन्न-गरुय-कारुण्णो ।
आसन्ने गंतूणं मद्धुर-गिराए इमं भणति ॥ १८७ ॥
को सि तुमं कत्तो वा किं वा ते सोय-कारणं भद्द ! ? ।
एवं च तेण भणिओ सो पुरिसो एवमुल्लवइ ॥ १८८ ॥
कह तम्मि वज्जरिज्जइ[7] दुक्खं गुरु-दुक्ख-पीडिय-मणेहिं ।
न कुणइ जो पडियारं[8] न य दुहिओ अहव जो होइ ? ॥ १८९ ॥
तहवि हु[9] कहेमि सुंदर ! मा वयणं तुज्झ निप्फलं जाउ[10] ।
सीहगुहा-नामेणं अइविसमा अत्थि पल्लित्ति ॥ १९० ॥
तीए य सुपइट्ठो पल्लि-वई तस्स भारिया लच्छी ।
तीए पुत्तो जाओ जयसेणो जण-मणाणंदो ॥ १९१ ॥
तस्स य बाल-[11]गाहो[12] अहयं नामेण देवसम्मोत्ति ।
[13]कीलामि य जयसेणं तत्थ अहं विविह-कीलाहिं ॥ १९२ ॥
अह अन्नया य बाहिं[14] विणिग्गओ [15]गेण्हिऊण जयसेणं ।
पुरिसेहिं दोहि[16] दिट्ठो तत्थ अहं जोगि-रूवेहिं ॥ १९३ ॥

---

१ उपनीतः समर्पितः । २ स्तोकेन । ३ समस्तविद्याः । ४ SEE NOTE P. 7 । ५ स्वेच्छया परिभ्रमति । ६ वयस्यविसरेण=मित्रसमूहेन । ७ वापीतटोपविष्टः । ८ कथ्यते SEE NOTE P. 3 । ९ प्रतिकारम्=उपायम् । १० B °ह व कहेमी सुं° । ११ बालबालकः । १२ क्रीडयामि खेलयामि । १४ बहिः । १५ B गिण्हि° । १६ A दोहिं ।

संभासिऊण पुव्वि दिन्नो मह तेहिं पवर-तंबोलो ।
तम्मि समाणियमित्ते[1] मइ-संमोहा महं जाओ ॥ १९४ ॥
तत्तो कुमर-समेओ तेसिं[2]मणुमग्गमेव लग्गो हं ।
जाणामि नेव किंचिवि विमोहिओ तेहिं पावेहिं ॥ १९५ ॥
तेहि समेतो अहयं वयामि जा [3]किंत्तियंपि भू-भागं ।
ताव य [4]तिसिएण मए एगम्मि उववण-निगुंजे[5] ॥ १९६ ॥
बहुविह-तरु-फल-कलुसं पीयं नीरं तु तप्पभावेण ।
जाओ सत्थ-सरीरो विचिंतियं ताहि मे एयं ॥ १९७ ॥
रयणीइ गहिय कुमरं नासिस्सामिमाणं[6] पाव-पुरिसाणं ।
इय चिंतिय चलिओ हं अलक्खिओ चेव सह तेहिं ॥ १९८ ॥
पत्ताए रयणीए निसुया अन्नोन्नमुल्लवेमाणा ।
एएण बालएणं सिज्झिस्सइ जक्खिणी अम्हं ॥ १९९ ॥
तुंगीयं-पव्वयम्मी पत्ता हुंणिऊण[7] बालयं एयं ।
सिद्धाए जक्खिणीए पाविस्सामो निहिं तं तु ॥ २०० ॥
इय तेसिं सोऊणं भणियं, भय-वेविरो[11] दढं जाओ ।
सुत्तेसु तेसु घेत्तुं जयसेणं ताहि[8] नट्ठो हं ॥ २०१ ॥
कहकहवि हु नासंतो गवेसमाणेहिं तेहिं हं पत्तो ।
बंधित्तु तओ वसभे समारुहेत्ता इहाणीओ ॥ २०२ ॥
अज्ज पुणो इह नयरे संपत्तो सत्तमाउ दिवसाउ ।
तन्हा[13]-छुहाभिभूओ मुक्को हं एत्थ उज्जाणे ॥ २०३ ॥
ता भद्द[14] ! इमं गुरु-सोय-कारणं साहियं मए तुम्ह ।
जइ अत्थि कावि सत्ती ता रक्खह बालयं [15]तं तु ॥ २०४ ॥
भणियं धणदेवेणं संपइ चिट्ठंति कत्थ ते पुरिसा ? ।
सो भणइ गहिय-कुमरो एगो नग्गोह[16]-हेट्ठम्मि ॥ २०५ ॥
बीओ[17] पुरे पविट्ठो सुराइ-कज्जेण संपयं चेव ।
इय भणिए धणदेवो जोगिय-पासे गओ तुरियं ॥ २०६ ॥
भणिओ य तेण एसो एयं मह देसु बालयं भद्द ! ।
अहयं सुवन्न-लक्खं तुह देमि, न एत्थ संदेहो ॥ २०७ ॥

---

१ B °यमेत्ते । २ B °सिं अणु° । ३ A केत्ति° । ४ तृषितेन । ५ B °गुंजम्मि । ६ A °णीए । ७ पञ्चम्याः स्थानेऽत्र षष्ठी (H. P. III. 134) । ८ श्रुतौ (H. D. IV. 72) । ९ एतन्नाम्नि पर्वते । १० हुत्वा । ११ वेपनशीलः कम्प्रः । १२ A ताहे । १३ तृष्णा = पिपासा, छुहा = क्षुत् (H. P. I. 17) ताभ्यामभिभूतः पीडितः । १४ B भो एयं गु° । १५ त्वम् । १६ न्यग्रोधस्याधः । १७ द्वितीयः ।

तो जोगिएण भणियं जाव न सो एइ दुइयओ[1] जोगी ।
ताव मह देसु लक्खं जेण इमं देमि तुह बालं ॥ २०८ ॥
तत्तो धणदेवेणं समप्पियं अंगुलीययं तस्स ।
दीणार-लक्ख-मुल्लं मुक्को य इमेण जयसेणो ॥ २०९ ॥
घेत्तूण[2] अंगुलीयं सिग्घयरं जोगिओ तओ नट्ठो ।
[3]घेत्तूण य जयसेणं धणदेवो देवसम्मस्स ॥ २१० ॥
पासम्मि समल्लीणो भणिओ एसो य गिन्ह कुमरत्ति ।
तत्तो य देवसम्मो पहसिय-वयणो इमं भणइ ॥ २११ ॥[4]
तं सामी तं बंधू तं चिय मह जीय-दायगो सुयणु ! ।
किं किं न कयं तुमए जीयं कुमरस्स दिन्तेण ? ॥ २१२ ॥
मह सामियस्स दिन्नं जीयं, जं पाण-वल्लहो पुत्तो ।
पाविट्ठ-दुट्ठ-जोगिय-कयंत-वयणाउ नीहरिओ ॥ २१३ ॥
तत्तो धणदेवेणं नीओ गेहम्मि भोइओ[5] सम्मं ।
सत्थस्स मेलिऊणं पट्ठविओ नियय-ठाणम्मि ॥ २१४ ॥
एसो पुण वुत्तंतो वित्थरिओ तत्थ पुर-वरे सहसा ।
अइचाई[6] धणदेवो देइ धणं लक्खगन्नेहिं[7] ॥ २१५ ॥
ता जत्थ जत्थ दीसइ धणदेवो निय-वयंस-परियरिओ ।
अन्नोन्नं पुर-लोओ तत्थ इमं विविहमुल्लवइ ॥ २१६ ॥
एसो सो धणदेवो चाई भोगी य तह कला-कुसलो ।
अत्थि-जण-पत्थिओ जो वरिसइ लक्खेहिं धन्नोत्ति ॥ २१७ ॥
अन्ने पुण मच्छरिणो भणंति निय-चाय-गव्विया तत्थ ।
किं सलहिज्जइ एसो निय-पिउ-लच्छीए खय-कालो[8] ? ॥ २१८ ॥
तं दाणमिह पसस्सं तं चेव य पोरु(रि?)सस्स वुड्ढि-करं ।
जं निय-परक्कमेण[9] [10]विढविय विलसिज्जइ जहिच्छं ॥ २१९ ॥
जं पुण अज्जय-पज्जय-जणयज्जिय-अत्थ-मज्झओ दाणं ।
परमत्थओ कलंकं तयं तु पुरिसाभिमाणीणं ॥ २२० ॥
भणियं च बप्पे[11]-विढविय-दव्वेण को न [12]विड्डिरं कुणइ ।
सइ[13]-विढवण-विलासणयं[14] जणयइ विरलं सुयं नारी ॥ २२१ ॥

---

१ द्वितीयः । २ B °त्तूणं । ३ B घित्तू° । ४ B युग्मं । ५ B बाणाओ । ६ A भोजिओ । ७ अतित्यागी = दातृप्रवरः । ८ लक्षगण्यैः लक्षसंख्याभिः । ९ श्लाघ्यते (H.P IV. 88) । १० विढविय = अर्जित्वा । ११ (N.P.13) । १२ बप्पो पिता (H. D.VI. 88) तेनार्जितद्रव्येण । १३ विड्डिरं = आभोगम् (H. D. VII. 90) । १४ सइ = स्वयं । १५ A विलस° ।

एयं जण-प्पवायं निसुणित्ता चिंतई उ धणदेवो ।
सच्चं भणंति एए न हु जुत्तं मज्झ एरिसयं ॥ २२२ ॥
ता पर-देसं गंतुं विढवित्ता भूरि-भूइ-पब्भारं ।
विलसामि जहिच्छाए दीणाऽणाहाण अविसंको ॥ २२३ ॥
इय चिंतिय धणदेवो माउ-पिऊणं [1]संगासमागम्म ।
विणय-पणउत्तमंगो कयंजली भणि[2]उमाढत्तो ॥ २२४ ॥
तुब्भेहिं अणुन्नाओ गंतूणं ताय ! अन्न-देसम्मि ।
वि[3]ढवामि भूरि-दव्वं इय इच्छा संपयं मज्झं ॥ २२५ ॥
ता [4]अणुजाणउ ताओ पु[5]ज्जंतु मणोरहा इमे मज्झ ।
गच्छामि अन्न-देसं वणिज्ज-बुद्धीए सयमेव ॥ २२६ ॥
भणियं जणणीए तओ गमणय-वयणंपि दुस्सहं पुत्त ! ।
अच्छउ ताँ दूरे च्चिय पु[6]ण गमणं अन्न-देसम्मि ॥ २२७ ॥
अन्नं च अत्थि लच्छी तुह जणएणावि अज्जिया पुत्त ! ।
जीए विलसंतोवि हु अंतं काउं न [7]सत्तो सि ॥ २२८ ॥

अविय ।

जणएण य तुह पुत्तय ! अत्थुप्पत्तीए कारणं जं जं ।
तं सव्वं कारवियं किं कज्जं तुह वणिज्जेण ? ॥ २२९ ॥
भणियं धणदेवेणं जावज्जवि [8]अंबि्म ! बालओ पुत्तो ।
ताव निय-जणणि-सिहिणे[11] [12]कीरिसंतो लहइ सोहंपि ॥ २३० ॥
वोलीण-बाल-भावो छि[13]प्पइ पावेण तं करेमाणो ।
तह पिउ-लच्छी जणणिव्व होइ सुसमत्थ-पुत्ताणं ॥ २३१ ॥
सुसमत्थो वि हु जो जणय-अज्जियं संपयं निसेवइ ।
सो अम्मि ! ताव लोए [14]ममंव उवहासयं लहइ ॥ २३२ ॥
इय भणिउं धणदेवो अंसु-जलु[15]प्फुण्ण-लोयणो सहसा ।
मु[16]क्कलह इह भणंतो पडिओ जणणीए चलणेसु ॥ २३३ ॥
तो धणधम्मो सेट्ठी नाउं अवसाण-कारणं तस्स ।
वज्जरइ पुत्त ! को तुज्झ वंछिए कुणइ विग्घंति ? ॥ २३४ ॥

---

१ सकाशं=समीपमागम्य । २ आरब्धः । ३ B °ढवेमि । ४ अनुजानातु = आज्ञपयतु । ५ पूर्यन्ताम् । ६ B °णीइ । ७ B पुण । ८ B तुह । ९ शक्तः । १० अम्ब ! । ११ SEE NOTE P. 7 । १२ A फरि° । १३ स्पृश्यते (H. P. IV. 257) । १४ ममेवोपहास्यताम् । १५ उप्फुण्णं=आपूर्णम् (H. D. I. 92) B जलोप्पन्न १६ मुक्कलं = उचितं, स्वैरं वा मां कुरुत (H. D. VI. 147) ।

जणेणं[1] से जणणी पुत्त-विओगं अणिच्छमाणीवि ।
कहकहवि हु संठविया विन्नाय-सुयावमाणेण ॥ २३५ ॥
एवं सो धणदेवो माया[2]-वित्तेहिं अब्भणुन्नाओ ।
पर-देस-गमण-जोगं गहिऊण चउव्विहं[3] भण्डं ॥ २३६ ॥
अट्ठाहिय-महिमाओ कारावेत्ता जिणिंद-भवणेसु ।
संपूइय साहु-जणं संमाणिय माणणिज्ज-जणं ॥ २३७ ॥
सयलम्मि तम्मि नयरे कारिय आघोसणं जणे मिलिए ।
नेमित्तिय-आइट्ठे सुह-दिवसे विहिय-मंगल्ले[4] ॥ २३८ ॥
गहिऊण पवर-सउणं अंगीकाउं कुसग्ग-वर-नयरं ।
हिय-बंधु-वणियें-सहिओ नीहरिओ नियय-नयराओ ॥ २३९ ॥[5]
एवं सो धणदेवो संवाहिय-सह-पयट्ट-जण-नियरो ।
लहु-लहु-पयाणएहिं वच्चइ सह गरुय-सत्थेण ॥ २४० ॥
तत्तोऽणुवासरं सो सत्थो वंसिमं[6] अइक्कमेऊण ।
अह कमसो संपत्तो एक्कं अइभीसणं अडविं ॥ २४१ ॥
जत्थ अदीसंताणवि घण-पत्तल-पउर-पायवत्तणओ ।
कूइय-सर-संसवणा गम्मइ विहगाण अत्थित्तं ॥ २४२ ॥
अन्नं च जीए[7] लोया नीइ-पहाणस्स पुहइपालस्स ।
नयरीए इव न कुणंति कहवि उम्मग्ग-संचरणं ॥ २४३ ॥
वियडाडवीए तीए मज्झंमज्झेण वयइ सो सत्थो ।
निय-कोलाहल-पडिरव-पडिपूरिय-जुन्न[9]-तरु-विवरो ॥ २४४ ॥
तुंग-तरु-नियर-साह-प्पसाह-संछन्न-अंबरत्तणओ ।
सव्वंपि वहइ दियहं अलग्ग-रवि-किरण-संतावो ॥ २४५ ॥
कंवि[10]-कय-गुरुतर-वोक्कार-सवण-सहसुत्तसंत[11]-बहु-वसहो ।
उत्तसिय-वसह-वोलण[12]-निमित्त-पमुक्क-हक्कारो ॥ २४६ ॥
हक्कार-सद्द-पडिरव-संसवणुत्तासियाण सेयराहं[13] ।
आयन्नंतो[14] दिसि दिसि घूयाणं भूरि-हुंकारे ॥ २४७ ॥
वसह-कंठ-पलंबिर-घंटिया-रणिय-पूरिय-भूरितरंबरो ।
विसं[15]-खुरुक्खय-रेणु-निरंतरो वयइ तत्थ[16] स वाणिय-सत्थओ ॥२४८॥

---

१ A °एण य से । २ मातापितृभ्याम् । ३ चतुर्विधम्, गणिम-धरिम-मेय-पारिच्छेद्यभेदात् । ४ A °गल्ले । ५ B चतसृभिः कलापकम् । ६ पयट्टो = प्रवृत्तः । ७ वसिमं = वसतिम् । ८ यस्याम्, B जीइ । ९ जुन्नं = जीर्णम् । १० कपि-। ११ सह-सोत्रसत्-। १२ वारण-। १३ सयराहं = शीघ्रम् (H. D. VIII. II) । १४ आकर्णयन्। १५ वृषखुरोत्खातरेणुभिर्निरन्तरो=व्याप्तः । १६ A सव्वस° ।

साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोसे[1]-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसा एत्थ समप्पइ[3] अडवि-पवेसस्स वन्नणो नाम [?]।
सुरसुन्दरि-नामाए कहाए पढमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ प्रथमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

अह अन्न-वासरम्मी कमेण बंहु-वोलियाए अडवीए ।
गहिय जलासयमेगं अह सो आवासिओ सत्थो ॥ १ ॥
अह तम्मि सत्थ-लोए उल्लुद्दिय-सयल-वसह-नियरम्मि ।
जल-इंधणाइ-अट्ठा इओ तओ परियडंतम्मि[6] ॥ २ ॥
पमुक्केसु दिसि दिसि चरणत्थं सव्व-वसह-महिसेसु ।
पारद्धेसु य तक्कालमुचिय-किच्चेसु लोएण ॥ ३ ॥
नाऊण पाणिहि-वसओ भोयण-कज्जम्मि आउलं सत्थं ।
सत्थम्मि तम्मि पडिया झाडित्ति भिल्लाण धाडित्ति[9] ॥ ४ ॥[10]

अविय ।

नव-मुग्ग-वन्न-अइण-ढक्किय[11]-आजाणु-भीसण-सरीरा ।
मसि-रासी इव काला कुविय-कयंतोव्व दुप्पिच्छा[12] ॥ ५ ॥
खर-बीभच्छ-सरीरा पलास-पत्तेहिं विहिय[13]-सेहरया ।
गुंजा-फल-रत्ततच्छा[14] उब्भं[15]-खर-केस-पब्भारा[16] ॥ ६ ॥
संनद्ध बद्ध-कवया पट्टि-पएसा-ऽवणद्ध-तोणीरा ।
कन्नाय[17]ड्ढिय-धणुह-पट्ठ-दीसंत-भल्लिडा ॥ ७ ॥
केवि असि-वग्ग-हत्था केवि हु कर-गहिय-लउडया[18] अवरे ।
गुंफण[19]-फेरण-सुंकारएहिं जीयं व अवणेंता ॥ ८ ॥
धिट्ठा[20] निट्ठुर-हियया दिसो दिसिं 'मारि मारि' भणमाणा ।
अन्नाया[21] एव कुओवि उज्झत्ति भिल्ला समावडिया ॥ ९ ॥[22]

---

१ रागग्गी=रागाग्निः । २ SEE NOTE P. 3 । ३ समाप्यते । ४ बहुतिक्रान्ता-याम् । ५ उल्लद्दियं = भाराक्रान्तम् । ६ पर्यटति । ७ B °द्धेसुं । ८ प्रणिधयश्चरपूरुषाः, तद्वशात् । ९ धाटी । १० B तिसृभिः कुलकम् । ११ ढक्कियं = आच्छादितं (H. P. IV. 21) । १२ A दुप्पेच्छा । १३ B विविहसे° । १४ रक्ताक्षाः । १५ उब्भं =ऊर्ध्वम् । १६ पब्भारो = प्राग्भारः=समूहः । १७ कर्णाकृष्ट- । १८ लगुडकः=यष्टिः । १९ चर्मादिमयं प्रहरणं, 'गोफण' इति भाषायां तस्य 'फेरणं' भ्रमणं तेन जाता ये 'सुंकारया' शब्दास्तैः । २० A धट्ठा=धृष्टाः । २१ अज्ञाताः । २२ B पञ्चभिः कुलकम् ।

पडिएसु तओ तेसुं सत्थो सव्वो वि आउलीभूओ ।
भिल्लाण [1]पउर-भावा वक्खेवा सत्थ-पुरिसाण ॥ १० ॥
अह तम्मि सरण-रहिए [2]लहसिज्जंते समत्थ-सत्थम्मि ।
दप्प-परिपूरियंगा हक्किय जंपंति केवि नरा ॥ ११ ॥
रे ! रे ! पिसाय-रूवा ! कत्थिण्हिं [3]जाह दिट्ठि-पह-पडिया ।
पयडह सव्वं जइ अत्थि तुम्हमिह पोरिसं किंपि ॥ १२ ॥
केवि पुण [4]भीरु-हियया वेरया दसण-उड-गहिय-अंगुलिण्हा ।
हा ! हा ! रक्खह रक्खह एवं कलुणाइं जंपंति ॥ १३ ॥
केवि हु लुंटिज्जंता इओ तओ तह [5]पहम्ममाणा य ।
[6]कीवा पलायणट्ठा तत्थ गवेसंति छिद्दाणि ॥ १४ ॥
केवि कहकहवि पाविय-छिद्दागासं च खसफसेमाणा ।
[7]सणियं सणियं ओसक्किऊण लीयंति [8]गहणेसु ॥ १५ ॥
केवि हु वेविर-देहा सिढिलीकय-कच्छ-बंधणा [9]धणियं ।
पमुक्क-पुरिसयारा अंगीकय-दीण-जण-चेट्ठा ॥ १६ ॥
परिचत्त-सयल-लज्जा कहकहमवि [10]मोक्खणं विमग्गंता ।
तेसिं चिय पावाणं कुणंति बहु-चाडु-कम्माणि ॥ १७ ॥
केवि हु [11]मयमिव भू-पट्ठि-संठियं [12]अप्पयं [13]पेयंसंति ।
केवि हु [14]छुहंति गंठिं महीए पक्खाणि जोएत्ता ॥ १८ ॥
जेवि हु इओ तओ इंधणाइ-अट्ठा गयासि सत्थाओ ।
तेवि हु कल-यल-सद्दं सोउं वच्चंति दूरयरं ॥ १९ ॥
रे ! [15]लेह हणह बंधह मारह वयणाइं भरह धूलीए ।
[16]सुम्मंतिं तत्थ सत्थे दिसि दिसि एवंविहा सद्दा ॥ २० ॥
एयावसरम्मि तओ पासित्तु इओ तओ विलुम्पंतं ।
भिल्लेहिं सत्थ-लोयं कइवय-निय-पुरिस-परियरिओ ॥ २१ ॥
उप्पाएंतो तेसिं [17]अंगिईए चेव चित्त-संखोहं ।
[18]वसुनंदय-खग्ग-करो धणदेवो एवमुल्लवइ ॥ २२ ॥

---

१ प्रचुरभावात् । २ त्रस्यमाने (H. P. IV. 197) । ३ यास्यत । ४ B भीयहि° । ५ वराकाः । ६ प्रहन्यमानाः । ७ क्लीबाः । ८ शनैः शनैः । ९ A उवस° अपसृत्य (H. D. I. 149) । १० वनेषु । ११ SEE NOTE P. 13 । १२ A °हवि । १३ मृतम् = मृतकम् । १४ आत्मानम् । १५ प्रदर्शयन्ति । १६ क्षिपन्ति (H. P. IV. 143) । १७ लात = गृहीत । १८ श्रूयन्ते । १९ आकुल्या । २० वसुनन्दक एतदाख्यो यः खड्गः स करे यस्य सः ।

रे ! रे ! पावा ! जइ अत्थि तुम्ह इह कावि दप्प-कंडूई[1]।
ता हवह मज्झ पुरओ सहसा तं जेण अवणेमि[2] ॥ २३ ॥
मा भणह जं न भणियं एस कैस[3]-वट्टओ सुपुरिसाण।
न हि निय-जुवइ सलहिया[4] पुरिसा पुरिसत्तणमुवेंति ॥ २४ ॥
हा ! धी ! धी ! एयस्स उ रे ! दुट्ठा ! तुम्ह पुरिसगारस्स[5]।
नासंत-लोय-पट्ठी-धावण-उवलद्ध-पसरस्स ॥ २५ ॥
एवं च निसामित्ता[6] दोच्चं तच्चं समुल्लवंतस्स।
धणदेवस्सुल्लावे सुहडाणवि भूरि-भय-जणगे ॥ २६ ॥
रे ! रे ! लेह इमस्सवि फेडेमो[7] धीरयं[8] किराडस्स।
एवं समुल्लवंता वलिया ते झत्ति तयभिमुहं ॥ २७ ॥
पत्ता य ओहसंता[9] धणदेवस्संतियं समंता ते।
तिक्खासि-कोंत-तोमर-भल्लीहि य पहरिउं[10] लग्गा ॥ २८ ॥
धणदेवोवि असंको तहा पयट्टेसु[11] तेसु भिल्लेसु।
ताणमुरं मोडिऊणं[12] कुणइ निय-पोरिसं पयडं ॥ २९ ॥
जह जह ते भिल्ल-नरा देंति पहारे दढं दया-हीणा[13]।
धणदेवो उण तह तह अब्भसिय-कलो पवंचेइ ॥ ३० ॥
अवि य फरणेण[14] केवि हु इओ तओ केवि काय-करणेणं।
केवि हु दूराउच्चिय एंते खग्गाभिघाएण ॥ ३१ ॥
कहकहवि हु भिल्लेहिं गहिओ फरणेहिं उट्ठहेऊण।
भणियं च तेहिं रे ! रे ! एसो सत्थाहवो[15] वणिओ ॥ ३२ ॥
ता बंधिऊण एयं अक्खय[16]-देहं तु पल्लि-नाहस्स।
अप्पेमो[17] जेणेसो देइ वणिओ धणं बहुयं ॥ ३३ ॥
तत्तो य तेहिं गंतुं पल्लीवइणो समप्पिओ एसो।
एत्थंतरम्मि दिट्ठो धणदेवो देवसम्मेण ॥ ३४ ॥
तत्तो य तेण भणिओ सदुक्खमेवं तु पल्लि-नाहस्स।
हा ! हा ! सामिय ! एसो महाणुभावो स धणदेवो ॥ ३५ ॥
जेण तया तुह तणओ जोगिय-गहिओवि मोइओ आसि।
दाउं सुवन्न-लक्खं निक्कारण-वच्छलेणं तु ॥ ३६ ॥

---

१ कण्डूतिः पामा। २ अपनयामि। ३ कषपट्टकः। ४ सलहिया = श्लाघिताः। ५ B पुरिसस्स। ६ B °सामेत्ता। ७ द्विः। ८ त्रिः। ९ अंशयामः (H. P. IV. 177) १० धीरताम्। ११ ईषद्धसन्तः। १२ A एरि°। १३ प्रवृत्तेषु। १४ B मोडिऊ° तेषां पुरः स्वं वक्षः ओड्डयित्वा संस्थाप्य, संमुखीभूयेत्यर्थः। १५ A हीणे। १६ फलकेन। १७ सार्थाधिपः। १८ अक्षत देहम्। १९ अर्पयामः।

जयसेण-कुमर-जीविय-दाया धणधम्म-सेट्ठि[1]-पुत्तो सो
परमुवयारी सामिय ! कहणु अहन्नेहिं[2] विहिउत्ति ? ॥ ३७ ॥
इय देवसम्म-भणियं सोउं सभंत[3]-लोयणो सहसा ।
अह भणइ सुप्पइट्ठो मुंचह मुंचह महाभागं ॥ ३८ ॥
पास-ट्ठिय-पुरिसेहिं तक्खणमुच्छोडिया य से बंधा ।
पल्ली-वइणा ताहे अवगूढो सायरं एसो ॥ ३९ ॥
तत्तो विहिय-पणामो तक्कालं[4]मुचियम्मि आसणे दिन्ने ।
पास-ट्ठिय-पुरिसेहिं, उवविट्ठो तत्थ धणदेवो ॥ ४० ॥
तत्तो य दीहं दीहं नीससिय विसाय-गब्भिणं एवं ।
लज्जावणमिय-वयणो पल्लि-वई भणिउमाढत्तो ॥ ४१ ॥
परमुवगारित्ति तुमं उवेच्च[5] किल होसि अम्ह दट्ठव्वो ।
नवरं गिहागयस्सवि सागयमेवंविहं विहियं ! ॥ ४२ ॥
जायइ अवगार-फलो विहिओ पावाण अहव उवयारो ।
सप्पस्स जहा दिन्नं दुद्धंपि विसत्तणमुवेइ ॥ ४३ ॥
पावो अहं कयग्घो सुय-जीविय-दायगस्स जेणज्ज[6] ।
गिहमागयस्स एयं अहम्म-कम्मं समायरियं ॥ ४४ ॥
भणियं धणदेवेणं कीस इमं वहह गुरु-विसायंति ।
अन्नाणं अवरज्झइ[7], को दोसो एत्थ तुम्हाणं ? ॥ ४५ ॥
दट्ठुं अणन्न-सरिसं भिल्ल-वई तस्स वयण-विन्नाणं ।
रूवं तह सुयणत्तं पुणोवि अइरंजिओ भणइ ॥ ४६ ॥
पेच्छह एगम्मि नरे केत्तिय-गुण-समुदओ समं वसइ ? ।
बहु-रयणा इह वसुमई सच्चो लोय-प्पवाओऽयं ॥ ४७ ॥
धी ! धी ! मह पुरिसत्तं धी ! धी ! मह एरिसाए वित्तीए[8] ।
निय-कुल-कलंक-भूयस्स मज्झ धी ! पुरिस-जम्मेण ॥ ४८ ॥
धी ! मज्झ जीविएण कुकम्म-निरयस्स धम्म-रहियस्स ।
एयारिस-पुरिसाणं लुंटण-कम्मम्मि निरयस्स ॥ ४९ ॥
एत्तियमेत्तेणं चिय धन्नोऽहं जं महाणुभावस्स ।
अक्खय-देहस्स इमस्स दंसणं झत्ति संजायं ॥ ५० ॥

---

१ B सिट्ठि । २ अधन्यैः 'अस्माभिः' इति शेषः । ३ संभ्रान्तलोचनः संभ्रमयुक्त-नयनः । ४ B °कालुचि° । ५ गर्भितम् (H. P. I. 208) । ६ B उविच्च; उपेत्य । ७ B करो । ८ कृतघ्नः । ९ येनाद्य । १० धर्मादनपेतं धर्म्यं तद्विरुद्धमधर्म्यं तच्च तत् कर्म चेत्यर्थः । ११ अपराध्यति । १२ सुजनत्वम् । १३ वृत्तिः = आजीविका ।

जइ पुण होज्ज [1]विवत्ती समयं भिल्लेहिं जुज्झमाणस्स।
ता कह मज्झ [2]अउन्नस्स होज्ज पावस्स [3]नित्थारो ? ॥ ५१ ॥
एमाइ बहु-विगप्पं अप्पाणं निंदिऊण तो भणइ।
भो ! भो ! भिल्ला ! सत्थे जं गहियं एत्थ तुम्हेहिं ॥ ५२ ॥
तं सव्वंपि समप्पह इमस्स धणदेव-नाम-वणियस्स।
[4]तेहिं [5]तेण-मज्जायं समप्पियं तस्स तं सव्वं ॥ ५३ ॥[6]
तत्तो स-बाल-वुड्ढे मिलिए लोगम्मि भय-विमुक्कम्मि।
वज्जरइ सुप्पइट्ठो धणदेवं नेह-गब्भमिणं ॥ ५४ ॥
एत्तो गाउयमेत्ते सीहगुहा नाम अत्थि मे पल्ली।
तीए [7]लहुमागच्छह अज्जं मह पाहुणा होह ॥ ५५ ॥
भणियं धणदेवेणं एवं होउत्ति ताहे सो सत्थो।
धणदेव-[8]मग्ग-लग्गो सीहगुहं झत्ति संपत्तो ॥ ५६ ॥
आवासियस्स तत्तो [9]वंसिमासन्नम्मि सत्थ लोयस्स।
पल्ली-वइणा नीओ धणदेवो नियय-गेहम्मि ॥ ५७ ॥
अब्भंगिऊण विहिणा सुगंध-तेल्लेहिं पवर-जुवईहिं।
अद्धाण-परिस्सम-नासगेण वर-वारिणा [10]न्हविओ ॥ ५८ ॥
घणसार-सार-सिरिखंड-चच्चिओ ताहे पल्लि-नाहेण।
सहिओ पवराहारं भोत्तूण समुट्ठिओ कमसो ॥ ५९ ॥
कप्पूर-पूर-सहिए तंबोले आयरेण से दिन्ने।
वज्जरई धणदेवो सुहासणत्थो इमं वयणं ॥ ६० ॥
एसा हु ताव पल्ली आवासो [11]निग्घिणस्स लोयस्स।
तुब्भेवि तस्स पहुणो [12]अणन्न-सो[13]जन्न-दय-कलिया ॥ ६१ ॥
एसो न सम्म-जोगा [14]अहिवइ-भिच्चाण मह ठियं चित्ते।
जं सो[15]यं-सच्च-दक्खिन्न-वज्जियाणं इमं ठाणं ॥ ६२ ॥
भिल्लाणं नाहावि हु जं एरिस-गुण-गणेण संजुत्ता।
एयं मणम्मि [16]भावइ महंत[17]मच्छेरयं मज्झ ॥ ६३ ॥

---

१ विपत्तिः = विनाशः। २ अपुण्यस्य A अहन्नस्स = अधन्यस्य। ३ निस्तारो मुक्तिः पापात्; B दित्था°। ४ A तेहिवि। ५ तृणमर्यादं यथा स्यात्तथा तृणपर्यन्तमित्यर्थः। ६ B युग्मम्। ७ लघु = शीघ्रम्। ८ मग्गो पश्चात् (H. D. VI. 111) ९ वासस्थानसमीपे। १० स्नपितः। ११ निर्घृणः = निष्कृपः। १२ अनन्यत् = आद्वितीयम्। १३ सौजन्यं दया च ताभ्यां कलिताः सहिताः (H. P. I. 4)। १४ अधिपतिः = स्वामी। १५ शौच-सत्य-दाक्षिण्य-वर्जितानाम्। १६ प्रतिभाति (H P. IV. 259)। १७ अच्छेरयं = आश्चर्यम् (H. P. I. 57)।

असरिस-सोजन्न-जुया तुम्हे एयाए[1] वसह पल्लीए ।
उत्तम-नरावि होउं सोहह मह केण कज्जेण[2] ? ॥ ६४ ॥
तो भणइ सुपइट्ठो किं काहिएणं इमेण धणदेव[3] ! ।
वंचणमवमाणं चिय मइ-जुत्तो नो पगासेज्जा ॥ ६५ ॥
तहवि हु भणामि मा होउ तुज्झ अब्भत्थणा इमा विहला ।
एगग्ग-मणो होउं सोहिज्जंतं[4] निसामेहि ॥ ६६ ॥
निच्चं पमुइय-नर-नारि-पुन्न-गामावलीए रमणीओ ।
बहु-दिवस-वन्नणिज्जो अंगा नामेण देसोऽत्थि ॥ ६७ ॥
तम्मि य पुरं पुराणं पवरं सुर-नयर-सरिस-रिद्धिल्लं[6] ।
भय-डमर-कर-विमुक्कं सिद्धत्थपुरंति विक्खायं ॥ ६८ ॥
तम्मि य मयंध-रिउ-करडि-करड-निब्भेयणम्मि पत्तट्ठो ।
कंबुन्नय-सुग्गीवो[10] सुग्गीवो नाम नर-नाहो ॥ ६९ ॥
सयलोरोह-पहाणा सुंदर-सरदिंदु-बिंब-सम-वयणा ।
बुद्धीए अणन्न-समा कमला नामेण से देवी ॥ ७० ॥
[11]तीए सह विसय-सोक्खं अणुहवमाणस्स तह य रज्ज-धुरं ।
पुव्व-भव-पुन्न-पायव[12]-समप्पियं फालयंतस्स ॥ ७१ ॥
वच्चंतेसु दिणेसुं तीए देवीए अह अहं पुत्तो ।
जाओ कयं च नामं विहिणा मह सुप्पइट्ठोत्ति ॥ ७२ ॥[13]
लालिज्जंतो पंचहिं धाईहिं कमेण वड्ढमाणोऽहं ।
संजाओ पंच-वरिसो माउ-पिऊणं कयाणंदो ॥ ७३ ॥
एत्थंतरम्मि गिम्हे संताविय-महि-यले वइक्कंते ।
निव्वविय[14]-मही-वीढो रसंत[15]-साडूर-संघाओ ॥ ७४ ॥
पवहंत-बहल-वाहिणि-खलहल-संसद्द-बहिरिय-दिगंतो ।
गज्जंत-गहिर-जलहर-दंसण-नच्चंत-सिहि-निवहो ॥ ७५ ॥
पप्फुल्ल-फुल्ल-सोहिय[16]-नीवोह-विसायमाण-वण-नियरो ।
मुच[17]-कुंद-कुडय-संदिय-रय-गब्भिण-वाइय-समीरो ॥ ७६ ॥

---

१ B °याइ । २ कथयत । ३ कथ्यमानम् । ४ A °हिप्पंतं । ५ B जुत्त । ६ ऋद्धिमत् रिद्धिल्लं (H. P. IL. 159) । ७ डमरं = परचक्रादिभयम्, भीत्या पलायनं च (S. K.) । ८ करटी=करी । ९ करटः=करिगण्डः । १० कम्बुः शङ्खः । ११ B तीइ । १२ पायवो=पादपो=वृक्षः । १३ B युग्मं । १४ निर्वापित प्रशमितं महीपीठं येन वर्षारात्रेणेत्युत्तरस्यां पञ्चमगाथायां संबन्धः । १५ रसन् शब्दायमानः साडूराणां दर्दुराणां संघातो यत्रेति । १६ नीवो=वृक्षविशेषः । १७ स्यन्दितं क्षरितम् ।

पुलिण-पइट्ठिय-बालय-कय-वालुय-देउलेहिं रमणीओ ।
केरिसय-जण-पारंभिय-हेलउत्तय-चच्चिय-बइल्लो ॥ ७७ ॥
हरिस-वस-हसिर-पामरं दिसि-दिसिं चब्भत्त-भूरि-केयारो ।
पत्तो वासा-रत्तो कद्दम-दुल्लंघ-मग्गिल्लो ॥ ७८ ॥
एयारिसम्मि नव-पाउसम्मि पत्तम्मि अन्न-दिवसम्मि ।
नर-नाहो सुग्गीवो विहिणा कय-भोयणो संतो ॥ ७९ ॥
चंदण-चच्चिय-देहो परिहिय-मिउ-सण्ह-निम्मल-दुगूलो ।
तंबोल-वग्ग-हत्थो समागतो देवि-भवणम्मि ॥ ८० ॥
सत्त तले पासाए आरूढो उवरिमाए भूमीए ।
देवीए कय-विणओ महारिह-सेज्जाए आसीणो ॥ ८१ ॥
खणमेगमच्छिऊणं परिहास-कहाहिं पिय-यमाए सह ।
सिय-वसण-च्छाइयाए कोमल-तूलीए पासुत्तो ॥ ८२ ॥
तत्तो य सजल-जलहर-गाजय-सद्देण नट्ठ-निद्दो सो ।
उट्ठित्तुं संनिविट्ठो निज्जूहग-संठिय-मसूरे ॥ ८३ ॥
अद्धासणे निविट्ठा कमलदेवीवि ताहे नर-पहुणो ।
वज्जरइ तओ राया हरिस-वसुल्लसिय-रोमंचो ॥ ८४ ॥
मेह संगम-गरुय-समुल्लसंत-मणहर-पओहरा झत्ति ।
वेच्छ पिए ! संजाया तुज्झ सरिच्छा कुवेर-दिसा ॥ ८५ ॥
तरलत्तं नयणाणं कुडिलत्तं सुतणु ! तुज्झ केसाणं ।
अणुकरइ पेच्छ विज्जू घण-मज्झे चिगिचिगायन्ती ॥ ८६ ॥
अन्नं च पिय ! पेच्छसु परिब्भमंतेहिं इंदगोवेहिं ।
नज्जइ पाउस-लच्छी पंचुन्निया महि-यले पडिया ॥ ८७ ॥
पाउस-नरिंद-नव-संगमम्मि जायम्मि भूमि-महिलाए ।
हरियंकुर-च्छलेणं पेच्छसु रोमंचओ जाओ ॥ ८८ ॥

---

१ B वालुकादेवकुलैः । २ करिसओ = कर्षकः । ३ हलउत्तयं = हलयोत्रकम् । ४ बइल्ला = बलीवर्दाः (H. D VI. 91) । ५ लुप्तप्रथमान्तं पदम् । ६ वर्षाराज्ञः = वर्षा-समयः । ७ B रन्नो । ८ B पञ्चभिः कुलकम् । ९ परिहितमृदुश्लक्ष्णनिर्मलदुकूलः । १० B युगमम् । ११ सप्ततले = सप्तभूमीके । १२ B °माइ । १३ महरिहा = महर्घा = बहुमूल्या या सेना = शय्या (H. P. I. 57) तस्याम् । १४ B °लोइ सो सु° । १५ "निर्यूहो द्वारि निर्यासे शेखरे नागदन्तके" (H. A. S. 1366) तस्मिन् संस्थिते यो मसूर उपबर्हः 'ओशीकुं' इति भाषायां तस्मिन् । १६ A नहसंनयग° । १७ प्रकाशयन्ती । १८ ज्ञायते । १९ पाउसो = प्रावृट् । २० प्रचूर्णिता ।

निट्ठुर-कर-पसरेणं इमेण संताविआ इमा पुहई ।
इय रोसेणव रुद्धो घणेहिं सूरस्स कर-पसरो ॥ ८९ ॥
मह आगमेवि पिय-विरहियाण महिलाण किं न फुट्टाइं ।
हिययाइं सामरिसं विज्जुज्जोएण जोएइ ॥ ९० ॥
नाउं मह आगमणं तहवि हु किं चलिया पिया मोत्तुं ।
गज्जंतो रोसेणव पहियाणं दलइ हिययाइं ॥ ९१ ॥
धवल-बलाया-दाढो विज्जु-लया-चवल-दीह-जीहालो ।
कसण-सरीरो धावइ पहियाणं पाउस-पिसाओ ॥ ९२ ॥
पेच्छ सुर-चाव-निग्गय-धारा-बाणेहिं विरहि-हिययाइं ।
विंधंतो उवहसइव पंचसरं पंच-सर-सहियं ॥ ९३ ॥
एत्थन्तरम्मि देवी नर-नाहं भणइ हरिसिया संती ।
सेस-उंऊणं नर-वर ! अब्भहिओ पाउसो एसो ॥ ९४ ॥
मोत्तूण विरहिणि-जणं सुहओ जं एस कामुय-जणस्स ।
पामर-वेच्छ-तणोसहि-पमुहाणं तहय जीवाणं ॥ ९५ ॥
अह भणइ पुहइ-नाहो ईसिं हसेऊण, देवि ! तं सच्चं ।
ओहीणं संजायं जं सुम्मइ एत्थ लोगम्मि ॥ ९६ ॥
धोया पुरिसा पेच्छंति ओयरा धाययं दिसा-वलयं ।
तह देवि ! तुमं सुहिया सव्वं सुहियंति मन्नेसि ॥ ९७ ॥
सव्वेवि देवि ! उउणो सउन्न-लोयस्स होंति सुह-हेऊ ।
पुन्न-विहूणाण पुणो पाउस-समओवि दुह-हेऊ ॥ ९८ ॥
ओ ! पेच्छ पेच्छ सुंदरि ! अद्ध-समारम्मि जर-कुडीरम्मि ।
ओघसर-सय-विराइय-डिंभ-समूहे रुयंतम्मि ॥ ९९ ॥
नियय-घरिणीएँ बाढं चोइज्जंतो पुणो पुणो वरओ ।
आवरण-रहिय-देहो हम्मंतो वारि-धाराहिं ॥ १०० ॥

---

१ भ्रष्टानि (H. P. IV. 177) । २ विद्युत्, उद्द्योतेन, द्योतयति । ३ चलिताः (H. P. IV. 231) । ४ B घरं । ५ दाढा=दंष्ट्रा (H. P. II. 139) । ६ जीहालो= जिह्वावान् । ७ कृष्णशरीरः; B कसिण । ८ ऋतूनाम् A उदूणं । ९ सुखदः । १० वत्साः=गोऽर्भकाः, तृणानि, ओषधयश्च तत्प्रमुखाणाम् । ११ A ईसिं=ईषत् । १२ A आहाणं; किंवदन्ती । १३ 'प्रै तृप्तौ' धातास्तृप्ताः । १४ आदरात् । १५ सपुण्यलोकस्य । १६ अर्धसमारचिते । १७ जरत्कुटीरे=जीर्णक्षुद्रगृहे । १८ ओघसराणं=अनर्थानां गृहवारिप्रवाहाणां वा (H. D. I. 170) शतानि । १९ B भर । २० B °णीइ । २१ चोद्यमानः=प्रेर्यमाणः । २२ A वराओ; वराकः ।

उद्धुसिय[1]-रोम-कूवो सीयल-अनिलेण संकुइय[2]-गत्तो।
एसो दरिद्द-पुरिसो कहकहवि समारइ[3] कुडीरं ॥ १०१ ॥[4]
ओलंबिय-कन्न-जुयं हम्मंतं गरुय-वारि-धाराहिं।
ओलुग्ग[5]-भग्ग-देउल-कोण-गयं रासभं निएसु[6] ॥ १०२ ॥
तह पेच्छ इमं सुंदरि ! सुणहं चुल्लीए[7] सुन्न-गेहम्मि।
सीएण कुणुकुणंतं खर-खर-खडुं खणेमाणं[8] ॥ १०३ ॥
तह पेच्छ जर-बइल्ला[9] जलहर-धारावलीहि हम्मंता।
ईरिया-समिउव्व मुणी वच्चंति महिं पलोएंता ॥ १०४ ॥
सेवालिय-भूमि-तले फिल्लुसमाणा[10] य थोमि-थामम्मि।
हत्थ-गय-लट्ठि-खंडा भिक्खं परियडइ जर-रोरो[11] ॥ १०५ ॥
एवं च जाव साहइ देवीए ताव कंचुई[12] झत्ति।
पाय-वडणुट्ठिओ अह वसुदत्तो भणिउमाढत्तो ॥ १०६ ॥
देवेण जो उ पुव्विं पट्ठविओ आसि चंप-नयरीए।
सिरि-कित्तिवम्म-रन्नो दूओ दामोदरो नाम ॥ १०७ ॥
सो देव-पाय-दंसण-सुह-कंखी आगओ दुवारम्मि।
चिट्ठइ, एवं च ठिए देवो पमाणंति तं सोच्चा ॥ १०८ ॥
दिट्ठीए आपुच्छिय देविं सहसत्ति उट्ठिओ राया।
अत्थाण-मंडवस्स उ आसन्नो जाव संपत्तो ॥ १०९ ॥
ताव य विज्जु[13]-चमुक्कारणंतरं चंड-चडड-संसद्दो।
आसन्नो संजाओ भेसिय[14]-नर-नारि-संघाओ ॥ ११० ॥[15]
तयणंतरं च महा-हा-रव-संमीसं समुट्ठियं सद्दं।
देवी-गिहम्मि सोउं सहसा वलिओ महीनाहो ॥ १११ ॥
वज्जरइ देवि-धावी रुयमाणी घग्घरेण सद्देण।
नर-वर ! मुट्ठा मुट्ठा देवी विज्जूए[16] दड्ढत्ति ॥ ११२ ॥
दट्ठूण भूमि-पडियं देवी-देहं जिएण[17] परिचत्तं।
हा ! हा ! हत्ति भणंतो राया मुच्छा-वसं पत्तो ॥ ११३ ॥

---

१ उद्धुसियं=उद्धुषितं=पुलकितम् (H. D. I. 115)। २ संकुचितगात्रः। ३ समारचयति (H. P. IV. 95)। ४ B तिसृभिः कुलकम्। ५ ओलुग्गं=छाया-रहितम् (H. D. I. 164)। ६ पश्य (H. P. IV. 181)। ७ श्वानम्। ८ जरद्गवीवर्दान्। ९ पतन्तः (H. D. VI. 86)। १० स्थाने स्थाने। ११ रोरः=रङ्कः। १२ कञ्चुकी=प्रतीहारः। १३ विद्युच्चमत्कारानन्तरम्। १४ भेषितः=भाषितः। १५ B तिसृभिः कुलकम्। १६ मुष्टा। १७ जीवेन परित्यक्तम्।

दट्ठूण भूमि-पडियं नर-नाहं मुच्छियं विगय-चेट्ठं ।
भूरि-तरो संजातो परियण-अक्कंद-सद्दोवि ॥ ११४ ॥
पास-ट्ठिय-पुरिसेहिं सीयल-पवणाइयम्मि विहियम्मि ।
रायावि विगय-मुच्छो विलविउमेवं समाढत्तो ॥ ११५ ॥
हा वल्लहि ! हा सामिणि ! हा जीविय-दायगे ! विसालच्छि ! ।
हा मह हियय-निवासिणि ! हा ! कत्थ गया ममं मोत्तुं ? ॥११६॥
हा गोर-देहि ! हा पिहु-पैओहरे ! हा सुकोमल-सरीरे ! ।
हा कह निग्घिण-विहिणा तुह उवरिं पाडिया विज्जू ? ॥ ११७ ॥
घणसार-घुसिण-चैच्चण-उचिय-सरीरम्मि कह णु हय-विहिणा ।
विज्जू-निवाओ विहिओ मज्झ अउन्नेहिं पावेण ? ॥ ११८ ॥
हा देवि ! तुज्झ विरहे नर-नारी-संकुलं इमं नयरं ।
उव्वसिय-नयर-सरिसं अडवि-समाणं च पडिहाइ ॥ ११९ ॥
किल देवि ! तं भणंती तुह विरहे अच्छिउं न सक्कोमि ।
तं कह अहं अहन्नो तुमए सहसा परिच्चत्तो ? ॥ १२० ॥
हा ! किं न किंपि जंपसि किंवा तं सुयणु ! मज्झ रुट्ठा सि ।
किंव मए अवरद्धं सुंदरि ! तं मज्झ साहेसु ? ॥ १२१ ॥
तं चिय मह वल्लहिया नेहो मह नत्थि अन्न-इत्थीसु ।
तुज्झ कए परिचत्तो सयलो ओरोह-नारि-जणो ॥ १२२ ॥
तहवि तुमं किं सुंदरि ! निब्भर-रत्तस्स देसि नालावं ? ।
ता पसिय पसिय सामिणि ! उट्ठिय मह देसु पडिवयणं ॥१२३॥
एमाइ जाव विलवइ विविहं राया सकलुण-सद्देण ।
ताव अहं संपत्तो रोवंतो तत्थ धणदेव ! ॥ १२४ ॥
उच्छंगे विणिवेसिय ममं तओ गाढ-कलुण-सद्देण ।
तं चेव पलवमाणो सुदीहरं रुवइ बालोव्व ॥ १२५ ॥
एत्थंतरम्मि मंती सुमई-नामो भणइ नर-नाह ।
देव ! अलं रुन्नेणं मय-किच्चं कुणह देवीए ॥ १२६ ॥
भणइ तओ नर-नाहो चंदण-दारूणि वाहिं नीणेह ।
देवीए जेण समयं अहंपि अग्गीए विस्सामि ॥ १२७ ॥
तो भणइ सुमइ-मंती कायर-जण-चेट्ठिएण किं इमिणा ।
मरणऽज्झवसाएणं, अवलंबसु धीर ! धीरत्तं ॥ १२८ ॥

---

१ B पयोह° । २ A चंदण । ३ अपुण्यैः । ४ अधन्यः । ५ अपराद्धम् = अागो विहितम् । ६ प्रसीद । ७ A सुक° । ८ सुदीर्घम् । ९ रुदितेन । १० मृतकृत्यम् । ११ बहिः । १२ नायत । १३ A पवि° ।

मरणेण तुज्झ नर-वर ! देसो सव्वोवि होइ जं गम्मो[1] ।
पडिवक्ख-नर-वराणं ब लो तह सुपइट्ठोत्ति ॥ १२९ ॥
देवाण बंभणाण य [2]लिंगीणं तह पागय-जणस्स ।
धम्म-किरियाओ सव्वा [3]वहंति देवे [4]धरंतम्मि ॥ १३० ॥
महिला-मेत्तस्स कए न हु जुत्तं तुम्ह उत्तम-नराण ।
असमंजसमायरिउं विन्नाय-जग-स्सभावाणं ॥ १३१ ॥

जोविय ।

[6]निरुवक्कम-कायस्सवि उसभ-जिणिंदस्स आइ-देवस्स ।
मरणं जायं जइया का गणणा अन्न-मणुएसु ? ॥ १३२ ॥
निज्जिय-पडिवक्खस्सवि छ-क्खंड-महीसरस्स भरहस्स ।
जइया जायं मरणं का गणणा अन्न-मणुएसु ? ॥ १३३ ॥
गुरुय-पुरक्कम-निज्जिय-रिउ-बल-पाइक्क-चक्क-कय-रक्खा ।
सोंडीरा नर-वइणो सोमजसा-ऽऽइच्चजस-पमुहा ॥ १३४ ॥
जइ ताव ते य निहया पाव-कयंतेण निग्घिण-मणेण ।
अनिवारिय-पसरेणं का गणणा अन्न-लोयम्मि ? ॥ १३५ ॥[10]
जेसिंपि य तित्तीसं आउयमुदहीण पवर-देवाणं ।
तेसिंपि होइ [12]चवणं का गणणा अन्न सत्तेसु ? ॥ १३६ ॥
भवणवइ-वाणमंतर-जोइसियाणं विमाण-वासीणं ।
जइ नाम होइ [13]चवणं का गणणा [13]मणुय-लोयम्मि ? ॥ १३७ ॥
सो कोवि नत्थि जीवो ति-लोय-मज्झम्मि जो वसं न गओ ।
[14]मच्चुस्स पाव-मइणो मोत्तुं सिद्धे[15] [16]सुह-समिद्धे ॥ १३८ ॥
इय काल-कवलियं पेच्छिऊण सयलंपि [17]ति-हुअणं देव! ।
जायम्मि देवि-मरणे किं सोगं कुणह विहलं तु ? ॥ १३९ ॥
जुज्जइ काउं सोगो मरणं जइ होज्ज तीए एक्काए ।
साहारणम्मि मरणे को सोगो किंव [18]रुन्नेण ? ॥ १४० ॥

---

१ गम्यः=आक्रमणीयः प्रतिपक्षनरवराणाम्=शत्रुनृपाणाम् । २ लिङ्गिनां=तपस्विनाम् । ३ निर्वहन्ति । ४ धरां पालयति सति । ५ B अपि च । ६ उपक्रमाः=आयुरपवर्तनकारणानि (T. S. II. 52) तद्रहिता निरुपक्रमाः । ७ गुरुणा पराक्रमेण निर्जितं रिपूणां बलं यैस्ते च ते पाइक्काणं=पदातीनां (H P. II. 138) चक्केण=समूहेन कृतरक्षाश्च । ८ शौण्डीराः=गर्विणः । ९ कृतान्तः=यमः । १० B युग्मम् । ११ A तेत्ती° । १२ च्यवनं=मरणम् । १३ B अन्नलो° । १४ मृत्योः । १५ सिद्धान्=मुक्तजीवान् । १६ सुखसमृद्धान् । १७ B तेहुणं । १८ रुदितेन ।

अइ-तणु-[1]तणग्ग-संगय-जल-लव-तुल्लम्मि जीवियव्वम्मि ।
निद्दा-संगे जं पुण उट्ठिज्जइ तं [2]महच्छरियं ॥ १४१ ॥
इय लोयस्स सरूवं कुविय-कयंतस्स एरिसं दट्ठुं ।
देवि-मरणम्मि नर-वर ! न हु जुत्तं सोग-करणंति ॥ १४२ ॥
एवं च बहु-विगप्पं भणिओ सो सुमइणा नर-वरिंदो ।
तक्कालुचियं सव्वं [3]मइ-किच्चं कुणइ देवीए ॥ १४३ ॥
कइवय-दिणाइं [4]परिचत्त-लोय-संभावणाइ-वावारो ।
गह-गहिओ इव चिट्ठइ राया देवीए [5]सोगेण ॥ १४४ ॥
सुमइ-मुहेहिं तावय नाणाविह-सोय-मोयण-[6]पडूहिं ।
बोहिज्जंतो [7]गिराहिं जाओ कालेण गय-सोगो ॥ १४५ ॥
नाऊण अट्ठ-वारिसं ममं तओ गरुय-पुत्त-नेहेण ।
संगाहिय उवज्झायं गाहेइ कलाण [8]संदोहं ॥ १४६ ॥
गहिए कला-कलावे गाम-सहस्सं तया महं दिन्नं ।
मह दंसणेण राया [9]सोहारइ देवि-विरहंपि ॥ १४७ ॥
अह अन्नया कयाइवि अत्थाण-गयस्स राइणो झत्ति ।
पणमिय दुवारवालो वज्जरइ सूहवो एवं ॥ १४८ ॥
चंपापुरीओ सामिय ! महंतओ कित्तिधम्म-नरवइणो ।
देवस्स दंसणत्थं चिट्ठइ पडिहार-भूमीए ॥ १४९ ॥
सिग्घं पवेससुत्ति य भणिए सो राइणा अणुन्नाओ ।
आगम्म विहिय-विणओ उवविट्ठो उचि[10]यय-ठाणम्मि ॥ १५० ॥
तंबोलाइ-[11]पयच्छण-पुव्वं सो राइणा समुल्लविओ ।
आगमण-कारणं भो ! साहसु तो भणिउमाढत्तो ॥ १५१ ॥
चंपाए पुर-वरीए सुपसिद्धो चेव देव-पायाणं ।
वित्थारिय-विमल-[12]कित्ती राया सिरि-[13]कित्तिधम्मोऽत्थि ॥ १५२ ॥
निज्जिय-सुरिंद-सुंदरि-रूवाइसया समत्थ-महिलाण ।
अब्भहिया से देवी [14]कित्तिमई लोय-विक्खाया ॥ १५३ ॥
तीय धूया सोहग्ग-रूव-विण्णाण-[15]गारवग्घविया ।
पायाल-कन्नय-समा कणयवई नाम वर-कन्ना ॥ १५४ ॥

---

१ तणग्गं = तृणाग्रम् । २ महाश्चर्यम् । ३ मृतिकृत्यम् । ४ परिचत्तो = परित्यक्तः । ५ ग्रहगृहीतः । ६ पडूं = पटुः । ७ बोध्यमानः । ८ संदोहः = समूहः । ९ दिन्नं = दत्तम् । १० संवारयति (H. P. IV. 82) विस्मरतीत्यर्थः । ११ A यट्ठाण° । १२ पयच्छणं = प्रदानम् । १३ A °त्तिधम्मो । १४ गारवं = गौरवं (H. P. I. 163) १५ अग्घविया = पूर्णा (H. P. IV. 169) ।

संपत्त-जोव्वणा सा आभरण-विभूसिया पिउ-सयासे।
पट्ठविया माऊए तदुचिय-वर-दाण-अट्ठाए ॥ १५५ ॥
आगम्म पाय-पडिया पिउणा सा सहरिसं [1]निउच्छंगे।
विणिवेसिय अवगूढा भणिया य इमं तु सा कन्ना ॥ १५६ ॥
पुत्ति ! नियहियय-इट्ठं सामंत-महंतयाण मज्झम्मि।
साहसु जेण तुहं सो किज्जइ भत्ता, किमन्नेणं ? ॥ १५७ ॥
एवं पिउणा भणिया लज्जाए अहोमुही ठिया बाला।
पुणरुत्तं पुट्ठावि हु न किंचि पडिउत्तरं देइ ॥ १५८ ॥
तो चिंतिउं पयत्तो एया लज्जालुया इमा [2]वरई।
न हु सक्कइ वज्जारेउं एसो मह ताय ! इट्ठोत्ति ॥ १५९ ॥
ता चिंतेमि सयंचिय [3]अणुरूवमिमीए पवर-भत्तारं।
विन्नाण-रूव-संपय-कलियं वर-वंस-उप्पन्नं ॥ १६० ॥
खणमेगमिच्छऊणं राया चिंताउरो भणइ तत्तो।
पुत्ति ! तुह रूव-सरिसो भत्ता लद्धो मए इण्हिं ॥ १६१ ॥
सिद्धत्थपुरे राया सुग्गीवो नाम मह परं मित्तं।
तस्स तुमं गच्छ लेहुं सयंवरा, एत्थ किं बहुणा ? ॥ १६२ ॥
एवं च भणियमेत्ते सा कन्ना देव ! तुम्ह नामेण।
निसुएणं [4]चिय जाया हरिस-वसुल्लसिय-रोमंचा ॥ १६३ ॥
नाऊण तीए भावं राया संपेक्खिऊण मह वयणं।
वज्जरइ, तं महाबल ! वच्चसु सिद्धत्थनयरम्मि ॥ १६४ ॥
घेत्तुं सयंवरमिमं कणगवइं भूरि-भूइ-संजुत्तं।
कइवय-बल-संजुत्तो [5]सोहण-तिहि-[6]करण-नक्खत्तो ॥ १६५ ॥
जं आणवेसि भणिउं तत्तो हं तं गहीय संचलिओ।
जाव य कमेण [7]एत्तो जोयणमेत्तम्मि संपत्तो ॥ १६६ ॥
अज्ज रयणी-विरामे कइवय-तुरएहिं वेगवंतेहिं।
[8]उग्गिलिय आगओ हं तुम्हाण पियं निवेएमि ॥ १६७ ॥
देव ! महमेयमागमण-कारणं पुच्छियं हि जं तुमए।
एवं चवत्थियम्मि संपइ देवो पमाणंति ॥ १६८ ॥

---

१ A निजुच्छं°। २ भूयः (H. P. II. 179)। ३ वराकी। ४ अच्छिऊग = आसित्वा। ५ लघु यथा स्यात्तथा, शीघ्रमिति यावत्। ६ निसुअं = श्रुतम् (H. D. IV. 27)। ७ B सोहणकरणे सुनक्खते। ८ करणं = बव-बालवादि ज्योतिःशास्त्र-प्रसिद्धम्। ९ B युग्मम्। १० इतो नगरात्। ११ अग्रे भूत्वा। १२ चावस्थिते।

हरिसाऊरिय-हियओ अह राया भणइ परियणं निययं ।
महया विच्छड्डेणं[1] नयरे कन्नं पवेसेह ॥ १६९ ॥
तो परियणेण सम्मं तहत्ति संपाडियम्मि[2] वयणम्मि ।
सोहण-लग्गे रन्ना परिणीया तत्थ कणगवई ॥ १७० ॥
सा रन्नो कणगवई कालेण अईव वल्लहा जाया ।
मह माऊए ठाणे विहिया अह पट्ट-बद्धा सा ॥ १७१ ॥
अइवल्लहंपि[3] वीसरइ माणूसं देस-काल-अंतरियं[4] ।
वल्ली-समं हि पिम्मं[5] जं आसन्नं तहिं चडइ[6] ॥ १७२ ॥
वच्चंति वासराइं मह पिउणो तीए गाढ-रत्तस्स ।
सिढिलीकय-सेसोरोहं[7]-रमणि-गमणाइ-चेट्ठस्स ॥ १७३ ॥
अह अन्नया कयाइवि कणगवईए सुओ समुप्पन्नो ।
सुरहोत्ति विहिय-नामो पत्तो सो कुमर-भावम्मि ॥ १७४ ॥
अन्न-दियहम्मि एयं एगंते भणइ कणगवई देवी ।
जुवराय-पए किं नवि अहिसिच्चइ[8] देव! मे पुत्तो? ॥ १७५ ॥
तो भणइ नर-वरिंदो जेट्ठे पुत्तम्मि सुप्पइट्ठम्मि ।
विज्जंते[9] न हु जुत्तं जुवरायं ठाविउं सुरहं ॥ १७६ ॥
भणियं देवीए तओ जेट्ठ-इत्तणे निहोडेउ[10] को णु? ।
जइ तुज्झ अहं दइया ता सुरहं कुणसु जुवरायं ॥ १७७ ॥
ताहे रन्ना भणियं सुट्ठु पिया तं सुलोयणे! मज्झ ।
किंतु इमस्सऽणुरत्ता सामंत-महंतया सव्वे ॥ १७८ ॥
तह एसो सुसमत्थो एवं विहिए[12] विहेज्ज तं किंपि ।
अवमाणिओ हु जेणं ममावि रज्जं अवहरेज्जा ॥ १७९ ॥
तो भणइ हसिय देवी एरिस-सत्तेण कह तुमं विहिणा ।
पिययम! राया विहिओ[13] नवरि किराडो[14] कओ[15] होन्तो? ॥१८०॥
जेणेव सुप्पइट्ठो एरिसओ उक्कडो[16] पयावेण[17] ।
तेणेव इमं सिग्घं कट्ठ[18]-हरे खिवसु जेत्तेण[19] ॥ १८१ ॥

---

१ SEE NOTE P. 13 । २ संपादिते निर्व्यूढे । ३ विस्मरति (H. P. IV. 75) । ४ अन्तरितं = व्यवहितम् । ५ प्रेम । ६ आरोहति (H. P. IV. 206) । ७ अवरोधः = अन्तःपुरम् । ८ B °वइदे° । ९ अभिषिच्यते । १० विद्यमाने । ११ निवारयतु (H. P. IV. 22) । १२ विदध्यात् A वि होज्ज । १३ अन्यथा । १४ किरातः । १५ कृतः । १६ अभविष्यत् (H. P. III. 180) । १७ उत्कटः । १८ कष्टगृहे, काष्ठगृहे वा = कारागृहे इत्यर्थः । १९ यत्नेन ।

तत्तो य मज्झ पुत्तं जुवरायं ठाविउं पयत्तेण।
अच्छसु विगयासंको रज्जं च ममं च माणंतो ॥ १८२ ॥
एवं देवी-वयणं सोउं पडिउत्तरं अदाऊणं।
राया समुट्ठिऊणं अत्थाणे गंतुमुवविट्ठो ॥ १८३ ॥
एयं च देवि-वयणं सूहविया-नामियाए चेडीए[1]।
पच्छन्ने सोऊणं सव्वं धणदेव! मह सिट्ठं ॥ १८४ ॥
तं सोउं मह विगप्पो चित्ते एयारिसो समुप्पन्नो।
किं कणगवईए वुत्तो करेज्ज एवं पिया[2] मज्झ? ॥ १८५ ॥

अहवा।

न गणंति पुव्व-नेहं न य नीइं नेय लोय-अववायं।
न य भावि-आवयाओ[3] पुरिसा महिलाण आयत्ता[4] ॥ १८६ ॥
ता जा न किंपि अन्नं देवी-वयणाओ मह पिया कुणइ।
ताव अहिट्ठेमि[5] सयं रज्जं, पियरं विणासेत्ता ॥ १८७ ॥
अहव न एयं जुत्तं विवेय-जुत्तस्स मज्झ काउं जे[6]।
ता बंधिऊण पियरं कट्ठ-हर-गयं अणुचरामि ॥ १८८ ॥
किंवा कणगवइं चिय सह सुरहेणं नयामि जम-वयणे।
किंवा कट्ठ-हरम्मि दोन्निवि घत्तेमि[7] बंधेउं[8]? ॥ १८९ ॥
अहवा किं मह इमिणा पेक्खामो ताव जं पिया कुणइ।
अदिट्ठ-पाणियम्मि[9] न हु जुत्तं पाणहुम्मुयणं[10] ॥ १९० ॥
अह राया मह उवरिं दिणे दिणे पिययमाए भन्नंतो।
जाओ सिढिल-सिणेहो कन्न-विसं[11] जं महंत-विसं[12] ॥ १९१ ॥
सहसत्ति अन्न-दियहे किंपि मिसं दाविऊण मह रन्ना।
हरियं गाम-सहस्सं दिन्नं लहु-खेडयं[13] एक्कं ॥ १९२ ॥
संजाय-अमरिसेणं ताहे मए चिंतियं दुरायारं।
मारेऊणं एयं रज्जमहिट्ठेमि, किं बहुणा? ॥ १९३ ॥
अहवा न पुव्व-पुरिसेहिं मज्झं वंसे कयं इमं पावं।
तमहंपि कह करोमी असार-रज्जस्स कज्जेण? ॥ १९४ ॥
महिला-वयणेण इमो रागंधो कुणइ, कुणउ अन्नायं[14]।
मह पुण विवेय-जुत्तस्स हंदि! न हु एरिसं जुत्तं ॥ १९५ ॥

---

१ चेटी = दासी। २ उक्तः। ३ पिता। ४ आवया = आपत्। ५ आयत्ताः = आधीनाः। ६ अधितिष्ठामि। ७ पादपूर्त्यावव्ययम् (H. P. II. 217)। ८ करोमि। ९ B बंधेउं घत्तमि = बद्ध्वा घातयामि। १० अदृष्टपानीये प्रदेशे। ११ उपानहोः पादरक्षकयोरुन्मोचनम्। १२ कर्णविषम्। १३ खेटकं = ग्रामः A खेटयं। १४ अन्यायम्।

ता किं करेमि इण्हिं अवमाणं ताव दूसहं पिउणो ।
अप्प-वहोवि न जुत्तो देस-चाओ परं जुत्तो ॥ १९६ ॥
गंतूणमन्न देसं तम्हा सेवामि अन्न-नर-नाहं ।
इहं तंपि हु नहु जुत्तं अवमाण-पयं [3]हि सेवत्ति ॥ १९७ ॥
सुग्गीव-नरिंद-सुओ जुयराया आसि एस रिद्धि-जुओ ।
संपइ पुण [4]वंठो इव कह सेवं कुणइ भिच्चाण ? ॥ १९८ ॥
एमाइ-वयण-वित्थर-वज्जरण-समुज्जएण लोएणं ।
[6]दंसिज्जंतो रिऊणं कह गेहेसुं परिभमिस्सं ? ॥ १९९ ॥
तम्हा कइवय-निय-पुरिस-परिगओ अकय-अन्न-जण-सेवो ।
गंतुं चिट्ठामि अहं कम्मिवि पच्चंत-देसम्मि ॥ २०० ॥
जा जीवइ एस पिया एयम्मि मयम्मि पुण जहा-जुत्तं ।
तइय च्चिय काहामो किं इण्हिं तीए चिंताए ? ॥ २०१ ॥
एवं विणिच्छिय-मई कइवय-पिय-परियणेण परियरिओ ।
सामंत-मंति-पुर-नायगेहिं रन्ना य [8]अन्नाओ ॥ २०२ ॥
नीहारिओ तत्तो हं कमेण अह पाविउं इमं पल्लिं ।
सीहगुहं नामेण [9]च्छिउमेई[10] पारद्धं ॥ २०३ ॥
मिलिया मज्झ अणेगे भिल्ला चोरा कुकम्म-निरया य ।
तेहिं परिवारिओ हं संपइ पल्ली-वई जाओ ॥ २०४ ॥
तं जं तुमए पुट्ठं तुम्हाणं कह णु एत्थ आवासो ।
उत्तम-नराण पाविट्ठ-लोय-जोगाए पल्लीए ? ॥ २०५ ॥
एयं संखेवेणं कहियमवत्थाण-कारणं एत्थ ।
तं तुह धणदेव ! मए गरुय-सिणेहेण सव्वंपि ॥ २०६ ॥
भणियं धणदेवेणं अव्वो ! जगओवि एरिसं कुणइ ।
अवमाणं पुत्ताणं धी ! धी[13] ! संसार-वासस्स ॥ २०७ ॥
सो च्चिय कज्ज-वसेणं वल्लहओ होइ एत्थ संसारे ।
कारण-वसेण सोवि हु रिउव्व [14]वेसो जणो होइ ॥ २०८ ॥
परमत्थओ न कोवि हु पिओ व सत्तू व अत्थि लोगम्मि ।
नइ माया नेय पिया स-कज्ज-वसओ जणो सव्वो ॥ २०९ ॥

---

१ आत्मवधः । २ चाओ = त्यागः । ३ B जं सेवा । ४ वंठो = दासः (H. D. VII. 83) । ५ मूल्यो दासः, अन्यराजानां स्वराज्यापेक्षया लघुत्वेन स्वाज्ञावशवर्तितया वा दासप्रायत्वात् । ६ दर्श्यमानः । ७ प्रत्यन्तदेशे = समीपदेशे । ८ A राया । ९ अज्ञातः । १० आसितुमेतस्याम् । ११ B मे एई° । १२ अव्ययमिदमत्र विस्मयार्थे (H. P. II. 204) । १३ धिक् । १४ द्वेष्यः ।

पुत्तोवि सत्तु-सरिसो दीसइ निय-कारणे अपुज्जंते।
पिउणा सुविणीओवि हु धिरत्थु संसार-वासस्स ॥ २१० ॥
तं चिय कुमर! महप्पा तं चिय पसमस्स लद्ध-परमत्थो।
तं चिय विवेय-जुत्तो तुमए च्चिय मंडिया वसुहा ॥ २११ ॥
पिउणाऽवमाणिओवि हु अन्नं असमंजसं अकाऊणं।
संतम्मि बले तहवि हु देस-च्चाओ कओ जेण ॥ २१२ ॥
एमाइ-वयण-वित्थर-अवरोप्पर-वड्ढमाण-नेहाणं।
ताणं पंच व सत्त व वोलीणा वासरा जाव ॥ २१३ ॥
तावय समत्थ-सत्थं दट्ठूणं गमण-उच्छुगीभूयं।
धणदेवो आपुच्छइ गमणत्थं सुप्पइट्ठं तं ॥ २१४ ॥
तुम्ह विओगो दूसहो एसो सत्थो समुच्छुगीभूओ।
तं कुमर! अम्ह जायं एत्थ तडी एत्थ वग्घोत्ति ॥ २१५ ॥
एएणं चिय नेच्छंति साहवो सज्जणेहिं संसग्गिं।
जम्हा विओग-विहुरिय-हिययस्स न ओसहं अन्नं ॥ २१६ ॥
जइवि हु वहइ न जीहा एरिस-वयणे समुल्लविज्जंते।
तहवि हु भणामि मुंचसु गच्छामो संपयं अम्हे ॥ २१७ ॥
ता किंपि चिंतिऊणं खणंतरं दीहरं च नीससिउं।
वज्जरइ सुप्पइट्ठो सविसायं एरिसं वयणं ॥ २१८ ॥
अम्हारिसेहिं गिहमागयाण तुम्हारिसाणं सुयणाणं।
को उवयारो कीरउ एरिस-ठाणे वसंतेहिं? ॥ २१९ ॥
तहवि हु भणामि किंचिवि कायव्वो नेव पत्थणा-भंगो।
जेण पर-कज्ज-साहण-निरया खलु सज्जणा होंति ॥ २२० ॥
तत्तो फुरंत-निम्मल-मऊह-विच्छुरिय-दस-दिसा-ऽऽभोगो।
एक्कोवि अणेग-गुणो पवर-मणी तस्स उवणीओ ॥ २२१ ॥
दट्ठुं दिव्व-मणिं तं दीसंताणेय-लक्खणं विमलं।
वियसिय-लोयण-जुअलो अह धणदेवो इमं भणइ ॥ २२२ ॥
एरिस-पंवर-मणीणं मणुस्स-खेत्तम्मि संभवो नत्थि।
नवरं जइ सुर-लोगे हवेज्ज न हु अन्न-खेत्तम्मि ॥ २२३ ॥

---

१ अपूर्यमाणे। २ महात्मा। ३ अतिक्रान्ताः। ४ समस्त-सार्थम्। ५ उत्सुकीभूतम् = उत्कण्ठितम्। ६ B युग्मम्। ७ संसक्तिम् = सङ्गतिम्। ८ दीर्घम्। ९ सुजनानाम्। १० उपचारः = समादरः। ११ क्रियताम्। १२ मयूखाः = किरणाः। १३ विच्छुरितः = व्याप्तः। १४ आभोगः = प्रदेशः।

एवं विणिच्छियम्मिवि तहवि हु कोऊहलं महं हियए ।
तो भणसु कह णु जाया संपत्ती तुम्ह एयस्स ? ॥ २२४ ॥

तो भणइ सुप्पइट्ठो सम्मं हि विणिच्छियं तुमे भद्द ! ।
माणुस-खेत्त-समुत्थो न होइ एसो मणी ताव ॥ २२५ ॥
किंतु सुर-लोग-जाओ एसो संपाविओ जहम्हेहिं ।
तं एग-मणो होउं जइ कोउगमत्थि तो सुणसु ॥ २२६ ॥
पुव्वं एगम्मि दिणे पभाय-समयम्मि गहिय-कोदंडो ।
चलिओ कइवय-निय-पुरिस-परिगओ मिग-वहट्ठाए ॥ २२७ ॥
उत्तर-दिसा-मुहो हं गाउयमेत्तम्मि भूमि-भागम्मि ।
घण-पत्तल-तरु वर-संकुलम्मि वियरामि जाव वणे ॥ २२८ ॥
ताव य निसुओ सद्दो दूसह-गुरु-दुक्ख-सूयओ कलुणो ।
आगासे महिलाए सघग्घरं रोयमाणीए ॥ २२९ ॥
हा ! कह मज्झ निमित्तं पियय्म ! अतिगरुय-आवयं पत्तो ? ।
हा ! अज्जउत्त ! इण्हिं तुह विरहे नत्थि मह जीयं ॥ २३० ॥
तदणंतरं च केणवि हक्किय अइनिट्ठुरं समुल्लवियं ।
कत्तो मह वसगाए साहारो तुज्झ एएण ? ॥ २३१ ॥
तं सोऊणं मज्झं मणम्मि कोऊहलं समुप्पन्नं ।
जाव य दोण्णि व तिण्णि व वच्चामि पयाइं ता निसुओ ॥२३२॥
एगम्मि वण-निगुंजे अदिस्समाणस्स कस्सवि नरस्स ।
गरु-दुक्ख-सूयण-परो मंदो नित्थणण-संसद्दो ॥ २३३ ॥
तत्तो महंत-कोऊहलेण तत्तो-मुहो अहं चलिओ ।
पेच्छामि संबलि-तरुं सरलं उत्तुंगमइगरुयं ॥ २३४ ॥
दंसणमेत्तुप्पाइय-अइगरुय-भएहिं रत्त-नेत्तेहिं ।
कासिय-सरीर-समुब्भूय-भूरि-पहा-भरिय-गयणेहिं ॥ २३५ ॥
निम्मल-मणि-वलय-समुच्छलंत-कंतीए पयड-वयणेहिं ।
गुरु-रोस-वस-वियंभिय-फार-फणा-घोर-भुयगेहिं ॥ २३६ ॥
दीहर-ललंत-जीहा-सहस्स-विप्फुरण-भीइ-जणगेहिं ।
असरिस-अमरिस-वस-विप्पमुक्क-फुंकार-सद्देहिं ॥ २३७ ॥

---

१ विनिश्चिते । २ कुतूहलम् । ३ संप्राप्तिः । ४ कौतूकम् । ५ कोदण्डं = धनुः । ६ पत्तलं = पत्रम् (H. P. II 173) । ७ श्रुतः SEE NOTE P. 31 । ८ करुणः = करुणोत्पादकः । ९ B युग्मम् । १० आपदम् । ११ A °वइं । १२ जीवितम् । १३ A °स्स वरन° । १४ B युग्मम् । १५ शाल्मलीतरुम् । १६ प्रहा = प्रभा ।

अइगरुय-पन्नगेहिं समंतओ वेढिओ अणेगेहिं।
एगो दिव्वागारो पुरिसो दिट्ठो अहे तस्स ॥ २३८ ॥[2]
अइदूसह-वियणा[3]-वस-विमुक्क-पुणरुत्त-मंद-हुंकारं।
आकंठ-वेढियं तं दट्ठुं पुरिसं मए भणियं ॥ २३९ ॥
धी! धी! हय-विहिणो विलसियस्स असमिक्खियस्स[5] एयस्स।
एयारिसेवि पुरिसे एरिस-दुक्खं करेंतस्स ॥ २४० ॥
एमाइ मए पैरिदेवियम्मि[6] भणियं इमं तओ तेणं।
अलमिमिणा ते परिदेविएण सुण ताव मह वयणं ॥ २४१ ॥
चिट्ठइ चूडाए महं मज्झे बद्धो फुरंत-किरणिल्लो।
दिव्वो मणीण पवरो मणी मुयंगोह-विद्दवणो[8] ॥ २४२ ॥
जस्स पभावेण इमे डसिउमणावि हु चयंति[9] नो डसिउं।
घोर-विसावि हु सप्पा सप्पंति न बद्ध-वयणव्व[10] ॥ २४३ ॥
तं घेत्तूणं वर-मणिं सिंचसु सलिलेण तेण तो पच्छा।
अच्छोडेसु[11] भुयंगे अंग-विलग्गे महमणेगे ॥ २४४ ॥
आमंति[12] भणंतेणं तव्वयणं सायरं[13] कयं सव्वं।
अच्छोडिया जलेणं झत्ति विलीणा अह भुयंगा ॥ २४५ ॥

अथ।

मणि-सलिलेणं सित्ता खणेण सव्वेवि पाविया विलयं।
खर-जालावलि-जलणोवताविया मयण-पिंडव्व ॥ २४६ ॥
अह सो पणट्ठ-वियणो सीयल-तरु-छाहियाए[14] उवविट्ठो।
मेह-पुरिस-कय-सुकोमल-किसलय-संछण्ण-संथरए[15] ॥ २४७ ॥
आभट्ठो[16] पढमं च तेण अहयं कत्तो तुमं आगतो
किंवा नाम कहिं कुलम्मि विमले जाओ सि, को ते पिया?।
एवं भो धणदेव! तेण तइया पुट्ठे मए साहिया[17]
पुव्वुत्ता सयलावि तुज्झ कहिया जा सा पउत्ती[18] तहिं ॥२४८॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥

---

१ अथ:। २ B चतसृभिः कलापकम्। ३ वियणा = वेदना। ४ पुणरुत्तं भूयः (H. P. II. 179)। ५ असमीक्षितस्य। ६ B °माईए। ७ परिदेविते = विलपिते = विलापे कृते सतीत्यर्थः। ८ विद्रावणः = निवारकः। ९ चयंति = शक्नुवन्ति (H. P. IV. 86)। १० बद्धवदनाः = बद्धमुखाः। ११ आच्छोटय। १२ सादरं यथा स्यात्तथा। १३ छाहिया = छाया। १४ मत्पुरुषेण कृते सुकोमले किसलयैः संछन्ने संस्तारके। १५ आमन्त्रितः। १६ कथिता। १७ प्रवृत्तिः = वृत्तान्तः।

एसो एत्थ समप्पइ विज्जाहर-मोयणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरि-नामाए कहाए बीओ परिच्छेओ ॥ २५० ॥ ९०० ॥

॥ द्वितीयः परिच्छेदः समाप्तः ॥

अह सोवि मए पुट्ठो केण तुमं एरिसाए धाराए ।
खित्तो सि आवयाए केण व कज्जेण भद्द ! मुहा ? ॥ १ ॥
एवं च पुच्छिओ सो सदुक्खमइदीहरं च नीससिउं ।
चित्तब्भंतर-गुरु-दुक्ख-सूयगं मोत्तुं अंसु-जलं ॥ २ ॥
अह सो भणइ सुभणिओ संसारे राग-मोहिय-मणाणं ।
सुलहाओ आवयाओ जीवाण अदीह-दंसीणं ॥ ३ ॥
संसार-सागरम्मी परिब्भमंताण भद्द ! जीवाणं ।
न हु चोज्जमावयाहिं अनिजंतिय-करण-वग्गाणं ॥ ४ ॥
पुव्व-कय-कम्म-दोसा दुक्खं सव्वंपि जायइ जियाण ।
अवराहेसु गुणेसु य निमित्तमेत्तं परो होइ ॥ ५ ॥
परमत्थओ न केणइ सुहं व दुक्खं व कीरइ नरस्स ।
पुव्व-कयमेव कम्मं सुह-दुह-जणणम्मि तल्लिच्छं ॥ ६ ॥
तत्तो य मए भणियं एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
तहवि हु विसेस-कारण-वियाणणे अम्ह इच्छत्ति ॥ ७ ॥
अह भणइ भो सुंदर ! जइ एवं सुट्ठु तुम्ह निब्बंधो ।
ता एग-मणो होउं साहिज्जंतं निसामेहि ॥ ८ ॥

अत्थेथ भरह-खेत्ते विक्खाओ खेयरावली-गम्मो ।
तुंगोव्व रुप्प-पुंजो दस-दिसि-पसरंत-कंतिल्लो ॥ ९ ॥
झर-झर-झरंत-निज्झर-हुंकार-रवेहिं बहिरिय-दियंतो ।
मयरंद-पाण-लंपड-अलि-वलय-विरायमाण-वणो ॥ १० ॥
वहमाण-वाहिणीणं दिसि-दिसि-सुव्वंत-खलहरा-सद्दो ।

---

१ आपदि । २ B भद्दमुह ! = भद्रमुख ! । ३ मुधा । ४ अदीर्घदर्शिनाम् = अविमृश्यकारिणाम् । ५ योग्यम् । ६ आपद्विषयो नव प्रष्टव्यः, सुगमत्वादित्यर्थः । ७ अनियन्त्रितः = अवशीकृतः करणानामिन्द्रियाणां वर्गः समूहो यैस्तेषाम् । ८ जीवानाम् । ९ तल्लिच्छं=तत्परम् (H. D. V. 3) । १० विज्ञाने । ११ B इमो । १२ निर्बन्धः = आग्रहः । १३ कथ्यमानम् । १४ A °द्दिप्पंतं । १५ वाहिनी = नदी । १६ सुव्वंतो=श्रूयमाणः ।

ठाणे ठाणे विज्जाहरोरु-पुर-पंति-सोहिल्लो ॥ ११ ॥
विज्जा-पसाहणुज्जय-विज्जाहर-संनिरुद्ध-एगंतो ।
वर-सिद्धाययणेहिं परिमंडिय-चूलिया-सिहरो ॥ १२ ॥
सिद्धाययण-परिट्ठिय-जिण-बिंबच्चण-निमित्तमिंतीहिं ।
विविह-विबुहावलीहिं विरायमाणंबरा-ऽऽभोगो ॥ १३ ॥
कयलीहर-ट्ठिएहिं पइमज्झण्हं वणे वणे बहुसो ।
कंतीं-बिइज्ज-विज्जाहरेहिं किज्जंत-संगीओ ॥ १४ ॥
अइमहुर-भाँरईए ठाणे ठाणम्मि चारण-मुणीहिं ।
पारद्ध-देसणेहिं पंडिबोहिज्जंत-जंतु-गणो ॥ १५ ॥
पुव्वावर-सागर-पाविएण होऊण मज्झ-देसम्मि ।
पिसुणेणव जेण कओ दुब्भावो भरह-वासस्स ॥ १६ ॥
सुविसाल-दक्खिणुत्तर-विभत्त-सेढी-दुगेण सोहिल्लो ।
आसिय-सव्विड्ढीओ वेयड्ढो नाम सेलोत्ति ॥ १७ ॥
तत्थत्थि दक्खिणाए सेढीएँ खयर-लोय-पडिपुन्नं ।
भमिर-खेयरंगणा-गण-नेउर-झंकार-रव-मुहलं ॥ १८ ॥
उत्तुंग-मगर-तोरण-असमाण-दुवार-देस-सोहेहिं ।
निच्चं विरायमाणं विज्जाहर-भवणं-वंदेहिं ॥ १९ ॥
सयल-तेइ-लोक्क-लच्छी-निय-निलयं रयणसंचयं नाम ।
नगरं नयर-गुणड्ढं पमुदिय-नर-नारि-संघायं ॥ २० ॥
तम्मि य पुरम्मि बहुविह-विज्जाहर-सय-सहस्स-संकिन्ने ।
परिवसइ गुण-निहाणो पवणगई नाम वर-खयरो ॥ २१ ॥
विन्नाण-विणय-जुत्ता पेइणो अचंत-वच्छल-सहावा ।
निय-परिमल-जिय-बउला बउलवई नाम से भज्जा ॥ २२ ॥
तीए सह विसय-सोक्खं अणुहवमाणस्स तस्स कालेण ।
अहमेगएव पुत्तो उप्पन्नो कय-मणाणंदो ॥ २३ ॥
जम्म-दिणे चिय पुर-नर-चित्त-चमुक्कार-कारयं मज्झ ।

---

१ सोहिल्लो=शोभावान् । २ उज्जया=उद्यताः । ३ A भूमिया । ४ अर्चनम्=पूजनम् । ५ आयतीभिः=आगच्छन्तीभिः । ६ कान्ता द्वितीया येषां तैः स्वस्त्रीसहितैर्विद्याधरैरित्यर्थः । ७ भारत्या । ८ A विहिवो° । ९ दुर्भावः, द्वयोर्भावो द्विभाव इति विग्रहेण द्वित्वं च । १० सेढी=श्रेणी । ११ आश्रिताः सर्वा ऋद्धयो यं वैताढ्यं सः । १२ B नवाभिः कुलकम् । १३ खचरा विद्याधरास्तेषामङ्गनानां स्त्रीणां गणस्य नूपुराणां झङ्काररवैर्झङ्कारशब्दैर्मुखरम् । १४ वृन्दैः । १५ B तिय । १६ B तिसृभिः कुलकम् । १७ पत्युः ।

बद्धावणयं पिउणा काराविय्मसम-हरिसेणं ॥ २४ ॥
कमसो य बारसाहे वोलीणे मज्झ जणणि-जणएहिं ।
गुरु-तुट्ठीए पइट्ठियमहिहाणं चित्तवेगोत्ति ॥ २५ ॥
वोलीणेसु य कइवय-वारिसेसु अहं महंत-बुद्धिस्स ।
अज्झावयस्स सुह-तिहि-रिक्खम्मि समप्पिओ पिउणा ॥ २६ ॥
तत्तो अकाल-हीणं तहविह-अज्झावय-प्पभावेण ।
निय-मइ-सामत्थेण य गहियाओ कलाओ सयलाओ ॥ २७ ॥
निय-कुल-कमागयाओ पिउणा विज्जाओ मज्झ दिन्नाओ ।
नहगामिणि-पमुहाओ जहविहिणा साहियव्वाओ ॥ २८ ॥
दंसिय-मयण-वियारं महिला-जण-हियय-मोहणमुदारं ।
अह कमसो संपत्तो अहयं नव-जोव्वणारंभं ॥ २९ ॥
अन्नम्मि दिणम्मि अहं समाण-जोव्वण-वयंस-परियरिओ ।
पत्तो अणेय-तरु-संड-मंडियं मणहरुज्जाणं ॥ ३० ॥
पारद्ध-विविह-कीला चिट्ठामो जा खणंतरं तत्थ ।
ताव य गयणे दिट्ठा दिव्व-विमाणाण रिंछोली ॥ ३१ ॥
पसरंत-पवर-रयणोरु-दित्ति-विच्छुरिय-नह-यला-ऽऽभोया ।
उत्तर-दिसा पयट्टा सुर-सुंदरी गेय-सोहिल्ला ॥ ३२ ॥
तं दट्ठु मए भणियं कत्थ इमो हंदि ! देव-संदोहो ।
चलिओ चलंत-कुंडल-मुत्ताहल-धवल-गंड-यलो ? ॥ ३३ ॥
ईसि हसिऊण भणियं मज्झ वयंसेण बंधुदत्तेण ।
सुपसिद्धमेव एयं वेयड्ढ-नगे वसंताणं ॥ ३४ ॥
जिण-वंदणत्थमेत्थं सिद्धाययणेसु एइ सुर-निवहो ।
निच्चंपि वयंस ! अओ पसिद्ध-वत्थुम्मि का पुच्छा ? ॥ ३५ ॥
तत्तो य मए भणियं एवं एयंति किंतु निसुणेसु ।
महया विच्छेडेणं न एंति निच्चं सुरा एत्थ ॥ ३६ ॥
अज्ज पुणो सविमाणा सव्विड्ढीए महंत-हरिसेणं ।

---

१ अभिधानम् । २ A °महं । ३ अज्झावओ = अध्यापकः । ४ शुभ-तिथि-ऋक्षे; ऋक्षं = नक्षत्रम् । ५ अकालेन हीनं यथा स्यात् = कालप्राप्त्येत्यर्थः । ६ यथाविधि । ७ साधयितव्याः = साधयितुं योग्याः शक्याश्चेत्यर्थः । ८ अहकम्, स्वार्थे कः । ९ कीला = क्रीडा । १० रिंछोली = पङ्क्तिः (H. D. VII. 7) । ११ प्रवृत्ता । १२ B युग्मम् । १३ ईषत् । १४ वयस्येन = मित्रेण । १५ SEE NOTE P. 13 । १६ B इंति ।

दीसंति जं वयंता[1] तेण मए पुच्छियं मित्त ! ॥ ३७ ॥
अह भणइ बंधुदत्तो खणंतरं चिंतिऊण सवित्तक्कं।
हुं नायं पारद्धा सिद्धाययणेसु जत्ताओ ॥ ३८ ॥
पसरंत-सुरहि-मलयानिलुद्धुरो जेण वट्टइ वसंतो।
किसलइय[2]-सयल-तरु-वर-विरायमाणोरु-वण-नियरो ॥ ३९ ॥

अविय।

वायंत-मलय-मारुय-चलंत-पत्तल-विसाल-साहाहिं।
नच्चंतिव तरुणो पहरिसेण महु-मास-आगमणे ॥ ४० ॥
कुसुमा-ऽऽमोया[3]-ऽऽयड्ढिय-अलि-उल-झंकार-गहिर-सद्देण।
गायंतिव तरु-नियरा वसन्त-मासागमे तुट्ठा ॥ ४१ ॥
मयरंद-पिंजराओ विसट्ट[4]-सुगंध-कुसुम-वयणाओ।
वण-राईओ हसंतिव वसंत-मासागमं दट्ठुं ॥ ४२ ॥
दट्ठूणव तरु-नियरं महु-समए बहल-पत्तल-च्छायं।
अवमाणिओ पलासो कसिण-मुहो झत्ति संजाओ ॥ ४३ ॥
अच्छउ ता फल-काले फुल्लिमं[5]-समएवि कालिमा वयणे।
इय कलिउंव पलासो चत्तो पत्तेहिं किविणो[6]व्व ॥ ४४ ॥
दट्ठूण वण-समिद्धिं पलास-विडवेहिं मउलियं वयणं।
अन्नेवि हु अप्पत्ता पर-रिद्धिं नेय विसहंति ॥ ४५ ॥

अविय।

पाविय-वसंत-मासो वणम्मि निस्सेस-पीय-लोहियओ।
पिय-विरहिय-पहियाणं भय-जणओ किंसुय-पिसाओ ॥ ४६ ॥

अन्नं च।

पंचसर-लोद्धएणं मंहु[7]-मास-बिइज्जएण दय-रहियं।
हम्मंतीओ गाढं दट्ठूणव पहिय-महिलाओ ॥ ४७ ॥
हसियंव मज्झ-संठिय-कलयंठि-कएण कूइय-रवेण।
पयडिय[8]-मंजरि-गुरु[9]-दंत-पंतियं चूय[10]-विडवेहिं ॥ ४८ ॥
दट्ठूण पहिय-निवहं निहयं महु-मास-लोद्धय-नरेण।

---

१ व्रजन्तः। २ किसलइयं = नवपल्लवितम्। ३ आयड्ढिया = आकृष्टाः। ४ विसट्ट = विकसितम् (H. P. D. V. 57)। ५ A फुल्लस°। ६ त्यक्तः। ७ कृपणः। ८ अपात्राणि = तुच्छाः, अपत्राश्च = पत्ररहिताः। ९ लुब्धकः = व्याधः। १० मधु-माधवद्वितीयेन = वसन्तसहितेनेत्यर्थः। ११ प्रकटिता मञ्जर्य एव ये गुरवो = महान्तो दन्तास्तेषां पङ्क्तिर्यत्र हसने तदिति। १२ चूतविटपैः = आम्रशाखाभिः।

ओणय-मुहीओ कुसुमंसुएहिं रोयंतिव लयाओ ॥ ४९ ॥
मय-पहियाण जलंतिव ठाणे ठाणे महंत-चीयाओ ।
घण-किंसुय-च्छलेणं अलि-रव-मिसिमिसिय-सद्दाओ ॥ ५० ॥
निज्झर-तडेसु तरुणो पवण-पहल्लंत-जल-निबुड्डेहिं ।
साहा-करेहिं देंतिव जलंजलिं जत्थ पहियाणं ॥ ५१ ॥

किंच ।

घण-किंसुय-नव-रंगय-विराइया बद्ध-पवर-मयण-हला ।
पाडल-कुसुमा सोहई वसंत-लच्छी नव-वहुव्व ॥ ५२ ॥

मंसं च ।

बुंह-सहिओवि हु सूरो कव्वासत्तो वसंत-माहप्पा ।
उवभुंजिऊण मीणं संपइ मेसस्स उक्कोत्ति ॥ ५३ ॥
ता एरिसे वसंते दिसि-दिसि-पसरंत-परहुया-सद्दे ।
वित्थरिय-चंचरी-रव-मुहरिय-उज्जाण-भूभागे ॥ ५४ ॥
विलसंति कामुय-जणा अंदोलिज्जंति तरुण-जुवईओ ।
वित्थरइ पडहय-रवो पियंति वर-वारुणिं तरुणा ॥ ५५ ॥
सोहीण-पिययमाणं तरुणीणं वल्लहम्मि महु-मासे ।
धम्म-परायण-लोएण एत्थ कीरंति जत्ताओ ॥ ५६ ॥
जिण-बिंबाणं भत्तीए तेण एए समागया देवा ।
सव्वायरेण वेयड्ढ-सिद्धकूडेसु जेत्तत्थं ॥ ५७ ॥
तत्तो य मए भणियं जइ एवं तो वयंस ! अम्हेवि ।
गंतूण सिद्धकूडे सासय-सव्वन्नु-पडिमाओ ॥ ५८ ॥
भत्तीए पणमिऊणं करेमु निय-माणुसत्तणं सहलं ।
पेच्छामो जिण-जत्तं सुय-खयरोहेण किज्जंतं ॥ ५९ ॥
अह सव्वेहिवि भणियं एवं होउत्ति सुट्ठु ते भणियं ।
एत्थंतरम्मि पत्तो मह धाइ-सुओ बलो नाम ॥ ६० ॥
आगम्म तेण भणियं पिउणा ते चित्तवेग ! संलत्तं ।

---

१ अवनत-मुखाः । २ कुसुमान्येव अश्रुकाणि तैः । ३ चिताः । ४ निबुड्डा = निकुडिताः = मग्नाः (G. V. 409) । ५ केसु° । ६ नवरङ्गकः = कौसुम्भवासः (G. V. 598) । ७ बुधः पण्डितो ग्रहविशेषश्च । ८ कव्वो = काव्यः = शुक्रः, कव्वं = कव्यं = मांसं च । ९ मीनराशिं मत्स्यं च । १० मेषराशेः, ऊरणस्य च । ११ उत्कः = उत्सुकः । १२ परभृता = कोकिला । १३ गीतभेदः । १४ साहीणा = स्वाधीनाः । १५ जत्ता = यात्रा । १६ शाश्वतसर्वज्ञप्रतिमाः । १७ सफलम् । १८ ओघः = समूहः । १९ B युग्मम् । २० धात्रीसुतः । २१ संलत्तम् = उक्तम् ।

एसो हु रयण-संचय-वत्थव्वो[1] सयल-खयर-जणो ॥ ६१ ॥
न्हाओ विलित्त-देहो सुह-नेवत्थो[2] महा-विभूईए।
चलिओ जिण-जत्ताए आसन्ने सिद्धकूडम्मि ॥ ६२ ॥
तेण समं अम्हेवि हु चलिया ता सिग्घमेव आगच्छ।
कय-ण्हाणाइ-विहाणा जेण समं चेव गच्छामो ॥ ६३ ॥
तव्वयणं सोऊणं निय-गेहे आगओ पिउ-समीवे।
तेवि य मज्झ वयंसा निय-निय-गेहेसु संपत्ता ॥ ६४ ॥
कय-ण्हाणाइ-विहाणो सह पिउणा ताहे पवणगइणा हं।
तक्कालुचियं सव्वं गहिऊणं धूव-पुप्फाइं ॥ ६५ ॥
नागर-जणेण सहिओ उप्पइओ खग्ग[3]-सामलं गयणं।
गच्छंतेण कमेणं दिट्ठं भवणं जिणिंदस्स ॥ ६६ ॥
वायंत-मउय-मारुय-मंदंदोलंत-धय-वडग्गेहिं।
सन्नंव करेमाणं आगमणत्थं जणोहस्स ॥ ६७ ॥
दुंदुहि-मउंद-मद्दल-तिलिमा-पमुहेण तूर-सद्देण।
हक्कारेंतंव जणं जत्ता-समए जिणिंदस्स ॥ ६८ ॥
तत्तो कमेण पत्ता दिसि दिसि नच्चंत-अच्छरा-नियरं।
मणहर-गेय-झुणीए[4] आणंदिय-भविय-संदोहं ॥ ६९ ॥
नाणाविह-वत्थेहिं कय-उल्लोयं मणोहरायारं।
विच्छित्तीए[5] लंबिय-निम्मल-वर-हार-ओचूलं[6] ॥ ७० ॥
विरइय-घण-फुल्लहरं विचित्त-लंबंत-तारियाइन्नं।
पवर-पंडि[7]-मंडवेणं उच्छाइय-अंगणाभोयं ॥ ७१ ॥
नीसल[8]-तोडि[9]य-चंदायएहिं मंडिय-चउक्किया-देसं।
फुल्लमय-पवर-तोरण-सोहिय-मज्झं जिणिंद-गिहं ॥ ७२ ॥[10]
तस्स य दुवार-देसे निम्मल-जल-पूरियाए वावीए।
काऊण पाय[11]-सोयं नियय-वयंसेहिं परियरिओ ॥ ७३ ॥

---

१ वास्तव्यः। २ नेपथ्यं=वस्त्रम्। ३ खड्गवत् श्यामम्। ४ वात् (वलत्) मृदुक-मारुत-मन्दान्दोल्यमान-ध्वज-पटाग्रैः। ५ संज्ञाम्। ६ मुकुन्दो वाद्यविशेषः। ७ झुणी=ध्वनिः। ८ चन्द्रातपः "चंदरवो" इति भाषायाम्। ९ विच्छित्तिः=प्रान्तभागः। १० अवचूलः=ध्वजस्याधोमुखः कूर्चकोऽवचूलः B उच्चूलं ध्वजस्योर्ध्वस्थितः कूर्चकः उच्चूलः (A. C. III. 414)। ११ B परमं°। १२ निस्तलं=तलम्। १३ तद्वियं=ततम्=विस्तृतम् (H. P. IV. 137)। १४ B चतसृभिः कलापकम्। १५ पादशौचम्।

जिण-भवण-दुवार-ट्ठिय-[1]उच्चलिय-[2]फुल्लमालियोहस्स ।
पुप्फाइं गेण्हंतो अंतो विहिणा पविट्ठो हं ॥ ७४ ॥[3]
पूइय जिणिंद-बिंबे काउं [4]चेइ-वंदणं जहा-विहिणा ।
[5]बाहिं नीहरिओ हं उवविट्ठो खयर-मज्झम्मि ॥ ७५ ॥
[6]वत्ते जिण-मज्जणए इओ तओ तत्थ संचरंतो हं ।
अवरोप्पर-दंसिय-कोउगेहिं सहिओ वयंसेहिं ॥ ७६ ॥
कत्थइ विलासिणि-जणं पेच्छंतो नच्चमाणयं विविहं ।
कत्थइ कवि-वर-निवहं जिण-चरियं अहिणवेमाणं ॥ ७७ ॥
वीणा-रव-संवलियं कत्थवि गीय-ज्झुणिं निसामेंतो ।
वित्थर-विविहायारं कत्थवि य बालिं पलोएंतो ॥ ७८ ॥
कत्थइ तरुण-नरेहिं दिज्जंतं रासयं सुणेमाणो ।
सुर-सुंदरीहिं कत्थइ [7]गिज्जंतं धवल-संघायं ॥ ७९ ॥
एवं च जाव कोऊहलेण अवरावरेसु ठाणेसु ।
हिंडामि तत्थ भवणे [8]लीलाए समं वयंसेहिं ॥ ८० ॥
ताव मह माउल-सुओ सहरिसमागम्म साइयं दाउं ।
मज्जरइ भाणुवेगो पभूय-कालाओ दिट्ठो सि ॥ ८१ ॥[9]
कुसलं च पवणगइणो पिउ-भगिणीए य बउलवइयाए ? ।
तत्तो य मए भणियं कुसलं सव्वेसि, अन्नं च ॥ ८२ ॥
एत्थेव आगयाइं इमाइं चिट्ठंति भद्द ! जिण-भवणे ।
अम्मा-पिऊण मूलं समागओ तेण[10] सहिओ हं ॥ ८३ ॥
सायरभवगूढो सो तेहिं पउत्तिं च पुच्छिओ भणइ ।
कुसलं मह जणगाणं नागमणं कारणावेक्खं ॥ ८४ ॥
अह सो मए पभणिओ [11]वित्तप्पाया इमा हु जिण-जत्ता ।
संपइ पुण अम्हाणं आगच्छसु पाहुणो ताव ॥ ८५ ॥
तो भणइ भाणुवेगो एवं एयंति किंतु निसुणेसु ।
मह चित्तभाणु-पिउणा लहुमागच्छेज्ज इति भणियं ॥ ८६ ॥
ता चित्तवेग ! संपइ तं चिय नगरम्मि एहि [12]मेहतणए ।
उक्कंठिओ [13]पगामं जं अच्छइ तुम्ह माउलओ ॥ ८७ ॥

---

१ उच्चलितः = समीपागतः । २ फुल्लमालिया = पुष्पविक्रेत्री । ३ B युग्मम् । ४ चैत्यवन्दनम् । ५ बहिः । ६ B पत्ते । ७ निशमयन् = शृण्वन् । ८ प्रलोकमानः । ९ A °लोयंतो । १० गीयमानम् । ११ B °लाइ । १२ B युग्मम् । १३ मातुल-सुतेन । १४ वृत्तप्राया = पूर्णप्राया । १५ मदीये । १६ प्रकामम् ।

एवं च तेण भणिओ अम्मा-पीईहिं अब्भणुन्नाओ[1]।
भाउ-समेओ पत्तो नगरमहं कुंजरावत्तं ॥ ८८ ॥
तहियं च चित्तभाणू मं दट्ठुं सुट्ठु हरिसिओ भणइ।
सुंदरमायरियं ते जमागओ अम्ह पाहुणओ[2] ॥ ८९ ॥
नियय-पउत्तिं सव्वं कहिउं कय-भोयणाइ-वावारो।
पत्ताए रयणीए पासुत्तो पवर-सयणीए[3] ॥ ९० ॥
तत्थ य पभाय-समए लवमाणे तंबचूल-निउरंबे[4]।
दिट्ठो अदिट्ठ-पुव्वो एसो सुमिणो[5] मए तइया ॥ ९१ ॥
किल धवल-फुल्ल-मालं मणोहरं दट्ठु तग्गहट्ठाए।
चलिओ हं न य सक्केमि गेण्हिउं तं जया कहवि ॥ ९२ ॥
केणवि मित्तेण तओ समप्पिया आयरेण मे गहिया।
ओलंबिस्सं गलए किल नियए ताव सा झत्ति ॥ ९३ ॥
पडिया मह हत्थाओ कत्थवि य गयत्ति नेय जाणामि।
ताहे महंत-दुक्खं तब्विरहे मज्झ संजायं ॥ ९४ ॥
सुक्काविं मए एसा पुणोवि अमिलाण-कुसुमिया विहिया।
इय भाणिऊणं केणवि कंठे विणिवेसिया मज्झ ॥ ९५ ॥
ताव पडु-पडह-झल्लरि-काहल-भंभा-मउंद-सद्दालं।
सोउं तूरस्स रवं झत्ति पणट्ठा महं निद्दा ॥ ९६ ॥
तो हरिस-विसायड्ढं दट्ठुं सुमिणं विचिंतियं हियए[10]।
किं नाम मज्झ सूयइ अदिट्ठ-पुव्वं इमं सुमिणं ? ॥ ९७ ॥
किं हंदि ! इमा माला विज्जा वा संपया व मह होज्जा।
दिन्ना केणवि नट्ठा पुणरवि लद्धा, न याणामि ॥ ९८ ॥
एवं अणिच्छियत्थो[11] सुविण-सरूवस्स उट्ठिओ अहयं।
काउं पभाय-किच्चं अह साहिओ भाणुवेगेण ॥ ९९ ॥
आरूढो पासाए उवरिम-भूमीए चित्तसालाए।
मणि-रयण-कोट्टिमम्मी उवविट्ठो मत्तवारणए[12] ॥ १०० ॥[13]
अह तं पभाय-दिट्ठं सिट्ठं[14] सुविणं तु भाणुवेगस्स।
निच्छेइउं[15] नो सक्कइ सोवि हु सुविणस्स सब्भावं[16] ॥ १०१ ॥

---

१ अभ्यनुज्ञातः = आदिष्टः। २ प्राघूर्णकः = अतिथिः। ३ प्रसुप्तः। ४ शयने। ५ लपति = शब्दायमाने। ६ ताम्रचूड-निकुरम्बे = कुक्कुटसमूहे। ७ स्वप्नः। ८ अवलम्बिष्ये = निवेशयिष्यामि। ९ तिसृभिः कुलकम्। १० A चित्ते। ११ अनिश्चितार्थः। १२ मत्तवारणं = मत्तालम्बः। १३ B युग्मम्। १४ शिष्टम् = उक्तम्। १५ निश्चेतुम्। १६ सद्भावं = परमार्थम्।

चिंतित्ता सुविण-फलं विगप्प-संकप्प-खित्त-निय-चित्ता ।
जा चिट्ठामो अम्हे खणंतरं तत्थ ठाणम्मि ॥ १०२ ॥
ताव य वर-नेवत्थो महग्घ[1]-आभरण-भूसिय-सरीरो ।
सव्वोवि नयर-लोओ गंतुं कत्थवि पयट्टेत्ति[2] ॥ १०३ ॥[3]
तं दट्ठुं मए भणियं सबाल-वुड्ढो इमो जणो कत्थ ।
कय-उवसोहो[4] वच्चइ साहसु भो भाणुवेगम्ह ? ॥ १०४ ॥
भणियं च तेण निसुणसु अज्जं जं मयण-तेरसी[5] भद्द ! ।
मयरंदुज्जाण-ठियस्स तेण जत्ताए मयणस्स ॥ १०५ ॥
एसो नर-नारि-गणो पूयत्थं तस्स वच्चइ[6] पमोया[7] ।
अम्हेवि हु गच्छामो पेच्छामो कुसुमसर-जत्तं[8] ॥ १०६ ॥[9]
तत्तो य मए भणियं एवं होउत्ति दोवि संचलिया ।
कय-सिंगारा पयओ[10] पत्ता य कमेण उज्जाणं ॥ १०७ ॥
कीलंत-कामिणी-यण-रणंत-नेउर-रवेण तरु-नियरो ।
मयण-महूसव-तुट्ठो गायइ इव चच्चरिं जत्थ ॥ १०८ ॥
मलयानिल-हल्लाविय[11]-साहाहिं विधुम्ममाणया[12] धणियं[13] ।
कोइल-कय-कल-कोलाहलेहिं अप्फुडक्खरालावा[14] ॥ १०९ ॥
आयंबिर[15]-नव-किसिलय-आयंब[16]-मुहा महीरुहा जत्थ ।
आसाइय-महु-मासा मत्ता इव सच्चविज्जंति[17] ॥ ११० ॥[18]
सुविसट्ट-कुसुम-सोहंत-मंजरी-पुंज-रइय-सेहरया ।
जोहीरंतिव[19] पवणोणयाहिं साहाहिं पउर-जणं ॥ १११ ॥
तम्मि य पवरुज्जाणे घण-तरु-वर-मंडिए सुरमणीए ।
दंसणमेत्तुप्पाइय-मयणे मयरंद-नामम्मि ॥ ११२ ॥
नाणा-नेवत्थेणं नायर-लोएण परिगया जाव ।
पविसामो ता दिट्ठं दूराओ मयण-देव-हरं ॥ ११३ ॥[20]
रइ-जुत्त-मयण-पूयण-निमित्त[21]मित्तेण पउर-लोएण ।
पडिपुन्नं सुविलासं उत्तुंगं तुंग-पागारं ॥ ११४ ॥

---

१ महार्घ = बहुमूल्यकम् । २ प्रवृत्तः । ३ B युग्मम् । ४ उपशोभा = विभूषा । ५ मदनत्रयोदशी । ६ व्रजति । ७ प्रमोदात् । ८ कुसुमशरः = कामः । ९ B युग्मम् । १० पयओ = पदतः = पादाभ्याम् । ११ हल्लाविया = चालिता । १२ विधूर्णयमानका (H. P. IV. 117) । १३ गाढम् । १४ अस्पष्टं = अव्यक्तम् । १५ आयंबिरा = आताम्राः । १६ आयंबं = आताम्रम् । १७ सच्चविज्जंति = दृश्यन्ते (H. P. IV. 181) १८ B युग्मम् । १९ प्रणमन्ति । २० B युग्मम् । २१ A °त्तमेत्ते° ।

अवेव।

उद्दाम-वज्जंत[1]-अच्चंत-वर-मद्दलं
मत्त-वर-कामिणी-संघ-कय-गुंदलं।
चच्चरी-सद्द-अक्खित्त-कामुय-जणं
पडहिया-सद्द-नच्चंत-बहु-वामणं॥ ११५॥
पिययमासत्त-नर-रुद्ध-कयली-हरं
दोलिया-रूढ-पुर-बालिया-सुंदरं।
सविड-वेसा-जणारद्ध-जल-कीडयं
सलिल-संपाय-कय-कद्दमुप्पीलयं[2]॥ ११६॥
तं मज्झे पविसित्ता दट्ठूण रईए संजुयं मयणं।
निग्गंतूणं दोण्णिवि उवविट्ठा वार[3]-वेईए॥ ११७॥
नाणाविह-कीलाहिं कीलंतं पुर-जणं पुलोएंतो[4]।
जाव खणंतरमेगं कुमर! अहं तत्थ अच्छामि॥ ११८॥
तावासन्नम्मि दुमे अंदोलिंती सहीण मज्झ-गया।
दिट्ठा अउव्व-रूवा जुवई नव-जोव्वणारंभा॥ ११९॥
घणुन्नय-घण-सिहिणुच्छलंत-हारावलीए कय-सोहा।
उत्तत्त[5]-कणय-वन्ना मणि-कुंडल-मंडिय-कवोला॥ १२०॥
अमयमइयव्व[6] विहिणा विहिया कय-लोय-लोयणाणंदा।
दंसणमेत्तेणं चिय पल्हायंती जण-मणाइं[7]॥ १२१॥[8]
त दट्ठु चिंतियं मे का एसा हंदि! मणहर-सरूवा।
किं नाग-कन्नगेसा अवइन्ना, अहव वण-लच्छी?॥ १२२॥
किंवा सुर-लोगाओ पब्भट्ठा तियस-सुंदरी एसा।
किंवा मयण-विउत्ता होज्ज रई गहिय-देहत्ति?॥ १२३॥
एवं विगप्पमाणो अणमिस-नयणेहिं तं पुलोएंतो।
तीएवि पुलोइओ हं सासिणिद्ध-अवंग-दिट्ठीए॥ १२४॥
पुट्ठो य भाणुवेगो का एसा कस्स वावि महिलत्ति?।
ईसीसि[12] विहसिऊणं अह भणियं भाणुवेगेणं॥ १२५॥
एईए संकहाए न हु कज्जं किंचि उट्ठिमो ताव।

---

१ वज्जंतं = वाद्यमानम्। २ उप्पीलो = संघातः (H. D. I. 126)। ३ द्वारवेदिकायाम्। ४ पश्यन्। ५ उत्तत्तं = उत्तप्तम्। ६ अमृतमया। ७ प्रह्लादयन्ती = आनन्दयन्ती। ८ B चतसृभिः कलापकम्। ९ अवतीर्णा। १० B पलो°। ११ सान्निध्यापाङ्गदृष्ट्या। १२ ईषदीषत्।

एसा हु वंक-वंकं जोयइ तुह संमुहं जेण ॥ १२६ ॥
अंगेसु निवडमाणा दिट्ठी एवंविहाण महिलाण[1] ।
देहं कुणइ असत्थं अवस्स हिययं अवहरेज्जा ॥ १२७ ॥
तत्तो य मए भणियं परिहास-परो सि अम्हे एमेव ।
पुच्छामो कोउगेणं तं पुण अन्नं विअप्पेसि[2] ॥ १२८ ॥
तो भणइ भाणुवेगो इमम्मि नयरम्मि अत्थि पयड[3]-जसो ।
खयरो अमियगई तस्स भारिया चित्तमालत्ति ॥ १२९ ॥
एसा एगा धूया[4] ताणं जाया अणोवम-गुणड्ढा ।
नामेण कणगमाला विन्नाण-समन्निया[5] कन्ना ॥ १३० ॥
तत्तो य मए भणियं का एसा मयण-पूयणं कुणइ ? ।
एसावि का सहीए पुरओ वत्तं[6] कहेमाणी ? ॥ १३१ ॥
को व इमो अवलंबइ गलए वेसाए तरुणओ पुरिसो ? ।
एमाइ मए पुट्ठो हसिऊण तओ इमं भणइ ॥ १३२ ॥
एवंविह-पुच्छाहिं कीस तुमं सुयणु ! मं पयारेसि[7] ? ।
को जुन्न-मज्जरिं[8] कंजिएण[9] पवियारिउं तरइ[10] ? ॥ १३३ ॥
न हु सुयणु ! पढम-पुच्छं एरिस-पुच्छाहिं छाइउं तरसि ।
किडंएहिं[11] पयत्तेणवि छाइज्जइ कह णु पच्चूसो[12] ? ॥ १३४ ॥
एवं च तेण भणिओ लज्जाए अहोमुहो ठिओ अहयं ।
तं दट्ठु भाणुवेगो ठिओ अलक्खोव्व[13] होऊणं ॥ १३५ ॥
लज्जाए तस्समए वोलिज्जंतीवि[14] अन्नओहुत्तं ।
मड्ढाए[15] तहवि निवडइ मह दिट्ठी तीए मुह-कमले ॥ १३६ ॥
अणुरायं[16]-तंति-बद्धा दिट्ठी जण-संकुलेवि मग्गम्मि ।
सरिऊण सणिय-सणियं जत्थ पियं तत्थ अल्लियइ[17] ॥ १३७ ॥
सहि-जण-पच्छन्नेहिं पुणो पुणो तरल-दिट्ठि-पाएहिं ।
भद्दवय[18]-मेह-विज्जूए विलसियं तीए विजियंति ॥ १३८ ॥
तो तीए तरल-पम्हल[19]-दिट्ठी-बाणेहिं जज्जरे हियए ।
मज्झ पविट्ठा फंचवि कुसुम-सरा मयण-पविमुक्का ॥ १३९ ॥

---

१ अस्वस्थम् । २ विकल्पसे । ३ प्रकटयशाः । ४ दुहिता = पुत्री । ५ अनुपमगुणाढ्या । ६ समन्विता = समन्विता । ७ वार्ताम् । ८ A °माणा । ९ प्रतारयसि । १० जीर्णमाजारीम् । ११ B °ज्जारं । १२ काञ्जिकं 'कांजी' इति भाषायाम् । १३ शक्नोति (H. P. IV. 86) । १४ कटैः । १५ प्रत्यूषः = सूर्यः । १६ अलक्ष्यः । १७ वार्यमाणापि । १८ बलात्कारेण (H. D. VI. 140) १९ A तन्ती । २० आलीयते = श्लिष्यति । २१ भद्रवओ = भाद्रपदः । २२ पम्हलं = पक्ष्मलम् ।

एत्थंतरम्मि तीए सहि-निवहो निय-गिहेसु संचलिओ।
सावि हु बाला चलिया पुणो पुणो मं पुलोएंती ॥ १४० ॥
वलिय-ग्गीवं तीए ससिणिद्ध-अवंग-दिट्ठि-दोरेण[1]।
आयड्ढिय पच्छन्नं मह हिययं झत्ति अवहरियं ॥ १४१ ॥
नाउंवेहरिज्जंतं[2] मह हिययं तीए पय-विलग्गाइं।
कूयंति नेउराइं पुणो पुणो कुढिय-पुरिसोव्व[3] ॥ १४२ ॥
मयणत्ता[4] सा जंती अणमिस-नयणेहिं पुलइया ताव।
जावुज्जाण-तरूहिं अंतरिया दिट्ठि-मग्गाओ ॥ १४३ ॥
वोलीण-दंसणाए तीए मह माणसम्मि संतावो।
दुव्विसहो संजाओ समयं[5] अइदीह-सासेहिं ॥ १४४ ॥
अह भणइ भाणुवेगो गच्छामो निय-गिहम्मि अम्हेवि।
एवंति मए भणिए समागया दोवि गेहम्मि ॥ १४५ ॥
तत्तो अहमारूढो उवरिम-भूमीए तत्थ सयणीए।
पासुत्तो उवविट्ठो मह पासे भाणुवेगोवि ॥ १४६ ॥
तो भणइ भाणुवेगो कीस तुमं दुम्मणोव्व संजाओ ?।
मुंचसि विसाय-गब्भे सुदीहरे कीस नीसासे ? ॥ १४७ ॥
किं कुणसि अंग-भंगं दीहं नीससिय मुक्क-हुंकारो।
भट्ठ-ट्ठिय-चणगो विव[7] सयणीए कीस तडफडसि[8] ? ॥ १४८ ॥
किं-किंपि चिंतिऊणं अणिमित्तं चेव कीस तं हससि ?।
नियय-विगप्प-वसेणं कीस पुणो दुम्मणो होसि ? ॥ १४९ ॥
नाणा-रस-संकिन्नं नाडय-कव्वंव[10] अहिणवेमाणो[11]।
किं चिट्ठसि न य साहसि सब्भावं किंचि अम्हाणं ? ॥ १५० ॥
एवं च तेण बहुसो पुच्छिज्जंतेण कुमर ! मे भणियं।
जाणामि नेव किं पुण मह देहं गाढमस्सत्थं ? ॥ १५१ ॥
हासिऊण तेण भणियं पुव्वं चिय साहियं मए तुज्झ।
एवंविह-महिलाणं न सुंदरं दंसणं होइ ॥ १५२ ॥
ता तीए चक्खु-दोसा एसो सव्वोवि तुज्झ संतावो।
दाविज्जइ[13] सा हत्थं पट्ठीए जेण होइ सुहं ॥ १५३ ॥

---

१ दोरो = गुणः। २ अपाह्रियमाणम्। ३ कुढो = हतानुगमनं (H. D. II.62) वद्धान् कुढिओ। ४ मदनार्ता। ५ दृष्ट्वा (H. P. IV. 181)। ६ समयं = सह। ७ आष्ट्यास्थितचणक इव। ८ तडफडसि = परितश्चलसि (H. D. V. 9)। ९ ▲ °णाएव°। १० नाटककाव्यम्। ११ अभिनयन्। १२ अखस्थम्। १३ तस्मात् सा तव पृष्ठे हस्तं दाप्यते येन सुखं भवेत्।

नीससिय मए भणियं संदेहो जीवियस्सेवि य अम्हं ।
तं पुण सुहिओ भाओ य परिहासं कीस नो कुणसि ? ॥ १५४ ॥
तो भणइ भाणुवेगो सब्भाव-विवज्जियस्स पुरिसस्स ।
अन्नायम्मि सरूवे किं काउं सक्किमो अम्हे ? ॥ १५५ ॥
ताहि मए वज्जरियं साहिज्जइ तस्स जो न याणाइ ।
तं पुण जाणंतोवि हु [3]अलियं चिय पुच्छिसि ममंति ॥ १५६ ॥
एमाइ-वयण-वित्थर-वज्जरण-परायणाण अम्हाणं ।
चूय-लया गिह-दासी आगंतूणं इमं भणइ ॥ १५७ ॥
अच्छइ दुवार-देसे समागया तुम्ह दंसण-निमित्तं ।
सोमलया नामेणं वर-धाई कणगमालाए ॥ १५८ ॥
तो भणइ भाणुवेगो लहुं पवेसेह एव भणियम्मि ।
अह सच्चिय सोमलया समागया अम्ह पासम्मि ॥ १५९ ॥
कय-[3]उवयारा ताहे उवविट्ठा भणइ सायरं वयणं ।
एगंतं कुणह तओ चूयलया पेसिया तत्तो ॥ १६० ॥
भणियं सोमलयाए सरणागय-वच्छला जओ सुयणा ।
परितायह परितायह ममं तओ भीम-[4]वंसणाओ ॥ १६१ ॥
हरिसाऊरिय-हियएण ताहे एवंविहं मए भणियं ।
कत्तो भद्दे ! [4]वंसणं, सा भणई कुसुमबाणाओ ॥ १६२ ॥
ईसीसि विहसिऊणं वज्जरियं ताहि भाणुवेगेण ।
कडकडिय-सव्व-संधिं [5]गेय-लायन्नं तुह सरीरं ॥ १६३ ॥
निन्नट्ठ[6]-दंत-पंतिं सिय-केस-हसंत-सीस-सोहिल्लं ।
दूर-पलंबिर-वलि-वलय-सहिय-सिहिणेहिं बीभच्छं ॥ १६४ ॥
दट्ठूण भीय-भीओ दूरं दूरेण वच्चइ अणंगो ।
तत्तो कह तुज्झ भयं जराए जज्जरिय-देहाए ? ॥ १६५ ॥
सोमलयाए भणियं मा मं उवहससु सुणसु वुत्तंतं ।
जह कुसुम-बाण-विहियं परंपराए मह भयंति ॥ १६६ ॥
उज्जाणाउ कीलियं समागया निय-गिहे कणगमाला ।
विच्छाय-वयण-सोहा विड-प्पगहिया ससि-कलव्व ॥ १६७ ॥
तत्तो य मए पुट्ठा कीस तुमं पुत्ति ! विमण-दुम्मणिया ? ।
न य तीए किंचि सिट्ठं सुदीहरं नवरि नीससिउं ॥ १६८ ॥

---

१ A वि अ° । २ अलीकम् । ३ उपचारः = सत्कारः । ४ व्यसनं = कष्टम् । ५ गतलावण्यम् । ६ निर्नष्टदन्तपङ्क्तिकम् । ७ A दूलप° । ८ SEE NOTE P.7 । ९ कीलिया ।

अंसु-जल-पूरियाइं नयणाइं कयाइं दीण-वयणाए।
तत्तो य मए पुट्ठा तीए सही हंसिया नाम ॥ १६९ ॥
तीए भणियं अंबे ! उज्जाणं अज्ज पाविया अम्हे।
पूइय मयणं बाहिं नीसरिया जाव ता दिट्ठो ॥ १७० ॥
कोउगवक्खित्त-मणो उवविट्ठो भाणुवेग-पासम्मि।
पच्चक्खोव्व अणंगो एगो तरुणो महाभागो ॥ १७१ ॥
तं दट्ठूणं एसा जाया निप्फंद-लोयणा सहसा।
आसत्ता तव्वयणे आलेक्ख-गयव्व निच्चेट्ठा ॥ १७२ ॥
[2]सव्वंगिओ इमीए अणिमिस-दिट्ठीए [3]जोइओ स युवा।
न य तेण इमा दिट्ठा कोउगवक्खित्त-चित्तेण ॥ १७३ ॥
तो तस्स नयण-गोयरमपावमाणा सलज्ज-मुह-कमला।
दोहग्ग-दूसियं पिव अत्ताणं मन्नमाणव्व ॥ १७४ ॥
किं-किंपि चिंतिऊणं भणइ सहीओ ! इमम्मि चूय-दुमे।
कीलामो ताव खणं बंधिय अंदोलयं अम्हे ॥ १७५ ॥[5]
एवं ताहिं भणिए तहेव संपाडियम्मि एसावि।
गुरु-सद्देण [6]सहीओ आसन्नाओवि वाहरइ ॥ १७६ ॥
नइ एसो मह सद्दं सोऊणं संमुहं पलोएज्जा।
होज्जामि ता कयत्था ईइ आसाए तडिज्जंती ॥ १७७ ॥
तं पेक्खिऊण य मए परिहास-वसेण जंपियं एयं।
आसन्नंपि सहि-जणं उच्चुच्चं कीस वाहरसि ? ॥ १७८ ॥
कोउगवक्खित्त-मणो एसो तुह देइ नेय पडिवयणं।
तं वयणं सोऊणं [8]सविलक्खा किंचि संजाया ॥ १७९ ॥
एत्थंतरम्मि दिट्ठा तेण जुवाणेणऽणंग-रूवेण।
[9]सज्झस-हरिसेहिं इमा ताहि अउव्वं रसं पत्ता ॥ १८० ॥
तेणालोइयमेत्ता सोहग्ग-समन्नियं च अप्पाणं।
जीवियमवि स-कयत्थं मन्नंता पुलइय-सरीरा ॥ १८१ ॥
[10]अवरुंडइ सहि-निवहं उच्चं [11]संलवइ हसइ अनिमित्तं।
पायंगुट्ठेण महिं विलिहइ केसे य [12]संजमइ ॥ १८२ ॥
एमाइं [13]सवियारं [13]चेट्ठंता कीलिऊण खणमेगं।

---

१ B युग्मम्। २ सर्वाङ्गीणः (H. P. II. 151)। ३ दृष्टः। ४ दोहग्गं = दुर्भाग्यम्। ५ B युग्मम्। ६ सखीः। ७ A इति। ८ सवैलक्ष्या। ९ साध्वस-हर्षाभ्याम्। १० अवरुंडइ = परिरभते = आलिङ्गति (H. D. I. 11)। ११ संयम-यति। १२ सविकारम्। १३ B चिट्ठं°।

मयण-सर-विद्धरियंगी इहागया एरिसा जाया ॥ १८३ ॥
एवं च हंसियाए भणियम्मि पुणोवि सा मए पुट्ठा ।
को सो पुरिसो हंसिणि !, कहियं सव्वंपि मह तीए ॥ १८४ ॥
सोहण-ठाणे रागो पुत्तीए, चिंतिउं गया पासे ।
तीए दिट्ठा य मए सयणीय-गया कणगमाला ॥ १८५ ॥
आपंडुर-मुह-कमला सुदीह-सासेहिं सोसिय-सरीरा ।
कहकहवि हु निय-जीयं महया किच्छेण धारंती ॥ १८६ ॥
पिय-विरह-जलण-जालावलीहिं संताविया वैरईए ।
हारो चंदण-पंको मुम्मुर-सरिसोव्व पडिहाइ ॥ १८७ ॥
चीयव्व मुणालाइं नलिणि-दलाइंपि जाल-तुल्लाइं ।
अंगार-रासि-सरिसा पडिहासइ हंस-तूलीवि ॥ १८८ ॥
पुट्ठा न देइ वयणं आलवइ न सहि-जणं सिणिद्धंपि ।
झाणोवगया वर-जोगिणिव्व जाया विगय-चेट्ठा ॥ १८९ ॥
पिय-विरह-पिसाएणं गाहिया गय-चेयणावि हु सहीहिं ।
आसासिज्जइ वरई सुंदर ! तुह नाम-मंतेहिं ॥ १९० ॥
पिय-विरह-पीडियं तं तुडि-गय-निय-जीवियं मुणेऊणं ।
तद्दुक्ख-दुक्खिया हं समागया तुम्ह पासम्मि ॥ १९१ ॥
एवं कुसुमसराओ अइगरुयं आगयं महं वसणं ।
जं तीए दुक्खियाए अहंपि अइदुक्खिया चेव ॥ १९२ ॥
ता सुयणु ! कणगमाला जा सा नीसास-सोसिय-सरीरा ।
आसासिज्जउ वरई जाव न सासा समप्पंति ॥ १९३ ॥
लद्धु कुणसु किंचुवायं जाव न नीसरइ जीवियं तीए ।
गय-जीवियाए पच्छा किं काही लावय-रसेण ? ॥ १९४ ॥
तव्वयणं सोऊणं तइया अह रायं-उत्त ! मे भणियं ।
एयंपि न जाणामो का एसा कणगमालत्ति ॥ १९५ ॥
ता पुच्छ भाणुवेगं पत्थुय-वत्थुम्मि गहिय-परमत्थं ।
अम्हे पुण पाहुणया अयाणुया एत्थ वत्थुम्मि ॥ १९६ ॥
अह भणइ भाणुवेगो अम्हेवि हु नेव जाणिमो किंचि ।
तो भणइ सोमलया सासूयं एरिसं वयणं ॥ १९७ ॥

---

१ आपाण्डुरम् = ईषत्पाण्डु । २ वराक्याः । ३ मुर्मुरः = तुषाग्निः । ४ ज्वाला-तुल्यानि । ५ प्रतिभासते । ६ त्रुटिः = संशयः (H. A. S. 105) । ७ ज्ञात्वा (H. P. IV. 7) । ८ आश्वास्यताम् । ९ समाप्यन्ते । १० राजपुत्र ! । ११ अज्ञाताः । १२ असूयया सहितम् ।

हरिऊण तीए हिययं दिट्ठी-वाणेहिं पहरियं अंगे ।
तुडि-गय-जीयं काउं तं संपइ अयाणुओ जाओ ॥ १९८ ॥
कंठ-गय-जीवियासा तुह विरहे मरइ नत्थि संदेहो ।
अयणत्तं[1] अवलंबिय तं चिट्ठसि [3]निद्दओ भद्द ! ॥ १९९ ॥

अन्नं च ।

जो जत्थ जणो निवसइ रक्खइ सो आयरेण तं गेहं ।
तीए मणम्मि वसंतो किं निद्दय ! तं मणं दहसि ? ॥ २०० ॥
हरिऊण तीए हिययं संपइ चोरोव्व निन्हवेमाणो ।
न हु छुट्टसि[5] सुयणु ! तुमं किंचि उवायं विचिंतेसु ॥ २०१ ॥
तत्तो य मए भणियं अम्मे[6] ! तं चेव साहसु उवायं ।
एवं चवत्थियम्मि जं जुत्तं अम्ह काउं जे ॥ २०२ ॥
भणियं सोमलयाए चित्तं पत्तं व पेच्चय-निमित्तं[7] ।
पट्ठवसु जेण चित्तं संधीरई[8] सा तयं दट्ठुं ॥ २०३ ॥
तत्तो य मए लिहिया पत्ते नलिणीओ तीए पउमम्मि ।
मोत्तूण सेस-कुसुमे निलीयमाणो अली लिहिओ ॥ २०४ ॥
[9]हिट्ठे य तस्स लिहिया एसा गाहा उव्वुन्नय-रसेण[10] ।
निय-भाव-सूयण-परा पच्छन्नत्था तया कुमर ! ॥ २०५ ॥
तह कहवि परिट्ठवियं अलिणो नलिणीए परिमलं हियए ।
लंघणुप्पयणं[11] जह तस्स केवलं सेस-कुसुमेसु ॥ २०६ ॥
तं च बहु-पत्त-मज्झे काउं तो पेसिओ सतंबोलो ।
चूयलयाए हत्थे दोवि गया [12]तीए पासम्मि ॥ २०७ ॥
तत्तो खणंतराओ चूयलया आगया इमं भणइ ।
एत्तो विणिग्गया हं पत्ता य कमेण तग्गेहे ॥ २०८ ॥
मत्तव्व मुच्छिया इव गिलिया इव सुयणु ! गुरु-पिसाएण ।
दिट्ठा उ कणगमाला विसममवत्थंतरं पत्ता ॥ २०९ ॥
तीए[13] सहीहिं भणियं समागया चित्तवेग-दूइत्ति ।
अह सा तुह नामक्खर-आयन्नण[13]-लद्ध-बुद्धीया ॥ २१० ॥

---

१ अजनत्वम् = पशुत्वम् । २ B °यणुत्तं । ३ निर्दयः । ४ निह्नुवानः = अपलपन् । ५ छुट्यसे = मुच्यसे । ६ अम्मा = अम्बा (H. D. I. 5) । ७ प्रत्ययः = विश्वासः । ८ संधीरइ = सम्यग् धैर्यमायाति (G. V. 970) । ९ A हेट्ठे, अधः । १० उव्वुन्नओ = उद्भटः (H. D. I 123) । ११ लघनोत्पतनम् = अवस्थानोत्पतने । १२ B तीइ । १३ आयन्नणं = आकर्णनम् = श्रवणम् ।

झत्ति निविट्ठा तत्तो पासिय मं लज्जियाव मणयंति ।
ताहे समप्पिओ से तंबोलो सहरिसं गहिओ ॥ २११ ॥
गहियत्थाए भणियं केणेसो पेसिओ म्ह तंबोलो ? ।
मे भणियं तुह सुंदरि ! मणोहरेणं पिययमेणं ॥ २१२ ॥
तीए भणियं कन्ना अहंति कह मज्झ पिययमो भद्दे ! ? ।
मे भणियं नणु होही अह सा अफुडक्खरं भणइ ॥ २१३ ॥
कह मोमि ! अउन्नाए एत्तियमेत्ताणि मज्झ पुन्नाणि ।
जं सो भत्ता होही दंसणमित्तंपि अइदुलहं ॥ २१४ ॥
एत्तियमेत्तं भणिउं अंसु-जलुप्फुण्ण-लोयणा झत्ति ।
नीसासं मोत्तूणं गय-चेट्ठा सा पुणो जाया ॥ २१५ ॥
तत्तो सहीहिं भणियं साहेज्जसु तस्स निग्घिण-मणस्स ।
जह-दिट्ठं हि सरूवं इमीए अइगरुय-पेम्माए ॥ २१६ ॥

अन्नं च ।

जइ कहवि ताव वोलेइ रयणी कुसलेण ता पभायम्मि ।
उज्जाणम्मि गयाए दायव्वं दंसणमिमीए ॥ २१७ ॥
तद्दंसणेण जीवइ न अन्नहा एस निच्छओ अम्ह ।
एवं बहुहा भणिया समागया तुम्ह पासम्मि ॥ २१८ ॥
एवं चूयलयाए भणियं सोऊण तीए वुत्तंतं ।
दुगुणतरो मे जाओ तव्विरहे गरुय-संतावो ॥ २१९ ॥
जइ मरिही सा बाला कहवि हु गुरु-विरह-तविया हंदि ! ।
एएण निमित्तेणं ता मज्झवि आगयं मरणं ॥ २२० ॥
अहवा सिणेह-जुत्ता जइ सा ता कीस मज्झ पडिवयणं ।
नवि दिन्नं, ता मन्ने मंद-सिणेहा उ मह उवरिं ॥ २२१ ॥
जइवि हु सा निन्नेहा तहवि मणं मज्झ तीए विरहम्मि ।
पजलिय-जलण-समुज्जल-जालालिद्धंव पडिहाइ ॥ २२२ ॥
नयणेहिं पुलइया सा ताइं चिय दहउ एस पिय-विरहो ।
हियएण किमवरद्धं जेण तयं निद्दयं दहइ ? ॥ २२३ ॥
अन्नेण कयं अन्नो न भुंजए अलियमेरिसं वयणं ।
सा दिट्ठा नयणेहिं जाओ हिययस्स संतावो ॥ २२४ ॥

---

१ दृष्ट्वा । २ मनाक् (H. P. II. 169) । ३ सख्या आमन्त्रणेऽव्ययम् (H. P. II. 195) । ४ अपुण्यायाः । ५ A °णमेत्तं । ६ उप्फुण्णं = पूर्णम् (H. D. I. 92) । ७ गच्छति (H. P. IV. 162) । ८ मरिष्यति । ९ निःस्नेहा । १० आलिद्धं = आश्लिष्टम् । ११ दृष्टा (N. P. 7) ।

रोवंतु नाम तं जणमपेच्छमाणाणि दड्ढ-नयणाणि।
तं हियय! किं विमूरसि[1] साहीणे चिंतियव्वम्मि?॥ २२५॥
नयणेहिं जोइया सा हियएण कओ य गरुय-पडिबंधो।
सरिसेवि हु अवराहे विरहो हिययं दढं दहइ॥ २२६॥
एत्थंतरम्मि सूरो भमिऊणं भुवण-मंडलमसेसं।
अत्थ-गिरि-मत्थय-त्थो जाओ अद्धाण-खिन्नोव्व॥ २२७॥
निट्ठुर-करेहिं भुवणं इमेण संताविय[2]ंति रोसेण।
नज्जइव अत्थ-गिरिणा सीसाओ[3] ढालिओ सूरो॥ २२८॥
नाऊण सूर-पडणं अणुलग्गा उवरि अत्थ-सेलस्स।
रोसेणव रत्त-मुहा समागया झत्ति अह संझा॥ २२९॥
तयणंतरमंधारिय-दिसि-वलया नवरि आगया रयणी।
पयडिय-तारय-निवहा कोसिय[4]-हुंकार-भीसणया॥ २३०॥
ताव य खणंतराओ निन्नासिय-बहल-तिमिर-संघाओ।
माणिणि[5]-माणुम्महणो वित्थरिओ ससि-कर-निहाओ[6]॥ २३१॥
मयलंछण-पवणेणं गाढं संधुक्किओ विओयग्गी[7]।
संताविउं पयत्तो मह हिययं ताह सय-गुणियं॥ २३२॥
अह चिंतिउं पयत्तो अमयमओ सुम्मई[8] इमो चंदो।
नवरं तव्विरहे अज्ज विज्जु-पुंजोवमो जाओ॥ २३३॥
हे हियय! कीस उज्झसि[9] उव्वेवं कीस कुणसि अच्चत्थं?।
दुल्लह-जणम्मि रागं पढमं चिय कीस तं कुणसि?॥ २३४॥

अन्नं च।

जो किर करेइ नेहं तस्सेव य हियय! रइच्चिउं[10] जुत्तं[11]।
दूर-ट्ठिओवि जो दहइ माणसं तम्मि को रागो?॥ २३५॥
सो च्चिय वुब्भइ[12] हियए सो च्चिय अइनिट्ठुरो दहइ देहं।
कस्स कहिज्जइ वत्ता सरणाओ भयम्मि उब्भूए?॥ २३६॥
किं मन्ने होज्ज दियहं जम्मी[13] लग्गेज्ज मज्झ हत्थम्मि।
मयण[14]-निव्ववणो तीए कमलोयर-कोमलो हत्थो॥ २३७॥
अच्छउ ता दूरे च्चिय पाणिग्गहणाइयं तु सह तीए।

---

१ विभज्यसे (H. P. IV. 106)। २ सीसाओ ढालिओ = शीर्षात् पातितः। ३ कौशिको घूकः। ४ मानिनीमानोन्मथनः। ५ निहाओ=समूहः (H. D. IV. 49)। ६ प्रदीप्तः (H. P. IV. 152)। ७ B विरहग्गी। ८ श्रूयते। ९ दह्यसे। १० अत्यर्थम्। ११ रङ्क्तुं = रागं कर्तुम्। १२ उह्यते (H. P. IV. 245)। १३ यस्मिन्। १४ मनोनिर्वापनः = संतापापहारी।

अम्हाण मणो-दइयं दंसणमवि दुल्लहं मन्ने ॥ २३८ ॥
किं मज्झ जीविएणं किंवा मह हंदि ! मणुय-जम्मेण ।
जो विरह-दुक्ख-समणं तीए वयणं न पेच्छामि ! ॥ २३९ ॥
अहवा चूयलयाए भणिएणं भविस्सई पभायम्मि ।
तीए सह दंसणयं अणुकूलो जइ विही होही ॥ २४० ॥
गुरु-विरह-जलण-जालावलीहिं संताविय्स्स हिययस्स ।
अन्नो नत्थि उवाओ पिय-दंसण-ओसहं मोत्तुं ॥ २४१ ॥
एमाइ-विगप्पेहिं पणट्ठ-णिद्दस्स मज्झ सा रयणी ।
चउ-जामावि हु तइया जाम-सहस्सोवमा जाया ॥ २४२ ॥
असरिस-दूसह-संताव-ताविय्ं कहवि माणसं मज्झ ।
फुडमाणंपि न फुट्टं मन्ने तद्दंसणासाए ॥ २४३ ॥
सीयल-कर-निय्रेणवि संतावं फेडिउं[3] मह असत्तो ।
अह लज्जिउव्व चंदो अत्थ-गिरिं पाविओ तत्तो ॥ २४४ ॥
पच्चूस-गयवरुम्मूलियाए उड्डीण-ससि-विहंगाए ।
रयणि-लयाए गलंतिव कुसुमाइं तारय-निहेणं ॥ २४५ ॥
अह [4]इंद-दिसा सहसा केसुय-सुय-तुंड-सच्छहा जाया ।
आसन्न-सूर-मंडल-वज्जरणत्थंव लोयस्स ॥ २४६ ॥
पडिबोहिय-कमल-वणो पसरिय-खर-किरण-पूरिय-दियंतो ।
मेलिय-रहंग-जुयलो तदणंतरमुग्गओ सूरो ॥ २४७ ॥
एत्थंतरम्मि अहयंपि समुट्ठिऊण
किच्चं [5]पभायतणयं करिउं [6]पयत्तो ।
भो सुप्पइट्ठ ! तइया [7]दइयाइ होही
संदंसणम्ह इइ पहिट्ठ-मणो [8]पगामं ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ विरहे सूरुग्गमोत्ति सुपसिद्धो ।
सुर-सुंदरि-नामाए कहाए तइओ परिच्छेओ ॥ २५० ॥ ७५० ॥

॥ तृतीयः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१ दयितम् = अभीष्टम् । २ A °हत्ताव । ३ भ्रंशयितुम् (H. P. IV. 177) । ४ अशक्तः । ५ B °याइ । ६ निभः = छलम् । ७ पूर्वा दिक् । ८ किंशुक-शुक-तुण्ड-सदृशी (सच्छहा = सदृशी H. D. VIII. 9) । ९ रथाङ्गः = चक्रवाकः । १० प्रभातसंबन्धि । ११ प्रवृत्तः । १२ दयितायाः = वल्लभायाः । १३ प्रकामम् ।

अह भाओ भाणुवेगो समागओ पहसिओ ममं भणइ।
गम्मउ उज्जाणम्मि चूयलया-वयणमणुसरिउं ॥ १ ॥
हरिसाऊरिय-हियएण ताहि एवंति जंपमाणेणं।
तक्कालुचियं जाव य कायव्वं काउमारद्धं ॥ २ ॥
एत्थंतरम्मि निसुओ मंगल-तूरस्स गहिर-निग्घोसो।
पुट्ठो य मए भाया कत्थ इमं वज्जए तूरं ? ॥ ३ ॥
तो भणइ भाणुवेगो सम्मं जाणे न कारणं एत्थं।
नवरं अमियगइ-गिहे भाविज्जइ एस तूर-रवो ॥ ४ ॥
अह चिंतियं मए किं आसन्न-पिया-समागमस्सावि।
अब्भहिओ संतावो फुरइ य वामं तहा नयणं ! ॥ ५ ॥
ता भवियव्वं केणवि एत्थ नणु कारणेण ताहे मए।
चूयलया वोहरिया समागया अह इमं भणिया ॥ ६ ॥
कत्थ इमो तूर-रवो केणव कज्जेण, सम्ममुवलब्भ।
आगंतूणं भद्दे ! सिग्घं चिय कहसु अम्हाणं ॥ ७ ॥
गंतूणं चूयलया खणंतराओ समागया, धणियं।
विच्छाय-वयण-कमला पुट्ठा य मए इमं भणइ ॥ ८ ॥
एत्तो विणिग्गयाए अमियगइ-गिहस्स दार-देसम्मि।
भूरि-जण-संकुलम्मी मए न लद्धो पवेसोवि ॥ ९ ॥
तत्तो य बंधुदत्तो पत्थुय-वत्थुम्मि पुच्छिया भणइ।
चरणम्मि एस भद्दे ! महोच्छवो कणगमालाए ॥ १० ॥
सिरि-गंधवाहण-सुओ गंगावत्तम्मि खयर-नयरम्मि।
नहवाहणोत्ति सुम्मइ तस्स विइन्ना कणयमाला ॥ ११ ॥
एवं विवाणिऊणं समागया एत्थ तुम्ह पासम्मि।
कन्न-कडुयंपि तुम्हं साहिज्जइ मंद-भागाए ॥ १२ ॥
तीए वयणं सोउं धसत्ति गुरु-मोग्गरेण पहओ हं।
मुच्छा-निमीलियच्छो पडिओ भूमीए गय-चेट्ठो ॥ १३ ॥
घणसार-सार-गोसीस-मीस-सलिलेण ताहि संसित्तो।
सुकुमाल-तालविंटय-सीयल-पवणेण गय-मुच्छो ॥ १४ ॥

---

१ भ्राता। २ अनुस्मृत्य। ३ SEE NOTE P. 31। ४ भाव्यते = संभाव्यते। ५ व्याहृता। ६ उपलभ्य = विज्ञाय। ७ पस्तुयवस्तुम्मि = प्रस्तुतवस्तुनि। ८ वितीर्णा। ९ विज्ञाय। १० कर्णकटुकम्। ११ B चिट्ठो। १२ A ताहे। १३ तालवृन्तकं = व्यजनम्।

परिचिंतिउं पयत्तो पेच्छह दुव्विहिय-विलासियं विहिणो ।
पिय-संग-मणोरह-भंसणम्मि उज्जुत्त-चित्तस्स ॥ १५ ॥

अहवा ।

अन्नह परिचिंतिज्जइ सहरिस-कंडुज्जएण हियएण ।
परिणमइ अन्नहच्चिय कज्जारंभो विहि-वसेण ॥ १६ ॥
कत्थ इमा कत्थ अहं अन्नोन्नं कत्थ गरुय-अणुरागो ।
नवरं हयास-विहिणा सव्वं चिय अन्नहा विहियं ॥ १७ ॥
पुव्वंपि हु जइ बुद्धी एरिसया आसि तुज्झ रे दिव्व ! ।
ता कह मह पढमं चिय तीए सह दंसणं विहियं ? ॥ १८ ॥
काऊण दंसणं गरुय-राय-सहियं हयास ! रे ! दिव्व ! ।
अन्नत्थ तं मयच्छिं जोडेंतो किं न लज्जिहिसि ? ॥ १९ ॥

अविय ।

नयणाण पडउ वज्जं अहवा वज्जस्स वंडिलं किंपि ।
अमुणिय-जणेवि दिट्ठे अणुबंधं जाणि कुव्वंति ॥ २० ॥
खण-परिचिय-दुल्लह-लोय-कारणे कीस हियय ! तं मिहसि ? ।
मुंचसु गरुय-विसायं विवरीओ हय-विही जेण ॥ २१ ॥
एरिस-दुव्विसहेवि हु संजाए हियय ! गरुय-दुक्खम्मि ।
वज्ज-घडियंव मन्ने जं नवि सय-सिक्करं जासि ॥ २२ ॥
एमाइ-बहु-विगप्पं चिंतेमाणस्स गरुय-सोगस्स ।
तव्विरहे-दूमिय-माणसस्स तइया महं कुमर ! ॥ २३ ॥
पुणरवि सा सोमलया समागया किंचि हरिसियाव मणे ।
उवविट्ठा मं दट्ठुं सुट्ठुं विसायाउरं तइया ॥ २४ ॥
ता भणइ कीस सुंदर ! दीससि तं दुम्मणोव्व अच्चत्थं ।
सुणिउं वरणय-वत्तं, ताव निसामेसु मह वयणं ॥ २५ ॥
भणियं च मए अज्जवि किं आसा काव अत्थि अम्हाण ।
वज्जरसि जेण एवं सोमलए !, ताहि सा भणइ ॥ २६ ॥
तुह विरहे गय-चेट्ठं दट्ठूणं ताव कणगमालं तु ।
चूयलया कल्लम्मि पट्ठविया तुम्ह पासम्मि ॥ २७ ॥

---

१ भ्रंशनं = नाशनम् । २ हर्षेण सहिता या कण्डूः = अभिलाषातिरेकस्तत्रोद्यतेन । ३ दैव ! । ४ A देव्व । ५ ताम् । ६ मृगाक्षीम् । ७ योजयन् । ८ महत् (H. D. VII. 29) । ९ अमुणिओ = अज्ञातः । १० मेधसे = स्निह्यसि । ११ शतसीकरं = शतखण्डम् । १२ A °हसुदू° । १३ दूमियं=दावितं (H. P. IV. 23) पीडितम् । १४ B युग्मम् । १५ कल्ये = श्वः ।

सावि हु सहीहिं कहवि तुह संगम-सूयगेहिं वयणेहिं ।
आसासियावि वरई तुह संगमपावमाणा उ ॥ २८ ॥
खणमेत्तं मुच्छिज्जइ उट्ठियइ पुणोवि मुयइ हुंकारे ।
गायइ हसइ य वेवइ रोवइ य खणेण उत्तसइ ॥ २९ ॥
गह-गहिया इव बाला असमंजस-चेट्ठियाइं कुणमाणा ।
हसियावि सहि-जणेणं नवि जाणइ किंचि हय-हियया ॥ ३० ॥
तं पेक्खिऊण य मए विचिंतियं जाव मुयइ नो पाणे ।
गुरु-अणुरागा एसा ताव उवायं विचिंतेमि ॥ ३१ ॥
तत्तो तव्वुत्तंतो कहिओ गंतूण चित्तमालाए ।
तज्जणणीए उ मए एगंत-गयाए सव्वोवि ॥ ३२ ॥
विन्नाय-सरूवत्था पासे आगम्म कणगमालाए ।
वज्जरइ चित्तमाला कीस तुमं पुत्ति ! उव्विग्गा ? ॥ ३३ ॥
अच्छसि ओसन्न-मुही भणियावि हु कीस देसि नालावं ? ।
मुह-सज्झं चेव इमं मा पुत्ति ! विसायमुव्वहसु ॥ ३४ ॥
अम्हाण चित्तभाणू आयत्तो तं च पुत्ति ! कन्ना सि ।
रुचिओ य चित्तवेगो रूवेणं कलाहिं जं तुज्झ ॥ ३५ ॥
तस्स य उवरिं जाओ अणुरागो तुज्झ तेण सव्वंपि ।
अणुकूलमिणं जायं मा चिंतसु अन्नहा वच्छे ! ॥ ३६ ॥
किंतु तुह पुत्ति ! जणओ गंगावत्तम्मि खयर-नयरम्मि ।
पासम्मि गंधवाहण-विज्जाहर-राइणो हु गओ ॥ ३७ ॥
आगच्छउ सो सिग्घं कुसलेणं ताहे तुज्झ वीवाहं ।
महया विच्छड्डेणं कारिस्सइ चित्तवेगेण ॥ ३८ ॥
एसोवि चित्त-मासो वित्त-प्पाउत्ति लंब्भिही लग्गं ।
सिग्घं चिय पुत्ति ! तुमं मा काहिसि किंचि उव्वेवं ॥ ३९ ॥
एवं निय-जणणीए भणिया सा विगय-विरह-संतावा ।
जाया मणयं सत्था समुट्ठिया ताहे से जणणी ॥ ४० ॥
एत्थंतरम्मि सहसा समागओ ताओ खयर-नयराओ ।
अमियगई से जणओ कय-विणओ परियणेणेसो ॥ ४१ ॥

---

१ सङ्गं=संगमम्, अप्राप्नुवती । २ मुञ्चति । ३ वेपते=कम्पते । ४ B युग्मम् । ५ B तिसृभिः कुलकम् । ६ B पिक्खि° । ७ प्राणान् । ८ अवसन्नम्=खिन्नम् । ९ आयत्तः=आधीनः । १० SEE NOTE P. 13 । ११ वृत्तप्रायः=गतप्रायः । १२ लप्स्यते । १३ उव्वेवो=उद्वेगः (H.P IV.227) A °व्वेयं । १४ मनाक् । १५ स्वस्था ।

ण्हाय-विलित्तो भुत्तो उवविट्ठो उवरिमाए भूमीए ।
अहयंपि चित्तमाला-सहिया तत्थेव संपत्ता ॥ ४२ ॥
कुसल-पउत्तिं पुच्छिय निय-दइयं ताहे चित्तमालाए ।
निय-धूयाए पउत्ती सव्वावि हु तस्स [1]अक्खाया ॥ ४३ ॥
तं सोउं अमियगई साम-मुहो तक्खणेण संजाओ ।
भणइ अहो ! अइगरुयं समागयं अम्ह [2]वसणंति ॥ ४४ ॥
तो भणइ चित्तमाला पिययम ! किं कारणं नु [3]वसणस्स ? ।
तत्तो य अमियगइणा वज्जरियं पिययमे ! सुणसु ॥ ४५ ॥
नर-वइ-कज्जेणेत्तो गंगावत्तम्मि तम्मि नयरम्मि ।
सिरि-गंधवाहणस्स ओ पासम्मि गओ अहं तइया ॥ ४६ ॥
कय-विणओ उवविट्ठो अत्थाण-गयस्स राइणो पासे ।
संभासिएण य तओ निवेइयं राय-कज्जं से ॥ ४७ ॥
एत्थंतरम्मि सुंदरि ! पडिहार-निवेइओ अणुन्नाओ ।
अत्थाणम्मि पविट्ठो एगो विज्जाहर-कुमारो ॥ ४८ ॥
विहिय-पणामो रन्नो पारद्धो एरिसं स वज्जरिउं ।
विज्जाहराण राया वेयड्ढे आसि जो देव ! ॥ ४९ ॥
संसिद्ध-सयल-विज्जो ससुरासुर-मणुय-लोय-विक्खाओ ।
सुरवाहणोत्ति नामं विज्जाहर-चक्कवट्टित्ति ॥ ५० ॥
अवमाण-वज्जियं जो विज्जाहर-राय-लच्छिमणुहविउं ।
विक्खाय-जसं पुत्तं नियय-पए ठाविऊण तुमं ॥ ५१ ॥
संसार-वास-भीओ नाऊण [3]असारयं विभूईए ।
रज्ज-सिरिं [4]अवउज्झिय पडग-लग्गं जरं-[5]तणंव ॥ ५२ ॥
सिरि-उसहनाह-जिणवर-वज्जरियं सव्व-विरइ-रूवं जो ।
चारित्तं पडिवन्नो चित्तंगय-मुणि-वर-समीवे ॥ ५३ ॥
गहणा-ऽऽसेवण-रूवं सिक्खं अब्भासिय गुरु-समीवम्मि ।
[6]अहिय-सुओ पडिवज्जिय एगल्ल-विहार-पडिमं सो ॥ ५४ ॥
छट्ठ-ऽट्ठम-दसम-दुवालसाइं-नाणाविहे तवो-कम्मे ।
[7]उज्जुत्तो विहरंतो गामागर-मंडियं वसुहं ॥ ५५ ॥
संपत्तो एत्थेव य वेयड्ढे चित्तकूड-सिहरम्मि ।
तुम्ह पिया [8]सुरवाहण-विज्जाहर-मुणिवरो अज्ज ॥ ५६ ॥

---

१ आख्याता = कथिता । २ व्यसनं = कष्टम् । ३ असारताम् । ४ अपोज्झ्य = त्यक्त्वा । ५ जरत्तृणमिव । ६ अधिकश्रुतः = विशिष्टश्रुतज्ञानशाली; अर्धातश्रुतः = षष्ठितशास्त्रो वा । ७ उद्युक्तः । ८ A सुहवा° ।

पडिमा-पडिवन्नसिह सुक्क-ज्झाणेण खविय-मोहस्स[1]।
लोयालोय-पयासं उप्पन्नं केवलं तस्स ॥ ५७ ॥[2]
तत्तो य तस्स वयणं सोऊणं गंधवाहणो राया।
हरिस-वस-वियसियच्छो भणइ तयं सायरं एवं ॥ ५८ ॥
भो आगच्छसु संगय! आसन्नो, अज्ज ताय-वत्ताए।
सैहलीकयं म्ह जीयं केवल-उप्पत्ति-गब्भाए ॥ ५९ ॥
स-सरीर-परिहियं सो सव्वं आभरण-वत्थमाइयं।
विलइय[3] तस्स [4]रीरे तत्तो भंडारियं भणइ ॥ ६० ॥
अद्ध-त्तेरस-कोडी पवर-सुवन्नस्स देसु एयस्स।
पीई-दाणं[5] तत्तो तहत्ति संपाडियं तेण ॥ ६१ ॥
तयणंतरं च राया विज्जाहर-नियर-परिगओ चलिओ।
जणयस्स चित्तकूडे भत्तीए वंदण-निमित्तं ॥ ६२ ॥
विज्जा-विरइय-वर-विमाण-आरूढ-परियणाणुगओ।
सुह-नेवत्थ-विराइय-नायर-जण-परिगओ सहसा ॥ ६३ ॥[6]
तेण सहिओ अहंपि हु चलिओ मुणि-पाय-वंदण-निमित्तं।
अह सव्वे संपत्ता आसन्ने चित्तकूडस्स ॥ ६४ ॥
चउविह-देव-निकायं निवयंतं दट्ठु चित्तकूडम्मि।
सविसेस-हरिसिय-मणो वियसिय-मुह-पंकओ राया ॥ ६५ ॥
सिग्घतरं गंतूणं बहु-जण-परिवारिओ पयत्तेण।
सुर-कय-केवलि-महिमं थुव्वंतं दिव्व[7]-नारीहिं ॥ ६६ ॥
दट्ठूण मुणि-वरं तं काऊण पयाहिणं च तिक्खुत्तो[8]।
बहु-माण-वस-समुट्ठिय-रोमंच-चेयंचिय[9]-सरीरो ॥ ६७ ॥
भूमि-तल-लुलिय-मउडं[10] पंचंगं करिय ताहे पणिवायं[11]।
पहरिस-गलंत-नयणो अह एवं थुणिउमाढत्तो[12] ॥ ६८ ॥[13]
जय जय जीव-दया-वर! सुक्क-ज्झाणेण-दड्ढ-कम्म-वण!।
वोच्छिन्न-भव-निबंधण! जाइ-जरा-मरण-दुक्ख-हर! ॥ ६९ ॥
उप्पन्न-विमल-केवल-उवलद्ध-समत्थ[14]-णेय-सब्भाव!।
सासय-सिव-सुह-साहण! पत्त-अहक्खाय-चारित्त! ॥ ७० ॥

---

१ क्षपितमोहस्य = निर्णाशितमोहनीयकर्मणः। २ B नवभिः कुलकम्। ३ सफलीकृतम्। ४ विरचय्य = परिधाप्येत्यर्थः। ५ भाण्डागारिकम्। ६ प्रीतिदानम्। ७ B युग्मम्। ८ निपतन्तम्। ९ स्तूयमानम्। १० A °व्वदेवीहिं। ११ त्रिः। १२ चयंचियं = चयाञ्चितम् B °यच्चिय (यार्चित)। १३ मउडो=मुकुटः। १४ प्रणिपातं=नमस्कारम्। १५ स्तोतुम्। १६ B चतसृभिः कलापकम्। १७ समत्थं=समस्तम्।

भयवं ! अणाइ-निहणे परिब्भमंताण भव-समुद्दम्मि ।
दाउं हत्थालंबं अम्ह समुत्तारणं कुणसु ॥ ७१ ॥
एवं थुणिऊण मुणिं मुणि-मुह-कमल-निहिय-मण-नयणो ।
उवविट्ठो धरणीए नासन्ने नाइदूरम्मि ॥ ७२ ॥
एत्थंतरम्मि मुणिणा परत्थ-संपायणेक्क-रसिएण ।
गंभीर-भारईए पारद्धा देसणा एवं ॥ ७३ ॥
अइदुलहं मणुयत्तं असार-संसार-सागर-गयाणं ।
कुगईण पउर-भावा स-कम्म-वसगाण जीवाणं ॥ ७४ ॥
तंपि हु जराभिभूयं आवासो रोग-सोग-वाहीणं ।
सारीर-माणसाणेय-दुक्ख-संपाय-कलियंति ॥ ७५ ॥
पवणाहय-धय-वड-चंचलाओ लच्छीओ तहय मणुयाणं ।
अणवट्ठिया य नेहा सुहि-सयण-पियाइ-जण-विसया ॥ ७६ ॥
विसय-सुहंपि हु परिणाम-दारुणं नारयाइ-दुह-हेऊ ।
आरंभ-परिग्गह-संचियस्स पावस्स परिणामो ॥ ७७ ॥
अइभीसणेण बंधेण गरुय-पीडावहो खु जीवाणं ।
मिच्छा-वियप्प-वसओ सव्वंपि हु सोक्खमाभाइ ॥ ७८ ॥
अणवरय-संपयट्टो मच्चू अवहरइ जीव-संघायं ।
एवं च ठिए भो भो भद्दा ! सम्मं विचिंतेह ॥ ७९ ॥
केवलि-भणियं धम्मं मोत्तूणं नत्थि किंचि अन्नंति ।
सरणं भव-भीयाणं भवियाणं भव-निबुड्डाणं ॥ ८० ॥
तम्हा कुणह पयत्तं दुलहं लद्धूण माणुसं जम्मं ।
जिण-इंद-भणिय-धम्मे सासय-सिव-सोक्ख-हेउम्मि ॥ ८१ ॥
सावज्ज-कज्ज-वज्जण रूवं परिगेण्हऊण पव्वज्जं ।
खविऊण कम्म-सत्तुं सासय-सोक्खं वयह मोक्खं ॥ ८२ ॥
इय केवलिणा भणिए विणिवेसिय कर-यलंजलिं सीसे ।
वज्जरइ गंधवाहण-राया उ तहत्ति जं भणह ॥ ८३ ॥
दाउं विज्जा-नियरं रज्जेण समं तु नियय-पुत्तस्स ।
नहवाहणस्स तत्तो करोमि गिह-वास-चायंति ॥ ८४ ॥
एत्थंतरम्मि सुंदरि ! पत्थावं जाणिऊण पुच्छाए ।
विहिय पणामेण मए पुट्ठो मुणि-केवली एवं ॥ ८५ ॥

---

१ परार्थः = परोपकारः । २ अनवस्थिताः । ३ सुही = सुहृत् । ४ निबुड्डो = मग्नः (M. P. 42) । ५ प्रयत्नम् । ६ प्रव्रज्यां = दीक्षाम् । ७ व्रजत । ८ शीघ्रं ।

लोयालोय-विलोयण-केवल-नाणेण नाय-भावस्स[1] ।
पच्चक्खं हि भयवओ एयं जमहं तु पुच्छिस्सं ॥ ८६ ॥
एक्कचिय मह धूया जाया विन्नाण-रूव-संपुन्ना ।
पाणाणवि वल्लहिया नामेणं कणगमालत्ति ॥ ८७ ॥
धूयाए को भत्ता होही मण-वल्लहोत्ति एयाए ।
चिंताए मह हिययं भयवं ! निच्चंपि अक्खलियं[2] ॥ ८८ ॥
ता मण-निव्वुइ-हेउं साहिज्जउ एस अम्ह वत्तंतो ।
पाणिग्गहणं तीए कं किर विज्जाहरो काही ? ॥ ८९ ॥
एवं च पुच्छिएणं केवलिणा सुयणु ! एरिसं भणियं ।
मा भद्द ! कुण विसायं थोवं चिय एत्थ वत्थुम्मि ॥ ९० ॥
तुह धूयाए भत्ता सो होही जो इमम्मि वेयड्ढे ।
गुण-कलियं पालिस्सइ विज्जाहर-चक्कवट्टित्तं ॥ ९१ ॥
पुव्व-भव-नेह-बद्धा तुह धूया तस्स पाण-वल्लहिया ।
होही सयलंतेउर-ललाम-भूया महादेवी ॥ ९२ ॥
केवलि-वयणं सोउं संजाओ मज्झ गरुय-आणंदो ।
एत्थंतरम्मि राया समुट्ठिओ वंदिऊण मुणिं ॥ ९३ ॥
तत्तो रन्ना सहिओ समागओ तम्मि चेव नयरम्मि ।
अह रन्ना हं भणिओ बहु-माण-जुयं इमं वयणं ॥ ९४ ॥
अइवल्लहावि धूया दायव्वा ताव कस्सइ नरस्स ।
जं एसा लोग-ट्ठिई तेणम्हे एरिसं भणिमो ॥ ९५ ॥
नहवाहणस्स दिज्जउ सा कज्जा जेण [3]वित्त-वीवाहं ।
नियय-पए ठविऊणं सेवामो ताँय-पय-जुयलं ॥ ९६ ॥
तत्तो मएवि भणियं एत्थत्थे नत्थि किंचि वत्तव्वं ।
धूया कित्तियमेत्तं पाणावि हु तुम्ह आयत्ता ॥ ९७ ॥
सँच्चिय धूया धन्ना सुँण्हा जा होइ देव-पायाणं ।
केवँलि-गिरावि सच्चा जं किज्जइ एरिसे विहिए ॥ ९८ ॥
तुम्ह सुयं मोत्तूणं वेयड्ढ-गिरिम्मि होज्ज को अन्नो ।
विज्जाण चक्कवट्टी जस्स पिया होज्ज मह धूया ? ॥ ९९ ॥
एवं च मए भणिए वियसिय-वयणेण राइणाणत्तो[8] ।
सोमजसो जोइसिओ विवाह-लग्गं निरूवेसु ॥ १०० ॥

---

१ ज्ञातभावस्य = विदितार्थस्य । २ अक्खलियं = प्रतिफलितम् = प्रतिबिम्बितम् (H. D. I. 27) B °क्खणियं (व्याप्तम्) । ३ B वत्त । ४ तात-पद-युगलम् । ५ सैव । ६ स्नुषा = पुत्रवधूः । ७ B °वलगि° । ८ आणत्तो = आज्ञप्तः = आदिष्टः ।

तत्तो जोइसिएणं सम्मं [1]आलोचिऊण आइट्ठं ।
वइसाह-सुद्ध-पंचमि-रत्तीए [2]सोहणं लग्गं ॥ १०१ ॥
तत्तो य मए भणियं आएसं देह जेण गंतूण ।
निय-नयरे [3]संजुत्तिं विवाह-कज्जस्स कारेमि ॥ १०२ ॥
तेणाणुन्नाओ हं सिग्घं चिय आगओ इहं सुयणु ! ।
रायामच्चेहिं [4]समं चंदजसा-ऽऽइच्च-नामेहिं ॥ १०३ ॥
एएवि कणगमाला-वरणत्थं आगया मए [5]समयं ।
कल्ले पभाय-समए किल होइ वरणयं तीए ॥ १०४ ॥

एवं च ठिए ।

एसा एक्का धूया [6]सुट्ठु पिया ताव कणगमालम्ह ।
एईए अणुराओ संजाओ चित्तवेगम्मि ॥ १०५ ॥
ता जइ मणोऽणुकूलं संपाडिस्सं न एक्क-धूयाए ।
एईयवि, ता सुंदरि ! किंच मए जीविएणंति ? ॥ १०६ ॥
उवयारेणं महया विमग्गिया राइणा सुय-निमित्तं ।
सिरि-गंधवाहणेणं मएवि दिन्ना इमा तस्स ॥ १०७ ॥
तं च इयाणिं [7]अन्नहकाउं [8]चाइज्जए न जं सुयणु ! ।
एएण कारणेणं मे भणियं आगयं वसणं ॥ १०८ ॥
एवं पिययम-वयणं सोऊणं चित्तवेग ! संजाया ।
मह सामिणीवि [9]विच्छाय-वयणिया चित्तमालत्ति ॥ १०९ ॥
तत्तो तीए भणियं मह चित्ते फुरइ एरिसं ताव ।
परिचयइ कणगमाला तव्विरहे जीवियमवस्सं ॥ ११० ॥
कहकहवि मए जं सा [10]तप्पावण-सूयगेहिं वयणेहिं ।
पुव्वि [11]संधीरविया एयं पुण अन्नहा जायं ॥ १११ ॥
भणियं च अमियगइणा एवं हि ठिए करेमि किं सुयणु ! ।
जइ ताव न देमि इमं तो राया [12]रूसइ अवस्सं ॥ ११२ ॥
केवलि-वयणा रन्नो अइगरुओ एत्थ आयरो जाओ ।
तेण इमाइ अदाणे अइगरुयं होइ मह [13]खूणं ॥ ११३ ॥
रुट्ठेण तेण वेयड्ढ-नग-वरे जं न होइ आवासो ।

---

१ आलोच्य = सम्यगवलोक्य । २ रात्री = रात्रिः । ३ संयुक्तिं = सामग्रीं-संयोगं = प्रगुणतामित्यर्थः । ४ अमात्यैः = मन्त्रिभिः । ५ समयं = सम = सह । ६ A सुदुधु । ७ अन्यथाकर्तुम् । ८ A चइ° शक्यते । ९ सुतनु ! । १० विच्छाय-वदनिका = म्लानमुखा । ११ त्वत्प्रापणसूचकैः । १२ धैर्यमापादिता (N. P. 53) । १३ रुष्येत् = रोषं कुर्यात् । १४ क्षुणम् = हानिः ।

अइथोवं चिय एयं, अन्नंपि विरूवयं होइ ॥ ११४ ॥

अन्नं च।

गिण्हिस्सइ मड्डाइवि राया एयं न एत्थ संदेहो।
ताव वरं सयमेव य समप्पिया नेहविद्धीए ॥ ११५ ॥
जइ पुण दिज्जइ एसा राय-सुयं मोत्तु चित्तवेगस्स।
ता तस्सवि अम्हाणवि पाणाणवि संसओ होइ ॥ ११६ ॥
ता सुंदरि ! न हु कज्जं अन्नेहिं एत्थ बहु-विगप्पेहिं।
तह भणसु कणगमालं जह उज्झइ तम्मि अणुरायं ॥ ११७ ॥

किंच।

उत्तम-कुल-प्पसूओ पियंवओ सयल-जण-मणाणंदो।
सूरो धीरो चाई निय-पिउ-लच्छी-अलंकरिओ ॥ ११८ ॥
रूवेण जोव्वणेण य कलाहिं विज्जाहिं निम्मल-गुणेहिं।
विक्खाओ नहवाहण-कुमरो सव्वम्मि वेयड्ढे ॥ ११९ ॥
तत्तो स एव भत्ता कमागओ होउ कणगमालाए।
न हु कज्जं अन्नेणं अवाय-बहुलेण पुरिसेणं ॥ १२० ॥
एवं च अमियगइणा भणियाए ताहि चित्तमालाए।
भाणिया हं सोमलए ! किं जुत्तं संपयं काउं ? ॥ १२१ ॥
तत्तो य मए भणियं तं चेव य इत्थ गहिय-परमत्था।
निय-धूयाए सरूवस्स एत्थ किमहं भणामित्ति ? ॥ १२२ ॥
तो भणइ चित्तमाला तीए गंतूण भावमुवलभसु।
इच्छइ व नवा अन्नं पुरिसं गुण-दोस-कहणेण ? ॥ १२३ ॥
नहवाहणं पसंसिय अब्भहिय-गुणेहिं, निंदिऊणन्नं।
तह कुणसु जहा इच्छइ वीवाहं एय-तणएण ॥ १२४ ॥
तत्तो य मए भणियं सामिणि ! किं तं न याणसि सभावं।
निय-धूयाए जेणं आएसं देसि मह एवं ॥ १२५ ॥
मन्निस्सइ वीवाहं जं सा अण्णस्स, अच्छउ सुदूरं।
सोउं पउत्तिमेयं मन्ने जीयं परिच्चयइ ॥ १२६ ॥
मह वयणं सोऊणं गुरु-दुक्ख-समाहया भणइ तत्तो।
विगलंत-सकज्जल-नयण-सलिल-सामलिय-गंड-यला ॥ १२७ ॥

१विरूपकम्=अनिष्टम्। २मड्डा=बलात्कारः(N. P. 48)। ३नेह-वृद्ध्यै। ४प्रियंवदः। ५त्यागी। ६ अपायः=कष्टम्। ७ A °सेण। ८ B °याइ। ९ अब्भहियं=अभ्यधिकम्। १० निन्दित्वाऽन्यम्=तभोवाहनाद् भिन्नम्। ११ परित्यजत्। १२ विचलत् सकज्जलाभ्यां नयनाभ्यां सकाशात् यत् सलिलं तेन श्यामलिते गण्डतले यस्याः सा।

जं भणसि तुमं भद्दे ! मज्झवि हिययम्मि फुरइ तं सच्चं ।
नवरं हयास-विहिणो वसेण अइ-दुक्करं जायं ॥ १२८ ॥[1]
तत्तो अइगुरु-सोगं रुयमाणिं पिच्छिऊण निय-दइयं ।
वज्जरियममियगइणा सुंदरि ! किं एत्थ रुन्नेणं[2] ? ॥ १२९ ॥
किं मह थोवं दुक्खं नवरं न चएमि अन्नहाकाउं ।
सुइरंपि[3] चिंतिऊणवि लभामि नन्नं उवायंति ॥ १३० ॥
तम्हा महिला-गाहं मोत्तूणं आयइं[4] निरूवेसु ।
राय-सुयस्स अदाणे दोसे य गुणे विचिंतेसु ॥ १३१ ॥
अन्नं च, कणगमाला बहु-माण-परा हु जणणि-जणगाणं[5] ।
पडिकूलिस्सइ वयणं न अम्ह गुण-दोस-कहणेण ॥ १३२ ॥
अन्नं च, कन्नगाए भत्ता किल होइ गुरु-अणुन्नाओ[6] ।
तदणुन्नाए य जओ सयंवराईवि कीरंति ॥ १३३ ॥

किंच ।

नहवाहण-राय-सुओ जाव न दिट्ठीइ[7] गोयरे पडइ ।
तावच्चिय अणुराओ इमीए अन्नमि पुरिसम्मि ॥ १३४ ॥
निज्जिय-अणंग-रूवे दिट्ठे उण तम्मि होहिही रागो ।
ता किं सुंदरि ! बहुणा विगप्प-संकप्प-जालेण ॥ १३५ ॥
गंतूण कणगमालं सुनिउण-वयणेहिं भणसु तं सुयणु ! ।
एयम्मि वइयरम्मि जह अम्हं होइ न हु वसणं ॥ १३६ ॥
एवं च अमियगइणा भणियाए ताहि चित्तमालाए ।
भणिया हं सोमलए ! पियम-वयणं लहुं कुणसु ॥ १३७ ॥
तत्तो तहत्ति भणिउं समुट्ठिया जाव ताहि मे पुट्ठा ।
चंदण-नामा चेडी कत्थच्छइ[8] कणगमालत्ति ? ॥ १३८ ॥
तीए भणियं एसा उवरिम-भूमीओ उत्तरेऊण ।
गिह-उज्जाणाभिमुहा गच्छइ विच्छाय-मुह-कमला ॥ १३९ ॥
तं सोऊण विगप्पो उप्पन्नो मह मणम्मि एरिसओ[9] ।
नूणं अलक्खियाए[11] पिउ-वयणं तीए[12] निसुयंति[13] ॥ १४० ॥
तेणेव इमा मन्ने जाया विच्छाय[14]-वयणिया बाला ।

---

१ B युग्मम् । २ रुदितेन । ३ शक्नोमि (H. P. IV.86) । ४ सुचिरमपि । ५ आयतिः=उत्तरकालः । ६ गुरुभिः=कुलवृद्धैरनुज्ञातः । ७ A °ट्ठीए । ८ व्यतिकरे=प्रसङ्गे । ९ कत्थ=कुत्र, अच्छइ=आस्ते । १० ईदृशः । ११ अलक्षितया=प्रच्छन्नस्थितया । १२ B तीइ । १३ श्रुतम् (N. P. 31) । १४ SEE NOTE P. 64 ।

ता जाव एत्थ गंतुं विरूवमायरइ नवि किंचि ॥ १४१ ॥
ता सिग्घं चिय गंतुं निवारणे तीए उज्जमामित्ति।
एवं विचिंतयंती अणुमग्गेणेव चलिया हं ॥ १४२ ॥
पत्ता य घरुज्जाणे इओ तओ तग्गवसण-निमित्तं।
जा परियडामि अहयं घण-तरु-यर-संकडिल्लम्मि ॥ १४३ ॥
घण-पत्तल-कयली-हर-मणोहरे तत्थ एग-देसम्मि।
पत्तल-तमाल-तरु-तल-हेट्ठं-निविट्ठा मए दिट्ठा ॥ १४४ ॥
किं-किंपि चिंतयंती गलंत-थूलंसु-सित्त-गंड-यला।
अणहुंत-मण-समीहिय-गुरु-दुक्खा कणगमालत्ति ॥ १४५ ॥
तत्तो विचिंतियं मे किं मन्ने निय-गिहं पमोत्तूण।
एगागिणी हु एसा समागया एत्थ उज्जाणे ? ॥ १४६ ॥
ता एईइ अदिट्ठा पच्छन्न-ठिया निएमि जं कुणति।
विन्नाय-सरूवत्था एसा निय-जणय-वयणस्स ॥ १४७ ॥
एवं विचिंतिऊणं तुण्हिक्का कयलि-थंभ-अंतरिया।
खणमेगं जा चिट्ठामि तत्थ ता सुणसु जं जायं ॥ १४८ ॥
दीहं नीससिऊणं एवं भणियं तु कणगमालाए।
अज्जवि किमित्थ बहुणा विगप्प-संकप्प-जालेणं ? ॥ १४९ ॥
सुचिरं विचिंतिऊणवि तेण जणेणं न संगमो ताव।
पुन्न-रहियाए मज्झं हय-विहिणो विलसिय-वसेण ॥ १५० ॥
अच्छउ संगम-सोक्खं दंसण-आसावि दुल्लहा जाया।
जाए तस्स विओगे फुट्टंतं धारियं हिययं ॥ १५१ ॥
ता का अज्जवि आसा जेण तुमं हियय ! फुट्टसि न झत्ति।
खण-मित्त-दिट्ठ-वल्लह-विओय-वज्जेण दलियंपि ? ॥ १५२ ॥
न य पिउ-वयणं सोउं इच्छिय-जण-विरह-कारयं हिययं।
वज्ज-घडियंव मन्ने जं नवि सय-सिक्करं जासि ॥ १५३ ॥
अम्माए तायस्सवि वल्लहिया हं ति इय मरट्ठो जो।
हिययम्मि आसि मज्झं सोवि हु इण्हिं पलीणोत्ति ॥ १५४ ॥
सुह-सज्झं चिय एयं कज्जं मा पुत्ति ! कुण विसायंति।

---

१ उद्यच्छामि = उद्यमं करोमि। २ B युग्मम्। ३ घरं = गृहम्। ४ संकडिल्लं = संकटं = व्याप्तम्। ५ पत्तलं = पत्रम् (H. P. II. 173)। ६ अधः (H. P. II. 141)। ७ अण (N. P. 3) हुन्तं = अभवत् = असंजायमानम्। ८ B युग्मम्। ९ पश्यामि। (H. P. IV. 181)। १० विज्ञातस्वरूपार्था। ११ तूष्णीका। १२ B °याइ। १३ भ्रंशमानम्। १४ मरट्ठो गर्वः (H. D. VI. 120)।

एवंविह-वयणेहिं पयारिया[1] जेण अंबाए ॥ १५५ ॥
जस्सुवरि तुज्झ इच्छा दायव्वा तस्स[2] तं मए पुत्ति ! ।
इय निय-वयणं ताएण संपयं अन्नहा विहियं ॥ १५६ ॥
विन्नाय-मह-सरूवो ओ अन्नहा जइ करेइ ताओवि ।
मह वंछिय-संपत्तीए संभवो ता कहं होउ ? ॥ १५७ ॥
एवं वियाणिऊणवि हियय ! तुमं कास मुंचसि न आसं ।
तज्जण-संगम-विसयं जेणज्जवि जीवियं धरसि ? ॥ १५८ ॥
अहवा न कोवि दोसो पहु-परवस-चिट्ठियस्स तायस्स ।
सुम्मइ जणम्मि पयडं कट्ठो खलु मिच्च-भावोत्ति ॥ १५९ ॥
जइवि हु विजियाणंगो रूवेणं जइवि संपया-कलिओ ।
जइवि हु उत्तम-वंसो सक्खा सक्कंदणो जइवि ॥ १६० ॥
तहवि न भावइ अन्नो पुरिसो तं हियय-वल्लहं मोत्तुं ।
जइ एस निच्छओ हियय ! तुज्झ ता किं विलंबेण ? ॥ १६१ ॥
एसो सो पत्थावो अइदुलहो पाविओत्ति कलिऊणं ।
उज्जमविचिंतियत्थे होउ अविग्घेण संपत्ती ॥ १६२ ॥
एवं हि कए तायस्स देइ दोसं न किंपि रायावि ।
दूसह-विओय-दुक्खस्स होइ एवं च वोच्छेओ ॥ १६३ ॥
एमाइ-बहु-विगप्पा भणिऊणं चित्तवेग ! सा बाला ।
कय-मरणज्झवसाया आरूढा अह तमालम्मि ॥ १६४ ॥
दट्ठूण साहसं तीइ नवरि देहं पकंपियं मज्झं ।
न वहइ वाया कहवि हु थंक्काओ सव्व-संधीओ ॥ १६५ ॥
तत्तो य कणगमाला आरुहिऊणं तमाल-साहाए ।
बंधिय निउत्तरीयं बंधइ नियं[11]-कंधराभोए ॥ १६६ ॥
अह पभणिउं पयत्ता अम्मे[12] ! जं किंचि बाल-भावाओ ।
पभिइं[13] किलेसिया वं तं खमियव्वं महं सव्वं ॥ १६७ ॥
ताय ! तुमंपि हु मह खमसु संपयं पणय-परवसाइ मए ।
पुव्विं किलेसिओ जं पर-लोयं पत्थिया अहयं ॥ १६८ ॥
जणणी-समहिय-नेहे ! सोमलए ! खम किलेसिया जं सि ।
सुसिणिद्ध-सही-संदोह ! खमसु जं किंचि अवरद्धं ॥ १६९ ॥

---

१ प्रतारिता = वञ्चिता । २ त्वम् । ३ B °त्तीइ । ४ प्रभु-परवश-स्थितस्य । ५ साक्षात् । ६ सकन्दनः = इन्द्रः । ७ रोचते । ८ B युग्मम् । ९ A तीए । १० थक्का = स्थिता (H. P. D. VIII. 52) । ११ निजकन्धराभोगे = स्वीयग्रीवादेशे । १२ अम्मा = माता (N. P. 53) । १३ पभिइं = प्रभृति ।

खण-मित्त-दिट्ठ ! वल्लह ! हियय-भंतर-पविट्ठ ! निसुणेसु ।
पत्थेमि किंचि सामिय ! पाण-च्चायं करेमाणी ॥ १७० ॥
तुह संगम-रहियाए एसो जम्मो हु ताव वोलीणो ।
अन्न-भवे पुण सामिय ! तं चिय मह वल्लहो हुज्जा ॥ १७१ ॥
अन्नं भणामि सामिय ! जइवि हु अइनिट्ठुरं इमं वयणं ।
तहवि हु तुह आवया-वारणत्थमेसो म्ह निब्बंधो ॥ १७२ ॥
नीसर मह हियया ओ रुद्धे कंठम्मि पासएणहवा ।
सक्केसि न नीसरिउं सामिय ! मह पाण-वल्लहय ! ॥ १७३ ॥
मन्ने न किंचि लद्धं हय-विहिणा मरण-कारणं अन्नं ।
मह तेण कारणेणं तुमए सह दंसणं विहियं ॥ १७४ ॥
वण-देवयाओ ! निसुणह तुम्ह पसायाओ अन्न-जम्मेवि ।
सो खण-दिट्ठो लोगो दइओ मह होज्ज, नन्नोत्ति ॥ १७५ ॥
एवं भणिउं तीए मुक्को अप्पा अहोमुहो झत्ति ।
एत्थंतरम्मि गयणे समुट्ठिया एरिसा वाया ॥ १७६ ॥
मा मा साहसमेयं आयर भद्दे ! समुच्छुगा होउं ।
सो चेव तुज्झ भत्ता होही नणु चित्तवेगोत्ति ॥ १७७ ॥
तत्थेव लग्ग-दिवसे पाणग्गहणं भविस्सई तेणं ।
अह सुंदरि ! एत्थत्थे मा किंचिवि कुण विसायंति ॥ १७८ ॥
वयणाणंतरमेव हिं तुट्ठो से पासओ, तओ अहयं ।
तव्वयण-गलिय-सज्झस-सत्थ-सरीरा गया पासे ॥ १७९ ॥
तत्तो सलज्ज-वयणा भणिया य मए न पुत्ति ! तुह जुत्तं ।
एरिसमायरिउं जणणि-जणगमाईण-दुह-जणयं ॥ १८० ॥
तत्तो य तीइ भणियं अम्बे ! अम्हारिसाण किं अन्नं ।
एवं हि गुरुं काउं जुत्तं मरणं पमोत्तूण ? ॥ १८१ ॥

जओ ।

वरि मरणं मा विरहो विरहो अइदूसहोऽम्ह पडिहाइ ।
वरि एक्क चिय मरणं जेण समप्पंति दुक्खाइं ॥ १८२ ॥
तत्तो य मए तीसे कहिओ सव्वोवि पुव्व-वुत्तंतो ।
भणिया य पुत्ति ! संपइ किं तुह पडिहासए काउं ? ॥ १८३ ॥
अह तीए वज्जरियं लज्जं मोत्तुं भणामि एयं तु ।

---

१ A होज्ज । २ आवया = आपत् । ३ निर्बन्धः = आग्रहः । ४ पाशकेन = रज्ज्वा । ५ नान्य इति । ६ B °मुहे । ७ समुत्सुका = अत्युत्कण्ठिता । ८ B युग्मम् । ९ पार्श्वे = समीपे । १० गते = प्राप्त । ११ समाप्यन्ते = पूर्णीभवन्ति ।

नवि मज्झ करे लग्गइ अन्नो पुरिसो इहं जम्मे ॥ १८४ ॥
हसिऊण मए भणियं देवय-वयणाउ सिद्धमेयंति ।
किंतु कह तुज्झ जणओ छुट्टिस्सइ गंधवाहणओ ? ॥ १८५ ॥
एत्थंतरम्मि पुणरवि गयणे वाया समुट्ठिया एसा ।
मा ! कुणह बहु-विगप्पे मह वयणं ताव निसुणेह ॥ १८६ ॥
गंतूणं सोमलया साहउ जणयस्स एरिसं वयणं ।
भणिया बहु-प्पगारं भणइ तओ कणगमालेवं ॥ १८७ ॥
जं चेव कुणइ ताओ तं चेव मज्झ बहु-मयं सव्वं ।
जह होइ सुंदरं इह तायस्सवि कीरइ तयंति ॥ १८८ ॥
तत्तो अविगप्पं से वरणमाइं पडिच्छियव्वंति ।
एवं हि कए कमसो होही इट्ठत्थ-संपत्ती ॥ १८९ ॥
इय देवयाए वयणं सोऊणं चित्तवेग ! अम्हाणं ।
संजातो गुरु-तोसो तत्तो य मए इमं भणियं ॥ १९० ॥
मण-वंछिय-वत्थुम्मी मा कीरउ पुत्ति ! कावि आसंका ।
कवडेणवि तेण तुमं मन्नसु निय-जणय-वयणंति ॥ १९१ ॥
एवं च देवयाए वयणं अन्नस्स नेव कहियव्वं ।
मा विन्नाय-सरूवो विरूवमायरइ सो राया ॥ १९२ ॥
एयम्मि कए पयडे लोय-पवायाउ नाय-परमत्थो ।
रायाऽवस्सं तुह वल्लहस्स आयरइ असुहंति ॥ १९३ ॥
तो भणइ कणगमाला एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
ता अम्बे ! पत्थुयत्थे उज्जम किं एत्थ बहुएण ? ॥ १९४ ॥
तत्तो य मए गंतुं सिट्ठं एयं तु चित्तमालाए ।
भणिया बहु-प्पगारं तुह धूया भणइ एवं तु ॥ १९५ ॥
जं किंचि भणइ ताओ जं चिय इह बहु-मयं तु अम्बाए ।
जं चेव य सगुणतरं मएवि तं चेव कायव्वं ॥ १९६ ॥
जह अब्भुदओ तायस्स होइ, जह होइ नावया कयावि ।
तह चेव य कायव्वं मएवि, किं एत्थ अन्नेण ? ॥ १९७ ॥
तत्तो य चित्तमाला तव्वयणं कहइ नियय-दइयस्स ।
तं सोउं अभियगई हरिसिय-वयणो इमं भणइ ॥ १९८ ॥
सुंदरमणुट्ठियं हंदि ! मज्झ धूयाए जणय-भत्ताए ।

---

१ देवता-वचनात् । २ बहु-मतम् । ३ इष्टार्थसंप्राप्तिः । ४ प्रवादः = परम्परागतवाक्यम् । ५ B अम्बि ! । ६ उद्यच्छ = उद्यमं कुरुष्व । ७ दयितः = पतिः । ८ भक्ता = भक्ता ।

दक्खिन्न-वयण-विन्नाण-पगरिसो[1] दंसिओ एवं ॥ १९९ ॥
तत्तो पभाय-समए रायामच्चेहिं वरणयं तीसे।
महया विच्छड्डेणं[2] विहियं कय-जणय-आणंदं ॥ २०० ॥

एवं च ठिए।

तुह मूण-निव्वुइ-हेउं[3] तीए वयणेण आगया अहयं।
कहणत्थं पत्थुय-वत्थु-वित्थरस्सेत्थ तुह पासे ॥ २०१ ॥
ता मा सुंदर! वरणय-सवणाओ दुम्मणो तुमं होसु।
जं देवीए[4] वयणं अलियं न य हवइ एयं तु ॥ २०२ ॥
एवं च कणगमाला भणेइ[5] न नाह! तं[6] पमोत्तूण।
अन्नस्स करो लग्गइ मह हत्थे इत्थ जम्मम्मि ॥ २०३ ॥
देवय-वयणं जइ होइ सच्चयं ता धरेमि निय-पाणा।
तदभावे पुण सरणं मरणं मह निच्छओ एसो ॥ २०४ ॥
भो सुप्पइट्ठ! एवं सोमलया-वयण-सवणओ तइया।
जायं मणयं मह माणसस्स सत्थत्तणं[7] तत्तो ॥ २०५ ॥
एवं विचिंतियं मे केवलिणा जेण एरिसं भणियं।
पुव्व-भव-नेह-बद्धा होही भज्जत्ति, ता एयं ॥ २०६ ॥
संभवइ नूण अम्हं अवरोप्पर-दंसणाओ अइगरुओ।
अणुराओ जाओ जं सुम्मइ लोय-प्पवाओ य ॥ २०७ ॥
जाईसराइं[8] मन्ने इमाइं नयणाइं सयल-लोयस्स।
वियसंति पिये दिट्ठे अन्नो! मउलंति[9] वेसम्मि[10] ॥ २०८ ॥
ता भवियव्वं इमिणा नवरं अइदुग्घडम्हं[11] पडिहाइ।
जं सा राय-सुएणं वरिया कह मज्झ होहित्ति! ॥ २०९ ॥
एवं विचिंतिऊणं तंबोल-पयाण-पुव्वयं भणियो[12]।
जं किंचि एत्थ होही दीसिस्सइ तं सयं अंबे! ॥ २१० ॥
भणियं सोमलयाए एवं एयंति नत्थि संदेहो।
तत्तो विहिय-पणामा उट्ठिय सं-ट्ठाणमणुपत्ता[13] ॥ २११ ॥
अह भणइ भाणुवेगो पुव्विं दिट्ठस्स तस्स सुमिणस्स।

---

१ पगरिसो = प्रकर्षः। २ SEE NOTE P. 13। ३ B तीइ। ४ B °याइ। ५ भाणयति = मद्द्वारा कथयति। ६ त्वाम्। ७ मनाक् (N. P. 54) ८ स्वस्थत्वम्। ९ अवरोप्परं = परस्परम् (H. P. IV. 409)। १० जातिं पूर्वजन्म स्मरन्तीति जातिस्मराणि। ११ मुकुलयन्ति। १२ द्वेष्ये 'दृष्टे' इत्यत्रापि योज्यम्। १३ अतिदुर्घटम्। १४ अम्ह = मम। १५ भणिता, सोमलतया विशेषणमिदम्। १६ स्वस्थानमनुप्राप्ता।

लेसेण कोवि अत्थोऽवधारिओ ताव तं सुणसु ॥ २१२ ॥
एसा हु कणगमाला माला होहित्ति, तीए जो रागो ।
तग्गहणं तं जाणसु वरणं पुण तीए अप्पत्ती ॥ २१३ ॥
एत्तियमेत्तो अत्थो परिप्फुडो ताव जाणिओ हु मए ।
सेसंपि हु अव्वत्तं वियाणियं किंचि तं सुणसु ॥ २१४ ॥
कोवि उवाएण इमं अप्पिस्सइ तुज्झ सा पुणो कहवि ।
भट्ठा तुह हत्थाओ पाविस्सइ आवइं गरुइं ॥ २१५ ॥
तत्तो रक्खिय कोवि हु ढौइस्सइ तुज्झ तेण पज्जंतो ।
सुविणस्स सुंदरो इय विणिच्छिओ सुविण-सब्भावो ॥ २१६ ॥
तं सोउं मए भणियं सम्मं हि विणिच्छियं तुमे सुयणु ! ।
घडइ जओ एसत्थो नवरं अइदुग्घडो लोहो ॥ २१७ ॥
तो भणइ भाणुवेगो वत्थुं न तं अत्थि एत्थ लोगम्मि ।
अणुकूलस्स उ विहिणो जं मन्ने दुग्घडं होइ ॥ २१८ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं पइदियहं तक्कहा-विणोएण ।
तप्पावण-आसाए वोलीणा वासरा कइवि ॥ २१९ ॥
आसन्नमागयं अह लग्ग-दिणं ताहि खयर-परियरिओ ।
महया विच्छड्डेणं बंधु-जण-समन्निओ तत्थ ॥ २२० ॥
वीवाहत्थं तीए नहवाहण-खयर-राय-अंगरुहो ।
संपत्तो अह पत्ता कमेण सा पंचमि-तिहीवि ॥ २२१ ॥
तत्तोऽवरण्ह-समए मज्झ विगप्पो मणम्मि उप्पन्नो ।
अव्वो ! किं तं अलियं होही इह देवया-वयणं ? ॥ २२२ ॥
अहव न दीसइ किंचिवि अणुरूवं तस्स तेण मन्नामि ।
सोमलया-वज्जरियं सव्वमलीगं हि संजायं ॥ २२३ ॥
एमाइ-बहु-विगप्पं चिंतेंतो रणरणेण गहिओ हं ।
कत्थवि धिइमलहंतो नीहरिओ ताओ नयराओ ॥ २२४ ॥
पत्तो य तमुज्जाणं सच्चविया जत्थ सा मए पुव्विं ।
अंदोलण-तरु-हिट्ठे गंतुमहं ताहि उवविट्ठो ॥ २२५ ॥
अह चिंतिउं पयत्तो इण्हिं किं मज्झ काउमुचियं तु ।

---

१ अप्राप्तिः । २ अव्यक्तम् = अस्फुटम् । ३ गरुई = गुर्वीं । ४ B °इयं । ५ ढौकिष्यते = उपस्थापयिष्यति । ६ श्रुत्वा । ७ तस्याः कनकमालायाः प्राप्तस्य आसेर्या आशा तया । ८ अंगरुहो = अङ्गजन्मा = पुत्रः । ९ अवरण्हं = अपराह्णम् । १० रणरणः = उद्वेगः । ११ धिइं = धृतिम् । १२ निस्सृतः (N. P. 2) । १३ सच्चविया = दृष्टा (H. P. IV. 181) ।

पर-हत्थं संपत्ता ताव पिया[1] मह नियंतस्स[2] ॥ २२६ ॥
देवय-वयणासाए नेव उवाओवि चिंतिओ कोवि।
इण्हिं पुण नो सक्कं किंपि उवायंतरं काउं ॥ २२७ ॥
एसोवि हु अणुरागो एवंपि गए[3] न तुट्टए कहवि।
पइसमयं च पवड्ढइ संतावो विरह-संजणिओ ॥ २२८ ॥

अवियं।

दुल्लह-लंभम्मि जणे जस्सिह पुरिसस्स होइ अणुरागो।
छिल्लरय[4]-पाणिएणव अणुदियहं तेण सुसियव्वं ॥ २२९ ॥
गरुय-पिय-संगमासा[5]-भंस-समुच्छलिय-रेणरणाइन्नं[6]।
न य जाणे कहव इमं निय-हिययं संठवामित्ति ! ॥ २३० ॥
ता किं करेमि इण्हिं अहवा किं एत्थ बहु-विगप्पेहिं।
गुरु-विरह-दुक्ख-समणो पाण-च्चाओ परं जुत्तो ॥ २३१ ॥
जइवि न जुज्जइ एसो विवेय-जुत्ताण उत्तम-नराण।
तीए विरहे तहवि हु सक्केमि न जीवियं धरिउं ॥ २३२ ॥
ता एत्थेव तरु-वरे तीए अंदोलणेण सुंपवित्ते[7]।
उब्बंधिय[8] अप्पाणं पाण-च्चायं करेमित्ति ॥ २३३ ॥
एवं विचिंतिऊणं आरूढो तम्मि तरु-वरे अहयं।
दाउं गलए पासं अह एवं भणिउमाढत्तो ॥ २३४ ॥
रे दिव्व[9] ! अन्न-जम्मे दुल्लह-लंभम्मि माणसे नेहं।
मा मह करिज्ज एसा हु पत्थणा तुह मए विहिया ॥ २३५ ॥

अन्नं च।

केवलिणो तं वयणं, सा वाया दैविय[10]ंवि, तं सुविणं।
आसा-निबंधणं मज्झ दिव्व ! सव्वं कयं अलियं ॥ २३६ ॥
एवं भणिऊण मए मुक्को अप्पा अहो-मुहो झत्ति।
ताहे गाढीभूए पासम्मि सरीर-भारेण ॥ २३७ ॥
रुद्धं गलयं आकुंचियाओ धमणीओ पसरिया वियणा।
भग्गं लोयण-जुयलं रुद्धो पवणस्स संचारो ॥ २३८ ॥
उव्वेल्लियमंगेहिं जायं उदरं च पवण-पो[11]डिहत्थं।

---

१ प्रिया। २ पश्यतः (H. P. IV. 181)। ३ अन्य उपाय उपायान्तरम्। ४ गते = संजाते। ५ छिल्लरयं = पल्वलम् = लघु तटाकं (H. D. III. 29) तस्य पानीयेनेवानुदिवसं शोष्टव्यम्, अल्पत्वात् तच्छीघ्रं शुष्यतीत्यर्थः। ६ रणरणः = औत्सुक्यम् (H. D. I. 136)। ७ सुपवित्रे। ८ उद्बध्य = गले पाशं बद्ध्वा। ९ दैव ∧ देव। १० देवसंबन्धिनी दैवी, स्वार्थिके के दैविका वाचा। ११ पडिहत्थं = पूर्णम् (H. D. VI. 28)।

[1]करणाइं घाइयाइं जाया अह वेयणा मंदा ॥ २३९ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं वियणा-परिमंद-इंदिएण मए ।
एत्थंतरम्मि निसुओ सद्दो [2]अपणट्ठ-चित्तेण ॥ २४० ॥
मा साहस मा साहसमेयं [3]काउरिस-जण-[4]समाइण्णं ।
[5]आयरिय देव-दुल्लह-निय-रूवं भद्द ! नासेसु ॥ २४१ ॥
एत्थंतरम्मि केणवि लंबंतं उक्खिवित्तु मह देहं ।
लहु च्छिदिऊण पासं विहिओ मिउ-सीयलो पवणो ॥ २४२ ॥
तत्तो तुसार-सीयल-सारणि-नीर-च्छडाहिं संसित्तो ।
[6]उल्हासिऊण हिययं अंगं संवाँहियं सव्वं ॥ २४३ ॥
मुच्छा-निमीलियच्छो सव्वं सुविणंव तं विमन्नंतो ।
कोमल-किसलय-रइए [8]सत्थरए सोविओ तेण ॥ २४४ ॥
घुणरुत्त-पवण-करणाइयाहिं नाणाविहाहिं चिट्ठाहिं ।
गय-वेयणेण तत्तो खणंतरा चेयणा लद्धा ॥ २४५ ॥
उम्मीलिय-लोयण-जुयलएण दिट्ठो विसिट्ठ-संठाणो ।
नव-जोव्वणो [9]जुंवाणो पच्चक्खं पंचबाणोव्व ॥ २४६ ॥
भणियं च तेण किं भद्द ! [11]बाँहए, [12]दंसियं मए गलयं ।
अह संवाहण-विहिणा तंपि हु सत्थं कयं तेण ॥ २४७ ॥

विगय-सयल-पीडो सत्थ-देहो तया हं
किसलय-रइयम्मी [8]सत्थरे संनिविट्ठो ।
विरह-विहुरियंगो दीह-नीसास-खिन्नो
अहिलसिय-पयत्था-ऽसाहणुव्विग्ग[13]-चित्तो ॥ २४८ ॥

साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ पासंग[14]-परिमोयाणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरि-नामाए कहाए [16]तुरिओ परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥ छ ॥ १००० ॥

---

१ करणानि = इन्द्रियाणि । २ अप्रनष्टचित्तेन । ३ काउरिसो = कापुरुषः । ४ समाचीर्णम् = समाचरितम् । ५ आचर्य । ६ उल्हासिऊण = अवसंस्य (H. P. IV. 197) । ७ संवाहितं = मर्दितम् । ८ A किंसिल° । ९ सस्तरः = शय्या । १० युवा । ११ बाधते । १२ 'ततः = तत्प्रश्नानन्तरं' इति शेषः । १३ उव्विग्गं = उद्विग्नम् । १४ B °सइ । १५ B °हाइ । १६ A °रियओ ।

अह सो दट्ठूण मम विद्दाण-मुहं गलंत-नयणिल्लं ।
कर-यल[1]-निमिय-कवोलं एवं भणिउं समाढत्तो ॥ १ ॥
सुंदर ! तुह सरिसाणं उत्तम-पुरिसाण जुज्जइ न काउं ।
अहम-जण-समाइन्नो अप्प-वहो[2] कुगइ-संजणणो ॥ २ ॥

अन्नं च ।

को सि तुमं कस्स कओ केण व कज्जेण एयमायरियं ? ।
कीस ससोगो सुंदर ! अविरल[3]-थूलंसुए मुयसि ? ॥ ३ ॥
दीहं नीससिऊणं तत्तो य मए तया इमं भणियं ।
किं कहियाए[4] इमाए विहलाए सुयणु ! वत्ताए ? ॥ ४ ॥
कहिएण जेण लब्भइ कोवि गुणो, तमिह साहिउं जुत्तं ।
अन्नह पुण तुस-खंडण-सरिसेणं किं नु कहिएणं ? ॥ ५ ॥

आदिय ।

वोलीण[5]-पाय-कज्जे साहारो कोवि नत्थि कहिएण ।
गय-पाणियम्मि पालीइ[6] बंधणं कं गुणं लहउ ? ॥ ६ ॥
दुस्सह-दुक्ख-समुच्छेयणम्मि उज्जुत्त-माणसस्स तुमे ।
कीस कयं मह विग्घं पाण-च्चायं करेंतस्स ? ॥ ७ ॥
ता मा काहिसि इण्हिंपि मज्झ विग्घंति, ताहि सो भणइ ।
मा भद्द ! कुणसु एवं साहसु मह कारणं ताव ॥ ८ ॥
विन्नायम्मि सरूवे जेण उवाओवि लब्भए कोवि ।
तत्तो य मए कहिया नीसेसा पुव्व-वत्ता से ॥ ९ ॥
उल्लंबण[7]-अवसाणा तं सोउं सुप्पइट्ठ ! तेणाहं ।
भणिओ जुवईए कए न हु जुत्तं उत्तम-नराण ॥ १० ॥
एरिसमायरिउं भो ! विसेसओ तुम्ह नीइ-कुसलाण ।
जीवंता जेण नरा कल्लाण-परंपरमुविंति[8] ॥ ११ ॥

किंच ।

धन्नो सि तुमं जस्सत्थि ताव अन्नोन्न-वयण-संचारो ।
तह देवयाए वयणं आसीए[9] निबंधणं अत्थि ॥ १२ ॥
तह एग-नगर-वासो अवरोप्पर-भाव-जणण-सगब्भो ।
ता कीस कुणसि सोयं, धन्नो तं पुन्नवंतो य ॥ १३ ॥

---

१ निमियं = न्यस्तम् (H. P. IV 199) । २ आत्म-वधः = आत्महत्या । ३ अविरलानि बहूनि च तानि स्थूलाश्रूणि । ४ B °याइ । ५ अतिक्रान्तप्रायकार्ये । ६ A °लीए । ७ उल्लम्बनम् = उद्बन्धनम् । ८ उविंति = उपयन्ति । ९ B °साइ ।

मह पुण पुन्न-विहूणस्स[1] कहवि तद्दंसणम्मि जा आसा ।
सीएविं[2] हु दालिद्दं तहवि हु धारेमि निय-पाणे ॥ १४ ॥
किंत्तियमित्तं[3] दुक्खं होंते[3] वयण-क्कमम्मि तुह भद्द ! ? ।
जं मह मण-दइयाए ठाणाइं अयाणमाणस्स[4] ॥ १५ ॥
तत्तो य मए भणियं साहसु मह ताव नियय-वुत्तंतं ।
ठाणंपि नेय जाणसि कह णु तुमं नियय-दइयाए ? ॥ १६ ॥
कम्मि पुरे तुह वासो केणव कज्जेण आगओ एत्थ ? ।
तत्तो य तेण भणियं एग-मणो भो ! निसामेहि ॥ १७ ॥
एत्थेव अत्थि सेले बहु-विज्जाहर-पुरोह-परिकलिए ।
सुविभत्त-तियं[5]-चउक्कं नाणा-उज्जाण-रमणीयं ॥ १८ ॥
सुविसाल-साल-कलियं सक्कंदण-पुर-वरस्स सारिच्छं ।
उत्तर-सेढीए[6] पुरं पवरं सुरनंदणं नाम ॥ १९ ॥[7]
साहीण-सयल-विज्जो विज्जाहर-नियर-पणय-पय-कमलो ।
कमल-दल-तुल्ल-नयणो नयण-मणाणंदणो सूरो[8] ॥ २० ॥
सूरोव्व निहय-तेयस्सि-तेय-निवहो अखंडिय-पयावो ।
दप्पिट्ठ-वइरि-वारण-निवारणे सीह-पोय[9]-समो ॥ २१ ॥
विज्जाहराण राया सुपसिद्धो चेव सव्व-खयराण ।
पसरंत-विमलकित्ती आसी हरिचंद-नामोत्ति ॥ २२ ॥[10]
सरसिरुह-सरिस-वयणा नीलुप्पल-दल-विसाल-वर-नयणा ।
कमलोयर-रुई[11]-देहा रयणवई नाम से महिला ॥ २३ ॥
सयलोरोह-पहाणाए तीए पाण-प्पियाए देवीए ।
समयं ति-वग्ग-सारं विसय-सुहं अणुहवंतस्स ॥ २४ ॥
देव-कुमार-सरिच्छो अह तीए दारओ समुप्पन्नो ।
उचिय-समए य तेहिं पहंजणो नाम से विहियं ॥ २५ ॥
धूया य बंधुसुंदरि-नामा असमाण-रूव-लावन्ना ।
दोन्निवि ताइं कमसो पत्ताइं जोव्वणं पढमं ॥ २६ ॥
अह अन्नया कयाइवि अवरोप्पर-नेह-गरुय-भावाणं ।
एगंतम्मि ठियाणं उल्लावो तेसिं संजाओ ॥ २७ ॥
भणियं पहंजणेणं पढमं तुह होइ किंचि जंमयच्चं[12] ।

---

१ विहूणं = विहीनम् । २ तस्याः प्रियादर्शनस्याशाया अपि दारिद्र्यम् = अभाव इत्यर्थः । ३ भवति = विद्यमाने । ४ अजानतः । ५ त्रिकम् = मार्गत्रय-संयोगः । ६ B °ढीइ । ७ B युग्मम् । ८ शूरः । ९ पोतः = बालकः । १० B तिसृभिः कुलकम् । ११ रुचिः = कान्तिः । १२ अवद्यं = अपत्यम् ।

घूया वा तणओ वा तं मह तणयस्स दायव्वं ॥ २८ ॥

अविय।

तुज्झ महं वा जं होज्ज किंपि इह पढमगं तु डिंभ-रूयं।
अवरोप्पर-संबंधो ताणं अम्हेहिं कायव्वो ॥ २९ ॥
ता बंधुसुंदरीए तहत्ति बहु मन्नियं तयं वयणं।
गरुय-सहोयर-सब्भाव-नेह-अक्खित्त-चित्ताए ॥ ३० ॥
एत्तो य अत्थि नयरं वेयड्ढे उत्तराए सेढीए।
सव्वोउय-तरु-वण-संड-मंडियं चमरचंचंति ॥ ३१ ॥
तत्थ य खयर-नरीसो भाणुगई नाम अतुल्ल-सामत्थो।
निज्जिय-अणंग-रूवो कामिणि-जण-माणसाणंदो ॥ ३२ ॥
हरिचंद-खयर-पवरेण निय-सुया बंधुसुंदरी तस्स।
दिन्ना वर-पीईए विवाहिआ सायरं तेण ॥ ३३ ॥
तीइ सुतं पूइ समयं अणुहवमाणो उ गरुय-पीईए।
पंच-पयारे विसए भाणुगई भुंजई रज्जं ॥ ३४ ॥
वच्चंतेसु दिणेसुं तीए देवीए दारिया जाया।
उज्जोइय-दिसि-वलया उ चित्तलेहत्ति नामेण ॥ ३५ ॥
तयणंतरं च देवी सुंदर-सुविणेहिं सूइयं तप्पयं।
सूया सुह-तिहि-रिक्खे चित्तगई नाम से विहियं ॥ ३६ ॥
हरिचंदोवि हु राया चारण-समणस्स सुमुह-नामस्स।
पय-मूले सोऊणं जिण-धम्मं सिद्धि-सुह-हेउं ॥ ३७ ॥
नियय-पए ठविऊणं पहंजणं निय-सुयं विणिक्खंतो।
संसार-वास-भीओ निव्विन्नो काम-भोगाण ॥ ३८ ॥
सामन्नं काऊणं पय-मूले चारणस्स सुमुहस्स।
निट्ठविय-कम्म-जालो अंतगडो केवली जाओ ॥ ३९ ॥
जाओ पहंजणोवि हु विज्जाहर-नरवई पयावित्तो।
भुंजइ जणय-विइण्णं रज्जं गय-सयल-आसंको ॥ ४० ॥
तस्स य सयलंतेउर-पवराओ दुन्नि अग्ग-महिसीओ।

---

१ मतम्। २ B °राइ। ३ सव्वोउया = सर्वर्तुकाः। ४ नरीसो = नरेशः। ५ A तीए। ६ A °णूए। ७ भुनक्ति = पालयति। ८ सूता = जनितवती। ९ रिक्खं = ऋक्षं = नक्षत्रम्। १० विनिष्क्रान्तः = प्रव्रजितः। ११ निर्विण्णः = खिन्नः। १२ कामभोगेभ्यः (H. P. III. 134)। १३ B युग्मम्। १४ निष्ठापितं = नाशितम्। १५ अन्तकृत्। १६ पयावित्तो = प्रतापवान्। १७ जनक-वितीर्णम्। १८ B सकल। १९ अग्रमहिषी = पट्टराज्ञी।

कलहंसी मंजूसा उत्तम-वंस-प्पसूयाओ ॥ ४१ ॥
कलहंसीए जाओ पुत्तो जलणप्पहोत्ति नामेण ।
मंजूसाए लेहुओ[1] पुत्तो कणगप्पहो नाम ॥ ४२ ॥
नियय-सहोयर-वयणं सुमरंती[2] बंधुसुंदरी देवी ।
नाऊण चित्तलेहं निय-धूयं जोव्वणं पत्तं ॥ ४३ ॥
अह तं भाउय-वयणं साहइ दइयस्स भाणुगइणो सा ।
तत्तो य भाणुगइणा निय-धूया चित्तलेहा सा ॥ ४४ ॥
दिन्ना खयर-पहंजण-सुयस्स जेट्ठस्स रूव-जुत्तस्स ।
जलणपहस्स, तेणवि परिणीया परम-पीईए ॥ ४५ ॥[3]
सुर-मंदणम्मि नयरे नीया अह तीए[4] नेह-सहियाए ।
सह विसए भुंजंतो चिट्ठइ देवोव्व दिये[5]-लोए ॥ ४६ ॥
अह अन्नया कयाइवि खयराहिवई पहंजणो दट्ठुं ।
गयणे ससंक-धवलं देव-उल-गोरयं गेहं ॥ ४७ ॥
अह चिंतिउं पयत्तो मणोहरो हंदि ! एस आगारो ।
एयागिईए[6] ता हं कारेमि जिणालयं रम्मं ॥ ४८ ॥
माणि-कुट्टिमम्मि तत्तो आलिहिउं उज्जओ जया राया[7] ।
ताव य झत्ति विलीणो पवण-हओ जलहरो सव्वो ॥ ४९ ॥
दट्ठूण तं विलीणं खणेण राया विचिंतए एवं ।
एवंविहा नराणं लच्छीओ चवल-रूवाओ ॥ ५० ॥
जह एसो अब्भ-लवो खणेण दिट्ठो पुणो पणट्ठोत्ति ।
तह सव्वेवि पयत्था खणमित्ताणंद-संजणणा ॥ ५१ ॥
रूवं च जीवियं जोव्वणं च सव्वेवि बंधु-संबंधा ।
एवमणिच्चा अव्वो ! धिरत्थु[10] संसार-वासस्स ॥ ५२ ॥
पच्चक्खं हि अणिच्चं नाऊणवि जं थिरंव मन्नंति ।
विसया-SSसत्ता सेत्ता[11], एयं अविवेय-सामत्थं ॥ ५३ ॥
नाऊणवि जिण-वयणं आरंभ-परिग्गहेसु वट्टंति ।
कामासत्ता जं पुण अहो ! महा-मोह-माहप्पं ॥ ५४ ॥
ताऽलं मम रज्जेणं संसार-निवास-हेउ-भूएण ।
जाणिय[12]-जिणिंद-वयणस्स हंदि ! गुरु-दुक्ख-मूलेण ॥ ५५ ॥

---

१ B लहूए । २ स्मरन्ती । ३ B युग्मम् । ४ B तीइ । ५ द्युलोके । ६ आगारं = गृहम्, प्राकृतत्वाल्लिङ्गव्यत्ययेन पुंस्त्वम् । ७ एतदाकृत्या । ८ उद्यतः । ९ खेदार्थेऽत्राव्ययमिदम् (H. P. II. 204) । १० धिगस्तु । ११ सत्त्वाः = प्राणिनः । १२ जाणियं = ज्ञातम् ।

ता सावज्जं वज्जिय [1]पव्वज्जा-उज्जमं करेमि लहुं ।
किं मह इमिणा दुग्गइ-निबंधणासार-रज्जेण ? ॥ ५६ ॥
अन्नं च मज्झ वंसे रज्जं दाऊण नियय-पुत्ताण ।
बहवे कय-सामन्ना रायाणो पाविया सुगइं ॥ ५७ ॥
तव्वंस-पसूएणं मएवि कायव्वयं इमं तम्हा ।
इय चिंतिऊण राया [2]संसइ संनिहिय-खयराणं ॥ ५८ ॥
एत्थंतरे सुघोसो चउ-नाणी चारणो मुणी तत्थ ।
विहरंतो संपत्तो भवियाण विबोहणट्ठाए ॥ ५९ ॥
राया पहंजणो अह सुयस्स जलणप्पहस्स अह-रज्जं ।
दाऊण तहा कणगप्पहस्स पन्नत्ति-वर-विज्जं ॥ ६० ॥
तत्तो य विणिक्खंतो सुघोस-साहुस्स पाय-मूलम्मि ।
[3]अवहाय राय-लच्छिं पहंजणो खयर-रायत्ति ॥ ६१ ॥
जलणप्पहोवि भुंजइ राय-सिरिं खयर-[4]नियर-परिकिन्नो ।
सयलोरोह-पहाणेहिं[5] चित्तलेहाइ समयंति ॥ ६२ ॥
कणगप्पहोवि साहिय विज्जं पन्नत्ति-नामियं विहिणा ।
विज्जा-पभाव-संजाय-गरुय-सामत्थ-वित्थारो ॥ ६३ ॥
उज्झिय निय-वंस-कमं [6]अणविक्खिय अयस-पडहयं लोए ।
बहु मन्निय अविवेयं अवियारिय दोग्गइ-गमणं ॥ ६४ ॥
[7]अणवेक्खिय गुरु-भावं अंगीकाऊण तह अदक्खिन्नं ।
राय-सिरि-लोलुएणं विज्जा-बल-दप्प-भरिएण ॥ ६५ ॥
जलणप्पहस्स जिट्ठस्स भाउणो पिउ-विदिन्न-रज्ज-पयं ।
उद्दालियं तु कणगप्पहेण विज्जा-पभावाओ ॥ ६६ ॥[10]
तत्तो अहिट्ठियं तं रज्जं सव्वंपि उग्ग-तेएण ।
[11]सामाइणा सव्वो वसीकओ खयर-[12]निउरंबो ॥ ६७ ॥
नीसारिओ [13]से-भूमीओ ताहि जलणप्पहो कणिट्ठेण ।
नयरम्मि चमरचंचे समागओ ससुर-पासम्मि ॥ ६८ ॥
बहु-माण-पुव्वयं सो पवेसिओ निय-पुरम्मि ससुरेण ।
भाणुगइ-राइणा अह समयं चिय चित्त-लेहाए ॥ ६९ ॥
अह परम-पमोएणं तहिं वसंतस्स ससुर-नयरम्मि ।

---

१ प्रव्रज्या=दीक्षा । २ शंसति=कथयति । ३ अपहाय=त्यक्त्वा । ४ नियरो=निकरः=समूहः । ५ A °णाए । ६ A °हाए । ७ साधयित्वा । ८ अनवेक्ष्य । ९ B पियवि° । १० B चतसृभिः कुलकम् (?) । ११ सामादिना भेदान्तेन । १२ निकुरम्बः=समूहः । १३ स्वभूमीतः B सुभुत्तीओ ।

भो चित्तवेग ! तस्स उ वोलीणा वासरा कइवि ॥ ७० ॥
अह अन्नया कयाइवि जलणपहो सालएण संजुत्तो ।
चित्तगइ-नामएणं नीहरिओ ताओ नयराओ ॥ ७१ ॥
पेच्छंतो बहुविह-उववणाइं रमणीय-तरु-सणाहाइं ।
भारंड-चक्क-मंडिय-पसन्न-जल-दीहिया-निवहं ॥ ७२ ॥
पसरिय-सिय-भासाइं पेच्छंतो गिरि-वरस्स सिहराइं ।
किन्नर-मिहुण-सुसंगय-कयली-हर-विहिय-सोहम्मि ॥ ७३ ॥
अइ-कल-कूइय-कलयंठि-लट्ठ-कोलाहलाभिरमणीए ।
परिभमिर-भमर-निउरंब-गरुय-झंकार-महुरम्मि ॥ ७४ ॥
एगम्मि वण-निगुंजे फल-भर-विणमंत-दुम-सयाइन्ने ।
पत्तो स कोउगेणं समयं चिय चित्तगइणा उ ॥ ७५ ॥
वायंत-मउय-मारुय-हल्लंत-सुपल्लवोह-सोहिल्ले ।
पेच्छइ रत्तासोयं महुयरि-गण-विहिय-हलबोलं ॥ ७६ ॥
तस्स य अहे निविट्ठो कंचण-पउमम्मि मुणि-वरो दिट्ठो ।
विज्जाहर-नर-किन्नर-सुर-विसरेणं नमिज्जंतो ॥ ७७ ॥
उप्पन्न-विमल-केवल-नाणो अह सुर-वरेहिं थुव्वंतो ।
आसन्ने उण जलणप्पहेण सो पच्चभिन्नाओ ॥ ७८ ॥
सो एसो मज्झ पिया पहंजणो नाम मुणि-वरो, एवं ।
सिट्ठम्मि चित्तगइणो तत्तो तें दोवि हरिसेण ॥ ७९ ॥
तिं पयक्खिणिउं सम्मं हरिस-वसुट्ठंत-बहल-रोमंचा ।
पणमिय-केवलि-चलणा विणिविट्ठा धरणि-वट्टम्मि ॥ ८० ॥
निज्जिय-सनीर-जीमूय-घोस-गंभीर-भारईए तओ ।
तीइ परिसाइ भयवं पारद्धो देसणं काउं ॥ ८१ ॥

अथ ।

गय-कलह-कन्न-चवला लच्छी मणुयाणमाउयमणिच्चं ।
जोव्वणमवि मणुयाणं सहसत्ति जरा अभिद्दवइ ॥ ८२ ॥
रोग-सय-पीडियं तंपि जोव्वणं जाइ जीव-लोगम्मि ।
इट्ठ-वियोगा-ऽणिट्ठ-प्पओग-दुक्खेहिं केसिंचि ॥ ८३ ॥

---

१ सनाथं = युक्तम् । २ प्रसृताः सिताः श्वेता भासो दीप्तयो येषां तानि । ३ लट्ठं = श्रेष्ठम् (N. P. 3) । ४ परिभ्रमन्ति तच्छीलाः = परिभमिरा (H. P. II. 145) । ५ आइन्नं = आकीर्णम् = व्याप्तम् । ६ B चतसृभिः कलापकम् । ७ हलबोलो = कलकलः (H. D. VIII. 64) । ८ स्तूयमानः । ९ त्रिः । १० प्रदक्षिणीकृत्य । ११ धरणिपृष्ठे । १२ B युग्मम् । १३ आउयं = आयुष्कम् । १४ प्रकर्षेण योगः प्रयोगः ।

अइपरिमियम्मि चवले रोग-जरा-सोग-वाहि-पउरम्मि ।
जीवाण जोव्वणे एरिसम्मि को नाम पडिबंधो ? ॥ ८४ ॥
विसया कुगइ-निमित्तं उवभुत्ता तुच्छगा तहा तेवि ।
किस्सा सइ[1] अवसाणे तेसु तओ को व पडिबंधो ? ॥ ८५ ॥
इय संसारे सारं जं किर पडिहासए विवेज्जासा ।
तंपि हु दुह-सय-हेउत्ति जाणिउं कुणह जिण-धम्मं ॥ ८६ ॥
जं दुलहा सामग्गी एसा तुब्भेहिं भव-समुद्दम्मि ।
पत्ता अपत्त-पुव्वा ता मा तं निप्फलं नेह ॥ ८७ ॥
एसा हु पुणो दुलहा जाई-लक्खोह-संकुल-भवम्मि ।
हिंडंताणं ताणं[3] न य अन्नं जिण-मयं[4] मोत्तुं ॥ ८८ ॥
तम्हा जिणेहिं भणियं दिक्खं घेत्तूण संजमं काउं ।
उज्झिय तो संसारं पावह सिद्धीए[5] पवर-सुहं ॥ ८९ ॥
एवं मुणिणा धम्मम्मि साहिए[7] कोवि तत्थ पव्वइया[9] ।
जाया उवासय[8] तह अन्ने सम्मं पवन्नत्ति[10] ॥ ९० ॥
एत्थंतरम्मि पणमिय जलणपहो विन्नवेइ[11] निय-पियरं ।
भयवं ! पुणरवि रज्जं किं तं मह होज्ज नो अहवा ? ॥ ९१ ॥
अह केवलिणा भणियं होही, तं कइय[12], पुच्छियमणेण ।
तो भणइ मुणि-वरिंदो केवल-विन्नाय-परमत्थो ॥ ९२ ॥
भाणुगइ-दिन्न-रोहिणि-विज्जाए साहियाए ते भद्द ! ।
होही पुणरवि खेयराहिवत्तणं[13] नत्थि संदेहो ॥ ९३ ॥
एवं मुणिणा भणिए पहसिय-वयणेहिं वंदिओ भयवं ।
एत्थंतरम्मि परिसा जहागयं पडिगया सव्वा ॥ ९४ ॥
तत्तो ते दोवि जणा समागया झत्ति नियय-नयरम्मि ।
चित्तगइणा य कहियं केवलि-वयणं तु निय-पिउणो ॥ ९५ ॥
तत्तो य भाणुगइणा सोहण-रिक्खम्मि रोहिणी विज्जा ।
जामाउय-तणयाणं दोण्हवि समयं विदिन्नत्ति ॥ ९६ ॥
भणिया य पुव्व-सेवं कर-जाव-विहाणओ कुणह सम्मं ।
वसिमम्मि[14] ठिया समयं छम्मासं जाव तो पच्छा ॥ ९७ ॥
उत्तर-सेवा उग्गा कायव्वा एगमेहिं अडवीए ।

---

१ सइ = सदा (H. P. I. 72) । २ विपर्यासात् = भ्रमात् । ३ त्राणं = शरणम् । ४ मतं = दर्शनम् । ५ प्राप्नुत । ६ सिद्धिः = मुक्तिः । ७ साहिए = कथिते (H. P. 12) । ८ उपासकाः = श्रावकाः । ९ सम्यक्त्वम् । १० प्रपन्ना इति । ११ विज्ञपयति । १२ कदा । १३ खचराधिपत्वम् = विद्याधरस्वामित्वम् । १४ वसतौ ।

बीएण पुणो उत्तर-साहग-रूवेण होयव्वं ॥ ९८ ॥
अन्नं च भीसणासुवि विभीसियासुं मणं न दायव्वं ।
पुन्ने सत्तम-मासे देस्सेइ अह दंसणं विज्जा ॥ ९९ ॥
एवं रन्ना भणिया दोन्निवि पणमित्तु तस्स पय-कमलं ।
पारद्धा तं काउं छम्मासा जाव पुन्नत्ति ॥ १०० ॥
अह सत्तमम्मि मासे गंतुं अडवीए तेव्विही सव्वो ।
जलणप्पहेण पुव्विं पारद्धो जाव-होमाई ॥ १०१ ॥
वसुनंदय-खग्ग-करो चित्तगई तस्स रक्खओ जाओ ।
सोवि हु अणन्न-चित्तो पारद्धो तं विहिं काउं ॥ १०२ ॥
अन्न-दिवसम्मि तुरियं आगच्छंती पकंपमाण-तणू ।
दिट्ठा उ चित्तलेहा भय-भीया तम्मि ठाणम्मि ॥ १०३ ॥
तं दट्ठुं निय-भगिणिं चित्तगई भणइ कत्थ तं भद्दे ! ।
आया सुभीसणाए एक्कल्ला एत्थ अडवीए ? ॥ १०४ ॥
कस्स व भएण गाढं कंपसि तं भगिणि ! ताहि सा भणइ ।
नयराउ निग्गया हं परियरिया दास-चेडीहिं ॥ १०५ ॥
पत्ता उज्जाणम्मी तत्थ मए पूइओ कुसुमबाणो ।
निय-गिहमागच्छंती विमोहिया झत्ति केणावि ॥ १०६ ॥
मोत्तूण परियणं तं पलायमाणी समागया एत्थ ।
अडवीए ताव मए दिट्ठो कणगप्पहो सहसा ॥ १०७ ॥
पावेण तेण भणियं इच्छ ममं ताहि गाढ-कुद्धाए ।
अक्कोसिओ स बहुहा निट्ठुर-वयणेहिं मे ताहे ॥ १०८ ॥
उग्गीरिऊण खग्गं भणिया हं तेण इच्छसु ममंति ।
अह नवि, तो ते सीसं छिंदामि इमेण खग्गेण ॥ १०९ ॥
एवं च तेण भणिया पलायमाणी भएण कंपंती ।
पत्ता तुम्ह समीवे रक्ख ममं ताओ पावाओ ॥ ११० ॥
एवं भणमाणिं तं सहसा आगम्म गिण्हिउं हत्थे ।
उप्पइओ कणगपहो तमाल-दल-सामलं गयणं ॥ १११ ॥
हा ! रक्ख रक्ख भाउय ! हा वल्लह ! कुणसु मह परित्तत्तिं ।
एमाइ विलवमाणिं हीरंतिं दट्ठु निय-भगिणिं ॥ ११२ ॥

---

१ विभीषिका = उपसर्गः । २ दास्यति । ३ स चासौ विधिश्च तद्विधिः । ४ आयाता । ५ आक्रोशितः । ६ उद्गीर्य = उत्पाट्य । ७ A °माणा । ८ उत्पतितः । ९ परित्तत्ती = परित्रातिः = परित्राणम् । १० हीरंती = ह्रियमाणा ।

नियय-कुल-कलंक-कारय ! कत्थ ममं जासि दिट्ठि-पह-पडिओ ?।
पुरिसो भव एस तुहं सीस-च्छेयं करेमित्ति ॥ ११३ ॥
एमाइ वाहरंतो चित्तगई गहिय-निसिय-करवालो।
अणुमग्गेणुप्पइओ[1] भगिणीए[2] विमोयणट्ठाए ॥ ११४ ॥[3]
अह तं विमोहयंतो कणगपहो आगओ नियय-नयरे।
चित्तगईवि खयरो अणुमग्गं तस्स संपत्तो ॥ ११५ ॥
तत्तो विमोहणीए विज्जाए मोहिऊण चित्तगइं।
सुरनंदणे पविट्ठो कणगपहो नियय-नयरम्मि ॥ ११६ ॥
अह सो मोहिय-चित्तो चित्तगई तत्थ बाहिरुज्जाणे।
वीसरिय-भगिणि-हरणो अवयरिओ[4] कोउहल्लेण ॥ ११७ ॥
दट्ठुं जण-संदोहं उसभ-जिणिंदस्स पवर-भवणम्मि।
जत्ता-समए मिलियं विचित्त-नेवत्थ-सच्छायं ॥ ११८ ॥
पविसिय जिणिंद-भवणं वंदिय भत्तीइ[5] पढम-जिण-नाहं।
उवविट्ठो चित्तगई विज्जाहर-नियर-मज्झम्मि ॥ ११९ ॥
पत्तो खणंतराओ जलणप्पह-पेसिओ नरो एगो।
पुच्छंतो चित्तगइं दमघोसो नाम जिण-भवणे ॥ १२० ॥
दट्ठूण य चित्तगइं पणमिय नेऊण[6] ताहि एगंते।
दमघोसो भणइ तओ भगिणीए[7] विमोयणट्ठाए ॥ १२१ ॥
उप्पइओ ताव तुमं, जलणपहो पिच्छिउंपि[8] तं सव्वं।
अक्खुहिय-मणो[9] सम्मं नवि चलिओ नियय-किरियाओ ॥१२२॥[10]
निच्चल-चित्तं दट्ठुं जलणपहं मंतं[11]-जाव-वावारं।
अह सा रोहिणि-विज्जा पच्चक्खा झत्ति संजाया ॥ १२३ ॥
भणियं च तीए पुत्तय ! अणन्न[12]-सरिसं हि सुट्ठु धीरत्तं।
ता सिद्धा तुज्झ अहं भणसु य जं मज्झ कायव्वं ? ॥ १२४ ॥
भणियं जलणपहेणं अवहरिया मज्झ भारिया जा सा।
कणगप्पहेणं, तं ताव सिग्घमाणेह मह पासं ॥ १२५ ॥
भणियं विज्जाइ[13] तओ सुणसु इमं ताव वइयरं[14] पुत्त !।
केवलि-वयणाईओ सव्वोवि हु वइयरो तस्स ॥ १२६ ॥

---

१ अनुमार्गेणोत्पतितः = अनुगत इत्यर्थः। २ B °णीइ। ३ B तिसृभिः कुलकम्। ४ अवतीर्णः। ५ A °त्तीए। ६ नीत्वा। ७ B °णीइ। ८ A पेच्छि° दृष्ट्वा (H. P. IV. 181)। ९ अक्षुब्धमनाः। १० B सव्वं। ११ B युग्मम्। १२ मन्त्रजापे व्यापारो यस्य तम्। १३ अनन्य-सदृशम् = अद्वितीयम्। १४ A °ज्जाए। १५ व्यतिकरः = प्रसङ्गः।

पन्नत्तीए कहिओ तत्तो सो आगओ तुह समीवे ।
खोहण[1]-हेउं सव्वं मायाए कयं इमं तेण ॥ १२७ ॥[2]
तुह महिला निय-गेहे अच्छइ निरुवद्दवा सुहेणं तु ।
चित्तगई पुण तेणं विमोहिओ मोहणि-पभावा ॥ १२८ ॥
सुरनंदणम्मि नयरे जिणिंद-भवणम्मि अच्छइ निविट्ठो ।
ता मा काहिसि किंचिवि एत्थत्थे पुत्त ! उव्वेवं ॥ १२९ ॥[4]
एवं भणिउं विज्जा अदंसणं झत्ति उवगया ताहे ।
अहयं जलणपहेणं पट्ठविओ तुम्ह पासम्मि ॥ १३० ॥
एवं च तेण भणिओ दमघोसेणं अमूढ-चित्तो सो ।
चित्तगई संजाओ चलिओ सह तेण निय-ठाणं ॥ १३१ ॥
एत्थंतरम्मि न्हवणे वित्त-प्पायम्मि जिण-वरिंदस्स ।
पविसइ नयरे लोगो नाणाविह-वाहणारूढो ॥ १३२ ॥

अविय ।

कोवि हु सिविया[6]रूढो आरूढो रह-वरेसु [7]चित्तेसु ।
हय-गय-अस्सतरेसुं [8]डोलिय-जुगेसु विविहेसु ॥ १३३ ॥
एत्थंतरम्मि हत्थी [9]कणगप्पह-संतिओ महा-काओ ।
मय-मत्तो उम्मिट्ठो नीहरिओ ताओ नयराओ ॥ १३४ ॥
भंजंतो गिह-दारे [11]उद्ढोसेंतो [12]वरंडए बहुसो ।
मारिंतो जण-नियरं उच्छोलिंतो रहे विविहे ॥ १३५ ॥
अह तं कयंत-सरिसं उड्ढीकय-गुरु-करं सुघोर-मुहं ।
दट्ठुं नट्ठो लोओ [14]दिसो-दिसिं मरण-भय-भीओ ॥ १३६ ॥
सोवि हु [15]पवहण-निवहं भंजंतो दंत-पाय-घाएहिं ।
[13]उच्छोलिंतो सुंडाइ हिंडए सव्वओ तत्थ ॥ १३७ ॥
कोऊहलेण गयणे परिट्ठिओ [16]पुलोइउं पयत्तो सो ।
चित्तगई मत्त-करिं [17]कयंत-वयणंव [18]दुप्पिच्छं ॥ १३८ ॥
एत्थतरम्मि एगम्मि रह-वरे पढम-जोव्वणारंभा ।

---

१ क्षोभणहेतोः=क्षोभनिमित्तम् । २ B युग्मम् । ३ अत्रार्थे । ४ B युग्मम् । ५ स्नपने वृत्तप्राये = संपूर्णे सति । ६ शिबिका = सुखासनम् । ७ चित्राः = नानाविधाः । ८ अश्वतरो = वेसरः । ९ डोलिया = शिबिकाविशेषः (H. D. IV. 11) । १० कनकप्रभसत्कः = कनकप्रभस्वामिकः । ११ उद्भ्रमयन् = नाशयन् (H. P. IV. 161) । १२ वरण्डको भित्तिः । १३ A °च्छोलंतो, छिंदन् । १४ एकस्यां दिशोऽन्यस्यां दिशि । १५ प्रवहणं = रथः । १६ द्रष्टुं (H. P. IV. 181) । १७ कृतान्तो यमस्तस्य वदनमिव । १८ दुर्दर्शम् (H. P. IV. 181) दुरालोकमित्यर्थः ।

जुवई अणन्न-रूवा बहुविह-वर-भूसणाइन्ना ॥ १३९ ॥
उम्मग्ग-पयट्टेहिं जच्च-तुरंगेहिं हत्थि-तट्टेहिं ।
भग्गम्मि रहे भूमीइ निवडिया विगय-जीयव्व ॥ १४० ॥[4]
नव-नीलुप्पल-सच्छह-विसाल-लोलंत-लोयणा वरई ।
संभग्ग-कन्न-कुंडल-विलुलिय-वर-कुंतल-कलावा ॥ १४१ ॥
विच्छिन्न-कणय-खिखिणि-नियर-पलंबंत-मेहला-दामा ।
ईसीसि-हार-पच्छन्न-थणहरा गलिय-सिर-कुसुमा ॥ १४२ ॥
विहडिय-अंगय-जुयला निवडिय-कंडया पणट्ठ-गेविज्जा ।
तुट्ट-गुण-हार-वियलिय-मुत्ताहल-सोहिय-सरीरा ॥ १४३ ॥
संभग्ग-नेउर-जुया मुसुमूरिय-रयण-मालिया-नियरा ।
भूमि-तल-लुलिय-देहा अह दिट्ठा तेण सा करिणा ॥ १४४ ॥[14]
तत्तो उज्झिय-हत्थो तीइ वहट्ठाइ करि-वरो चलिओ ।
तं दट्ठु परियरेणं गरुओ हाहा-रवो विहिओ ॥ १४५ ॥
सुसिलिट्ठ-अंगुवंगं अह तं पडिपुन्न-चंद-सम-वयणं ।
कर-गिज्झ-मज्झ-भागं वियड-नियंब-त्थलिं जुवइं ॥ १४६ ॥
दट्ठुंपि समासन्नं नाउं, गंतुं अचायमाणिं तु ।
मरण-भयाओ गाढं धवंत-सरीरयं खुद्धं ॥ १४७ ॥
ताव आरमपिक्खंतिं सतरल-तारं दिसो नियच्छंतिं ।
दट्ठूणं चित्तगई गयण-त्थो चिंतए एवं ॥ १४८ ॥[23]
हा ! हा ! काम-निहाणं महिला-रयणं विणस्सइ लग्गं ।
ओयरिऊणं गयणाउ ताहि अकम्मि सा गहिया ॥ १४९ ॥
घित्तूण सयं सहसा ठाणे निरुवद्दवम्मि नेऊण ।
सीयल-तरु-छाहाए निवेसिया कुट्टिमुच्छंगे ॥ १५० ॥

---

१ उन्मार्गप्रवृत्तैः = विमार्गपतितैः । २ जच्चो = जात्यः । ३ तट्टा = त्रस्ताः । ४ B युग्मम् । ५ सच्छहो सदृशः (N. P. 56) । ६ खिखिणी = किङ्किणी = क्षुद्रघण्टिका = 'घुघरि' इति भाषायाम् । ७ मेखला = कटीसूत्रम् । ८ विघटितं च्यस्तं अङ्गदयोः केयूरयोर्युगलं यस्याः सा । ९ कटकं = करभूषणम् । १० ग्रैवेयकम् = ग्रीवाया आभरणम् । ११ त्रुटितो गुणो यस्य स चासौ यो हारस्तस्माद् विगलितैर्मुक्ताफलैः क्षोभितशरीरा । १२ जुयं = युगम् = युगलमित्यर्थः । १३ मुसुमूरियं = भग्नम् (H. P. IV. 106) त्रुटितम् । १४ अह = असौ । १५ B चतसृभिः कलापकम् । १६ परिकरः = परिवारः । १७ नागः = हस्ती । १८ अशक्नुवतीम् । १९ क्षुब्धाम् । २० त्रातारम् = रक्षितारम् । २१ पश्यन्तीम् (H. P. IV. 181) । २२ गगनस्थः । २३ B तिसृभिः कुलकम् । २४ लग्गं = अघटमानम् (H. D. VII. 17) । २५ अवतीर्य । १६ A ताहे । २७ अङ्कः = उत्सङ्गः ।

तत्तो य उत्तरीयय-मिउ-पवणाऽऽसासियाए सो तीए ।
लज्जा-सज्झस-मउलिय-नयणेहिं पुलोइओ तत्तो ॥ १९१ ॥
चिय-परिचियंव दट्ठुं तं तरुणं गरुय-नेह-सब्भावा ।
अमएणव[1] संसित्ता जाया अह वियसिय-कवोला ॥ १९२ ॥
चित्तगईवि य तीए दट्ठूण अणोवमं तयं रूवं ।
तव्वयण-निसिय-निप्फंद-लोयणो चिट्ठई जाव ॥ १९३ ॥
ताव य तीए धाई कइवय-जुवईहिं परिगया झत्ति ।
आगंतुं उवविट्ठा भणइ तयं महुर-वाणीए ॥ १९४ ॥[2]
पर-कज्ज-करण-निरया हवंति किर सज्जणत्ति सच्चवियं[3] ।
कन्नगमेयं मोयंतेण[4] तुमए गईंदाओ ॥ १९५ ॥
ता निक्कारण-वच्छल ! तुज्झ पभावाओ जीविया एसा ।
एमाइ बहु-विगप्पं अभिनंदिय सा पुणो भणइ ॥ १९६ ॥
गच्छामि अम्ह गेहं उस्सूरं[5] वट्टए जओ इण्हिं ।
भणियं च चित्तगइणा एवं कुणहत्ति तत्तो य ॥ १९७ ॥
निय-नयराभिमुहाणं ताणं चलियाण तीए कन्नाए ।
चित्तगइ-कर-यलओ मुद्दा-रयणं लहुं गहियं ॥ १९८ ॥
नियय-कर-संठियं पुण समप्पियं तस्स ताण[6] पच्छन्नं ।
अह सा सज्झस-वेविर-देहा गंतुं पयट्टत्ति ॥ १९९ ॥
वलिय-ग्गीवं तीए अइगुरु-अणुराय-पिसुण[7]-दिट्ठीए ।
निज्झाइओ तहा सो जह जाओ कुसुमसर-विसओ ॥ १६० ॥
अह सा सहि-यण सहिया कमेण निय-पुर-वरं पविट्ठत्ति ।
चित्तगईवि य तीए जोव्वण-रूवेहिं हय-हियओ ॥ १६१ ॥
चित्त-लिहिउव्व जाओ खणंतरं विगय-अन्न-वावारो ।
तं दट्ठुं दमघोसो सविणयमेवं समुल्लवइ ॥ १६२ ॥[10]
अत्थ-गिरि-सिहरमणुसरइ दिणयरो एस वियलिय-पयावो ।
ता गम्मउ निय-ठाणे कुमार ! किमिणा विलंबेण ? ॥ १६३ ॥
तव्वयणं सोऊणं काउं आगार[11]-संवरं भणइ ।
एवं करेमु नवरं कारणमेयं विलंबस्स ॥ १६४ ॥
मह हत्थाओ पडियं मुद्दा-रयणं तु एत्थ कत्थवि य ।

---

१ अमृतेनेव । २ B युग्मम् । ३ सच्चवियं=सत्यापितं=संवादितम् । ४ मोचयता । ५ गजेन्द्रात् । ६ ऊर्ध्वं सूरो यत्र तदिति क्रियाविशेषणम् । ७ तेभ्यः (M.P.15) । ८ पिशुनं=सूचकम् । ९ निर्ध्यातः=दृष्टः । १० B युग्मम् । ११ आकारसंवरः=आकृतिगोपनम् ।

तं गवेसिउं पभाए झडत्ति अहमागमिस्सामि ॥ १६५ ॥
तं पुण गच्छसु सिग्घं कहेज्ज जलणप्पहस्स वुत्तंतं ।
ईसि हसिऊण तओ दमघोसो एवमुल्लवइ ॥ १६६ ॥
पच्चक्खम्मिवि दिट्ठे कुमार ! किं एत्थ वंक-भणिएहिं ? ।
किं नवि दिट्ठा कन्ना तुह हत्था तं[2] पगिण्हंती ॥ १६७ ॥
ता कवडं मोत्तूणं जहट्ठियं चेव साहिउं जुत्तं ।
कन्नाए मूल-सुद्धिं[3] उवलभिउं आगमिस्सामि ॥ १६८ ॥
एवं च तेण भणिओ चित्तगई विहसिऊण वज्जरइ ।
सम्मं वियाणियं ते मणो-गयं मज्झ दमघोस ! ॥ १६९ ॥
अह सो कय-प्पणामो उप्पइओ पाविओ नियं ठाणं ।
चित्तगईवि पविट्ठो जुगाइ-जिणमंदिरे रम्मे ॥ १७० ॥
वंदिय-जिणिंद-बिंबो जिण-उग्गह-वज्जियम्मि एगंते ।
तूणं उवविट्ठो समागया ताव रयणीवि ॥ १७१ ॥
अह चिंतिउं पयत्तो किं मन्ने तीइ मज्झ हत्थाओ ।
गहिउं मुद्दा-रयणं किंवा मह ढोइयं नियय ? ॥ १७२ ॥
कह णु मए नायव्वं तीए कुलं कहव सा वरेयव्वा ।
जइ सा हविज्ज महिला हविज्ज तो जीवियं सहलं ॥ १७३ ॥
तारिस-रूव-जुयाए समयं इह विसय-सेवणं जुत्तं ।
तदभावे विसयासा विडंबणा मज्झ पडिहाइ ॥ १७४ ॥
तो य कयत्थो पुरिसो लग्गिज्जा जस्स कर-यले बाला ।
रंभा-गब्भ-सुकोमल-बाहु-लया हंस-गइ-गमणा ॥ १७५ ॥
चिन्तो हा मित्तिएणं[4] गहिया अंकाम्मि सा मए सुतणू ।
अवगूहिया य गाढं जं न मए, वंचिओ तं तु ॥ १७६ ॥
पुणरवि हविज्ज जत्ता[7] हत्थि-भए भूमि-निवडिया तह सा ।
घेत्तूण जेण सहसा अवयासेज्जा[8] तयं गाढं ॥ १७७ ॥
एमाइ बहु-विगप्पं विचिंतयंतस्स तग्गय-मणस्स ।
निद्दाए समं राई खयं गया, उग्गओ सूरो ॥ १७८ ॥
अह सो पहाय-समए विहिणा वंदित्तु जिण-वरं पढमं ।
चलिओ कन्ना-कुल[10]-हर-वियाणणत्थं पुराभिमुहो ॥ १७९ ॥
पत्तो य पुरं पिच्छइ जण-रहियं सुन्न-सयल-धवल-हरं ।

---

१ गवेषयित्वा = अन्विष्य । २ तां = मुद्रिकाम् । ३ उपलभ्य = विज्ञाय । ४ A तीए । ५ कृतार्थः = कृतकार्यः । ६ इत्तिएण = एतावता । ७ जत्ता = यात्रा । ८ A घेत्तू° । ९ अवयासेज्जा = श्लिष्येत (H.P.IV.190) । १० कुलगृहम् = पितृगृहम् ।

पुर-लच्छि-विप्पमुक्कं [1]उव्वसियं अडवि-[2]पंडिरूवं ॥ १८० ॥
अह पिच्छिऊण तं सो विम्हिय-हियओ मणेण चिंतेइ ।
कत्तो हंत ! [3]अकंडे पुरमेयं उव्वसं जायं ? ॥ १८१ ॥
किं होज्ज इंदयालं अहवा सच्चं हि [4]उव्वसं एयं ।
किं कुविएण सुरेणं अवहरियमिमाओ ठाणाओ ॥ १८२ ॥
अहवा भयाओ कस्सवि नट्ठो लोगो इमाओ नयराओ ।
एवं विचिंतयंतो चित्तगई पविसई जाव ॥ १८३ ॥
तावय [5]संमुहमिंतो एगो पुरिसो पुलोइओ तेण ।
उवयार-पुव्वयं सो महुर-गिराए इमं भणिओ ॥ १८४ ॥
भद्द-मुह ! किंनिमित्तं [6]उव्वसियं पुर-वरं इमं सहसा ।
तत्तो य तेण भणियं [7]साहिज्जंतं निसामेहि ॥ १८५ ॥
ताव सुपसिद्धमेयं विज्जा-पन्नत्ति-गव्विओ सूरो ।
पालइ पुर-वरमेयं कणगप्पहो खयर-रायत्ति ॥ १८६ ॥
जलणप्पहस्स जेट्ठस्स भाउणो पिउ-विदिन्न-रज्ज-पयं ।
उद्दालिऊण जेणिह अहिट्ठियं अप्पणा चेव ॥ १८७ ॥
नीसारिओ य भाया जिट्ठो ससुरस्स सो गओ नयरे ।
एसोवि इमम्मि पुरे अच्छइ रज्जं अणुहवंतो ॥ १८८ ॥
ससुरेण भाणुगइणा किल विज्जा रोहिणी उ से दिन्ना ।
सो साहिउं पयत्तो सिट्ठं च इमस्स विज्जाए ॥ १८९ ॥
तत्तो तव्विग्घट्ठा राया कणगप्पहो गओ तत्थ ।
न य खोभिओ स तेणं मणेण भीओ तओ एसो ॥ १९० ॥
निय-नयराभिमुहेणं आगच्छंतेण अन्न-चित्तेण ।
कहवि हु पमाय-वसओ जिण-भवणं लंघियमणेण ॥ १९१ ॥
पुव्वं धरणिंदेणं एसो [8]सँमओ कओ नहयराण ।
जिण-भवण-साहु-पडिमाण लंघणं एत्थ जो काही ॥ १९२ ॥
तस्स खयरा[9]हमस्स ओ विज्जा-च्छेओ भविस्सई सहसा ।
एवं वेयड्ढ-नगे अइविदियं सयल-खयराण ॥ १९३ ॥[10]
तत्तो इमस्स रन्नो जिण-भवणं लंघियंति रुट्ठेण ।
धरणेण [11]तक्खणिच्चिय विज्जा-च्छेओ कओ भद्द ! ॥ १९४ ॥

---

१ उव्वसियं=उद्वसितम्, उव्वसं=उद्वसम्=नरनिवासरहितम् । २ प्रतिरूपं=सदृशम् । ३ अकाण्डे=अकाले । ४ संमुखमायन्=आगच्छन् । ५ B तिसृभिः कुलकम् । ६ क्रियमानम् (N.P.12) A °हिप्पंतं । ७ समयः=संकेतः । ८ नभश्चराणां=विद्याधराणाम् । ९ खचराधमस्य=विद्याधरापशदस्य । १० B युग्मम् । ११ तत्क्षणेएव ।

जलणप्पहस्स विज्जा सिद्धत्ति वियाणिऊण कणगपहो।
विज्जा-रहिओ इहयं ठाउमसत्तोत्ति अह नट्ठो ॥ १९५ ॥
गंगावत्तम्मि गओ भय-भीओ दक्खिणाए सेढीए।
सिरि-गंधवाहणस्स ओ सरणं सह नाइ-वग्गेणं ॥ १९६ ॥
नाऊण वइयरमिणं खुहिओ सव्वोवि नायरो लोगो।
पहु-रहिओ भय-भीओ अवरोप्परमेवमुल्लवइ ॥ १९७ ॥
अम्हाण पहू नट्ठो न य सक्कइ वासिउं पुरं एयं।
तेण विणा ता अम्हं न जुत्तमिह अच्छिउं इण्हिं ॥ १९८ ॥
को कुणइ अम्ह रक्खं एत्थ वसंताण नाह-रहियाण।
सव्वेसिं तेण उचियं पुरमेयं उज्झिउं सिग्घं ॥ १९९ ॥
एवं विणिच्छियम्मी नयर-महंतेहिं मंत-कुसलेहिं।
सव्वोवि जणो नट्ठो जायं अह सुन्नयं नयरं ॥ २०० ॥
आसज्ज कारणमिणं उव्वसियं तेण पुर-वरं एयं।
चित्तगई भणइ तओ कत्थ गओ सो जणो भद्द ! ? ॥ २०१ ॥
तत्तो य तेण भणियं कोवि जणो गयण-वल्लहे नयरे।
कोवि गओ विजयपुरे कोवि हु इह वेजयंतम्मि ॥ २०२ ॥
सत्तुंजयम्मि कोवि हु अरिंजए कोवि तह गओ लोओ।
अन्नो नंदण-नयरे अवरो विमलम्मि नयरम्मि ॥ २०३ ॥
रहनेउरम्मि कोवि हु आणंदपुरम्मि अरिजए कोवि।
सगडामुहम्मि कोवि हु पुरीए तह वेजयंतीए ॥ २०४ ॥
कोवि हु रयणपुरम्मि सिरिनयरे रयणसंचयं कोवि।
नयरम्मि जलावत्ते कोवि गओ संखनाभम्मि ॥ २०५ ॥
अवरावर-नयरेसुं पंडिवक्ख-समासएण पुर-लोओ।
सव्वोवि हु विक्खिरिओ सेंतुय-पुंजोव्व वाय-हओ ॥ २०६ ॥
एवं भणिऊण नरो विहिय-पणामो स गंतुमारद्धो।
चित्तगईवि य ताहे सोचा तव्वयणयं सहसा ॥ २०७ ॥
पहउव्व मोग्गरेणं गिलिओ इव रक्खसेण खुहिएण।
वज्जेण ताडिओ इव दुक्खं अइदूसहं पत्तो ॥ २०८ ॥
अह चिंतिउं पयत्तो दट्ठव्वा कत्थ सा मए बाला।

---

१ स्थातुमशक्त इति। २ ज्ञातिवर्गेण = स्वजनसमूहेन। ३ परस्परम् (N. P. 71)। ४ आसितुम् = स्थातुम्। ५ आसाद्य। ६ B जयवे°। ७ A °चमे। ८ प्रतिपक्षसमाश्रयेण = शत्रुभयेन। ९ विक्खिरिओ = विकीर्णः। १० सक्तुकः = सृष्टयवादिचूर्णः (S. K.)। ११ श्रुत्वा। १२ प्रहत इव। १३ क्षुधितेन। १४ B युग्मम्।

मह हियय-कयाणंदा एवं विहियम्मि हय-विहिणा ! ॥ २०९ ॥
एत्थवि नयरे तीए कुल-कोडि-समाउलम्मि विउलम्मि ।
दंसणमवि अइदुलहं अवियाणिय-कुल-हराए उ ॥ २१० ॥
इण्हिं पुण नाणाविह-नयरेसुं पवसियम्मि लोयम्मि ।
दइयाए पउत्तीयवि वियाणणे संभवो नत्थि ॥ २११ ॥
ता किं करेमि इण्हिं हय-विहिणा विहडियम्मि एयम्मि ।
लब्भिज्ज कह पउत्ती कहवा मह दंसणं होज्जा ? ॥ २१२ ॥
को पुच्छिज्जउ नामं को मह साहिज्ज कुल-हरं तीए ? ।
जत्थ गया मम दइया अक्खिज्जा पुर-वरं को तं ? ॥ २१३ ॥
कहव तुंडि-जोगओ सा दिट्ठा अम्हेहिं हय-विहि-निओगा ।
इण्हिं पुण दट्ठव्वा को जाणइ कत्थव नवत्ति ? ॥ २१४ ॥
तीए नामक्खराइं विरह-पिसायस्स मंत-भूयाइं ।
सुइ-गोयरं गयाइं न मज्झ हा ! कत्थ वच्चामि ? ॥ २१५ ॥
हा ! हियय ! कास झूरसि निब्बंधं मुंच तम्मि लोयम्मि ।
अज्जवि का तुह आसा ठाणंपि अयाणमाणस्स ? ॥ २१६ ॥

अभविय ।

जइ डज्झसि ता डज्झसु कुट्टसि हे हियय ! न हु निवारेमि ।
दइयाए जं पउत्तीवि दुल्लहा संपयं जाया ॥ २१७ ॥
अहवा किं इमिणा चिंतिएण अइगरुय-विसाय-गब्भेण ।
अवलंबिय धीरत्तं किंचि उवायं विचिंतेमि ॥ २१८ ॥
जेण उवाय-पयट्टा पुरिसा पाविंति इच्छियं अत्थं ।
सुम्मइ लोयम्मि जओ लब्भइ सुविणं सुयंतेहिं ॥ २१९ ॥
एसो य इह उवाओ भमामि सव्वेसु खयर-नयरेसु ।
मा कहय कोवि कत्थवि तीए पउत्तिंपि साहिज्जा ॥ २२० ॥
दीसिज्ज अहव, सक्खा परिब्भमंतेहि कम्मिवि पुरम्मि ।
चंदमुही सा बाला, तहा य अइसुंदरं चेव ॥ २२१ ॥
एवं विणिच्छियत्थो सो हं भो चित्तवेग ! चित्तगई ।
दइया-विओय-गुरु-दुक्ख-वज्ज-निद्दलिय-मण-सेलो ॥ २२२ ॥
परिचत्त-बंधु-वग्गो अह गुरु-अणुराय-परवसो तत्तो ।
एगागी वेयड्ढे उत्तर-सेढीए नयरसु ॥ २२३ ॥
सव्वेसुवि परिभमिओ न य लद्धा तीए कत्थविं पउत्ती ।

---

१ B तीइ । २ विपुले । ३ प्रोषिते A वासि° । ४ आख्यायात् । ५ दैवज्ञात् । ६ स्मरामि (H. P. IV. 74) । ७ खपद्भिः । ८ B तीइ । ९ शैलः = पर्वतः ।

तत्तो य दक्खिणाए सेणीए आगओ अहयं ॥ २२४ ॥
तत्थवि पुरेसु केसुवि आहिंडिय इच्छियं अपाविंतो ।
अज्ज पुणो इह पत्तो तुह नयरे कुंजरावत्ते ॥ २२५ ॥
एयम्मि य उज्जाणे मह पविस्संतस्स सोहणो सउणो ।
संजाओ तह फुरिया दाहिण-बाहू तहा नयणं ॥ २२६ ॥
तत्तो वियप्पियं मे अवस्समज्जेव होहिई तीए ।
दइयाए दंसणं, अहव किंचि अइसोहणं अन्नं ॥ २२७ ॥
एवं विचिंतयंतो पत्तो हं एत्थ कयलि-गेहम्मि ।
काऊण पाय-सोयं उवविट्ठो कुट्टिमुच्छंगे ॥ २२८ ॥
ताव य खणंतराओ समागया सुयणु ! मज्झ निद्दत्ति ।
सोऊण तुज्झ सद्दं झत्ति पबुद्धो अहं तत्तो ॥ २२९ ॥
केण इमं उल्लवियंति चिंतिउं जा दिसाओ पुलएमि ।
ताव य तुमं हि दिट्ठो पलंबमाणो तरु-लयाए ॥ २३० ॥
हा ! हा ! अणंग-रूवो कह णु जुवाणो विणस्सए लग्गो ? ।
एवं विचिंतिऊणं हाहा-सद्दं करेमाणो ॥ २३१ ॥
पत्तो तुज्झ समीवे छिन्नो अह पासओ मए सहसा ।
भो चित्तवेग ! सेसं पच्चक्खं चेव तुह सव्वं ॥ २३२ ॥[४]
तं जं तुमए पुट्ठं कह णु तुमं भद्द ! नियय-दइयाए ।
ठाणंपि नेय जाणसि तं सव्वं साहियं एयं ॥ २३३ ॥
तो दुलहं मणुयत्तं दट्ठूणं रूव-जोव्वण-समेयं ।
महिलामित्तस्स कए न हु मरणं होइ कायव्वं ॥ २३४ ॥
भो चित्तवेग ! जइवि हु पिय-विरहे दूसहं हवइ दुक्खं ।
उत्तम-कुल-प्पसूयाण तहवि एयं न जुत्तंति ॥ २३५ ॥
जाणामि अहंपि इमं मण-वल्लह-माणुसस्स विरहम्मि ।
नरए नेरइयस्सव उप्पज्जइ दारुणं दुक्खं ॥ २३६ ॥
तहवि हु न होइ जुत्तो अप्प-वहो किंतु कोवि हु उवाओ ।
चिंतेयव्वो जह सा पाविज्जइ हियय-वल्लहिया ॥ २३७ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं वज्जरिए तेण चित्तगइणा ओ ।
दीहं नीससिऊणं एवं हि मए समुल्लवियं ॥ २३८ ॥
वोलीणा तीइ कहा न हु इण्हिं अत्थि कोवि उवाओ ।
अज्जेव य रयणीए जं होही तीइ वीवाहो ॥ २३९ ॥

---

१ शकुनः । २ पादशौचम् । ३ पश्यामि (H. P. IV. 181) । ४ B युग्मम् ।
५ °लामेत्त° । ६ नैरयिकः = नरकजीवः । ७ A तीए ।

चित्तगई भणइ तओ एक्कोवि य तीए पावणोवाओ ।
मह फुरइ माणसम्मी जइ तुह पडिहासए सुयणु ! ॥ २४० ॥
भणियं च मए को सो तत्तो सो भणइ भद्द ! निसुणेसु ।
किल एसो कुलायारो दक्खिण-सेढीए खयराण ॥ २४१ ॥
कन्ना विवाह-समए एकल्ला पूयए कुसुमबाणं ।
निय-कुल-कमागयं अह परिणिज्जइ सा तओ पच्छा ॥ २४२ ॥
तं कममणुपालिंती सा एही मयण-पूयण-निमित्तं ।
अम्हे पुण दोवि जणा पुव्वं चिय इत्थ पविसामो ॥ २४३ ॥
अह तीए आगयाए नेवत्थं तीए [2]संतयं अहयं ।
घित्तूण इत्थि-रूवो गच्छिस्सं वरय-पासम्मि ॥ २४४ ॥
घित्तूण कणगमालं तं पुण नासिज्ज [3]तक्खणा चेव ।
अहयंपि उवाएणं नासिस्सं [4]लद्ध-पत्थावो ॥ २४५ ॥
एवं हि कए तीए संपत्ती अत्थि, नन्नहा भद्द ! ।
तह देवयाए वयणं होज्जा एवं च सच्चंति ॥ २४६ ॥

किंच ।

पुरिसेण [5]पुरिसयारो कायव्वो ताव इच्छियत्थम्मि ।
विहिणो निओगओ पुण हवइ हु कज्जस्स [6]निप्फत्ती ॥ २४७ ॥
एवं च तेण कहिए उचिए उवाए
आगामियं गरुय-दुक्खमचिंतिऊणं ।
भो सुप्पइट्ठ ! वयणं [7]पडिवन्नयं से
तिव्वाणुराग-परिमोहिय-माणसेण ॥ २४८ ॥
साहु-वणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि कणगमाला-पावण-उवएस-सूयगो भणिओ ।
सुरसुंदरी-कहाए पंचमओ वरं परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ पञ्चमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ छ ॥ १२५० ॥

इत्थंतरम्मि सूरो भमिऊणं गयण-मंडलमसेसं ।
अवर-समुद्दं पत्तो पह-खिन्नो [8]मज्जणत्थंव [9]व ॥ १ ॥

---

१ एष्यति । २ सत्कं = संबन्धि । ३ तत्क्षणात् । ४ लब्धप्रस्तावः = प्राप्तप्रसङ्गः । ५ पुरुषकारः = प्रयत्नः । ६ निष्पत्तिः = सिद्धिः । ७ प्रतिपन्नकम् = अङ्गीकृतम् । ८ एत्थं° । ९ मज्जनार्थमिव = स्नानार्थमिव ।

भणियं च चित्तगइणा अन्नाया एव एत्थ पविसामो ।
मयणस्स गिहे संपइ पत्थुअ-अत्थस्स हेउम्मि ॥ २ ॥
तत्तो य मए भणियं एवं होउत्ति डट्ठिया दोवि ।
[1]उच्चिणिय कइवयाइं पुप्फाइं तत्थ उज्जाणे ॥ ३ ॥
पविसिय मयणस्स गिहे पूइय मयणं च एवमुल्लवियं ।
भयवं ! तुह प्पसाया संपज्जओ इच्छियं अम्ह ॥ ४ ॥[3]
एवं भणिऊण तओ दोवि निल्लुक्का अणंग-पट्ठीए ।
रयणीए जाममित्ते बोलीणे किंचि-अहियम्मि ॥ ५ ॥
बहु-परियण-परियरिया गिज्जंता पवर-मंगल-सएहिं ।
वज्जंतेण य विविहं नाणाविह-तूर-निवहेण ॥ ६ ॥
निय-सहि-यणेण सहिया आरूढा उत्तिमाए सिवियाए ।
कय-मंगलोवयारा सिय-भूसण-भूसिय-सरीरा ॥ ७ ॥
सिय-वसण-पाउयंगी[6] आबद्ध-सुगंध-कुसुम-आमेला[7] ।
पत्ता ओ कणगमाला दारे अह काम-गेहस्स ॥ ८ ॥[8]
उत्तिन्ना सिवियाओ पूयण-उवगरणयं गहेऊणं ।
धरिऊण दार-देसे सयलं निय-परियणं ताहे ॥ ९ ॥
एगागिणी पविट्ठा मयरद्धय-बिंब-पूयण-निमित्तं ।
पविसित्तु भवण-दारं अग्गलियं ताए[10] बालाए ॥ १० ॥[11]
संपूइऊण कामं अह सा निवेडेवि[12] तस्स चलणेसु ।
दीहं नीससिऊणं गलंत-थूलंसु-नयणिल्ला ॥ ११ ॥
लहु-सद्देणं एयं सोवालंभं[13] सगग्गरं[14] भणइ ।
निज्जिय-सुर-मणुओवि हु पहरसि इत्थीण किं भयवं ! ? ॥ १२ ॥[15]
जइ मज्झ तम्मि लोए भयवं ! गरुओ कओ हु अणुराओ ।
ता कीस तं पमोत्तुं घडसि ममं अन्न-लोएणं ? ॥ १३ ॥

अत्रं च ।

सुम्मंति इत्थ लोए पंचेव सिलीमुहा[16] ओ किल तुज्झ ।
नवरं ममं पडुच्चा[17] सहस्स-बाणोव्व तं जाओ ॥ १४ ॥
जइ ताव मज्झ पहरसि पहरसु को तं निवारइ भयवं ! ।

---

१ B इत्थ । २ उच्चित्य = प्रचायीकृत्य । ३ B युग्मम् । ४ निलुक्का = निलीनौ (H. P. IV. 55) । ५ गीयमाना । ६ पाउयंगी = प्रावृताङ्गी । ७ आमेलो = आपीडः = अवतंसः । ८ B चतसृभिः कलापकम् । ९ अर्गलितम् । १० B ताइ । ११ B युग्मम् । १२ निपत्य । १३ सोपालम्भं = साक्षेपवाक्यम् । १४ सगद्गदम् । १५ B युग्मम् । १६ शिलीमुखाः = बाणाः । १७ पडुच्चा = प्रतीत्य ।

नवरं तह मह पहरसु कयंत-भवणे जह वयामि ॥ १५ ॥
तुमए पुण तह पहया जह न मया नेय जीविया अहयं ।
ता किं भणामि इण्हिं सरणम्मि समागया तुज्झ ? ॥ १६ ॥
दड्ढस्स हुयवहेणं सो चेव जहोसहं तु लोयस्स ।
तुमए पीडिय-देहा तह सरणं तुज्झ अल्लीणा ॥ १७ ॥
जइ मज्झ तुमं तुट्ठो देहि वरं पत्थिओ मए एयं ।
मा मह हविज्ज एरिस-विडंबणा अन्न-जम्मेवि ॥ १८ ॥
ताव इमो मह जम्मो पिय-जण-आसाए वोलिओ अहलो ।
तं चिय दइयं दिज्जसु भयवं ! मह अन्न-जम्मेवि ॥ १९ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊणं ताहि कणगमालाए ।
विअलंत-थूल-अंसुय-पवाह-संसित्त-सिहिणाए ॥ २० ॥
नाणाविह-रयण-विणिम्मियम्मि पसरंत-विमल-किरणम्मि ।
गब्भ-हर-दार-निहिए रम्मे अह तोरणे तीए ॥ २१ ॥
बद्धो निउत्तरीएण पासओ ताहि सा पुणो भणइ ।
एसा मरामि संपइ कुसुमाउह ! तुज्झ पुरओ हं ॥ २२ ॥
मा मह भणिज्ज कोवि हु विहियमजुत्तंति कणगमालाए ।
एत्तियमित्तं कालं विमालियं जेण आसाए ॥ २३ ॥
इण्हिं पुण न हु सक्का काउं भंगं तु निय-पइन्नाए ।
तं मोत्तुं हियय-दइयं न लग्गए मह करे अन्नो ॥ २४ ॥
अन्नं च देवयाओ ! अलियं जंपंति नेय कइयावि ।
तंपि हु अन्नह जायं मज्झ अउन्नेहिं पावाए ॥ २५ ॥
अहव कवडेण केणवि पिसाय-रूवेण वंचिया तइया ।
नहवाहण-भत्तेणं अहवा खयरेण केणावि ॥ २६ ॥
ता संपयंपि मा होज्ज मज्झ अभिवंछियत्थ-वाघाओ ।
भयवं ! तुह प्पसाया सिज्झउ मरणं अविग्घेण ॥ २७ ॥
पिय-विरह-गरुय-मोग्गर-जज्जरिय-मणाए मज्झ पावाए ।
मरणं होज्ज न होज्ज व अज्जवि आसंकए हिययं ? ॥ २८ ॥
पिय-विरह-दुक्ख-समणं लब्भइ मरणंपि गरुय-पुन्नेहिं ।

---

१ मृता । २ हुतवहः = अग्निः । ३ स एव = अग्निरेव । ४ आलीना (H. P. IV. 54) । ५ वोलिओ = गतः (H. P. IV. 162) । ६ गर्भगृहम् = गृहाभ्यन्तरप्रदेशः । ७ निजोत्तरीयेण = स्वीयोत्तरवस्त्रेण । ८ B तिसृभिः कुलकम् । ९ विगालितं विलम्बितमित्यर्थः । १० पइन्ना = प्रतिज्ञा । ११ अपुण्यैः । १२ वाघाओ = व्याघातः ।

तं जइ हविज्ज इण्हि सुकयत्था होज्ज ता अहयं ॥ २९ ॥
एवं भणियं तीए मुक्को अप्पा अहोमुहो झत्ति।
तुरियं[1] गंतूण मए छिन्नो अह पासओ तीए ॥ ३० ॥
गहिऊण तयं अंके ताहे सणियं[2] मए इमं भणिया।
निज्जिय-सुरासुरिंदो तुट्ठो तुह सुयणु ! रइ-नाहो ॥ ३१ ॥
असरिस-साहस-आवज्जिएण[3] मयरद्धएण तुह सुयणु !।
एयम्मि चेव जम्मे उवणीओ सो जणो एसो ॥ ३२ ॥
किज्जउ कंठ-ग्गहणं गाढं उक्कंठिओ जणो तुज्झ।
एवं भणिया बाला लज्जाए[4] अहोमुही जाया ॥ ३३ ॥
चित्तगईवि य ताहे समागओ तम्मि चेव ठाणम्मि।
तत्तो य मए भणियं वर-मित्तो एस मह सुयणु ! ॥ ३४ ॥
तुज्झ विओए सुंदरि ! अप्प-वहे उज्जओ अहमिमेण।
विणिवारिओ अकारण-वच्छल्ल-जुएण धीरेण ॥ ३५ ॥
तुह पावणे उवाओ एसो मह साहिओ इमेणेव।
एएण सहाएणं सिज्झिस्सइ[5] इच्छियं अम्ह ॥ ३६ ॥
कन्ना-सहाव-सुलहं उज्झित्ता सज्झसं सुयणु ! तम्हा।
निय-नेवत्थं सव्वं झत्ति समप्पेसु एयस्स ॥ ३७ ॥
काऊण तुज्झ रूवं जेण इमो सुयणु ! वच्चए बाहिं।
परियण-विमोहणट्ठा पर-कज्ज-समुज्जओ धीरो ॥ ३८ ॥
एवं च मए भणिया सहरिस-हियया करेइ तं सव्वं।
अह देवि निलुक्काइं पुणरवि मयणस्स पट्ठीए ॥ ३९ ॥
चित्तगईवि य तीए नीसेसं निविसिऊण[6] नेवत्थं।
उग्घाडिउं दुवारं[7] आरूढो झत्ति सिवियाए ॥ ४० ॥
अह तम्मि गए लोए नीसद्दं जाणिऊण तं भवणं।
भणिया य मए एसा सुंदरि ! किं इण्हि कायव्वं ? ॥ ४१ ॥
ओणयं[8]-मुहीए तीए सज्झस-वस-कंपमाण-गत्ताए[9]।
कहकहवि हु उल्लविओ खलंत-अव्वत्त-वाणीए ॥ ४२ ॥
गुरु-विरह-पीडियाए पिययम ! तं पाविओ तुडि-वसेण।
कुणसु सयं जं जुत्तं सरणम्मि समाणया तुज्झ ॥ ४३ ॥[10]
एवं तीए भणिए गंधव्व-विहीए सा मए बाला।

---

१ त्वरितम्। २ शनैः। ३ आवर्जितः = प्रसन्नः। ४ B °ज्जाइ। ५ सेत्स्यति= सिद्धं भविष्यति। ६ स्वात्मानं = मयम्। ७ बहिः। ८ निवेश्य। ९ द्वारम्। १० अवनतमुखयातया। ११ गत्तं = गात्रं = शरीरम्। १२ B युग्मम्।

परिणीया तं मयणं देवं काऊण संक्खिणयं ॥ ४४ ॥
अवणित्तु[2] कमेण तओ सज्झसमेईइ विविह-वयणेहिं ।
खणमेगं रमिऊणं सुत्तो आलिंगिऊण तयं ॥ ४५ ॥
निद्दा-विगमे य मए वज्जरियं सुयणु ! वच्चिमो इण्हिं ।
एरिसमायरिऊणं न हु जुत्तं अच्छिउं एत्थ ॥ ४६ ॥
दीहं नीसासिएणं अह भणियं तीइ हियय-दइयाए ।
हा अज्ज-उत्त[3] ! जुत्तं कम-पत्तं आसि मह मरणं ॥ ४७ ॥
मज्झ निमित्ते पाविसि सामिय ! जं गरुय-आवइं इण्हिं ।
नहवाहणो पयंडो[4] विज्जा-बल-दप्पिओ[5] तह य ॥ ४८ ॥
नासंताणवि अम्हं न नाह ! सरणं तु विज्जए किंचि ।
ता तुह वइरिणि-रूवा जाया परमत्थओ अहयं ॥ ४९ ॥
तुह-विरह-तावियाए न आसि मह सामि ! तारिसं दुक्खं ।
जं तुह नाह ! विवत्ति[6] संभाविय इण्हि संजायं ॥ ५० ॥
लद्धोवि नाह ! कहवि[7] हु मज्झ अउन्नाए होसि न हु इण्हिं ।
पुन्न-रहियाण अहवा पत्तंपि हु विहडए[8] सहसा ॥ ५१ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिउं अवलम्बिऊण मह कंठे ।
गुरु-दुक्ख-निब्भराए रुन्नं अह तीए बालाए ॥ ५२ ॥
तत्तो य मए भणियं सुंदरि ! किं सोयमसरिसं वहसि ? ।
लद्धं जं लहिअव्वं इण्हिं जं होउ तं होउ ॥ ५३ ॥
तुह संगम-रहियाणं मरणं जइ होज्ज, होज्ज ता दुक्खं ।
इण्हिं पुणम्ह सुंदरि ! मरणेवि हु नत्थि दुक्खंति ॥ ५४ ॥

किञ्च ।

एसो अचिंतिओवि हु जह जाओ संगमो सह तुमाए ।
तह चेव मा कयावि हु अन्नंपि हु सोहणं होज्जा ॥ ५५ ॥
कीरउ ताव उवाओ अहलो जइ होइ होउ, को दोसो ? ।
मंचय-वडियाण पुणो तहट्ठिया चेव भूमित्ति ॥ ५६ ॥
नहवाहण-खयरं तं दट्ठूण मए इमं कयं सुयणु ! ।
भवियव्वयाए दिट्ठं होज्जा जं किंचिमह उचियं ॥ ५७ ॥
अब्भुवगयं[10] हि मरणं नासिज्जइ तहवि ताओ खयराओ ।
जल-चव्वणुज्जयाणं[11] मा कहवि हु एइ गुंलओ[12]वि ॥ ५८ ॥

---

१ साक्षिकम् । २ अपनीय=दूरीकृत्य । ३ आर्य-पुत्र ! । ४ प्रचण्डः । ५ दप्पिओ=दृप्तः । ६ विपत्तिः । ७ विघटते=नश्यति । ८ लब्धा । ९ ▲ कहावि । १० अभ्युपगतम्=अङ्गीकृतम् । ११ जलचर्वणोद्यतानाम् । १२ गुडकः ।

ता सुयणु ! मुंच सोयं वच्चामो रयणसंचए ताव ।
कालोचियं च पच्छा दिट्ठं दिट्ठं करिस्सामो ॥ ५९ ॥
तत्तो य तीए समयं नीहरिओ पणमिऊण रइ-नाहं ।
अह तीए कंठ-लग्गो उप्पइओ गयण-मग्गम्मि ॥ ६० ॥
रागंधयार-मोहिय-नराण दट्ठुंव तारिसं चरियं ।
दूरं नासिय-तिमिरो अह सहसा उग्गओ सूरो ॥ ६१ ॥
तत्तो य तीए भणियं सामिय ! गाढं पिवासिया[1] अहयं ।
सूसइ गलयं अज्जवि केदूरे[2] अम्ह तं नयरं ? ॥ ६२ ॥
दूरे अज्जवि नयरं सुंदरि ! इत्थ वण-निगुंजम्मि ।
ओयरिमो जं होही इत्थ जलं एव[3] मे भणिए ॥ ६३ ॥
तत्तो दोवि जणाइं अवइन्नाइं[4] वणम्मि रम्मम्मि ।
सीयल-जल-पडिपुन्नं अह दिट्ठं तत्थ निज्झरणं ॥ ६४ ॥
पाऊण जलं अह सा पत्तल-तरु-छाहियाए[5] उवविट्ठा ।
काउं सरीर-चिंतं अहमवि तत्थेव आयाओ ॥ ६५ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं खणंतरं वीसमामि जा तत्थ ।
ताव य निसुओ[6] सद्दो आसन्ने केलि-गेहम्मि ॥ ६६ ॥
जाया सत्थ-सरीरा सुंदरि ! वच्चामु इण्हि निय-ठाणं ।
एयं सद्दं सोउं एस विगप्पो मह्मुप्पन्नो ॥ ६७ ॥
नूणं चित्तगइस्स य एसो सद्दो न होइ अन्नस्स ।
एयम्मि वण-निगुंजे अहवा को संभवो तस्स ? ॥ ६८ ॥
एवं विंचिंतियम्मी कयली-गेहाओ ताओ गुविलाओ[7] ।
तरुण-महिला-समेओ चित्तगई झत्ति नीहरिओ ॥ ६९ ॥
तत्तो गंतूण मए सहरिसमालिंगिओ स नेहेणं ।
अहमवि तेणं, तत्तो उवविट्ठा दोवि तत्थेव ॥ ७० ॥
तत्तो य मए भणिओ नीहरिएणं तु मयण-गेहाओ ।
किं मित्त ! तुमे विहियं विमोहिओ परियणो[8] कहवा ? ॥ ७१ ॥
कहव तुमं निच्छुट्टो का वा एसा मणोहरागारा ।
महिला, कत्थ व पत्ता, साहसु मह सव्वमेयंति ? ॥ ७२ ॥
चित्तगई भणइ तओ निसुणसु भो चित्तवेग ! एग-मणो ।
काऊण कणगमाला-रूवमहं ताव नीहरिओ ॥ ७३ ॥

---

१ पिपासिता = तृषिता । २ कियद्दूरम् । ३ एवमे = एवं मया । ४ अवतीर्णौ । ५ ब °याइ । ६ श्रुतः (N. P. 31) । ७ गुपिलं = गहनम् । ८ परिजनः = स्वजनः । ९ निर्मुक्तः ।

आरूढो सिबियाए पत्तो य कमेण वर-समीवम्मि ।
विज्जाहरि-गण-गिज्जंत-विविह-वर-मंगलुप्पीलो[1] ॥ ७४ ॥
लग्गे समागयम्मी गहिओ मह कर-यलो सहरिसेण ।
नहवाहणेण, तत्तो कमेण वत्तो य वीवाहो ॥ ७५ ॥
नहवाहणस्स पुरओ नेट्टं[2] विविहंगहार-सोहिल्लं ।
पारद्धं वार-विलासिणीहिं वर-गेय-संवलियं ॥ ७६ ॥
एत्थंतरम्मि[3] एगा जुवई आगम्म कर-यलं नियय[4] ।
मुद्दा-रयण-समेयं दंसइ मह सज्झसुप्फुण्णा[5] ॥ ७७ ॥
तं दट्ठुं चिंतियं मे एसा सा मज्झ संतिया मुद्दा ।
हत्थि-भय-मोइयाए जा गहिया तीए कन्नाए ॥ ७८ ॥
अइगुरुयं अंगुट्ठिं[6] मणयं ओसारिउं[7] मए तत्तो ।
अवलोइया[8] य एसा सहसा अह पच्चभिन्नाया ॥ ७९ ॥
एसा सा मह दइया हत्थि-भए जा विमोइया तइया ।
विहिणो निओगओ कह जाया हग्गावंणापच्छं[9] ॥ ८० ॥
पेच्छ अइदुग्घडंपि हु सहसा कह मज्झ दंसणं जायं ? ।
अणुकूलो अहव विही किंवा तं जं नवि करेइ ? ॥ ८१ ॥
एवं विचिंतिऊणं निदंसिओ निय-करो मए तीए ।
पुव्वं समप्पियाए तीए मुद्दाए संजुत्तो ॥ ८२ ॥
कन्ने होउं तीए आसन्न-सहीयं[10] साहियं एयं ।
अवनिद्दएण[11] दुक्खइ[12] सीसं किर कणगमालाए ॥ ८३ ॥
ता एसा खणमेगं असोग-वणियाइ सुवइ[13] लग्गत्ति[14] ।
तुम्हे एत्थ ठियाओ जहा-सुहं चेव अच्छाह ॥ ८४ ॥
वत्ते पुण पेक्खणए जाणाविज्जाउ[15] अम्ह सिग्घंति ।
एवं भणिउं तीए उट्ठविओ चित्तवेग ! अहं ॥ ८५ ॥
तत्तो तीए समयं पवर-घरुज्जाण-तिलय-भूयाए ।
वियसंत-सुरहि-मंजरि-मयरंदामोय-सुहियाए[16] ॥ ८६ ॥
पत्तो रमणीयाए असोग-वणियाए सहरिसं तीए ।
दिन्नम्मि आसणम्मी उवविट्ठो, सावि मह पुरओ ॥ ८७ ॥[17]

---

१ उप्पीलो = समूहः (H. D. I. 126) । २ नाट्यम् । ३ B इत्थं° । ४ उप्फुण्णा = पूर्णा (N. P. 17) । ५ अङ्गुलीयकम् । ६ अपसार्य । ७ अवलोकिता । ८ B °वणीप° । ९ कर्णे । १० A °हीए । ११ अपनिद्रकेण = निद्राया अभावेन । १२ दुःखं करोति = दुःखयति । १३ स्वपिति । १४ ज्ञाप्यताम् । १५ सुहया = सुभगा सुखदा वा । १६ B युग्मम् ।

अह सा सज्झस-भरिया जाहे न चएइ किंचि वज्जरिउं।
ताहे नियय-पउत्ती सव्वावि हु चित्तवेग! मए ॥ ८८ ॥
पुव्वं जा तुह कहिया तीएवि हु सा मए समासेण।
कहिया य जाव इत्थं इत्थीरूवेण आयाओ ॥ ८९ ॥
सुंदरि! तुज्झ विओगे गुरु-दुक्खं माणसं मए पत्तं।
भमिओ तुज्झ निमित्ते सव्वेसुवि खयर-नयरेसु ॥ ९० ॥
ता लज्जं मोत्तूण साहसु किं तुज्झ नामधेयंति।
कम्मि कुले तुह जम्मो किंवा नामं तु ते पिउणो? ॥ ९१ ॥
कहवि पुरे इह पत्ता पभूय-लोयस्स मज्झयारम्मि।
इत्थीरूवोवि अहं विन्नाओ सुयणु! कह तुमए? ॥ ९२ ॥
एवं च मए भणिया कहवि हु उज्झित्तु सज्झस बाला।
मणयं खलंत-वयणा अह एवं भणिउमाढत्ता ॥ ९३ ॥
आयन्नसु मण-वल्लह! कहेमि सव्वंपि जं तुमे पुट्ठं।
तुम्ह सुपसिद्धमेव हि नयरं सुरनंदणं ताव ॥ ९४ ॥
तत्थासि सुविक्खाओ पहंजणो नाम खयर-रायत्ति।
तस्स य पवरो मंती अइकुसलो नीइ-सत्थेसु ॥ ९५ ॥
पहुणो य दढं भत्तो बुद्धीए चउव्विहाए संपन्नो।
रन्नो विस्सास-पयं आसि पुरा मेहनाउत्ति ॥ ९६ ॥[3]
तस्स य घरिणी पवरा पइ-व्वया रूव-संवया-कलिया।
उत्तम-कुल-प्पसूया इंदुमई नाम आसित्ति ॥ ९७ ॥
तीए सह विसय-सोक्खं निसेवमाणस्स मेहनायस्स।
जाओ सुओ सुरूवो नामेणं अरिंणिवेगोत्ति ॥ ९८ ॥
अब्भसिय-कला-नियरो साहिय-विज्जो गुणाण आवासो।
जणयाण कयाणंदो कमसो सो जोव्वणं पत्तो ॥ ९९ ॥
एत्तो य दक्खिणाए इमीए सेढीए कुंजरावत्ते।
एयम्मि चेव नयरे चंदगई आसि वर-खयरो ॥ १०० ॥
तस्स य मण-वल्लहिया महिला नामेण मयणरेहत्ति।
कालेण ताण पुत्तो अमियगई नाम संजाओ ॥ १०१ ॥
धूया चंपय-गोरा चंपयमालत्ति तदणुसंजाया।
पत्ता य जोव्वणं सा विज्जाहर-कुमर-मण-हरणं ॥ १०२ ॥
अह सा चंपगमाला वरिया सुरनंदणम्मि नयरम्मि।

---

१ मध्ये (N.P. 4)। २ आकर्णय। ३ B युग्मम्। ४ B °सणव°।

मंति-सुय-असणिवेगस्स, सायरं तेण परिणीया ॥ १०३ ॥
नीया नियए नयरे सह तीए सो विसाल.नयणाए ।
पेर-पीईए जुत्तो भुंजइ माणुस्सए भोगे ॥ १०४ ॥
अह अन्नया कयाइवि मंति-पयं देवि[2] असणिवेगस्स ।
नियय-तणयस्स तत्तो विरत्त-चित्तो महा-सत्तो ॥ १०५ ॥
रत्ना पहंजणेणं[3] सहिओ संजाय-गरुय-संवेगो ।
सुगुरूण पाय-मूले पव्वइओ मेहनाओ सो ॥ १०६ ॥[4]
खयरो वि[5] असणिवेगो चंपगमालाए हियय-दइयाए ।
समयं गिह-वास-फलं अणुहवई विसय-सोक्खंति ॥ १०७ ॥
अह चंपगमालाए कमेण पुत्ता ओ पंच उप्पन्ना ।
ताणं पिययम ! निसुणसु कमेण एयाइं नामाइं ॥ १०८ ॥
वज्जगई वाउगई चंदो तह चंदणो सुसीहो य ।
पंचण्हं पुत्ताणं उवरिं धूया अहं जाया ॥ १०९ ॥
जम्म-दिणे मह पिउणा सुय-जम्म-महूसवाओ अब्भहिओ ।
काराविओ सहरिसं महोच्छवो गरुय-नेहेण ॥ ११० ॥
वत्ते य बारसाहे नामं तु पियंगुमंजरी मज्झ ।
विहियं कमेण अहयं देहावंचएण वड्ढंता ॥ १११ ॥
जणयाण कयाणंदा लालिज्जंता य धाइ-पुंणगेण ।
पत्ता कुमारि-भावं कय-परियण-लोयणाणंदा ॥ ११२ ॥[6]
जुवई-जण-जोग्गाओ नट्ठाईया कलाओ सयलाओ ।
गाहियाओ कमेण तओ पत्ता हं जोव्वणं पढमं ॥ ११३ ॥
सुसिणिद्ध-सही-सहिया रमामि विविहासु तत्थ कीलासु ।
वर-चित्त-पत्त-छिंजंजय-नच्चण-गंधव्व-वीणासु ॥ ११४ ॥
तत्थ य पिययम ! अहयं सहावओ पुरिस-वेसिणी[10] जाया ।
वरया य मज्झ बहवे [11]इंति तहिं खयर-पवराण ॥ ११५ ॥
वर-रूव-कला-रिद्धीओ तेसिं, जणओवि मज्झ साहेइ ।
न य कत्थवि मह इच्छा जायइ तो ते निवारेइ ॥ ११६ ॥
जो जो [12]आवइ वरओ तं तं नेच्छामि[13] जावय अहं तु ।
ताहे य असणिवेगो मज्झ पिया सोयमावन्नो ॥ ११७ ॥

---

१ परा = उत्कृष्टा । २ दत्त्वा । ३ A °णेण । ४ B युग्मम् । ५ B य । ६ वृद्धयः = वृद्धिः । ७ पणगं = पञ्चकम् । ८ B युग्मम् । ९ छिजयं = छेद्यकम् । १० वेसिणी = द्वेषिणी । ११ A एंति । १२ आयाति । १३ B निच्छा° ।

दट्ठूण तं ससोगं चंपगमाला उ भणइ निय-दइयं।
कीस[1] ससोगो सामिय! दीससि चिंताउरो धणियं?॥ ११८॥
तत्तो य तेण भणियं मह धूया ताव जोव्वणं पत्ता।
न य इच्छइ किंपि वरं सुंदरि! गरुई इमा चिंता॥ ११९॥
धूया जोव्वण-पत्ता वर-रहिया कुल-हरम्मि वसमाणा।
तं किंपि कुणइ कज्जं लहइ कुलं मइलणं जेण॥ १२०॥
को होज्ज वरो धूयाए हंदि! मण-इच्छिउत्ति चिंताए।
सुंदरि! न एइ निद्दा रयणीएवि मह पसुत्तस्स॥ १२१॥
एयं निसम्म वयणं चंपगमालावि ताहि मे जणणी।
मज्झ निमित्ते सुंदर! जाया सोगाउरा धणियं॥ १२२॥
अन्न-दिणम्मि पिय-सही पभाय-समयम्मि धारिणी-नामा।
सुज्जापहस्स धूया समागया मज्झ पासम्मि॥ १२३॥
भणइ य किमज्ज पिय-सहि! हियेव्व[2] विक्किएव्व[3] वुन्नव्व[4]।
दीससि अन्न-मणा विव विद्दाण-मुहा ससोगिल्ला॥ १२४॥
चिर-आगयावि पिय-सहि! कीस न संभासिया अहं तुमए?।
ता भणसु सोग-कारणमेयं जं तुज्झ संजायं?॥ १२५॥
एवं च पिय-सहीए भणियाए मए तया समुल्लवियं।
सम्ममुवलक्खियं ते धारिणि! निसुणेसु वुत्तंतं॥ १२६॥
तुज्झेहिं समं पिय-सहि! कीलित्ता ता वियाल-समयम्मि।
नाणाविह-कीलाहिं समागया नियय-गेहम्मि॥ १२७॥
उवरिम-भूमीइ तओ नाणा-मणि-रयण-हेम-मइयम्मि।
पल्लंके पासुत्ता पवराए हंसतूलीए॥ १२८॥
अह अड्ढ-रत्त-समए दुंदुहि-सद्दं सुणित्तु पडिबुद्धा।
पिच्छामि गयण-मग्गं दिव्व-विमाणेहिं संकिन्नं॥ १२९॥
दट्ठूण देव-निवहं उज्जोइय-गयण-मंडलं तत्थ।
सुर-सुंदरि-गण-सहियं चिंता मे एरिसा जाया॥ १३०॥
कत्थेरिसाइं मन्ने दिव्व-विमाणाइं दिट्ठ-पुव्वाइं।
एवंविहा य देवा देवीओ कत्थ दिट्ठाओ॥ १३१॥
एवं विचिंतयंती पिय-सहि! मुच्छा-वसं अहं पत्ता।

---

१ कीस = कस्मात्। २ मलिनताम् (H. D. VI. 142)। ३ हृतेव। ४ विक्लृतेव। ५ वुन्ना = भीता. उद्विग्ना च (H. D. VI. 94)। ६ विकालसमये = सायम्। ७ A °मीए। ८ अर्धरात्रसमये

ASIATIC SOCIETY OF LIBRARY

मुच्छा-विरमे तत्तो जाई[1]-सरणं समुप्पन्नं ॥ १३२ ॥
संभरिया[2] पुव्व-भवा दोन्नि मए मणुय-देव-संबद्धा ।
जह तं निसुणसु धारिणि ! सव्वंपि हु वेज्जरिज्जंतं[3] ॥ १३३ ॥
जंबुद्दीवे दीवे सुरगिरिणो उत्तरम्मि पासम्मि ।
एरवयं वर-खित्तं इहत्थि तेलोक्क[4]-विक्खायं ॥ १३४ ॥
तम्मि य मज्झिम-खंडे आरिय-खित्तम्मि आसि वर-नयरं ।
अमर-पुर-सरिस-रूवं पडिवक्ख-नरिंद-दुग्गम्मं ॥ १३५ ॥
ति-हुअण-लच्छी-निलयं इब्भ[5]-सहस्सोवसेवियं विउलं ।
आकाल-सुप्पइट्ठं नामेणवि सुप्पइट्ठंति ॥ १३६ ॥[6]
उवहसिय-धणय-विहवो उवयार-रओ य सयल-लोयस्स ।
देव-गुरु-पूयण-रओ वच्छल्ल[7]-यरो य बंधूणं ॥ १३७ ॥
दक्खिन्न-दया-कलिओ अग्गाणी[8] सयल-वणिय-सत्थस्स ।
हरिदत्तो नामेणं इब्भो परिवसइ अह तत्थ ॥ १३८ ॥[9]
निज्जिय-रइ-सोहग्गा[10] सीलवई महुर-भासिणी दक्खा[11] ।
पाणपिया विणयवई विणयवई भारिया तस्स ॥ १३९ ॥
पंच-पयारे विसए तीए समं तस्स अणुहवंतस्स ।
जाओ पहाण-पुत्तो वसुदत्तो नाम सुपसिद्धो ॥ १४० ॥
तत्तो विणयवईए कमेण धूयाओ तिन्नि जायाओ ।
निज्जिय-सुरिंद-सुंदरि-रूवाइसएण कलियाओ ॥ १४१ ॥
जेट्ठा सुलोयणत्ति य बीया कन्ना अणंगवई-नामा ।
वसुवइ-नामा तइया ति-लोय-अच्छेरय-ब्भूया ॥ १४२ ॥
कमसो वड्ढंतीओ तरुण-जणुम्माय-कारयं रम्मं ।
अह ताओ पत्ताओ तिन्निवि नव-जोव्वणारंभं ॥ १४३ ॥
कन्ना सुलोयणा सा परिणीया मेहलावइ-पुरीए ।
सागरदत्त-सुएणं सुबंधु-नामेण वाणिएण ॥ १४४ ॥
विजयवई-नयरीए सुएण धणभूइ-सत्थवाहस्स ।
धणवाहण-नामेणं विवाहियाऽणंगवइ-कन्ना ॥ १४५ ॥
सावि हु वसुमइ-कन्ना नयरीए मेहलावईए ओ ।
धणवइणा परिणीया तणएण समुद्दत्तस्स ॥ १४६ ॥

---

१ जातिस्मरणं = पूर्वभवज्ञानम् । २ संस्मृता (H. P. VI. 74) । ३ कथ्यमानम् (N. P. 3) । ४ त्रैलोक्यविख्यातम् । ५ इभ्यः = श्रेष्ठी । ६ B युग्मम् । ७ वात्सल्यकरः, A °ल्ल-परो । ८ अग्रणीः A अग्गेणी । ९. B युग्मम् । १० सोहग्गं सौभाग्यम् । ११ दक्षा = चतुरा ।

अह सो धणवइ-वणिओ कलासु कुसलो अणंग-पडिरूवो ।
समयं तु वसुमईए भुंजइ माणुस्सए भोए ॥ १४७ ॥
वड्ढंत-सिणेहाणं ताणं अन्नोन्न-रत्त-चित्ताणं ।
नव-जोव्वणाण सरसं[1] विसय-सुहं सेवमाणाणं ॥ १४८ ॥
गुरु-जण-विणय-रयाणं अवरोप्पर-विरह-दुक्ख-रहियाणं ।
वच्चंति वासराइं आणंदिय-बंधु-वग्गाणं ॥ १४९ ॥[2]
अह अन्नया कयाइवि पवरे हेम्मिय[3]-तलम्मि पासुत्तो ।
धणवइ-वणिओ तीए वसुमइ-दइयाए संजुत्तो ॥ १५० ॥
निम्मल-ससि-कर-उज्जोइयाए रयणीए पच्छिमे जामे ।
निद्दा-खए विबुद्धा मुद्धा सा वसुमई वरई ॥ १५१ ॥
निय-सयणीय[4]-पसुत्तं पर-पुरिसं पिक्खिऊण भय-भीया ।
सा पवण-हया तणु-तरु-लयव्व अह कंपिया सहसा ॥ १५२ ॥
चिंतइ सा मिय-नयणा कत्थ गओ मज्झ नियय-नाहो सो ।
दुक्ख[5]-पवेसम्मि गिहे एसो पुरिसो कह पविट्ठो ? ॥ १५३ ॥
किंवा सो मण-दइओ हविज्ज निहओ इमेण पावेण ।
सोचिय दइओ अन्नो पडिहासइ किं विवज्जासा ? ॥ १५४ ॥
अहवा न होह एसो मह दइओ ताव निच्छओ एस ।
एस अउव्वो कोवि हु दीसइ दिव्वाणुकारित्ति ॥ १५५ ॥
तह सुवइ सुवीसत्थो पाविसित्ता[7] पर-गिहम्मि जं एसो ।
तं नूणं भवियव्वं केणावि हु कारणेणित्थ ॥ १५६ ॥
जइ एस अन्न-पुरिसो दइओ वा तहवि इण्हि मह जुत्तं ।
निय-सासुयाए[9] सिग्घं जहट्ठियं चेव साहेउं[10] ॥ १५७ ॥
जइ पुण एयं न कहेमि कहवि निय-सासुयाए वुत्तंतं ।
आजम्मंपि कलंकं सुदूसहं होइ ता मज्झ ॥ १५८ ॥
एवं विचिंतिऊणं उत्तरिया हम्मियाओ सा बाला ।
पत्ता य सासुयाए सुदंसणाए समीवम्मि ॥ १५९ ॥
सा सणियं उट्ठविया[11] भणइ किमागमण-कारणं सुण्हे[12] ! ।
तत्तो य वसुमईए जहट्ठियं साहियं सव्वं ॥ १६० ॥
भणियं सुदंसणाए न संभवो अत्थि इत्थ अन्नस्स ।

---

१ B सरिसं । २ B युग्मम् । ३ हर्म्यम् = गृहम् (H. D. VII. 62) । ४ शयनीयम् = शय्या । ५ दुःखेन प्रवेशः शक्यो यत्र तद् दुःखप्रवेशम् । ६ विपर्यासात् = भ्रमात् । ७ अपूर्वः । ८ सुविश्वस्तः । ९ सासुया = श्वश्रूः । १० साहेउं = कथयितुम् (N.P. 3) । ११ उत्थापिता । १२ स्नुषा = पुत्रवधूः ।

निद्दा-वसओ होज्जा तुह जाओ विब्भमो एसो ॥ १६१ ॥
भणियं च वसुमईए अंबि ! सयं चेव ता निरूवेसु ।
एवं तीए भणिया सुदंसणा लहु गया तत्थ ॥ १६२ ॥
सम्मं निरूवियओ सो निद्दाए पसुत्तओ तहिं पुरिसो ।
नायं सुदंसणाए जह एस न होइ मह पुत्तो ॥ १६३ ॥
तत्तो सुदंसणाए पोक्करियं दीहरेण सद्देण ।
धावह धावह लोया ! एस अउव्वो नरो कोवि ॥ १६४ ॥
अम्ह घरम्मि पविट्ठो जारो चोरोव्व नूणं होऊण ।
एवं सुदंसणाए विहियं सोऊण हलबोलं ॥ १६५ ॥
रे ! लेह लेह धावह कत्थ गओ कत्थ अच्छइ निलुक्को ।
एमाइ वाहरंतो समुट्ठिओ परियणो सव्वो ॥ १६६ ॥
मिलिओ य भूरि-लोगो किं किं एयंति एव जंपंतो ।
सिट्ठी समुद्दत्तो भणइ पिए ! केण मुसिया सि ? ॥ १६७ ॥
सोवि हु सयणीयाओ समुट्ठिओ कल-यलं निसामित्ता ।
वज्जरइ केण अंबे ! मुसिया, जं एवमुल्लवसि ? ॥ १६८ ॥
न हु इत्थ कोवि दीसइ दुट्ठ-मई कीस अंबि ! उव्विग्गा ? ।
एवं तु तेण भणिया सुदंसणा एवमुल्लवइ ॥ १६९ ॥
को सि तुमं कस्स सुओ कीस गिहे मज्झ आगओ पाव ! ? ।
हा ! धिट्ठ ! किंनिमित्तं अंबित्ति ममं समुल्लवसि ? ॥ १७० ॥
कीस मह पुत्त-सेज्जाए इत्थ सुत्तोसि नट्ठ-मज्जाय ! ।
कत्थ कओ मे पुत्तो धणवइ-नामो हयास ! तुमे ? ॥ १७१ ॥
एवं च तीइ निट्ठुर-वयणाणि निसम्म-विम्हिओ चित्ते ।
सो पुरिसो निय-देहं पुणो पुणो अह पुलोएइ ॥ १७२ ॥
आलोइऊण सुइरं निय-देहं जाव सामल-मुहो सो ।
उप्पइय-मणो ताहे आलोयइ नह-यलं सहसा ॥ १७३ ॥
बुड बुड इय अव्वत्तं जंपंतं दिंतोव्व पवर-विज्जाए ।
उल्लुलइ य पुणरुत्तं ददुर इव भूमि-पट्ठम्मि ॥ १७४ ॥
जाओ खणेण दीणो खयर-कुमारोव्व नट्ठ-वर-विज्जो ।
गाढं वेविर-देहो मूढोव्व हिंउव्व संजाओ ॥ १७५ ॥

---

१ निरूपय = अवलोकय । २ पूत्कृतम् । ३ B एस । ४ कलकलम् (N.P.80) ५ लात = गृहीतत्यर्थः । ६ A सेट्ठी । ७ धृष्ट ! । ८ B सिन्नाइ । ९ A तीए । १० पश्यति (N.P.7) । ११ जापम् । १२ उल्लति = उन्नमति । १३ हत इव ।

अह तं तारिस-रूवं पुरिसं दट्ठुं सुदंसणा भणइ।
पाविट्ठ! किं न साहसि कत्थ कओ मह सुओ तुमए? ॥ १७६ ॥
सोवि अहो[1]-मुह-वयणो होऊण ठिओ न जंपई जाव।
ताहे सो जण-निवहो विविहं उल्लविउमाढत्तो ॥ १७७ ॥
एसो इब्भ-घरम्मी समागओ [2]चोरियाए धण-लुद्धो।
अन्ने भणंति चोरो जइ ता सेज्जाए किं सुत्तो? ॥ १७८ ॥
ता एस वसुमईए [3]कएण [4]परदारियाए आयाओ।
अन्ने भणंति जारो जइ ता अंवित्ति किं भणइ? ॥ १७९ ॥
ता एस धणवइच्चिय विहिओ केणावि अन्न-रूवेण।
देवेण दाणवेण व केलीए पिएण मन्नामो ॥ १८० ॥
अन्ने भणंति भूओ एस पिसाउव्व आगओ एत्थ।
अम्हाण छलण-हेउं एरिस-रूवेण दुट्ठप्पा ॥ १८१ ॥
भो भो न एवमेयं भणंति अन्ने उ किंतु निसुणेह।
वसुमइयाए सीलं परिक्खिउं आगओ तियसो ॥ १८२ ॥
एमाइ बहु-विगप्पं परोप्परं जा जणो समुल्लवइ।
ताव य पिय-सहि! धारिणि! निसुणसु जं तत्थ संजायं ॥१८३॥
केऊर-हार-अंगय-विरायमाणो मणोहर-सरीरो।
सहसा पयडीभूओ भासुर-दित्ती तहिं तियसो ॥ १८४ ॥
देवेण तेण भणियं निसुणह एयस्स वइयरं भद्दा!।
अवियाणिय-परमत्था करेह किं बहुविह-विगप्पे? ॥ १८५ ॥
एसो हु पावकारी सुमंगलो नाम नहयरो आसि।
साहिय-बहुविह-विज्जो विज्जाहर-नयर-सुपसिद्धो ॥ १८६ ॥
अह अन्नया कयाइवि भममाणो इच्छएसु नयरेसु।
एसो [5]इत्थ पुरीए समागओ जोव्वणुम्मत्तो ॥ १८७ ॥
हम्मिय-तलमारूढा [6]ण्हाणुत्तिन्ना हु वसुमई एसा।
गयण-ट्ठिएण दिट्ठा [7]इमेण सुइरं च निज्झाया ॥ १८८ ॥
दट्ठुं इमीए रूवं खुहियं अह माणसं तु एयस्स।
काउं धणवइ-रूवं [8]अवयरिओ इत्थ गेहम्मि ॥ १८९ ॥
अवियाणिय-परमत्था भुत्ता अह वसुमई इमेणावि।
सुरयम्मि रंजिय-मणो चिंतइ एवं महा-पावो ॥ १९० ॥

---

१ अधोमुखं = अधस्ताद् वदनं यस्य सः। २ चोरिका = चौर्यम्। ३ कृतेन = तदर्थं = वसुमत्यर्थमिति यावत्। ४ पारदारिकतया। ५ A एत्थ। ६ स्नानोत्तीर्णा। ७ निर्ध्याता = दृष्टा। ८ अवतीर्णः।

धणवइ-रूवेण ठिओ अन्नाओ[1] एत्थ सयल-लोएण ।
एईए वर-तणूए समयं सेवामि सुरय-सुहं ॥ १९१ ॥
विज्जाहरीहिं किंवा मह कज्जं किंव अन्न-जुवईहिं ।
सोहग्ग-निहाणाए पत्ताए इमाए माहिलाए ? ॥ १९२ ॥
एवं विचिंतिऊणं अवहरिओ[2] धणवई इमेणं तु ।
नेऊण भरह-खित्ते मुक्को उ विणीय[3]-नयरीए ॥ १९३ ॥
पच्छाइय नियं-रूवं धणवइ-रूवं विहित्तु विज्जाए ।
वसुमइ-सुरयासत्तो एसो सो चिट्ठई इत्थ ॥ १९४ ॥
सोवि हु धणवइ-वाणिओ विणीय-नयरीए पाविओ वरओ[4] ।
दट्ठुं अउव्व-नयरिं विम्हिय-हियओ विचिंतेइ ॥ १९५ ॥
का एसा वर-नयरी कत्थ व सा मेहलावई नयरी ।
किं केण व अवहरिओ पेच्छामि व सुमिणयं एयं ? ॥ १९६ ॥
एवं विचिंतयंतो बाहिं नयरीए[5] जाव परिभमइ ।
तावय पवरुज्जाणे समोसढो केवली दिट्ठो ॥ १९७ ॥
सिरि-उसहनाह-जिणवर-वंस-पसूओ तिलोय-विक्खाओ ।
नामेण दंडविरओ राय-रिसी मुणि-गण-समेओ ॥ १९८ ॥
तं दट्ठु जाय-तोसो काऊण पयाहिणं तु तिक्खुत्तो[6] ।
पणमिय केवलि-चलणे उवविट्ठो उचिय-देसम्मि ॥ १९९ ॥
नाऊण य पत्थावं विहिय-पणामेण तेण संलत्तं[7] ।
केण अहं अवहरिओ भयवं ! किंवा इमं खित्तं ? ॥ २०० ॥
का वा एसा नयरी एवं पुट्ठेण भगवया तस्स ।
धणवइणो पुव्वुत्तं सव्वंपि हु साहियं तइया ॥ २०१ ॥
विन्नाय-सरूवो सो भज्जा-पिइ-माइ-बंधु-परिहीणो ।
गुरु-सोग-समावन्नो केवलिणा एरिसं भणिओ ॥ २०२ ॥
मा भद्द ! कुणसु सोयं एरिसओ चेव एस संसारो ।
इट्ठ-विओगा-ऽणिट्ठ-प्पओग-दुक्खेहिं संकिन्नो ॥ २०३ ॥
एयम्मि वसंताणं जीवाणं विसय-मोहिय-मणाणं ।
संजोग-विप्पओगा अणंतसो भद्द ! जायंति ॥ २०४ ॥
परमत्थओ य दुक्खं जायइ निय-दुट्ठ-कम्मुणा[8] जणियं ।

---

१ अज्ञातः । २ अपहृतः । ३ विनीता = अयोध्या । ४ वरओ = वराकः । ५ B °रीइ । ६ समवसृतः = आगतः । ७ राजर्षिः । ८ प्रदक्षिणाम् । ९ त्रिः = त्रिवारम् । १० संलप्तम् = उक्तम् = पृष्टमिति यावत् । ११ कम्मुणा = कर्मणा ।

हवइ हु निमित्त-मित्तं सेसं पुण बज्झ[1]-अत्थम्मि ॥ २०५ ॥
ता तेण नहयरेणं न मज्झ परमत्थओ कयं दुक्खं।
किंतु निय-कम्म-जणियं एवं भावेसु निय-चित्ते ॥ २०६ ॥

अविय।

"पत्थरेणाहओ[2] कीवो पत्थरं डक्कुमिच्छई[3]।
मिगारिओ सरं पप्प[4] सरुप्पत्तिं[5] विमग्गई ॥ २०७ ॥"
ता भद्द! जिणाणाए कम्म-समुच्छेयणम्मि उज्जमसु।
तत्तो विलीण-कम्मो पाविहिसि न एरिसं दुक्खं ॥ २०८ ॥
इय केवलिणा भणिओ पडिबुद्धो धणवई इमं भणइ।
इच्छामो अणुसट्ठिं[6] पव्वज्जं देह मे भयवं! ॥ २०९ ॥
केवलिणा से दिन्ना पव्वज्जा सव्व-पाव-मल-हरणी।
अह जाओ सो समणो सामन्न[7]-गुणेहिं उववेओ ॥ २१० ॥
पुव्व[8]-सय-सहस्साइं तीसं काऊण उग्ग-तव-चरणं।
तेमासियं च काऊण अणसणं चत्त-देहो सो ॥ २११ ॥
उववण्णो ईसाणे अच्छर-गण-संकुले विमाणम्मि।
चंदज्जुणाभिहाणे देवो चंदज्जुणो नाम ॥ २१२ ॥"
ओहिन्नाणेण तओ नाऊणं सयल-नियय-वुत्तंतं।
सो हं भो भो भद्दा! समागओ एत्थ नयरीए ॥ २१३ ॥
वसुमइ-कंठ-विलग्गो सयणीय-गओ पसुत्तओ दिट्ठो।
पच्छाइय-निय-रूवो धणवइ-रूवेण एस ठिओ ॥ २१४ ॥
जाओ य मज्झ कोवो तव्वसओ चिंतियं मए एयं।
मारेमि इमं पावं मह दइयाए सह पसुत्तं ॥ २१५ ॥
जणाणि-जणयाण अहवा जाणावित्ता[12] य सयल-लोयस्स।
एयस्स दुट्ठ-चरियं काहामि विणिग्गहं पच्छा ॥ २१६ ॥
एवं विचिंतिऊणं अवहरियाओ इमस्स पावस्स।
सव्वाओ विज्जाओ जाओ य इमो सभाव[13]-त्थो ॥ २१७ ॥
तत्तो य वसुमईए सहसा निद्दा मए खयं नीया।
एईए विबुद्धाए नायं जह एस पर-पुरिसो ॥ २१८ ॥

---

१ बज्झो = बाह्यः। २ पत्थरो = प्रस्तरः = पाषाणः। ३ क्लीबः, प्रस्तावादत्र श्वा। ४ डक्कुं = दंष्टुम्। ५ A °च्छइ। ६ पप्प = प्राप्य। ७ स्वरस्य शब्दस्योत्पत्तिम्। ८ अनुशास्तिम् = आज्ञाम्। ९ श्रामण्यगुणैः। १० त्रिंशत्पूर्वलक्षाभितानि 'वर्षाणि' इति शेषः। ११ B युग्मम्। १२ ज्ञापयित्वा। १३ स्वभावस्थो = मूलरूपः।

ातूण सासुयाए सिट्ठा वत्ता इमीइ सव्वावि ।
त्तो सुदंसणाए दट्ठूण इमं कओ रोलो[1] ॥ २१९ ॥
ाडिबुद्धेण इमेणवि तेणिह अंबा सुदंसणा भणिया ।
ोउं निट्ठुर-वयणं पलोइयं नियय-देहं तु ॥ २२० ॥
ट्ठूण पुव्व-रूवं निय-देहं विम्हिओ इमो चित्ते ।
ह विज्जाए[2] पभावो अवहारिओ केण अज्जत्ति ? ॥ २२१ ॥
एवं विचिंतिऊणं उप्पइउमणेण[3] ताहि एएण ।
नेय-विज्जा संभरिया पवरा नहगामिणी नाम ॥ २२२ ॥
तहवि हु उप्पइऊणं जाहे न चएइ ताहि विन्नायं ।
कुविएण मज्झ केणवि विज्जा-च्छेओ कओऽवस्सं ॥ २२३ ॥
तेणेव सभावत्थो जाओ न चएमि गयणमुप्पइउं ।
एवं विगप्पयंतो एसो दीणत्तणं पत्तो ॥ २२४ ॥
एवं पिय-सहि ! धारिणि ! सोउं तियसस्स भासियं तस्स ।
सेट्ठी[4] समुद्दत्तो सुदंसणा सावि से भज्जा ॥ २२५ ॥
आलिंगिय तं देवं अइगुरु-सुय-दुक्ख-दलिय-हिययाइं ।
दीहर-सरेण दोण्णिवि करुणं रोत्तुं[5] पवत्ताइं ॥ २२६ ॥
तह तेहिं तत्थ रुन्नं करुण-पलावेहिं नेह-भरिएहिं ।
जह सो समागय-जणो सव्वोवि हु रोविउं[6] लग्गो ॥ २२७ ॥
सोऊण रुन्न-सद्दं सेट्ठिस्स गिहम्मि नयर-वत्थव्वो[7] ।
सव्वोवि हु संमिलिओ सब्भाल-वुड्ढो जणो तत्थ ॥ २२८ ॥
नाऊण य वुत्तंतं सव्वं अन्नुन्न[8]-वज्जरिज्जंतं ।
अक्कोसंति बहुविहं सुमंगलं नयर-नारीओ ॥ २२९ ॥
एयस्स पडउ विज्जू सुत्तो मा एस बुज्झउ[9] पावो ।
निद्दोसोवि धणवई अवहरिओ जेण पावेण ॥ २३० ॥
हा ! पाव ! किं न आसी खयरीओ तुह सरूव-जुत्ताओ ।
मुद्धाए वसुमईए जेण तुमे खंडियं सीलं ? ॥ २३१ ॥
ता पाव ! इण्हि पावसु अणज्ज-कज्जम्मि निरय ! निल्लज्ज ! ।
निय-दुच्चेट्ठिय-सरिसं इह-पर-लोए फलं कडुयं ॥ २३२ ॥
एयं न होइ जोग्गं नामं एयस्स दुट्ठ चरियस्स ! ।

---

१ रोलो = कोलाहलः (H. D. VII. 15) । २ A °ज्जाए । ३ उत्पतितुमनसा = उड्डयितुकामेन । ४ B सिट्ठी । ५ रोदितुम् । ६ नगर-वास्तव्यः । ७ अन्नुन्नं = अन्योन्यम् । ८ बुध्यताम् = उत्थीयताम्; सुप्त एव म्रियतामित्यर्थः । ९ अणज्जं = अनार्यम् ।

पावो अमंगलो एस जेण एयं कयं पावं ॥ २३३ ॥
कन्न-कडुएहिं एवं असब्भ-वयणेहिं तेण लोएणं।
अक्कोसिओ स बहुहा सुदीण-वयणो तहिं वरओ ॥ २३४ ॥
तेणेव देवेण तहिं माया-वित्ताइं रोवमाणाइं।
अणुसासियाइं सम्मं तुण्हिक्काइं तु जायाइं ॥ २३५ ॥
तत्तो सुरेण भणिया मुंचंती थूल-अंसुय-पवाहं।
भद्दे ! वसुमइ ! इण्हिं को तुह हिययस्स उच्छाहो ? ॥ २३६ ॥
अह तीए वज्जरियं लज्जाए समोणमंत-वयणाए।
जं किंचि तुमं सामिय ! आइससि तहिं समुच्छाहो ॥ २३७ ॥
भणियं सुरेण सुंदरि ! जइ एवं ता करेसु पव्वज्जं।
जिण-वर-भणियं-धम्मं कम्म-महा-कंद-कोद्दालं ॥ २३८ ॥
जइवि हु सुंदरि ! तुमए अयाणमाणाए एयमायरियं।
तहवि हु इमस्स पावस्स ओसहं होउ पव्वज्जा ॥ २३९ ॥
तत्तो य वसुमईए तहत्ति बहु मन्नियं तयं वयणं।
महईए विभूईए निय-बंधव-अणुमया ताहे ॥ २४० ॥
तत्थेव य नयरीए सुहम्म-नामस्स पवर-सूरिस्स।
मयहरियाए बहुविह-साहुणि-गण सेविय-कमाए ॥ २४१ ॥
चंदजसा-नामाए समप्पिया सुर-वरेण सयमेव।
तीएवि य आगम-विहिणा दिन्ना दिक्खा वसुमईए ॥ २४२ ॥
सोवि सुमंगल-खयरो गुरु-रोसेणावि तेण देवेण।
दट्ठूण दीण-वयणो न मारिओ कहवि हु दयाए ॥ २४३ ॥
नेऊण माणुसुत्तर-गिरिस्स परओ स उज्झिओ वरओ।
अह सो तियसो पत्तो नियय-विमाणम्मि वेगेण ॥ २४४ ॥
सावि हु वसुमइ-अज्जा समिई-गुत्तीसु सम्ममुवउत्ता।
सज्झाय-ज्झाण-जुत्ता उज्जुत्ता विणय-करणम्मि ॥ २४५ ॥
पुव्व-सय-सहस्साइं बहूणि काऊण पवर-सामन्नं।
संलेहणाए सम्मं झोसित्ता नियय-देहं तु ॥ २४६ ॥
अणुराय-वसा तं चिय झायंती सुर-वरं निए हियए।
कय-अणसणा वसुमई कालं काऊण उववन्ना ॥ २४७ ॥
ईसाण-नामम्मि विइज्ज-कप्पे चंदज्जुणे दिव्व-विमाणयम्मि।

---

१ माता-पितरौ। २ उत्साहः। ३ आदिशसि = आज्ञां करोषि। ४ अजानत्या। ५ B तिसृभिः कुलकम्। ६ आर्यया = साध्वी। ७ सज्झाओ = स्वाध्यायः। ८ झोसित्ता = क्षपित्वा = क्षीणं कृत्वा। ९ B °दलणे।

देवस्स चंदज्जुण-नामगस्स चंदप्पहा नाम पहाण-देवी ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ वसुमइ-सुरलोय-पावणो नाम ।
सुरसुंदरि-नामाए कहाए छट्ठो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ षष्ठः परिच्छेदः समाप्तः ॥ छ ॥ १५०० ॥

अह पुव्व-संगएणं समयं चंदज्जुणेण देवेण ।
गाढाणुराय-रत्ता भुंजइ दिय-लोग-सोक्खाइं ॥ १ ॥
चंदप्पह-देवीए सुर-लोए सुर-वरेण तेण समं ।
वोलीणो बहु-कालो दिव्व-सुहं अणुहवंतीए ॥ २ ॥
अह अन्नया कयाइवि विच्छायं पिच्छिऊण निय-दइयं ।
भय-भीया सा देवी तं देवं एवमुल्लवइ ॥ ३ ॥
सामिय ! कीस ससंको अरइ-पैरद्धोव्व दीससि तुमंति ।
तह कंत ! रुइ-विवज्जिय-देहो दीणोव किं इण्हिं ? ॥ ४ ॥
सुक्कइ कीस अकम्हा कुसुम-समूहो सिरम्मि संजमिओ ? ।
वैसणाणि तुज्झ सामिय ! सामल-वन्नाणि किं अहुणा ? ॥ ५ ॥
थैरहरइ कीस दिट्ठी कामम्मि य सिढिल-आयरो इण्हिं ।
मोडसि य कीस अंगं पुणो पुणो, देव ! वज्जरसु ? ॥ ६ ॥
अह चंदज्जुण-देवो एवं पुट्ठो पियाए वज्जरइ ।
किं न याणसि सुंदरि ! जेण ममं पुच्छसि इमं तु ? ॥ ७ ॥
देवस्स चवण-समए इमाणि जायंति सुयणु ! लिंगाणि ।
ता मज्झवि चुई-समओ आसन्नो वट्टइ इयाणिं ॥ ८ ॥
एवं निसम्म वयणं देवी अइवल्लहस्स देवस्स ।
उप्पन्न-गरुय-सोया दुक्खं नैरओवमं पत्ता ॥ ९ ॥
अह अन्नया कयाइवि सो देवो तीइ पिच्छमाणीए ।
खरतर-पवण-संमुद्धय-दीवोव्व अदंसणीभूओ ॥ १०

---

१ B °हाइ । २ पद्धो = पीडितः (H. D. VI.70) । ३ संयमितः = निबद्धः । ४ वसनानि=वस्त्राणि । ५ थरहरइ = कम्पते (N. P. I) । ६ मोटयसि, मोटयसि वा "मरडेछे" इति भाषायाम् । ७ च्युतिः = मरणम् । ८ नरकोपमम् । ९ A तीए । १० B °मुद्धय ।

दट्ठूण चुयं देवं देवी चंदप्पहा सुदुक्खत्ता।
मुच्छा-विरमे करुणं विलविउमेवं समारद्धा ॥ ११ ॥
हा! नाह! पाण-वल्लह! मोत्तूण ममं गओ कहिं देव!।
तुमए रहिया सामिय! कं सरणमहं पवज्जामि? ॥ १२ ॥
खण-लव-मेत्तंपि तुमं विणा मए नेव नाह! अच्छंतो।
मोत्तूण ममं इण्हिं कत्थ गओ लोयणाणंद! ॥ १३ ॥
तं चेव मज्झ सरणं तं नाहो जीवियं तुमं देव!।
तुमए मुक्का सामिय! भण इण्हिं कत्थ वच्चामि? ॥ १४ ॥
हा! कत्थ गओ वल्लह! एत्थ अणाहं ममं पमोत्तूणं।
को मह सरणं इण्हिं सामिय! तुमए पमुक्काए? ॥ १५ ॥
सो चेव देव-लोगो देव-सहस्सोवसोहिओ रम्मो।
तुह विरहियाइ इण्हिं भावइ नरओवमो मज्झ ॥ १६ ॥
तं चिय इमं विमाणं रम्मं मणि-कणग-रयण-विच्छुरियं।
तुमए मुक्कं भावइ घंडियालय-सच्छहं नाह! ॥ १७ ॥
किंकर-वग्गोवि इमो चाडुकरो विणय-करण-तल्लिच्छो।
परमाहम्मिय-सरिसो भासइ तुह नाह! विरहम्मि ॥ १८ ॥
पुंनाग-नाग-चंपय-नमेरु-मंदार-रेहिरं रम्मं।
उज्जाणं तुह विरहे असिपत्त-वणंव पडिहाइ ॥ १९ ॥
वर-मज्जण-वावीओ निम्मल-जल-पूरियाओ रम्माओ।
भासंति तुज्झ विरहे वेयरणि-नईइ तुल्लाओ ॥ २० ॥
धन्नाओ नारीओ जाओ मयं अणुसरंति भत्तारं।
एयम्मि देव-भावे कत्तो एयारिसं मज्झ? ॥ २१ ॥
एमाइ पलवमाणा सा देवी हणइ नियय-हत्थेहिं।
अंगाइं सुदुक्खत्ता कंदंती करुण सद्देण ॥ २२ ॥
मुच्छिज्जइ पुणरुत्तं नीसाहारा य पडइ भूमीए।
संपत्त-चेयणा सा पुणरवि एवं समुल्लवइ ॥ २३ ॥
हा! नाह! किं न पेच्छसि विलवंतिं जं न देसि उल्लावं।
किं वा रुट्ठो वल्लह! किं अवरद्धं मए तुज्झ? ॥ २४ ॥
पणय-कुवियाए सामिय! चाडु-सहस्साणि मज्झ कुव्वंतो।
इण्हिं कीस अकंडे विलवंतिं मुंचसि ममं तु? ॥ २५ ॥

---

१ A °याए। २ भासते (H. P. IV. 259)। ३ विच्छुरितं = व्याप्तम्। ४ घटिकालयं = घांटकावादनगृहम्। ५ सच्छहं सदृशम् (N. P. 56)। ६ मृतम्। ७ प्रणयकुपिताया मम।

हा ! नाह ! किं न याणसि अइगुरु-अणुराय-मोहिया एसा ।
मह विरहे कह होही जेण अकंडे तुमे मुक्का ? ॥ २६ ॥
एवं बहु-प्पगारं पियय्म-विरहम्मि कंदमाणा सा ।
जाया उम्मूलिय-कमलिणिव्व विच्छाय-मुह-कमला ॥ २७ ॥
दट्ठूण गरुय-सोयं गुरु-दुक्ख समोहयं तयं देविं ।
तीए निद्ध-वयंसा सयंपभा एवमुल्लवइ ॥ २८ ॥
जाणिय-जिण वयणावि हु संसार-सरूवयं सुणेऊण ।
इयर-महिलव्व पिय-सहि ! विलवसि किं एरिसं बहुहा ? ॥२९॥
पिय-सहि ! न हु साहारो बहुणावि हु विलविएण जं अत्थि ।
ता किं छालिय-गल-थण-समेण विहलेण रुन्नेण ? ॥ ३० ॥
जइ विलवसि सयहुत्तं पिट्टसि देहं करेसि गुरु-सोयं ।
सहवि हु न एइ दइओ काल-कयंतेण जो नीओ ॥ ३१ ॥
तो एयं नाऊणं नेहं सिढिलेसु मुंच गुरु-सोगं ।
उज्जम जिणिंद-धम्मे एवंविह-दुक्ख-समणम्मि ॥ ३२ ॥
सो तव-संजम-रूवो देव-भवे नत्थि वट्टमाणाए ।
सम्मत्त-सुद्धि-हेउं सुंदरि ! ता उज्जमं कुणसु ॥ ३३ ॥
गंतूण विदेहेसुं वंदसु ति-लोक्क-बंधव-जिणिंदे ।
केवलिणो तह साहू संजम-करणुज्जए धीरे ॥ ३४ ॥
सासय-जिण-भवण-ट्ठिय-जिणिंद-बिंबाणि परम-भत्तीए ।
कुल-सेल-दीव-पव्वय-ठियाणि गंतूण पणमेसु ॥ ३५ ॥
एवं विसुद्ध-सम्मत्त-संजुया पाविऊण मणुयत्तं ।
लद्धुं जिण-वर-दिक्खं हय-कम्मा वयसि सिद्धीए ॥ ३६ ॥
एवंविह-दुक्खाइं तत्थ गया नेव पाविसि अवस्सं ।
जर-मरण-रोग-सोगेहिं वज्जिया होसि आकालं ॥ ३७ ॥
एवं सयंपभाए भणिया चंदप्पहा तहिं देवी ।
मोत्तूण दइय-सोगं समागया एत्थ लोयम्मि ॥ ३८ ॥
सहिया सयंपभाए वंदित्ता जिण-वरिंद-बिंबाइं ।
नंदीसरम्मि ताहे समागया एत्थ भरहम्मि ॥ ३९ ॥
तत्थ य पेच्छइ नयरं रायगिहे पवर-बाहिरुज्जाणे ।

---

१ B पव्वाय । २ समोहयं = समवहताम् । ३ स्निग्ध-वयस्या = प्रियसखी । ४ छालिका = छागिका (H P. I. 191) । ५ अजा । ६ ताडयसि । ७ शिथिलय = शिथिलं कुरु । ८ सः = जिनेन्द्रधर्मः । ९ व्रजसि = गच्छसि । १० तत्र = सिद्धौ । ११ बाहिरं = बाह्यम् ।

समण-गण-सेविय-कमं ससुरासुर-मणुय-परियरियं ॥ ४० ॥
धम्मं वागरमाणं[1] सुहंकरं नाम केवलिं ताहे।
गयणाओ ओयरिया सा देवी पिय-सहि-समेया ॥ ४१ ॥[2]
वंदिय सुहंकरं तं सुहं करंतं तु भविय-सत्ताणं।
सेसंपि समण-संघं उवविट्ठा उचिय-देसम्मि ॥ ४२ ॥
अह सो भयवं तीए स-देव-मणुयासुराइ-परिसाए।
गंभीर-भारईए एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ४३ ॥
अइदुल्लहो मणुय-भवो सुकुलुप्पत्ती जिणिंद-धम्मो य।
पत्तम्मि तम्मि उज्जमह सव्वहा मा पमाएह ॥ ४४ ॥
कर-गहिय-सलिल-सरिसं खणे खणे झिज्जए इमं आउं।
तम्हा जिण-वर-धम्मे मा हु पमायं कुणह तुम्हे ॥ ४५ ॥
कुस-सूइ-अग्ग-संगय-जल-लव-तुल्लम्मि जीवियव्वम्मि।
उज्जमह भाव-सारं अइविसमा जेण कम्म-गई ॥ ४६ ॥
जम्हा पमाय-मूलं दुक्खं सव्वंपि एत्थ संसारे।
चउसुवि गईसु नियमा तेण इमो होइ मोत्तव्वो ॥ ४७ ॥
एसो जम्म-निमित्तं रोग-जरा-मरण-दुक्ख-सय-हेऊ।
एय-वसगा य सत्ता भमंति भव-सागरे घोरे ॥ ४८ ॥
मोत्तूण ता पमायं करेह वर-उज्जमं जिणिंदस्स।
धम्मम्मि तग्गय-मणा संसार-समुद्द-बोहित्थे[4] ॥ ४९ ॥
परमत्थ-बंधु-भूए इमम्मि धम्मम्मि उज्जमं कुणह।
निद्धूय-सव्व-पावा पावह तो मोक्ख-सोक्खाइं ॥ ५० ॥
नाउं कहंतरं[5] सा देवी चंदप्पहा इमं भणइ।
भयवं! कत्थुववन्नो दइओ चंदज्जुणो मज्झ ? ॥ ५१ ॥
मह कित्तियं च आउं इओ चुयाए य कत्थ मह जम्मो ?।
दइएण तेण समयं होज्ज नवा दंसणं मज्झ ? ॥ ५२ ॥
एवं च पुच्छिओ सो बहु-माण-जुयाए तीए देवीए।
भयवं सुहंकरो अह एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ५३ ॥
भद्दे! सो तुह दइओ इह चेव य भारहम्मि वासम्मि।
वेयड्ढ-पव्वय-वरे उत्तर-सेढीए रम्माए ॥ ५४ ॥

---

१ व्याकुर्वन्तम् = उपदिशन्तम्। २ B युग्मम्। ३ B सुभक°। ४ A सुभं क°। ५ B सवण। ६ प्रमाद्यत = प्रमादं कुरुत। ७ क्षीयते। ८ बोहित्थो = यानपात्रम् (H. D. VI. 96)। ९ कथाया उपदेशस्यान्तरं विचालरूपं कथान्तरं प्रस्तावमिति भावः।

नयरम्मि चमरचंचे भाणुगई-नामयस्स खयरस्स ।
पिय-जाया-कुच्छीए उप्पन्नो पुत्त-भावेण ॥ ५५ ॥[1]
पलिओवमाणि अट्ठ ओ तुह आउं आसि समुदियं भद्दे ! ।
इण्हिं तु वास-लक्खं अवसेसं चिट्ठए आउं ॥ ५६ ॥
पुन्नम्मि वास-लक्खे चइऊण तुमंपि तीइ सेढीए ।
सुरनंदणम्मि नयरे खयरस्स ओ असणिवेगस्स ॥ ५७ ॥
धूया होहिसि भद्दे ! पवरा उ पियंगुमंजरी-नामा ।
पुव्व-दइएण समयं तत्थ य तुह दसणं होही ॥ ५८ ॥[3]
तत्तो य भणइ देवी नायव्वो सो मए कहं भयवं ! ।
कहवा पाणिग्गहणं होही महं तेण समयंपि ? ॥ ५९ ॥
अह केवलिणा भणियं निसुणसु जत्तोइ जिण-वरिंदस्स ।
चम्मिट्ठ-करि-वराओ मोइस्सइ जो तुमं भद्दे ! ॥ ६० ॥
सो चेव य नायव्वो एसो सो पुव्व-वल्लहो मज्झ ।
पुणरवि विसेस-दंसणमेवं तुह होहिही तेण ॥ ६१ ॥
तुह माउल-धूयाए पाणिग्गहणम्मि कणगमालाए ।
काउं तीए रूवं एही सो मित्त-कज्जेण ॥ ६२ ॥
जो तत्थ कणगमाला-रूवो होही स पुव्व-दइउत्ति ।
नायव्वो नीसंकं भद्दे ! चंदप्पभे ! तुमए ॥ ६३ ॥
तयणंतरं च होही पाणिग्गहणंपि तेण सह तुज्झ ।
जाई-सरणेण तुमं सुमरिस्ससि मह इमं वयणं ॥ ६४ ॥
एवं पिय-सहि ! धारिणि ! केवलि-वयणं निसम्म सा देवी ।
जाया हरिसिय-हियया केवलिणो नमिय पय-कमलं ॥ ६५ ॥
तत्तो उप्पइया सा सासय-जिण-चेइयाइं सव्वाइं ।
वंदित्ता तित्थयरे महा-विदेहेसु सव्वेवि ॥ ६६ ॥
स-ट्ठाणं संपत्ता तं चिय देवं मणेण चिंतेंती ।
अह अन्नया कयाइवि सावि चुया आउय-खयम्मि ॥ ६७ ॥[6]

इयं च ठिए ।

जा सा वसुमई अज्जा देवी चंदप्पहा य सुर-लोए ।
सा हं पियंगुमंजरि-नामा इह सुयणु ! संजाया ॥ ६८ ॥
दट्ठूण देव-निवहं जाईसरणम्मि अज्ज उप्पन्ने ।

---

१ B युग्मम् । २ समुदितं = जन्मतः प्रभृति सर्वम् । ३ B युग्मम् । ४ A °ताए । ५ B युग्मम् । ६ स्मरिष्यसि । ७ B तिसृभिः कुलकम् ।

संभरिओ सो देवो पाण-प्पिओ आसि जो सग्गे ॥ ६९ ॥
चिर-परिचियस्स पिय-सहि ! गाढं उक्कंठिया अहं इण्हिं ।
तस्संगम-इच्छाए समुच्छुगं इण्हि मह चित्तं ॥ ७० ॥
तं [1]कइय दिणं होही जम्मि स-सिणेह-निद्ध-दिट्ठीए ।
पुव्व-भव-नेह-बद्धं [2]पेच्छिस्सं वल्लहं [3]तमहं ? ॥ ७१ ॥
कह सो मे दट्ठव्वो सिग्घं कह तेण संगमो होही ।
एवंविह-चिंताए जाया सोगाउरा अहयं ॥ ७२ ॥
तं चिय चिंतंतीएऽवक्खित्त-मणाइ आगयावि तुमं ।
पिय-सहि ! नो [4]सच्चविया तेण न संभासिया भद्दे ! ॥ ७३ ॥
तं जं तुमए पुट्ठं जायं किं सोग-कारणं तुज्झ ।
पिय-सहि ! धारिणि ! तं तुह नीसेसं साहियं एयं ॥ ७४ ॥
अह धारिणीए भणियं केवलि-वयणं न अन्नहा भद्दे ! ।
ता कीस कुणसि सोयं एवं एएण होयव्वं ? ॥ ७५ ॥
हसिऊण मए भणियं एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
नवरं अइउक्कंठा तुंवरइ मह माणसं सुयणु ! ॥ ७६ ॥
एत्थंतरम्मि पिययम ! चंपगमाला समागया जणणी ।
भणइ लहु पुत्ति ! मज्जसु भुंजसु कुण पवर-सिंगारं ॥ ७७ ॥
भणियं च मए किं अम्मि ! कारणं जं [5]अइप्पगे चेव ।
जाया भोयण-वेला, अम्माए तओ इमं भणियं ॥ ७८ ॥
उज्जाणे जिण-भवणे होही ण्हवणं जुगादि-देवस्स ।
महया विच्छड्डेणं अत्थमणं जाव सूरस्स ॥ ७९ ॥
तत्थ य पुर-वत्थव्वो वच्चइ ण्हवणस्स पेक्खओ लोगो ।
अम्हेवि गमिस्सामो परियण-सहियाइं तत्थेव ॥ ८० ॥
तेणेव कारणेणं पभाय-समयम्मि भोयणं सिद्धं ।
ता होसुं लहुं [6]पउणा जिण-भवणे जेण वच्चामो ॥ ८१ ॥
एवं निय-जणणीए वयणं सोऊण उट्ठिया झत्ति ।
कय-भोयणाइ-चेट्ठा आरूढा [7]संदणे पवरे ॥ ८२ ॥
निय-परियण-परियरिया गया य उज्जाण-भूसणे तत्थ ।
जिण-मंदिरम्मि सम्मं पूइत्ता वंदिओ भयवं ॥ ८३ ॥
दिट्ठं जिणिंद-ण्हवणं कीरंतं भत्ति-जुत्त-खयरेहिं ।

---

१ कइय = कदा। २ B पिच्छि°। ३ SEE NOTE P. 46। ४ लखते (H. P. IV. 170)। ५ अतिप्रगे = अतिप्रभाते। ६ SEE NOTE P. 13। ७ प्रेक्षकः। ८ भव। ९ प्रगुणा = सज्जा। १० स्यन्दनः = रथः।

वित्त-प्पाये न्हवणे निय-परियण-संजुया अहयं ॥ ८४ ॥
आरूढा रह-पवरे वलिया नयरस्स अभिमुहा जाव ।
उम्मिट्ठो नयराओ नीहरिओ करि-वरो ताव ॥ ८५ ॥
तं दट्ठुं संमुहमिंतं[1] तुरया मह रह-वरस्स उत्तट्ठा[2] ।
उम्मग्गेण पयट्टा भग्गो सो संदणो ताहे ॥ ८६ ॥
भूमीए अह पडिया मुच्छाए विगय-चेयणा जाया ।
तेण परं जं जायं पिययम ! तमहं न जाणामि ॥ ८७ ॥
नवरं दिट्ठो सि तुमं वीयंतो[3] नियय-उत्तरीएण ।
दट्ठूण तुमं जाओ गरुओ हिययम्मि आणंदो ॥ ८८ ॥
तत्तो मज्झ विगप्पो पिययम ! एसो मणम्मि संजाओ ।
एयं तं संजायं केवलिणा जं तयाइट्ठं ॥ ८९ ॥
पुव्व-भव-संगओ सो ता नूणं एस वल्लहो मज्झ ।
रमइ य इमम्मि दिट्ठी मणं च आणंदमुव्वहइ ॥ ९० ॥
अमएणव संसित्तं दिट्ठम्मि इमम्मि मह सरीरंपि ।
वियसिय-नयणो एसोवि दीसए साणुरागोव्व ॥ ९१ ॥
ता मह पाण-पिओ सो अवस्समेसोत्ति जाव चिंतेमि ।
ताव य परियण-सहिया समागया तत्थ मह धाई ॥ ९२ ॥
अभिनंदिऊण तीए आपुट्ठो ताहिं पिययम ! तुमंति ।
वच्चामो निय-नयरे उस्सूरं वट्टए जेण ॥ ९३ ॥
एवं भणिउं चलिया तत्तो य मए विचिंतियं एयं ।
पुन्नेहिं पिओ दिट्ठो इण्हिं न चएमि छड्डेउं[4] ॥ ९४ ॥
एयस्स वयण-पंकय-पलोयणं मोत्तु मह इमा दिट्ठी ।
पंक-निबुड्डा[5] दुब्बल-गाइव्व[6] न सक्कए गंतुं ॥ ९५ ॥

अविय ।

एवंविहे मुहुत्ते नयण-जुयं मिलइ कस्सवि जणस्स ।
हत्थिव्व पंक-खुत्तो दुक्खुत्तारं[7] दढं होइ[8] ॥ ९६ ॥
एसावि मज्झ धाई चलिया एयं पमोत्तु मण-दइयं ।
लज्जाए वज्जरिउं अहंपि सक्केमि नो किंपि ॥ ९७ ॥
ता मज्झ इमं जुत्तं गिण्हामि इमस्स किंचि आभरणं ।

---

१ A °हमेंते । २ उत्त्रस्ता = भयभीता । ३ व्यजनं कुर्वन् । ४ तदा आदिष्टम् । ५ (N. P. 66) । ६ छड्डेउं = मोक्तुम् (H. P. IV. 91) । ७ निबुड्डा = मग्ना । ८ गाई = गौः (H. P. II. 174) । ९ खुत्तो = निमग्नः (H. D. II. 74) । १० दुःखेन उत्तरणं=उत्तारो यस्य तत् 'मिलितं नयनयुगं' इति विशेष्यम् ।

तं चिय पेलोइऊणं जेण मणं निव्वुइं कुणइ ॥ ९८ ॥
मण-वल्लहेण एएण विरहिया निय-गिहम्मि संपत्ता ।
तं चेव पुलइऊणं संधीरिस्सामि निय-हिययं ॥ ९९ ॥

अन्नं च ।

किल एस इत्थि-रूवो पाणिग्गहणम्मि कणगमालाए ।
एही, तत्थ य होही पुणोवि किल दंसणं इमिणा ॥ १०० ॥
इय तइया केवलिणा आइट्ठं मज्झ तेण एयस्स ।
तं चेव य आभरणं सामिन्नाणं तहिं होही ॥ १०१ ॥
एवं विचिंतिऊणं मुद्दा-रयणं तु तुम्ह हत्थाओ ।
गहियं वल्लह ! तइया नियया य समप्पिया मुद्दा ॥ १०२ ॥
पिय-कर-फास-पवित्तं परिहित्ता तंपि गुरु-पमोएण ।
चलिया वलंत-गीवा सपरियणा नयर-संमुहिया ॥ १०३ ॥
अह धारिणि-नामाए कन्ने होऊण मज्झ उल्लवियं ।
एयं केवलि-वयणं निव्वडियं ताव इक्कं तु ॥ १०४ ॥
ता एस देव-जीवो पुव्विं जो आसि तुज्झ वल्लहओ ।
एवं तीए भणिए सरोसमेवं मए भणियं ॥ १०५ ॥
हुं हुं दिट्ठा सि तुमं धारिणि ! अवसरसु दिट्ठि-मग्गाओ ।
एवंविहमणिबद्धं जा जंपसि अम्ह पुरउत्ति ॥ १०६ ॥
इण्हि न वल्लहो किं पुव्वं जं आसि मज्झ वल्लहओ ।
ईसिं हसिऊण तओ कयंजली धारिणी भणइ ॥ १०७ ॥
पिय-साहि ! खम अवराहं सव्वमसच्चं इमं मए भणियं ।
जह पुव्वं तह अहुणावि वल्लहो चेव तुह एसो ॥ १०८ ॥
किं पुण भणामि सच्चं जइ दइओ कीस उज्झिउं चलिया ? ।
ता मा पिय-सहि ! रूससु घडइ चिय मह इमं वयणं ॥ १०९ ॥
एमाइ बहु-विगप्पं सहास-वयणाइ तीइ संजुत्ता ।
पत्ता गिहम्मि कमसो अत्थमिओ ताव सूरोवि ॥ ११० ॥
अह तीए धारिणीए जाइसरणाइ-सयल-वुत्तंतो ।
कहिओ मह माऊए तं सोऊं हरिसिया एसा ॥ १११ ॥

---

१ अवलोक्य । २ निर्वृत्तिः । ३ दृष्ट्वा (SEE NOTE P. 49) । ४ स्वाभिज्ञानम् = उपलक्षकं चिह्नम् । ५ फासो=स्पर्शः । ६ परिधाय । ७ निर्वृत्तम् = सिद्धम् । ८ अपसर = दूरीभव । ९ अनिबद्धं=असंबद्धम् । १० अस्तम् इतो = गतः । ११

SEE NOTE P. 102 ।

तीएवि सव्वं कहियं मह पिउणो असणिवेग-नामस्स ।
तत्तो य हरिसिएण वज्जरियं तेण एवं तु ॥ ११२ ॥
आसि मह गरुय-चिंता धूया जं पुरिस-वेसिणी जाया ।
न य इच्छइ किंचिं वरं कहमेयमहं करिस्सामि ? ॥ ११३ ॥
सुंदरमेयं जायं जाईसरणं इमीए जं जायं ।
अम्हं चिय अब्भुदओ उब्भिन्ने पाणियं पडियं ॥ ११४ ॥

अन्नं च ।

पुरिसेहिं मज्झ सिट्ठं हत्थि-भए जेण मोइया एसा ।
सो भाणुमइ-पुत्तो चित्तगई नाम वर-कुमरो ॥ ११५ ॥
तस्सेव देमि एयं जइ इच्छा अत्थि तम्मि एआए ? ।
तत्तो चंपगमाला हरिसिय-चित्ता इमं भणइ ॥ ११६ ॥
जोगो चिय सो कुमरो इमाइ पवराइ मज्झ धूयाए ।
एईएवि संजाओ अइगुरुओ तम्मि अणुराओ ॥ ११७ ॥
किंतु निसुणेसु सामिय ! रन्नो कणगप्पहस्स एयस्स ।
भाणुगइणो य रण्णो परोप्परं गरुय-वेरंति ॥ ११८ ॥
जलणप्पह-कज्जेणं, सुप्पसिद्धं चेव तुम्ह एयंति ।
ता कह एही इहइं चित्तगई पाणिगहणत्थं ? ॥ ११९ ॥
धूया सयंवरा जइ पेसिज्जइ तम्मि चेव नयरम्मि ।
एवं न होइ पिययम ! आणंदो मज्झ हिययस्स ॥ १२० ॥

अओ ।

एसा एक्का धूया वल्लहिया ता इमीए वीवाहं ।
जइ नवि पेच्छामि अहं ता किं मह जीविएणंति ? ॥ १२१ ॥
एवं चंपगमाला मह जणणी जाव तत्थ उल्लवइ ।
ताव य चंदण-नामो मह भाया आगओ भणइ ॥ १२२ ॥
किं अच्छह वीसत्था तुम्हे इह ताय ! निव्विचिंतत्ति[2] ।
एयं नयरं ताव य सव्वंपि हु आउलीभूयं ॥ १२३ ॥
तत्तो भणियं पिउणा केण व कज्जेण पुत्त ! जाणासि ? ।
अह चंदणेण भणियं इय वत्ता ताव नयरम्मि ॥ १२४ ॥
किल कणगप्पह-रन्नो जिण-भवणे लंघियम्मि कुद्धेण ।
विज्जाणं अवहारो विहिओ धरणिंद-नामेण ॥ १२५ ॥

---

१ उद्भिन्ने = अङ्कुरितमात्रे पानीयं = जलवृष्टिर्यथा गुणावहा तथेत्यर्थः । २ निर्विचिन्ताः=निश्चिन्ताः ।

जलणप्पहस्स सिद्धा रोहिणि-नामा किलऽज्ज विज्जत्ति ।
तस्स य भयाउ नट्ठो राया कणगप्पहो ताव ॥ १२६ ॥
सिरि-गंधवाहणस्स उ खयर-प्पहाणस्स सो गओ सरणं ।
ताव्विरहे पुरमेयं सयलंपि हु आउलीभूयं ॥ १२७ ॥
जलणप्पह-भय-भीया सव्वेवि हु नायरा[1] पलायंति ।
मोत्तूण इमं नयरं वयंति अवरावर-पुरेसु ॥ १२८ ॥

एवं च ठिए ।

अम्हंपि ताय ! इण्हिं विसेसओ होइ नासियव्वंति ।
कणगप्पहस्स रन्नो पवरो मंती जओ ताओ[2] ॥ १२९ ॥
एवं च पुत्त-वयणं सोऊणं ताहि असणिवेगेण ।
आणत्ता निय-पुरिसा सज्जेत्ति[3] कुणह गमणत्थं ॥ १३० ॥
विज्जाए वर-विमाणं विउव्विय[4]ं ताहिं मज्झ जणएण ।
आरोवियं च सव्वं घर-सारं तत्थ पुरिसेहिं ॥ १३१ ॥
एवं च मज्झ पिययम ! धारिणि-नामाए साहियं सव्वं ।
अहमवि तम्मि विमाणे आरूढा परियणेण समं ॥ १३२ ॥
तत्तो य तं विमाणं उप्पइयं खग्ग-सामलं[5] गयणं ।
वेगेण य संपत्तं गंगावत्तम्मि नयरम्मि ॥ १३३ ॥
कणगप्पहस्स रन्नो आवासे तत्थ तं समोइन्नं ।
अह गंधवाहणेणवि उचिय-पवित्ती कया तस्स ॥ १३४ ॥
एवं गंगावत्ते कइवय-दिवसाणि जाव अच्छामि ।
हियएण चिंतयंती पिययम ! तुह दंसणोवायं ॥ १३५ ॥

अविय ।

पेच्छिस्सं[6] कइय अहं कइया मह तेण संगमो होही ।
कइया वीवाह-दिणं होही तं कणगमालाए ? ॥ १३६ ॥
एमाइ बहु-विगप्पं चिंतेमाणी अहोनिसं तत्थ ।
रयणीएवि नो निद्दं लहामि तुह नाह ! विरहम्मि ॥ १३७ ॥
अन्न-दिवसम्मि भाया चंपगमालाए मज्झ जणणीए ।
अमियगई तत्थ पुरे समागओ राय-कज्जेण ॥ १३८ ॥
दट्ठूण असणिवेगं अह सो संजाय-पहरिसो भणइ ।
सिरि-गंधवाहणेणं रन्ना बहु-माण-पुव्वं तु ॥ १३९ ॥

---

१ नागराः = नगरजनाः । २ तातः । ३ सामग्रीम् । ४ विकुर्वितम् = विकुर्वितम् । ५ समवर्तीणम् । ६ A पिच्छि° ।

नहवाहणस्स कज्जे विमग्गिया अज्ज कणगमालत्ति ।
सहरिस-वयणेण मएवि तस्स दिन्ना इमा भद्द ! ॥ १४० ॥
एईए पंचमीए विवाह-लग्गं निरूविय तीए ।
निय-बंधव-जुत्तेणं आगंतव्वं तहिं तुमए ॥ १४१ ॥
अह भणइ असणिवेगो सयमेव य तत्थ गंतुमुचियम्ह ।
तुम्ह वयणाओ संपइ विसेसओ होइ गंतव्वं ॥ १४२ ॥
किंतु निसुणेसु कारणमम्हं गमणं न होइ जह उचियं ।
कणगप्पहस्स रण्णो वट्टइ विसमा दसा जेण ॥ १४३ ॥
एक्कं विज्जा-छेओ रज्ज-भंसो य नियपुरि-च्चाओ ।
ता तम्मि ससोगम्मि कह गमणं होइ मह उचियं ? ॥ १४४ ॥
जे दुहियम्मि न दुहिया आवय-पत्ते बिइज्जया नेव ।
पहुणो न ते उ भिच्चा धुत्ता परमत्थओ नेया ॥ १४५ ॥
एत्थत्थे ता संपइ निब्बंधो ते न होइ कायव्वो ।
तुह भगिणी पुण एही लग्ग-दिणे आउला जइवि ॥ १४६ ॥
अमियगई भणइ तओ पेसेहि पियंगुमंजरिं ताव ।
एईए कणगमाला अच्छइ उक्कंठिया जेण ॥ १४७ ॥
तत्तो जणएण अहं पट्ठविया माउलेण सह एत्थ ।
पत्ता य कमेण इहं मिलिया तो कणगमालाए ॥ १४८ ॥
एवं पिययम ! अहयं माउलय-गिहम्मि एत्थ आयाया ।
चिंतेमि कइय होही लग्ग-दिणं मज्झ पुण्णेहिं ? ॥ १४९ ॥
जत्थ मए दट्ठव्वो सो हु जणो जीवियाओ अब्भहिओ ।
एवं चिंतेंतीए समागया पंचमी एसा ॥ १५० ॥
जाव य कमेण वत्ते पाणिग्गहणम्मि ताहे पिक्खणए ।
नहवाहणस्स पुरओ पारद्धे चिंतियं हि मए ॥ १५१ ॥
एसा हु कणगमाला सहि-जण-मज्झम्मि दीसइ निविट्ठा ।
सो मह मण-वल्लहओ न कोवि इह दीसए ता किं ? ॥ १५२ ॥
केवलिणो तं वयणं होज्जा अलियं तु मह अउन्नेहिं ।
नहि नहि, अवर-दीसाए अवि उग्गमइ रवी कहवि ॥ १५३ ॥
पयलिज्ज व मेरु-गिरी पलयं गच्छेज्ज उदहिणो सव्वे ।
न य केवलिणा भणिया भावा इह अन्नहा होंति ॥ १५४ ॥

---

१ B युग्मम् । २ राज्यभ्रंशः । ३ दुःखिते । ४ A °वइ । ५ प्रेषय । ६ आगता । ७ प्रेक्षणकम् = नाट्यादिदृश्यम् । ८ प्रचलेत् ।

ता किं नु कणगमाला अहवा सो हियय-वल्लहो मज्झ ! ।
दंसिय मुद्दा-रयणं करेमि नीसंकियं एयं ॥ १५५ ॥
एवं विचिंतिऊणं समागया ताहि तुज्झ पासम्मि ।
मुद्दा-रयण-समेओ नियय-करो दंसिओ ताहे ॥ १५६ ॥
तत्तो पिययम ! तुमए मुद्दा-सहियम्मि दंसिए हत्थे ।
एसो सो मह दइउत्ति पच्चओ झत्ति उप्पन्नो ॥ १५७ ॥
पेच्छ कह एस एवं काऊणावि विगय-सयल-आसंको ।
चिट्ठइ, किं नवि बीहइ नहवाहण-राय-उत्तस्स ? ॥ १५८ ॥
किंचि उवायं ताहिं करेमि एयस्स मोयणट्ठाए ।
एवं विचिंतिऊणं वंचिय तं सहि-यणं सव्वं ॥ १५९ ॥
कवडेण मए सामिय ! समाणिओ इह असोग-वणियाए ।
तं जं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं एयं ॥ १६० ॥[2]

अविय ।

जइवि हु कन्ना पिययम ! सज्झस-भरिया न सक्कए कहवि ।
मण-वल्लहस्स पुरओ एक्कंपि हु वयणमुल्लविउं ॥ १६१ ॥
तहवि मए सविसेसं निय-चरियं साहियं इमं जम्हा ।
जाईसरण-गुणेणं परिचिय इव भाससि तुमंति ॥ १६२ ॥[3]
भो चित्तवेग ! एवं तीए वयणं निसम्म सहसत्ति ।
मुच्छा-विरमे मज्झवि जाईसरणं समुप्पन्नं ॥ १६३ ॥
संभरियं सव्वंपि हु मएवि पुव्वोइयं नियं चरियं ।
अह तीए संलत्तं पिययम ! किं इण्हि कायव्वं ? ॥ १६४ ॥
तत्तो य मए भणियं वियाणियं कुल-हरं तु ते सुयणु ! ।
ता वच्च तुमं गेहं अहमवि इत्तो पलाइस्सं ॥ १६५ ॥
पडिया हु कणगमाला मुद्दाए मज्झ एत्थ वावीए ।[4]
कल-यल-पुव्वं एवं साहिज्जसु सयल-लोयस्स ॥ १६६ ॥
एवं कए न कस्सवि आसंका होइ चित्तवेगम्मि ।
नहवाहणाओ एवं विमोइओ होइ वर-मित्तो ॥ १६७ ॥

अन्नं च ।

निसुयं च मए सुंदरि ! सुरनंदण-पुर-वरम्मि आगम्म ।
जलणप्पहेण पुणरवि अहिट्ठियं नियय-रज्जंति ॥ १६८ ॥

---

१ अत्ययो=विश्वासः । २ B युग्मम् । ३ B युग्मम् । ४ पूर्वोदितम् । ५ इतः ।
६ बलात् (N. P. 48) । ७ श्रुतम् (N. P. 31) ।

ASIATIC SOCIETY OF LIBRARY

चेडियं च पुर-वरं तं रन्ना संमाणिओ य पुर-लोओ ।
ता तत्थ अहं गंतुं आणाविस्सामि तुह जणगं ॥ १६९ ॥
जलणप्पहोवि राया पेक्खिस्सइ पुव्व-गउरवेणेव ।
तत्थ तुमं परिणिस्सं अम्मा-पीईणणुन्नाया (ज्ञाओ ?) ॥ १७० ॥
एवं च कए बल्लहि ! सलाहणिज्जं तु होइ सव्वंपि ।
अन्नह पुण विहियम्मि उभय-कुलं मइलियं होइ ॥ १७१ ॥
तत्तो य तीए भणियं जमिह तुमं किंचि आणवेसि मए ।
तं सव्वं कायव्वं नवरं पिय ! सुणसु विन्नत्तिं ॥ १७२ ॥
जीविय-संदेहेणं कहवि मए अज्ज नाह ! संपत्तो ।
मोत्तूण तुमं इण्हिं कत्थवि सक्केमि नो गंतुं ॥ १७३ ॥
तावच्चिय मह जीयं जाव तुमं नयण-गोयरे वससि ।
तुह दंसण-रहिया पुण झत्ति य पाणेहिं मुच्चामि ॥ १७४ ॥
जंपि निमिसंति नयणा एत्तियमेत्तंपि दूसहं मन्ने ।
किं पुण जं बहु-दिवसे तुह विरहे नाह ! अच्छिस्सं ? ॥ १७५ ॥
ता नाह ! जत्थ वच्चसि अणुगंतव्वं मएवि तत्थेव ।
एवं च ठिए कज्जे जं कायव्वं तयं भणस ॥ १७६ ॥

अन्नं च ।

स-ट्ठाणे पत्ताए पाणिग्गहणं भविस्सई मज्झ ।
एवंविह-आसाए स-गिहं वच्चामि जइ नाह ! ॥ १७७ ॥
एत्तो य मज्झ जणओ भणिओवि हु जइ न वच्चई कहवि ।
जलणप्पहेण रन्ना, कणगपहं मोत्तु निय-नयरे ॥ १७८ ॥
ता मह का होज्ज गई तुमए सह दंसणंपि न हु होज्जा ।
अच्छउ पाणिग्गहणं दूरे च्चिय मह मणाणंदं ॥ १७९ ॥
ता किं बहुणा वल्लह ! मेल्लामि तुमं न ताव हत्थाओ ।
अन्नं जं कायव्वं तं चिय मह आणवेसुत्ति ॥ १८० ॥
भो चित्तवेग ! एवं तीए भणिए मएवि संलत्तं ।
जइ एवं ता सुंदरि ! सिग्घं पउणा भवेसुत्ति ॥ १८१ ॥
वियलइ जाव न रयणी पेक्खणग-क्खित्त-माणसो जाव ।
नहवाहण-पमुहो इह लोगो, ता वच्चिमो सुयणु ! ॥ १८२ ॥

---

१ गृहीतम् (H. P. IV. 209) । २ आनाययिष्यामि । ३ पूर्वगौरवेण = पूर्वादरेण । ४ श्लाघनीयम् । ५ मलिनम् (N. P.101) । ६ क्षिप्तम् । ७ जीवितम् । ८ एकाक्षमात्रमपि । ९ B तिसृभिः कुलकम् । १० मुञ्चामि (H. P. IV. 91) । ११ संलपितम् = उक्तम् । १२ प्रगुणा ।

भणियं च तीए एसा पउणा चिट्ठामि नाह ! तुह पुरओ ।
तत्तो उप्पइओ हं सहसा गयणम्मि सह तीए ॥ १८३ ॥
जाव य किंचियमेत्तं[1] खेत्तं[2] वच्चामि वल्लहाइ सह ।
ताव य तीए भणियं उदरे पीडा ममं जाया ॥ १८४ ॥
थक्कं[3] सव्व-सरीरं हियए सूलं सुदूसहं एइ ।
ता सामि ! कुण परित्तं सक्केमि न गंतुमहमिण्हिं ॥ १८५ ॥
तत्तो य मए भणियं सुंदरि ! सुकुमाल-देहिया तं सि ।
रत्तीए नेव सुत्ता वायइ अइसीयलो बाओ ॥ १८६ ॥
तेण तुह उदर-पीडा जाया ता मा करेहिसि विसायं ।
पउणीकरोमि[4] सिग्घं ओयरिउं[5] इह निउंजम्मि ॥ १८७ ॥
एवं भणमाणो हं ओयरिओ एत्थ वण-निउंजम्मि ।
एत्थ निवाए[6] दइया पवेसिया कयलि-गेहम्मि ॥ १८८ ॥
घसिऊण अरणि-कट्ठं अग्गी पज्जालिओ मए पच्छा ।
संसेवियं[7] सरीरं बहुहा तत्तो मए भणियं ॥ १८९ ॥
जाया सत्थ-सरीरा सुंदरि ! वच्चामु इण्हि निय-ठाणं ।
तत्तो य तीए भणियं पिययम ! एवं करेमोत्ति ॥ १९० ॥
एवं देवि जणाइं नीहरियाइं तु कयलि-गेहाओ ।
भो चित्तवेग[8] ! तत्तो दिट्ठो सहसा तुमं एत्थ ॥ १९१ ॥
एसा हु कणगमाला-भगिणी उ पियंगुमंजरी-नामा ।
तुह उवयार-कलाओ संपत्ता मित्त ! एवंति ॥ १९२ ॥
तं जं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं मए एयं ।
भो सुप्पइट्ठ ! एवं वज्जरियं चित्तगइणा ओ ॥ १९३ ॥
तत्तो य मए भणियं निग्घिण-हियओ न अत्थि मह सरिसो ।
जेण स-कज्ज-रएणं पवेसिओ मित्त ! विसमम्मि[9] ॥ १९४ ॥
तुह पुण महाणुभावत्तणेण पर-कज्ज-करण-निरयस्स ।
अभिवंछियत्थ-सिद्धी निय-पुन्न-पभावओ जाया ॥ १९५ ॥
ता मित्त ! तुह सरिच्छो निक्कारण-वच्छलो जए नन्नो[10] ।
अइदुल्लहोवि जेणं दइयाए समागओ विहिओ ॥ १९६ ॥
'तह जीवियंपि दिन्नं तुमए मह एरिसं करिंतेण ।
ता मित्त ! तुमं मोत्तुं उवगारी नत्थि अन्नोत्ति ॥ १९७ ॥

---

१ कियन्मात्रम् । २ B खित्तं । ३ परिश्रान्तम् । ४ प्रगुणीकरोमि = स्वस्थीकरोमि । ५ अवतीर्य । ६ निवातः = आश्रयः (S. K.) । ७ A °सेचियं । ८ A फला° । ९ मया = चित्रवेगेण । १० विषमे = कष्टे । ११ नन्नो = नान्यः ।

तत्तो य चित्तगइणा भणियं किं उवकयं मए तुज्झ ? ।
तं चेव कयं सुकयं परिणामे सुंदरं जमिह ॥ १९८ ॥
मुह-रंसियं[1] परिणामे य दारुणं सज्जणा न संसंति[2] ।
उवगारं विस-मीसिय-भोयण-दाणंव खुहियस्स ॥ १९९ ॥
एयस्सवि मह सुंदर ! पडिहासइ न सुंदरो परिणामो ।
नहवाहणो हि जेणं विज्जा-बल-दप्पिओ चंडो ॥ २०० ॥
दारावहार-वेरं अइगरुयं हंदि ! एत्थ लोयम्मि ।
ता भद्द ! तुमं चिंतसु नित्थारो[3] कह णु रायाओ[4] ? ॥ २०१ ॥
तत्तो य मए भणियं विचिंतिएणं तु एत्थ किं बहुणा ? ।
तं चेव किंचि होही जं दिट्ठं मज्झ पुन्नेहिं ॥ २०२ ॥
अइदुल्लहावि हु मए संपत्ता विहि-वसेण जह एसा ।
अन्नंपि सुंदरं तह ! होही भवियव्वयादिट्ठं ॥ २०३ ॥
भणइ तओ चित्तगई एवं एयं तु निच्छय-मएण ।
तहवि हु न होइ जुत्ता एसा पाय[5]-प्पसारणिया ॥ २०४ ॥
तत्तो य मए भणियं एवं तु ववत्थियम्मि[6] कज्जम्मि ।
जं कायव्वं संपइ तं चेव य इत्थ साहेसु ॥ २०५ ॥
भणइ तओ चित्तगई पलायणं चेव संपयं उचियं[7] ।
निय-नयरम्मिवि गमणं संपइ उचियं न होइत्ति ॥ २०६ ॥
महई वेला वट्टइ अच्छंताणं[8] इमम्मि ठाणम्मि ।
ता मा करेसु इण्हिं काल-क्खेवं महा-भाग ! ॥ २०७ ॥
तह कहवि हु कायव्वं सरीर-हाणी न होइ जह मित्त ! ।
सुर-नंदणम्मि नयरे अहंपि एत्तो गमिस्सामि ॥ २०८ ॥
जलणप्पहेण समयं च संगयं[9] कट्टुं असणिवेगस्स ।
तेण विइन्नं एयं परिणेस्सं पुव्व-भव-दइयं ॥ २०९ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊण पियंगुमंजरीइ समं ।
चित्तगई उप्पइओ पत्तो य कमेण स-ट्ठाणं ॥ २१० ॥
तत्तो तमाल-दल-सामलम्मि गयणे अहंपि उप्पइओ ।
भो सुप्पइट्ठ ! सहिओ दइयाए कणगमालाए ॥ २११ ॥
नव-विय[10]सिय-अरविंद-विंद-संछन्न-सच्छ-सलिलाइं ।
पुलएंतो विउल-सरोवराइं वर-हंस-कलियाइं ॥ २१२ ॥
फल-भर-विणमिय-साहा-सहस्स-सोहंत-साहि-सहियाइं ।

---

१ B रसयं । २ प्रशंसन्तीत्यर्थः । ३ निस्तारः = विमुक्तिः । ४ A साय° । ५ व्यवस्थिते । ६ श्राश्रीनानाम् । ७ संगतं = मैत्रीम् । ८ कृत्वा ।

पिच्छंतो[1] गिरि-वर-निज्झराइं कय-कोइल-रवाइं ॥ २१३ ॥
किंनर-सुर-मिहुणऽद्धोसियाइं[2] सिय-कंत-कंति-कलियाइं ।
लंघंतो रम्माइं गिरि-वर-गुरु-साणु-सिहराइं ॥ २१४ ॥
दहुविह-वावार-परायणेण सहियाइ खयर-लोएण ।
पेच्छंतो गामाइयं पमुइय-नर-नारि-पुन्नाइं ॥ २१५ ॥
दक्खिण-दिसा-मुहो हं वच्चामि कमेण जाव गहणम्मि[3] ।
दूराओ ताव दिट्ठं तडिल्लया-सच्छहं किंचि ॥ २१६ ॥
तं दट्ठु मए भणियं किं मन्ने एरिसं इमं दइए[4] ! ।
दीसइ अइतेइल्लं[5] एंतं[6] अम्हाण संमुहयं ॥ २१७ ॥
भणियं च तीए पिययम ! विज्जू उक्का[7] व ताव नवि होई ।
थिर-भावाओ, नवरं होज्ज सुरो सुर-विमाणं वा ॥ २१८ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं उल्लवमाणाण अम्ह सहसत्ति ।
भासुर-सरीरधारी समागओ सुर-वरो एक्को ॥ २१९ ॥
नमिओ य भणइ एसो अवि कुसलं तुम्ह चित्तवेगत्ति[8] ? ।
परियाणसि भद्द ! ममं नवत्ति, तत्तो मए भणियं ॥ २२० ॥
जाणामि कंपि देवं सामन्नेणं, विसेसओ न पुणो ।
भणियं सुरेण तत्तो चिर-परिचियमवि न याणेसि ॥ २२१ ॥
विणय-पणएण भणियं इह जम्मे परिचओ न तावत्थि ।
जइ नवरं अन्न-भवे तुमए सह मह महा-भाग ! ॥ २२२ ॥
नवरं तुमम्मि दिट्ठे दिट्ठी आणंदिया मणं मुइयं[9] ।
जाणामि तेण कोवि हु पुव्व-भवे आसि संबंधो ॥ २२३ ॥
एवं च मए भणिए पयडीकाउं[10] फुरंत-तेइल्लं ।
वज्जरइ सुर-वरो सो मित्त ! मणिं गेण्ह एयंति ॥ २२४ ॥
मणिणो समप्पणत्थं[11] समागओ सुयणु ! तुह समीवम्मि ।
तम्हा तिसहर-महणं गेण्हसु[12] पवरं मणिं एयं ॥ २२५ ॥
तत्तो य मए भणियं सुर-वर ! वज्जरसु ताव मह एयं ।
निक्कारणा पवित्ती न होइ जं उत्तमा बिंति ॥ २२६ ॥
ता केण कारणेणं मज्झ समप्पेसि दिव्व-मणिमेयं ? ।
पुव्व-भवे संबंधो तुमए सह आसि को मज्झ ? ॥ २२७ ॥

---

१ A पेच्छं° । २ अध्यासितानि=अधिष्ठितानि । ३ गहने=निर्जलस्थाने (H. D. II. 82.) । ४ तेइल्लं=तेजस्वि । ५ आयत्=आगच्छत । ६ विद्युत् । ७ उल्का । ८ मुदित=हर्षितम् । ९ B° णियं । १० प्रकटीकृत्य । ११ समर्पणार्थम् । १२ B गिण्ह° ।

तत्तो सुरेण भणियं पत्थावो वित्थरस्स न हु एसो ।
सयलाऽऽवया-विणासं गेण्हसु एयं मणिं ताव ॥ २२८ ॥
भणियं च मए किंचिह मज्झ कत्तावि आवया होही ।
तव्विगमत्थं सुर-वर ! जेण समप्पेसि मणिमेयं ? ॥ २२९ ॥
भणियं सुरेण सुंदर ! तुह चरियं सव्वमेव विज्जाए ।
पन्नत्तीए सिट्ठं नहवाहण-राय-तणयस्स ॥ २३० ॥
दइयावहार-कुविओ अमरिस-वस-फुरफुरंत-अहरुल्लो ।
बहु-नहयर-परियरिओ तुज्झ वहट्ठाए संचलिओ ॥ २३१ ॥
तुज्झ अणुमग्ग-लग्गो आसन्नो चेव वट्टइ इयाणिं ।
तत्ता जीवंतयरी होही तुह आवया गरुई ॥ २३२ ॥
एयस्स पभावाओ नित्थरिहिसि आवइं सुभीमंपि ।
ता गिण्ह इमं सुंदर ! दिव्व-मणिं पाण-रक्खट्ठा ॥ २३३ ॥
बंधसु निज्जुत्तिमंगे गुत्तं कुंतल-कलाव-मज्झम्मि ।
नहवाहणविज्जाणं पडिघाय-समत्थमच्चत्थं ॥ २३४ ॥
जइ पुण कहवि हु उवसमइ नेय तव्विहिय-वेयणा-निवहो ।
ता मणि-जलेण देहं सिंचेयव्वं पयत्तेण ॥ २३५ ॥
एवं विहिए होहिसि पणट्ठ-वियणो पुण-ण्णव-सरीरो ।
ता एस मणी सयं संनिहिओ भद्द ! कायव्वो ॥ २३६ ॥
सयमेव अहंपि तुम सुंदर ! रक्खेमि ताओ खयराओ ।
नवरं समुच्छुगो हं अइगरुय-पओयण-वसेण ॥ २३७ ॥
ता तं पओयणमहं झडित्ति संपाडिऊण एहामि ।
काहामि सयल-सुत्थं मा काहिसि अन्नहाभावं ॥ २३८ ॥
अन्नं च तेण समयं विज्जा-बल-दप्पिएण खयरेण ।
मा काहिसि संगामं गरुओ विज्जाहिं तुंह जं सो ॥ २३९ ॥
अइदुक्करं हि जइवि हु एयं पुरिसाहिमाण-जुत्ताणं ।
कारण-वसेण तहवि हु जुद्धारंभो न कायव्वो ॥ २४० ॥
जं तेण समं जुज्झे अवस्स तुह होइ पाण-चाउत्ति ।
ता मह वयणाउ तुमे वारहडी नेव कायव्वा ॥ २४१ ॥

---

१ प्रस्तावः = प्रसङ्गः = अवसर इति यावत् । २ A किंचेह । ३ B °रुद्धो । ४ जीवान्तकरी = जीवितव्यविनाशकारिणी । ५ निस्तरीष्यसि = उल्लङ्घिष्यसे । ६ उत्तमाङ्गं = मस्तकम् । ७ अत्यर्थं = अत्यर्थम् । ८ एष्यामि । ९ सुस्थं = समीचीनम् । १० त्वत् । ११ युद्धम् ।

किंच ।

संकुइय केसरी जं उप्पइउ-मणो गयस्स वहणट्ठा ।
सोंडीरत्तं किं तत्तिएण उवहासयं लहइ ? ॥ २४२ ॥
लद्धावसरो पच्छा साहिय-विज्जो करिज्ज जं रुइयं ।
झाड-पलियंचणेणवि तुरिय-गई सिग्घओ चेव ॥ २४३ ॥

किं बहुणा ? ।

एसो च्चिय दिव्व-मणी मंद-पभावाओ तस्स विज्जाओ ।
काही, किं तुह कज्जं स-सरीरायास-करणेण ? ॥ २४४ ॥
एवं सुरेण भणिए काऊणं अंजलिं पयत्तेण ।
विहिय-पणामेण मए भणियं जं आणवेसित्ति ॥ २४५ ॥
बहु-माण-पुव्वयं अह दिव्व-मणी सुर-वरेण मह सीसे ।
बद्धो निय-हत्थेणं सरीर-रक्खा य विहियत्ति ॥ २४६ ॥
बद्धे मणिम्मि सहसा गरुय-पमोओ मणम्मि संजाओ ।
भो सुप्पइट्ठ ! नट्ठं भयं असेसं सरीराओ ॥ २४७ ॥
संभाँसेउं हय-गुरु-भयं नेह-सारं ममं सो
कंता-जुत्तं विविह-वयणालाव-संभासणाए ।
तत्तो दित्ती-भरिय-गयणो निज्जियाणंग-रूवो
देवो पत्तो तुरिय-गमणो झत्ति अदंसणंति ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ दिव्व-मणि-समप्पणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरी-कहाए सत्तमओ वर-परिच्छेओ ॥ २५० ॥ छ ॥

॥ सप्तमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ १७५० ॥ छ ॥

अहयंपि[६] तओ दक्खिण-दिसा[७]-मुहो सह पियाए संचलिओ ।
चिंतेमि य किं काही खयरो नहवाहणो इण्हिं ? ॥ १ ॥
कय-सुर-रक्खस्स महं बहु-विज्जा-दप्पिओवि सो खयरो ।
न हु सक्किस्सइ काउं अवयारं[८] गरुय-रोसोवि ॥ २ ॥

---

१ तावता । २ रुचितम्=अभीष्टम् । ३ झाडं=लतागहनम् (H. D. III. 57) तत्र प्रत्यञ्चनेनापि परिभ्रमणेनापि । ४ शीघ्रगामी । ५ संभाष्य । ६ A °पि द° । ७ A °सामिमु° । ८ अपकारम् ।

अहवा किं मह इमिणा विंचितिएणेह फग्गु[1]-भूएण ।
होही किंचि ममं चिय जं दिट्ठं पुव्व-कम्मेहिं ॥ ३ ॥
दिव्व-मणिणो पभावा संनिज्झेणं[2] च तहय देवस्स ।
पुन्नाणुभाव-सरिसं होही भवियव्वया-दिट्ठं ॥ ४ ॥
एमाइ-बहु-विगप्पे चिंतेमाणो वयामि जा तत्थ ।
ताव य मह दइयाए भणियं भय-वेविर-तणूए ॥ ५ ॥
हा नाह ! कोवि एसो दीसइ एंतोऽणुमग्गमम्हाणं ।
विज्जाहर-परियरिओ मन्ने नहवाहणो होही ॥ ६ ॥
ता पिय ! किंपि उवायं चिंतसु पीडा न होई जह तुम्ह ।
अहयंपि विरह-गुरु-दुक्ख-भाइणी जह न होमित्ति ॥ ७ ॥
वलिय-ग्गीवं तत्तो पुलोइऊणं मएवि संलत्तं ।
एमेव कीस सुंदरि ! गरुय-विसायं समुव्वहसि ? ॥ ८ ॥
जइ ता अंतक्किओवि[3] हु एज्जे[4] इमो खयर-विंद-परियरिओ ।
ता होज्ज भयं गरुयं, विन्नाए किं भयं सुयणु ! ? ॥ ९ ॥
देवेण चेव कहियं आगमणमिमस्स तुज्झ पच्चक्खं ।
ता किं एयं दट्ठुं भयाउरा सुयणु ! संजाया ? ॥ १० ॥
देवस्स दिव्व-मणिणो पभावओ सुयणु ! सुंदरं होही
मा मा कुणसु विसायं एंतं दट्ठूण एयंति ॥ ११ ॥
अन्नो न कोवि इण्हिं काउं सक्किज्जए उवाउत्ति ।
एसो जं सिग्घ-गई आसन्नो वट्टइ इयाणिं ॥ १२ ॥
दूरेवि न सक्किज्जइ उक्कड-विज्जस्स नासिउमिमस्स[5] ।
किं पुण लोयण-विसए पत्तेहिं सुयणु ! अम्हेहिं ? ॥ १३ ॥
ता होउ पिए ! किंचिवि जं दिट्ठं मज्झ पुव्व-कम्मेहिं ।
नवि किंचि सोईएणं इह लब्भइ जीव-लोगम्मि ॥ १४ ॥
एवं च मए भणिए मुंचंती थूल-अंसुय-पवाहं ।
गरुय-भय-सोय-तविया सा बाला इय पुणो भणइ ॥ १५ ॥
हा ! नाह ! पाण-वल्लह ! हय-विहिणा पाव-कारिणी अहयं ।
वंसस्सव फल-समओ तुह विणासाय विहियत्ति ॥ १६ ॥
जइ तइया मण-वल्लह ! पाण-चाओ मए कओ होंतो[10] ।

---

१ फल्गुभूतेन = व्यर्थरूपेण । २ सांनिध्येन = साहाय्येन । ३ B इंतो । ४ अतर्कितः = अलक्षितः । ५ एयात् = आगच्छेत् । ६ B सुणसु । ७ नासितुं इमस्स = नंष्टुमस्मात् (H. P. III. 134) । ८ शोचितेन = विचिन्तनेन । ९ वंशवृक्षस्य हि विनाशसमयसमीप्ये एव फलोद्गमो भवति । १० अभविष्यत् ।

ता किं एरिस-गरु-आवईए तं नाह ! निवडंतो[1] ? ॥ १७ ॥
जइ गब्भाओ पडंता[2] बालत्ते वावि जइ मया[3] होंता । ·
ता किं मज्झ निमित्ते होज्ज इमा आवया[4] तुज्झ ? ॥ १८ ॥
एसो मुह-महुरोवि हु परोप्परं अम्ह गरुय-अणुराओ ।
गब्भोव्व वेसरीए[5] जाओ गरु-आवया-हेऊ ॥ १९ ॥
इण्हि च तुमं सामिय ! कम्मं अवलंबिऊण थक्को[6] सि ।
आवय-निवारणत्थं न चिंतसे किंचिवि उवायं ॥ २० ॥
तत्तो य मए भणियं मा सुंदरि ! कुणसु किंचिवि विसायं ।
अविचारिय[7] कय-कज्जं एरिसयं होइ नणु सुयणु ! ॥ २१ ॥
अप्प-बलं च पर-बलं अणवेक्खिय[8] आढवेइ[9] जो कज्जं ।
अवमाण-पाण-नासं अवस्सं[10] सो पावए पुरिसो ॥ २२ ॥
नीईए वट्टमाणा मणुया न लहंति आवया-निवहं ।
सुयणु ! मए का नीई तुमं हरंतेण विहियत्ति ? ॥ २३ ॥
विहियं राय-विरुद्धं अणुराय-पर-व्वसेहिं अम्हेहिं ।
ता इण्हि आवयाए सुयणु ! विसाओ न कायव्वो ॥ २४ ॥

किंच ।

एवं ठिएवि सुंदरि ! अणुकूलो कहवि जइ विही होइ ।
ता आवयावि अम्हं परिणामिही संपयत्तेण[11][12] ॥ २५ ॥
बलिओ हु इमो सत्तू ताव य सज्झो न पुरिसगारस्स ।
पुव्व-भव-निम्मिएहिं वारिज्जइ नवरि पुन्नेहिं ॥ २६ ॥
जइ ताव अत्थि पुन्नं किं कज्जं सुयणु ! पुरिसगारेण ? ।
अह नत्थि किंचि पुन्नं विहलो तो पुरिसगारोवि ॥ २७ ॥
एक्कत्तो मह पुन्नं अन्नत्तो दप्पिओ इमो सत्तू ।
पेच्छामो ता सुंदरि ! कस्स जओ होज्ज एयाण[13] ? ॥२८ ॥
एमाइ-बहु-विगप्पं उल्लवमाणो पियाए सह जाव ।
भो सुप्पइट्ठ ! पत्तो तुरिय-गई इह पएसम्मि ॥ २९ ॥
ताव य तुरिययर-गई पत्तो नहवाहणो मह समीवं ।

---

१ न्यपतिष्यः । २ अपतिष्यम् । ३ मृता । ४ आपत् । ५ वेसरी = अश्वतरी । ६ स्थितः (H. P. D. VI. 1) । ७ अविचार्य । ८ अनवेक्ष्य = अपर्यालोच्य । ९ आढवेइ = आरभते (H. P. IV. 155) । १० अपमानं च प्राणनाशश्च तयोः समाहारः । ११ B अवसो । १२ परिणंस्यति । १३ संपत्त्वेन = संपत्तिभावेन = आपत्तिरपि संपत्तिरूपा भविष्यतीति भावः । १४ मत्पुण्य-शत्रुदर्पयोर्मध्य इत्यर्थः ।

रोसायासासंजिय-सोय-जलोहलिय-गंड-यलो ॥ ३० ॥[1]
भणियं च तेण रे ! रे खयराहम ! कत्थ वच्चसे इन्हि ? ।
इह-पर-लोय-विरुद्धं एरिसं कम्मं समायरिउं ? ॥ ३१ ॥
काउं राय-विरुद्धं नासंतो कत्थ छुट्टसे पाव ! ? ।
सूयार-साल-वडिओ ससउव्व विणस्ससे इण्हि[2] ॥ ३२ ॥
रे ! रे ! केण बलेणं एरिस-कम्मं तुमे समायरियं ? ।
हरिऊण मह महेलं[3] नासंतो कत्थ छुट्टिहिसि ? ॥ ३३ ॥
रे मूढ ! केण दिन्ना तुह बुद्धी एरिसा अहम्मेण[4] ? ।
अहवा कुविओ दइवो पुरिसं किं हणइ लउडेण[5] ? ॥ ३४ ॥
रे मूढ ! पुन्न-वज्जिय ! उम्मग्ग-पयट्ट ! नट्ठ-मज्जाय ! ।
कुविओ तुज्झ कयंतो[6] तेण तुमे एरिसं विहियं ॥ ३५ ॥
जेण बलेणं एयं राय-विरुद्धं तुमे समायरियं ।
तं कुणसु इण्हि पयडं मा भणिहिसि जं न भणियंति ॥ ३६ ॥
एसो तुह तिक्खेण सीसं छिंदामि अद्ध-चंदेण[7] ।
जइ अत्थि पोरिसं किंचि होसु ता जुज्झ-सज्जोत्तिं ॥ ३७ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊणं तेण गरुय-रोसेण ।
आयड्ढिऊण[8] धणुहं मुक्को मह संमुहो बाणो ॥ ३८ ॥
अह सो धणुह-विमुक्को वेगेणागम्म मज्झ आसन्ने ।
आवडिउव्व सिलाए वलिओ[9] पच्छा-मुहो झत्ति ॥ ३९ ॥
तं दट्ठुं सो खयरो विम्हिय-हियओ ससंकिओ किंचि ।
खणमेगमच्छिऊणं इय वज्जरिउं समाढत्तो ॥ ४० ॥
जइ कहवि खुद्द-विज्जा-पभावओ मह सरो पडिक्खलिओ ।
तहवि न छुट्टसि इण्हिं अग्गेयाईण[10] सत्थाण ॥ ४१ ॥
एवं च भणंतेणं तेणं आवाहियाइं[11] सत्थाइं ।
अहिमंतिय[12] मंतेहिं मुंचइ इक्किक्कयं कमसो ॥ ४२ ॥

अविय ।

उट्ठिंत-फुलिंगालं फुरंत-जाला-सहस्स-संवलियं[13] ।

---

१ B युग्मम् । २ सूपकार-शाला-पतितः । ३ महिला = भार्या । ४ मुच्यसे । ५ अधर्मेण = पापेन । ६ लगुडो = लोहमयी यष्टिः । ७ कृतान्तो = यमः । ८ अर्धचन्द्रो = बाणविशेषः । ९ आकृष्य (H. P. IV. 187) । १० वलितः = प्रतिगतः । ११ आग्नेयादीनां शस्त्राणाम् । १२ आवाहियं=आरचितम् (H. P. IV. 94) १३ अभिमन्त्र्य । १४ उत्तिष्ठन्त ऊर्ध्वं गच्छन्तो ये स्फुलिङ्गा अग्निकणास्ते सन्त्यस्य तत्तथा (H. P. II. 159) । १५ संवलितं = व्याप्तम् ।

अग्गेयं अइभीमं मज्झ वेहट्ठाए पेट्ठवियं ॥ ४३ ॥
तंपि हु मह आसन्ने मणि-प्पभावाओ होउमसमत्थं।
पासे संभमिऊणं विज्झायं झत्ति तत्तो य ॥ ४४ ॥
वारुण-वायव्वाइं पट्ठवियाइं कमेण सत्थाइं।
ताणिवि मणि-प्पभावा दूरिच्चिय मह विलीणाइं ॥ ४५ ॥
अह ताणि अमोहाणिवि पेडिहय-सत्तीणि दट्ठु सत्थाणि।
जाओ विच्छाय-मुहो राय-सुओ विम्हयक्खित्तो ॥ ४६ ॥
खणमेगमच्छिऊणं पुणोवि सो एरिसं समुल्लवइ।
रे खयराहम! दप्पं मा हु करिज्जासि निय-चित्ते ॥ ४७ ॥
मह मंतस्स पभावा विज्जाए वावि ओसहीए वा।
एमाइं सत्थाइं निहय-पयावाइं जायाइं ॥ ४८ ॥

अओ।

मंतेण व तंतेण व हंतुं सक्कंति नेव एयाइं।
किंतु निसुणेसि कारणमेतेहिं जं न निहओ तं ॥ ४९ ॥
एसो हु पावकारी सुह-मच्चूए न चेव जोग्गोत्ति।
ता दुह-मारेण इमो मारेयव्वो तुमे कुमर! ॥ ५० ॥
इय मज्झ सिक्खणत्थं हओ तुमं नेव दिव्व-सत्थेहिं।
न उणो तुह विज्जाहिं हम्मइ सत्तीओ एएसिं ॥ ५१ ॥
ता इण्हि मंह न छुट्टसि पायालं जइवि पविससे मूढ!।
मोरोवि अहव घिप्पइ हंत! तइज्जम्मि उड्डाणे ॥ ५२ ॥
रे खयराहम! इण्हिं कत्तो मह जासि दिट्ठि-पह-पडिओ?।
दुह-मच्चूए एसो मारेमि तुमं न संदेहो ॥ ५३ ॥
भो सुप्पइट्ठ! एवं भणिऊणं गरुय-अभिनिवेसेणं।
नहवाहणेण नागिणि-विज्जा आवाहिया तत्तो ॥ ५४ ॥
भीसण-भुयगेहिं खणेण वेढियं उग्ग-विस-वियारेहिं।
सव्वंगसु बद्धो सराग-जीवोव्व कम्मेहिं ॥ ५५ ॥
तत्तो महंत-वियणा पाउब्भूया ममं तओ देहं।
गयणाओ निवडिओ हं भुयंग-भारेण भूमीए ॥ ५६ ॥

---

१ वधार्थम्। २ प्रस्थापितम् = प्रेषितम्। ३ विध्यातं = विनष्टम्। ४ अमोघानि = अव्यर्थानि। ५ प्रतिहता विनष्टा शक्तिर्येषां तानि। ६ विस्मयाऽऽक्षिप्तः। ७ सुखमृत्योः। ८ दुःखमारेण = दुःखबहुलमरणेन। ९ B युग्मम्। १० मत्। ११ मयूरोऽपि। १२ तृतीयस्मिन्। १३ उड्डाणं = उड्डयनम्। १४ प्रादुर्भूता।

वियणाए विब्भलंगो[1] संवलि-तरुणो इमस्स हिट्ठम्मि ।
गय-चेयणोव्व जाओ भुयंग-संघाय-उव्वद्धो ॥ ५७ ॥
सावि मह पाण-दइया गरुयं दट्ठूण आवयं मज्झं ।
अइदुक्खिया वराई रोयंता घग्घर[2]-सरेण[3] ॥ ५८ ॥
हा अज्जउत्त ! वल्लह ! एय-अणत्थस्स कारिणी अहयं ।
हा ! पाविट्ठा तइया किं न मया मयण-पच्चक्खं ? ॥ ५९ ॥
हा ! कह मज्झ निमित्ते पिययम ! अइगरुय-आवयं पत्तो ।
हा ! अज्जउत्त ! इण्हिं तुह विरहे नत्थि मह जीयं ॥ ६० ॥
भो भो धणदेव ! इमं सोउं खयरस्स भासियं तस्स[4] ।
एत्थंतरम्मि य महं एस विगप्पो समुप्पन्नो ॥ ६१ ॥
महिला-पलाव-सद्दो पुव्विं जो आसि इह मए निसुओ ।
एय-दइयाए[5] नूणं सो होही कणगमालाए ॥ ६२ ॥
तत्तो य पुरिस-सद्दो तयणंतरमेव जो मए निसुओ ।
नहवाहणस्स होही सो सद्दो एय-सत्तस्स ॥ ६३ ॥
अहवा किं मह इमिणा विचिंतिएणं तु ताव निसुणेमि ।
जं किंचि कहइ एसो निय-चरियं चित्तवेगोत्ति[6] ॥ ६४ ॥
एवं विचिंतिऊणं तत्तो धणदेव ! सुणिउमाढत्तो[7] ।
तव्वयणमहं सव्वं, अह सो एवं समुल्लवइ ॥ ६५ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! एवं विलवंता बहुविहं सुदुक्खत्ता ।
नहवाहणेण नीया मज्झ पिया कणगमालत्ति ॥ ६६ ॥
अहयंपि तओ दूसह-विसहर-कय-वेयणाए वेवंतो[8] ।
दइया-विओय-गुरु-दुक्ख-ताविओ जाव चिट्ठामि ॥ ६७ ॥
भो सुप्पइट्ठ ! ताव य तुमंपि इह आगओ पएसम्मि ।
तुमए मणि-नीरेणं एसो मेल्लाविओ[9] अहयं ॥ ६८ ॥[10]
ता भो ! तुमए दिन्नं मह जीयं एत्थ नत्थि संदेहो ।
मणिणो य पभावाओ न य डक्को[11] दुट्ठ-सप्पेहिं ॥ ६९ ॥
अन्नह कह मह जीयं हविज्ज गुरु-वेयणा-परद्धस्स[12] ।
कीणास[13]-नयण-सच्छह[14]-भीसण-भुयगोह[15]-गहियस्स ? ॥ ७० ॥

---

१ विह्वलं = व्याकुलम् अङ्गं यस्य स तथा । २ शाल्मलीतरोः । ३ गद्गदस्वरेण । ४ चित्रवेगस्य । ५ श्रुतः (N. P. 31) । ६ एतस्य दयिता एतद्दयिता तस्याः । ७ आरब्धः=आरम्भं कृतवान् । ८ वेपमानः = कम्पमानः । ९ मेल्लाविओ=मोचितः (M. P. IV. 91) । १० B युग्मम् । ११ दष्टः (H. P. II. 2) । १२ SEE NOTE P. 110 । १३ कीनाशो = यमः । १४ SEE NOTE P. 56 । १५ ओघः=समूहः ।

तं जं तुमए पुट्ठं केण तुमं एरिसाए महईए ।
खित्तो सि आवयाए तं सव्वं साहियं एयं ॥ ७१ ॥
इय भो धणदेव ! तया सोउं खयरस्स भासियं तस्स ।
तत्तो य मए एयं विचिंतियं नियय-चित्तम्मि ॥ ७२ ॥
पेच्छ नरा विबुहावि हु अणुराय-परवसा विसय-गिद्धा ।
पाविंति आवयाओ विविहाओ एत्थ संसारे ॥ ७३ ॥
अच्छउ ता पर-लोगे इहेव पाविंति गरुय-दुक्खाइं ।
राग-विमोहिय-चित्ता कज्जाकज्जं अयाणंता ॥ ७४ ॥
सारीर-माणसाणं दूसह-दुक्खाण कारणं पढमं ।
इह पर-लोए घोरो रागो चिय सयल-जीवाणं ॥ ७५ ॥
रागंधा इह जीवा दुल्लह-लोयम्मि गाढमणुरत्ता ।
जं [1]वेइंति [2]असायं कत्तो तं हंदि ! नरएवि ? ॥ ७६ ॥
वल्लह-विओय-[3]तविया असमंजस-चिट्ठि[4]याइं कुणमाणा ।
नरए नेरइया इव निच्चं चिय दुक्खिया होंति ॥ ७७ ॥
वह-बंध-मारणाइं लहंति रागेण मोहिया जीवा ।
वच्चंति दुग्गईए सहंति विविहाइं दुक्खाइं ॥ ७८ ॥
रागो हि दुक्ख-रूवो रागो चिय सयल-आवया-हेऊ ।
राग-[5]पॅरद्धा जीवा भमंति भव-सागरे घोरे ॥ ७९ ॥
ताव चिय परम-सुहं जाव न रागो मणम्मि [6]उच्छरइ ।
हंदि ! सरागम्मि मणे दुक्ख-सहस्साइं पविसंति ॥ ८० ॥
एमाइ चिंतिऊणं धणदेव ! मए इमं तु वज्जरियं ।
भो चित्तवेग ! इण्हिं मा कीरउ कोवि सोगोत्ति ॥ ८१ ॥
जं एसो संसारो एरिस-दुक्खाण नियय-आवासो ।
पत्ताए आवयाए तेण विसाओ न कायव्वो ॥ ८२ ॥
जर-मरण-रोग-वल्लह-विओग-बहुलम्मि एत्थ संसारे ।
जम्हा स-कम्म-जणियं जायइ जीवाण दुक्खंति ॥ ८३ ॥
तो भणइ चित्तवेगो भद्द ! विसाओ न कोवि मह अन्नो ।
एकच्चिय मह चिंता कुणइ मणे दूसहं दुक्खं ॥ ८४ ॥
सा कह वरई होही नीया नहवाहणेण रुयमाणी ।
जीवइ व नवा इण्हिं दट्ठुं मह तारिसमवत्थं ? ॥ ८५ ॥

---

१ वेदयन्ति = अनुभवन्ति । २ असातं = दुःखम् । ३ तविया = तप्ताः । ४ चेष्टितानि = व्यापाराः । ५ परद्धा = पीडिताः (N. P. 110) । ६ प्रादुर्भवति ।

एवं च जाव साहइ सो खयरो मज्झ भद्द ! धणदेव ! ।
एत्थंतरम्मि निसुणसु जो वुत्तंतो तहिं जाओ ॥ ८६ ॥

एक्को कमल-दलऽच्छो पिहुवच्छो[1] सुर-वरो तहिं सहसा ।
ओइन्नो गयणाओ उज्जोइंतो[2] दिसा-वलयं ॥ ८७ ॥
दट्ठुं समागयं तं वियसिय-वयणो य चित्तवेगो सो ।
अब्भुट्ठिऊण[3] पणमइ तं देवं परम-विणएण ॥ ८८ ॥
अह सो सुहासणत्थो तियसो संलवइ भद्द ! तुह कुसलं ? ।
मणिणो य पभावाओ निरवियन्ना आवया विउला ? ॥ ८९ ॥
तो भणइ चित्तवेगो तुम्ह पभावाओ संपयं[4] कुसलं ।
ता संपइ मह साहसु महंत-कोऊहलं इत्थ ॥ ९० ॥
पुव्व-भवे संबंधो तुमए सह आसि को मम देव ! ? ।
केण व कज्जेण तुमं आसि गओ उच्छुगो तइया ? ॥ ९१ ॥
तत्तो य भणइ तियसो इमेण कज्जेण आगओ सुयणु ! ।
ता एग-मणो होउं साहिप्पंतं निसामेहि ॥ ९२ ॥

जंबुद्दीवे इहइं एरवए अत्थि अरिए[5] देसे ।
विजयवई नामेणं नयरी सुर-नयरि-संकासा[6] ॥ ९३ ॥
तीएवि सुविक्खाओ धणंभूई नाम आसि सत्थाहो[7] ।
दक्खिन्न-दया-जुत्तो उज्जुत्तो जइण-धम्मम्मि ॥ ९४ ॥
चंदोव्व कला-निलओ गयव्व निच्चं पयट्ट-वर-दाणो[8] ।
अणुयत्तिय-मित्तो[9] वासरोव्व बुह-लोय-मण-इट्ठो ॥ ९५ ॥
तस्स य पसंत-रूवा पइ-व्वया सच्च-सील-दय-जुत्ता ।
भज्जा सुंदर-देहा सुंदरि-नामा सुविक्खाया ॥ ९६ ॥
विमलं सावग-धम्मं सम्मं अह ताण पालयंताणं ।
वच्चंति वासराइं सुसाहु-जण-भत्ति-जुत्ताणं ॥ ९७ ॥
अह अन्नया कयाइवि पहाण-सुविणेहिं सूइयं तणयं ।
सा सुंदरी पसूया पभूय-सुह-लक्खणाइन्नं ॥ ९८ ॥
निज्जिय-अणंग-रूवं तेएण य दिणयरस्स सारिच्छं ।
सोमं ससि-बिंबं पिव[10] जिणिंद-धम्मंव सुह-जणयं ॥ ९९ ॥

---

१ पृथुवक्षाः । २ उद्द्योतयन् । ३ अभ्युत्थाय । ४ सांप्रतं = संप्रति । ५ A एत्थ । ६ आर्ये । ७ संकाशा = तुल्या । ८ सत्थाहो = सार्थवाहः । ९ B °लयो । १० दानं त्यागः, मदश्च । ११ सत्कृतमित्रः, वासरपक्षे मित्रः सूर्यः, धनभूतिपक्षे मित्राणि सुहृदः । १२ पिव = इवार्थेऽव्ययमिदम् (H. P. II. 182) ।

अह तस्स बारसाहे वोलीणे नियय-जणणि-जणएहिं।
गरुय-पमोएण कयं विहिणा नामं सुधम्मोत्ति ॥ १०० ॥
धणवाहणाभिहाणो बीओ कालेण से सुओ जाओ।
सोवि हु सुधम्म-नामो जाओ अह अट्ठ-वारिसओ ॥ १०१ ॥
तीए य पुर-वरीए विहरंतो अन्नया समोयरिओ।
समण-सय-सेविय-कमो सुदंसणो नाम आयरिओ ॥ १०२ ॥
अप्पडिबद्ध-विहारी चउदस-पुव्वी गुणाण आवासो।
पुव्वुत्तर-दिसि-भाए अवट्ठिओ नंदणुज्जाणे ॥ १०३ ॥
सव्वोवि नयर-लोओ विणिग्गओ सूरि-वंदण-निमित्तं।
धणभूईवि हु चलिओ भत्तीए तणय-संजुत्तो ॥ १०४ ॥
उम्मुक्क-वाहणो अह दूराओ विहिय-उत्तरासंगो।
तिं पयक्खिणिऊण गुरुं वंदइ परमाए भत्तीए ॥ १०५ ॥
भीम-भवोयहि-निवडंत-जंतु-संतरण-वर-तेरंडम्मि।
दिन्नम्मि धम्मलाभे गुरुणा, सेसे मुणी नमिउं ॥ १०६ ॥
उवविट्ठो सत्थाहो मेहि-वट्ठे पुर-जणेण संजुत्तो।
सूरीवि मोक्ख-मग्गं जिण-धम्मं कहिउमाढत्तो ॥ १०७ ॥[४]

अविय।

सम्म-दंसण-मूलो पंच-महव्वय-महल्ल-दढ-खंधो।
मेई-गुत्ती-तव-संजमाइ-साहा-पसाहिल्लो ॥ १०८ ॥
विहाभिग्गह-गोच्छो मणहर-सीलंग-पत्त-संछिल्लो।
-लद्धि-कुसुम-कलिओ सग्ग-ऽपवग्गाइ-सुह-फलओ ॥ १०९ ॥
रित्त-कप्प-रुक्खो वित्थरओ साहिओ जिणाणाए।
-ताव-तावियाण निव्वाण सरणं अणन्न-समं ॥ ११० ॥[१०]
लाइं इंदियाइं दुक्ख-निमित्तं च विसय-संगोवि।
हाइणो कसाया निबंधणं दोग्गईए उ ॥ १११ ॥
कासि कओ पमाओ जीवं पाडेइ भव-समुद्दम्मि।
मो य भवो बहुसो पयासिओ तीए परिसाए ॥ ११२ ॥
रेस्स तस्स वयणं परमामय-सच्छहं निसामित्ता।
वेग्गा सा परिसा जहागयं पडिगया सव्वा ॥ ११३ ॥

---

१ अष्टवार्षिकः। २ तरण्डं = प्रवहणम्। ३ महीपृष्ठे। ४ B युग्मम्। ५ महल्लो = महान्। ६ समिति-गुप्ति-तपः-संयमादय एव शाखा-प्रशाखा यस्य स तथा। ७ गुच्छः = स्तबकः। ८ रुक्खो = वृक्षः। ९ A जिणाण। १० B तिसृभिः कुलकम्। ११ सकृत्। १२ A °सामेत्ता।

सोऊण सुधम्म-नामो धम्म-मई[1] गुरु-गिरं निसामित्ता ।
संसार-भउव्विग्गो[2] पणमिय सूरिं इमं भणइ ॥ ११४ ॥
इच्छामि तुम्ह मूले निरवज्जं[3] गिण्हिउं सुपव्वज्जं ।
जणगेहिं अणुन्नाओ भीओ जर-जम्म-मरणाणं ॥ ११५ ॥
भणियं गुरुणा य तओ होउ अविग्घं तुहेत्थ वत्थुम्मि ।
अम्मा-पिऊहिं मुक्को अह सो पव्वाविओ[4] गुरुणा ॥ ११६ ॥
अब्भसिय-दुविहसिक्खो[5] संजम-तव-विणय-करण-उज्जुत्तो ।
विहिणा गुरु-पामूले[6] अहिज्जिउं[7] सो समाढत्तो ॥ ११७ ॥
सिग्घं महा-मई सो जाओ सुत्तत्थ-तदुभय-विहिन्नू[8] ।
चुद्दस-पुव्वी गुरु-साहु-सम्मओ गुण-गणावासो ॥ ११८ ॥
नाऊण जोग्गयं[9] से सुह-रिक्खे सूरिणा निय-पयम्मी ।
अहिसित्तो सूरीवि य संलिहिय-तणू गओ मोक्खं ॥ ११९ ॥
समण-गण-संपरिवुडो[10] सुहम्म-सूरीवि विविह-देसेसु ।
बोहिंतो भविय-जणं विहरइ पुर-गाम-नगरेसु ॥ १२० ॥
धणवाहणोवि कमसो वड्ढंतो पंच-धाइ-परियरिओ ।
पत्तो कुमार-भावं अहिज्जिओ तह कला-निवहं ॥ १२१ ॥
पत्तो य जोव्वणं सो कामिणि-जण-हियय-चोरण-समत्थं ।
पिउणा य तन्निमित्तं वरियो[11] वर-रूव-संपन्ना ॥ १२२ ॥
सिरि-सुप्पइट्ठ-नयरे धूया हरिदत्त-पवर-इब्भस्स ।
विणयवई-संभूयाऽणंगवई नाम वर-कन्ना ॥ १२३ ॥
महया विच्छड्डेणं परिणीया सोहणम्मि सा लग्गे ।
धणवाहणेण तत्तो आणीया नियय-नयरीए ॥ १२४ ॥
अह सो तीए रत्तो जोव्वण-वर-रूव-सोउमल्लेसु[12] ।
गाढं विसयासत्तो गयंपि कालं न याणाइ ॥ १२५ ॥
अह अन्नया सुधम्मो विहरंतो मुणि-वरो तहिं पत्तो ।
विजयवई-नयरीए वासा-रत्तस्स पारंभे ॥ १२६ ॥
साहूहिं तत्थ वसही विमग्गिया ताहि सत्थवाहेण ।
धणभूइणा विदिन्ना सुविसुद्धा जाण[13]-सालासु ॥ १२७ ॥

---

१ धर्मे मतिर्यस्य स धर्ममतिः । २ भउव्विग्गो = भयोद्विग्नः । ३ निरवद्यां = निर्दोषाम् । ४ प्रव्राजितः = दीक्षितः । ५ ग्रहणासेवनरूपा द्विविधा शिक्षा । ६ पामूलं = पादमूलम् । ७ अध्येतुम् । ८ विहिन्नू = विधिज्ञः । ९ A संघयणजुओ साहूण स° । १० योग्यताम् । ११ संपरिवृतः = परिकरितः । १२ वर्या = श्रेष्ठा । १३ सोउमल्लं = सौकुमार्यम् । १४ जाणं = यानम् ।

निय-परियणेण साहिओ सत्थाहो एइ गुरु-समीवम्मि।
सामाइयाइ-जुत्तो संविग्गो सुणइ जिण-धम्मं ॥ १२८ ॥
धणवाहणो उ दइया-सुरय-सुहासत्त-माणसो धणियं।
पिउणा भणिओवि दढं न ए(हो ?)इ गुरुवंदओ कहवि ॥१२९॥
अह तं विसयासत्तं गुरु-रागं धम्म-करण-निरवेक्खं।
परिचत्त-सेस-कज्जं दट्ठुं लहु-भायरं गुरुणो ॥ १३० ॥
जाया एसा चिंता भाया मे राग-मोहिओ वरओ।
जिण-वयण-बाहिर-मई इंदिय-विसएसु आसत्तो ॥ १३१ ॥
दुल्लहमवि मणुयत्तं पावित्ता धम्म-विरहिओ एसो।
गच्छिस्सइ नरयम्मि घोरासु य तिरिय-जोणीसु ॥ १३२ ॥
केणावि उवाएणं बोहेमी राग-मोहियं एयं।
एवं विचिंतिऊणं गुरुणा सद्दाविओ भाया ॥ १३३ ॥
महया उवरोहेणं समागओ वंदिऊण तो सूरिं।
उवविट्ठो से पुरओ अह सूरी भणिउमाढत्तो ॥ १३४ ॥
पोग्गल-परियट्टेहिं बहूहिं संपाविऊण मणुयत्तं।
हारेसु मा मुहाए विसयामिस-मोहिओ भद्द ! ॥ १३५ ॥
विसएसु दढं सत्ता संत्ता बंधंति असुह-कम्माइं।
तव्वसओ संसारे भमंति अहमासु जोणीसु ॥ १३६ ॥
वह-बंध-मारणाई नाणाविह-वेयणाओ नरएसु।
पाविंति विसय-गिद्धा दूसहाओ दीहरं कालं ॥ १३७ ॥
अच्छउ ता पर-लोए इहेव पाविंति गरुय-दुक्खाइं।
विसय-पसत्ता दुद्दंत-इंदिया देहिणो बहवे ॥ १३८ ॥
मोत्तूण नियय-जूहं करेणु-सुह-सुरय-फास-पडिबद्धो।
बद्धो वारी-बंधे फासेण गओ गओ निहणं ॥ १३९ ॥
रसणिंदियम्मि लुद्धो विद्धो गलएण मच्छओ निहओ।
घाणिंदियम्मि सत्तो पत्तो उरगोवि मरण-दुहं ॥ १४० ॥
उज्जोइय-सयल-दिसं दीवसिहं पेच्छिउं पयंगोवि।
तग्गहण-रओ मरणं पत्तो नणु चक्खु-दोसेण ॥ १४१ ॥

---

१ वन्दत इति वन्दकः। २ B तिसृभिः कुलकम्। ३ शब्दायितः = आहूतः। ४ पुद्गलपरिवर्तैः = अनन्तकालविशेषैः। ५ मुधा। ६ आमिषं = मांसम्। ७ सक्ताः = अवबद्धाः। ८ सत्त्वाः = जीवाः। ९ जूहो = यूथः = हस्तिसमुदायः। १० गजः। ११ गतः। १२ निधनम् = मरणम्। १३ मत्स्यकः। १४ B सिहिं।

गोरी-सद्दासत्तो निच्चल-तड्डविय-कन्न-जुयलिल्लो ।
सत्तण्हिंदिय-दोसेण मिओ मओ वाह-बाणेण ॥ १४२ ॥
एक्किक्किंदिय-वसगा एए सव्वेवि पाविया निहणं ।
पंचिंदिय-वसगाणं नराण पुण का गई होज्जा ? ॥ १४३ ॥
ता पंचिंदिय-वसगो विसय-सुहं सेविऊण मा भद्द ! ।
धम्मोवज्जण-रहिओ वच्चसु घोरम्मि नरयम्मि ॥ १४४ ॥
किंजउ धम्मम्मि मई विसय-सुहं उज्झिऊण ता इण्हिं ।
सहलीकरेसु सुंदर ! अइदुलहं मणुय-जम्मंति ॥ १४५ ॥
एयं गुरुणो वयणं निसम्म धणवाहणो इमं भणइ ।
इच्छामि तुम्ह वयणं किं पुण निसुणेह मह भणियं ॥ १४६ ॥
अइनेह-परा वरई खणमवि विरहं न सक्कए सोढुं ।
दइयाऽणंगवई मह तेण न सक्केमि तं मोत्तुं ॥ १४७ ॥
तुब्भंपि वंदणत्थं आगमणं तेण होइ नो मज्झ ।
मह विरहे सा वरई इण्हिंपि हु अच्छए किच्छं ॥ १४८ ॥
तत्तो गुरुणा भणियं चंचल-चित्ताण महिलिआण कए ।
को व सकन्नो पुरिसो हारिज्जा अप्पयं भद्द ! ॥ १४९ ॥
पवणुद्धुय-धय-चंचल-चित्तासुं महिलिआसु आसत्तो ।
जो धम्मम्मि पमायइ सो कापुरिसो, न सप्पुरिसो ॥ १५० ॥

अविय ।

अंतो-विस-भरियाओ मणहर-रूवाओ बज्झ-वित्तीए ।
गुंजा-फल-सरिसाओ होंति सभावेण महिलाओ ॥ १५१ ॥
सच्च-दय-सोय-रहिया अकज्ज-निरयाओ साहस-धणाओ ।
भय-जणणीओ, तासुं को व सकन्नो रइं कुज्जा ? ॥ १५२ ॥
रत्ताओ हरंति धणं पाणेवि हरंति तह विरत्ताओ ।
रागेवि विरागेवि य भयंकरा दुट्ठ-जुवईओ ॥ १५३ ॥
अन्नं चिंतेंति मणे नियंति अन्नं घडेंति अन्नेण ।
चल-चित्ताणं ताणं को नाम हविज्ज वल्लहओ ? ॥ १५४ ॥
मारेंति पइं जारस्स कारणे तंपि हंदि ! अन्नट्ठा ।

---

१ तड्डवियं = ततं (H. P. IV. 137) । २ मिओ = मृगः । ३ वाहो = व्याधः । ४ धर्मोपार्जनरहितः = धर्मकरणवर्जितः । ५ सफलीकुरुष्व । ६ कृच्छ्रं यथा स्यात्तथा, कष्टेनेत्यर्थः । ७ सकर्णः = मतिमान् । ८ B °वणद्द° । ९ कापुरुषः=कातरः । १० साहसम् = अविचार्यकारित्वं धनं यासां ताः, साहसिक्य इत्यर्थः । ११ रतिम्=आसक्तिम् । १२ पश्यन्ति (H. P. IV. 181) । १३ घटन्ते = संबध्यन्ते । १४ B मारिंति । १५ अन्यार्थम् ।

वीसासंति[1] य अन्नं सब्भावं नेय पयडेंति[2] ॥ १९५ ॥
किं बहुणा भणिएणं जाओ य हणंति नियय-पुत्तंपि।
को नाम पिओ तासिं हविज्ज चवलाण महिलाण ? ॥ १९६ ॥
ता भद्द ! एरिसाणं तडिच्छडाडोव[3]-चवल-हियया[4]णं।
महिलाण कए को इह हविज्ज सिढिलायरो धम्मे ? ॥ १९७ ॥
इय गुरु-भणियं सोउं विहसिय धणवाहणेण संलत्तं।
अन्नाओ जुवईओ एवंविह-दुट्ठ-चरियाओ ॥ १९८ ॥
मह महिला पुण सरला पइ-व्वया सच्च-सील-दय-जुत्ता।
अणुरत्ता सुविणीया थिर-नेहा गुरु-जणे भत्ता ॥ १९९ ॥
सरिसा सा कह होज्जा असुद्ध-चरियाण अन्न-महिलाण ?।
लोह-तुरंगाईणं दीसइ-गुरु-अंतरं लोए ॥ २०० ॥
तत्तो गुरुणा भणियं मणोहरा तुज्झ जइवि सा महिला।
तहवि हु उवभुज्जंता सरणी[5] सा नरय-नयरस्स ॥ २०१ ॥
जह किंपाग-फलाइं भुत्ताइं दुहावहाइं इह होंति।
तह इत्थी-सुरय-सुहं मणहरमवि दोग्गइं नेइ ॥ २०२ ॥
जह विस-मीसं सरसंपि भोयणं जीवियं हरइ भुत्तं।
तह सुंदरावि रमणी रमिया नणु दोग्गइं देइ ॥ २०३ ॥
ता उज्झसु अणुरायं कुगइ-निमित्ताए नियय-दइयाए।
पंच-महव्वय-जुत्तो होसु तुमं चरण-निरउत्ति ॥ २०४ ॥
एवं दिवसे दिवसं संवेगकरेहिं महुर-वयणेहिं।
बोहिज्जंतो मणयं जाओ अह पयणु-रागो सो ॥ २०५ ॥
अन्न-दिणे एगंते गुरु-पुरओ अंजलिं करेऊण।
धणवाहणो स एवं वज्जरई परम-संविग्गो ॥ २०६ ॥
तुम्हाणममय-भूए वयणे निसुएवि मज्झ हिययाओ।
किं नो सक्कइ रागो विसंव दुट्ठस्स सप्पस्स ? ॥ २०७ ॥
भयवं ! ताव न तुट्टइ दइयाए उवरि सव्वहा रागो।
नवरं करेमि एक्कं जइ जुत्तं तुम्ह पडिहाइ ॥ २०८ ॥
सुरय-सुह-निप्पिवासो दिक्खं गिण्हामि तुम्ह पामूले।
दइयाए समं अहयं दंसणमित्तेण संतुट्ठो ॥ २०९ ॥
एवं ववत्थियम्मि जइ जोग्गं देह मज्झ तो दिक्खं।

---

१ विश्वसन्ति। २ प्रकटयन्ति। ३ तडिच्छटाऽऽटोपचपलहृदयानाम्। ४ सरणिः=मार्गः। ५ दुर्गतिम्। ६ प्रतनुः=अल्पः। ७ ध्वष्कते=अपगच्छति।

तीए अदंसणेणं सक्केमि न जीवियं धरिउं ॥ १७० ॥
तव्वयणं सोऊण य सुधम्म-सूरी विचिंतए एवं ।
पेच्छह अइदुरंतो रागो कह विलसए लोए ? ॥ १७१ ॥
एवंपि ता दिज्जउ पव्वज्जा ताहि गहिय-सुत्तत्थो ।
सयमेव विवेग-जुओ उज्झिस्सइ राग-संबंधं ॥ १७२ ॥
एवं विचिंतिऊणं अणंगवइयाए संजुओ ताहे ।
धणवाहणो सं[1]-भाया गुरुणा पव्वाविओ विहिणा ॥ १७३ ॥
चंदजसा-नामाए मयहरियाए समप्पिया सावि ।
साहुणि-गण-मज्झ-गया सिक्खइ वर-साहुणी-किरियं ॥ १७४ ॥
एवं च ताण दोण्हवि परोप्परं जाव तुट्टइ न रागो ।
बहुणावि हु कालेणं सुत्तत्थ-विसारयाणंपि ॥ १७५ ॥
ताव य गुरुणा भणियं एगंते भारईए महुराए ।
एयं न जुत्तमहुणा उत्तम-सत्ताण तुम्हाण ॥ १७६ ॥[2]
अविरइ-जुवइ-जणेवि हु सवियार-पलोयणम्मि साहुस्स
पायच्छित्तं गरुयं भणियं सुत्ते जिणिंदस्स ॥ १७७ ॥
जं पुण साहुणि-विसए सवियारं-पलोयणं तु साहुस्स ।
तं भद्द ! गुरु-अणत्थस्स कारणं वन्नियं समए[3] ॥ १७८ ॥
इयर-महिला-जणेवि हु दिट्ठी-पाओ[4] न होइ जुत्तोति ।
किं पुण समणी-विसए अबोहि-बीयस्स मूलम्मि ? ॥ १७९ ॥
ता उज्झिय अविवेयं रागं अवहत्थिऊण[5] भावेण ।
परिहरसु सव्वहच्चिय दिट्ठि-कुसीलत्तणं एयं ॥ १८० ॥
एवं गुरुणा भणिओ [6]संविग्गो सोवि चिंतए एवं ।
अइराग-पर-वसस्स ओ धी ! धी ! मह निव्विवेयस्स ॥ १८१ ॥
जो हं पणट्ठ-लज्जो गय-राय-पयम्मि[7] वट्टमाणोवि ।
साहु-जण-निंदणिज्जं रागं न चएमि छड्डेउं[8] ॥ १८२ ॥
लद्धूणवि निरवज्जं पवज्जं दुट्ठ-राग-पडिबद्धो ।
होहामि पुन्न-रहिओ दीहर-संसार-आभागी ॥ १८३ ॥
हा जीव ! पाव ! भमिहिसि नारय-तिरिएसु दीहरं कालं ।
अविसय-पयट्ट-रागो लद्धूणवि धम्ममणवज्जं ॥ १८४ ॥
एवं भावेंतस्सवि धणवाहण-साहुणो न उत्तरइ ।

---

१ स्वभ्राता । २ B युग्मम् । ३ समयः=सिद्धान्तः । ४ दृष्टिपातः । ५ अपहस्त्य=अपनीय । ६ संविज्ञः=संवेगमापन्नः । ७ गतरागपदे=साधुपदे । ८ छड्डेउं=मोक्तुम् (H. P. IV. 91) । ९ विनश्यति (H. P. IV. 259) ।

अणुरागो तव्विसए तीएवि य तस्स उवरिम्मि ॥ १८५ ॥
एवं वच्चइ कालो संजम-तव-विणय-करण-निरयाणं।
गुरु-आणा-संपाडण-पराण अह ताण दोण्हंपि ॥ १८६ ॥
अह अन्नया कयाइवि भगिणीए वसुमईए संजुत्ता।
चलियाऽणंगवई सा वियार-भूमीए बहियाओ ॥ १८७ ॥
दिट्ठो य ताहि एगो महिला-सहिओ नरो उ उम्मत्तो।
धूलि-रय-धूसरंगो जर-चीवर[1]-चीरियाइन्नो ॥ १८८ ॥
उग्गायंतो[2] बहुहा नच्चंतो डिंभ[3]-सत्थ-परिकिन्नो।
तं दट्ठुमणंगवई सुइरं पुलएइ तं जुयलं ॥ १८९ ॥
तत्तो तीए भणियं भगिणीए सुलोयणाए अणुहरइ[4]।
अज्जो[5] ! एसा जुवई गह-गहिय-नरस्स पासत्था[6] ॥ १९० ॥
भणियं च वसुमईए सुइरं निज्झाइऊण सविसायं।
सच्चिय एसा अम्हं भगिणी ओ सुलोयणा नाम ॥ १९१ ॥
परिणीया आसि पुरा सुबंधुणा महलावइ-पुरीए।
दिट्ठा कणगरहेणं कयाइ अह राय-उत्तेणं ॥ १९२ ॥
अंतेउरम्मि छूढा अइगुरु-अणुराय-हरिय-हियएण।
सयलोरोह-पहाणा जाया अह तस्स वल्लहिया ॥ १९३ ॥
एयं मह-पच्चक्खं सव्वंपि हु सासुरे वसंतीए।
वित्तं, तुमएवि सुयं अज्जे ! लोय-प्पवायाओ ॥ १९४ ॥
एसो गह-गहिय-नरो दीसइ सरिसो उ राय-उत्तस्स।
ता एसो कणगरहो एसावि सुलोयणा नूणं ॥ १९५ ॥
भणियमणंगवईए संभासेमो इमं तु निय-भगिणिं।
किं अम्हे परियाणइ, अहवाविअ भंभला[9] एसा ? ॥ १९६ ॥
तत्तो गंतुं दोहिवि महुरं आभासियावि सा जाहे।
नवि जाणइ किंचि फुडं[10] बोल्लइ य बहु-असंबद्धं ॥ १९७ ॥
ताहे दोवि जणाइं सुधम्म-सूरिस्स पाय-मूलम्मि।
करुणा-पराहिं अज्जाहिं ताहि नीयाइं सविसायं ॥ १९८ ॥[11]
भणिओ अज्जाहिं गुरू एसा अम्हाण जिट्ठ-भगिणी ओ।
किं होइ नवा भयवं ! जाया उम्मत्तिया कहवा ? ॥ १९९ ॥

---

१ चीवरं=वस्त्रं, चीरिका कीटविशेषास्तैराकीर्णो व्याप्तः। २ उद्गायन्। ३ डिम्भाः=बालकाः। ४ अनुहरते=अनुकरोति। ५ आर्ये!। ६ पार्श्वस्था। ७ क्षिप्ता (H. P. 150)। ८ श्वशुरगृहे। ९ भंभला=मूर्खा (H. D. VI. 110)। १० फुडं=स्पष्टम् (H. P. IV. 258)। ११ B युग्मम्।

भणियं गुरुणा तत्तो नाणेण वियाणिऊण परमत्थं ।
सच्चिय सुलोयणा सा कणगरहो एस जुवराया ॥ २०० ॥
जोगो[1] मइ-मोहकरो[2] सीसे खित्तो इमाण सुत्ताण[3] ।
एक्काए सवत्तीए[4] ईसा-वस-गाढ-कुद्धाए ॥ २०१ ॥
तस्स वसेणं दोण्हवि मइ-संमोहो इमाण संजाओ ।
रन्ना य तओ विज्जा[5] बहवे सद्दाविआ तत्थ ॥ २०२ ॥
न य केणवि पउणाइं कयाइं कालेण रक्खग-नराणं[6] ।
कहवि पमाय-परोणं[7] नीहारियाइं इमाइं तु ॥ २०३ ॥
भणियं च वसुमईए भयवं ! एयाण मूढ-चित्ताणं ।
जइ पेच्छह उवयारं, पंडिजोगं देह चिंतेउं ॥ २०४ ॥
तत्तो गुरुणा तेसिं दिन्नो उम्माय-नासण-पंडिट्ठो[8] ।
पंडिजोगो, जायाइं दोण्णिवि अह सत्थ-चित्ताइं ॥ २०५ ॥
दट्ठूण भगिणिं-जुयलं सुलोयणा विम्हिया इमं भणइ ।
किं नाम इमं सुमिणं[9] किंवा मइ-विब्भमो एस ? ॥ २०६ ॥
सा कत्थ अम्ह नयरी सा य विभूई य ते अलंकारा ।
कह धूलि-धूसराइं इह म्हि (म्हो ?) संपावियाइंति ? ॥ २०७ ॥
दोन्निवि गहिय-वयाओ कत्थ व भगिणीओ मज्झ इहइं तु ? ।
ता नूण इंदयालं एयं अहवावि सुमिणंति ॥ २०८ ॥
तत्तो य वसुमईए कहियं उम्माय-कारणं सव्वं ।
जाव य गुरु-माहप्पा[10] नट्ठो तुम्हाण उम्माओ ॥ २०९ ॥
जइया य तुमं भद्दे ! छूढा अंतेउरम्मि जुवरन्ना ।
तइयच्चिय खयरेणं मायाइ सुमंगलेण अहं ॥ २१० ॥
भुत्ता पभूय-कालं धणवइ-देवेण बोहिया तत्तो ।
जाया चंदजसाए पय-मूले सुयणु ! पव्वइया ॥ २११ ॥
एसावि अणंगवई धम्मं सोऊण भव-भयुव्विग्गा ।
निय-भत्तुणा समेया पव्वइया एत्थ गच्छम्मि ॥ २१२ ॥
ता सुयणु ! न सुविणमिणं सच्चं चिय जं तुमे इमं दिट्ठं ।
एसो सो अम्ह गुरू सुधम्म-नामो महा-सत्तो ॥ २१३ ॥
तत्तो दोवि जणाइं सुधम्म-सूरिस्स परम-विणएणं ।

---

१ योगः=औषधचूर्णयोगः । २ सुप्तयोः । ३ सपत्न्या । ४ वैद्याः । ५ सप्तम्याः स्थाने षष्ठी (H. P. III. 134) । ६ पूर्वस्माद् मतिमोहकराद् योगात् प्रतिकूलो योगः प्रतियोगः । ७ पटिष्ठः । ८ स्वप्नः । ९ वयं=व्रतम् । १० माहप्पं=माहात्म्यम् ।

वंदंति हरिसियाइं पय-कमलं सयल-दोस-हरं ॥ २१४ ॥
तत्तो संवेयकरिं गुरुणो सोऊण देसणं पवरं ।
पडिबुद्धाइं दोन्निवि कमेण पव्वाइयाइंति ॥ २१५ ॥
मयहरियाए पासे भगिणी-जुअलेण संजुया तत्तो ।
संजम-गुरु-विणय-रया सुलोयणा कुणइ विविह-तवं ॥ २१६ ॥
एवं चंदजसाए पय-मूले ताण अच्छमाणाणं ।
तिण्हंपि हु भगिणीणं वोलीणा वासरा बहवे ॥ २१७ ॥
मुणिणो कणगरहस्स उ धणवाहण-साहुणो य संजाओ ।
भो चित्तवेग ! तइया अन्नोन्नं गरुय-नेहोत्ति ॥ २१८ ॥
पंच-महव्वय-जुत्ता समिई-गुत्तीसु सम्ममुवउत्ता ।
नाणाविहं-तव-निरया गिण्हंति य सुत्त-अत्थाइं ॥ २१९ ॥
गुरु-आणाए निरया दोन्निवि पालेंति चरण-करणाइं ।
एवं पभूय-कालो वोलीणो ताव दोण्हंपि ॥ २२० ॥[1]
अह अन्नया कयाइवि थोवं निय-आउयं मुणेऊणं ।
सूरी संलिहिय-तणू अणसण-विहिणा[2] मओ सम्मं ॥ २२१ ॥
बीयम्मि देव-लोगे पवरे चंदज्जुणे विमाणम्मि ।
जाओ विमाण-सामी देवो उ ससिप्पभो नाम ॥ २२२ ॥
धणवाहणोवि साहू अतुट्ट-रागो[3] चरित्तु[4] सामन्नं[5] ।
कालं काउं विहिणा उप्पन्नो बीय-कप्पम्मि ॥ २२३ ॥
सामाणिय-ठाणम्मि देवस्स ससिप्पहस्स सो जाओ ।
भासुर-सरीरधारी देवो विज्जुप्पहो नाम ॥ २२४ ॥
सावि हु अणंगवइया अविगय-रागा चरित्तु सामन्नं ।
विज्जुप्पहस्स जाया देवी अह चंदरेहत्ति ॥ ॥ २२५ ॥
संभरिय[6] पुव्व-वेरं बहूवसग्गे करित्तु अइभीमे ।
अग्गि-कुमार-सुरेणं सुबंधु-जीवेण पावेण ॥ २२६ ॥
कणगरहो सो साहू सुलोयणाए समं तु अज्जाए ।
निहओ तं उवसग्गं विसहंतो सम्म-भावेण ॥ २२७ ॥
कालं काउं दोन्निवि उववन्नाइं[7] तु बीय-कप्पम्मि ।
चंदज्जुणे विमाणे सामाणिय-देव-भावेण ॥ २२८ ॥[8]
कणगरहो ओ विहुप्पह-नामो इयरा[9] सयंपभा नाम ।

---

[1] B युग्मम् । २ मृतः । ३ अत्रुटितरागः = अत्यक्तरागः । ४ चरित्वा = प्रपाल्य । ५ श्रामण्यं = साधुत्वम् । ६ संस्मृत्य । ७ उपपन्नौ = उत्पन्नौ । ८ त्रि(?)भिः कुलकम् । ९ इतरा = कनकरथस्य स्त्री सुलोचनाख्या ।

सावि तइज्जा भगिणी वसुमइया आउय-खयम्मि ॥ २२९ ॥
पुव्व-दइयस्स जाया चंदज्जुण-नामगस्स देवस्स ।
तत्थेव किल विमाणे देवी चंदप्पभा नाम ॥ २३० ॥[1]
एवं एग-विमाणे दिव्व-सुहं ताण अणुहवंताणं ।
सव्वेसिं अन्नोन्नं अइगरुया आसि पीईओ ॥ २३१ ॥
पलिओवमाणि अट्ठ उ दिव्व-सुहं तत्थ अणुहवेऊणं ।
देवो विज्जुप्पहो सो चइऊण इमम्मि वेयड्ढे ॥ २३२ ॥
दक्खिण-सेढीइ पुरे रमणीए रयणसंचए पवरे ।
पवणगइ-खयर-पुत्तो उप्पन्नो बउलवइयाए ॥ २३३ ॥[2]

एवं च ठिए ।

जो धणवाहण-जीवो देवो विज्जुप्पहो य दिय-लोए ।
सो य तुमं इह सुंदर ! उप्पन्नो चित्तवेगोत्ति ॥ २३४ ॥
देवीवि चंदरेहा तत्तो आउक्खए चुया संती ।
उप्पन्ना वेयड्ढे नयरे सिरि-कुंजरावत्ते ॥ २३५ ॥
खयरस्स अमियगइणो पियाए भज्जाए चित्तमालाए ।
कुच्छीए संभूया पिय-धूया कणगमालत्ति ॥ २३६ ॥[3]
भो चित्तवेग ! पुव्विं तुब्भं जो आसि राग-संबंधो ।
सामन्नमुवगयाणवि तस्स फलं एरिसं जायं ॥ २३७ ॥
रूवं बलं च दित्ती रिद्धीवि य आसि थेवियाँ तुम्ह ।
देव-भवे तुह आउं विमज्झिमं थेवयं आसि ॥ २३८ ॥
एत्थवि माणुस्स-भवे अवरोप्पर-दंसणाओ,आरब्भ ।
दुसहं विओय-दुक्खं संजायं तुम्ह दोण्हंपि ॥ २३९ ॥
तुमएच्चिय अणुभूयं विओय-दुक्खं सुदूसहं जमिह ।
भो चित्तवेग ! किंवा कहिएणं तेण तुह पुरओ ? ॥ २४० ॥
काऊणवि सामन्नं सराग-भावो तुमे न जं चत्तो ।[4]
तस्स फलेणं एसा दूसहा तुह आवया जाया ॥ २४१ ॥
देव-भवे तुह मित्तो चंदज्जुण-नामगो य जो आसि ।
चइऊण सोवि तत्तो चित्तगई एत्थ संजाओ ॥ २४२ ॥
वसुमइ-नामा अज्जा देवी चंदप्पहा य दिय-लोए ।
सावि य पियंगुमंजरि-नामा इह भद्द ! उप्पन्ना ॥ २४३ ॥
जं पुव्व-संगओ सो चित्तगई तेण तुम्ह संजाओ ।

---

१ B युग्मम् । २ B युग्मम् । ३ B युग्मम् । ४ स्तोकिका = अल्पा (H. P. II. 165) । ५ चत्तो = त्यक्तः ।

अन्नोन्नं गुरु-नेहो सुंदर ! सइ[1]-दंसणेणंपि ॥ २४४ ॥
तेणं उवाय-पुव्वं घडिया[2] सा तुज्झ कणगमाला ओ ।
इण्हिं स-कम्म-वसओ जाओ तुह तीइ सह विरहो ॥ २४५ ॥
भो चित्तवेग ! बहुणा किंवा भणिएण एत्थ अन्नेण ? ।
जं चेव आसि पुट्ठं तं चिय तुह ताव साहेमि ॥ २४६ ॥
कणगरहो सो साहू अइप्पिओ आसि तुज्झ अन्न-भवे ।
तत्तो य देव-लोए विहुप्पहो नाम जो देवो ॥ २४७ ॥
सो य अहं तुह वल्लह-मित्तो अज्जवि तत्थ वसामि दिवम्मि ।
कारणमित्थमिमं तु पैडुच्च मे अइ-संगैयओ सि तुमंति ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसो एत्थ समप्पइ चिर-परिचिय-वन्नणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरि-कहाए अट्ठमओ वर-परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ अष्टमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ छ ॥ २००० ॥

अह भणइ चित्तवेगो सुरवर ! मह कहसु केण[5] कज्जेण ।
तइया मणिं समप्पिय कत्थ गओ आसि तुरिय-गई ? ॥ १ ॥
तो भणइ सुरो सुंदर ! निसुणसु एयंपि वज्जरिज्जंतं ।
अज्ज अहं आणत्तो[6] ससिप्पहेणं तु देवेण ॥ २ ॥
गच्छ विहुप्पह ! खिप्पं जंबुद्दीवम्मि भरह-खेत्तम्मि ।
नयरे कुसग्ग-नामे घणवाहण-मुणिवर-समीवे ॥ ३ ॥
सो पुव्व-वेरिएणं दिट्ठो झाणम्मि संठिओ तत्थ ।
तं दट्ठुं[8] कुविओ सो काही अइगरुय-उवसग्गं ॥ ४ ॥
ता तस्स रक्खणट्ठा सिग्घं वच्चाहि तम्मि नयरम्मि ।
अहमवि इंदाणत्तिं[9] समाणिउं आगमिस्सामि ॥ ५ ॥
तत्तो तहत्ति भणिउं वेगेण समागओ अहं इहइं ।
ताव य दइया-सहिओ पलायमाणो तुमं दिट्ठो[10] ॥ ६ ॥
ओहि-नाणेण मए नायं जह एस सो हु विज्जुप्पहो[11] ।

---

१ अइ = सकृत् । २ घटिता = संयोजिता । ३ प्रतीत्य । ४ संगतकं = मैत्री । ५ B जेण । ६ आज्ञप्तः = आदिष्टः । ७ A दट्ठु । ८ A °णट्ठे । ९ इन्द्राज्ञप्तिम् = इन्द्रादेशम् । १० B दिट्ठो सि तुमं पुरो इंतो । ११ B पभो ।

मह मित्तो नहवाहण-भयाउरो वच्चए तुरियं ॥ ७ ॥
नहवाहणोवि एसो पट्ठि[1]-विलग्गो इमस्स एइत्ति ।
ताहे करेमि किंचिवि उवगारं पुव्व-मित्तस्स ॥ ८ ॥
एवं विचिंतिऊणं तुम्ह समीवम्मि आगओ अहयं ।
तइया य मणी दिव्वो समप्पिओ जीव-रक्खट्ठा ॥ ९ ॥
तत्तो य गओ तुरियं घणवाहण-मुणि-वरस्स पासम्मि ।
दिट्ठो य मए देवो उवसग्गं तस्स कुणमाणो ॥ १० ॥
भणियं च मए रे ! रे ! तियसाहम ! कत्थ वच्चसे इण्हिं ।
देविंद-वंदियाणं मुणीण एवं करेमाणो ? ॥ ११ ॥
उप्पायंतो पीडं मुणीण सम-सत्तु-मित्त-वग्गाणं ।
पाविट्ठ ! कत्थ वच्चसि दिट्ठी-मग्गम्मि मह पडिओ ? ॥ १२ ॥
एवं च मए भणिए[2] भवणवई सो सुरो ससंभंतो[3] ।
नट्ठो सहसा ताव य सुक्क-ज्झाणे पविट्ठस्स ॥ १३ ॥
मुणिणो मोहावगमा उप्पन्नं केवलं वरं नाणं ।
केवलि-महिमा विहिया तओ मए परम-विणएणं ॥ १४ ॥
सोउं दुंदुहि-सद्दं देवा मणुया य आगया बहवे ।
कहिओ तेसिं धम्मो केवलिणा मोक्ख-सुह-हेऊ ॥ १५ ॥
पत्थावं लहिऊणं पुट्ठो सो केवली मए एवं ।
भयवं ! किं अवरद्धं इमस्स देवस्स तुम्हेहिं ॥ १६ ॥
जेणेसो पाव-मई जीविय-ववरोवणम्मि[4] उज्जुत्तो ? ।
तो भणइ मुणी निसुणसु जह वेरं आसि अन्न-भवे ॥ १७ ॥
धायइ-संड-विदेहे चंपा नामेण आसि वर-नयरी ।
तीए पउमो राया जुवराया समरकेउत्ति ॥ १८ ॥
जिण-वयण-भावियप्पा सहोयरा दोवि नेह-संजुत्ता ।
पालेंति देस-विरइं रज्ज-धुरं तह य नीईए ॥ १९ ॥
अत्थाणमुवगयाणं नाहिय-वाई समागओ कविलो[5] ।
वज्जरइ नत्थि जीवो न य सव्वन्नू न नेव्वाणं[6] ॥ २० ॥
जिण-मय-सत्थत्थ-वियाणएण जुवराइणा जिओ वाए[7] ।
दिट्ठंत-हेउ-कारण-नाणाविह-जुत्ति-निवहेण ॥ २१ ॥

---

१ B °च्चई । २ पृष्ठिः पीठम् । ३ A °णिओ । ४ ससंभ्रान्तः = भयभीतः । ५ B युग्मम् । ६ व्यपरोपणम् = नाशः । ७ पद्यः, तन्नामा राजेत्यर्थः । ८ B पालिंति । ९ नाहियवाई = नास्तिकवादी । १० निर्वाणं = मोक्षः । ११ शास्त्रार्थविज्ञायकेन ।

जुवरन्नो पडिवयणं जाहे न चएइ किंपि सो दाउं।
ताहे मंति-महत्तम-सामंताईहिं उवहसिओ ॥ २२ ॥
जाओ य विलक्खो सो दढं पउट्ठो य समरकेउस्स।
कह णु महा-यण-मज्झे एएणं धरिसिओ अहयं ! ॥ २३ ॥
एवं विचिंतयंतो अइगुरु-रोसेण धमधमंतो सो।
अत्थाण-मंडवाओ नीहरिओ चिंतए एवं ॥ २४ ॥
न य केणइ पुव्वमहं पराइओ वाइणा इहं लोए।
पावेण इमेण पुणो सभाए मज्झम्मि कह विजिओ ? ॥ २५ ॥
ता रयणीए भवणे इमस्स गंतूण गहिय-करवालो।
छिंदामि उत्तिमंगं जेण मणं निव्वुइं लहइ ॥ २६ ॥
रोद्द-ज्झाणोवगओ एवं सो चिंतिऊण रयणीए।
गहियाउहो पविट्ठो वासं-हरे समरकेउस्स ॥ २७ ॥
वच्चो-हर-भित्तीए पच्छन्नो अच्छए पलीणो सो।
काऊण गोस-किच्चं समागओ तत्थ जुव-राया ॥ २८ ॥
दीवय-वग्ग-करेहिं नरेहिं उज्जोइएण मग्गेणं।
वच्चो-हर-गमणिच्छा अह जाया राय-उत्तस्स ॥ २९ ॥
पुरिसेहिं तत्थ दिट्ठो वच्चो-हर-संठिओ स दुट्ठ-मई।
आयड्ढंतो खग्गं गहिओ बद्धो य सहसत्ति ॥ ३० ॥
जुवरन्ना नाओ सो नाहिय-वाई स एस कविलोत्ति।
नूणं घायम्मि जिओ मज्झ वहट्ठा इह पविट्ठो ॥ ३१ ॥
दट्ठूण दीण-वयणं वेवंतं-सरीरयं तयं कविलं।
परिचत्त-जीवियासं जाया करुणा कुमारस्स ॥ ३२ ॥
भणियं कुमरेण तओ जीवंतो ताव इण्हि मुक्को सि।
मोत्तूण मज्झ देसं ठाएयव्वं तुमे पाव ! ॥ ३३ ॥
इय भणिओ सो नट्ठो गंतूणं ताहि दूर-देसम्मि।
भिल्लं-जणाइन्नाए अवट्ठिओ भिल्ल-पल्लीए ॥ ३४ ॥
अह अन्नया य पउमो पुत्तं अहिसिंचिऊण रज्जम्मि।
जुवराइणा समेओ पव्वइओ गुरु-समीवम्मि ॥ ३५ ॥
दोन्निवि गुरुणा सहिया विहरंता बहुविहेसु देसेसु।

---

१ चएइ = शक्नोति (K, P, 37) । २ प्रदुष्टः, प्रकुपितो वा दुष्ट इत्यर्थः। ३ A धरसिओ। ४ B सभाइ। ५ निर्वृतिः सुखम्। ६ गृहीतायुधः = आत्तशस्त्रः। ७ वच्चो = विष्ठा तदुत्सर्गाय गृहं वच्चोगृहम्। ८ राजपुत्रस्य। ९ आकर्षन्। १० भिल्लजनैराकीर्णायां स्थानायाम्। ११ A अह वि°।

सत्थेण समं चालिया रयणपुरं नाम वर-नयरं ॥ ३६ ॥
सत्थाओ कहवि[1] भट्ठा दोन्निवि अडवीए[2] मोहिया मुणिणो ।
संपत्ता पल्लीए पाणय-अट्ठा पविट्ठा ते ॥ ३७ ॥
दिट्ठा य परियडंता कविलेणं कहवि पेच्चभिन्नाया[3] ।
कुद्धो य दढं एसो दट्ठूण मुणिं समरकेउं ॥ ३८ ॥
चिंतेइ ताहे[4] कविलो इमेण वाएवि निज्जिओ अहयं ।
निव्विसओ आणत्तो तइया य इमेण पावेण ॥ ३९ ॥
ता कवडेणं केणवि वइरस्संतं करेमि इण्हिंपि ।
इय चिंतिऊण वंदइ ते[5] मुणिणो परम-विणएण ॥ ४० ॥
नीया य निजे गेहे विस-मीसं भत्त-पाणयं दिन्नं ।
भणिया य विणय-पुव्वं भयवं ! एत्थेव भुंजेह ॥ ४१ ॥
अद्धाण-गमण-खिन्ना निव्विवियणे[6] एत्थ एग-देसम्मि ।
भुंजिय वीसमिउं तो पभाय-काले वएज्जाह ॥ ४२ ॥
एवं भणिया तेणं सुह-भावा वीसमित्तु[7] खणमेगं ।
सज्झायं काऊणं पारद्धा भोयणं काउं ॥ ४३ ॥
संनिहिय-देवयाए मुणि-अणुकंपाए तयं विसं हरियं ।
भोत्तूण तओ दोन्निवि सज्झायं काउमारद्धा ॥ ४४ ॥
चिंतेइ तओ कविलो हंत[8] ! विसेणं न किं मया[9] एए ? ।
नूणं मंत-बलेणं अवहरिया होज्ज विस-सत्ती ॥ ४५ ॥
ता रयणीइ[10] अवस्सं मारेयव्वो मए इमो मुंडो ।
जीवंतम्मि इमम्मी नत्थि ममं जेण संतोसो ॥ ४६ ॥
पत्ताए रयणीए सज्झायं काउं[11] साहुणो सुत्ता ।
कविलोवि अद्ध-रत्ते समागओ साहु-वहणट्ठा ॥ ४७ ॥
आयड्ढिऊण[12] खग्गं जाव पहारं करेइ साहुस्स ।
रुद्धाएं[13] देवयाए पहओ सो तेण खग्गेण ॥ ४८ ॥
रोद्द-ज्झाणोवगओ मरिऊण गओ बिइज्ज[14]-पुढवीए[15] ।
मुणिणोवि निरइयारं सामन्नं काउं बहु-कालं ॥ ४९ ॥
कालं काउं विहिणा दोन्निवि सोहम्म-नाम-कप्पम्मि ।

---

१ B कहव । २ B °वीइ । ३ प्रत्यभिज्ञातौ='तावेवेमौ' इत्युपलक्षितौ । ४ B ताहि । ५ तौ कर्मतापन्नौ । ६ निर्विजने=एकान्ते । ७ B विस्स° । ८ A °समेत्तु । ९ B °पाइ तं । १० बिम्शेऽत्राव्ययमिदम् । ११ मृतौ । १२ A °णीए । १३ कृत्वा । १४ आकृष्य । १५ B कुद्धाइ । १६ द्वितीयपृथिव्यां = द्वितीयनरके ।

उप्पन्ना [1]सुह-प्पुन्ना अच्छर-गण-संकुल-विमाणे ॥ ५० ॥[2]
तत्तो य पउम-जीवो सागरमेगं तु आउयं तत्थ ।
अणुहविऊणिह दीवे एरवए विजय-नयरीए ॥ ५१ ॥
धणभूइ-नामगस्स ओ जाओ तणओ सुधम्म-नामोत्ति ।
काऊण य सामन्नं उप्पन्नो बीय-कप्पम्मि ॥ ५२ ॥[3]
चंदज्जुणे विमाणे ससिप्पहो नाम सो सुरो जाओ ।
दो चेव सागराइं संपुन्नं आउयं तस्स ॥ ५३ ॥
भद्द ! विद्धप्पह ! संपइ विमाण-सामी उ सो सुरो तुम्ह ।
जस्साएसणं तुमं समागओ मह समीवम्मि ॥ ५४ ॥
सो समरकेउ-जीवो [4]सागरमेगं तु अट्ठ-पलिएहिं ।
अब्भहियं अणुभविउं देव-भवे अह चुओ तत्तो ॥ ५५ ॥[5]
एत्थेव भरह-खेत्ते कुसग्ग-नयरम्मि [6]भद्दकित्तिस्स ।
रन्नो पिय-महिलाए सुबंधुदत्ताए कुच्छीए ॥ ५६ ॥
उप्पन्नो सो देवो जाओ य कमेण दारओ तत्तो ।
घणवाहणोत्ति नामं विहियं से उचिय-समयम्मि ॥ ५७ ॥
वड्ढंतो य कमेण पत्तो अह जोव्वणं जणाणंदं ।
अहिसिंचिय तं रज्जे जाओ समणो पिया तस्स ॥ ५८ ॥
सोवि[7] बहु-पुव्व-लक्खे रज्जं परिवा[8]लिऊण संबुद्धो ।
नरवाहणं तु पुत्तं रज्जे ठविऊण पव्वइओ ॥ ५९ ॥
भद्द ! विद्धप्पह ! सो हं विहरंतो अज्ज इह पुरे पत्तो ।
अह एग-राइयाए ठिओ य पडि[9]माए अह एत्थ ॥ ६० ॥
सोवि हु कविलो नरए अणुहविउं दारुणं महं दुक्खं ।
सागरमेगं अहियं आउं भोत्तूण उ[10]व्वट्टो ॥ ६१ ॥
जाओ मगहा-विसए आभीरो साम[11]डोत्ति नामेण ।
काऊण य बाल-तवं भवणवई सो सुरो जाओ ॥ ६२ ॥
परमाहम्मिय-देवो उवरुद्धो नाम सो तहिं जाओ ।
दट्ठूण ममं इहइं समागओ आसुरुत्तोत्ति ॥ ६३ ॥
सुमरंतो तं वइरं समागओ तेण मह वहट्ठाए ।
एयं वइर-निमित्तं समासओ तुह मए सिट्ठं ॥ ६४ ॥

---

१ शुभपुण्यात्, सुखपूर्णो वा । २ B युग्मम् । ३ B युग्मम् । ४ अष्टभिः पल्यैः=पल्योपमैरभ्यधिकमेकं सागरं सागरोपमं, 'आयुः' इति शेषः, अनुभूयेत्यर्थः । ५ च्युतः । ६ A भरहकि° । ७ B °त्ताइ । ८ B युग्मम् । ९ B विविहपु° । १० A °रिपालि° । ११ °माइ । १२ उद्वृत्तः=नरकान्निष्क्रान्तः ।

भो चित्तवेग ! तत्तो पुणरवि सो केवली मए पुट्ठो ।
भयवं ! केत्तियमाउं कत्थ व मह होज्ज उप्पत्ती ? ॥ ६५ ॥
को व पिया मह होही बोहिस्सइ को जिणिंद-धम्मम्मि ? ।
एवं च मए भणिओ भयवं ! सो भणिउमाढत्तो[1] ॥ ६६ ॥
चिट्ठइ आउगसेसं एग[2]-वीसं वास-कोडि-कोडीओ ।
तत्तो चइऊण तुमं आउक्खए हत्थिणपुरम्मि ॥ ६७ ॥
सिरि-अमरकेउ-रन्नो देवी-कमलावई[3]ए कुच्छिम्मि ।
बहु-उवयाइय-लद्धो उववज्जिसि पुत्त-भावेण ॥ ६८ ॥[4]
जणणीइ समं तत्थ य अवहरिओ पुव्व-वेरिय-सुरेण ।
भो चित्तवेग ! खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ॥ ६९ ॥
एंतेणं[5] मह समीवे दिव्व-मणी जस्स ढोइ[6]ओ तुमए ।
सो च्चिय परमत्थ-पिया भविस्सइ तम्मि जम्मम्मि ॥ ७० ॥
पासम्मि सुप्पइट्ठस्स सूरिणो पाविऊण गिहि-धम्मं ।
अह लद्धुं समणत्तं काहिसि संसार-वोच्छेयं[7] ॥ ७१ ॥
इय केवलिणा भणिए तहत्ति बहु मन्निऊण तव्वयणं ।
तिं[8] पयक्खिणिऊण पुणोऽभिवंदिओ सो मए भयवं ॥ ७२ ॥
तत्तो उप्पइ[9]ऊणं समागओ एत्थ तुह समीवम्मि ।
[10]जं तं तुमए पुट्ठ तं सव्वं साहियं एयं ॥ ७३ ॥
भो चित्तवेग ! संपइ कायव्वं जं मए तमाइससु ।
तो भणइ चित्तवेगो सुर-वर ! निसुणेसु मह वयणं ॥ ७४ ॥
नहवाहणेण नीया जा सा मह भारिया सुदुक्खत्ता[11] ।
[12]तयवत्थं मं दट्ठुं विलवंती कलुण-सद्देण ॥ ७५ ॥
भुयगोह-वेढियस्सवि न तारिसं आसि मज्झ मण-दुक्खं ।
जह [13]तीए कलुण-रोवण-विलाव-सद्दं सुणंतस्स[14] ॥ ७६ ॥
सा कह चिट्ठइ संपइ जीवइ व नवत्ति मज्झ साहेसु ? ।
ओहि-नाणेण तुमं जाणसि पच्चक्खमिव सव्वं ॥ ७७ ॥
[15]ईसिं[16] हसिऊण तओ देवो वज्जरइ भद्द ! निसुणेसु ।
सा तुह भज्जा नीया गंगावत्तम्मि रुयमाणी ॥ ७८ ॥
नहवाहणेण तत्तो छूढा[17] अंतेउरम्मि नियम्मि ।

---

१ आढत्तो = आरब्धः । २ B इग । ३ °ईइ । ४ B युग्मम् । ५ B इंते° । ६ ढौकितः = उपदीकृतः । ७ व्यवच्छेदम् । ८ त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य । ९ उत्पत्य । १० B तं जं तु° । ११ A तयं कहसु । १२ सुदुःखार्ता । १३ A तदव° । १४ B तीइ । १५ B सरंतस्स = स्मरतः । १६ ईषत् । १७ छूढा = क्षिप्ता (H. P. II. 127) ।

गुरु-सोय-पीडियाए किल एवं चिंतयंतीए ॥ ७९ ॥
सो मह दइओ तावय भीसण-भुयंगेहिं गहिय-सव्वंगो ।
गुरु-वेयणाए मन्ने होही पाणेण परिचत्तो ॥ ८० ॥
अह कहमवि जइ जीवइ तहवि हु मह तेण नत्थि संजोगो ।
विज्जा-बल-अहिएणं पावेण इमेण हारियाए ॥ ८१ ॥
ता संपइ मह जुत्तं मरिउं गुरु-सोय-दुक्ख-तवियाए ।
सुइणेवि नेव अन्नो पुरिसो मह लग्गए अंगे ॥ ८२ ॥
इय मंतिऊण तीए अइ-उग्ग-विसं तु भक्खियं सहसा ।
भंजिय लोयण-जुयलं महि-यले निवडिया तत्तो ॥ ८३ ॥
तदवत्थं तं दट्ठुं हा हा-सद्दो समुट्ठिओ तत्थ ।
तं सोउं नहवाहण-खयरोवि समागओ तत्थ ॥ ८४ ॥
नाऊण विस-वियारं मंते तंते पउंजई विविहे ।
विस-निम्महणे मणिणो आबंधई तीए अंगम्मि ॥ ८५ ॥
न य तीए कोवि गुणो जाओ विस-धारियाए बालाए ।
आहूया अह बहवे विस-मंत-वियाणया खयरा ॥ ८६ ॥
सव्वायर-लग्गेहिवि तेहिवि पउणा न सक्किया काउं ।
ताहे मयत्ति काउं मय-किच्चं तीए काऊण ॥ ८७ ॥
नीया पेय-वणम्मी नहवाहण-परियणेण सा बाला ।
चीयाए पक्खिविउं तत्तो उद्दीविओ जलणो ॥ ८८ ॥
एत्तियमेत्तं साहइ सो देवो जाव चित्तवेगस्स ।
धणदेव ! ताव निसुणसु जं संवित्तं तहिं तइया ॥ ८९ ॥
सोउं दइया-मरणं दूसह-गुरु-दुक्ख-दलिय-सव्वंगो ।
वज्जासणि-भिन्नो इव उग्ग-भुयंगेण गसिउव्व ॥ ९० ॥
गहिउव्व रक्खसेणं पहओ इव मोग्गरेण गरुएण ।
नीससिय दीह-दीहं गुरु-सोयाऊरिओ खयरो ॥ ९१ ॥
मुच्छा-निमीलियच्छो धसत्ति धरणी-यलम्मि सो पडिओ ।

---

१ A °यगोहग° । २ B °णाइ । ३ A °हवि जइवि जी° । ४ तसया । ५ खप्पेऽपि । ६ A महिय° । ७ B °हारावो । ८ विकारम् । ९ मन्त्रान् = देवादि-साधनानि (H. A. S. 452) । १० तन्त्राणि = ओषधीन् (S. K.) । ११ प्रयु-ङ्क्ते । १२ B तीइ । १३ °वि हु गु° । १४ धारियाए = प्राकारितया (H. D. II. 98) व्याप्तयेत्यर्थः । १५ विज्ञायकाः = वेत्तारः । १६ B विसहर-उवयारेहिवि । १७ A तेहिंवि । १८ प्रगुणा । १९ B तीइ । २० B युग्मम् । २१ B मुग्ग° । २२ B °रिओ ।

निन्नट्ठ-तयल-चेट्ठो संजाओ विगय-जीउव्व ॥ ९२ ॥[2]
दट्ठूण चित्तवेगं तदवत्थं ताहे तेण देवेण ।
सीयल-जलमाणेत्ता सित्तो सो सव्व-अंगेसु ॥ ९३ ॥
विहिओ य मए पवणो सुकोमलो नियय-उत्तरीएण ।
तत्तो खणंतराओ लद्धूणवि चेयणं कहवि ॥ ९४ ॥
पुणरुत्तं मुच्छिज्जइ अइगुरु-अणुराय-मोहिओ खयरो ।
अइवल्लह-महिलाए मरणं सरिऊण दुक्खत्तो ॥ ९५ ॥
कहकहवि समासत्थो विहिओ गुरु-सोय-पीडिओ तहवि ।
थूलंसुए मुयंतो अहो-मुहो चिट्ठई जाव ॥ ९६ ॥
ताव य सुरेण भणिओ महिलामेत्तस्स कारणे कीस ।
आयासिज्जइ अप्पा एवंविह-सोय-करणेणं ? ॥ ९७ ॥[6]
विबुह-जण-निंदणिज्जं असमंजस-चेट्ठियं पमोत्तूण ।
वत्थु-सरूवं सुंदर ! भावेयव्वं पयत्तेण ॥ ९८ ॥
संसारम्मि अणंते परिब्भमंताण होंति जीवाण ।
संयोग-विप्पओगा इट्ठाणिट्ठेहिं समहुत्तं ॥ ९९ ॥
नहु हरिसो संजोगे नेवं विसाओवि इट्ठ-विरहम्मि ।
कायव्वो बुद्धिमया संसार-सरूवयं नाउं ॥ १००[*] ॥

किंच ।

पुव्व-भवे जो तुमए अणुरागो नेव उज्झिओ तइया ।
समणत्तणेवि पत्ते तस्स पभावाउ सग्गेवि ॥ १०१ ॥
रिद्धि-बल-तेय-हीणो आसि तुमं तह य एत्थ जम्मम्मि ।
एवं विओय-दुक्खं पत्तं तक्कम्म-दोसेण ॥ १०२ ॥[13]
तहवि हु अज्जवि रागं तीए उवरिं न मुंचसे कीस ? ।
एवंविह-दुक्खाणं एसो चिय कारणं परमं ॥ १०३ ॥
अह भणइ चित्तवेगो सुर-वर ! मह फुरइ दाहिणं नयणं ।
पहसिय-मुहो य दीससि तुमंति ता कहसु परमत्थं ॥ १०४ ॥
किं जीवइ सा बाला सच्चं चिय अहव सा मया वरई ? ।
जइ ताव तुमं मित्तो आसि महं अन्न-जम्मम्मि ॥ १०५ ॥
दंसिज्जउ सा सिग्घं अह नवि ता मज्झ जीवियं नत्थि ।

---

१ B चिट्ठो । २ B तिसृभिः कुलकम् । ३ स्मृत्वा । ४ दुःखार्तः । ५ समा-स्वस्थः । ६ स्थूलाश्रुकाणि । ७ B °मुयं । ८ A हीमु° । ९ B युग्मम् । १० घातकृ-त्वः (H.P.II.158) । ११ B न हु सोगो । १२ श्रमणत्वेऽपि प्राप्ते । १३ B युग्मम् । १४ रागः । १५ वराकी । १६ वैपरीत्येऽव्ययम् (H. P. II. 178) ।

लज्जामि बहु भणंतो एसो च्चिय निच्छओ मज्झ ॥ १०६ ॥
ईसिं हसिऊण तओ देवो वज्जरइ भद्द ! जइ एवं ।
ता पिट्ठओ[1] निरूवसु जेण तयं पेच्छसे[2] दइयं ॥ १०७ ॥
एवं सुरेण[3] भणिओ वलिय-ग्गीवं निरूवई जाव ।
ताव य विहूसियंगी[4] पेच्छइ निय-भारियं सहसा ॥ १०८ ॥
तं दट्ठु चित्तवेगो ससंकिओ निय-मणम्मि वज्जरइ ।
सुर-वर ! साहसु सच्चं हासं मोत्तूण मह इण्हिं ॥ १०९ ॥
किंवा सच्चिय एसा नहवाहण-अवहिया[5] महं दइया ।
मह आसासण-हेउं सुर-माया अह तुमे विहिया ? ॥ ११० ॥
जइ ताव विसं भक्खिय मह विरहे सा मया सुदुक्खत्ता ।
ता कह इह जीवंती संपत्ता अक्खय-सरीरी ? ॥ १११ ॥
तत्तो य भणइ देवो सच्चिय एसा, न होइ सुर-माया ।
अवहरियं[6] सा मए जह इहाणिया तहय निसुणेसु ॥ ११२ ॥
केवलि-महिमं काउं आगच्छंतेण तुह समीवम्मि ।
ओहि-नाणेण मए दिट्ठा तुह भारिया एसा ॥ ११३ ॥
कय-मरणज्झवसाणा तत्तो य मए विचिंतियं एयं ।
गहिऊणं इमं पच्छा गच्छिस्सं मित्त-पासम्मि ॥ ११४ ॥
इय चिंतिय पत्तो हं गंगावत्तम्मि तम्मि नयरम्मि ।
विस-वेय-विहुरियंगी[7] दिट्ठा य मए इमा तत्थ ॥ ११५ ॥
हंतूण मंत-सत्तिं सव्वेसिं थंभियं मए उ विसं ।
तत्तो[8] मयत्ति कलिउं मय-किच्चं तीए काऊणं ॥ ११६ ॥
नीया पेय-वणम्मी[9] नहवाहण-परियणेण सा बाला ।
चीयाए पक्खिविउं जाहे उज्जालिओ जलणो ॥ ११७ ॥
ताहे अवहरिय विसं घेत्तूण[10] इमं समागओ इहइं ।
तुज्झ समीवे ताव य एस विगप्पो महं जाओ ॥ ११८ ॥[11]
सोउं ईमीइ[12] मरणं किं मन्ने एस कुणइ मह मित्तो ।
किं दढ-रागो अज्जवि अहवावि हु पेयणुरागोत्ति[13] ॥ ११९ ॥
इय चिंतिऊण एसा अदिस्सा सुयणु ! तुह मए विहिया ।
नाऊण निच्छयं[14] ते इण्हिं पुण पयडिया भद्द ! ॥ १२० ॥

---

१ पृष्ठतः । २ B पिच्छ° । ३ B स तेण भ° । ४ A विभूसि° । ५ अपहृता । ६ A °रिया । ७ विधुरिताङ्गी = विप्लुताङ्गी । ८ A °त्तो य म° । ९ प्रेतवनं = श्मशानम् । १० B घित्तू° । ११ B तिसृभिः कुलकम् । १२ A °मीए । १३ प्रत-नुरल्पो रागो यस्य सः । १४ B °च्छयत्थं ।

ता मा कुण आसंकं सच्चिय एसा उ कणगमालत्ति ।
इय भणिए सो खयरो पहसिय-वयणो दढं जाओ ॥ १२१ ॥
अह पणमिय तं देवं कयंजली भणइ चित्तवेगो सो ।
अइनेहो दक्खिन्नं अहो णु तेमित्तं -वच्छलं ॥ १२२ ॥
पर-उवयार-रया इह महाणुभावा भवंति पयईए ।
अणुवकयावि परेणं वट्टंति सयावि उवयारे ॥ १२३ ॥
तुमए दिन्नं जीयं मण-संतावो तुमे य निव्वविओ ।
अणह-सरीरा एसा जं तुमए मज्झ उवणीया ॥ १२४ ॥
आउल-मणस्स पुव्विं तुमए जं किंचि मज्झ उवइट्ठं ।
सव्वं भरिय-घडस्सव तं मह पासेण वोलीणं ॥ १२५ ॥
तुज्झ पभावा सुर-वर ! जाओ हं सत्थ-माणसो इण्हिं ।
कायव्वं जं किंचिवि संपइ आइससु तं सव्वं ॥ १२६ ॥
भणियं देवेण तओ हवइ हु देवाण दंसणममोहं ।
तो भणसु भद्द ! किंचिवि जेण तयं तुह पयच्छामि ॥ १२७ ॥
तो भणइ चित्तवेगो जइ एवं देसु मज्झ तं किंचि ।
नहवाहण-खयरो जह न सक्कए मं पराभविउं ॥ १२८ ॥
भणियं देवेण तओ महिला-सहियस्स पेहरिओ जं सो ।
विज्जाहर-कय-मेरं विलंघिउं दप्प-वामूढो ॥ १२९ ॥
तेणेव कारणेणं विज्जा-च्छेओ इमस्स संजाओ ।
ता संपइ असमत्थो भद्द ! तुमं सो पराभविउं ॥ १३० ॥

अन्नं च ।

किल पुव्व-वेरिएणं अवहरिओ जाय-गरुय-रोसेण ।
तो चित्तवेग ! खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ॥ १३१ ॥
इय तइया केवलिणा भावि-भवं मज्झ साहयंतेण ।
आइट्ठं ता तुमए होयव्वं खयर-नाहेण ॥ १३२ ॥
वेयड्ढ-दक्खिणाए सेढीए सयल-खयर-नाहाणं ।
सामिं करेमि संपइ तुमंति, किं एत्थ अन्नेण ? ॥ १३३ ॥
मज्झ पभावाओ तुह सव्वाओ चेव खयर-विज्जाओ ।
होहिंति पढिय-सिद्धा अहियाओ अन्न-खयरेहिं ॥ १३४ ॥

---

१ मित्रवात्सल्यम् । २ निर्वापितः=शमितः । ३ अवद्यं=अक्षतम् (HDI.13) । ४ अमोघं=सफलम् । ५ प्रहर्तुमारब्धः प्रहृत इति कर्तरि कः । ६ मेरा=मर्यादा । ७ दर्पेण व्यामूढः सन् । ८ B °प्पमारूढो । ९ B °युग्मम् । १० अधिकाः । ११ अन्यखचरेभ्यः सकाशात् ।

पर-विज्जाणं छेयं मंताण ओसहीण अहलत्तं[1]।
काहिसि इच्छाए[3] तुमं खयराणं वयण-मत्तेणं[4] ॥ १३५ ॥
अइदप्पियावि खयरा आणा-निद्देस-कारिणो सव्वे।
होहिंति विणय-पणया मज्झ पभावाओ तुह भद्द! ॥ १३६ ॥
ता इण्हिं गंतूणं वेयड्ढे सिद्धकूड-सिहरम्मि।
सासय-जिण-पडिमाणं महिमं अट्ठाहिअं[5] काउं ॥ १३७ ॥
अब्भत्थिय धरणिंदं सव्वाओ तुज्झ खयर-विज्जाओ।
दाऊण जहाविहिणा गच्छिस्सं ताहि सँ-ट्ठाणं[6] ॥ १३८ ॥[7]
एवं सुरेण भणिओ पय-जुयलं पणमिऊण से[8] खयरो।
सुर-वर! महा-पसाओ एवं होउत्ति वज्जरइ ॥ १३९ ॥
बहु-माण-जुयं तत्तो आभासित्ता ममं तु सो खयरो।
धणदेव! मह समप्पिय मणिमेयं गुरु-पमोएण ॥ १४० ॥
देवेण तेण सहिओ सह महिलाए नहम्मि उप्पइओ।
अहयंपि तओ[10] तत्तो[11] समागओ नियय-ठाणम्मि ॥ १४१ ॥[12]
ता भो धणदेव! मए एएण कमेण पाविओ एस।
बहु-पुन्न-पावणिज्जो मणी मणाणंद-संजणणो ॥ १४२ ॥
दिय-लोय-समुप्पन्नो पवरो एसो मणी महाभाग!।
निस्सेस-दोस-समणो विसेसओ विस-समूहस्स ॥ १४३ ॥
ता धणदेव! महायस! गेण्हेसु[13] एयं तुमं मणिं दिव्वं।
सयल-गुणेग-निहाणं मह अणुरोहेण, किं बहुणा ॥ १४४ ॥
एयं निसम्म वयणं कुसलो भणिईसु[14] भणइ धणदेवो।
भो राय-सुय! जमेयं तुमए सह दंसणं मज्झ ॥ १४५ ॥
जं च इमं अच्चंतं वयणं सब्भाव-गब्भिणं भद्द!।
तं चेव मज्झ मणि-सय-सहस्स-लक्खाण अब्भहियं ॥ १४६ ॥
अह[15] भणइ सुप्पइट्ठो निसम्म धणदेव-भासियं वयणं।
अत्थि य एयं धणदेव! किंतु अहयंपि[16] एयम्मि ॥ १४७ ॥
गहिए दिव्व-मणिम्मी तुमए मन्ने कयत्थमप्पाणं।
ता भो मह धिई[17]-हेउं किज्जउ मणि-गहणमवियप्पं ॥ १४८ ॥[18]

---

१ B °ताणं। २ अफलत्वम्। ३ B °च्छाइ। ४ B मित्ते°। ५ B °हियं। ६ B °ऊणं विहिणाए। ७ स्वस्थानम्। ८ B युग्मम्। ९ तस्य सुरस्य। १० ततः = तदनन्तरम्। ११ ततः = तत्स्थानात्। १२ B युग्मम्। १३ B गिण्ह°। १४ मणितिषु = वचनेषु। १५ A अणुभ°। १६ B अहियं। १७ धिई = धृतिः। १८ B युग्मम्।

नाउं अइनिब्बंधं गहिओ विणिएण[1] सो मणी पवरो ।
अह भणइ सुप्पइट्ठो पुणरवि धणदेवमासज्ज ॥ १४९ ॥
गंतूण कुसग्गपुरे नियत्तमाणेण निय-पुराभिमुहं ।
आगंतव्वं इहइं अम्हाण अणुग्गहट्ठाए ॥ १५० ॥
भणियं धणदेवेणं होउ अविग्घेण ताव समओ सो ।
जं एसो च्चिय मग्गो नियत्तमाणाण[2]म्हाण ॥ १५१ ॥
एवं कय-संभासो रयणिं गमिऊण तस्स गेहम्मि ।
पत्ते पभाय-समए [3]संवूढे सयल-सत्थम्मि ॥ १५२ ॥
तव्वेल-समुचियं सो कायव्वं काउं निग्गओ तत्तो ।
निय-परियण-सहिएणं पल्ली-वइणाऽणुगम्ममंतो ॥ १५३ ॥[4]
कहकहवि नियत्तेउं ससोय-वयणं तु पल्लीनाहं तं ।
सत्थेण समं चलिओ धणदेवो वेसरारूढो ॥ १५४ ॥
कालेण य संपत्तो कुसग्गनयरम्मि वणिय-संजुत्तो ।
[5]घेत्तुं महग्घ-मुल्लं [6]दरिसणयं नर-वइ-समीवे ॥ १५५ ॥
संपत्तो नरवाहण-रन्ना बहु मन्निओ तओ तेण ।
[7]सुंकवइं[8] सयल-भंडं पंच-उलं सक्खिणं काउं ॥ १५६ ॥
सागर-सेट्ठिस्स तओ भवणेसु भाडएण गहिएसु ।
उत्तारियं तु भंडं सव्वंपि निउत्त-पुरिसेहिं ॥ १५७ ॥
उत्तरइ य पइदियहं भंडं तह घे[9]प्पए य पडिभंडं ।
एवं च कइवि मासा वोलीणा तत्थ नयरम्मि ॥ १५८ ॥
सागर-सेट्ठि-सुएणं सिरिदत्तेण समं तु एयस्स ।
संजाया गुरु-पीई संववहरिं कौ[10]रेंतस्स ॥ १५९ ॥
अह अन्नया य नीओ नियय-गिहे भोयणस्स कज्जेण ।
महया उवरोहेणं सिरिदत्तेणं तु धणदेवो ॥ १६० ॥
तत्थ य गएण दिट्ठा सिरिकंता पवर-रूव-संपन्ना ।
भगिणी सिरिदत्तस्स उ कन्ना नव-जोव्वणारंभा ॥ १६१ ॥
सातालियंट-हत्था वीएंती भोयणं करेंतेण ।
[11]सच्चविया पच्चंगं अब्भुववन्नो तओ एसो ॥ १६२ ॥
तीएवि ससिणेहं अवंग-दिट्ठी[12]ए पुलइओ एसो ।

---

१ A वणि° । २ B °ण अम्ह° । ३ गन्तुं प्रगुणीभूते । ४ B युग्मम् । ५ B घित्तुं । ६ प्राभृतम् । ७ मानितः । ८ A संकुव° । ९ शुल्कं गृह्णाति शुल्कयति । १० B युग्मम् । ११ B घिप्प° । १२ A करेंत° । १३ A °दत्ता उ । १४ तालि-यंटं = तालवृन्तम् = व्यजनमिति यावत् । १५ दृष्ट्वा (N. P. 46) । १६ B °ट्ठीइ ।

अह चिंतइ धणदेवो तीए रूवेण अक्खित्तो ॥ १६३ ॥
जइ ताव इमा कन्ना, [1]देंति य जइ मे विमग्गिया एए ।
ता होज्ज मह कयत्थो दइयाए इमाए मणुय-भवो ॥ १६४ ॥
कह होज्ज मज्झ एसा मग्गामि सयंपि अहव अन्नेण ।
जइ दाहिंति न मज्झं विमग्गिया, होज्ज लहुयत्तं ॥ १६५ ॥
अहवा समाण-जाई धणवंतो वसण-वज्जिओ तह य ।
एसावि जोव्वण-त्था तम्हा दाहिंति मह एए ॥ १६६ ॥
एवं विचिंतयंतो काऊणं भोयणं तु धणदेवो ।
सिरिदत्तेण विइन्ने[2] तंबोल-विलेवणाइम्मि ॥ १६७ ॥
गेहाओ नीहरिओ गंतूणं नियय-वास-ठाणम्मि ।
सिरिकंता-हय-हियओ पासुत्तो पवर-सयणीए ॥ १६८ ॥[3]
एत्तो य मयण-वसगा सिरिकंता रेणरणेण अभिभूया ।
गंतूण गिहुज्जाणे पासुत्ता कयलि-गेहम्मि ॥ १६९ ॥
तत्थ यवक्खित्त-मणा कसिण-भुयंगेण बाहु-मूलम्मि ।
दट्ठा[5] दट्ठूण अहिं अईव-भय-वेविर[6]-सरीरा ॥ १७० ॥
आगम्म माउ-मूले रुयमाणी भणइ वेयण-परद्धा ।
अम्मो ! खद्धा खद्धा अहयं गुरु-कसिण-सप्पेण ॥ १७१ ॥[8]
पेलव-सत्तत्तणओ उक्कडयाए[10] य विस-वियारस्स ।
वेयणाए पभूयत्ता[11] सभयत्ता[12] इत्थि-भावस्स ॥ १७२ ॥
मीलिय लोयण-जुयलं नीसाहारा धसत्ति धरणीए ।
विहलंघला निवडिया जणणीए पेच्छमाणीए[13] ॥ १७३ ॥
तं दट्ठुं सिरिमइणा सागर[14]-सेट्ठी तहेव सिरिदत्तो ।
तह सयल-परियणो सो[15] सहसत्ति समाउलीभूओ ॥ १७४ ॥
ताहे बहु-गारुडिया हक्कारिज्जंति मंत-तंत-विऊ ।
कीरंति मंत-जावा तह वट्टिज्जंती मूलीओ ॥ १७५ ॥
धारेंति धारणाओ केवि हु कन्नम्मि[16] दिंति से जावं ।
कलुणं विलवइ जणणी संधीरइ से[17] पिया एवं ॥ १७६ ॥
सुंदरि ! मा कुण सोयं एयं नेमित्तियं तयं वयणं ।
संपइ पंयडीहोही[18] दइए ! जामाउओ तुज्झ ॥ १७७ ॥

---

१ B दिंति । २ वितीर्णे=दत्ते । ३ B युग्मम् । ४ उत्कण्ठया । ५ दष्टा । ६ वेविरं=वेपनशीलम् । ७ आश्चर्यार्थेऽव्ययम् (H. P. II. 208) । ८ खादिता । ९ B युग्मम् । १० उत्कटतया । ११ प्रभूतत्वात् । १२ सभयत्वात् । १३ B पिच्छ° । १४ B सिट्ठी । १५ A से । १६ A देंति । १७ तस्याः पिता । १८ A °यडो हो° ।

अविसंवाई जं सो सुमई नेमित्तिओ तहा सुयणु ! ।
कमलावईए सव्वं निव्वाडियं तेण आइट्ठं ॥ १७८ ॥
एवं च वट्टमाणे जाहे न चेइंति तत्थ गारुडिया ।
सव्वायर-लग्गावि हु विसं-वियणं से नियत्तेउं ॥ १७९ ॥
तत्तो तीए विसन्नो सव्वोवि हु परियणो पिया भाया ।
चिंतेंति य किं होही अलियं नेमित्तियाइट्ठं ? ॥ १८० ॥
पुणरवि य तम्मि नयरे डिंडिम-सद्देण सव्व-गारुडिया ।
वाहरिया न य केणवि उट्ठविया सप्प-दट्ठा सा ॥ १८१ ॥
एत्थंतरम्मि केणवि पओयणेणं समागओ तत्थ ।
धणदेवो अह पेच्छइ समाउलं परियणं सव्वं ॥ १८२ ॥
अह दट्ठुं सिरिदत्तं पुच्छइ किं मित्त ! आउला तुब्भे ? ।
दीसह विद्दाण-मुहा, अह सिरिदत्तो इमं भणइ ॥ १८३ ॥
सिरिकंता मह भगिणी कन्ना सप्पेण अज्ज दट्ठत्ति ।
न उ जीवावइ कोवि हु तेणम्हे आउला मित्त ! ॥ १८४ ॥

अन्नं च ।

नेमित्तिएण पुव्वं आइट्ठं आसि सप्प-डसियं जो ।
उज्जीविस्सइ एयं होही एयाए सो भत्ता ॥ १८५ ॥
एयं च तस्स वयणं अलिय-प्पायं तु संपइं जायं ।
जं सा अहिणा डक्का न य कोवि हु तं समुट्ठवइ ॥ १८६ ॥
धणदेव ! तओ अम्हं संपइ तुट्टा ओ जीवियव्वासा ।
अइवल्लह-भगिणीए तेणम्ह सोगाउला धणियं ॥ १८७ ॥
इय सोउं धणदेवो सहरिस-चित्तो समुल्लवइ एवं ।
मा कुण सोयं सुंदर ! न होइ अलियं तयं वयणं ॥ १८८ ॥
दे ! पिच्छामो ताव य तुह भगिणिं, तेण एवमुल्लविए ।
नीओ तीए समीवे धणदेवो भणइ निय-पुरिसं ॥ १८९ ॥
तं सुप्पइट्ठ-दिन्नं आणेसु मणिंति ताहे सो पुरिसो ।

---

१ B °ईइ । २ निर्वृत्तं = सिद्धम् । ३ शक्नुवन्ति (H. P. IV. 86) । ४ B °व-वेयं तीइं अवणेउं । ५ B ताहे । ६ उत्थापिता = सुस्थतामापादिता । ७ विद्राणमुखाः = म्लाननानाः । ८ B °याइ । ९ अलीकम् = अयत्यम् (H. P. I. 101) । १० A °पयं । ११ दष्टा (H. P. II. 2) । १२ त्रुटिता । १३ जीवितव्यस्य = जीवनस्य आशा । १४ B °ण ससो° । १५ अतिशयेन SEE NOTE P. 13 । १६ 'दे' इति संमुखीकरणादावर्थेऽव्ययम् (H. P. II. 196) । १७ A पेक्खामो । १८ B तीइ ।

घित्तुं[1] लहु दिव्व-मणिं समागओ तस्स पासम्मि ॥ १९० ॥
विमल-सलिलेण सित्तो[2] दिव्व-मणी ताहे तेण नीरेण।
अब्भोक्खिया[3] सलीलं समुट्ठिआ सुह-पसुत्तव्व ॥ १९१ ॥

अविय।

तीए तं देह-गयं सप्प-विसं मणि-जलेण संसित्तं।
सुक्क-ज्झाणाभिहयं नट्ठं कम्मंव मोहणियं ॥ १९२ ॥
तं दट्ठुं सिरिदत्तो सागर-सिट्ठी[4] य हरिसिया दोवि।
पिसुणंति[5] तुज्झ एसा दिन्ना धणदेव! सिरिकंता ॥ १९३ ॥
तत्तो सोहण-लग्गे परिणीया उच्छवेण महया उ।
तीए सो अणुरत्तो विसय-सुहं भुंजए तत्थ ॥ १९४ ॥
जा तत्थ कइवि मासे चिट्ठइ सो तीए जोव्वणासत्तो।
ताव य सव्वं भंडं विक्कीयं[6] तस्स पुरिसेहिं ॥ १९५ ॥
पडिभंडं पिहुं[7] गहियं संवूढा सयल-सत्थिया ताहे।
धणदेवो आपुच्छइ गमणत्थं ससुर-वग्गं तं ॥ १९६ ॥
अह भूरि-दविण-जुत्ता दासी-दासाइ-परियण-समग्गा।
सिरिकंता निय-पिउणा पट्ठविया भत्तुणा समयं ॥ १९७ ॥
पुव्वुद्दिट्ठ[8]-कमेण धणदेवो गरुय-सत्थ-परियरिओ।
चलिओ निय-नयरम्मि कुसग्गनयराउ सुह-दिवसे ॥ १९८ ॥
अह कमसो संपत्तो सीह-गुहासन्न-भू-पएसम्मि।
आवासियम्मि सत्थे धणदेवो चिंतए एवं ॥ १९९ ॥
तइया पल्ली-वइणा भणिओ उ अहं अवस्ससंतेणं[9]।
आगंतव्वं तुमए मह धिइ-हेउंति ता इण्हिं ॥ २०० ॥
आसन्ना सा वट्टइ पल्ली ता सिग्घमेव गच्छामि।
दट्ठूण सुप्पइट्ठं पुणरवि इहमागमिस्सामि ॥ २०१ ॥
इय चिंतिऊण कइवय-पुरिस-जुओ वेसरीए आरूढो।
संपत्तो अह पेच्छइ सीह-गुहं सव्वओ दड्ढं[10]॥ २०२ ॥

अविय।

जालालुंखिय[11]-निवडिय-गो-महिस-करंक[12]-कलिय-पेरंतं[13]।

---

१ A घेत्तुं। २ B तेण तयणु सलिलेण। ३ स्नपिता = सिक्ता। ४ A सेट्ठी। ५ कथयन्ति (H. P. IV. 2) B पभणंति। ६ विक्रीतम्। ७ पृथु। ८ B तहयं। ९ A पुव्वद्दि°। १० एंतेण = आयता = आगच्छतेत्यर्थः। ११ दग्धाम्। १२ आलुंखियं = दग्धम् (H. P. IV. 208)। १३ करङ्कोऽस्थिराशिः। १४ पेरंतो = पर्यन्तः।

पेरंत-सत्थ-विणिहयं[1]-हय-रुहिर-पवाह-दुग्गंधं ॥ २०३ ॥
दुग्गंध-धरणि-निवडिय-भड-मंस-वसा-पसत्त-बहु-सुणहं[2] ।
सुणह-भय-मुक्क-माणुस-करंक-सिव-मुक्क-फेक्कारं ॥ २०४ ॥
फेक्कार-सवण-संतट्ठ[3]-भीरु-उड्डीण-गिद्ध-सिसु-निवहं ।
सिसु-निवह-हत्थ-संदड्ढ-भिल्ल-जुवईहिं दुप्पिच्छं[4] ॥ २०५ ॥
दुप्पिच्छ-जलण-जाला-पलुट्ठ[5]-भिल्लोह-भवण-बीभच्छं ।
बीभच्छ-जलण-कवलिय-मय-माणुस-सय-समाइन्नं[6] ॥ २०६ ॥
तं दट्ठुं धणदेवो एवं वज्जरइ हा ! किमेयंति ।
अइविसमावि हु पल्ली केण इमा हंदि ! दड्ढत्ति ? ॥ २०७ ॥
एत्थंतरम्मि केणवि करंक-मज्झ-ट्ठिएण वज्जरियं ।
धणदेव ! एहि एत्तो अहयं सो देवसम्मोत्ति ॥ २०८ ॥
पलिच्छिन्न[7]-चलण-जुयलो गुरु-पहरण-घाय-जज्जरिय-देहो ।
गाढं तिसाभिभूओ[8] अज्जवि चिट्ठामि जीवंतो ॥ २०९ ॥
तं सोउं धणदेवो पुरिसं पट्ठविय पाणिय[9]-निमित्तं ।
अइगुरु-विसाय-जुत्तो पत्तो अह तस्स पासम्मि ॥ २१० ॥
भणियं धणदेवेणं साहसु भो ! केण विलसियं एयं ।
सो कत्थ सुप्पइट्ठो अह सो सेणियं समुल्लवइ ॥ २११ ॥
एत्तो तइयम्मि दिणे सिद्धपुराओ समागओ पुरिसो ।
एगंतम्मि य सिट्ठं तेण इमं पल्लि-नाहस्स ॥ २१२ ॥
कुमर ! अहं पट्ठविओ तुह-पिउ-वर-मंति-सुमइ[10]-नामेण ।
भणियं च तेण, एयं साहेज्जसु सुप्पइट्ठस्स ॥ २१३ ॥
सुग्गीवस्सिह रन्नो अतिसुरय-पसंग-दोसओ जाओ ।
खय[12]-वाही तेण इमो चेट्ठइ[13] खण-जीवियव्वोत्ति ॥ २१४ ॥
एसोवि सुरह-कुमरो संतावइ सयल-पयइ-वग्गं तु ।
दुस्सीलो उल्लुंठो असब्भ-भासी अकज्ज-रओ ॥ २१५ ॥
तह एयस्स विरत्ता सामंत-महंतमाइया[14] सव्वे ।
रज्ज-सिरीए अजोगो, तं[15] चेव य कुमर ! जोगो सि ॥ २१६ ॥

---

१ B °यजणं रु° । २ सुणहो = शुनकः श्वा । ३ संतट्ठो = संत्रस्तः । ४ A दुप्पेच्छं । ५ पलुट्ठं = प्लुष्टं = दग्धम् । ६ समाकीर्णम् । ७ पलिच्छिन्नं = प्रतिच्छिन्नम् । ८ तृषाऽभिभूतः । ९ पाणियं = पानीयं (H. P. I. 101) = जलम् (H. A. C. IV. 135) । १० शनैः । ११ B सुगइ । १२ क्षय-व्याधिः । १३ चेट्ठइ=तिष्ठति (H. P. IV. 16) । १४ B °मायओ । १५ त्वमेव ।

तुज्झ पुण वहट्ठाए कणगवईए पभूय-विक्खेवो ।
पट्ठविओ ता तुमए रक्खेयव्वं निय-सरीरं ॥ २१७ ॥
एवं च जाव साहइ सो पुरिसो भद्द ! पल्लि-नाहस्स ।
ताव य सो विक्खेवो पभूय-रह-तुरय-पाइक्को[1] ॥ २१८ ॥
सहसाच्चिय संपत्तो समंतओ वेढिया इमा पल्ली ।
अह भिल्ल-निवह-सहिओ नीहरिओ सुप्पइट्ठोवि ॥ २१९ ॥[2]
बहु-जण-संहार-करं लग्गं आओहणं[3] महा-घोरं ।
निहया बहवो भिल्ला विजिया अम्हे पर-बलेणं ॥ २२० ॥
गहिऊण तओ सारं सव्वं डहिऊण सीहगुहमेयं ।
काउं हय-विप्पहयं विणिग्गयं पर-बलं तत्तो ॥ २२१ ॥
अहयंपि हु जुज्झंतो एयमवत्थंतरं इहं पत्तो ।
धणदेव ! नेव जाणे किं जायं सुप्पइट्ठस्स ॥ २२२ ॥
पंच-नमोक्कारो अह दिन्नो सम्मत्त-वय-समेओ[4] से ।
तेणवि य भाव-सारं[5] पुणरुत्तं भणिउमाढत्तो[6] ॥ २२३ ॥
एत्थंतरम्मि पुरिसो सलिलं घित्तूण[7] आगओ तत्थ ।
धणदेवो भणइ तओ पियसु जलं देवसम्म ! इमं ॥ २२४ ॥
अह सो जलं पिवंतो अइतण्हा-सुसिय-तालुयत्तणओ[8] ।
गुरु-वेयणा-परिगओ सहसा पाणेहिं परिचत्तो[9] ॥ २२५ ॥
धणदेवोवि हु अइगुरु-सोगो डंहिऊण[10] तस्स तं देहं ।
सव्वंपि समर-भूमिं जोयावइ नियय-पुरिसेहिं ॥ २२६ ॥
न य कत्थइ उवलद्धं[11] करंकमेत्तंपि[12] पल्लि-नाहस्स ।
तत्तो चिंतइ एसो हा ! धी ! विहिणो विलसियस्स ॥ २२७ ॥
तारिस-गुण-जुत्तस्सवि सरल-सहावस्स सुप्पइट्ठस्स ।
निग्घिण-कणगवईए हा ! हा ! कह दारुणं विहियं ? ॥ २२८ ॥
मोइंदजाल-सरिसं[13] सव्वं एयम्मि हंदि ! संसारे ।
खण-दिट्ठ-नट्ठ-रूवं धण-परियण-जीवियव्वाइं ॥ २२९ ॥
न य नज्जइ किं जायं महाणुभावस्स सुप्पइट्ठस्स ।
किं जीवइ अहव मओ संगामे एत्थ जुज्झंतो ? ॥ २३० ॥
एमाइ चिंतयंतो धणदेवो आगओ निज सत्थं ।

---

१ पाइक्को = पदातिः (H. P. II. 138) । २ B युग्मम् । ३ आयोधनं = संग्रामः । ४ भावसारं = श्रद्धापूर्वकम् । ५ भूयः (N. P. 37) । ६ आढत्तो = आरब्धः । ७ A घत्तू° । ८ आततृष्णाशुष्कतालुकत्वतः । ९ परित्यक्तः । १० दग्ध्वा । ११ देवशमणः । १२ करङ्कमात्रम् = अस्थिमात्रम् । १३ मायेन्द्रजालसदृशम् ।

अह कमसो संपत्तो सत्थ-जुओ हत्थिणपुरम्मि ॥ २३१ ॥
तुट्ठा ओ जणणि-जणया सव्वे आणंदिया वयंसा से ।
सोहण-दिवसे वहुया पवेसिया नियय-गेहम्मि ॥ २३२ ॥
अह पुव्व-सिणेहेणं सिरिकंता सासुयाइणुन्नाया ।
नियै-चेडि-जुया पत्ता कमलावइ-देवि-गेहम्मि ॥ २३३ ॥
दट्ठुं पुव्व-वयंसिं वियसिय-मुह-पंकया महा-देवी ।
अइगरुय-सिणेहेणं उट्ठिय आलिंगए एयं ॥ २३४ ॥
भणइ य वयंसि ! उक्कंठियाए दिट्ठा पभूय-कालाओ ।
अइसोहणं हि जायं जं सासुरयंपि तुहवि एत्थ ॥ २३५ ॥
जं तुमए दिट्ठाए दिट्ठं मन्नामि पिइं-हरं सव्वं ।
इय भणिउं देवीए उचिय-पवित्ती कया तीए ॥ २३६ ॥
उवविट्ठाओ दोन्निवि कुसल-पवित्ती य साहिया सव्वा ।
खणमेगं संभासं काऊणं भणइ सिरिकंता ॥ २३७ ॥
गच्छामि इण्हि गेहं तत्तो कमलावई इमं भणइ ।
पइदियहं अंइ ! तुमए आगंतव्वं मह समीवे ॥ २३८ ॥
भणियं सिरिकंताए एवं काहामि एव भणिऊणं ।
देवीएँ अणुन्नाया समागया नियय-गेहम्मि ॥ २३९ ॥
एवं सिरिकंताए ससुर-कुले तत्थ अच्छमाणीए ।
कमलावई-देवीए सैमयं गुरु-पीइ-जुत्ताए ॥ २४० ॥
धणदेवेणं समयं विसय-सुहं सम्ममणुहवंतीए ।
बहुयाओ अइक्कंता वासाणं कोडि-कोडीओ ॥ २४१ ॥[12]
अह अन्नया कयाइवि रिउं-ण्हाया भत्तुणा समं सुत्ता ।
रयणी-चरिम-जामे सुमिणं पासित्तु [15]पडिबुद्धा ॥ २४२ ॥
अह भणइ मए पिययम ! सुमिणे चंदो मुहेण पविसंतो ।
दिट्ठो, तं दट्ठूणं सहसा बुद्धा तओ अहयं ॥ २४३ ॥
भणियं धणदेवेणं सुंदरि ! पुत्तो भविस्सए तुज्झ ।
सयल-वणि-वग्ग-पवरो इय एवं सूयए सुमिणं ॥ २४४ ॥
भणियं सिरिकंताए एवं पिय ! होउ वयणयं सच्चं ।

---

१ वयस्याः = मित्राणि । २ सासुयाइणुन्नाया = श्वश्वाऽनुज्ञाता । ३ चेटी = दासी । ४ वयस्यां = सखीम् । ५ B °याइ; उत्कण्ठितया मयेत्यर्थः । ६ श्वशुरगृहम् । ७ पितृगृहम् । ८ कथिता । ९ B इह । १० B वीइ । ११ समकं = सह । १२ B युग्मम् । १३ ऋतु-स्नाता । १४ स्वप्नम् । १५ प्रतिबुद्धा = जागरिता । १६ B सुविणे । १७ सूचयति ।

सासण-देवी-पभावा वड्ढो एसो मए गंठो ॥ २४५ ॥
तीए चिय रयणीए तीए कुच्छिंसि गब्भ-संभूई ।
जाता कमेण जाव य वोलीणा दोन्नि मासा से ॥ २४६ ॥
तइयम्मि पुणो मासे दोहलओ तीए अभय-दाणम्मि ।
जाओ धणदेवेणवि [1]सिट्ठे सो पूरिओ तीए ॥ २४७ ॥
अह उवचिय-गब्भा पूरिए दोहलम्मी
पसवण-समयम्मी आगयम्मी सुहेण ।
सुह-गह-निवहम्मी उच्च-ठाण-ट्ठियम्मी
सुह-करण-मुहुत्ते दारयं सा पसूया ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ सिरिकंता-तणय-पसवणो नाम ।
सुरसुंदरि-नामाए कहाए [3]नवमी परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ नवमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

तक्कम्म-कुसल-विल्लिया[4]-समूह-विहियम्मि सूइ-कम्मम्मि
[5]हल्ल[6]लुत्तावलि-गिह-दासि-विहिय-तक्काल-करणिज्जे ॥ १ ॥
सहरिस-परियण-वज्जरिय-वद्धि[7]ज्ज-सुय-जम्म-हरिसिय-मणेण ।
धणधम्म-सेट्ठिणा अह वद्धावणयं समाढत्तं ॥ २ ॥[2]

अविय ।

गहियक्खवत्त-पविसंत-नयर-नारी-जणोह-रमणीयं ।
रमणी-यण-मुह-मंडण-[8]वावड-निय-बंधु-वर-दारं ॥ ३ ॥
वर-[9]दारग्ग-निवेसिय-वंदण-माला-[10]सणाह-सिय-कलसं ।
सिय-कलस-हत्थ-पविसंत-[11]वट्ट-किज्जंत-कल-सद्दं ॥ ४ ॥
कल[12]-सद्द-पउर-पाउल-मंगल-संगीय-पवर-पेक्खणयं ।
पेक्खणय-[13]पिक्खणक्खित्त-लोय-दिज्जंत-तंबोलं ॥ ५ ॥[14]

---

१ दोहदकः । २ देव्या शिष्टे कथिते सति । ३ B °हाइ । ४ विलया=वनिता । ५ हर्षाकुला । ६ A °ल्लुतावलगि° । ७ वर्ये श्रेष्ठम् । ८ B युग्मम् । ९ वावडं = व्यापृतम् । १० दारग्गं = द्वाराग्रम् । ११ सनाथं = युक्तम् । १२ वट्टो = मार्गः (H. D. VII. 31) । १३ कलशब्दप्रचुराणि यानि पापकुलानि तेषां यन्मङ्गलार्थं संगीतं तेन प्रवरं श्रेष्ठं प्रेक्षणकं यत्र वर्धापनके । १४ B पिक्ख° प्रेक्षणकं दृश्यं तस्य प्रेक्षणे आक्षिप्ता ये लोकास्तेभ्यो दीयमानं तंबोलं यत्र तत् । १५ B तिसृभिः कुलकम् ।

आवेय ।

घोसिय-जीया-ऽघाओ मोयाविय-विउल-बंदि-निउरंबो ।
दिज्जंत-विविह-दाणो दीणाणाहाइ-सुह-जणओ ॥ ६ ॥
पइ-जिण-मंदिर-किज्जंत-वेज्ज-वर-मज्जणाइ-वावारो ।
वर-वत्थमाइएहिं संमाणिय-साहु-संदोहो ॥ ७ ॥
भोजिय-सयण-समूहो संमाणिय-वणिय-नायर-महल्लो ।
जण-जणिय-चमक्कारो सुय-जम्म-महूसवो विहिओ ॥ ८ ॥
एवं कय-कायव्वो संपत्ते बारसम्मि दियहम्मि ।
गहिऊण दरिसणीयं संपत्तो राइणो मूलं । ॥ ९ ॥
कय-विणओ धणदेवो भणइ महा-राय ! सेट्ठि-वयणेण ।
देवी-सहिएण तुमं भोत्तव्वं अम्ह गेहम्मि ॥ १० ॥
हसिऊं रन्ना भणियं न होइ किं सेट्ठिणो इमं गेहं ।
पिउ-सरिसो जं सेट्ठी विचिंतगो सयल-रज्जस्स ? ॥ ११ ॥
तहवि हु सेट्ठी जं भणइ किंचि तं चेव अम्ह कायव्वं ।
इय भणिए धणदेवो महा-पसाउत्ति भणिऊण ॥ १२ ॥
निय-गेहे गंतूणं तक्कालुचियं समत्थ-करणीयं ।
निय-परियणेण कारइ आणंदिय-माणसो जाव ॥ १३ ॥
देवी-सहिओ राया करेणुया-विस्सर-परिगओ ताव ।
संपत्तो सेट्ठि-गिहे बंदि-जणुग्घुट्ठ-जय-सद्दो ॥ १४ ॥
कय-मंगलोवयारो उत्तरिय करेणुयाइ देवि-जुओ ।
वर-मुत्ताहल-विरइय-चउक्क-सीहासणे पवरे ॥ १५ ॥
उवविट्ठो देवि-जुओ तत्तो य विलासिणीहिं पवराहिं ।
ओरत्तियावयारण-पमुहम्मि विहिम्मि विहियम्मि ॥ १६ ॥
भुत्तो दिव्वाहारं निय-परियण-संजुओ जहा-विहिणा ।
गोसीस-विलत्तंगो परिहाविय-दिव्व-वर-वत्थो ॥ १७ ॥
विणय-नएणं तत्तो धणदेवेणं इमं तु विन्नत्तो ।
देवीए पिय-भगिणी वज्जरइ इमं महा-राय ! ॥ १८ ॥
पसवंति पिउ-हरम्मी पढमं किल सयल-वणिय-जायाओ ।

---

१ निकुरम्बः=समूहः । २ वज्ज=वर्य=श्रेष्ठम् । ३ SEE NOTE P. 5 । ४ उप-ढौकनम् । ५ B सिट्ठि । ६ B °सय । ७ B तिसृभिः कुलकम् । ८ A °याए । ९ देव्या युतो = युक्तः । १० आरात्रिकावतारणप्रमुखे । ११ कर्तरि क्ते भुक्तवान् (S. H. v. I. 11) । १२ B तिसृभिः कुलकम् । १३ नएणं=नतेन । १४ विज्ञप्तः । १५ पितृ-गृहे ।

कारण-वसेण केणत्रि संजायं नेव तं मज्झ ॥ १९ ॥
ता देवि-दंसणेणं इहेव किल पिउ-हरंति मन्नामि ।
ता जइ इत्तिय-भूमिं आगच्छइ होइ ता लट्ठं ॥ २० ॥
एवं च तेण भणिए अह देवी राइणा अणुण्णाया ।
सिरिकंताए समीवे संपत्ता कंचुइ[2]-समेया ॥ २१ ॥
तत्थ य मणोरमाए विलेवणाहरण[4]-वत्थमाईहिं ।
पूइय भणिया देवी सुयस्स नामं करेसुत्ति ॥ २२ ॥
भणियं देवीए[5] तओ सिट्ठिणि[6] ! तुह चेव होइ उचियमिणं ।
तहवि तुमए भणियं कायव्वमवस्समम्हाणं ॥ २३ ॥
गहिऊण निउच्छंगे[7] तं बालं कमल-कोमल-करेहिं ।
कमलावईए भणियं सुगंध-गंधे खिवंतीए ॥ २४ ॥
सिरिकंताए जणिओ धणदेवेणं तु बालओ एसो ।
माउ-पिउ-अद्ध-नामो सिरिदेवो नाममेयस्स ॥ २५ ॥
अइसोहणं हि नामं विहियं देवीइ इय भणंतेण ।
अविहव[8]-नारि-गणेणं मंगल-सद्दो समुग्घुट्ठो ॥ २६ ॥
अह तं मणहर-देहं मुट्ठीकय-कर-जुयं विसालच्छं ।
सुकुमाल-पाणि-पायं दट्ठूण विचिंतए देवी ॥ २७ ॥
धन्ना मज्झ वयंसी जीए[9] सुओ एरिसो समुप्पन्नो ।
जण-मण-नयणाणंदो मह पुण एयंपि न हु जायं ॥ २८ ॥
किं मज्झ जीविएणं किंवा मह विहल-गव्व-रज्जेण ।
जा निय-तणयस्स मुहं पिच्छामि न मंद-भग्गत्ति ॥ २९ ॥
एमाइ चिंतयंती आभासित्ता वयंसियं निययं ।
रन्ना सहिया देवी संपत्ता नियय-गेहम्मि ॥ ३० ॥
तत्थ य तं चिंतंती सुय-जम्मुक्कंठिया ससोइल्ला[10] ।
परिचत्त-देह-चिट्ठा[11] उव्विग्गा[12] सयल-कज्जेसु ॥ ३१ ॥
मत्ता व मुच्छिया इव सुत्तव्व मयव्व विगय[13]-सत्तव्व ।
झाण-गय-जोगिणि इव उवरय-नीसेस-वावारा ॥ ३२ ॥
परिहायंत[14]-सरीरा गुरु-सोयायास[15]-साम-मुह-कमला ।

---

१ SEE NOTE P. 3 । २ B °ताइ । ३ कञ्चुकिः = प्रतिहारः । ४ आभरणम् = विभूषणम् । ५ B °वीइ । ६ A सेट्ठि° । ७ B निजुच्छ° । ८ अविधवा = सभर्तृका । ९ B जीइ = यस्याः । १० सशोका । ११ चेष्टा = व्यापारः । १२ उद्विग्ना = खिन्ना । १३ विगतसत्त्वा । १४ परिहायंतं = परिहीयमानं = कृशीभवदित्यर्थः । १५ आयासो = यत्नः ।

रन्ना कयाइ दिट्ठा पुट्ठा कमलावई ताहे ॥ ३३ ॥[1]
देवि ! तुमं किं विमणा दुब्बल-देहा य दीससे इण्हिं ।
किं वंछियं न पुज्जइ[2] साहीणं[3] किंकरम्मि मए[4] ? ॥ ३४ ॥
भणियं देवीए[5] तओ अंसु-जलासार-सित्त-सिहिणाए[6] ।
पिययम ! तुह प्पसाया संपज्जइ वंछियं सव्वं ॥ ३५ ॥
तं नत्थि किंपि सोक्खं तुह प्पसायाउ जं न मे पत्तं ।
नवरं पुत्त-पलोयण-सोक्खं सुइणेवि[7] नो दट्ठं ॥ ३६ ॥
धन्नाउ ताउ नारीओ इत्थ जाओ[8] अहोनिसिं नाह ! ।
निययं थणं धयंतं[9] थणंधयं[10] हंदि ! पिच्छंति ॥ ३७ ॥
पच्छा परिणीयाइवि[11] सिरिकंताए सुओ समुप्पन्नो ।
तुमए मन्नायाए[12] न पुणो मह मंदभागाए ॥ ३८ ॥
ता देव ! देसु पुत्तं अह नवि ता नत्थि जीवियं मज्झ ।
तुट्टइ थणोवि अह एइ खीरमन्ना गई नत्थि ॥ ३९ ॥
तत्तो रन्ना भणियं एत्थत्थे कुणसु देवि ! मा सोगं ।
आराहित्ता तियसं पूरेमि मणोरहेऽवस्सं ॥ ४० ॥
इय भणिऊण राया काउं पूयं जिणिंद-पडिमाणं ।
सिय-वसण-धरो उम्मुक्क-सयल-मणि-कंचणाहरणो ॥ ४१ ॥
पोसह-साले गंतुं अट्ठम-भत्तं पगिण्हउं विहिणा ।
कुस[13]-सत्थरे निसन्नो[14] एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ४२ ॥
देवो व दाणवो वा जिण-सासण-भत्ति-संजुओ कोवि ।
जह संनिहिओ सिग्घं आराच्छउ वंछियं देउ ॥ ४३ ॥
एवं च चिंतयंतो एगंते संनिरुद्ध-जण-पसरो ।
निच्चल-देहो चिट्ठइ राया जा तिन्नि दियहाइं[15] ॥ ४४ ॥
ता रयणि-चरिम-जामे विद्धंसिय-सयल-तिमिर-संघायं ।
भासुर-देहं पुरिसं दट्ठूण विचिंतए राया ॥ ४५ ॥[16]
निमिसंति लोयणाइं ता किं एसो न होइ देवोत्ति ।
न य मणुयाण सरीरे जायइ एवंविहा दित्ती[17] ॥ ४६ ॥
ता होज्ज इमो को पुण चरणावि महिं फुसंति[18] नेयस्स ।

---

१ B तिसृभिः कुलकम् । २ पूर्यते । ३ स्वाधीने । ४ मयि । ५ B °वीइ । ६ SEE NOTE P. 7 । ७ स्वप्ने । ८ याः । ९ स्तनम् । १० धयंतं = 'दृधैं पाने' पिबन्तमित्यर्थः । ११ स्तनन्धयं = श्रुतम् । १२ A °याय । १३ मान्यायाः । १४ कुश-संस्तारके । १५ निषण्णः = स्थितः । १६ दिवसानि । १७ B युग्मम् । १८ दीप्तिः । १९ स्पृशतः ।

एवं विगप्पयंतो राया आभासिओ तेण ॥ ४७ ॥
भो अमरकेउ-नर-वर ! उग्ग-तवेणं किलामिओ सि न किं ? ।
एवं भणमाणो सो अब्भुट्ठिय[2] राइणा भणिओ ॥ ४८ ॥
को सि तुमं कत्तो वा समागओ कहसु मह महाभाग ! ? ।
भणियं सुरेण नर-वर ! कहेमि कोऊहलं[3] जइ ते ॥ ४९ ॥
ईसाण-कप्प-वासी विहुप्पहो नाम सुर-वरो अहयं ।
आसन्न-चवण[4]-समओ पर-लोय-हियं समायरिउं ॥ ५० ॥
तित्थयर-वंदणत्थं विदेह-वासम्मि आगओ आसि ।
तत्थ मए सो[5] भयवं आपुट्ठो नियय-वुत्तंतं ॥ ५१ ॥[6]
उप्पत्ती कत्थ महं चुयस्स एत्तो भविस्सए भयवं ! ? ।
तत्तो जिणेण भणियं भरहम्मि य हत्थिणपुरम्मि ॥ ५२ ॥
जो अच्छइ पुत्तत्थी पोसह-सालाइं[7] पोसहम्मि ठिओ ।
सिरि-अमरकेउ-राया तस्स तुमं होसि पुत्तोत्ति ॥ ५३ ॥[8]
तव्वयणं सोऊणं समागओ राय ! तुह समीवम्मि ।
ता मा कुणसु किलेसं[9] अहयं होहामि तुह पुत्तो ॥ ५४ ॥
गेण्हसु कुंडल-जुयलं नरिंद ! एयं तओ उ देवीए ।
जीए इच्छसि पुत्तं दायव्वं तीइ[10] आभरणं ॥ ५५ ॥
इय भणिउं कन्नाणं[11] उत्तारिय कुंडलाइं दिव्वाइं ।
रन्नो समप्पिऊणं देवो अदंसणीभूओ ॥ ५६ ॥
रन्नावि रयणि-विरमे गंतुं देवीए[12] वियसिय-मुहेण ।
सुर-दंसणाइ सव्वो वुत्तंतो साहिओ[13] तत्तो ॥ ५७ ॥
कुंडल-जुयलं अप्पिय पभाय-किच्चं करित्तु नीसेसं ।
पडिलाहिय[14] साहु-जणं सयं पभुत्तो[15] वराहारं ॥ ५८ ॥
अह अन्नया य देवी रिउ[16]-ण्हाया रयणि-चरिम-जामम्मि ।
दट्ठुं सुमिणं[17] सहसा पडिबुद्धा वेविर[18]-सरीरा ॥ ५९ ॥
भणिया रन्ना सुंदरि ! कीस अकम्हाओ[19] कंपिया तं सि ।
तीए भणियं पिययम ! संपइ सुमिणं मए दिट्ठं ॥ ६० ॥

---

१ क्लान्तः । २ अभ्युत्थाय । ३ कौतूहलम् । ४ च्यवनं = मरणम् । ५ A ओ । ६ B युग्मम् । ७ A °लाए । ८ B युग्मम् । ९ क्लेशम् । १० A तीए । ११ कर्णाभ्याम्, पञ्चम्याः स्थाने षष्ठी (H. P. III. 134) । १२ B °वीइ । १३ कथितः । १४ प्रतिलाभ्य = आहारदानेन सत्कृत्य । १५ प्रभुक्तः = भुक्तवान् (H. P. 164) । १६ ऋतुस्नाता । १७ स्वप्नम् । १८ वेविरं = वेपनशीलम् । १९ अकस्मात् ।

किल कणगमओ कलसो मज्झ मुहे पविसिउं विणिक्खंतो ।
केणावि भंजणत्थं नीओ दूरं स कुद्धेण ॥ ६१ ॥
पुणरवि बहु-कालाओ कहवि हु लद्धो स खीर-पडिपुन्नो ।
सिय-कुसुम-मालियाए मएवि संपूइओ तत्तो ॥ ६२ ॥
एयं सुमिणं दट्ठुं मुह-कडुयं परिणईइ सुंदरयं ।
जाओ भएण कंपो मह देहे तेण नर-नाह ! ॥ ६३ ॥
तं सोऊण नरिंदो जाओ सोगाउरो दढं हियए ।
वज्जरइ देवि ! सुविणं लाभं सूएइ तणयस्स ॥ ६४ ॥
ससं च सुविण-जाणग-पुच्छग-विहिणा वियाणिउं तुज्झ ।
साहिस्सं मा काहिसि उव्वेगं किंचि हिययम्मि ॥ ६५ ॥
तत्तो पभाय-समए गंतुं अत्थाण-मंडवे राया ।
आणवइ सुमिण-सत्थत्थ-जाणए झत्ति वाहरह ॥ ६६ ॥
तत्थ निउत्त-नरेहिं तेहव संपाडियाए आणाए ।
सामंत-मंति-पुर-नायगेहिं पुन्नम्मि अत्थाणे ॥ ६७ ॥
कय-विणया सुविणन्नू उवविट्ठा अह नरिंद-आसन्ने ।
धणदेवोवि हु रन्नो आसन्नो चेव उवविट्ठो ॥ ६८ ॥[10]
तत्तो रन्ना तेसिं सिट्ठो सुर-दंसणाइ-वुत्तंतो ।
पुव्वुत्तो सव्वोवि हु सुविणग-उवलंभ-अवसाणे ॥ ६९ ॥
सम्मं विणिच्छिऊणं सुविणं-सरूवं कहेह भो ! तत्तं ।
इय भणिया ते रन्ना अन्नोन्नं जाव चिंतिंति ॥ ७० ॥
ताव य धणदेवेणं भणियं नर-नाह ! देसु अवहाणं ।
सुविण-परमत्थ-जाणण-हेउं निसुणेसु वुत्तुंतं ॥ ७१ ॥[13]

तओ ।

अह अडवीए दिट्ठो भिल्लवई, तेणं जह य सप्पेहिं ।
बद्धो उ चित्तवेगो विमोइओ मणि-पभावाओ ॥ ७२ ॥
जह तेण नियय-चरिए सिट्ठे देवस्स आगमो आसे ।
देवेण केवली जह दिट्ठो य कुसग्गनयरम्मि ॥ ७३ ॥
जह भावि-भवं पुट्ठो केवलिणा जह य तस्स आइट्ठं ।
सिरि-अमरकेउ-रन्नो होहिसि पुत्तो तुमं भद्द ! ॥ ७४ ॥

---

१ प्रविश्य विनिष्क्रान्तः । २ मुखकटुकम् = आरम्भे दुःखदम् । ३ A °ईं सुं° । ४ स्वप्नः । ५ विज्ञाय । ६ B °व्वेवं । ७ आस्थानं = सभा । ८ संपादितायां = परिपालितायाम् । ९ स्वप्नज्ञाः । १० B युग्मम् । ११ पूर्वोक्तः । १२ विनिश्चित्य = निर्णीय । १३ B युग्मम् । १४ भिल्लपतिना । १५ विमोचितः ।

जणणीइ[1] समं तत्थ य अवहरिओ पुव्व-वेरिय-सुरेण ।
ता चित्तवेग ! खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ॥ ७५ ॥
एमाइ पुव्व-उत्तं सवित्थरं साहियं[2] नर-वइस्स ।
धणदेवेणं जाव य संपत्तो हत्थिणपुरम्मि ॥ ७६ ॥
ता देव ! देवि-उदरे विहुप्पहो सो सुरो समुप्पन्नो ।
होही, जओ न केवलि-वयणं इह अन्नहा होइ ॥ ७७ ॥
पुव्व-विरुद्ध-सुरेणं हरिओ खयरस्स वड्ढिओ गेहे ।
साहिय-बहुविह-विज्जो मिलिही सो नियय-जणणीए ॥ ७८ ॥
इच्छिय-कन्नादाणं मालाए पूयणंपि मन्ना[3] सि ।
एसो नरिंद ! सुविणय-परमत्थो फुरइ मह हियए[4] ॥ ७९ ॥
एयं धणदेवस्स ओ वयणं सोऊण सुविणयन्नूहिं[5] ।
भणियं अहो ! अउव्वं एयस्स उ बुद्धि-कोसल्लं[6] ॥ ८० ॥
सययं तोलिच्छेहिवि बहु-सत्थ-वियक्खणेहिं अम्हेहिं ।
ताव्विह-बुद्धि-विउत्तेहिं सक्कियं नो विणिच्छेउं ॥ ८१ ॥
सुसिलिट्ठो[7] नणु अत्थो निरूविओ राय ! वणिय[8]-उत्तेण ।
सव्वेसिं अम्हाणवि सुसंमओ चेव एसोत्ति ॥ ८२ ॥
इय भणिए ते रन्ना तंबोल-पयाण-पुव्वयं सव्वे ।
पट्ठविया तह सव्वे सामंत-महंतमाईया ॥ ८३ ॥
तत्तो रन्ना भणियं इण्हिं धणदेव ! किमिह कायव्वं ।
देवीइ[9] समं अम्हं उवट्ठिए दुसह-विरहम्मि ॥ ८४ ॥
किं एत्थ अत्थि कोवि हु पडिघाय-विही सुदुट्ठ-सुविणस्स ।
भणियं धणदेवेणं न अन्नहा केवलि-गिरा ओ ॥ ८५ ॥
तहवि हु एस उवाओ[10] कीरइ मा होज्ज तेण पडिघाओ ।
मंचय-पडियाण पुणो तहट्ठिया चेव भूमित्ति ॥ ८६ ॥
पल्लीवइणा तइया दिव्व-मणी जो समप्पिओ मज्झ ।
सो एस अंगुलीयग-निवेसिओ चिट्ठउ करम्मि ॥ ८७ ॥
एसो अचिंत-सत्ती अणेय-ठाणेसु दिट्ठ-माहप्पो[11] ।
ता एयं देवीए कर-ट्ठियं देव ! कारेह ॥ ८८ ॥[12]
पुव्व-विरुद्धोवि सुरो हरणे देवीइ[13] होज्ज असमत्थो ।
एयस्स पभावाओ, अह कहवि करिज्ज अवहरणं ॥ ८९ ॥

---

१ A °णीय । २ कथितम् । ३ A °न्नामि । ४ B °यइ । ५ स्वप्नज्ञैः । ६ अपूर्वम् । ७ SEE NOTE P. 38 । ८ सुश्लिष्टः = सुसंगतः । ९ वणिक्पुत्रेण । १० A °वीए । ११ उपायः । १२ माहप्पं=माहात्म्यम् । १३ B युग्मम् । १४ A °वीए ।

तहवि हु अवगारम्मी सक्किस्सइ नेव वट्टिउं वइरी ।
नाउं[1] इमं नरेसर ! मा सोगं किंचिवि करेह ॥ ९० ॥

अन्नं च ।

सुविण-पडिघायणत्थं कारेसु जिणालएसु महिमाओ ।
पूएसु समण[2]-संघं तदुचिय-वत्थासणाईहिं ॥ ९१ ॥
दावेसु अभय-दाणं विविहाभिग्गह-तवेसु उज्जमसु[3] ।
एवं कयम्मि नर-वर ! सव्वंपि हु सुंदरं होही ॥ ९२ ॥
इयं भणिउं धणदेवो समप्पिउं अंगुलीययं निययं ।
पणमित्ता रायाणं विणिग्गओ राय-भवणाओ ॥ ९३ ॥
रन्नावि हु गंतूणं देवी-भवणम्मि सयल-वुत्तंतो ।
सिट्ठो समप्पियं तह देवीए अंगुलीयं तं ॥ ९४ ॥
भणिया य देवि ! एयं खणंपि हत्थाओ नेव मोत्तव्वं ।
एयस्स पभावाओ पभवंति न खुद्द[4]-सत्ताई ॥ ९५ ॥
जिण-मंदिर-जत्ताइं[5] कारवियं ताहि[6] राइणा सव्वं ।
कमलावईवि तत्तो जाया आवन्न[7]-सत्तत्ति ॥ ९६ ॥
सुह-संपडंत[8]-हिय-इट्ठ-वत्थु-सुविणीय-परियण-जुयाए ।
अह सत्तमम्मि मासे जाओ देवीएं दोहलओ ॥ ९७ ॥
लज्जाए तं कस्सवि जाहे न कहेइ ताव कइयावि ।
परिहायंत-सरीरा दिट्ठा रन्ना इमं भणिया ॥ ९८ ॥
देवि ! तुह किं न पुज्जइ[9] दीससि अइदुब्बला जओ इण्हिं ।
देवीए तो भणियं दोहलओ एस मे नाह ! ॥ ९९ ॥
वर-वारण[10]मारूढा दाणं [11]दिंती य अत्थि-लोयस्स ।
तुह-उच्छंग-निविट्ठा तुमए छत्तं धरंतेणं ॥ १०० ॥
हिंडामि राय ! नयरे परियरिया सयल-भिच्च[12]-वग्गेण ।
रन्ना भणियं सुंदरि ! कीरइ अहुणा दुयं[13] एयं ॥ १०१ ॥[14]
अह पवर-पट्ट-हत्थी सिंगारिय आणिओ[15] निउत्तेहिं ।
तत्थारूढो राया देवी उण तस्स उच्छंगे ॥ १०२ ॥

---

१ ज्ञात्वा । २ श्रमणः = साधुः । ३ उवच्छ = उद्यमं कुरुष्व । ४ क्षुद्रसत्त्वादयः । ५ जत्ता = यात्रा । ६ A ताहे । ७ आपन्नसत्त्वा = संजातगर्भा । ८ सुखेन संपद्यमानैः हितेष्टवस्तुभिः सुविनीतपरिजनेन च युक्ताया देव्याः । ९ B °वांइ । १० पूर्यते । ११ वारणः = हस्ती । १२ A देंती = ददती । १३ भृत्यः = दासः । १४ द्रुतं = शीघ्रम् । १५ B युग्मम् । १६ आनीतः (H. P. I. 101) ।

उवरि धवलायवत्तं[1] मुत्ताहल-रेहिरं सयं[2] रन्ना ।
धरियं तत्तो विविहं पढंत-थुइ-पाढ[3]-निवहेण[4] ॥ १०३ ॥
तूरेसु रसंतेसु[5] वज्जंतेसु य असंख-संखेसु ।
कलपाणएहिं[6] विहिए वियंभमाणे[7] य संगीए[8] ॥ १०४ ॥
अत्थि-जण-पूरियासं दाणं देंता समत्थ-नयरम्मि ।
आणंद-निब्भरेहिं थुव्वंता नयर-नारीहिं ॥ १०५ ॥
आहिंडिऊण विविहं चउक्क-तिय-चच्चरेसु इच्छाए ।
अह पुर-वराउ बाहिं नीहरिओ कुंजरो कमसो ॥ १०६ ॥[9]
सहसच्चिय उम्मिट्ठो[10] विच्छोलिंतो[11] समत्थ-जण-नियरं ।
अइवेगेण पयट्टो ईसाण-दिसा-मुहो ताए ॥ १०७ ॥
रे ! लेह लेह धावह एस गओ एस जाइ पुरओत्ति ।
एमाइ वाहरंतो भिच्च-जणो धाइ पट्ठीए ॥ १०८ ॥
रायावि हु जोहि[12] कहवि हु धरिउं व चएइ करि-वरं तं तु ।
ताहे भणिया देवी एस गओ[13] तोत्र[14] उम्मिट्ठो ॥ १०९ ॥
अइवेगओ पयट्टो चाइज्जइ कहवि नो नियत्तेउं ।
ता उत्तरिमो कहवि हु इयरह अडवीए पाडेही ॥ ११० ॥
कमलावई[15]ए भणियं ओयरियव्वं कहं नु नर-नाह ! ।
रन्ना भणियं निसुणसु पिच्छसि वड-पायवं पुरओ ॥ १११ ॥
एयस्स य हेट्ठेणं जाही हत्थी तओ तुमे देवि ! ।
साहाए लग्गिअव्वं सहसा हत्थिं पमोत्तूण ॥ ११२ ॥
एवं च जाव राया देविं उल्लवइ ताव सो हत्थी ।
अइवेगेणं पत्तो वड-वायव-हिट्ठ-भूभागे ॥ ११३ ॥
दक्खत्तणओ[16] राया झत्ति विलग्गो य तस्स साहाए ।
लग्गसु लग्गसु देवि ! झत्ति एयं भणेमाणो ॥ ११४ ॥
अइवेगओ करिस्सा (स्स ?) अदक्खयाए य इत्थि-भावस्स ।
गब्भस्स य गरुयत्ता भय-वेविरओ सरीरस्स ॥ ११५ ॥
कय-अज्झवसायावि हू न सक्किया जाहि तत्थ लग्गेउं ।
ताहे य करि-वरो सो झडत्ति तत्तो अवक्कंतो ॥ ११६ ॥[17]

---

१ धवलातपत्रं = श्वेतच्छत्रम् । २ B °लाइव° । ३ स्वयम् । ४ पठ्यमान-स्तुति-पाठ-निवहेन । ५ A वाढ । ६ A °णपत्तिवि° । ७ विजृम्भमाणे = संपद्यमाने । ८ स्तूयमाना । ९ B चतसृभिः कलापकम् । १० उन्मत्तः । ११ विच्छोलिंतो = कम्पयन् (H. P. IV. 46) । १२ A जाहे । १३ गजः । १४ A जाव । १५ B °ईइ । १६ दक्षत्वम् = चातुर्यम् । १७ B युग्मम् ।

अह गुरु-सोगो राया तहट्ठिओ जा तओ पलोएइ ।
ता पिच्छइ गयणेणं [1]जंतं वेगेण तं करिणं ॥ ११७ ॥
अह विम्हिओ मणेणं चिंतइ राया अहो ! महच्छरियं ।
मोत्तुं भूमि-पयारं वच्चइ हत्थी नह-यलेण ॥ ११८ ॥

अहवा ।

पुव्व-विरुद्ध-सुरो सो विलसइ नूणं इमेण रूवेण ।
न हु केवलिणा भणिया भावा इह अन्नहा होंति ॥ ११९ ॥
एवं विचिंतयंतस्स तस्स, हत्थी अदंसणीभूओ ।
ताव अणु-मग्ग-लग्गं रन्नो सिन्नं [2]समणुपत्तं ॥ १२० ॥
अह करि-वर-मग्गेणं समरप्पिय-पमुह-सुहड-सय-कलियं ।
देवी-गवेसणत्थं पट्ठविउं [3]साहणं राया ॥ १२१ ॥
कहकहवि गरुय-सोओ सामंत-महंतगाण वयणेण ।
पत्तो निय-नयरम्मी सुन्नो [4]वुन्नो [5]निराणंदो ॥ १२२ ॥
परिचत्त-रज्ज-चित्तो चिट्ठइ जा कइवि तत्थ दिवसाणि ।
कमलावइ-संपावण-आसाए धरिय-निय-जीओ ॥ १२३ ॥
ता अन्न-दिणे सिन्नं समरप्पिय-पमुहमागयं सहसा ।
दीणं विमणं खिन्नं लज्जा-विणमंत-मुह-कमलं ॥ १२४ ॥[6]
अह रन्ना आपुट्ठो समरप्पिओ कहसु भद्द ! वुत्तंतं ।
किं दिट्ठो दुट्ठ-करी देवीवि विमोइया तत्तो ? ॥ १२५ ॥
दीहं नीसासिऊणं भणियं समरप्पिएण सुण देव ! ।
करि-वर-दिसा-पयट्टा पत्ता अडवीइ ता अम्हे ॥ १२६ ॥
तत्थ य बहु-प्पयारं गवेसमाणेहिं देव ! अम्हेहिं ।
दिट्ठो न सो करि-वरो नेव य देवी न य पउत्ती ॥ १२७ ॥
अवरावर-[7]सवर-गणं पुच्छंताणं सुदूर-पत्ताणं ।
अह अन्न-दिणे कहियं [8]कप्पडिय-नरेण एक्केण ॥ १२८ ॥
तत्तो सत्तम-दिवसे पउमोयर-नामए सर-वरम्मि ।
गयणाउ निवडमाणो महिला-सहिओ करी दिट्ठो ॥ १२९ ॥
तत्तो भय-भीएणं दूर-ट्ठिय-गुविल-तरु-पविट्ठेण ।
नारी-रहिओ पुणरवि पलोइओ तत्थ हत्थित्ति ॥ १३० ॥
वियरंतो सर-तीरे, इय तस्स ओ वयणयं सुणेऊण ।

---

१ यान्तम् । २ सैन्यम् A सेन्नं । ३ कटकम् । ४ वुन्नो = उद्विग्नः (H. D. VII. 94) । ५ B युग्मम् । ६ B युग्मम् । ७ A °बीए । ८ शबराः = भिल्लाः । ९ कार्पटिकः = परिहितजीर्णवस्त्रो वाणिजकः ।

भणियं दंससु भद्दय ! तं सिग्घं सर-वरं अम्ह ॥ १३१ ॥[1]
अह तेण दंसियं तं पलोइयं सर-वरं समं तेण।
न य उवलद्धा देवी निउणंपि गवेसमाणेहिं ॥ १३२ ॥
सर-वर-जोयण-मित्ते विउत्त-पुरिसेहिं पाविओ हत्थी।
तं घित्तुं[2] निराणंदा इहागया देव-मूलम्मि ॥ १३३ ॥
ता किं तत्थेव सरे गभीर-नीरम्मि उवरया[3] देवी।
अह तत्तो उत्तरिउं पत्ता उ कहिंपि वंसिमम्मि[4] ? ॥ १३४ ॥
अहवा सावय-पउरे वणम्मि केणवि विणसिया होज्ज।
न य जाणामो किंचिवि नरिंद ! देवीए वुत्तंतं ॥ १३५ ॥
एवं च जाव जंपइ समरप्पिओ पत्थिवस्स से पुरओ।
ताव य दार-निउत्तो कय-विणओ एवमुल्लवइ ॥ १३६ ॥
दारम्मि सुमइ-नामो नेमित्ती चिट्ठइत्ति सुणिऊण।
भणियं रन्ना किं भो ! सो एसो सुमइ-नेमित्ती ? ॥ १३७ ॥
जस्साएसाउ तया दिन्ना नरवाहणेण मह देवी ?।
पास-ट्ठिएहिं सिट्ठं, नरिंद ! एवंति, अह रन्ना ॥ १३८ ॥
भणियं पविसउ सिग्घं पुच्छामो जेण देवि-वुत्तंतं।
वयणाणंतरमेसो पवेसिओ दारवालेण ॥ १३९ ॥
कय-उवयारो रन्ना उवविट्ठो विणय-पुव्वयं सुमई।
आपुट्ठो, किं देवी जीवइ व नवत्ति वज्जरसु ? ॥ १४० ॥
उवओगं दाऊणं भणियं अह सुमइणा जियइत्ति।
अक्खय-देहा संपइ मिलिया इव बंधु-वग्गस्स ॥ १४१ ॥
कइया[5] समागमो मह तीए, किं वा हवेज्ज से गब्भे ?।
इय पुट्ठो नर-वइणा कय-उवओगो पुणो भणइ ॥ १४२ ॥
जइया नरिंद ! सुविणे गिण्हसि विसम-ट्ठियं कुसुम-मालं।
तत्तो य मास-मित्ते समागमो तुम्ह देवीए ॥ १४३ ॥
होही तणओ तीए विज्जुज्जिही[6] किंतु जाय-मेत्तो सो।
निय-माऊए, नर-वर ! एवं किल कहइ हु निमित्तं ॥ १४४ ॥
पुट्ठो पुणरवि रन्ना जणणि-विउत्तो स जीविही किं नो ?।
कत्थवि वुड्ढिं जाही, कइया व समागमो तेण ? ॥ १४५ ॥
अह सुमई भणइ पुणो बहु-कालं जीविही स ते पुत्तो।
कत्थ य वुड्ढिं जाही एयं पुण नेव जाणामो ॥ १४६ ॥

---

१ B युग्मम्। २ A घेत्तुं। ३ उपरता = शान्ता = मृतेति यावत्। ४ (N. P. 18)। ५ कदा। ६ A गेण्ह°। ७ वियोक्ष्यते।

कुसुमायर-उज्जाणे जइया गयणाओ कन्नगा[1] पडिही[2] ।
तत्तो य सिग्घमेव हि समागमो तुम्ह तणएण ॥ १४७ ॥
तव्वयणं सोऊणं गय-सोगो पहसिओ भणइ राया ।
भो ! भो ! सुवन्न-लक्खं सिग्घं सुमइस्स देहत्ति ॥ १४८ ॥
एय-वयणाओ अम्हं देवी-विरहम्मि गरुय-सोगग्गी ।
पसरंतो ओल्हविओ[3] समागमासा-जलोहेण ॥ १४९ ॥
अह नियया भरणेणं सुवन्न-लक्खेण पूइओ सुमई ।
नीहरिओ रायावि हु मणयं[4] जाओ विगय-सोगो ॥ १५० ॥
अह अन्नया य राया सुत्तो रयणीइ पेच्छए सुमिणं ।
उत्तर-दिसा-मुहेणं वयमाणेणं मए[5] कूवे ॥ १५१ ॥
पडिया अद्ध[6]-मिलाणा धवला कुसुमाण मालिया दिट्ठा ।
गहिया सहसा जाया पच्चग्गा सुरहि-गंधड्ढा ॥ १५२ ॥[7]
दट्ठूणमिणं सुमिणं पडिबुद्धो चिंतए इमं राया ।
एयं हि सुमइ-भणियं दिट्ठं सुमिणं मए अज्ज ॥ १५३ ॥
ता होही लद्धु[8] इण्हिं मज्झ वयंतस्स उत्तर-दिसाए ।
विसम-दसा-पत्ताए देवीए संगमोऽवस्सं ॥ १५४ ॥
इय चिंतिऊण राया निय-देस-पलोयण-च्छलेणं तु ।
गुरु-सेणा-परियरिओ नीहरिओ हत्थिण-पुराओ ॥ १५५ ॥
कइवय-पयाणगाइं गंतुं उत्तंग-गिरि-समाइन्ने ।
अइगुंविल[9]-तरु-सणाहे अडवि-पएसम्मि एगम्मि ॥ १५६ ॥
आवासिओ ससेन्नो अह कूवे दीह[10]-तण-समोच्छइए ।
कहवि हु पमाय-वसओ पडिया रन्नो चमर[11]-हारी ॥ १५७ ॥[12]
अह रन्ना आणत्तो पुरिसो रज्जु-प्पओगओ तत्थ ।
ओइन्नो संतमसे[13] इओ तओ जाव गविसेइ ॥ १५८ ॥
ता एगत्थ-निलुक्कं[14] पिच्छइ जुवइं तंडीइ[15] अगडस्स ।
भय-कंपंत-सरीरं संतमसे तत्थ अच्चंतं ॥ १५९ ॥
कासि तुमं इह सुंदरि ! इइ पुट्ठा जा न देइ पडिवयणं ।
ताव य जल-मज्झ-गया विलासिणी कंठ-गय-पाणा ॥ १६० ॥
संपत्ता तेण तओ घित्तूण तयं कमेण नीहरिओ ।

---

१ कन्यका । २ पतिष्यति । ३ विध्यापितः । ४ मनाक् । ५ मया । ६ अर्ध-म्लाना । ७ B युग्मम् । ८ लघु=शीघ्रम् । ९ गुपिलं=गहनम् । १० दीर्घतृणच्छन्नेन । ११ चामरधारिणो । १२ B युग्मम् । १३ संतमसं=अन्धकूप । १४ SEE NOTE P. 93 । १५ A °डीए ।

वज्जरइ राय ! एत्थं अन्नावि हु अच्छए जुवई ॥ १६१ ॥[1]
ओभट्ठावि[2] न भासइ भएण कंपंत-तणु-लया वरई।
एयं निसम्म रन्नो फुरियं अह दाहिणं नयणं ॥ १६२ ॥
अह विम्हिएण रन्नो विचिंतियं किं हविज्ज सा देवी।
अहवा इह अडवीए देवीए संभवो कत्थ ? ॥ १६३ ॥
अहवा कम्म-वसाणं सत्ताणं नवरि एत्थ संसारे।
भवियव्वया-वसेणं नत्थि तयं जं न संभवइ ॥ १६४ ॥
जइ सा हविज्ज देवी ता सुंदरमेव, कावि अह अन्ना।
तहवि हु उत्तारिज्जउ करुणा-मूलो जओ धम्मो ॥ १६५ ॥
इय चिंतिऊण रन्ना भणिओ पुरिसो तयंपि कड्ढेहि।
अह सो रज्जूइ पुणो पुरिसो कूवम्मि ओइन्नो[3] ॥ १६६ ॥
भणिया य सुयणु ! अहयं रन्नो सिरि-अमरकेउ-नामस्स।
वयणेणं तुहुत्तारण-कज्जेणं पुणरवि पविट्ठो ॥ १६७ ॥
ता आरुह मंचीए नरगागाराओ अंध-कूवाओ।
जेणुत्तारेमि लहुं एयं च निसम्म सा वयणं ॥ १६८ ॥
आरूढा मंचीए कमेण उत्तारिया तओ देवी।
दुब्बल-देहा रन्ना कहकहवि हु पँच्चभिन्नाया ॥ १६९ ॥[4]
सावि य दट्ठुं रायं [5]रोवंती घग्घरेण सद्देण।
चरण-विलग्गा रन्ना अंसु-जलँफुन्न-नयणेण ॥ १७० ॥
नीया नियया[6]वासे देविं दट्ठूण परियणो सव्वो।
अइगुरु-सोगो रोवई विविह-पलावेहिं दीण-मुहो ॥ १७१ ॥[7]
अह कय-सरीर-चिट्ठा पुट्ठा कमलावई नरिंदेण।
तइया करिणा नीयाए किं तुमे देवि ! अणुभूयं ? ॥ १७२ ॥
कइया व कहव पडिया भीसण-कूवम्मि एत्थ अडवीए ?।
कमलावईइ भणियं सुणसु महा-राय ! साहेमि ॥ १७३ ॥
वड-पायवम्मि लग्गे देवे तं विलग्गिउं असँत्ता हं।
वेग-पहाविय-करिणा हरिया एगागिणी ताव ॥ १७४ ॥
अह सो गिरि-सँरियाए[8] विसम-तडिं पाविऊण सहसत्ति।
अइवेग-भंग-भीउव्व नह-यलं झत्ति उप्पइओ ॥ १७५ ॥
तत्तो भय-भीयाए विचिंतियं हंत ! करि-वर-पविट्ठो।

---

१ B युग्मम्। २ आभाषितापि। ३ अवतीर्णः। ४ प्रत्यभिज्ञाता = उपलक्षिता। ५ B युग्मम्। ६ रुदती। ७ अफुन्नं = पूर्णम् (H. D. I. 20)। ८ B युग्मम्। ९ A °ईए। १० अशक्ता। ११ सरित् = नदी।

अवहरइ कोवि देवो न जेण करिणो वयंति नेहे ॥ १७६ ॥
इय विम्हिय-हियया हं पुणो पुणो जा महिं पलोएमि ।
पिच्छामि ताव गिरि-तरु-पमुहं समगंव वच्चंतं ॥ १७७ ॥

अविय ।

एगागिणी अरण्णे महिला बीहिज्ज अडवी-मज्झम्मि ।
इय कलिउंव सहाया तरुणो वेगेण धावंति ॥ १७८ ॥
किडिय-नयर-समाइं चलंत-मणुयाइं गाम-नयराइं ।
जल-भरिय-सर-वराइंवि (पि ?) महि-निवडिय-छत्त-सरिसाइं ॥१७९॥
दीहर-वण-राईओ सप्प-सरिच्छाओ सच्चविज्जंति ।
पालि-सरिच्छा गिरिणो सारणि-सरिसाओ सरियाओ ॥ १८० ॥
अह दूरमइगयाए संभरिओ अंगुलीयग-मणी सो ।
अवहत्थिय ताहि भयं पहओ सो तेण कुंभ-यडे ॥ १८१ ॥

अविय ।

मणि-संजुय-कर-पहओ वज्जेणिव ताडिओ गइंदो सो ।
मोत्तुं गुरु-चीहाडिं अहोमुहो झत्ति गयणाओ ॥ १८२ ॥
जा निवडइ वेगेण ताव य हिट्ठा-मुहं नियंतीए ।
दिट्ठं महंतमेगं सरो-वरं भंगुर-तरंगं ॥ १८३ ॥
परिहत्थ-मच्छ-पुच्छ-च्छडाहि उच्छलिय-सलिल-उप्पीलं ।
महु-मत्त-महुयरी-विसर-रुद्ध-वियसंत-तामरसं ॥ १८४ ॥

अविय ।

फुरंत-मणि-जालयं तरंत-टिट्टिभोलयं ।
रहंग-पंति-मंडियं विहंग-सत्थ-वड्डयं ॥ १८५ ॥
भमंत-भूरि-गोहियं सरोरुहोलि-सोहियं ।
अणेग-सावयाउलं झसोह-लुद्ध-साउलं ॥ १८६ ॥
चलंत-भीम-गाहयं रडंत-दद्दूरोहयं ।

---

१ नभसि । २ समकं = युगपत् । ३ दृश्यन्ते (H. P. IV. 181) । ४ संस्मृतः । ५ अपहस्तयित्वा = अवगणय्य । ६ गजेन्द्रः । ७ चीहाडी = दुःखोद्भूता = गर्जना 'चीस' इति भाषायाम् । ८ पश्यन्त्या । ९ B युग्मम् । १० उप्पीलं = संघातः, स्थपुटश्च (H. D. I. 126) । ११ तामरसं = कमलम् । १२ टिट्टिभो जन्तुविशेषः । १३ वड्डयं = महत् (H. D. VII. 29) B वड्ढियं = व्याप्तम् । १४ गोधा = जीवविशेषः । १५ आलिः = संमूहः । १६ श्वापदाः = दुष्टजन्तवः । १७ झषाणां मत्स्यानामोघे समूहे लुब्धैः = धीवरैः संकुलं = व्याप्तम् । १८ गाहा = जलजन्तुविशेषः । १९ रटन्तः = शब्दं कुर्वन्तः ।

मराल-पंति-सोहियं तमाले-ताल-[1]रेहियं ॥ १८७ ॥
रणंत-छप्पयालियं बलाय-पंति-मालियं ।
फुरंत-सिप्पि-संपुडं भमंत-भीम-दीवडं[2] ॥ १८८ ॥
अह तम्मि नीर-पुन्ने [3]अणोरपारम्मि सर-वरे हत्थी ।
गयणाओ नीसहंगो पडिओ बुड्डो[4] य जल-मज्झे ॥ १८९ ॥
अह नीसहे गइंदे बुड्डे[5] गंभीर-नीर-मज्झम्मि ।
मणिणो माहप्पेणं जल-उवरिं चेव थैक्का[6] हं ॥ ॥ १९० ॥
आसाइय-फलंगावि य उत्तरिउं सर-वरस्स तीरम्मि ।
उवविट्ठा भय-भीया गुरु-सोगा इय विचिंतंता ॥ १९१ ॥
तारिस-रिद्धि-जुयावि हु खणेण एयागिणी[7] कहं जाया ।
देसियं[8]-जुवईव अहो ! अइ-गुविलो कम्म-परिणामो ॥ १९२ ॥
सो कत्थ भिच्च-वग्गो सा य सिरी सो विणीय-परिवारो ।
होहामि कहं इण्हिं विहिया एगागिणी विहिणा ? ॥ १९३ ॥
एमाइ चिंतयंती उवरिम-वत्थेण छाइउं वयणं ।
सरण-विहूणा सोएणं तत्थ अहं रोविउं लग्गा ॥ १९४ ॥
एत्थंतरम्मि केणवि भणिया किं सुयणु ! रोयसे करुणं ? ।
तत्तो ससंभमाए पलोइयं मे तेओहुत्तं[9] ॥ १९५ ॥
कइवय-पुरिस-सहाओ तरुण-नरो वेसरीइ[10] आरूढो ।
कंय[11]-मुह-संधी पुरओ दिट्ठो उद्धूलियंगिल्लो ॥ १९६ ॥
अह सो दट्ठूण ममं विम्हिय-हियउव्व वेसराहिंतो ।
उत्तरिय मज्झ चलणेसु निवडिओ भणइ एवं तु ॥ १९७ ॥
परिजाणसि भगिणि ! ममं सिरिदत्तो हं कुसग्गनयराओ ।
आसि गओ पर-विसए[12] वणिज्ज-बुद्धीए सत्थ-जुओ ॥ १९८ ॥
बारसम-वच्छराओ पुणरवि चलिओ पुरम्मि नियय्म्मि ।
सत्थेण समं इण्हिं संपत्तो इह पएसम्मि ॥ १९९ ॥
ता भगिणि ! केण विहिणा जाया एगागिणी तुमं एत्थ ? ।
इय भणिया तेण अहं विगय-भया झत्ति संजाया ॥ २०० ॥
तत्तो य मए सिट्ठो गयावहाराइ-नियय-वुत्तंतो ।

---

१ रेहियं=राजितं (N. P. 5) । २ दीवडो=जन्तुविशेषः । ३ SEE NOTE P 3 । ४ बुड्डो=मग्नः । ५ स्थिता (N. P. 68) । ६ B °विव । ७ देशिका = देशे प्रोषिता = प्रवासिनीत्यर्थः । ८ (N.P. 172) । ९ तदभिमुखम् । १० A °रीए । ११ कृतो मुखस्य सन्धिः संबन्धो येन सः, संजातदर्शन इत्यर्थः । १२ विषयः=देशः ।

अह दिन्न[1]-वयण-सोया भणिया वणिएण[2] तेणाहं ॥ २०१ ॥
दूरम्मि हत्थिणपुरं सावय-चोरेहिं दुग्गमो मग्गो ।
आसन्नं खु कुसग्गं किं कायव्वं तुमे भगिणि ! ? ॥ २०२ ॥
तत्तो य मए भणियं कुसग्गनयरम्मि वच्चिमो ताव ।
पेच्छामि बंधु-वग्गं पभूय-कालाओ सिरिदत्त ! ॥ २०३ ॥
अह तेण सहरिसेणं नीया सत्थम्मि नियय-आवासे ।
विणओवयार-पुव्वं च कारिया सयल-देह-ठिइं ॥ २०४ ॥
तं देव-दिन्न-कुंडल-पमुहं सव्वंपि नियय-आभरणं ।
मोत्तूण अंगुलीयं समप्पियं तस्स वणियस्स ॥ २०५ ॥
तत्तो सत्थेण समं चलिया सिरिदत्त-परियण-समेया ।
किज्जंत-विविह-विणया वणिएणं, डोलिया[3]रूढा ॥ २०६ ॥
सोवि हु सत्थो जाव य लहुय-पयाणेहिं वयइ अणुदियहं ।
कइवय-पयाणगाइं ता एग-दिणम्मि अडवीए ॥ २०७ ॥
अवसउणेणं[4] थक्को दियहे दियहे न जायए सउणं ।
जाव य दिवड्ढ[5]-मासे वोलीणे सव्व-सत्थिल्ला[6] ॥ २०८ ॥
संबल-रहिया तहइं ठाउमसत्ता तओ समुच्चलिया ।
अवगन्निय[7] अवसउणं निय-पुर-गमणस्स तुरमाणा ॥ २०९ ॥[8]
तत्तो बीय-पयाणे पभाय-समयम्मि तम्मि सत्थम्मि ।
सहसा अन्नाउच्चिय दिन्नो भिल्लेहिं ओक्खंदो[9] ॥ २१० ॥
अह कलयलं निसामिय सत्थ-जणे तत्थ आउलीभूए ।
भिल्लेहिं हम्ममाणे लूहसिज्जंते[10] य सीयराहं[11] ॥ २११ ॥
सज्झस-भरिया अहमवि पडिया[12] अडवीइ जाव इक्कल्ला ।
घेत्तूणं एग-दिसं नट्ठा अइगुविल-तरु-गहणे ॥ २१२ ॥
खणमेगं तत्थच्छिय वयामि किल तम्मि सत्थ-ठाणम्मि ।
पुणरवि मिलामि जेणं सत्थस्स अहंति चिंतंती ॥ २१३ ॥
जाव पयट्टा गंतुं ताव न जाणामि कत्थ गंतव्वं ।
कत्तो समागया हं काए व दिसाए सो सत्थो ॥ २१४ ॥[13]
भय-कंपंत-सरीरा ताहे एयं दिसं गहेऊण ।

---

१ दत्तवदनशौचा = कृतमुखशुद्धिकेत्यर्थः । २ B वयणेण । ३ डोलिका = शिबिका (N. P. 84) । ४ अपशकुनेन । ५ दिवड्ढं = द्वितीयार्धम्, सार्धमित्यर्थः । ६ सत्थिल्ला = सार्थसंबन्धिनो जनाः । ७ अवगणय्य । ८ B युग्मम् । ९ अवस्कन्दः = धाटिः । १० लस्यमाने (N. P. 20) । ११ शीघ्रम् (N. P. 18) । १२ A °डिए अप्पम्परम्मि एक्क° । १३ B युग्मम् ।

संजाय-दिसा-मोहा चलिया तरु-गहण-मज्झेण ॥ २१५ ॥
दूरं गंतूण पुणो वलिया वच्चामि पिट्ठओहुत्तं ।
सिरिदत्त-जण-गवेसण-परायणा तत्थ वण-गहणे ॥ २१६ ॥
अह भय-तरलच्छीए इओ तओ तत्थ परिभमंतीए ।
उम्मग्ग-गमण-भज्जंत-कंटयाइन्न-चरणाए ॥ २१७ ॥
पह-सम-सुढियाइ दढं पए पए नीसहं कणंतीए ।
वंसिमन्नेसण-हेउं चंडिऊण थलम्मि एगम्मि ॥ २१८ ॥
जा पुलइयं समंता ताव न दीसइ कहंपि वंसिमंति ।
वियरंत-वाल-निवहा समंतओ भीसणा अडवी ॥ २१९ ॥

अन्वय ।

कत्थ य कराल-केसरि-गुंजिय-सवणुत्तसंत-सारंगा ।
कत्थइ महंत-जुज्झंत-मत्त-वण-महिसयाइन्ना ॥ २२० ॥
कत्थइ गरुय-पंवंगम-विमुक्क-बोक्कार-बहिरिय-दियंता ।
कत्थ य वण-दव-डज्झंत-जंतु-कय-भीसणारावा ॥ २२१ ॥
कत्थइ पयंड-गंडय-खंडिय-रुरु-विसर-रुहिर-बीभच्छा ।
कत्थइ सरहं-पलोयण-पलायमाणोरु-करि-विसरा ॥ २२२ ॥

अन्वय ।

वियरंत-महा-धणु-हत्थ-लोद्धया सुक्क-मय-सिर-सणाहा ।
जेट्ठक्क-मूल-कलिया गुरु-चित्ता-रोहिणी-समेया ॥ २२३ ॥
भद्द-वय-समण-सहिया उट्ठंत-विसाह-पयड-मंदारा ।

---

१ पृष्ठतोमुखम्; प्रत्यावृत्तेति समुदितार्थः । २ सुढिया = श्रान्ता (H. D. VIII. 36) । ३ 'कण शब्दे' कणन्त्या । ४ वंसिमं (N. P. 18) तस्यान्वेषणं गवेषणं तस्य हेतोः । ५ आरुह्य (H. P. IV. 206) । ६ वाले = व्यालः । ७ B तिसृभिः कुलकम् । ८ सारङ्गः=हरिणः । ९ प्लवङ्गमः = वानरः । १० डज्झंतो = दह्यमानः । ११ रुरुः=हरिणविशेषः । १२ सरहो=सिंहः (H. D. VIII. 47) । १३ विचरन्त इतस्ततः पर्यटन्तो महाधनुर्हस्ताः=बृहत्कोदण्डबाणा लुब्धकाः = व्याधा यस्यामटव्याम्, नभःश्रीपक्षे विचरन्ति विलसन्ति मघा=नक्षत्रम्, धनुः = राशिः, हस्तो = नक्षत्रम्, रलयोरैक्यात् प्राकृतत्वेन रस्य लादेशाद् वा रौद्री = आर्द्रानक्षत्रं च (H. A. C. II. 24) यस्यां सा । १४ शुष्कैर्मृगाणां शिरोभिः सनाथा युक्ता, पक्षे शुक्र-मृगशीर्षसहिता । १५ जेष्ठार्काः = अतिवृद्धार्कवृक्षास्तेषां मूलैः कलिता = सहिता, पक्षे ज्येष्ठा=नक्षत्रविशेषः, अर्कः सूर्यः, मूलम्=नक्षत्रं तैः कलिता । १६ गुर्वीभिश्चित्ररोहिणीभिरोषधिविशेषैः समेता, पक्षे गुरुः=बृहस्पतिः, चित्रा रोहिणी च नक्षत्रविशेषौ । १७ भद्रव्रतैः=शोभननियमैः, श्रमणैस्तापसादिभिः सहिता, पक्षे भद्रपदा-श्रवणाभिः = नक्षत्रविशेषैः । १८ शाखारहितप्रकटमन्दारवृक्षा, पक्षे विशाखा नक्षत्रम्, प्रकटौ च मन्दः = शनिः, आरः = मङ्गलश्च ।

वियरंत-भूरि-रिक्खा रेहइ अडवी नह-सिरिव्व ॥ २२४ ॥
अह तं अडविं सुइरं पलोययंतीइ गाढ-तिसियाए ।
एक्कम्मि दिसा-भाए दिट्ठं जल-भरिय-सरमेगं ॥ २२५ ॥
तत्तो तत्तोहुत्तं चलिया भाय-लोल-लोयणा अहयं ।
कहकहवि हु संपत्ता तम्मि पएसम्मि किच्छेण ॥ २२६ ॥
पीयं च तत्थ सलिलं उवविट्ठा तरु-वरस्स हिट्ठम्मि ।
एत्थंतरम्मि तरणी अंतरिओ पसरिया रयणी ॥ २२७ ॥

तओ ।

फेक्कारंति सिवाओ जह जह गुंजंति सावया विविहं ।
तह तह भएण हिययं कंपइ मह तत्थ रन्नम्मि ॥ २२८ ॥
अह अड्ढ-रत्त-समए जाया उदरम्मि दूसहा वियणा ।
तव्वसओ य कणंती लुलामि भूमीए जाव अहं ॥ २२९ ॥
ताव य मिगीव रन्ने अइगुरु-वियणाहि पीडिय-सरीरा ।
सयमेव पसविया हं महा-किलेसेण नर-नाह ! ॥ २३० ॥
मुच्छा-विरमे य तओ लुलमाणं महि-यलम्मि तं बालं ।
घित्तूण निजुच्छंगे गरुय-सिणेहेण तत्तो य ॥ २३१ ॥
गंतूण जलासन्ने ण्हावित्ता ताहि नियय-वत्थाइं ।
पक्खालिय एगंते उवविट्ठा तरु-लया-गहणे ॥ २३२ ॥
तं दिव्व-मणि-सणाहं उत्तारिय अंगुलीययं हत्था ।
कंठम्मि मए बद्धं सुयस्स एवं भणंतीए ॥ २३३ ॥
एयस्स पभावाओ मा मह तणयस्स केवि अंगम्मि ।
पहरंतु भूय-सावय-पिसाय-दुट्ठ-ग्गहाईया ॥ २३४ ॥
वण-वासिणीओ ! निसुणह भो भो वण-देवयाओ ! मह वयणं ।
तणय-समेया संपइ सरणं भवईणमल्लीणा ॥ २३५ ॥
केसरि-वग्घाईणं मंसाहाराण कूर-सत्ताणं ।
भीसण-अडवी-पडिया रक्खेयव्वा पयत्तेण ॥ २३६ ॥
जइ पुत्त ! इमा रयणी होंती मह तम्मि हत्थिणपुरम्मि ।
ता एत्तिय-वेलाए राया वद्धाविओ होंतो ॥ २३७ ॥
सयलस्स परियणस्स य पुरस्स सामंत-मंति-वग्गस्स ।

---

१ ऋक्षाणि = नक्षत्राणि, पक्षे ऋक्षाः = भल्लूकाख्याः श्वापदजन्तुविशेषाः । २ तृषितया । ३ तदभिमुखम् (N. P. 171) । ४ रन्नं=अरण्यम् (H. P. I. 66) । ५ प्रसूता । ६ B युग्मम् । ७ छुटन्तम् । ८ B युग्मम् । ९ भवतीनाम्=युष्माकम् । १० अल्लीणा = आलीना (H. P. IV. 54) । ११ अभविष्यत् ।

कस्स व न होज्ज तोसो पुत्तय ! तुह जम्म-समयम्मि ॥ २३८ ॥
दुव्विहिय-विहि-विहाणा पडियाए भीसणे य रन्नम्मि।
जाओ सि मज्झ पुत्तय ! करेमि किं मंद-भग्गा हं ? ॥ २३९ ॥
जायम्मि तुमे पुत्तय ! रन्नंपि हु संपयं इमं वसिमं।
नट्ठं भयं असेसं उच्छंग-गए तुमे वच्छ ! ॥ २४० ॥
तुह मुह-पलोयणेणं संपन्न-मणोरहा भविस्सामि।
रवि-कर-पहयंधयारे जायम्मि दिणम्मि सकयत्था ॥ २४१ ॥
एमाइ भणंतीए पंह-सम-खिन्नाए नीसहंगाए।
वियणा-विगमाओ तहिं समागया मे तहिं निद्दा ॥ २४२ ॥
तत्तो खणंतराओ पडिबुद्धा झत्ति मंद-भग्गा हं।
केणावि हु उल्लवियं एयं सद्दं सुणेऊणं ॥ २४३ ॥
निउणं जोयंतेणवि पभूय-कालाओ पाव ! दिट्ठो सि।
काहामि वइर-अंतं अणुहव-दुव्विहिय-फलमिण्हिं ॥ २४४ ॥
एयं सद्दं सोच्चा भीया, को एस एवमुल्लवइ ?।
इय चिंतियं जाव अहं निय-उच्छंगं पलोएमि ॥ २४५ ॥
ता नत्थि तत्थ पुत्तो विचिंतियं ताहि हा ! किमेयंति।
किं कहवि होज्ज पडिओ अहवा केणावि अवहरिओ ? ॥ २४६ ॥
किंवा सुमिणं एयं किंवा मइ-विब्भमो महं एसो ?।
एमाइ चिंतयंती गवेसिउं ताहि पारद्धा ॥ २४७ ॥
इओ तओ तत्थ गवेसयंती सुयं महा-राय ! अपाउणंती।
सिरम्मि वज्जेणव ताडिया हं धसत्ति मुच्छाइ वसं गयत्ति ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ कमलावइ-पुत्त-हरण-नामोत्ति।
सुरसुंदरि-नामाए कहाइ दसमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ दशमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

अह लद्ध-चेयणा हं मुच्छा-विरहम्मि गरुय-सोगिल्ला।
निय-हियय कुट्टिंती पलविउमेवं समाढत्ता ॥ १ ॥

---

१ भग्गं = भाग्यम्। २ पथि-श्रम-खिन्नया। ३ निपुणं यथा स्यात्तथा। ४ स्वप्नः। ५ B तिसृभिः कुलकम्। ६ अपश्यन्ती। ७ गुरु-शोका; स्वार्थेऽत्रकः, इलश्च (H. P. II. 164)। ८ A कुट्टेंती। ९ SEE NOTE P. 8।

हा ! निद्दएण केणवि अडवी-पडियाए दुक्ख-तवियाए ।
तक्खणमत्तुप्पन्नो पुत्तो हरिओ अहन्नाए ॥ २ ॥
किल पुत्तयस्स वयणं पिच्छिस्समहं पभाय-समयम्मि ।
नवरं हयास-विहिणा एयं मह अन्नहा विहियं ॥ ३ ॥
अडवि-पवेसाईयं दुक्खं दाऊण दूसहं देव्व ! ।
किं अज्जवि न हु तुट्ठो अवहरिओ जेण मह पुत्तो ? ॥ ४ ॥
वण-देवयाओ ! तुम्हं सरणम्मि समागयाए मह पुत्तो ।
हरिओ, ता किं जुज्जइ एत्थवि वेहा करेउं जे ? ॥ ५ ॥
हा पुत्त ! कहमरण्णे मुक्का हं सरण-वज्जिया तुमए ।
हा ! कहमुच्छंग-गओ सहसा अदंसणीभूओ ? ॥ ६ ॥
नूणं निट्ठुर-रूवं सद्दं सोऊण जस्स पडिबुद्धा ।
तेणं चिय अवहरिओ पिसाय-रूवेण केणावि ॥ ७ ॥
जस्स पभावाओ तया सहसा गयणाओ गय-वरो पडिओ ।
सोवि मणी अकयत्थो जाओ मह मंद-भायाए ॥ ८ ॥
जं कंठ-निबद्धेवि हु तम्मी अंक-ट्ठिओवि हा पुत्त ! ।
हरिओ निक्करुणेणं केणावि अदिस्स-रूवेण ॥ ९ ॥
एमाइ बहु-विगप्पं पलवंतीए तहिं सुदीणाए ।
मद्दुक्ख-दुक्खिया इव खीणा रयणीवि सहसत्ति ॥ १० ॥
अइकरुणं कंदंतिं दट्ठुंव ममं ससोय-वयणिल्ला ।
निवडंत-थूल-तारय-अंसूहिंव रुयइ नेह-लच्छी ॥ ११ ॥
एत्थंतरम्मि सूरो सुयावहारय-निहालणत्थंव ।
नासिय-घणंधयारो आरुढो उदयगिरि-सिहरं ॥ १२ ॥
अह अद्ध-पहरमेत्ते दियहे अइदुक्खिया अहं तत्थ ।
अइकरुणं कंदंती इओ तओ जाव वियरामि ॥ १३ ॥
ताव कमंडलु-हत्था मिउ-वक्कल-वसण-धारिणी तत्थ ।
परिणय-वया पसन्ना समागया तावसी एगा ॥ १४ ॥
दट्ठुं ममं रुयंतिं विविह-पलावेहिं तत्थ वण-गहणे ।
संजाय-गरुय-करुणा समागया मज्झ पासम्मि ॥ १५ ॥
महुर-वयणेण तीए आपुट्ठा सुयणु ! कीस तं रुयसि ।

---

१ वेधाः = विधाता । २ मन्दभागायाः = हतभाग्यायाः, A भागाए । ३ A °वद्धंपि हु । ४ नभोलक्ष्मीः । ५ सुतापहारकनिभालनार्थम्; निभालनम् = दर्शनम् । ६ मृदुवल्कलवसनधारिणी = कोमलवृक्षत्वग्वस्त्रा । ७ परिणतवयाः = वृद्धा । ८ B युग्मम् ।

कत्तो समागया इह भीसण-रन्नम्मि[1] इक्कल्ला[2] ? ॥ १६ ॥
काउं तीइ पणामं तत्तो वियलंत-अंसुयाए मए ।
कुंजर-हरणाईओ सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ १७ ॥
अह तावसीए भणियं इमस्स[3] जोगा न होसि तं सुयणु ! ।
तहवि हु किमित्थ कीरइ स-कम्म-वसगम्मि जिय-लोए ? ॥१८॥
सुंदरि ! कम्म-वसाणं सत्ताणं इह भवे वसंताणं ।
एवंविह-दुक्खाइं हवंति जं एत्थ न हु चोज्जं[4] ॥ १९ ॥
जं किंचि असुह-कम्मं अन्न-भवे संचियं तुमे आसि ।
तस्स विवागाओ इमं समागयं सुयणु ! गुरु-वसणं ॥ २० ॥
ता अन्न-भव-विढत्ते[5] दुक्खम्मि समागयम्मि को सोगो ? ।
किं वावि विलविएणं सरीरायास-भूएणं ? ॥ २१ ॥
एत्तो उ समासन्ने अच्छइ अम्हाण आसमो रम्मो ।
आगच्छ सुयणु ! अणुचियमेयं ठाणं जओ तुज्झ ॥ २२ ॥
वायइ सीयल-पवणो एत्थ ओ तं अभिणव-पसूया सि ।
सुकुमाल-सरीराए मा होज्ज विरूवयं किंचि ॥ २३ ॥
इय भणिय तावसीए नीया हं आसमम्मि रम्मि ।
पडिजग्गिया य सम्मं निक्कारण-वच्छलत्तेण ॥ २४ ॥
अह कइवय-दिवसेहिं संजाया सत्थ-देहिया मणयं ।
अन्नम्मि दिणे नीया तीए हं कुलवइ-समीवे ॥ २५ ॥
तीएवि पुव्व-भणिओ वुत्तंतो साहिओ कुलवइस्स ।
करुणा-परेण तेणवि अणुसट्ठा महुर-वयणेहिं ॥ २६ ॥
वच्छे ! इह संसारे सुलहाइं एरिसाइं दुक्खाइं ।
अकयम्मि सुह-निमित्ते धम्मे परलोय-बंधुम्मि ॥ २७ ॥
जायंति दूसहाइं जेण चिय एत्थ दुसह-दुक्खाइं ।
तेणेव चत्त-रज्जा वण-वासमुवागया धीरा ॥ २८ ॥
एवं भणमाणस्स उ कुलवइणो तीइ तावसीइ अहं ।
कन्ने होउं भणिया भयवं ! वर-नाण-जुत्तोऽयं ॥ २९ ॥
तो पुच्छ इच्छियत्थं भणियाए ताहि विणय-पणयाए ।
पुट्ठो मए महा-यस ! केण हिओ[6] नंदणो मज्झ ? ॥ ३० ॥
किं जीवइ अहव मओ[7] पिक्खिस्समहं कयाइवि नवत्ति ? ।

---

१ रन्नं = अरण्यम् । २ Δ एगल्ला । ३ अस्य दुःखस्य । ४ चोज्जं = आश्च-(H. D. III. 14) । ५ विढत्तं = अर्जितम् । ६ Δ °सहा । ७ चत्तरज्जो = त्यक्त-राज्यः । ८ हिओ = हृतः । ९ मओ = मृतः ।

अह भणियं कुलवइणा सम्मं दाऊण उवओगं ॥ ३१ ॥
वच्छे ! उच्छंग-त्थो तुह तणओ अवहिओ उ देवेण ।
पाण-विओयण[1]-हेउं पुव्व-विरुद्धेण कुद्धेण ॥ ३२ ॥
वेयड्ढ-गिरि-निउंजे[2] नेऊण सिला-यलम्मि विउल[3]म्मि ।
मुक्को छुहाभिभूओ किल किच्छेणेस मरउत्ति[4] ॥ ३३ ॥
अह कहवि विहि-वसेणं समागओ तत्थ नह-यरो एक्को ।
निय-भारिया-समेओ तेण य पुत्तोत्ति सो गहिओ ॥ ३४ ॥
खयरस्स तस्स गेहे वुड्ढिं जाही सुहेण, तत्तो य ।
संपत्त-जोव्वणो सो मिलिही तुह हत्थिणपुरम्मि ॥ ३५ ॥
एवं च तेण भणिए पणट्ठ-सोगा नरिंद ! जाया हं ।
फल-मूल-कयाहारा विणय-परा तावसि-जणस्स ॥ ३६ ॥
पिय ! कइवय-दिवसाइं अच्छामि तहिं तु आसमे जाव ।
ता अन्न-दिणे कुलवइ मूले धम्मं सुणिंतीए ॥ ३७ ॥
बहु-तावसि-सहियाए सहसा आसेण[6] वेग-जुत्तेण[7] ।
अवहरिओ संपत्तो राय-सुओ तत्थ एगागी[8] ॥ ३८ ॥
अह अतिहि-वच्छलेहिं तावस-कुमरेहिं विहिय-संमाणो ।
आगम्म विहिय-विणओ उवविट्ठो कुलवइ-समीवे ॥ ३९ ॥
कुलवइणा सो पुट्ठो को सि तुमं आगओ कुओ भद्द ! ? ।
तत्तो य तेण भणियं कहेमि निसुणेह भयवं ! ति ॥ ४० ॥
सिद्धत्थपुरे राया सुग्गीवो नाम आसि विक्खाओ ।
कणगावई से देवी तीए सुओ सुरह-नामो हं ॥ ४१ ॥
अइवल्लहोत्ति पिउणा जुवराय-पयम्मि बाल-भावेवि ।
अहिसित्तो अवमन्निय पुत्तं जिट्ठं[9] तु सुप्पइट्ठं ॥ ४२ ॥
अह अन्नया कयाइवि खय-वाहीए मयम्मि जणयम्मि ।
तस्स पए हं राया अहिसित्तो मंति-वग्गेण ॥ ४३ ॥
जिट्ठ[10]स्स अन्न-जणणी-तणयस्स उ तस्स सुप्पइट्ठस्स ।
विज्जाहरेण केणवि कय-उवयारेण दिन्नाओ ॥ ४४ ॥
नहगामिणि-पमुहाओ विज्जाओ तप्पभावओ तेण ।
काऊण य संगामं अहिट्ठियं अप्पणा रज्जं ॥ ४५ ॥[11]

---

१ विओयणं = वियोजनम् । २ निकुञ्जः = वनम् । ३ विपुलं = विशालम् । ४ SEE NOTE P. 15 । ५ कुच्छेण = कष्टेनैष बालको म्रियतामिति 'विचार्य' इति शेषः । ६ आसो = अश्वः । ७ B युग्मम् । ८ अवमत्य = अवगणय्य । ९ A जेट्ठं । १० A जेट्ठ° । ११ B युग्मम् ।

तस्स भएण अहंपि हु समागओ पुर-वरीए चंपाए।
जणणि-समेओ पासे मायामह-किर्त्तिधम्मस्स ॥ ४६ ॥
तेणवि निय-देसंते दिन्नं गामाण सहस्सयं एगं।
तत्थ य जणणी-सहिओ भयवं! अच्छामि अहयंति ॥ ४७ ॥
कइवय-[1]दिणेहिं इंतो[2] इमाइ अडवीइ वाणियग-सत्थो।
मह पुरिसेहि विलुत्तो[3] पत्तं वित्तं तहिं पउरं ॥ ४८ ॥
अन्नं च तत्थ पत्ता तुक्खार-तुरंगमा बहुविहीया।
ताणावाहण-हेउं अज्जेव पभाय-समयम्मि ॥ ४९ ॥
बाहिं नीहरिओ हं कमेण तुरगे ओ जाव वाहेमि।
ताविक्केणं सहसा हरिओ विवरीय-सिक्खेण ॥ ५० ॥[4]

अवियं।

जह जह ओक्खंचिज्जइ[5] तह तह वेगं पगिण्हमाणेण।
भयवं! तुरंगमेणं इहाणिओ आसमे तुम्ह ॥ ५१ ॥
एवं च जाव साहइ सो सुरहो कुलवइस्स वुत्तंतं।
तुरयमणुमग्ग-लग्गं ताव य सिन्नंपि से पत्तं ॥ ५२ ॥
अह भणियं सुरहेणं भयवं! वच्चामि नियय-ठाणम्मि।
जं किंचि मए इण्हिं कायव्वं तं च आइससु[6] ॥ ५३ ॥
अह कुलवइणा भणियं गुरु-जण-पूयाइ-धम्म-करणम्मि।
जह-सत्तीइ पयट्टसु सरणागय-वच्छलत्ते य ॥ ५४ ॥
अन्नं च भद्द! निसुणसु एसा रन्नो य अमरकेउस्स।
देवी गय-अवहरिया अच्छई कमलावई नाम ॥ ५५ ॥
दूरे हत्थिणनयरं सावय-पउरा य दुग्गमा अडवी।
हल-किर्ट्ठ-महीए तहा वियरंति न तावस-कुमारा ॥ ५६ ॥
तेण न एसा सक्कइ पराणिउं[9] निय-पुरम्मि अम्हेहिं।
न य कोवि तहा-रूवो अन्नो इह आगओ सत्थो ॥ ५७ ॥
एसा सुकुमाल-तणू अच्छइ किच्छेण इत्थ वण-वासे।
ता जइ तुमं पराणसि स-ट्ठाणं होइ ता लट्ठं[10] ॥ ५८ ॥
अह सुरहेणं भणियं भयवं! जं भणह तं करोमित्ति।
गंतुं सयमेव अहं अप्पिस्सं अमरकेउस्स ॥ ५९ ॥

---

१ A दिणाणि पत्तो इ° । २ इंतो = यन् = गच्छन् । ३ विलुप्तः = लुण्ठितः । ४ B युग्मम् । ५ B ओखं° आकृष्यते । ६ आदिश = अनुजानीहि । ७ श्वापदाः प्रचुरा यस्यां सा । ८ कृष्टमस्यां वनस्पतिजीवबहुलत्वेन तद्वधपापोत्पत्तेरित्यर्थः ९ पराणेतुं = प्रापयितुम् । १० SEE NOTE P. 3 ।

भणिया हं कुलवइणा वच्छे ! सुरहस्स भासियं निसुयं ? ।
ता वच्चसु सह इमिणा अन्नो पुण दुल्लहो सत्थो ॥ ६० ॥
अह चिंतियं मए किं इमेण सह होइ गमणमम्हाणं ।
जुग्गं, अहवा जाणइ भयवं चिय एत्थ जं उचियं ॥ ६१ ॥
इय चिंतिऊण भणियं भयवं ! जं भणसि तं करेमित्ति ।
जइ एवं ता वच्छे ! पयट्ट, इइ तेण भणिया हं ॥ ६२ ॥
बहु मन्निय तव्वयणं ताहे चलिया नरिंद ! तेण समं ।
नक्कालुचियं काउं तावसि-संभासणाईयं ॥ ६३ ॥
जाव य कमेण पत्ता एत्थ पएसम्मि ताव सुरहो सो ।
किंपि मिसं काऊणं थक्को एत्थेव रण्णम्मि ॥ ६४ ॥
आवासिऊण सिन्नं दिणे दिणे एइ मह समीवम्मि ।
दंसेइ य बहु-माणं, अह अन्न-दिणम्मि एगंते ॥ ६५ ॥
घित्तुं आहरणाइं मह पासे आगओ भणइ एवं ।
एयाइं गिण्ह सुंदरि ! न सोहसे तं निराभरणा ॥ ६६ ॥[1]
तं देव-दिन्न-कुंडल-पमुहं सव्वंपि नियय-आभरणं ।
पेरियाणिऊण विम्हिय-हियाए मए इमं भणिओ ॥ ६७ ॥
एयाइं कुओ तुमए पत्ताइं सुरह ! मज्झ साहेसु ।
सो भणइ सुणसु सुंदरि ! पुव्वं मह मिल्ल-पुरिसेहिं ॥ ६८ ॥
इह अडवीइ समिद्धो कुसग्गपुर-पत्थिओ[3] वणिय-सत्थो ।
गहिओ तहिं च पत्तं एयं तुह जोग्गमाभरणं ॥ ६९ ॥[4]
तत्तो य मए भणियं मह संतियमेव्वमाभरणमेयं ।
सिरिदत्त-नामगस्स ओ वणियस्स समप्पियं आसि ॥ ७० ॥
हरिसिय-मुहेण भणियं जइ एवं तारिहि[7] सुंदरतरंति ।
ता गेण्ह इमं सुंदरि ! इमस्स जोग्गा तुमं, नन्ना[8] ॥ ७१ ॥
अह तस्स दुट्ठ-भावं अन्नाऊणं तयं मए गहियं ।
तत्तो य पइदिणं सो उवयरइ[10] ममं असुह-भावो ॥ ७२ ॥
आगच्छइ एगंते परिहास-कहाओ कहइ मह पुरओ ।
सवियारं च पलोयइ दंसइ अणुरत्तमप्पाणं ॥ ७३ ॥
अह अन्न-दिणे पिययम ! पावेणं तेण मयण-मूढेण ।
अगणिय कुल-मज्जायं उज्झिय लज्जं सुदूरेण ॥ ७४ ॥

---

१ B युग्मम् । २ परिज्ञाय । ३ पत्थिओ = प्रस्थितः । ४ B युग्मम् । ५ मम सत्कं = मम संबन्ध । ६ A °वमेयमाभरणं । ७ B तरहि । ८ नन्ना = नान्या । ९ अज्ञात्वा । १० उपचरति = संमानयति ।

बहु मन्निय अविवेयं भणिया एगंत-संठिया एवं ।
वम्महं-पीडिय-देहो सरणं तुह सुयणु ! अल्लीणो ॥ ७५ ॥[2]
निय-अंग-संगमेणं सहलं मह कुणसु जीवियं अज्ज ।
तुह आयत्ता पाणा सव्वस्सवि सामिणी तं सि ॥ ७६ ॥
तुह सुयणु ! किंकरो हं आणा-कारी य परियणो सव्वो ।
गाढाणुराग-रत्तं किं बहुणा इच्छसु ममंति ॥ ७७ ॥
तव्वयणं सोऊणं सहसा वज्जेण ताडियाव अहं ।
उप्पन्न-गरुय-दुक्खा पियय ! चिंताउरा जाया ॥ ७८ ॥
हा ! पविट्ठो एसो बलावि सील-खंडणं काही ।
सरण-विहूणाइ ममं, ता इण्हिं किं करेमित्ति ? ॥ ७९ ॥
निब्भत्थामि गिराहिं संपइ अइनिट्ठुराहिं जइ एयं ।
ता एस अमज्जाओ इण्हिंपि विरूवयं कुज्जा ॥ ८० ॥
ता संपइ मूयत्तं जुत्तं अवलंबिउं तओ पच्छा ।
पत्थावं लहिऊणं नासिस्समिमाओ पावाओ ॥ ८१ ॥
इय चिंतिय तुण्हिक्का अहो मुहं काउं तत्थ थक्का हं ।
सोवि य दट्ठूण ममं निरुत्तरं उट्ठिओ तत्तो ॥ ८२ ॥
पत्ताए रयणीए निब्भर-सुत्ते य सयल-सिन्नम्मि ।
गहिऊण तमाभरणं पासाइं पलोयणमाणा ॥ ८३ ॥
निहुय-गईए चलिया भएण कंपंत-तणु-लया गाढं ।
वंचिय पाहरिए हं नीहरिया ताओ सिन्नाओ ॥ ८४ ॥
घित्तूण य एग-दिसं चलिया घण-तरु-वणस्स मज्झेणं ।
निसुणंती बहु-सावय-भीसण-सद्दे बहु-विही (ह ?) ए ॥ ८५ ॥
पवणाकंपिय-पायव-चलंत-पत्ताण सणसणारावं ।
सीहोरालि-समाणं मन्नंती वेविर-सरीरा ॥ ८६ ॥
वेगेण य गच्छंती घणंधयाराए तीइ रयणीए ।
दीहर-घण-तण-ओच्छाइयाए विसमाए भूमीए ॥ ८७ ॥
अवियाणिय-परमत्था झडत्ति पडिया य एत्थ कूवम्मि ।
पियय ! कय-बहु-पावा जीवा इव घोर-नरयम्मि ॥ ८८ ॥[11]
भवियव्वया-वसेणं न मया गंभीर-जल-निबुड्डावि ।

---

१ आलीनः=आगतः (N.P.180) । २ B युग्मम् । ३ निर्भर्त्सयामि । ४ मूकत्वम् । ५ A सेन्न° । ६ निहुयं = निःशब्दं (H D.IV. 51) । ७ प्राहरिकान् = यामिकान् । ८ B युग्मम् । ९ ओराली = दीर्घमधुरध्वनिः (H. D. I. 154) । १० दीर्घघन-तृणावच्छादि = तायाम् । ११ B युग्मम् । १२ निबुड्डा = निमग्ना (N. P. 42) ।

अगडस्स तडिं पाविय तत्थ निलुक्का अहं राय ! ॥ ८९ ॥
मरणे उवट्ठिएवि हु सीलं संरक्खियंति तुट्ठ-मणा ।
अप्पाणं स-कयत्थं मन्नंता सुरह-भय-मुक्का ॥ ९० ॥
गाढं छुहाभिभूया चत्तारि दिणाणि एत्थ कूवम्मि ।
परिचत्त-जीवियासा ठिया अहं सरण-परिहीणा ॥ ९१ ॥
अज्ज पुण कलयलेणं सिबिरं आवासियंति नाऊण ।
सुरहासंकाए पुणो समाउला नाह ! संजाया ॥ ९२ ॥
तत्तो कूव-पविट्ठं तुम्ह नरं पासिऊण सुट्ठुयरं ।
भीयाइ पुच्छियाइवि न उत्तरं किंचि मे दिन्नं ॥ ९३ ॥
पुणरवि य तुम्ह नामं सोऊणं विगय-अन्न-आसंका ।
हरिस-भर-निब्भरंगी उत्तरिया देव ! कूवाओ ॥ ९४ ॥
एयं मएऽणुभूयं सरण-विहूणाए तुम्ह विरहम्मि ।
निसुएण जेण जायइ दुक्खं पास-ट्ठियाणंपि ॥ ९५ ॥
इय कमलावइ-भणियं आयन्निय अमरकेउ-नरनाहो ।
बाह-जलाविल-नयणो गुरु-सोगो भणिउमाढत्तो ॥ ९६ ॥
किं देव ! इत्थ कीरइ स-कम्म-वसयाण नवरि जीवाण ।
जायंति दूसहाइं दुक्खाइं एत्थ संसारे ॥ ९७ ॥
स-कयं सुहमसुहं वा इक्को अणुहवइ विविह-जोणीसु ।
माया पिया य भत्ता बंधु-जणो वावि न हु सरणं ॥ ९८ ॥
राग-दोस-वसाए असुह-फलं आसि जं कयं कम्मं ।
तस्स वसाओ सुंदरि ! संपत्ता वसण-रिंछोली ॥ ९९ ॥
एवं गएवि जं देवि ! एत्थ कूवम्मि निवडिया एवं ।
संपत्ता तं मन्ने अनण्ण-पुण्णोदओ कोवि ॥ १०० ॥
पडिकूड-कारिणावि हु विहिणा विहियं तु एत्तियं लट्ठं ।
जं अक्खय-देहाए तुमए सह संगमो विहिओ ॥ १०१ ॥
एमाइ-बहु-विगप्पं देविं आसासिऊण सो राया ।
निय-सिन्नेण समेओ समागओ गयपुरं कमसो ॥ १०२ ॥
कारिय-गरुय-पमोओ थुव्वंतो नयर-नारि-निवहेण ।
कमलावई-समेओ दाणं देंतो अमरकेऊ ॥ १०३ ॥

---

१ अगडो = अयडो कूपः (H. D. I. 18) । २ स्वकृतार्थम् । ३ आयन्निय = आकर्ण्य = श्रुत्वा । ४ व्यसनम् = कष्टम् । ५ रिंछोली = पङ्क्तिः (N. P. 40) । ६ अनन्यपुण्योदयः = असाधारणसुकृतविपाकः । ७ पडिकूडं = प्रतिकूलम् । ८ स्तूयमानः । ९ B दिंतो ।

कय-मंगलोवयारो [1]नायर-जण-जणिय-हियय-आणंदो ।
निय-मंदिरे पविट्ठो [2]पक्कल-पाइक्क-परियरिओ ॥ १०४ ॥[3]
एवं च तस्स रन्नो अदिट्ठ-दुक्खस्स देवि-सहियस्स ।
वोलीणाइं कइवि हु वरिसाणं सय-सहस्साइं ॥ १०५ ॥
अह अन्नया कयाइवि अत्थाण-गयस्स राइणो तस्स ।
पडिहाराणुन्नाओ समंतभद्दोत्ति नामेण ॥ १०६ ॥
उज्जाणम्मि निउत्तो[4] पत्तो पणमित्तु राय-पय-कमलं ।
सीस-निवेसिय-कर-कमल-संपुडो हरिसिओ भणइ ॥ १०७ ॥[5]
पुव्वं देवेण अहं नेमित्तिय-मुहइ-वयणयं सोच्चा ।
कुसुमायर-उज्जाणस्स पालगत्ते[6] निउत्तो म्हि ॥ १०८ ॥
तं च ति-संझं निच्चं पलोयमाणस्स एत्तिओ कालो ।
वोलीणो न य दिट्ठं किंचिवि नेमित्तियाइट्ठं ॥ १०९ ॥
अज्ज पुण अप्पभाए[7] गयणे उज्जाण-मज्झयारम्मि ।
कुसुमिय-साहि-समूहं इओ तओ पिच्छमाणेण[8] ॥ ११० ॥
एगम्मि दिसा-भाए वल्लर-वेल्ली-सणाह-दुम-गहणे ।
उत्तासिय-हंस-उलो उट्ठाविओ सउण-संदोहो[9] ॥ १११ ॥
निसुओ विम्हय-जणओ बाहिरिय-आसन्न-सत्त-सुइ-विवरो[10] ।
मुहरिय-दिसा-विभागो गरुय-खडक्कार-संसद्दो ॥ ११२ ॥[11]
सोऊण य तं सद्दं विम्हिय-उप्फुल्ल-लोयणेण मए ।
पुलइय तत्तोहुत्तं [12]चिंतियमव्वो ! किमेयंति ॥ ११३ ॥
कस्स पुण एस सद्दो समुट्ठिओ एत्थ वण-निगुंजम्मि ।
इय चिंतंतो कोऊहलेण तत्तोमुहो चलिओ ॥ ११४ ॥
ताव य दिट्ठा भू-पट्ठि-संठिया बउल-पायव-समीवे ।
मुच्छा-निमीलियच्छी अधरिय-सुर-सुंदरी-रूवा ॥ ११५ ॥
अहिणव-जोव्वण-उब्भेय-सुंदरा सयल-मणहरावयवा ।
[13]पउम-चुया इव लच्छी नर-वर ! वर-बालिया एक्का ॥ ११६ ॥[14]
नूणं नह-त्थलाओ निवडंतीए इमीए भूमीए ।
जुवईए पडिसद्दो समुट्ठिओ एस सहसत्ति ॥ ११७ ॥

---

१ नागराः = नगरनिवासिनः । २ पक्को = समर्थः, दृप्तश्च (H. D. VI. 64) स्वार्थे ले पक्कलो । ३ B युग्मम् । ४ नियुक्तः । ५ B युग्मम् । ६ पालकत्वे । ७ अप्रभाते = रात्रिप्रान्तभागे इत्यर्थः । ८ A पेच्छ° । ९ शकुनाः = पक्षिणः । १० बधिरितासन्नसत्त्वश्रुतिविवरः । ११ B तिसृभिः कुलकम् । १२ B विचिंतियं हा किं° । १३ पउमं = पद्मम् । १४ B युग्मम् ।

कह मन्ने एरिसस्सवि जुवई-रयणस्स एरिसाऽवत्था ।
विबुह-जण-सोयणिज्जा धी ! विहिणो विलसियं चित्तं ॥ ११८ ॥
इय चिंतंतेण मए सीयल-जल-सीयरेहिं संसित्ता ।
मिउ-पवण-करण-विहिणा अह विहिया सा समासत्था ॥ ११९ ॥
हरिणिव्व जूह-भट्ठा सतरल-तारं दिसाओ पुलयंती[2] ।
भणिया मए सुमहुरं कीस तुमं सुयणु ! बीहेसि ? ॥ १२० ॥
मा भद्दे ! कुणसु भयं थेवंपि[3], हु जणय-निव्विसेसो हं ।
का सि तुमं कत्तो वा इह पडिया मज्झ साहेसु ? ॥ १२१ ॥

अविय ।

सग्गाओ निवडिया किं सोव[4]-प्पहया सुरंगणा तं सि ।
किं वावि भट्ठ-विज्जा विज्जाहर-बालिया सुयणु ! ? ॥ १२२ ॥
तुह-रूव-दंसणुप्पन्न-हरण-बुद्धिस्स नह-पयट्टस्स ।
विज्जाहरस्स कस्सवि किंवा हत्थाओ पब्भट्ठा ? ॥ १२३ ॥
साहेसु सुयणु ! एयं महंत-कोऊहलं इमं मज्झ ।
नीसाहारा कह नह-यलाओ पडिया इहुज्जाणे ? ॥ १२४ ॥
इय सा भणिया भू-नाह ! मज्झ पडिउत्तरं अदाऊण ।
गुरु-दुक्ख-सूयण-परं अंसु-जलं मोत्तुमारद्धा ॥ १२५ ॥
अह तं तहाविहं पासिऊण परिचिंतियं मए एयं ।
तं एयं संजायं जं पुव्वं सुमइणा भणियं ॥ १२६ ॥
कुसुमायर-उज्जाणे जइया गयणाओ कन्नगा पडिही ।
तत्तो य सिग्घमेव हि पुत्तेण समागमो होही ॥ १२७ ॥
ता किं इह पुट्ठाए इमाए बरईए, ताव साहेमि ।
गंतुं वेइयरमेयं जहट्ठियं चेव नर-वइणो ॥ १२८ ॥
इय चिंतिऊण तत्तो आसासित्ता सुमहुर-वयणेहिं ।
आणीया निय-गेहे समप्पिया सा स-भज्जाए ॥ १२९ ॥
निय-परियणं च सव्वं सरीर-संवाहणाइ-वावारे ।
तीए निउइ[5]ऊणं समागओ देव-पासम्मि ॥ १३० ॥
एवं समंतमदेण साहियं वेइयरं निसामित्ता ।
विम्हिय-हियओ राया अह एवं भणिउमाढत्तो[6] ॥ १३१ ॥
अव्वो ! हु अवितहं तं पिच्छह नेमित्तियस्स सुमइस्स ।

---

१ शोचनीया = खेदकारिका । २ पश्यन्ती (N. P. 49) । ३ थेवं = स्तोकम् । ४ शापप्रहता । ५ व्यतिकरं = वृत्तान्तम् । ६ नियोज्य । ७ आढत्तो = आरब्धः (N. P. [8]) । ८ SEE NOTE P. 34 ।

ता पुत्तेण समाणं[1] आसन्नं दंसणं इण्हिं ॥ १३२ ॥
ता भो समंतभद्दय ! सिग्घं आणेह बालियं तमिह ।
जीए पभावेण मए पिक्खेयव्वो[2] स-पुत्तोत्ति ॥ १३३ ॥
वयणाणंतरमेव हि समंतभद्देण गंतुमाणीया ।
सा बालिया विणिज्जिय-सुर-जुवई-रूव-सोहग्गा ॥ १३४ ॥
तीए सरीर-सोहं पिच्छिय रन्ना विचिंतियं अव्वो ! ।
आगारो च्चिय सूयइ इमीए सुकुलम्मि संभूई[3] ॥ १३५ ॥
उचियासणोवविट्ठा सा कन्ना अमरकेउ-नरवइणा ।
भणिया हिययब्भंतर-गुरु-सोगुग्घाय[4]-पंडु-मुहा ॥ १३६ ॥
वच्छे ! उज्झसु सोयं चयसु भयं जणय-निव्विसेसस्स ।
साहिज्जउ[5] मह एयं कम्मि पुरे तं समुप्पन्ना ? ॥ १३७ ॥
कस्स व धूया कह वा इहागया कह व मज्झ उज्जाणे ।
पडिया सि नहयलाओ साहेसु सवित्थरं एयं ॥ १३८ ॥
अह सा एवं भणिया गुरु सोया सज्झसेण अभिभूया ।
उम्मुक्क-दीह-सासा न किंचि पडिउत्तरं देइ ॥ १३९ ॥
अह पुणरुत्तं रन्ना पुट्ठाए तीए कहवि संलत्तं ।
ताय ! चएमि[6] न वोत्तुं बहु-दुक्खं नियय-वुत्तंतं ॥ १४० ॥
तहवि हु अलंघणीया आणा तायस्स तेण साहेमि ।
जंबुद्दीवे भरहे कुसग्गनयरम्मि नामेण ॥ १४१ ॥
अत्थि पुरं सुपसिद्धं तत्थ य नर-वाहणो पुहइ-नाहो ।
रयणवई से देवी तीए धूया अहं ताय ! ॥ १४२ ॥
पुरसुंदरित्ति-नामा पुव्वि दुव्विहिय-कम्म-परिणामा ।
वेरिय-समेण केणइ पिसाय-रूवेण अवहरिया ॥ १४३ ॥
रत्तियमित्तं भणिउं सोय-समुब्भुय-गरुय-मन्नु-वसा ।
मूलंसुए मुयंती निहुयं रोउं पवत्ता सा ॥ १४४ ॥
एत्थंतरम्मि रन्नो अद्धासण-संगयाए देवीए ।
कमलावईए गहिया रोवंती सा निजुच्छंगे ॥ १४५ ॥
भणिया वच्छे ! मा रुय न होइ दीवंतरं इमं सुयणु ! ।
अत्थिणपुरं हि एयं एसो राया अमरकेऊ ॥ १४६ ॥

---

१ समाणं = समं = सहेत्यर्थः । २ प्रेक्षितव्यः । ३ संभूतिः = उत्पत्तिः ।
४ उच्चायं = उद्गतं = शुष्कम् । ५ त्यज । ६ साहिज्जउ = कथ्यताम् (N. P. 12) ।
७ चएमि = शक्नोमि (H. P. IV, 86) । ८ B युग्मम् । ९ मन्युः = संतापः ।

कमलावई अहंपि हु, सहोयरो होइ तुह पिया मज्झ ।
वच्छे ! तुमंपि अम्हं सुय-पुव्वा नाममेत्तेण ॥ १४७ ॥
बहुविह-पओयणेणं कुसग्गनयराओ जो जणो एंतो ।
सो सव्वो सुरसुंदरि ! तुह गुण-निवहं मह कहिंतो ॥ १४८ ॥
एवं सुरूव-कलिया एवं पिउणो य वच्छला बाढं ।
एवं कलासु कुसला एवं दक्खिन्न-दय-जुत्ता ॥ १४९ ॥
ता मा कुणसु विसायं एयंपि य पिउ-हरं निजं तुज्झ ।
अच्छसु वीसत्थ-मणा कीडंती विविह-कीडाहिं ॥ १५० ॥
एवंविह-वयणेहिं आसासित्ता निजुत्तरीएण ।
अंसुय-धोय-कवोलं तीए मुहं संपमज्जित्ता ॥ १५१ ॥
मुह-सोयं दाऊणं नीया देवीए मंदिरे नियए ।
तत्थवि उव्विग्ग-मणा अच्छइ गुरु-सोय-संतत्ता ॥ १५२ ॥
नीससइ दीह-दीहं खणेण थूलंसुयाइं मिल्लेई ।
मुच्छिज्जई खणेणं खणेण संवरइ अप्पाणं ॥ १५३ ॥
विलवइ खणेण विहसइ रोवइ खणेण मूयलिया होइ ।
गुरु-चिंता-भर-विहुरिय-हियया परिहाइ अणुदियहं ॥ १५४ ॥
अह तं विगयाणंदं पिच्छिय कमलावई विचिंतेइ ।
आणाकारी सव्वोवि परियणो ताव एईए ॥ १५५ ॥
तह य समाण-वयाओ सिणेह-साराओ राय-कन्नाओ ।
नाणाविह-चेट्ठाहिं अणुदियहमिमं विणोएंति ॥ १५६ ॥
तहवि हु रइं न पावइ एसा चिंताए सुसइ अणुदियहं ।
ता मन्ने का चिंता जीए एसा उ परिहाइ ॥ १५७ ॥
जइ ता माउ-पिऊणं सुमरइ ता किं कहेइ न हु मज्झ ? ।
मयण-वियार-सरिच्छा नेय वियारा तहिं हुंति ॥ १५८ ॥
एगंतं जह सेवइ विहडिय-चक्काइं जह य मेलेई ।
पिय-संगम-साराओ कहाओ जह सुणइ तच्चित्ता ॥ १५९ ॥
तह मन्ने पेम्म-महो विलसइ एवंविहाहिं चिट्ठाहिं ।
ता जइ एसा मज्झं तहट्ठियं साहइ सरूवं ॥ १६० ॥
ता तस्स पावणम्मिवि कोवि उवाओवि लब्भए नूणं ।
न य एसा वज्जरिही पुट्ठावि जहट्ठियं मज्झ ॥ १६१ ॥

---

१ विश्वस्तमनाः । २ B युग्मम् । ३ मिल्लेइ=मुञ्चति (H. P. IV. 91) । ४ मूयलिया=मूका । ५ परिहाइ=कृशीभवति (H. D. VI. 25) । ६ अनुदिवसम् । ७ विनोदयन्ति विनोदं कारयन्ति । ८ विघटितं=वियुक्तम् । ९ B युग्मम् ।

वाम-सहावो मयणो अक्खिज्जंतो न पायडो होइ ।
नज्जइ आगारेहिं गोविज्जंतोवि छेएहिं ॥ १६२ ॥
तहवि हु लहामि केणवि हंदि ! उवाएण भावमेईए ।
इय चिंतिय आणत्ता निय-चेडी हंसिया नाम ॥ १६३ ॥
सुरसुंदरीइ उव्वेव-कारणं लहसु हंसिए ! कहवि ।
तुज्झ समाण-वयाए साहिस्सइ हियय-सब्भावं ॥ १६४ ॥
जं आणवेसि सामिणि ! इय भणिउं हंसिया गया झत्ति ।
एगंत-ट्ठिय-सुरसुंदरीए पासम्मि अल्लीणा ॥ १६५ ॥
सब्भाव-नेह-सूयग-वीसंभ-कहाहिं विविह-भणिईहिं ।
उप्पाइय वीसंभं भणिया सुरसुंदरी तीए ॥ १६६ ॥
सुरसुंदरि ! तुह चरियस्स निसुणणे अत्थि कोउगं मज्झ ।
कह केण किं निमित्तं अवहरिया किंच अणुभूयं ? ॥ १६७ ॥
सुरसुंदरीए भणियं ताएणवि आसि पुच्छिया एवं ।
किं पुण लज्जाए मए न सक्कियं तत्थ वज्जरिउं ॥ १६८ ॥

किंच ।

मह चरियं सुम्मंतं जणेई पास-ट्ठियाणवि दुक्खं ।
तेण न वोत्तुं जुत्तं मज्झवि गुरु-दुक्ख-संजणगं ॥ १६९ ॥
तहवि हु तुमए पुट्ठा वयंसि ! कोऊहलेण गरुएण ।
साहेमि तेण निसुणसु एग-मणा वज्जरिज्जंतं ॥ १७० ॥
अत्थि पुहई-पयासं निरग्गलोदग्ग-वेगिर-तुरंगं ।
वगिरं-तुरंग-खर-खुरुक्खय-खेहाइन्न-रिक्ख-पहं ॥ १७१ ॥
रिक्खपह-पवण-कंपिर-धय-वड-रेहंत-भूरि-सोणूरं ।
सोणूर-गहिर-वज्जिर-तूर-रवुप्फुण्ण-दिसि-चक्कं ॥ १७२ ॥
दिसि-चक्क-गेय-सत्थाह-सत्थ-किज्जंत-वंज्ज-वाणिज्जं ।
वाणिज्ज-कला-पत्तट्ठ-लट्ठ-वाणियग-रमणीयं ॥ १७३ ॥
रमणीयण-वर-वज्जिर-नेउर-झंकार-रुद्ध-सुइ-विवरं ।
विवरीय-रय-वियक्खण-विलासिणी-लोय-पडिपुन्नं ॥ १७४ ॥

---

१ आह्वयायमानः=उच्यमानः । २ पायडो=प्रकटः । ३ आकारैः=इङ्गितैः । ४ गोप्यमानः । ५ छेकः=चतुरः । ६ आज्ञप्ता=आदिष्टा । ७ विश्रम्भः=विश्वासः । ८ भणितिः=वचनम् । ९ वगिरो=वेगवान् । १० उक्खयं=उत्खातम् । ११ ऋक्षपथः=आकाशम् । १२ सोणूरं=देवगृहम् (H. D. VIII. 24) । १३ उप्फुण्णं=पूर्णम् (N. P. 17) । १४ सत्थाहो=सार्थवाहः । १५ सत्थो=सार्थः=समूहः । १६ वर्यम्=श्रेष्ठम् । १७ SEE NOTE P.7 ।

पुंन्नुक्कड-जण-वासं[1] इब्भ-सहस्सोवसोहियं विउलं ।
विउल-रसा-यल-परिगय-परिहा-पायार-सोहिल्लं ॥ १७५ ॥
सोहिल्ल-तिय-चउक्कं उक्कड-दप्पिट्ठ-जोह-सय-कलियं ।
नामेण कुसग्गपुरं नयरं दिय-लोय-सारिच्छं ॥ १७६ ॥[3]
अक्कंत-गुरु-परक्कम-अचंतुक्कड-पयाव-पडिवक्खो ।
तत्थत्थि सुविक्खाओ राया नरवाहणो नाम ॥ १७७ ॥
तस्स य रन्नो मित्तो कुमारभावम्मि कहवि संजाओ ।
वेयड्ढ-कुंजरावत्त-चित्तभाणुस्स अंगरुहो ॥ १७८ ॥
नामेण भाणुवेगो तेण य पीई-थिरत्तण-निमित्तं ।
दिन्ना नियया भगिणी रयणवई नाम एयस्स ॥ १७९ ॥
सयलंतेउर-पवरा जाया सा तस्स हियय-वल्लहिया ।
तीइ सह विसय-सोक्खं अणुहवमाणस्स कालेणं ॥ १८० ॥
एक्कचिय धूया हं जाया जम्मम्मि मज्झ ताएण ।
सुय-जम्मण-अब्भहिओ नयरम्मि महोच्छवो विहिओ ॥ १८१ ॥
सुरसुंदरि-सम-रूवा एसा इइ चिंतिऊण ताएण ।
सुरसुंदरित्ति नामं पइट्ठियं उचिय-समयम्मि ॥ १८२ ॥
कमसो पवड्ढमाणा कुमारभावम्मि जुवइ-जोग्गाओ ।
गाहाविया[5] कलाओ जाया य कमेण तक्कुसला ॥ १८३ ॥

अविय ।

वित्ते नट्ठे गीए पत्त-च्छेज्जे य हत्थ-कंडेसु ।
वीणा-सर-लक्खण-वंजणेसु वायरण-तक्केसु ॥ १८४ ॥
जाया वियक्खणा हं बुद्धीए सुर-गुरुस्स सारिच्छा ।
एक्कम्मि पए लद्धे सेसं ऊहेमि[6] लद्धीए ॥ १८५ ॥
अंबाए तायस्स य सयलस्स य परियणस्स आणंदं ।
कुणमाणा संपत्ता कमसो हं जोव्वणं पढमं ॥ १८६ ॥
दट्ठूण जोव्वणं मह ताओ चिंताउरो दढं जाओ ।
को अणुरूवो होही भत्ता इह मज्झ धूयाए ? ॥ १८७ ॥
अह अन्नया य सुमई नेमित्ती आगओ तहिं रन्ना ।
पुट्ठो मह धूयाए को होही भद्द ! भत्तारो ? ॥ १८८ ॥
भणियं च तेण नर-वर ! विज्जाहर-चक्कवट्टिणो एसा ।

---

१ पुण्यमुत्कटं प्रबलं येषां तेषां जनानां वासो यत्र तत् । २ इभ्यः = श्रेष्ठी ।
३ B षड्भिः कुलकम् । ४ B युग्मम् । ५ गाहाविया = ग्राहिता । ६ ऊहेमि = वितर्कयामि ।

होही सयलंतेउर-पवरा अइवल्लहा देवी ॥ १८९ ॥
तव्वयणं सोऊणं मणम्मि आणंदिएण ताएण।
दाऊण भूरि-दव्वं पट्ठविओ सुमइ-नेमित्ती ॥ १९० ॥
अह अन्नया य अहयं परियरिया बहुविहाहिं चेडीहिं।
निय-सहि-यण-संजुत्ता पत्ता पुर-बाहिरुज्जाणे ॥ १९१ ॥
तत्थ य विविह-पगारं कीडंतीए तदेग-देसम्मि।
दिट्ठा पढम-वयत्था विज्जाहर-बालिया एक्का ॥ १९२ ॥
परिजविय किंचि मंतं उप्पइउ-मणा पसारइ भुयाओ।
उल्लुलइ नह-यलम्मि निवडइ धरणीइ पुणरुत्तं ॥ १९३ ॥
तं दट्ठुं विम्हिया हं संपत्ता तीइ अंतियं तुरियं।
भणिया य मए सुंदरि! का सि तुमं किंच कुणसि इमं? ॥१९४॥
तीए भणियं भद्दे! आयन्नसु, गिरि-वरम्मि वेयड्ढे।
दक्खिण-सेढीए रयणसंचयं अत्थि वर-नयरं ॥ १९५ ॥
विज्जाहर-वर-चक्की राया तत्थत्थि चित्तवेगोत्ति।
राया य भाणुवेगो अत्थि पुरे कुंजरावत्ते ॥ १९६ ॥
तस्स य दो भगिणीओ सहोयराओ य अईव इट्ठाओ।
पढमा ओ बंधुदत्ता रयणवई नाम बीया उ ॥ १९७ ॥
सा सुयणु! बंधुदत्ता परिणीया चित्तवेग-नरवइणा।
तीए धूया अहयं नामं च पियंवया मज्झ ॥ १९८ ॥
अन्नावि महा-देवी तायस्स उ अत्थि कणगमालत्ति।
तीए य अत्थि पुत्तो नामेणं मयरकेउत्ति ॥ १९९ ॥
सो मह अईव इट्ठो विरहं न सहामि तस्स निमिसंपि।
संपइ पुण ताएणं दिन्नाओ तस्स विज्जाओ ॥ २०० ॥
विज्जाण साहणत्थं पसत्त-खित्तम्मि सो गओ विजणे।
जह-भणिय-विहाणेणं साहइ सो तत्थ विज्जाओ ॥ २०१ ॥
वट्टइ बीओ मासो विज्जाओ तस्स साहयंतस्स।
अहमवि तस्स विओगे तरामि नो जाव अच्छेउं ॥ २०२ ॥
ता पुच्छिऊण जणगं चलिया हं तस्स दरिसण-निमित्तं।
आगमण-परिस्संता ओइन्ना इत्थ उज्जाणे ॥ २०३ ॥

---

१ बाहिरं = बाह्यम्। २ उत्पतितुमनाः। ३ प्रसारयति। ४ उल्लुलइ=उन्नमति। ५ अन्तिकं = समीपम्। ६ आकर्णय। ७ निमेषमपि = क्षणमपि। ८ प्रशस्तक्षेत्रे। ९ विधानं = विधिः। १० तरामि = शक्नोमि (H. P. IV. 86)। ११ परिश्रान्ता।

अहिणव[1]-पढियत्तणओ विज्जाए कहवि मज्झ पयमेगं ।
पेम्हुट्ठ[2]महन्ना[3]ए तेण य न चएमि उप्पइउं ॥ २०४ ॥
तं जं तुमए पुट्ठं तं एयं साहियं सुयणु ! तुज्झ ।
विज्जा-वयस्स भंसे[4] स-ट्ठाणं कहणु पाविस्सं ? ॥ २०५ ॥
पुणरुत्तंपि हु पढिए संभरइ न मज्झ तं पयं कहवि ।
उत्तट्ठ[5]-मय-सिलिंबच्छि ! तेणमहमाउला जाया ॥ २०६ ॥
तत्तो य मए भणियं पियंवए ! अत्थि तीइ विज्जाए ।
एसो कप्पो जं किल साहिज्जइ हंदि ! अन्नस्स ? ॥ २०७ ॥
भणियं पियंवयाए साहिज्जइ नत्थि कोवि दोसोत्ति ।
जइ एवं ता साहसु मा कहवि पयं उवलभिज्जा[6] ॥ २०८ ॥
एवं च मए भणिए समाणसिद्धित्ति तीइ भणिऊण ।
ठाऊण कन्न-मूले पढिया सणियं तु सा विज्जा ॥ २०९ ॥
तत्तो चिंतंतीए लहुमेव मए तयं पयं लद्धं ।
लहिऊण तीए सिट्ठं भवइ इमं किं नु एवंति ? ॥ २१० ॥
वियसिय-मुह-कमलाए तीए भणियं तु सुट्ठु उवलद्धं ।
चलणेसु निवँडिऊणं भणियं मह होसि तं गुरुणी ॥ २११ ॥
जीए विज्जा दिन्ना, ता मह साहेसु तुज्झ किं नामं ? ।
एत्थ पुरम्मी कस्स व धूया तं सुकय-पुन्नस्स ? ॥ २१२ ॥
मज्झ सहीए भाणियं भद्दे ! नरवाहणस्स नरवइणो ।
रयणवइ-देवीए धूया सुरसुंदरी एसा ॥ २१३ ॥
अच्चब्भुय-गुण-नियरा किं न सुया सयल-लोय-विक्खाया ।
विज्जाहर-धूयाए धूया सुरसुंदरी भद्दे ! ? ॥ २१४ ॥
एवं तीए वयणं सोऊणं हरिसँ-बाह-पुण्णच्छी ।
गहिऊण मम कंठं पियंवया भणिउमाढत्ता ॥ २१५ ॥
अंबाए मज्झ पुव्विं वज्जरियं आसि, मज्झ लहु-भगिणी ।
भूमिचर-मित्तस्स उ रन्नो मह भाउणा दिन्ना ॥ २१६ ॥
ता मोऊ[11]-सिया-धूया भगिणी तं होसि मज्झ चंद-मुहि ! ।
इय जंपिऊण दिन्नं तीए मह सोइयं[12] गरुयं ॥ २१७ ॥

---

१ अभिनवपाठतत्वतः = नूतनाभ्यासवशतः । २ पम्हुट्ठं = विस्मृतम् (H. P IV. 75) । ३ अहन्ना = अधन्या = हतभाग्येति यावत् । ४ भ्रंशः = नाशः । ५ उत्रस्तमृगशावाक्षि !; सिलिंबो = शिशुः (H. D. VIII. 30) । ६ उपलभ्यताम् । ७ निपत्य । ८ अत्यद्भुतगुणानां निकरः = समूहो यस्यां सा । ९ श्रुता । १० हर्षबाष्पपूर्णाक्षी । ११ मातृष्वसृदुहिता । १२ सोइयं = सत्कारः (H. D. VIII. 25) ।

तत्तो य मए भणियं आगच्छसु भगिणि ! मज्झ गेहम्मि ।
बंधु-जण-वच्छलाए अंबाए दंसणं कुणसु ॥ २१८ ॥
भणियं पियंवयाए पिक्खिस्सं माउसिं[1] पडिनियत्ता ।
कारण-वसेण संपइ गच्छिस्सं भाउय-समीवं ॥ २१९ ॥
इत्थत्थे निब्बंधं मा काहिसि उच्छुगा अहं इण्हिं ।
तत्तो य मए भणियं एवंति य किंतु पुच्छामि ॥ २२० ॥
किंचिवि, तं मह साहसु, तीए भणियं तु पुच्छ, साहेमि ।
भणियं च मए भद्दे ! कक्खाए[2] गोविए एत्थ ? ॥ २२१ ॥
चित्त-पडे किं अच्छइ लिहियं, चित्तम्मि कोउगं मज्झ ।
ता दंसिज्जउ एयं जइ जोग्गं दंसिउं भगिणि ! ॥ २२२ ॥[3]
वियसिय-मुहाइ तीए पसारिउं दंसिओ पडो अम्ह ।
भणियं च तीइ एसो मए स-हत्थेण लिहिउत्ति ॥ २२३ ॥
तत्थ य पडम्मि लिहियं दट्ठूणमणंग-संनिभं तरुणं ।
अमएणव सित्ता हं जाओ हिययस्स आणंदो ॥ २२४ ॥
चिर-परिचियव्व दिट्ठो दिट्ठी आणंद-बाह-पँडिहत्था[4] ।
जाया सव्व-सरीरे समुट्ठिओ बहल-रोमंचो ॥ २२५ ॥
फुरफुरियं अहरेणं उल्लसियं भुय-लयाहिं सहसत्ति ।
ऊससियं च थणेणं थरहरियं ऊरु-जुयलेण ॥ २२६ ॥
सुत्तावं मुच्छिया इव मत्ता इव विगय-चेयणा जाया ।
सोहग्ग-मंदिरं तं दट्ठूणं चित्त-लिहियंपि ॥ २२७ ॥
नाऊण मज्झ भावं वसंतियाए सहीइ संलत्तं ।
को एस तँए[5] लिहिओ पियंवए ! लोयणाणंदो ? ॥ २२८ ॥
भणियमह कुमुइणीए वसंतिए ! किं तुहित्थ[6] पुच्छाए ? ।
कामिणि-हिययाणंदो लिहिओ रइ-विरहिओ मयणो ॥ २२९ ॥
ईसिं हसिऊण तओ सिरिमइयाए सहीए संलत्तं ।
एत्तिय-कालं रइ-विरहिओ इमो आसि पंचसरो ॥ २३० ॥
संपइ रईए सहिओ एसो मयणोत्ति किं न पुलएसि ? ।
पयडा रईवि एसा आसन्ना चेव एयस्स ॥ २३१ ॥
तं सोउं सव्वाहिं सहत्थ-तालं तु पहसिउं भणियं ।
एवं एयं सिरिमइ ! सम्मं हि विणिच्छियं तुमए ॥ २३२ ॥
अह लद्ध-चेयणाए विन्नाया हंति जाय-लज्जाए ।

---

१ माउसी = मातृष्वसा । २ कक्खा = कक्षा । ३ B युग्मम् । ४ पडिहत्थो= पूर्णः (N. P. 73) । ५ तए = त्वया । ६ तुह + इत्थ = तवात्र ।

आगारं विणिगूहिय सकोवमेवं मए भणियं ॥ २३३ ॥
हंभो ! अलिय-पलाविणि ! दंसणमित्तंपि नत्थि एएण ।
कत्तो आसन्नत्तं जेण कया हं रई तुमए ? ॥ २३४ ॥
तीए भणियं मा सहि ! रूससु, दिट्ठम्मि जेण एयम्मि ।
चित्तम्मि रईं जाया तेण रईं तं मए भणिया ॥ २३५ ॥
भणियं च मए किंवा असमंजस-भासिणीहिं एयाहिं ।
ताव य, पियंवए ! कहसु एस को वा तए लिहिओ ? ॥ २३६ ॥
भणियं पियंवयाए भाया मह एस मयरकेउत्ति ।
रूवेण जो अणंगो सूरो चाई कला-कुसलो ॥ २३७ ॥
कइयावि चित्तफलए कइयावि पडम्मि तस्स पॅडिरूवं ।
लिहिऊण मए अप्पा विणोईओ एत्तियं कालं ॥ २३८ ॥
संपइ पुण असमत्था सहिउं विरहं इमस्स चलिया हं ।
ता भगिणि ! मुंच वच्चामि जेण पासम्मि तस्सेव ॥ २३९ ॥
भणियं च सिरिमईए एवं जो गरुय-गुण-गणावासो ।
सो तुह भायाऽवस्सं दट्ठव्वो होइ अम्हंपि ॥ २४० ॥
चित्त-गएणवि ताव य आणंदो सहि-जणस्स संजणिओ ।
इण्हि पच्चक्खंपि हु दंसिज्जओ अमय-भूओ सो ॥ २४१ ॥
विहसिय पियंवयाए भणियं मा सहि ! समुच्छुगा होसु ।
विज्जाओ ताव साहउ पच्छा सव्वं करिस्सामो ॥ २४२ ॥

अविय ।

जइ ताव कावि हु अहं ताऽवस्सं तस्स संगमेण सुहं ।
कायव्वं भगिणीए अणुकूलो जइ विही होही ॥ २४३ ॥
भणियं च मए ताव य एयाओ हवंतु अलिय-भणिरीओ ।
पेय-सहि ! तुमंपि संपइ असमंजस-भासिणी जाया ॥ २४४ ॥
अइनिउणं किल चित्तं अम्हे कोऊहलेण पुलएमो ।
तुम्ह संढ-हिययाओ अन्नह सव्वं वियप्पेह ॥ २४५ ॥
अह कुमुइणीए भणियं एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
ता सहि ! तुमंपि एयं चित्तं लिहिउं समब्भससु ॥ २४६ ॥
अप्पेसु पडं एयं पियंवए ! जेण चित्तमब्भसइ ।

---

१ रुष्य = रोषं कुरु । २ रतिः = सुखम् । ३ रतिः = कामपत्नी । ४ मया । ५ प्रतिरूपम् = प्रतिबिम्बम् । ६ विनोदितः = आमोदितः । ७ अमृतभूतः । ८ अलीकभणिन्यः = मिथ्याभाषिण्यः । ९ सढो = शठः; सढं = विषमम् (H. D. VIII. 46) । १० समभ्यस्य = अभ्यासं कुरु ।

तुह भगिणी, अह तीए समप्पिओ कुमुइणीइ पडो ॥ २४७ ॥
संभासिउं ताहिं पियंवया सा तओ मयं उप्पइया नहग्गे ।
सहीहि जुत्ता बहु-केलियाहिं अहंपि पत्ता निय-मंदिरम्मि॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ पियंवया-दंसणोत्तिं नामेण ।
सुरसुंदरी-कहाए एक्कारसमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

एकादशः परिच्छेदः समाप्तः ॥ २७५० ॥

अह तत्थ सुविहियन्ने पसत्थ-वत्थोह-विहिय-उल्लोचे ।
गंतुं निय-वास-गिहे पासुत्ता पवर-सयणीए ॥ १ ॥
भणियाओ य सहीओ वच्चह सव्वाओ नियय-गेहेसु ।
मह कुणकुणाइ सीसं सीयंति य सव्व-अंगाइं ॥ २ ॥
जर-गहियंव सरीरं ता सोविस्सं खणंतरं एगं ।
तत्ता य कुमुइणीए भणियं एवं करेसुत्ति ॥ ३ ॥
ईसिं हसिऊण तओ वज्जरियं सिरिमईए किं भगिणि ! ।
सहसा जायमसत्थं तुह देहं, कारणं भणसु ? ॥ ४ ॥
भणियं वसंतियाए सिरिमइ ! तं चेव वेज्जयं मुणसि ।
ता चिंतेसु सयं चिय रोगस्स निदाणमेयस्स ॥ ५ ॥
अह सिरिमईइ मज्झं संधाणाइं निएवि सासूयं ।
भणियं न किंपि ताव य लक्खिज्जइ बंझ-वित्तीए ॥ ६ ॥

आविय ।

दुविहा संखेवेणं सारीराऽऽगंतुया य रोगत्ति ।
अह वाय-पित्त-सिंभुब्भवा य, इह आदिमा नेया ॥ ७ ॥
ताणं मक्खेण-लंघण-निवाय-सेवाइया चिगिच्छाओ ।
वेज्जय-सत्थुद्दिट्ठा पुरिसं कालं च नाऊण ॥ ८ ॥

---

१ A °णीए । २ केलिः = क्रीडा । ३ प्रशस्तवस्त्रौघविहितवितानेः उल्लोचो = वितानम् (H. D. I. 98) । ४ पीड्यते । ५ अस्वस्थम् । ६ वैद्यकम् । ७ मुणसि = जानासि (H. P. IV. 7) । ८ संधानादि=संधिप्रभृति, आदिना नाड्यादिकम् । ९ दृष्ट्वा (H. P. IV. 181) । १० बाह्यवृत्त्या । ११ वातपित्तश्लेष्मोद्भवाः । १२ प्रक्षणम्=अभ्यङ्गः, लङ्घनं, निवाओ=स्वेदः (H. D. IV. 34) । १३ चिकित्साः ।

भूय-गह-चक्खु-सागिणि-दोसा आगंतुया मुणेयव्वा ।
बलि-होम-मंत-तंताइया हु विविहा चिगिच्छा सिं[1] ॥ ९ ॥
सारीरिय-रोगाणं न लक्खणं किंचि दीसइ इमीए ।
ता नूणं आगंतुय-दोसो तक्किज्जई नन्नो ॥ १० ॥
उत्तारिज्जइ लोणं[2] हक्कारिज्जंतु[3] विविह-गारुडिया ।
सरिसेव-घाओ दिज्जउ बंज्झउ तह रक्ख-पोट्टलिया[4] ॥ ११ ॥
अह ललियाए भणियं ता किं सिग्घं न कीरए एयं ।
वाही उविक्खिओ[5] जं न होइ इह सुंदरो भद्दे ! ॥ १२ ॥
तो सिरिमईए भणियं लक्खेमो अम्हि केवलं वाहिं ।
न उणो पउणीकाउं सत्ता अह माहवी भणइ ॥ १३ ॥
लक्खइ जो किर वाहिं पउणंपि हु सो करिस्सए[6] पत्तं ।
जेणिह दिट्ठा चोरा पहरयमवि देइ सो नूणं ॥ १४ ॥
निहुयं हसिऊण तओ सव्वाहिवि सहरिसं समुल्लविय ।
सिरिमइ ! इण्हि न छुट्टसि अम्ह सहिं जणसु पउणंति[7] ॥ १५ ॥
अन्नं, स तुज्झ जणओ सुपसिद्धो मंत[8]-जाणओ सुयणु ! ।
ता वाहिऊण मंतं पउणं सुरसुंदरिं कुणसु ॥ १६ ॥
अह सिरिमईइ भणियं जइ मह जणओ वियाणई मंते ।
ता किं मह, जइ मिट्ठं खीरं ता किं नु छाणस्स[9] ? ॥ १७ ॥
किंपुण भणामि इक्कं[10] जइ मह एसा न रूसए सहिया ।
एस अउव्वो[11] वाही न फिट्टए[12] मंतमत्तेण ॥ १८ ॥
अह कुमुइणीए भणियं किं पुण कोवस्स कारणं एत्थ ? ।
साहेसु निव्विसंका विगमो वाहीए जइ होइ ॥ १९ ॥
तो सिरिमईए भणियं जो सो चित्तम्मि विलिहिओ दिट्ठो ।
सो जइ नवरं वेज्जो[13] वाहिं अवणिज्ज[14] एईए ॥ २० ॥
अह चित्त-पडं सहसा पसारियं पूइऊण तो भणइ ।
कुमुइणिया ! जइ एवं, ता एयं हंदि ! विन्नवह[15] ॥ २१ ॥
ईसिं हसिऊण तओ सव्वाहिवि सहरिसं समुल्लविय ।

---

१ एषाम् । २ लोणं = लवणम् । ३ आकार्यन्ताम् । ४ सर्षपघातः । ५ वध्यताम् । ६ पोट्टलं = वस्त्रनिबद्धं द्रव्यम् (H. D. II. 34) । ७ उपेक्षितः । ८ A °एवस्सं । ९ प्रहारम् । १० प्रगुणम् = नीरोगमिति यावत् । ११ B °ततंतिओ । १२ छाणं = गोमयादि (H. D. III. 34) । १३ A एक्कं । १४ अपूर्वः । १५ फिट्टए = भ्रश्यते (H. P. IV. 177) । १६ B विज्जो; वैद्यः । १७ अपनयेत् । १८ विज्ञपयत ।

एवंति, पंजलि-उडा भणिउं एयं समाढत्ता ॥ २२ ॥
दक्खिन्न-निहि ! महा-यस ! चित्त-ट्ठिय ! सुणसु अम्ह विण्णत्तिं ।
तुह दंसणाओ एसा अम्ह सही आउरा जाया ॥ २३ ॥
ता तह करेसु सुंदर ! जह एसा होइ विगय-वाहीया ।
गुरु-मयणामय-संपीडियाण महिलाण तं विज्जो ॥ २४ ॥
हुंकारं मोत्तूणं ताहिं सकोवं मए इमं भणियं ।
माए ! गह-गहिया इव किमसंबद्धं समुल्लवह ? ॥ २५ ॥
किं वावि अचित्तेणं विन्नविएणं गुणो इमेणं तु ।
चित्त-गओ नहि कत्थवि कोवि हु उप्पायए वाहिं ॥ २६ ॥
अह सिरिमईए भणियं तुह चित्त-गओ इमो हु जेणेव ।
तेणेव य अचित्ता विहिया सुरसुंदरि ! तुमंति ॥ २७ ॥
दीहं नीससिऊणं ताहे सणियं मए समुल्लवियं ।
जइ एयंपि वियाणसि ता किं न संपाडसि झत्ति ? ॥ २८ ॥
इय भणिऊण अहो-मुह-वयणा विलिहामि जाव महि-वट्टं ।
ताव य सहत्थ-तालं हासिउं तीए समुल्लविउं ॥ २९ ॥
सब्भाव-साहगेणं इमेण वयणेण रंजिया सुयणु ! ।
ता तह करेमि संपइ जह सव्वं सोहणं होइ ॥ ३० ॥
इय भणिउं चित्त-पडं गहिउं पासम्मि सा गया झत्ति ।
मह जणणीए तत्तो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ ३१ ॥
चित्त-पड-विलिहिओ सो अणंग-रूवो पयंसिओ तरुणो ।
तीएवि गंतुं रन्नो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ ३२ ॥
अह ताओ तं चित्तं पलोइउं हरिसिओ इमं भणइ ।
सोहण-ठाणे रागो संजाओ मज्झ धूयाए ॥ ३३ ॥
अहवा न राय-हंसं मोत्तुं अन्नत्थ रमइ वर-हंसी ।
तस्सेव वरिस्सामो साहिय-विज्जस्स निय-धूयं ॥ ३४ ॥
तह भाणुवेग-खयरो अम्ह समीवम्मि एइ अणवरयं ।
तेणेव वरिस्सामो निय-धूयं अमरकेउस्स ॥ ३५ ॥
इय नर-वइणा भणिए पहसिय-वयणाए मज्झ जणणीए ।
भणिया सिरिमई गंतुं साहिज्जउ मज्झ धूयाए ॥ ३६ ॥

---

१ विज्ञप्तिम् । २ आतुरा = रोगिणी । ३ आमयः = रोगः । ४ ग्रहगृहीता = भूताद्यावेशपीडिता । ५ अचित्तः = अचेतनः । ६ विज्ञप्तेन । ७ अन्तर्भूतणिजर्थ-त्वाद् वारयिष्यामः = परिणाययिष्यामः । ८ अनवरतम् = निरन्तरम् ।

मा सुरसुंदरि ! इण्हिं [1]उव्वेवं कुणसु नियय-चित्तम्मि ।
सिद्धं [2]समीहियं तुह इय भणिया सिरिमई ताहे ॥ ३७ ॥
मज्झ समीवे पत्ता सिट्ठो सव्वोवि पुव्व-वुत्तंतो ।
अहयंपि हरिसिय-मणा [3]मणयं जाया समासत्था ॥ ३८ ॥
चिंतेमि कइय होही तं दियहं जत्थ सो मए सक्खा ।
दट्ठव्वो नयणुच्छव-भूओ मण-वल्लहो लोओ ? ॥ ३९ ॥
तस्संगम-आसाए साहारंतीए माणसं निययं ।
तं चेव चित्त-कम्मं आलिहमाणा य अणुदियहं ॥ ४० ॥
सुसिणिद्ध-सहि-जणेणं तप्पावण-सूयगेहिं वयणेहिं ।
जाव य कइवि दिणाइं ठिया अहं संठविज्जंता [4]॥ ४१ ॥
तावन्नम्मि दिणम्मी परिहिय-[5]वरणाओ चमरिया-हत्था ।
कय-गोरोयण-तिलया [6]नाहिय-सत्थेसु निम्मोया ॥ ४२ ॥
परिवाईया उ एगा [7]आसी-वायं करेत्तु अम्हाणं ।
पुरओ उवविसिऊणं एवं भणिउं समाढत्ता ॥ ४३ ॥[8]
जह-रुइयं उवभुज्जइ इट्ठं रामिज्जए इमं सारं ।
जम्हा न किंचि विज्जइ अन्नं इह-लोग-[9]वइरित्तं ॥ ४४ ॥
सिर-तुंड-मुंडणाइं पर-लोगत्थं कुणंतु जे केवि ।
ते वरया वर-धुत्तेहि वंचिया विसय-सोक्खाणं ॥ ४५ ॥
जम्हा जीव-[10]पयत्थो विज्जइ अन्नो न देह-वइरित्तो ।
पच्चक्ख-पमाणेणं [11]अग्गहणा खर-विसा[12]णंव ॥ ४६ ॥
पच्चक्खं मोत्तूणं न य अन्नं अत्थि इह पमाणं तु ।
[13]संतेवि पमाणत्ते न सिज्झइ तेण जीवोत्ति ॥ ४७ ॥
पच्चक्ख-पुव्वगं जं अणुमाणं इह, न तेण तग्गहणं ।
न य विज्जइ तग्गहणे लिंगंपि अणिंदिये[14]त्तणओ ॥ ४८ ॥
लोय-पवंचण-हेउं धुत्तेहिं कयाणि विविह-सत्थाणि ।
न पमाणं विबुहाणं कह तेहिं भविज्ज तस्सिद्धी ? ॥ ४९ ॥
ता पंच-भूय-समुदय-रूवो जीवो न तेसिं विगमम्मि ।

---

१ SEE NOTE P. 59 । २ समीहितम् = इष्टम् । ३ मनाक् (N. P. 54) । ४ A °ज्जंती । ५ B वलणा । ६ नास्तिकशास्त्रेषु । ७ निष्णाता । ८ परिव्राजिका = तापसी । ९ आशीर्वादम् । १० B युग्मम् । ११ व्यतिरिक्तम् = भिन्नम् = अधिकमिति यावत् । १२ पदार्थः = वस्तु । १३ अग्रहणात् = अनुपलम्भात् । १४ विषाणं = शृङ्गम् । १५ सत्यपि प्रमाणत्वे । १६ अनिन्द्रियत्वतः = इन्द्रियाप्रत्यक्षत्वादित्यर्थः ।

तस्साभावम्मि कुओ पर-लोगो जेण य तदत्थं ॥ ५० ॥
कीरइ अइदुद्धरयं बंभ-व्वय-सील-पालणाईयं ।
मूढेहिं सयं नट्ठेहिं तह परं नासयंतेहिं ॥ ५१ ॥[1]
गम्मागम्म-विभागं मोत्तुं विसयाण सेवणं कुणह ।
भक्खह सरसं मंसं पियह सुरं[2] विगय-आसंका ॥ ५२ ॥
इय तीए बुद्धिलाए वयणं सोऊण कुगइ-संजणगं ।
भणियं मए अहम्मे[3]! मा मा एवं समुल्लवसु ॥ ५३ ॥
विबुह-जण-निंदणिज्जं अवियारिय-सुंदरं[4] अजुत्तीयं[5] ।
को व सकन्नो एयं तुह भणियं सद्दहेज्जावि[6] ? ॥ ५४ ॥
जं भणसि नत्थि जीवो अन्नो देहाओ, अणुवलंभाओ ।
तमसंगयमच्चत्थं, जम्हा जीवस्स अग्गहणं ॥ ५५ ॥
किं तुह पच्चक्खेणं उयाहु[7] नीसेस-पुरिस-विसएणं ? ।
न य ताव पढम-पक्खो विस्सभाव[8]-प्पसंगाओ ॥ ५६ ॥
जं जं तुमं न पिच्छसि तं तं जइ नत्थि ता फुडं मुद्धे ! ।
देसंतर-कालंतर-भावाणमभावया पत्ता ॥ ५७ ॥
अह सयल-देस-कालुब्भवा नरा नेय तं[9] पलोइंति ।
एयं[10] च कह णु नज्जइ दुरहिगया अन्न[11]-चित्ता जं ? ॥ ५८ ॥

किञ्च ।

जो चिय इमं विगप्पइ तुह देहे हंदि ! नत्थि जीवोत्ति ।
सोवि य जीवो पर-लोग-गामिओ नाण-लिंगोत्ति ॥ ५९ ॥
पच्चक्खमेव एगं जं च पमाणं, न जुत्तमेयंपि ।
पच्चक्ख-परोक्खाइं दुन्नेव जओ पमाणाइं ॥ ६० ॥
लोय-पयारण-हेउं इच्चाइं जमुत्तमहेलमेयंपि[12] ।
राग-दोस-विमुक्का सव्वन्नू सव्व-लोग-हिया ॥ ६१ ॥
तेहि पणीयं[13] सत्थं तेसिं आणाइ जं च अन्नेहिं ।
कह तं धुत्त-पणीयत्तणेण होज्जापमाणंति ? ॥ ६२ ॥
तम्मि[14] य भणिओ जीवो अन्न-भवो तस्स होइ पर-लोगो ,
ता पंच-भूय-समुदय-रूवो जीवो कहं मुद्धे ! ? ॥ ६३ ॥

---

१ B युग्मम् । २ सुराम् । ३ हे अधर्मे ! । ४ अविचारितं यावत्, तावदेव सुन्दरमिति तात्पर्यम् । ५ अयुक्तिकम् । ६ श्रद्धीत । ७ उताहो=अथवा । ८ विश्वम्=सर्वम् । ९ तम्=आत्मानम् । १० एतत्=अन्यपुरुषप्रत्यक्षाभावः । ११ अन्यचित्तानि, प्राकृतत्वात् पुंस्त्वम् । १२ अहलं=अफलम् । १३ प्रणीतं=रचितम् । १४ तस्मिन्=सर्वज्ञप्रणीतशास्त्रे ।

सिद्धम्मि य पर-लोगे बंभ-व्वय-पालणाइं सव्वंपि ।
तब्भणियं ता जुत्तं काउं सव्वं हियत्थीणं ॥ ६४ ॥
गम्मागम्म-विभागं इच्चाइ जमुत्तमहलमेयंपि ।
जिण-वयण-निसिद्धत्ता पर-लोए दुक्ख-हेउत्ता ॥ ६५ ॥
एमाइ-विविह-जुत्तीहिं सा कया तक्खणं निरुत्तरिया ।
जाया विलक्ख-वयणा असमत्था उत्तरं दाउं ॥ ६६ ॥
अह पास-वत्तिणीहिं अवहसिया सहीहिं सोलुंठं ।
टक्कर-टुंबय-मुह-मक्कडाहिं बाढं अभिद्दविया[2] ॥ ६७ ॥
अम्ह सहीए सद्धिं[3] अज्जवि वायं करेसि दुस्सीले ! ।
ता वच्चसु स-ट्ठाणं दिट्ठं पंडिच्चयं[4] तुज्झ ॥ ६८ ॥
इय हसिया सा रुट्ठा फुरंत-अहरा विणिग्गया तत्तो ।
अहमवि सहि-जण-जुत्ता सुहेण जा तत्थ अच्छेमि ॥ ६९ ॥
ता अन्न-दिणे राया समागओ मज्झ माउ-गेहम्मि ।
भणिओ अंबाए किं दीसह चिंताउरा तुब्भे ? ॥ ७० ॥[5]
ताएण तओ भणियं सम्मं हि वियाणियं तुमे देवि ! ।
निसुणेसु कहिज्जंतं गुरु-चिंता-कारणं जमिह ॥ ७१ ॥
सुरसुंदरीए बुद्धिल-नामा परिवाइया जिया वाए ।
जा पुव्वं किल तीए पउट्ठ-चित्ताए आलिहियं ॥ ७२ ॥
सुरसुंदरीइ रूवं चित्त-पडे ताहि तं गहेऊणं ।
उज्जेणीए पत्ता सत्तुंजय-नर-वइ-समीवे ॥ ७३ ॥[6]
तं दंसिय नर-वइणो वज्जरिय तीए दुट्ठ-हिययाए ।
नर-वर ! अम्हे पुहइं हिंडामो तुम्ह कज्जेण ॥ ७४ ॥
जं रयणं पुहईए पिच्छामो तं च तुम्ह साहेमो ।
कन्ना-रयणं एयं कुसग्ग-नयरे मए दिट्ठं ॥ ७५ ॥
नरवाहणस्स रन्ना धूया सुरसुंदरी इमा कन्ना ।
को तीए निरवसेसं लिहिउं सक्किज्ज तणु-रूवं ? ॥ ७६ ॥

अविय ।

सव्वं चिय सो थेरो जेणेसा निम्मिया पयावइणा[7] ।
कहमन्नहा न विहिया सुह-खाणी अत्तणो भज्जा ? ॥ ७७ ॥
एयं विणिम्मिउं लंडह-रूव-तारुण्ण-चारु-सोहग्गं[8] ।

---

१ A सोलुटं । २ अभिद्रुता=संपीडिता । ३ सद्धिं = सार्धम् । ४ पंडिच्चयं = पाण्डित्यम् । ५ B युग्मम् । ६ B युग्मम् । ७ प्रजापतिः = विधाता । ८ लडहं = रम्यम् (H. D. VII 17) ।

नूणं अइबहु-माणो विरिंचिणो[1] आसि अत्ताणे[2] ॥ ७८ ॥
धणुहायड्ढण-खिन्नं मयणं नाऊण हियय-भेय-करा।
मन्ने विहिणा विहिया एसा नणु हत्थ-भल्लिव्व ॥ ७९ ॥
अन्नं च जो इमीए पाणिग्गहणं करिस्सई पुरिसो।
सो भरहद्ध-नरीसो होही पुरिसो न संदेहो ॥ ८० ॥
इय अइसय-नाणीहिं आइट्ठं ताइ जम्म-समयम्मि।
ता नर-वर! तुह जोग्गा सा कन्ना न उण अन्नस्स ॥ ८१ ॥
अह बहु-दविणं दाउं पहट्ठ-वयणेण तेण सा रन्ना।
भणिया भयवइ[3]! सिट्ठा जं कन्ना सोहणं विहियं ॥ ८२ ॥
एयं च मज्झ सुंदरि! सिट्ठं सव्वंपि चार-पुरिसेहिं।
अह तेण मज्झ पासे पट्ठविओ रयणचूडोत्ति ॥ ८३ ॥
नामेण नियय-मंती तेण य आगम्म मग्गिओ अहयं।
सत्तुंजय-नर-वइणो दिज्जउ सुरसुंदरी कन्ना ॥ ८४ ॥[4]
भणिओ य मए एसो नेमित्तिय-सुमइ-वयणओ भद्द!।
होही खयरस्स पिया तस्सेव य तेण दायव्वा ॥ ८५ ॥
अन्नं, सो तुह सामी थेरो[5] ता किंथ तस्स कन्नाए?।
तत्तो य तेण भणियं मा एवं भणसु नर-नाह! ॥ ८६ ॥
गुरु-आयरेण अहयं पट्ठविओ तेण देसु निय-धूयं।
एईए अदाणेणं पिच्छामि न सुंदरं तुम्ह ॥ ८७ ॥
तत्तो य मए गाढं कुद्धेणं एरिसं समुल्लवियं।
ताव य न देमि धूयं जं रुच्चइ तं कुणेज्जासु ॥ ८८ ॥
ता गच्छसु निय-पहुणो साहिज्ज जहट्ठियं इमं वयणं।
गिहमागयस्स को पुण तुह दंडो कीरउ इण्हिं? ॥ ८९ ॥
अह तेण तत्थ गंतुं कहिए सो निय-बलेण गारविओ।
उज्जेणीओ चलिओ अम्हाणं उवरि जत्ताए[6] ॥ ९० ॥

अविय।

बहु-भड-नरिंद-संदण-पक्कल-पाइक्क-चक्क-परियरिओ।
खर-खुर-खय-खोणी[7]-यल-असंख-तोक्खार[8]-लक्ख-जुओ ॥ ९१ ॥
दप्पिय-पयंड-पर-हत्थि-सत्थ-वित्तासणिक्क-रसिएहिं।
गुरु-गिरि-गरुयागारेहिं संगओ बहु-गइंदेहिं ॥ ९२ ॥

---

१ विरिञ्चिः = विधाता। २ आत्मनि। ३ भगवति!। ४ B युग्मम्। ५ स्थविरः = वृद्धः। ६ गौरवितः। ७ यात्रायै = रणयात्रायै इत्यर्थः। ८ SEE NOTE P. 186। ९ खोणी = क्षोणी = पृथिवी। १० तोक्खारो = वाजी।

सो सत्तुंजय-राया गुरु-रोसो भूरि-सिन्न-संजुत्तो ।
चार-पुरिसेहिं सिट्ठं संपत्तो अम्ह देसेत्ति ॥ ९३ ॥[1]
ता देवि ! निमित्तेणं इमेण चिंताउरो अहं जाओ ।
अंबाए तओ भणियं पिययम ! किं एत्थ चिंताए ? ॥ ९४ ॥
सुरसुंदरित्ति भणिउं घूया कणगावलीए मयलेहा ।
दिज्जउ कय-संमाणो स-ट्ठाणं जेण सो जाइ ॥ ९५ ॥
इहरा पभूय-सेन्नो अप्प-बलाणं स अम्ह देसस्स ।
काही गरुयमुवद्दवमिय भणिए राइणा भणियं ॥ ९६ ॥
मंतीहिवि देवि ! इमं विमंतियं आसि नवरि मंतस्स ।
मइसागरस्स एसो न सुंदरो भाविओ मंतो ॥ ९७ ॥
जं तेण इमं भणियं आगच्छउ ताव सो कुसग्गम्मि ।
इह आगयस्स जम्हा मरणं से सुमइणा सिट्ठं ॥ ९८ ॥
अन्नं च तस्स रन्नो निग्गमणे आसि मंगुला सउणा ।
अजयावहा य सव्वे सणिच्छराई गहा धणियं ॥ ९९ ॥
इह आगयम्मि तम्मी विजओ अम्हं पराजओ तस्स ।
ता देव ! निव्विसंका अच्छह किं अन्न-मंतेण ? ॥ १०० ॥
रोहग[3]-संजुत्ती उण कीरउ गामावि तस्स जे मग्गे ।
ते उव्वसंतु[4] खिप्पं तिण-घासाई य उज्झंतु ॥ १०१ ॥
ढेक्किज्जउ[5] कूवाई कुजलाइं सरोवराइं कीरंतु ।
पसर-निवारण-हेउं सस्साहणं[6] तत्थ वयउत्ति ॥ १०२ ॥
इय देवि ! मंति-वयणं कारिय सव्वंपि आगओ एत्थ ।
पबलत्तणओ सत्तुस्स तहवि चिंताउरो जाओ ॥ १०३ ॥
अह हंसिणि ! जा कइवि हु सुहेण वच्चंति तत्थ दिवसाइं ।
ता अन्न-दिणे नयरं पवेढियं सत्तु-सिन्नाए[7] ॥ १०४ ॥

तओ ।

पिहिआइं गोउराइं जलेण परिपूरियाओ परिहाओ ।
संनद्ध-बद्ध-कवया पइकविसीसं ठिया जोहा[9] ॥ १०५ ॥
संवारिम-जंताइं पउणीकीरंति, विविह-सत्थाइं ।
तिक्खालिज्जंति[10] तहा कीरइ सुहडाण[11] सम्माणो ॥ १०६ ॥

---

१ B तिसृभिः कुलकम् । २ मंगुलो = अनिष्टः (H. D. VI. 145) । ३ रोधकसंयुक्तिः = प्रतिरोधसामग्री । ४ उद्वसन्तु = निर्वासान् कुर्वन्तु । ५ छाद्यताम् (H. P. IV. 21) । ६ ससाधनं = सकटकम् । ७ A सेन्ना° । ८ प्रतिकपिशीर्षम् । ९ जोहा = योधाः । १० तीक्ष्णीक्रियन्ते । ११ सुभटः = योधः ।

तओ।

पइदियहं दिज्जंति य उक्काला सत्तु-सिन्नमइगम्म।
निवडंति सुहड-करि-तुरय-नर-वरा उभय-पक्खेवि ॥ १०७ ॥
संसइया सामंता नायरया आउला दढं जाया।
किं-कायव्व-विमूढा जाया तह मंतिणो अम्ह ॥ १०८ ॥
भीया कायर-पुरिसा संगर-करणम्मि उद्धुरा सुहडा।
साहस-धणो य ताओ संधीरइ सुमइ-वयणेण ॥ १०९ ॥
एवं हंसिणि ! जाए समंतओ आउलम्मि नयरम्मि।
अह अन्न-दिणे अहयं पासुत्ता हम्मियं-तलम्मि ॥ ११० ॥
रयणीए केणावि हु हीरंतं अप्पयं पुलोइत्ता।
पडिबुद्धा भय-भीया विलविउमेवं समाढत्ता ॥ १११ ॥
हा अम्मि ! ताय ! कोवि हु देवो वा नहयरो व मं हरइ।
धावह धावह सुहडा ! इमाओ मेल्लावहं ममंति ॥ ११२ ॥
एमाइं विलवमाणा भणिया हं तेण सुयणु ! मा भाहि।
नो तुज्झ किंचि विरूवं करेमि पाण-प्पिया तं सि ॥ ११३ ॥
तुह-रूव-दंसणुप्पन्न-गरुय-अणुराय-परवसेण मए।
हरिया सि कीस सुंदरि ! भय-भीया एवमुल्लवसि ? ॥ ११४ ॥
वेयड्ढ-नग-निवासी खयरो हं सुयणु ! मयरकेउत्ति।
भुंजिहिसि मए सद्धिं भोए किं रुयसि उव्विग्गा ? ॥ ११५ ॥
एयं च तस्स वयणं सोऊणं हरिसिया अहं चित्ते।
किं नाम मज्झ दइओ एसो सो मयरकेउत्ति ? ॥ ११६ ॥
भाया पियंवयाए जस्स तया चित्त-विलेहियं रूवं।
दट्ठूण मयण-वसगा जाया उम्मत्तिया अहवा ॥ ११७ ॥
सो अज्जवि विज्जाओ साहइ ता आगमो कह णु तस्स ?।
कह मह इत्तिय-पुन्ना जं सो दीसिज्ज पच्चक्खं ? ॥ ११८ ॥
एमाइं चिंतयंती नीया हं तेण कत्थवि पएसे।
ओइन्ना भूमीए मुक्का हं कयलि-गहणम्मि ॥ ११९ ॥
एत्थंतरम्मि रयणी खयं गया साहिउंव परमत्थं।
सम्मं नियच्छ वच्छे ! न होइ सो वल्लहो एस ॥ १२० ॥
जाए पभाय-समए दिट्ठो सो सामलेण देहेण।

---

१ संशयिताः = शङ्कापन्नः । २ संगरं = युद्धम् । ३ उद्धुराः = उद्भटाः । ४ हर्म्यतले = प्रासादतले । ५ हियमाणाम् । ६ मेल्लावह = मोचयत (H. P. IV. 91) ७ बिभेहि । ८ भोए = भोगान् । ९ पश्य (H. P. IV. 181) ।

तत्तो गुरु-सोगाए विचिंतियं हा ! न सो एसो ॥ १२१ ॥
सो तत्त[1]-कंचण-निभो रूवेण अणंग-रूव-सारिच्छो ।
चित्त-गएण इमस्स ओ सारिच्छं नत्थि थेवंपि ॥ १२२ ॥
ता किं करेमि इण्हिं सरण-विहूणा परव्वसा अहयं ।
इय चिंतंतीए तया भएण कंपो समुप्पन्नो ॥ १२३ ॥
अह सो दट्ठूण ममं अंसु-जलासार-सित्त-गंड-थलं ।
भय-भीयं कंपंतिं एवं भणिउं समाढत्तो ॥ १२४ ॥
किं सुयणु ! तुमं बीहसि भूय[3]-पिसाउत्ति-संकिरी मज्झ ।
निसुणसु जो हं जेण व हरिया कज्जेण य मयच्छि ! ॥ १२५ ॥
वेयड्ढे वर-नयरं गंगावत्तंति अत्थि सुपसिद्धं ।
तत्थ य राया सिरि-गंधवाहणो आसि विक्खाओ ॥ १२६ ॥
मयणावली-देवीए तणओ नहवाहणोत्ति से आसि ।
बीओ य मयरकेऊ तइओ पुण मेहनाउत्ति ॥ १२७ ॥
नहवाहणोवि साहिय-विज्जो अह जोव्वणं तु संपत्तो ।
वरिया य तन्निमित्तं वर-कन्ना कंणगमालत्ति ॥ १२८ ॥
सा उण विवाह-समए विज्जाहर-चित्तवेग-नामेण ।
अवहरिउं परिणीया रुट्ठो एसो तओ तस्स ॥ १२९ ॥
अणुमग्गं गंतूणं बद्धो सो नागिणीए विज्जाए ।
गहिऊण कणगमालं समागओ नियय-नयरम्मि ॥ १३० ॥
तत्तो विज्जा-च्छेओ जाओ नहवाहणस्स जेणेसो ।
महिला-समेय-विज्जाहरस्स जाओऽवगारित्ति[4] ॥ १३१ ॥
चिर-परिचिय-देवेणं दिन्नाओ चित्तवेग-खयरस्स ।
विज्जाओ तेण जाओ विज्जाहर-चक्कवट्टी से ॥ १३२ ॥
सयमेव नहयरिंदा सव्वेवि हु पेणइमुवगया तस्स[5] ।
इय मुणिउं मह जणओ संविग्गो भणिउमाढत्तो ॥ १३३ ॥
पिच्छह भो ! मणुयाणं मणोरहा अन्नहा विसट्ठंति ।
विहिणो वसेण नवरं अन्नह कज्जाण परिणामो ॥ १३४ ॥
किर निय-तणयं काउं विज्जाहर-चक्कवट्टिणं, कैरिही ।
कंय-किच्चो पव्वज्जं केवलि-जणयस्स पासम्मि ॥ १३५ ॥
तं पुण अन्नह जायं ता किं कज्ज इमेण रज्जेणं ।

---

१ तत्त = तप्तम् । २ सादृश्यम् । ३ भूतः । पिशाचो वेति शङ्कित्वेत्यर्थः । ४ अपकारी A °ओ विगा° । ५ प्रणतिमुपगताः = प्रणताः । ६ ज्ञात्वा (M. P. 52) । ७ B काहं । ८ कृतकृत्यः = कृतार्थः ।

नरयाइ-निमित्तेणं, सेवामो ताय-पय-जुयलं ॥ १३६ ॥

जओ ।

संसारो हु असारो घोरा अइदारुणा य नरयम्मि ।
दुसहाओ वियणाओ चित्तो कम्माण परिणामो ॥ १३७ ॥
चवलो इंदिय-गामो राग-दोसा य दुज्जया लोए ।
अणवट्ठियं च चित्तं किंपाग-फलोवमा विसया ॥ १३८ ॥
अइदुसहो पिय-विरहो वम्मह-ललियं विवाय-कडुयंति ।
नरय-पुर-वत्तिणीओ सेविज्जंताओ जुवईओ ॥ १३९ ॥
कुस-सूइ-विसम-संठिय-पवणाहय-सलिल-चंचलं जीयं ।
सामन्नं सव्वेसिं मरणं सत्ताण संसारे ॥ १४० ॥
वंचण-परा य जीवा दुट्ठ-कसाएहिं ताविओ लोओ ।
असुह-फलो घर-वासो मणुयत्तं तह य नो सुलहं ॥ १४१ ॥
दुलहा धम्मम्मि मई बहु-विग्घ-समाउलं अहोरत्तं ।
पयईए चला लच्छी पेम्मं सुविणोवमं लोए ॥ १४२ ॥
आरिय-खेत्ताईया अइदुलहा संपया य जिय-लोए ।
अइदारुणमन्नाणं जीवा मिच्छत्त-वामूढा ॥ १४३ ॥
परिहायंता भावा धम्मं अइनिंदिओ पमाउत्ति ।
खिज्जइ तणु-सामत्थं आउयमवि थोवयं होइ ॥ १४४ ॥

किं बहुणा ? ।

नारय-तिरिय-नरा-ऽमर-गईसु गुरु-दुसह-दुक्ख-तवियाण ।
मोत्तूणं जिण-धम्मं जियाण सरणं जओ नन्नं ॥ १४५ ॥
तम्हा ताय-समीवं गंतुं सहलीकरेमि मणुयत्तं ।
नहवाहणेण भणियं अहमवि तायमणुगमिस्सं ॥ १४६ ॥

जओ ।

सामित्तं काऊणं आणा-निद्देस-कारगस्सावि ।
कह सेवं काहामो संपइ भिच्चस्स नियगस्स ? ॥ १४७ ॥
भणियं ताएण तओ कायव्वमिमं विवेय जुत्ताणं ।
तत्तो निय-सुय-सहिओ तक्कालुचियं करेऊण ॥ १४८ ॥
सुरवाहण-केवलिणो मूले काऊण निम्मल-चरित्तं ।
निट्ठविय-अट्ठ-कम्मो अंतगडो केवली जाओ ॥ १४९ ॥[12]

---

१ A °हा भवावि° । २ ग्रामः = समुदायः । ३ विपाकः = परिणामः । ४ वर्तिनी = मार्गः । ५ सेव्यमानाः । ६ आरियखेत्तं = आर्यक्षेत्रम् । ७ परिहीयमानाः । ८ B जइ । ९ अनुगमिष्यामि = अनुकरिष्यामि । १० निष्ठापितं = निर्णीतम् । ११ अन्तकृत् । १२ B युग्मम् ।

अह चित्तवेग-खयराहिवेण तत्थेव नियय-नयरम्मि ।
दाउं स-देस-खंडं अहिसित्तो खयर-राया हं ॥ १५० ॥
एवं च ठिए कारण-वसेण केणइ पभाय-समयम्मि ।
निय-नयरा एगागी चलिओ हं रयण-दीवम्मि ॥ १५१ ॥
नह-पट्ठिएण[1] दिट्ठा सुंदरि ! हम्मिय-तलम्मि पासुत्ता ।
[2]सि तओ अवहरिया मेत्तल-सर-सल्लिएण[2] मए ॥ १५२ ॥
[3]मा रोवसु सुंदरि ! पाणाणवि सामिणी तुमं मज्झ ।
भुंजिहिसि मए सद्धिं भोए वेयड्ढ-सेलम्मि ॥ १५३ ॥
तव्वयणं सोउणं वज्जेणव ताडिया सुदुक्खत्ता ।
इय चिंतिउं पयत्ता हा[3]हा ! मह पाव-पसरस्स ॥ १५४ ॥
मज्झ कएणं ताओ पारद्धो[4] गरुय-सत्तुणा ताव ।
अहमवि इमेण हरिया अन्नत्थ निबद्ध-रागावि ॥ १५५ ॥
धी ! धी ! मह जीएणं न ताय-आसासणं न पिय-लाभो ।
सत्तुंजय-दिन्नाए होज्ज सुही ताव ताओवि ॥ १५६ ॥
मण-वल्लहस्स तस्स उ लाभेण हविज्ज अहव सुहिया हं ।
मह पाव-परिणईए एत्तो एक्कंपि नो जायं ॥ १५७ ॥
एवं विचिंतयंती भणिया हं तेण ताव एत्थेव ।
चिट्ठउ तुमं जाव अहं आसन्ने वंसि-गहणम्मि ॥ १५८ ॥
गंतूणं विज्जाए पन्नत्तीए लहुं पयच्छामि ।
जाव-सहस्समेत्तं पारंभिय-पुव्व-सेवाए ॥ १५९ ॥[5]

इय भणिऊण गओ सो अहमवि गुरु-सोय-ताविया तत्थ ।
किं-कायव्वय-मूढा सरण-विहूणा भयुप्पित्था[6] ॥ १६० ॥
हरिणिव्व जूह-भट्ठा सतरल-तारं दिसाओ पुलयंती ।
अंसु-जल-पुन्न-नयणा रुयमाणी जाव चिट्ठामि ॥ १६१ ॥
ताव य तत्थासन्नं पिच्छामि विसाल-साल-सोहिल्लं ।
पवणाकंपिय-फल-भर-विणमिय-गुंजोह-संकिन्नं ॥ १६२ ॥
मणहारि-फलं पसरंत-परिमलं बहल-पत्तल-च्छायं ।
तप्फल-भक्खण-निवडंत-जंतु-संताण[7]-कय-सद्दं ॥ १६३ ॥

---

१ पट्ठिओ = प्रस्थितः । २ मेत्तलसरसल्लिएण = कामदेवशरशल्पितेन । ३ धिगस्तु । ४ मम कृत = मदर्थम् । ५ पारद्धो = पीडितः (H. D. VI. 77) । ६ जीवं = जीवितम् । ७ B युग्मम् । ८ उप्पित्था=त्रस्ता, विधुरा वा (H. D. I. 129) । ९ पत्तलं=पत्रम् (N. P. 36) । १० संतानः = समूहः ।

निवडंत-ससंत-तडप्फडंत-मय-विहग-कलिय-भू-वीढं[1]।
तरुयरमुच्चं मेच्चुंव[2] जंतु-संताण-नासयरं ॥ १६४ ॥[3]
तं दट्ठुं विस-रुक्खं विचिंतियं गरुय-दुक्ख-तवियाए।
पिय-सहि ! हंसिणि ! तइया मरणम्मि निबद्ध-चित्ताए ॥ १६५ ॥
किं काहामि अहन्ना[4] रहिया पिय-बंधु-जणणि-जणएहिं।
विहिणा विडंबिया हं जीवंती इय विचिंतेंती ॥ १६६ ॥
गंतुं तस्स समीवे गहिऊण फलं मुहम्मि पक्खित्तं।
मा मह हविज्ज एरिस-विडंबणा अन्न-जम्मेवि ॥ १६७ ॥
इय भणिऊण ससोयं खणंतरं जाव तत्थ अच्छामि।
ताव य गुरु-विस-वियणाए विब्भला[5] महि-यले पडिया ॥१६८॥[6]

तओ।

भमियंव वण-तरूहिं उव्वत्तिययंव सयल-वसुहाए।
संधीहिं विहडियं पिव विसीइयं सव्व-अंगेहिं ॥ १६९ ॥
तत्तो य अकहणीयं पावियंवत्थंतरं[7] तया भद्दे !।
जाणामि नेव किंचिवि तदुत्तरं जं महं जायं ॥ १७० ॥
केवलमुच्छंग-गयं कस्सवि तरुणस्स अमयभूयस्स।
विस-निव्ववण-समत्थं मणि-सलिलं पाययंतस्स ॥ १७१ ॥
खणमेत्तं तेणं चिय मज्झ सरीरं पसिंचमाणस्स।
सयमंगाइं कोमल-करेहिं परिमद्दयंतस्स ॥ १७२ ॥
जल-सित्त-तालवेंटय-हत्थाए विहिय-सिसिर-वायाए।
चिर-दिट्ठं पिय-सहीए पियंवयाए कहिज्जंतं ॥ १७३ ॥
सयलं मह वुत्तंतं चित्त-पडालेयणाइ-पज्जंतं।
हरिस-भर-पुलइयंगं खणंतरं निसुणमाणस्स ॥ १७४ ॥
अप्पाणं पासित्ता पणट्ठ-विस-वेयणा समासत्था।
सुमिणंव मन्नमाणा पडिबुद्धा हंसिए ! तइया ॥ १७५ ॥
उम्मीलिय-नयण-जुया[8] ताव य पेच्छामि मयण-पडिरूवं।
मह-हियय-निग्गयं पिव तरुण-नरं चित्ते[9]-संवाइं ॥ १७६ ॥
तं दट्ठु चिंतियं मे किं मन्ने इंदजालमेयंति ?।
किं वावि अन्न-जम्मो उयाहु किं सुविणयं एयं ? ॥ १७७ ॥

---

१ निपतत्-श्वसत्-परिचलत्-मृत-विहग-कलित-भू-पीठम्; तडप्फडंतं = परिचलत् (N. P. 49)। २ B सत्तुव्व। ३ B पञ्चभिः कुलकम्। ४ अधन्या। ५ विह्वला = व्याकुला। ६ B तिसृभिः कुलकम्। ७ विघटितं=वियुक्तम्। ८ अवस्थान्तरम्। ९ आलोकनम्। १० शृण्वतः (N. P. 31)। ११ B पञ्चभिः कुलकम्। १२ जुवं = युगम्। १३ चित्रसंवादनम्।

किंवा मइ-संमोहो किंवावि हु सच्चमेव एयंति ? ।
अहवा नहि नहि एयं कत्तो मह एत्तिया पुन्ना[1] ? ॥ १७८ ॥
तं सो मण-वल्लहओ दीसिज्ज जणो इमेहिं नयणेहिं ।
तं से उच्छंग-गया इमस्स[2] पुण संभवो कत्थ ? ॥ १७९ ॥
एवं विचिंतयंती पियंवयाए इमं समुल्लविया ।
सुरसुंदरि ! किं अज्जवि उव्वुण्ण[3]-मुहिव्व पुलएसि ? ॥ १८० ॥
एसो हु रयणदीवो भगिणी य पियंवया अहं तुज्झ ।
साहिय-विज्जो एसो महभाया मयरकेउत्ति ॥ १८१ ॥
एवं च तीए भणिए एसोच्चिय सोत्ति हरिसिया चित्ते ।
सज्झस-वेविर-देहा संकिन्न-रसंतरं पत्ता ॥ १८२ ॥
उट्ठेत्तु तदंकाओ[4] पियंवयाए समीवमल्लीणा ।
अद्धच्छि-पेच्छिएहिं पेच्छित्ता तं अपेच्छंतं ॥ १८३ ॥
एत्थंतरम्मि एगो खयरो आगम्म भणइ कय-विणओ ।
जिण-पूयाए वेला समइच्छइ[5] कुमर ! उट्ठेह ॥ १८४ ॥
तव्वयणं सोऊणं पियंवयं ठाविऊण मह पासे ।
कइवय-पुरिस-समेओ जिण-भवणं पाविओ एसो ॥ १८५ ॥
ताव य पियंवयाए पुट्ठा कह सुयणु ! एत्थ तं पत्ता ।
भूमीचर-मणुयाणं सुदुग्गमे रयणदीवम्मि ? ॥ १८६ ॥
कीस व विसमुवभुंजिय अप्पा वसणम्मि पाडिओ भीमे ? ।
तत्तो य मए तीए पुव्वुत्तं साहियं सव्वं ॥ १८७ ॥
अह सावि मए पुट्ठा चित्त-पडं अप्पिऊणमम्हाणं ।
तइया कत्थ गया तं किंवा अणुचिट्ठियं[6] तुमए ? ॥ १८८ ॥
कह वा उवभुत्त-विसा भीम-अरन्नम्मि पाविया अहयं ? ।
कह वा दुट्ठंपि विसं खणेण देहाओ अवणीयं ? ॥ १८९ ॥
भणियं पियंवयाए चित्त-पडं अप्पिऊण तुम्हाण ।
वेगेण अहं पत्ता इमम्मि वर-रयणदीवम्मि ॥ १९० ॥
दिट्ठो य मयरकेऊ कइवय-निय-परियणेण संजुत्तो ।
भाउ-सिणेहेण ठिया कइवय-दिवसाणि अहमेत्थ ॥ १९१ ॥
एत्थागय-ताएणं भणिया हं पुत्ति ! चिट्ठसु इहेव ।
होसु पडिचारिगा[7] इह ताव तुमं मयरकेउस्स ॥ १९२ ॥

---

१ पुण्यानि, प्राकृतत्वेन पुंस्त्वम् । २ अस्यार्थस्येत्यर्थः । ३ उव्वुण्णं = उद्विग्नम् H. P. 53) । ४ तदङ्कात् = तस्य मकरकेतोरुत्सङ्गात् । ५ समइच्छइ = संगच्छते (H. P. IV. 162) । ६ अणुचिट्ठियं=अनुष्ठितम् (H. P. IV. 16) । ७ परिचारिका ।

जं आणवेइ तौउत्ति जंपियं ताहे एत्थ दीवम्मि।
विज्जा-पसाहणुज्जय-भाउ-समीवे ठिया सुयणु!॥ १९३॥
नाउं विज्जा-सिद्धिं बहुविह-खयरेहिं संजुओ ताओ।
अट्ठाहिया-निमित्तं समागओ एत्थ दीवम्मि॥ १९४॥
महया विच्छड्डेणं जिणिंद-महिमं करेत्तु विज्जाओ।
संपूइय जह-विहिणा संमाणिय माणणिज्ज-जणं॥ १९५॥
पूइत्तु पूयणीए दाणं दाऊण खयर-लोयस्स।
वर-नट्ट-गीय-वाइय-कलियं अट्ठाहियं काउं॥ १९६॥
अज्जेव निसा-विरमे संपत्तो रयणसंचयं ताओ।
कायव्व-सेस-किच्चो ठिओ इहं मयरकेऊवि॥ १९७॥[2]
काउं पभाय-किच्चं सरीर-चिंताए निग्गओ अज्ज।
बंसि-कुड्डंगासन्ने दिट्ठं च पहाण-करवालं॥ १९८॥
गहिऊण कोउगेणं जम-जीहा-सच्छहं तयं खग्गं।
तरुण-तमाल-दलाभं फुरंत-धारा-सुदुप्पिच्छं॥ १९९॥
आसन्न-कुडंगीए छेय-परिच्छा-कएण सहसत्ति।
दाउं एग-पहारं छिन्ना सा वंस-जालित्ति॥ २००॥[10]
अह थूल-मुत्तियावलि-परियत्तण-खणिय-वाम-हत्थस्स।
विज्जा-परिजवण-निरुद्ध-नासिया-निमिर्य-नयणस्स॥ २०१॥
तम्मज्झ-देस-परिसंठियस्स विज्जा-पसाहण-रयस्स।
विज्जाहरस्स कस्सवि मणि-कुंडल-भूसिय-कवोलं॥ २०२॥
सहसत्ति उत्तिमंगं निवडंतं पिच्छिऊण मोहि-वड्ढे।
संजाय-सज्झसेणं निरूविय हा! किमेयंति?॥ २०३॥[11]
पुलयंतेण य नायं एसो सो मयरकेउ-नामोत्ति।
सामी गंगावत्तस्स गंधवाहण-नरिंद-सुओ॥ २०४॥
अव्वो! पमाय-वसओ कह वरओ[12] मारिओ निरवराहो?।
धी! धी! अन्नाणस्स उ निरत्थयं पावमायरियं[13]॥ २०५॥
एमाइ चिंतयंतो पुणो पुणो अप्पयं च निंदंतो।
जा वयइ थोव-भूमिं ता फुरियं दाहिणं नयणं॥ २०६॥

---

१ तात इति। २ B तिसृभिः कुलकम्। ३ कुडङ्गः = वनम्। ४ करवालः = खड्गः। ५ सच्छहं = सदृशम् (N. P. 56)। ६ परिच्छा = परीक्षा। ७ B युग्मम्। ८ स्थूलमौक्तिकावली (जापमाला) परिवर्तनव्यापृतवामहस्तस्य। ९ निमिर्यं = न्यस्तम् (H. P. IV. 199)। १० महिपृष्ठे। ११ B तिसृभिः कुलकम्। १२ वरओ = वराकः। १३ निरर्थकम्।

किं मन्ने मह सूयइ सुनिमित्तमिमंति चिंतइ जाव ।
ताव विस-रुक्ख-मूले दिट्ठा तं निवडिया सुयणु ! ॥ २०७ ॥
मणहर-सयलावयवं मियंकै-लेहव्व जण-मणाणंदं ।
दट्ठूण तुमं सुंदरि ! सित्तो अमएणव कुमारो ॥ २०८ ॥
अव्वो ! कह णु मयावि हु आणंदं देइ मज्झ हिययस्स ? ।
पिय-पेंणयिणिव्व एसा जुवई नव-जोव्वणारंभा ॥ २०९ ॥
ता किं इमा मैयच्चिय किंवा सैजियत्ति जाव पुलएइ ।
ताव य तुह-मुह-संठिय-विस-फल-खंडेण विन्नायं ॥ २१० ॥
अइतिव्व-विस-वियारा जाया ओ अचेयणा इमा बाला ।
तो नेऊण स-दट्ठाणं करेमि एईइ [६]तेगिच्छं ॥ २११ ॥
इय चिंतिय सुरसुंदरि ! गहिऊण तुमं समागओ एत्थ ।
सिट्ठो पुव्वुद्दिट्ठो वुत्तंतो तेण मह सव्वो ॥ २१२ ॥
भणिया य अहमिमेणं ढोएँसु तमंगुलीययं सिग्घं ।
विज्जा-पयाण-समए ताएण समप्पियं जं तु ॥ २१३ ॥
तं दिव्व-मणि-सैणाहं निवारणं सयल-दोस-पसरस्स ।
उवलद्ध-पच्चयं पुण विसेसओ विस-समूहम्मि ॥ २१४ ॥
भणिया खयर-कुमारा पूया-सामग्गियं लहुं कुणह ।
एयं पउणीकाउं जिण-पूयं ताहि काऊण ॥ २१५ ॥
काहामि संति-कैम्मं विग्घ-जयट्ठा य मंत-जावं च ।
विज्जाहर-वैंवायण-पाव-विसुद्धिं समिच्छेतो ॥ २१६ ॥[११]
एत्थंतरम्मि य मए समप्पियं अंगुलीययं तस्स ।
तस्सलिल-पाण-विहिणा कया पसत्था तुमं सुयणु ! ॥ २१७ ॥
जाव य इमस्स पुरओ चित्त-पडालोयणाइ-वुत्तंतं ।
साहेमि ताव सुंदरि ! उवलद्धा चेयणा तुमए ॥ २१८ ॥
तं जं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं मए एयं ।
ता सुरसुंदरि ! सिद्धं समीहियं तुज्झ सव्वंपि ॥ २१९ ॥

अहवा ।

दीवंतर-ठियंपि हु जलनिहि-मज्झाओ दूर-देसाओ ।
आणित्तु घडेइ विही अणुकूलो इट्ठ-लोयंति ॥ २२० ॥
तत्तो य मए भणियं एवं एयंति किंतु निसुणेसु ।

---

१ मृगाङ्करेखा । २ SEE NOTE P. 34 । ३ मृता । ४ प्रणयिनी = भार्या । ५ सजीवेति । ६ तेगिच्छं = चिकित्साम् । ७ ढौकय = आनय । ८ सनाथं = सहितम् । ९ शान्तिकर्म । १० व्यापादनं = घातः । ११ B युग्मम् ।

मज्झ कएणं ताओ अच्छइ गुरु-सत्तु-पारद्धो ॥ २२१ ॥
पिय-दंसणेवि जाए अज्जवि सोगाउरं दढं हिययं ।
पिय-सहि ! मह संतावो तेणज्जवि बाहए देहं ॥ २२२ ॥
सत्तुंजय-पारद्धो वट्टइ पाणाण संसए ताओ ।
ता कह अणुकूलत्तं विहिणो मह मंद-भागाए ? ॥ २२३ ॥
इय भणिऊणं हंसिणि ! सोगावेगाओ रोउमारद्धा ।
ताव य कय-कायव्वो समागओ तीए सो भाया ॥ २२४ ॥
भणिया य तेण किमियं पियंवए ! रुयइ तुज्झ पिय-भगिणी ।
तीएवि सव्वं सोयस्स कारणं तस्स अक्खायं ॥ २२५ ॥
तत्तो य तेण भणियं सुंदरि ! मा रूय अवस्समज्जेव ।
गंतुं कयंत-वयणं नयामि तुह जणय-पडिवक्खं ॥ २२६ ॥
जीवंते मइ सुंदरि ! को तुह जणयं पराभवेज्जत्ति ? ।
ता गच्छिस्सं संपइ बाहु-सहाओ अहं तत्थ ॥ २२७ ॥
एत्थेव पढम-जिणवर-भवणम्मि पियंवया-समेयाए ।
अच्छेयव्वं तुमए जहा-सुहं सोय-रहियाए ॥ २२८ ॥
जावागच्छामि अहं हंतुं सत्तुंजयं दुरायारं ।
इय भणिऊणुप्पइओ गयणं वसुनंद-खग्ग-करो ॥ २२९ ॥
सहिया पियंवयाए तत्थेव ठिया अहंपि तद्दिवसं ।
चिंतेंती तस्सेव य समागमं गरुय-अणुराया ॥ २३० ॥
किं अज्जवि मण-दइओ सहसा हंतूण तं दुरायारं ।
विज्जा-पयाव-कलिओवि आगओ नेय सो झत्ति ॥ २३१ ॥
वोलीणम्मि य दिवसे रयणिं सव्वंपि भगिणि-सहिया हं ।
किं पुण न आगओ सोत्ति जाव चिट्ठामि उव्विग्गा ॥ २३२ ॥
ताव य खर-फरुस-गिरं तज्जिंतो भीसणो सरूवेण ।
निद्धूम-सिहि-सिहावलि-पिंगल-धम्मिल्ल-विकरालो ॥ २३३ ॥
जिय-दसणच्छय-दसणो करग्ग-नर-सिर-पणच्च-णिक्करओ ।
मरु-कूव-विवर-सरिसाऽऽपिंगल-लोयण-सुदुप्पिच्छो ॥ २३४ ॥
गल-तल-विलइय-खलखल-खलिंत-नर-मुंड-मालिया-कलिओ ।
तडि-पुंजुज्जल-चंचल-निल्लालिय-दीह-जीहालो ॥ २३५ ॥

---

१ बाधते=पीडितं भवति । २ रोउं=रोदितुम् । ३ रुदिहि । ४ बाहुसहायः, एकाकीत्यर्थः । ५ SEE NOTE P. 20 । ६ परुषं=निष्ठुरम् । ७ तर्जयन्=तिरस्कुर्वन् । ८ A हलयन्[2] । ९ विलइयं=विरचितम् ।

भीमट्टहास-पडिरव-उत्तासिय-सयल-सत्त-संघाओ ।
कसिणो विगराल-मुहो वेयालो आगओ तत्थ ॥ २३६ ॥[1]
आ पावे ! जं तइया पर-पुरिसासत्त-माणसाए तुमे ।
पर-जुवइ-लोलुएणं तेण य पाविट्ठ-पुरिसेण ॥ २३७ ॥
मह विहियं गुरु-दुक्खं तस्स फलं तेण पाविय ताव ।
इण्हि तुमंपि पावसु निय-चिट्ठिय-सच्छहं फलंति ॥ २३८ ॥
एवं भणमाणो सो हंसिणि ! घित्तुं ममं भयुप्पित्थं ।
उप्पइओ गयणेणं निट्ठुर-वयणेहिं तज्जेंतो ॥ २३९ ॥[3]
मह अणुमग्ग-विलग्गं अक्कोसिंतिं पियंवयं सहसा ।
काउं गय-जीवियं पिव भीसण-हुंकार-करणेणं ॥ २४० ॥
नेऊण दूर-देसं मुक्का गयणाओ तेण पावेण ।
संचुन्नियंगुवंगा[4] नूणं मरउत्ति बुद्धीए ॥ २४१ ॥[5]
दइव-वसेण य पडिया लया-वियाणम्मि तम्मि उज्जाणे ।
दिट्ठा समंतभद्देण ताहि पुट्ठा य वुत्तंतं ॥ २४२ ॥
किं इंदयालमेयं किंवा सुमिणंति कत्थ वा पत्ता ।
कत्थ गओ वेयालो पियंवयाए य किं जायं ? ॥ २४३ ॥
मण-वल्लहस्स इमिणा हवेज्ज विहियं असोहणं किंचि ।
मन्ने तेणेव लहुं न आगओ तम्मि सो दीवे ॥ २४४ ॥
किंवा मज्झ निमित्तं समागएणं हविज्ज विहियं तु ।
सत्तुंजय-नर-वइणा थोव-बलस्सेह तायस्स ? ॥ २४५ ॥
एमाइ चिंतयंतीइ ताहिं गुरु-सोय-तावियाए मए ।
पुच्छंतस्सवि सिट्ठं समंतभद्दस्स नो किंचि ॥ २४६ ॥
तत्तो य आणिया हं भूवइ-पुरओ समंतभद्देण ।
सज्झस-सोएहिं तहिंपि तारिसं किंचि नो कहियं ॥ २४७ ॥

इय पयडिय गुज्झं नेह-साराइ तुज्झं
निय-चरियमेवं हंसिए ! सव्वमेयं ।
अइगरुय-सिणेहाँ साहियं वित्थरेणं
पणय-परवसाए पुच्छियं जं तँइत्ति ॥ २४८ ॥[7]

साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥

---

१ B पञ्चभिः कुलकम् । २ SEE NOTE P. 210 । ३ B तिसृभिः कुलकम् ।
४ संचूर्णिताङ्गोपाङ्गा । ५ B युग्मम् । ६ पञ्चम्यन्तम् । ७ तइ = त्वया ।

एसोवि परिसमप्पइ सुरसुंदरि-हरण-वन्नणो नाम ।
सुरसुंदरी-कहाए बारसमो वर-परिच्छेओ ॥ २९० ॥

॥ द्वादशः परिच्छेदः समाप्तः ॥ छ ॥ ३००० ॥

अह हंसियाए भणियं अव्वो ! अइदूसहं समणुभूयं ।
जं किल निसुणंताणवि उप्पज्जइ गरुय-उव्वेवो[1] ॥ १ ॥
एवंविह-दुक्खाणं न य उचिया हो[2]सि पिय-सहि ! तुमंति ।
किं पुण कीरइ विहिणो विचित्त-चरियस्स लोयम्मि ? ॥ २ ॥
निच्चं सुहोचियंपि हु बहुविह-दुक्खाण कुणइ आवासं ।
अदिट्ठ-इट्ठ-विरहंपि विरहियं कुणइ दइएण ॥ ३ ॥
इय सुरसुंदरि ! विहिणो विचित्तयं जाणिऊण उ[3]व्वेवं ।
थेवंपि हु मा काहिसि, को[4] णु गुणो तस्स करणेवि ॥ ४ ॥
अन्नं च जारिसाइं तुह देहे लक्खणाइं दीसंति ।
तह होयव्वं तुमए विज्जाहर-राय-पै[5]त्तीए ॥ ५ ॥
अन्नं च मएवि सुयं कुसग्गनयराओ आगय-नरेण ।
कमलावइ-देवीए पुरओ एवं कहिज्जंतं ॥ ६ ॥
सत्तुंजय-नर-वइणा रुद्धे नयरम्मि आउले लोए ।
नहवाहण-नर-नाहे संस[6]इ-भूए ससामंते ॥ ७ ॥
घा[7]सिंधण-हाणीए किच्[8]छेणच्छंतयम्मि पुर-लोए ।
जं[9]त-विमुक्क-महोवल-निहाय-निवडंत-पायारे ॥ ८ ॥
पडउडि-विवर-संठिय-कोद्दालिग-खय-पडंत-खंडीसु ।
धणु-सुह-विणिग्गयाणेय-पत्ति-पच्छाइय-नहग्गे ॥ ९ ॥
इय नयरम्मि कुसग्गे निवडंत-भडोह-रुहिर-चिक्[10]खल्ले ।
सहसा फुरंत-खग्गो समागओ खेयरो एगो ॥ १० ॥
तेण य गइंद-परिसंठियस्स सत्तुंजयस्स खग्गेण ।
सहसा सीसं छिन्नं फुरंत-रोसारुणच्छेण ॥ ११ ॥
हंतूण य तं सत्तुं रन्नो नरवाहणस्स पासम्मि ।
आगम्म तेण भणियं निहओ सत्तू तुह नरिंद ! ॥ १२ ॥

---

१ उद्वेगः (N. P. 59) । २ पत्नी = पत्नी । ३ संशयितभूते = विजये शङ्कितमनसीत्यर्थः । ४ घासं = तृणम् । ५ कृच्छ्रेणासीने । ६ यन्त्रविमुक्तमहोपलसमूह- (N. P. 55) निपतत्प्राकारे । ७ चिक्खल्लो = कर्दमः (H. D. III. 11) ।

विज्जाहर-हरियाए रयणदीवे ठियाए धूयाए ।
तुज्झ सुरसुंदरीए वयणाओ आगओ अहयं ॥ १३ ॥
सिरि-चित्तवेग-तणओ खयरो हं मयरकेउ-नामोत्ति ।
पासे पियंवयाए तुह धूया अच्छइ सुहेण ॥ १४ ॥
इय भणिऊण गओ सो रन्ना उण हरिसिएण निग्गंतुं ।
सबलेण सत्तु-सिन्ने पलायमाणंम्मि पहु-रहिए[1] ॥ १५ ॥
गय-रह-तुरंगमाइं गहियं सव्वंपि दव्व-सारं से ।
ता सुर-सुंदरि ! पिय-सहि ! तत्थत्थे कुणसु मा चिंतं ॥ १६ ॥[2]
जम्हा सो तुह जणओ तुज्झ पिएणेव निब्भओ[3] विहिओ ।
अहिणव-साहिय-विज्जस्स तस्स किं काहिइ पिसाओ ? ॥ १७ ॥
जायं हविज्ज अह कारणंतरं किंपि तुज्झ दइयस्स ।
तव्वसओ सो पिय-सहि ! न आगओ झत्ति तं[4] दीवं ॥ १८ ॥
एमाइ-निउण-वयणेहिं तीए आसासिया नरिंद-सुया ।
जाया विमुक्क गुरु-सोग-वेगियाऽऽणंद-पडिहत्था[5] ॥ १९ ॥
अह हंसियाए सव्वं गंतुं कमलावईए[6] देवीए ।
सिट्ठं तीएवि रन्नो जहट्ठियं साहियं सव्वं ॥ २० ॥
सुरसुंदरीए एवं पिउ-भगिणि-निकेयणे[7] वसंतीए ।
अंतेउर-विलयाणं[8] अलमाणंदं जणंतीए ॥ २१ ॥
वच्चंति वासराइं सुहेण जा कइवि, ताव अन्न-दिणे ।
अब्भिंतर-परिसाए[9] कइवय-निय-पुरिस-सहियस्स ॥ २२ ॥
सुरसुंदरि-सहियाए देवीए संगयस्स नर-वइणो ।
पडिहार-अणुन्नाओ रन्नो अइवल्लहो वणिओ ॥ २३ ॥
भासुर-रयण-सुपूरिय-थाल-करो आगओ कय-पणामो ।
धणदेवो नामेणं उवविट्ठो राइणो पुरओ ॥ २४ ॥[10]
उवणीय-दरिसणीयो[11] ससंभमेणेव राइणा भणिओ ।
भो भो धणदेव ! तुमं आसि गओ सिंहलद्दीवं ॥ २५ ॥
ता कह णु लद्धु नियत्तो[12] कुसलं पोयस्स[13] किंचि नो जायं ।
जायं विग्घं जणिह समागओ मासमेत्तेण ? ॥ २६ ॥
बहु-दिवस-पावणिज्जे तम्मि गओ सिंहलम्मि दीवम्मि ।

---

१ प्रभुरहिते । २ B युग्मम् । ३ निर्भयः । ४ तं द्वीपं = रत्नद्वीपम् । ५ पडिहत्था = पूर्णा (N. P. 73) । ६ B °ईइ । ७ निकेतनं = गृहम् । ८ विलया = वनिता । ९ अलम् = अत्यर्थम् । १० B °साइ । ११ B चतसृभिः कुलकम् (?) । १२ दर्शनीयम् = उपहारः । १३ निवृत्तः = प्रत्यागतः । १४ पोतः = प्रवहणम् ।

सिग्घं जं सि नियत्तो महंतमच्छेरयं एयं ॥ २७ ॥
भणियं धणदेवेणं आयन्नसु नर-वरिंद ! वुत्तंतं ।
जह तत्थ गओ सिग्घं समागओ एत्थ नयरम्मि ॥ २८ ॥
सिंघलदीवागय-वाणिएहिं पोच्छाहिओ इओ ताव ।
चलिओ तदुचिय-भंडं घित्तूण बहु-प्पगारमहं ॥ २९ ॥
तुम्हाण पाय-जुयलं पणमिय बहु-सेयड-सत्थ-संजुत्तो ।
गंभीर-नामयं तं पत्तो वेलाउलं विउलं ॥ ३० ॥

अविय ।

नात्रिय-जण-पडिपुन्नं पउणीकीरंत-जाणवत्तो हं ।
पूग-फल-नालिएराइ-रासि-रेहंत-राय-पहं ॥ ३१ ॥
गय-दंत-पालि-कलियं गय-वइ-वयणंव कत्थइ विभाइ ।
कत्थइ कप्पूरागुरु-चंदण-सहियं सुर-गिरिव्व ॥ ३२ ॥
मुत्ता-हार-विराइय-महीवीढं पुंडरीय-सिहरंव ।
कत्थइ जाइफलला-कलियं तं कामुय-मुहंव ॥ ३३ ॥
नाणा-देस-समागय-भूरि-कर-निरुद्ध-सयल-दिसि-पक्खं ।
पविसंत-भूरि-भंडं नर-वइ-भवणंव तं दिट्ठं ॥ ३४ ॥
दाउं तदुचिय-सुंकं भंडं नीयं समुद्द-तीरम्मि ।
नेइ-नाह-गमण-दच्छं बोहित्थं भाडियं वियंडं ॥ ३५ ॥
कमसो य सयल-भंडं चडावियं जाहि तत्थ बोहित्थे ।
ताहे सुह-तिहि-रिक्खे नइ-नाहे पूइए विहिणा ॥ ३६ ॥
काउं जिणिंद-पूयं दाणं दाऊण समण-संघस्स ।
आपुच्छिय सुहि-निवहं संभासिय सयल-परिवारं ॥ ३७ ॥
कीरंत-मंगल-रवे समुच्छलंते य तूर-निग्घोसे ।
पडु-मागह-संदोहे जय-जय-सद्दं पउंजंते ॥ ३८ ॥
पिहु-पत्तासयमयलं गुण-नियर-निबद्ध-फलह-संघायं ।
संजमिय-सयल-जोगं बोहित्थं मुणिवर-सरिच्छं ॥ ३९ ॥
आरूढो हं तत्तो वेलाए समागयाए गहिराए ।

---

१ A °एणोच्छा° । २ प्रोत्साहितः । ३ शकटम् = अनः । ४ B युग्मम् । ५ प्रगुणीक्रियमाणयानपात्रः = सज्ज्यमानप्रवहणः । ६ शुल्कम् । ७ नदीनाथः = समुद्रः । ८ B सच्छं । ९ विततं = विस्तीर्णम् । १० आरोपितम् (H. P. IV. 206) । ११ सुहृन्निवहः = मित्रसमूहः । १२ पृथक् = मिथोविरलानां पत्राणां = अश्वादीनामाश्रयः, मुनिपक्षे पृथक् प्राप्त आशयश्चित्तं येन । १३ मुनिपक्षे शयनयोग्यफलकम् । १४ बोहित्थं = यानपात्रम् ।

पवण-पडिपुन्न-सिय-वड-वसेण गंतुं पयट्टं तं ॥ ४० ॥[1]
परिहेत्थ-मच्छ-पुंछ-च्छड-अच्छोडण-पोच्छलंत-सलिलोहं ।
सलिलोह-समुच्छाइय-फुरंत-गिरि-गंडय-भीसणयं ॥ ४१ ॥
भीसण-मगरोवेग्गिय-भुयग-गसिज्जंत-गोहिया-निवहं ।
निवह-परिसंठियुट्ठिय-तिमिंगिलाढत्त-आवत्तं ॥ ४२ ॥
आवत्त-समुव्वत्तिय-सत्त-समाढत्त-भीसणारावं ।
आराव-वस-विसंठुल-जलयर-परिसरण-घोर-जलं ॥ ४३ ॥
घोर-जल-घण-घणारव-मुहरिय-दिसि-चक्कमुक्कड-तरंगं ।
रंगंत-विद्दुमासिय-सप्प-समुप्पित्थ-मीण-उलं ॥ ४४ ॥

अविय ।

बहु-सत्त-कयाहारं निवडंत-महंत-आवया-निवहं ।
अप्पत्त-पयावासं दुग्गय-पुरिसंव नइ-नाहं ॥ ४५ ॥
चलमाण-मीण-मयरं फुरंत-घण-तिमिर-रुद्ध-पेरंतं ।[12]
कसिण-निसागासं पिव अपत्त-पेरंत-सीमाणं ॥ ४६ ॥
एवंविहं समुद्दं मज्झं-मज्झेण जाणवत्तं तं ।
जा वच्चइ कइवि हु जोयणाणि वेगेण नर-नाह ! ॥ ४७ ॥
ताव य अन्नम्मि दिणे कूवय-खंभग्ग-संनिविट्ठेण ।
निज्जामएण भणियं पिच्छह अच्छेरयं पुरिसा ! ॥ ४८ ॥[14]
कोवि हु महाणुभावो अदीण-वयणो सुरिंद-सम-रूवो ।
बाहाहिं कह समुद्दं अणोरपारं इमं तरइ ? ॥ ४९ ॥
तव्वयणं सोऊणं पडिबेडय-संगया मए राया ।
तप्पासे पट्ठविया पत्तट्ठा कोलिय-कुमारा ॥ ५० ॥
गंतूण तेहिं भणिओ सो पुरिसो भद्द ! इत्थ आरुहसु ।
धणदेवेणं वणिएण तुज्झ पासम्मि पट्ठविया ॥ ५१ ॥

---

१ पञ्चभिः कुलकम् । २ परिहत्थ (जन्तुविशेष) मत्स्यपुच्छच्छटाच्छोटनप्रोच्छलत्सलिलौघम् । ३ गडओ = गर्तकः । ४ उद्गिर्गितम् = उच्छलितम् । ५ आढत्तो = आरब्धः (N. P. 8) । ६ समुप्पित्थं = संत्रस्तम् (N. P. 210) । ७ बहुसत्त्वानां कृत आधारो येन, दुर्गतपक्षे बहुसत्त्वेभ्यः कृत आहारो येन । ८ आपत्, आपगा = नदी च । ९ अपात्राणां पात्ररहितानां पयसामावासः, पक्षे अप्राप्तः प्रजासु वासो येन । १० निशाकाशपक्षे मीन-मकरौ राशिविशेषौ । ११ घनः = मेघः, सान्द्रं च । १२ पेरंतो = पर्यन्तः । १३ खंभग्गं = स्तम्भाग्रम् । १४ निर्यामकः = नाविकः । १५ B युग्मम् । १६ बाहा=बाहुः । १७ SEE NOTE P. 3। १८ बेडओ = नौका (H. D. VI. 95) ।

इय भणिओ आरूढो समागओ ताहि अम्ह बोहित्थे ।
दिट्ठो य मए नर-वर ! तरुण-नरो सो महा-भागो ॥ ५२ ॥
निज्जिय-अणंग-रूवो पुन्निम-मयलंछणोव्व अइसोमो ।
वर-कणय-निहैस-गोरो अहिणव-उट्ठित-मुह-रोमो ॥ ५३ ॥
किं बहुणा भणिएणं अणुहरए नर-वरिंद ! सो तुम्ह ।
दिट्ठम्मि तम्मि दिट्ठी अम्हं सित्तव्व अमएण ॥ ५४ ॥
अव्वो ! महाणुभावो एसो अणुहरइ मयरकेउस्स ।
ता होज्ज किं नु एसो जो तइया अडवि-पडियाए ॥ ५५ ॥
कमलावइ-देवीए अंकाओ जायमित्तओ हरिओ ।
पुव्व-विरुद्ध-सुरेणं केणवि अदिट्ठ-रूवेण ? ॥ ५६ ॥[3]
अहवा किं मह इमिणा विचिंतिएणेह ताव पुच्छामि ।
को कत्थ कह व एसो पडिओ य समुद्द-मज्झम्मि ? ॥ ५७ ॥
इय चिंतिऊण य मए अब्भंगुव्वट्टणाइयं तस्स ।
परमायरेण कारिय भुंजाविय परम-विणएण ॥ ५८ ॥
पुट्ठो सुहासण-गओ कह णु तुमं धीर ! एत्थ भीमम्मि ।
रयणायरम्मि पडिओ कत्थ व तुम्हाण आवासो ? ॥ ५९ ॥
तत्तो य तेण भणियं निसुणसु धणदेव ! वज्जरिज्जंतं ।
एगग्ग-मणो होउं एत्थत्थे कोउगं जइ ते ॥ ६० ॥
दक्खिण-सेढीय-पुरे वेयड्ढे रयण-संचए अत्थि ।
पवणगइ-खयर-पुत्तो बउलवई कुच्छि-संभूओ ॥ ६१ ॥
खयरिंद-चक्कवट्टी विक्खाओ चित्तवेग-नामोत्ति ।
अमियगइ-खयर-धूया भज्जा से कणगमालत्ति ॥ ६२ ॥[5]
तीए य अहं पुत्तो मण-दइओ मयरकेउ-नामोत्ति ।
कमसो य वड्ढमाणो पत्तो हं जोव्वणं पढमं ॥ ६३ ॥
एत्तो य अत्थि नयरं वेयड्ढे उत्तराए सेढीए ।
सव्वोउय-तरु-वग्ग-संड-मंडियं चमरचंचंति ॥ ६४ ॥
भाणुगइ-खयर-पुत्तो चित्तगई तत्थ खयर-वर-राया ।
सो मह पिउणो मित्तं अहंपि अइवल्लहो तस्स ॥ ६५ ॥
अह अन्नया कयाइवि पत्तस्स पुरम्मि चमर-चंचम्मि ।
पीईइ चित्तगइणा दिन्ना मह रोहिणी विज्जा ॥ ६६ ॥
सा सत्तहिं मासेहिं तत्थेव ठिएण साहिया विज्जा ।

---

१ निहसो = निकषः । २ अनुहरते = अनुकरोति । ३ B युग्मम् । ४ B युग्मम् । ५ B युग्मम् । ६ B °राइ । ७ सव्वोउया = सर्वर्तुकाः ।

जह-भणिय विहाणेणं विहीसियाणं अभीएणं ॥ ६७ ॥
तत्तो साहिय-विज्जो संपत्तो निय-पुरे अहं पिउणा ।
परमाणंदिय हियएण [2]संसिओ खयर-मज्झम्मि ॥ ६८ ॥
पिच्छह कह बालेणवि रउद्द-रूवावि रोहिणी विज्जा ।
अक्खुहिय-माणसेणं साहिया मज्झ तणएणं ! [3] ॥ ६९ ॥
अज्जवि विज्जाओ किल साहिउमसमत्थओ इमो बालो ।
इय चिंताए न दिन्ना विज्जाओ इमस्स अद्दहिं [4] ॥ ७० ॥
ता जइ इमेण पढमं रउद्द-रूवावि साहिया एसा ।
का गणणा अन्नासिंपि साहणे होज्ज एयस्स ? ॥ ७१ ॥
अह सोहणम्मि दियहे काउणट्ठाहियं महा-महिमं ।
सिद्धाययण-ठियाणं जिण-पडिमाणं पमोएण ॥ ७२ ॥
भणिउ समाण-सिद्धिं दिन्नाओ मज्झ सयल-विज्जाओ ।
सोहण-विहीवि सव्वो उवइट्ठो ताण [5] ताएण ॥ ७३ ॥ [6]
गंतूण रयणदीवे फुरत-किरणोह-रयण-विच्छुरिए ।
विज्जाहर-वर-निम्मिय-जुगाइ-जिण-मंदिरे रम्मे ॥ ७४ ॥
तत्थ य पसत्थ-खित्ते वियंण [7] विप्फुरिय-किरण-जालेसु ।
विज्जा-पसाहणुज्जय-खयराचिय-विविह-भवणेसु ॥ ७५ ॥
साहसु विज्जा-नियरं परिमिय-पिय-परियणेण परियरिओ ।
कय-जिण-वंदण-पूओ परिहरियासेस-वावारो ॥ ७६ ॥
जोयणमेत्ते खित्ते हिंसा पंचिंदियाण सत्ताण ।
अप्पं पर-जोग-जणिया जत्तण य वज्जणीयत्ति [8] ॥ ७७ ॥
जम्हा पमायओवि हु जायाइ इमाइ जायए विग्घं ।
इय भणिऊणं पिउणा समप्पियं मज्झ अंगुलियं ॥ ७८ ॥
एयंपि बंधसु करे निवारणं सयल-दोस-पसरस्स ।
पुत्तय ! , इय भणिऊणं पट्ठविओ परियण समेओ ॥ ७९ ॥ [9]
गंतूण रयणदीवे पारद्धो साहिउं जहा-विहिणा ।
बहु-रूविणि-पमुहाओ नाणा-रूवाओ विज्जाओ ॥ ८० ॥

अविय ।

बहु-रूवा पन्नत्ती गोरी गंधारि-मोहणुप्पयणी ।

---

१ बिभीषिकाभ्यः (N.P. 15) । २ संसितः = वक्ष्यमाणविधिना श्लाघितः । ३ B °एण । ४ अब्दः = संवत्सरः । ५ तासां विद्यानाम् । ६ B युग्मम् । ७ विजनं = निर्जनम् । ८ A °णमेत्ते खेते । ९ आत्मपरयोगजनिता = स्वपरकृता । १० B षड्भिः कुलकम् ।

आगरिसणि उम्मोयणि उच्चाडणि तह वसीयरणी ॥ ८१ ॥
एमाइ-बहुविहाओ साहेमाणस्स मज्झ विज्जाओ।
छम्मासा वोलीणा ऊणा दिवसेहिं थोवेहिं ॥ ८२ ॥
एत्थंतरम्मि रयणीइ चरिम-जामम्मि जाव-पज्जंते।
थैरहरियं धरणीए धणियंव दिसा-मइंदेहिं ॥ ८३ ॥
पज्जलियं गयणेण हसियंव पभूय-भूय-निवहेण।
ढेणियंव पव्वएहिं वरिसियमिव उवल-वारिसेणं ॥ ८४ ॥
तयणंतरं समीरो सुगंध-गंधो य वाइओ मउओ।
पविरल-फुसियं गंधोदगं च पडियं तहिं दिव्वं ॥ ८५ ॥
दिव्वा य कुसुम-वुट्ठी दैसद्ध-वन्ना समंतओ पडिया।
पयडीभूयाओ तओ विविहालंकार-कलियाओ ॥ ८६ ॥
निय-निय-नामंकेहिं कलियाओ विचित्त-चिंधैं-निवहेहिं।
चित्त-वर-वाहणाओ नाणा-नेवत्थ-कलियाओ ॥ ८७ ॥
अन्नोन्न-वन्न-भासुर-सरूव-रूवाओ विविह-विलयाओ।
भणियं च ताहिं अम्हे विज्जाओ तुज्झ सिद्धाओ ॥ ८८ ॥[12]
तव्वयणं सोऊणं हरिसिय-चित्तेण पूयणं विहियं।
अग्घाईयं तासिं पत्तेयं जीइ जं उचियं ॥ ८९ ॥
विज्जा-सिद्धिं नाउं महया भैडचडयरेण संजुत्तो।
आँउज्ज-गीय-वायण-नट्ट-विहिं बहुविहं घेत्तुं ॥ ९० ॥
अट्ठाहिआ-निमित्तं पूया-उँवगरणयं गहेऊणं।
वेयड्ढाओ ताव य ताओवि समागओ तत्थ ॥ ९१ ॥[12]
काऊण महा-महिमं जुगाइ-जिण-मंदिरम्मि भत्तीए।
संपूजिय जह-विहिणा विज्जा-नियरं पयत्तेण ॥ ९२ ॥
निम्मल-पवित्त-तित्थोदएहिं पडिमाओ जिणवरिंदाणं।
न्हविऊण, महा-दाणं दाउं विज्जाहरोहस्स ॥ ९३ ॥
पूएत्तु पूयणिज्जे संमाणिय माणणिज्ज-जण-नियरं।
वर-गीय-नट्ट-वाइय-संजुयमट्ठाहियं काउं ॥ ९४ ॥
पडु-पडह-भेरि-झंझा-दुंदुहि-सद्दोह-पूरिय-दियंतं।
सुंदर-नहयर-सुंदरि-पेक्खणयाक्खित्त-खयरोहं ॥ ९५ ॥
निम्मल-जिण-गुण-कित्तण-पडिट्ठ-पडु-मागहोह-संकिन्नं।

---

१ ▲ °णीए। २ कम्पितम् (N. P. 1)। ३ ध्वनितं=शब्दितम्। ४ मृदुकः। ५ दशार्धवर्णा=पञ्चवर्णा। ६ समन्ततः=परितः। ७ चिंधं=चिह्नम्। ८ B तिसृभिः कुलकम्। ९ आडम्बरेण। १० आउज्जं=आतोद्यम्। ११ उपकरणकं=सामग्री। १२ B युग्मम्।

वज्जंत-वंस-वीणा-कल-सद्दाणंदिय-जणोहं ॥ ९६ ॥
पेच्छागय-सुर-किन्नर-चित्त-चमुक्कार-कारयं रम्मं ।
काउं जिणिंद-भवणे जागरमुरु-पाव-विद्दवणं ॥ ९७ ॥
सयल-परिवार-सहिओ पत्तो वेयड्ढ-पव्वयं ताओ ।
कायव्व-सेस-किच्चो तत्थेव अवट्ठिओ अहयं ॥ ९८ ॥[2]
काउं जिणस्स पूयं विहिणा जिण-वंदणं च काऊण ।
उइए रविम्मि अहयं सरीर-चिंताए नीहरिओ ॥ ९९ ॥
काउं सरीर-चिंतं[3] कय-सोओ दीहियाइ लीलाए ।
वच्चामि जाव थोवं भू-भागं ताव पिच्छामि ॥ १०० ॥
वंसि-कुडंगासन्ने खग्गं भू-पट्ठि-संठियं पवरं ।
वित्तूण चवलयाए झडत्ति छिन्ना कुडंगी सा ॥ १०१ ॥
तत्थ य पुव्व-पविट्ठो आसी खयरो उ मयरकेउत्ति ।
सामी गंगावत्तस्स गंधवाहण-नरिंद-सुओ ॥ १०२ ॥
छिन्नाए कुडंगीए छिन्नं महि-वट्ठ-संठियं दिट्ठं ।
सहसा सीसं तस्स ओ झरंतयं रुहिर-पैब्भारं[4] ॥ १०३ ॥
तं दट्ठूण ससंभम-चलंत-पिहु-लोल-लोयण-जुएण ।
हा हा ! अहो ! अकज्जं कयंति परिदेवियं बहुहा ॥ १०४ ॥
अव्वो ! पमाय-वसओ विहिया हिंसा मए इमा जाओ ।
तत्तो य किंपि होही विग्घं मह मंद-भग्गस्स ? ॥ १०५ ॥
अहवा संसिद्धाओ विज्जाओ विग्घ-संभवो नत्थि ।
तहवि हु विग्घ-जयट्ठा जुत्तं मह जाव-पूयाइं ॥ १०६ ॥
इय चिंतिय चलिओ हं अह फुरियं दाहिणेण नयणेण ।
किं मन्ने मह सूयइ सुनिमित्तमिमंति चिंतंतो ॥ १०७ ॥
कइवि हु पयाणि जाव य वयामि धणदेव ! तत्थ वण-गहणे ।
पिच्छामि ताव किंपाग-साहिणो हिट्ठ-भूभागे ॥ १०८ ॥
सुत्तंव मुच्छियं पिव सरीर-सोहाए सूइयं तिव्वं ।
निय-कुल-लच्छिमउँव्वं अमएणव निम्मियं जुवइं ॥ १०९ ॥[5]

अविय ।

दीहर-कसिण-सुकोमल-कुंतल-भारेण सेंहइ[10] अक्कंतं ।
आयड्ढिय भमर-उलं तीए कमलंव वर-सीसं ॥ ११० ॥

---

१ उरु = गरिष्ठम् । २ B सप्तभिः कुलकम् । ३ कृतशौचः । ४ B युग्मम् । ५ पब्भारो = समूहः । ६ सूचिकाम् । ७ अपूर्वाम् । ८ अमृतेनैव । ९ B युग्मम् । १० सहइ = राजते (H. P. IV. 100) ।

कणंत-पत्त-लोयण-नासा-वंसोवसोहिओ रुइरो[1]।
उवहसइव मुह-चंदो तीइ ससंकं असंपुन्नं[2] ॥ १११ ॥
कंबुन्नय-सुकुमाला गीवा जड-संग-वज्जिया तीए।
खर-कंटय-कलियाइं उवहसइ मुणाल-नालाइं ॥ ११२ ॥
घण-वक्कल-पीणुन्नय-थण-जुयलं सयल-लोय-मणहारि।
कह उवमिज्जउ[3] तीए सुरिंद-गय-कुंभ-जुयलेण ?॥ ११३ ॥
ताव य विवेय-रहियं थण-जुयलं कामुए दढं दहउ।
पत्त-सवणाण[4] तुम्हं नयणाण न होइ जुत्तमिणं ॥ ११४ ॥
इय भणमाणं मन्ने झीणं[5] मज्झं तु तीइ बालाए।
अहवा अविणीय-जणे उवएसो लहुययं कुणइ ॥ ११५ ॥
गरुओ सिहिणाण[6] भरो वोढव्वो कह मइत्ति चिंताए।
झीणं तीए मज्झं दालिद्दिय-धूय-जणउव्व ॥ ११६ ॥
मणहारि-सुगंभीरा पयाहिणावत्त-नाभिया तीए।
मयरद्धय-मज्जण-कूवियव्व विहिणा विणिम्मविया ॥ ११७ ॥
मंसल[7]-सूमालेणं वियड-नियंब-च्छलेण सा कुणइ।
आलोइय-मित्तेणवि सामित्तलं[8] तरुण-जण-हिययं ॥ ११८ ॥
रंभा-गब्भ-सुकोमलमुरु-जुयं तीइ रेहए रम्मं।
मयण-घर-दार-देसे उज्झियमिव तोरणं विहिणा ॥ ११९ ॥
कुम्मुन्नय[9]-चलण-जुयलं संहय-मिउ-मंसलंगुलि-सणाहं।
अणुराइल्लं[10] तीए भण कस्स नं चोरए चित्तं ? ॥ १२० ॥
इय तं सहसा दट्ठुं दिट्ठी आणंदिया दढं मज्झ।
चिर-परिचियंव दट्ठुं जाओ हिययस्स आणंदो ॥ १२१ ॥
पिय-पणइणिव्व ताहे निरूविया सा मए विगय-चिट्ठा।
मुह-नीहरंत-फेणा सनील-देह-च्छवी बाला ॥ १२२ ॥
निय-अंगुलिं खिवित्ता तीए वयणं निरूवियं जाव।
किंपाग-फलं ताव य उवलद्धं अद्ध-चव्वियं[11] ॥ १२३ ॥
एय-फल-वियाराओ जाया ओ अचेयणा इमा नूणं।
ता नेउं स-ट्ठाणं करेमि एईइ परिकम्मं ॥ १२४ ॥
विज्जाहरस्स कस्सवि धूया एसा हविज्ज इह पत्ता।

---

१ रुचिरः = श्रेष्ठः। २ शशाङ्कम्। ३ उपमीयताम्। ४ श्रवणः = मुनिः, कर्णश्च। ५ झीणं = क्षीणम्। ६ स्तनयोः (N. P. 7)। ७ मांसल-सुकुमारेण। ८ सकामम्। ९ कुम्मो = कूर्मः। १० B °इल्ला। ११ चर्वितकं = भक्षितम्।

निव्वेएणं[1] केणवि विस-फलमंसियंति[2] मन्नामि ॥ १२५ ॥
भूमिचर-मणुयाणं सुदुग्गमो एस रयणदीवो जं ।
णिव भूमी-गोयर धूया एसा कहं होज्जा ? ॥ १२६ ॥
रिस-नेवत्थाओ कन्ना एसत्ति निच्छओ एस ।
ा पुण अच्छि-फुरणं मह होही भारिया तेण ॥ १२७ ॥
टठूणं विविहाओ विज्जाहर-बालियाओ अणुराओ ।
ा य आसि मज्झ पुव्विं दट्ठूण इमं जहा जाओ ॥ १२८ ॥
ता नूणं भवियव्वं इमाए सुतणूए मज्झ दइयाए ।
एमाइं विचिंतेंतो गहिउं निय-बाहु-उच्छंगे ॥ १२९ ॥
तीए सुकोमल-मणहर-तणु-फास-सुहेत्ति निव्वुय-सरीरो ।
निय-ठाणं संपत्तो जुगाइ-जिण-मंदिरासन्ने ॥ १३० ॥[3]
अह आसि तत्थ भगिणी पियंवया अण्ण-जणणी धूया मे ।
पुव्वुद्दिट्ठं कहियं वुत्तंतं ताहि से भणिया ॥ १३१ ॥
निम्मल-जलेण सहियं अप्पेसु तमंगुलीयगं सिग्घं ।
विज्जा-पयाण-समए ताएण समप्पियं जं तु ॥ १३२ ॥
तं दिव्व-मणि-सणाहं निवारणं सयल-दोस-पसरस्स ।
उवलद्ध-पच्चयं पुण विसेसओ विस-समूहम्मि ॥ १३३ ॥
तस्सलिलं पाइंतो[4] तीए अंगाइं तहय सिंचंतो ।
भणिओ पियंवयाए एसा मह होइ भगिणित्ति ॥ १३४ ॥
भणियं मए कहं पुण कत्थवि दिट्ठा इमा तए[5] पुव्विं ? ।
भणियं पियंवयाए माऊए मज्झ लहु-भगिणी ॥ १३५ ॥
रयणवई उ कुसग्गे दइया नरवाहणस्स नरवइणो ।
तीए एसा धूया कन्ना सुरसुंदरी नाम ॥ १३६ ॥[6]
वेयड्ढाओ पुव्विं आगच्छंती इमम्मि दीवम्मि ।
खिन्ना अवइन्ना हं कुसग्गपुर-बाहिरुज्जाणे ॥ १३७ ॥
तत्थ य दिट्ठा एसा विज्जाए[7] पयं तहिं च वीसरियं ।
पंडु-पन्नाए इमीए साहियमेत्ताए उवलद्धं ॥ १३८ ॥
तह चित्त-पडे लिहियं रूवं दट्ठूण तुम्ह एयाए ।
आहूओ अणुराओ गरुओ उम्माय-वड्ढणओ ॥ १३९ ॥

अविय ।

अइसुंदरोत्ति मुदियं दइओ होज्जत्ति खिज्जियं बहुहा ।

---

१ निर्वेदः = खेदः । २ अशितं = भक्षितम् । ३ B युग्मम् । ४ पाइंतो = पाययन् । ५ तए = त्वया । ६ B युग्मम् । ७ B °ज्जाइ । ८ पटुप्रज्ञया ।

जइ ताव दंसणंपि हु होज्ज कयत्थत्ति[1] नासिसियं ॥ १४० ॥
जइ ताव कावि हु अहं ताडवस्सं तस्स संगमेण सुहं।
कायव्वं भगिणीए इय भणिया अहं इहं पत्ता ॥१४१ ॥
एमाइ जाव साहइ पियंवया तीइ पुव्व-वुत्तंतो।
ताव विस-वेग-विगमाओ चेयणा तीइ उवलद्धा ॥ १४२ ॥
उवलद्ध-चेयणमहं सत्थ-सरीरं पियंवया-पासे।
मोत्तूण गतो रिसहस्स पूयओ विग्घ-जय-हेउं ॥ १४३ ॥
काउं जिणिंद-पूयं विहिणा जिण-वंदणं करेऊण।
तह संति-देवयाए मंतं जविऊण उवउत्तो ॥ १४४ ॥
तीए थुइं पढित्ता उस्सग्गं करिय तह सउस्सासं।
विज्जाहर-वावायण-विग्घस्स विघायणट्ठाए ॥ १४५ ॥
जाव य समागओ हं पुणरवि य पियंवया पासम्मि।
ताव य सोय-वसागय-वाह-जलोहलिय-गंड-यला ॥ १४६ ॥
रूयमाणी सा दिट्ठा पुट्ठा य पियंवया मया ताहे।
कीस इमा कमलच्छी रोयइ गुरु-सोग-तत्तव्व[6] ? ॥ १४७ ॥[7]
तीए भणियं एईइ कारणे गरुय-सत्तु-संरुद्धो।
अच्छइ इमोइ जणओ तेण इमा रुयइ सोगेण ॥ १४८ ॥
तत्तो य मए भणिया साहीणे किंकरम्मि एयम्मि।
को तुह पियरं सुंदरि ! सक्केइ पराभवेउं जे[8] ? ॥ १४९ ॥
वसुनंदय-खग्ग-करो एगागी चेव तं दुरायारं।
गंतुं हणामि सत्तुं जयारिमहमेव किं बहुणा ? ॥ १५० ॥
एत्थेव पढम-जिण-वर-भवणम्मि पियंवया-समेयाए।
अच्छेयव्वं तुमए जहा-सुहं सोय-रहियाए ॥ १५१ ॥
जावागच्छामि अहं हंतुं सत्तुंजयं दुरायारं।
इय भणिऊणुप्पइओ तमाल-दल-सामलं गयणं ॥ १५२ ॥
पत्तो य कुसग्गपुरं उब्भड-भड-रुद्ध-वियड-पायारं।
अंतो-वहंत-बहु-जंत-वेत्त-पासाण-भीसणयं ॥ १५३ ॥
अट्टालय-रइय-धयं संयग्घि-संघाय-रुद्ध-कविसीसं।
वड्ढंत-बहल-कलयल-गज्जंतुब्भड-भडाडोवं ॥ १५४ ॥
अह कोऊहल-वसओ गयणत्थो पेच्छिउं पयत्तो हं।

---

१ कृतार्थेति। २ पूजकः। ३ B °याइ। ४ उत्सर्गं = कायोत्सर्गम्। ५ शतोच्छ्वासम्। ६ तत्तव्व=तप्ता इव। ७ B चतसृभिः कलापकम्। ८ SEE NOTE P. 101 ९ B युग्मम्। १० वृत्तः = मण्डलाकारः। ११ शतघ्नीसंघातरुद्धकपिशीर्षम्।

ताव पुर-भंजणत्थं समुट्ठियं मालवाणीयं[1] ॥ १९५ ॥

अविअ ।

अप्पेह मज्झ कसियं[2] कवयं मह देह सुंदरं वफरं ।
इय सत्तुंजय-सिन्ने[3] सुम्मंति भडाण उल्लावा ॥ १९६ ॥
दुक्कंतु[4] वडइलाओ जंताइं वहंतु सरउ पेट्टउडी[5] ।
अह खुप्पउ[6] नीसेणीं पायारे घडउ सूयरिया[7] ॥ १९७ ॥
दहह तमंगावरणं छुहेह परिहासु पत्थरे पउरे[8] ।
अट्टालय-विकसियाहिं खणह सत्तुंजई भणइ ॥ १९८ ॥
मुंसुमूरिऊण[10] गुरु-पत्थरेहिं चुंडुलीहिं[11] सतण-निवहाहिं ।
डज्झंति तमंगंतर[12]-ठिएहिं जोहेहिं सूयरिया ॥ १९९ ॥
पायार-निमिय[13]-निसेणि-संठिया पुर-नारिंद-जोहेहिं ।
कुंतग्गल च्छिज्जंता पडंति परिहासु अरि-पुरिसा ॥ २०० ॥
अट्टालय-जंतागय-पत्थर-नियरेण वडइला-नियरो ।
उम्मच्छिज्जइ[14] कत्तल-विहुरिय-भड-हत्थ-धरिओवि ॥ २०१ ॥
पक्खह-तमंग-संठिय-धाणुक्क[15]-विमुक्क-बाण-निब्भिन्ना ।
कलयल-चंडुल[16]-नियत्ता कसियाइत्ता विवज्जंति[17] ॥ २०२ ॥
पायाल-मूल-परिसक्किराण खुरु[18]-दुक्खियाण जोहेहिं ।
सीसाइं दल-सयाइं कीरंति सयग्घ-पयरेहिं[19] ॥ २०३ ॥
पायारमपत्ताओ पट्टउडीओवि तिल्ल-सित्तेहिं ।
उज्झंति ससंकेल[20]-जलिय-रूव-गुरु-कट्ठ-निवहेहिं ॥ २०४ ॥
कविसीसंतर-संठिय-पक्कल-धाणुक्क-बाण-संछन्ना ।
जायं सिरि-धरिया-रण-निप्फंदमराइणो[21] सिन्नं ॥ २०५ ॥
ताव य रोस-वसुट्ठिय-अणेय-सामंत-सुहड-निवहेण ।
आसासिय निय-सिन्नं दुक्किज्जइ साल-संमुहयं ॥ २०६ ॥

---

१ मालवानीकम् = शत्रुंजयराजसैन्यमित्यर्थः । २ कषितम् । ३ A सेन्ने । ४ A दुक्खंतु । ५ पट्टकुटी । ६ मज्जतु, (H. P. IV. 101) अन्तर्भूतणिजर्थत्वेन मग्नां करोत्वित्यर्थः । ७ सूयरिया = यन्त्रपीडनम् (H. D. VIII. 41) । ८ क्षिपत (H. P. IV. 143) । ९ पउरे = प्रचुरान् । १० मुसुमूरिऊण = भङ्क्त्वा (H. P. IV. 106) । ११ चुडुली = उल्का (H. D. III. 15) । १२ तमङ्गः=मत्तवारणम् । १३ निमियं = न्यस्तम् (N. P. 75) । १४ उमच्छिज्जइ = वञ्च्यते = विप्रतार्यते (H. P. IV. 93) । १५ धानुष्कः = धनुः प्रहरणं यस्य सः । १६ A चडयलनि° । १७ विपद्यन्ते = म्रियन्ते । १८ A खुरडल्लियाण, खुरु = प्रहरणविशेषः । १९ प्रकरः समूहः । २० शुष्कलजाडितरूपगुरुकाष्ठानिवहसहितैः । २१ अरातिः = शत्रुः ।

उब्भड-[1]पसंडि-मंडिय-पयंड-कोदंड-[2]कंड-निब्भिन्नो।
पायारो कय-पुर-रक्खणोव्व रोमंचमुव्वहइ ॥ १६७ ॥
तो पूरिऊण परिहाओ सत्तु-जोहेहिं दीह-वंसेहिं।
पज्जालिय पेरंतं [3]पेलीवियं सयलमावरणं ॥ १६८ ॥
लग्गंत-जंत-पत्थर-पडंत पायार-सिहर-परितुट्ठं।
रहस-वसुट्ठिय-[4]हलबोल-मुहरियं होइ सत्तु-बलं ॥ १६९ ॥
अह पडिया कोट्टालयावि गुरु-पिहुल-पत्थर-सुबद्धा।
जंतेहिं सुरंगाहि य कसियाहि य विद्दविज्जंता ॥ १७० ॥
इय परिबलेण सहसा [5]पराइए पिच्छिऊग पुर-सुहडे।
रोस-वस-दट्ठ-उट्ठो उग्गीरिय मंडलग्गो हं ॥ १७१ ॥
पत्तो गइंद-परिसंठियस्स सत्तुंजयस्स आसन्ने।
भणिओ य इमो रे! रे! दिट्ठो तं अज्ज कालेण ॥ १७२ ॥
जो मह दइया-जणयस्स परिभवं कुणसि अकय-वेरस्स।
अहवा विणास-समए होइ फलं वंस-विडवस्स ॥ १७३ ॥
पुरिसो भवसु इयाणिं जइ सच्चं सुहड-वायमुव्वहसि।
घित्तूण तयं केसेसु झत्ति अह मत्थयं छिन्न ॥ १७४ ॥
अह लुंय-सीसं दट्ठूण सामियं परिबलं ससंभंतं।
वलिऊण बाण-नियरेण घाइउं मं समाढत्तं ॥ १७५ ॥
अह तं सुतिक्ख[10]-सर-नियर-[11]घोरणिं वंचिउं पयत्तेण।
पत्तो ससोय-नरवाहणस्स अत्थाण-भूमीए ॥ १७६ ॥
सत्तुंजयस्स सीसं पुरओ मोत्तूण कय-पणामेण।
धणदेव! पुव्व-वुत्तो [13]वुत्तंतो साहिओ तस्स ॥ १७७ ॥
ता अच्छ निरुव्विग्गो अहयं घुण जामि रयणदीवाओ।
आणेत्तु तुम्ह धूयं जेण समप्पेमि सिग्घंति ॥ १७८ ॥
इय भणिऊणुप्पइओ दइया-मुह-दंसणुस्सुओ जाव।
पत्तो इमं पएसं ताव य सहसा मए दिट्ठो ॥ १७९ ॥
ताल-तरू-दीह-जंघो मसि-मूसा-महिस-कालग-सरीरो।
[14]असिलिट्ठ-लंब-बाहू निग्गय-दसणो पलंबोट्ठो ॥ १८० ॥

---

१ पसंडि = कनकम् (H. D. VI. 10) । २ कंडं = काण्डम् । ३ प्रदीपितम्= ज्वालितम् । ४ कलकलः (H. D. VIII. 64) । ५ पराजितान् । ६ दट्ठ-उट्ठो=दष्टौष्ठः । ७ मण्डलाग्रम् = खड्गः । ८ B युग्मम् । ९ लूनशीर्षम् । १० तिक्खं = तीक्ष्णम् । ११ घोरणिः = समूहः । १२ आस्थानम् = सभा । १३ वुत्तो = उक्तः (H. P. IV. 421) । १४ असिलिट्ठो = आश्लिष्टः ।

खज्जोय-दित्त-चक्खू[1] निल्लालिय-जमल-जुयल-जीहालो ।
अइवीण-चिविढ-नासो वेयालो ताव-संजणओ ॥ १८१ ॥
अप्फोडंतो[2] बहुसो अभिगज्जंतो तहट्टहासेहिं ।
पेलय-घण-नीसणेहिं[3] कुणमाणो नहयलं मुहलं ॥ १८२ ॥[4]
रे! रे! तइया जं दिन्नमासि दइयावहारओ दुक्खं ।
वइरस्स तस्स अंतं करेमि, दिट्ठो कहिं जासि ? ॥ १८३ ॥
रे वइरिय ! बालत्ते जीवंतो ताव कहव छुट्टो सि ? ।
इण्हि नो पुण छुट्टसि छूढो भीमम्मि जलहिम्मि ॥ १८४ ॥
इय भणिऊणं सहसा पत्तो अदंसणं स वेयालो ।
अहमवि गयणाहिंतो धसत्ति पडिओ जलनिहिम्मि ॥ १८५ ॥
घुणरुत्त-जग्विज्जंती जाव न सा वहइ नहगमा विज्जा ।
ताहे नायं नूणं हरियाओ मज्झ विज्जाओ ॥ १८६ ॥
कोवि हु एस पयंडो वइरी असुरोत्ति चिंतयंतेण ।
धणदेव ! ताव बाहाहिं जलनिहिं तरिउमारद्धो ॥ १८७ ॥
एवं नरिंद ! साहिय जाव य सो मज्झ नियय-वुत्तंतं ।
निज्जामएण ताव य सभयं एवं समुल्लविय ॥ १८८ ॥
भो भो नाविय-पुरिसा ! सकन्नधारा समुज्जया होह ।
दीसइ कयंत-वयणंव भीममुप्पाइयं जेण ॥ १८९ ॥
सुप्प-प्पमाणमुब्भूयमब्भ-वद्दलयमुअहं[5] नह-मग्गे ।
खल-संगयंव जं कुणइ संखयं झत्ति वड्ढंतं ॥ १९० ॥
एरिस-ठाणे जायं एयं उप्पाइयं महा-घोरं ।
अइरा सभड-नाविय-नावाइ-विणासणं कुणइ ॥ १९१ ॥
एयं निसम्म वयणं कूवय-खंभग्ग-संठिय-नरस्स ।
पवहण-पुरिस-समूहो-संखुद्धो[6] विगय-जीयासो[7] ॥ १९२ ॥

तओ ।

मुच्चइ नंगर-निवहो कूवय-खंभो तिरिच्छओ[8] विहिओ ।
नावावि सिय-वडेणं घणेण पच्छाइया सव्वा ॥ १९३ ॥
एत्थंतरम्मि पच्छाइयं नहं कसिण-मेह-निवहेण ।
संखोहिय-सलिलनिही पवाइओ मारुओ चंडो ॥ १९४ ॥

---

१ खद्योतदीप्तचक्षुः । २ अतिपीनचिपिटनासः । ३ आस्फोटयन् । ४ प्रलय-घननिस्वनैः । ५ B चतसृभिः कलापकम् । ६ क्षिप्तः । ७ उअह = पश्यत (H. D. I. 98) । ८ B युग्मम् । ९ औत्पातिकम् । १० अचिरात् । ११ संक्षुब्धः । १२ जीयासा = जीविताशा । १३ तिरिच्छओ = तिर्यक् ।

जम-जीहव्व चमक्कइ तडि-च्छडा-संततं समंतेण ।
धाराहरावि[1] गज्जंति भीसणं मच्चु-सुहडव्व ॥ १९५ ॥
खर-पवणुद्धुय-सायर-तरंग-वेगेहिं हीरए नावा ।
गुरु-कल्लोल-वसुट्ठिय-नंगर-नियरेण धरियावि ॥ १९६ ॥
अणवरय-तरंगेहिं उप्पय[3]-निवयं कुणंतिया[4] वहइ ।
तंदूसयस्स लीलं कोट्टिम[5]-कर-हम्ममाणस्स ॥ १९७ ॥
ताव य खणंतराओ खर-मारुय-खंचणेण जज्जरिया ।
कर-कर-करस्स तुट्टंति नंगरा वीइ-वेगेहिं ॥ १९८ ॥
पक्कर-तुरंगम-तरुणिव्व ताहिं उम्मुक्क-बंधणा नावा ।
वीई-नोलिज्जंती[6] पहाविया[7] गरुय-वेगेण ॥ १९९ ॥
कत्थइ सुसिद्ध-विज्जा खयरिव्व नहंगणेण उप्पयइ ।
विज्जा-विगमे कत्थइ निवडइ खयरिव्व गयणाओ ॥ २०० ॥
डंडाहया भुयंगिव्व जाइ कत्थइ तरंग-रंगंता ।
मह-जण-सदुत्तत्थव्व धावए कत्थइ अईव ॥ २०१ ॥
कत्थइ झाणोवगया झायइ सा जोगिणिव्व निक्कंपा ।
कत्थइ कंतार-गया थेरी[8] इव मंदयं वयइ ॥ २०२ ॥
कत्थइ गुरु-जण-दिट्ठा वराह-कुल-बालियव्व लज्जाए ।
घुम्मइ वेविर-देहा सा नावा जलहि-मज्झम्मि ॥ २०३ ॥
कल्लोल-जल-पलाविय[9]-फलय-गलंतोरु-बिंदु-अंसूहिं ।
रुयइव्व समस्सिय[10]-जणोह-परिरक्खणाऽसत्ता ॥ २०४ ॥
विहडिय-बंधण-फलहोह-मुक्क-गुरु-सद्द-विप्पलावेहिं ।
आसन्न-भंग-भीयव्व विलवई सरण-परिहीणा ॥ २०५ ॥
उम्मत्तियव्व तत्तो इओ तओ सायरम्मि भममाणा ।
अणवरयं विदलंता[11] जल-गयमामय[11]-सरावुव्व ॥ २०६ ॥
उव्वुन्न-कन्नधारा आउल-विलवंत-कोलिय-कुलोहा ।
उत्तत्थ-वणिय-सत्था उद्धय-कंदंत-कम्मयरा[12] ॥ २०७ ॥
कच्छोट्टंतर-गोविय-सुवन्न-खंडम्मि जण-समूहम्मि ।
निय-तणु-संदामिय-फलय-खंड-दक्खम्मि वणि-नियरे ॥ २०८ ॥
निय-कुल-देवय-नियरं ओवायंते[13] समत्थ-लोयम्मि ।

---

१ धाराधरः = मेघः । २ उत्पातनिपातम् । ३ कुर्वती । ४ A कोद्दिम । ५ नोलिजंता = नीयमाना = प्रेर्यमाणा । ६ प्रधाविता । ७ स्थविरा = वृद्धा । ८ पलाविय = प्लावितम् । ९ समस्सिओ = समाश्रितः । १० विदलंता = त्रुट्यन्ती । ११ आमं = अपक्वम् । १२ कर्मकरः = दासः । १३ उपयाचमाने ।

नाविय-जणे य भंडं पविक्खिरंते समुद्दम्मि ॥ २०९ ॥
जल-च्छाइय-पेरंतं एक्कं आसाइऊण गिरि-गडयं ।
विदलंत-फलय-नियरा फुट्टा सहसत्ति सा नावा ॥ २१० ॥[2]
अहमवि तत्तो नर-वर ! आसाइय-फलहयम्मि संलग्गो ।
अंतेण्णिवेल्लि-नोलिज्जमाण-लहु-मच्छ-विच्छुरिओ ॥ २११ ॥
कत्थइ असंख-संखोह-खोहिओ जलनिहिम्मि बुड्डंतो ।
कत्थइ गाह[3]-गसिज्जंत-गोहिया-मुह-विणिम्मुक्को ॥ २१२ ॥
कत्थइ नक्क[4]कुक्कत्तिय-सिप्पि-पुडुप्फडिय-मोत्तियाइन्नो ।
कत्थइ तरंग-वेविर-विद्दुम-गहणेण रुज्झंतो ॥ २१३ ॥
अवरावर-गुरु-लहरी-तरंग-वेगेहिं हीरमाणो हं ।
दिण-पंचगेण नर-नाह ! पाविओ नीर-पेरंतं ॥ २१४ ॥[5]
रवि-कर-संपाय-पणट्ठ-पउर-जड्ड[6]ो तओ समुत्तरिउं ।
काउं सुपक्क-कयली-फलाइणा पाण[7]-वित्तिमहं ॥ २१५ ॥
परिसुसिय-नालिएरुग्गएण तिल्लेण काउमब्भंगं ।
ण्हाऊण सरो-तीरे चंदण-तरु-पल्लव-रसेण ॥ २१६ ॥
कप्पूर-मीसिएणं काऊण विलेवणं पयत्तेण ।
जाइफलेला-सहियं समाणिय पवर-तंबोलं ॥ २१७ ॥
वर-रयण-सिला-वट्टे उवविट्ठो चिंतिउं पयत्तो हं ।
अव्वो ! कह णु अक्कंडे जाओ धण-परियण-विणासो ? ॥२१८॥[8]
कह सो महाणुभावो होही भग्गम्मि जाणवत्तम्मि ? ।
आसाइय-फलओ जइ समुत्तरेज्जा भवे[9] लट्ठं ॥ २१९ ॥
एमाइ चिंतयंतो कइवि हु दिवसाणि जाव अच्छामि ।
ता अन्न-दिणे केणवि उल्लवियं वयणमेयंति ॥ २२० ॥
भो धणदेव ! महायस ! उव्विग्गो कीस अच्छसे एवं ? ।
तत्तो तत्तोहुत्तं जाव पलोएमि संभंतो ॥ २२१ ॥
ताव य दिट्ठो भासुर-सरीरधारी पहट्ठ-मुह-कमलो ।
परिहिय-सुंखिंखिणी[10][11]-पंच-वन्न-वर-वत्थ-सोहिल्लो ॥ २२२ ॥
उत्तंस-ट्ठिय-भासुर-सप्प-फणागार-चिंध-चिंचेइ[12]ओ ।

---

१ आसाद्य = प्राप्य । २ B पञ्चभिः कुलकम् । ३ ग्राहाः = जलचारिजन्तुविशेषाः । ४ नक्राः = जलचरजीवविशेषाः, तदुत्कर्तितशुक्तिपुटोद्भ्रष्टमौक्तिकाकीर्णः । ५ B चतसृभिः कलापकम् । ६ जड्डा = शीतम् । ७ प्राणवृत्तिम् । ८ B चतसृभिः कलापकम् । ९ भवेत् । १० सुन्दरम् (N. P. 3) । ११ खिङ्खिणी = किङ्किणी = घण्टिका । १२ चिंचइओ = मण्डितः (H. P. IV. 115) ।

अइ-पिच्छणिज्ज-रूवो कोवि हु देवो महाभागो ॥ २२३ ॥[1]
अह कय-अब्भुट्ठाणो अवगूढो तेण सायरं अहयं।
भणिओ य, ममं परिजाणसीह किंवा न तं मह ! ॥ २२४ ॥
तत्तो य मए भणियं अज्जवि सम्मं न याणिमो देव !।
ता साहिज्जउ अम्हं को सि तुमं कत्थ दिट्ठो वा ? ॥ २२५ ॥
भणियं देवेण तओ आसि तए हत्थिणाउरे नयरे।
दिट्ठो मणोरमुज्जाण-संठिओ देवसम्मोत्ति ॥ २२६ ॥
लक्खं दाऊण तया जोगिय-हत्थाओ सुप्पइट्ठ-सुओ।
जयसेणो नामेणं विमोइओ जस्स वयणेण ॥ २२७ ॥
जो य तया अडवीए सत्थ-विलोवम्मि सुप्पइट्ठस्स।
पल्लीवइणो पासे बाल-ग्गाहो तए दिट्ठो ॥ २२८ ॥
तह य कुसग्गपुराओ नियत्तमाणेण दड्ढ-पल्लीए।
सीहगुहाए बाहिं करंक-मज्झ-ट्ठिओ दिट्ठो ॥ २२९ ॥
पलिच्छिन्न-चलण-जुयलो गुरु-पहरण-घाय-जज्जरिय-देहो।
गाढं तिसाभिभूओ[2] जो तइया कंठ-गय-पाणो ॥ २३० ॥
पर-हिय-रएण तुमए अरहं देवो सुसाहुणो गुरुणो।
इय अचंतं दाउं सम्मत्तं नियम-संजुत्तं ॥ २३१ ॥
तत्तो य नमोक्कारो दिन्नो संसार-सागरुत्तारो।
जस्सासि तए तइया सो हं भो ! देवसम्म-जिओ[3] ॥ २३२ ॥[4]
नवकार-पभावाओ वेलंधर-नाग-राय-मज्झम्मि।
जाओ सिवओ नामं सामाणिय-पणय-पय-कमलो ॥ २३३ ॥
तत्तो य मए भणियं एवं एयंति किंतु पुच्छामि।
ठाणम्मि कम्मि अच्छह तुम्हे साहेह मह एयं ? ॥ २३४ ॥
अह सुर-वरेण भणियं निसुणसु मेरुस्स दक्खिण-दिसाए।
बायालीस-सहस्साहिं जोयणाणं अणूणाइं[5] ॥ २३५ ॥
लवण-समुद्दं ओगाहिऊण अत्थित्थ पव्वओ रम्मो।
सत्तरसस(य?)एगवीसे उड्ढं उच्चत्तणं जस्स ॥ २३६ ॥
अद्धट्ठ-जोयणाइं समंतओ नियय-कंति-पसरेण।
लवणोहिस्स सलिलं पयासई अंकरयणमओ ॥ २३७ ॥
नामेण दउभासो तस्स य सिहरम्मि अत्थि वर-भवणं।

---

१ तिसृभिः कुलकम्। २ तृडभिभूतः = पिपासाक्रान्तः। ३ जिओ = जीवः। ४ B, सप्तभिः कुलकम्। ५ बायालीसा = द्विचत्वारिंशत्। ६ अनूनानि। ७ अङ्कस्थितरत्नमय इत्यर्थः।

बावट्ठि-जोयणुच्चं रम्मं वर-रयण-चिंचइयं ॥ २३८ ॥
तत्थ य वसामि अहयं सामाणिय-दस-सहस्स परियरिओ ।
पलिओवम-ट्ठिईओ सिवओ वेलंधराहिवई ॥ २३९ ॥ ॥[3]
लवण-समुद्दे अन्नावि अत्थि सिवया ओ रायहाणी मे ।
जोयण-सहस्स-बारस-वित्थिन्ना सा समंतेण ॥ २४० ॥
सिवयाइ तीइ बहुसो अच्छामि अहं अणेय-देवीहिं ।
परियरिओ दिव्व-सुहं भुंजंतो तह दउ-भासे ॥ २४१ ॥
ता भद्द ! तुह पसायाओ एरिसी पाविया मए रिद्धी ।
कल्लम्मि दउ-भासम्मि आगओ पव्वए अहयं ॥ २४२ ॥
ओहि-न्नाणेण तुमं पत्तं दट्ठूण रयणदीवम्मि ।
आयाओ तुह-दंसण-कंखी, भण जं मए किच्चं ? ॥ २४३ ॥
अव्वो ! जिणिंद-धम्मस्स एरिसं एत्तिअस्सवि फलंति ।
ता कीस न गेण्हामो जिण-दिक्खं इय विचिंतेंतो ॥ २४४ ॥
भणिओ पुणोवि देवेण होइ देवाण दंसणममोहं ।
तो भव पउणो जेणाहमज्ज बहु-रयण-संजुत्तं ॥ २४५ ॥
दिव्व-विमाणारूढं नेमि तुमं हत्थिणाउरे नयरे ।
तत्थ य गयस्स हिय-इच्छियंपि होही महा-भाग ! ॥ २४६ ॥[6]
एवंति मए भणिए दिव्व-विमाणं विउव्वियं सहसा ।
भूरि-रयणोह-सहिओ चडाविओ तम्मि तेणाहं ॥ २४७ ॥
रयण-निवहं तदीवत्थं अणेय-पयारयं
नर-वर ! वरं घेत्तुं मज्झं समप्पिय सायरं ।
सिवग-पहुणा सम्मं दिव्वे विमाण-वरे ठिओ
गयपुर-पुरं तेणाणीओ खणेण तओ अहं ॥ २४८ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ गयपुर-पच्चागमोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरी-कहाए तेरसमो इह परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ त्रयोदशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१ बावट्ठी = द्वाषष्टिः । २ (N. P. 232) । ३ B पञ्चभिः कुलकम् । ४ B °चिंतंतो । ५ प्रपुणः = सञ्जितः । ६ B तिसृभिः कुलकम् । ७ विकुर्वितम् = विकृतम् । ८ SEE NOTE P. 219 । ९ गजपुरपुरं = हस्तिनापुरनगरम् ।

एवं च जाव साहइ धणदेवो नर-वइस्स वुत्तंतं ।
एत्थंतरम्मि सुरसुंदरीवि गुरु-सोय-संतत्ता ॥ १ ॥
हा ! मह इमस्स दुक्खागरस्स हिययस्स वज्ज-घडियस्स ।
अस्सोयव्वं सोच्चावि फुट्टए जं न सय-खंडं ॥ २ ॥
किं धरिएहिं इण्हिं इमेहिं पाणेहिं दुक्ख-निलएहिं ? ।
मण-वल्लहस्स जायम्मि मंगुले जाण-भंगम्मि ॥ ३ ॥
सइ दंसणेवि नेहस्स पगरिसो दंसिओ तए नाह ! ।
सत्तुंजएण रुद्धो विमोइओ जेण ताओत्ति ॥ ४ ॥
अवहरिया जेणाहं सुरेण तेणेव छिन्न-वर-विज्जो ।
कह होहिसि नाह ! तुमं जाण-विवत्तीए जलहिम्मि ? ॥ ५ ॥
हा ! कह ससंक-कर-निम्मलं मुहं नाह ! तुह पलोइस्सं ।
एवंविहम्मि विहिए विहिणा हय-भागधेया हं ? ॥ ६ ॥
चल-नेहाओ महिलाओ होंति सच्चो जण-प्पवाओऽयं ।
जं एरिसेवि निसुए अज्जवि जीवामि पावा हं ॥ ७ ॥
एमाइ विचिंतेंती सोगावेगाओ विगय-चेयन्ना ।
पास-ट्ठिय-देवीए पडिया मुच्छाए उच्छंगे ॥ ८ ॥
कमलावईवि देवी संभाविय-सुय-विओग-सोगत्ता ।
बाह-जलाविल-नयणा विलविउमेवं समाढत्ता ॥ ९ ॥
हा ! पुत्तय ! अडवीए तइया मह जाय-मित्तओ हरिओ ।
इण्हिंपि अकय-दंसण ! कत्थ गओ मह अउन्नाए ? ॥ १० ॥
धन्ना एसा जीए ताव य तुह पुत्त ! पुलइयं वयणं ।
हा ! हा ! अहं अहन्ना जाए जाओवि न हु दिट्ठो ॥ ११ ॥
जं तइया कुल-वइणा आइट्ठं, होज्ज किं नु तं अलियं ।
संपत्त-जोव्वणो सो मिलिही किल हत्थिणपुरम्मि ? ॥ १२ ॥
रायावि अमरकेऊ कर-यल-पल्लत्थ-वयण-विच्छाओ ।
सुय-सोय-विहुरियंगो बाह-जलं मोत्तुमारद्धो ॥ १३ ॥
धणदेवेणं एत्थंतरम्मि सुरसुंदरिं पवीयंती ।
घुट्ठा विलासिणी हंसिया उ संजाय-संकेण ॥ १४ ॥
मुच्छा-निमीलियच्छी का एसा कन्नगा अउव्वत्ति ।
उज्जाण-निवडणाइं तीइवि से साहियं सव्वं ॥ १५ ॥
संभरिय-सुमइ-वयणो धणदेवो ताहि एवमुल्लवइ ।

---

१ शतखण्डम् । २ निलयं = स्थानम् । ३ मंगुलं = अनिष्टम् (N. P. 206) ।
४ अपुन्यायाः । ५ अधन्या । ६ पल्हत्थो = पर्यस्तः (H. D. VI. 14) ।

कीस विसन्नो नर-वर ! विलवसि किंवा तुमं देवि ! ॥ १६ ॥
किं तं विसुमरियं भे[1] नेमित्तिय-सुमइणा जमाइट्ठं ।
कुसुमायर-उज्जाणे जइया किर कन्नगा पडिही ॥ १७ ॥
तत्तो सिग्घं होही समागमो तुम्ह नियय-पुत्तेण ।
ता मा तूरह[2] संपइ मिलिही सो नत्थि संदेहो ॥ १८ ॥[3]
जं सो जहत्थवाई सुमई उवलद्ध-पच्चओ बहुसो ।
ता मा कुणह विसायं जाएवि हु जाण-भंगम्मि ॥ १९ ॥

एवं च समासासइ धणदेवो जाव निउण-वयणेहिं ।
एत्थंतरम्मि सहसा दुंदुहि-सद्दो समुच्छलिओ ॥ २० ॥
गयणाओ ओयरंता देवा दीसंति नयर-बाहिम्मि ।
सुम्मइ जय-जय-सद्दो सुर-कामिणि-गीय-संवलिओ ॥ २१ ॥
किं किं इमंति जंपंति जाव अत्थाण-संठिया लोया ।
ताव य समंतभद्दो समागतो हरिस-पडिहत्थो[4] ॥ २२ ॥
भणइ य कय-प्पणामो पुरस्स पुव्वुत्तरे दिसा-भाए ।
कुसुमायर-उज्जाणे जइ-जण-जोग्गमि भूमीए ॥ २३ ॥
समण-गण-संपरिवुडो समत्थ-सत्थत्थ-वित्थर-विहिन्नू ।
पर-वाइ-वार-वारण-निवारणे केसरि-सरिच्छो ॥ २४ ॥
विविह-तवो-विहि-निरओ विसुद्ध-चारित्त-संजमुज्जुत्तो ।
पर-हिय-करणेक्क-रओ सूरी सुपइट्ठ-नामोत्ति ॥ २५ ॥
अज्जेव समोसरिओ तस्स य निद्दड्ढ-घाइ-कम्मस्स ।
संपइ अप्पडिवाई उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ २६ ॥[6]
केवलि-महिमा-करणत्थमित्थ तियसा समागया देव ! ।
तं सोऊण नरिंदो साणंदो वंदिउं चलिओ ॥ २७ ॥
देवि ! तुमंपि हु पउणा सहिया सुरसुंदरीए होहित्ति ।
वंदित्ता भगवंतं पुच्छ तुमं पुत्त-वुत्तंतं ॥ २८ ॥
ण्हाय-विलित्तो राया महया भडचडयरेण संजुत्तो ।
पवर-गइंदारूढो पत्तो कुसुमायरुज्जाणं ॥ २९ ॥
सयल-परिवार-सहिओ काउं ति पयाक्खणं मुणि-वरस्स ।
पय-जुयलं पणमित्ता उवविट्ठो उचिय-देसम्मि ॥ ३० ॥
अह कय-केवलि-महिमो सदेव-मणुयासुराइ-परिसाए ।

---

१ भे = भवताम् । २ तूरह = त्वरध्वम् । ३ B युग्मम् । ४ SEE NOTE P. 218 । ५ वार: = समूहः । ६ B चतसृभिः कलापकम् । ७ स्नातविलिप्तः ।

गंभीर-भारईए सूरी वज्जरिउमारद्धो ॥ ३१ ॥
नारय-तिरिय-नरामर-गईसु सत्तेहिं दुक्ख-तविएहिं।
कहकहवि माणुसत्तं पाविज्जइ एत्थ संसारे ॥ ३२ ॥
लद्धूणवि तं दुलहं मिच्छत्ताईहिं मोहिया बहवे।
न कुणंति [1]परत्थ-हियं विसयामिस-लोलुया जीवा ॥ ३३ ॥
जिण-वयण-सुइ-विहीणा कज्जाकज्जाइं नेव जाणंति।
[2]भक्खेयाभक्खेयं पेयापेयं न लक्खेंति ॥ ३४ ॥
गम्मागम्म-विभागं गिद्धा न गणंति विगय-मज्जाया।
धम्मिय-हिय-लोएणं वारिज्जंता इय भणंति ॥ ३५ ॥
मूढा तुम्हे धुत्तेहिं वंचिया, नत्थि कोवि जं जीवो।
जो पर-लोयं गच्छइ सुह-दुह-भोत्ता [3]अमुत्तो वा ॥ ३६ ॥
तस्साभावे पावं हिंसाइ-कयं हविज्ज कस्सेह ?।
ता पंच-भूय-समुदय-मित्तं नत्थं जए किंचि ॥ ३७ ॥
एवंविह-परिणामा निग्घिण-हियया कुणंति जिय-घायं।
अलियं वयंति, गिण्हंतदत्तयं, जंति[5] पर-दारं ॥ ३८ ॥
भूरि-परिग्गह-निरया राग-दोसेहिं मोहिय-मईया।
निसि-भोयण-मंसासी गिद्धा महु-मज्ज-पाणम्मि ॥ ३९ ॥
कोह-मय-माय-लोभेहिं[6] विद्दुया संकिलिट्ठ-परिणामा।
अविरय-मिच्छ-दिट्ठी किलिट्ठ-कम्मं समज्जंति ॥ ४० ॥
तव्वसगा पुण कालं काउं निवडंति घोर-नरएसु।
निच्चं घणंधयारेसु तिव्व-सीउण्ह-कलिएसु ॥ ४१ ॥
तत्थ य ते उववन्ना परमाहम्मिय-सुरेहिं विरसंता।
[8]छिज्जंति निसिय-करवत्त-दित्त-परसूहिं सयहुत्तं ॥ ४२ ॥
गुरु-तिक्ख-कंटयाइन्न-सिंबली[10]-निविड-साह-मज्झम्मि।
आरोविऊण बहुसो आकड्ढिज्जंति रज्जूहिं ॥ ४३ ॥
कढकढकढेंत-कुंभीसु [11]तेहिं एच्चंति निद्दय-मणेहिं।
[12]पोइज्जंति जलंतं [13]तंबं तिसियत्ति जंपंता ॥ ४४ ॥
स-सरीर-समुक्कत्तिय-मंसं [14]छुहियाण अग्गि-संकासं।

---

१ परत्र = परलोकविषयं हितम्। २ भक्ष्याभक्ष्यम्। ३ अमूर्त्तः। ४ A गेण्हं° गृह्णन्ति + अदत्तम्। ५ यान्ति = सेवन्ते, पर-दारं = अन्यकलत्रम्। ६ B °हिं भिद्दु° (अभिद्दु°)। ७ करुणं क्रन्दन्तः। ८ निशितं = तीक्ष्णम्। ९ शत-कृत्वः (H. P. II. 158)। १० सिंबली = शाल्मलीवृक्षः। ११ तैः = परमाधार्मिकैः। १२ पाच्यन्ते। १३ ताम्रम्। १४ क्षुधितानाम्।

काउं छुब्भइ वयणे नेरइयाणं अनाहाणं ॥ ४५ ॥
पूइ-वस-रुहिर-पुन्नं वेयरणिं निम्मयं विउव्वित्ता[2] ।
वोलिज्जंति[3] रसंता हा ! हा ! मायत्ति जंपंता ॥ ४६ ॥
छायत्थी संपत्ता असिपत्त-वणम्मि निसिय-पत्तेहिं ।
छिज्जंति विलवमाणा असि-तोमर-कुंत-रूवेहिं ॥ ४७ ॥
तत्थ कय-च्छिज्जंता रक्खह सरणागयत्ति जंपंता ।
सुमराविय[4]-पुव्व-भवा गाढयरं तेहिं हम्मंति ॥ ४८ ॥

किं बहुणा ।

अच्छि-निमीलिय-मित्तं नत्थि सुहं दुक्खमेव संतत्तं[5] ।
नरए नेरईयाणं अहोनिसिं पच्चमाणाणं ॥ ४९ ॥
एवं पभूय-कालं अणुहविउं दारुणाइं दुक्खाइं ।
कहवि हु उव्वट्टित्ता जायंति तिरिक्ख-जोणीसु ॥ ५० ॥
तत्थवि छुहा-पिवासुण्ह-सीय-वह-बंध-रोय-वियणाहिं ।
भारारोवण-नत्थण-दमणंकुस-तोत्तयाईहिं ॥ ५१ ॥
अवरोप्पर[6]-भक्खण-ताडणाइ-दुक्खाइं विविह-रूवाइं ।
पच्चणुभवंति बहुसो पुणो पुणो विविह-जोणीसु ॥ ५२ ॥
तत्तो लहंति जइ कहवि दुल्लहं माणुसत्तणं जीवा ।
तत्थवि जायइ दुक्खं सारीरं माणसं विविहं ॥ ५३ ॥
दारिद्द-गरुय-मोग्गर-निवाय-दुहिया करेंति अन्नेसिं ।
नीयाणवि[7] आणत्तिं कदन्न-लव-पावणिच्छाए ॥ ५४ ॥
न गणंति राइ[8]-दियहं वच्चंति सुदूर-विसम-देसंपि ।
पविसंति विसम-विवरं लंघंति य जलनिहिं दीणा ॥ ५५ ॥
धण-पावण-वंछाए दुक्खं न गणंति लोह-गह-गहिया ।
दिप्पंत-कुंत-पउरे पविसंति य भीम-संगामे ॥ ५६ ॥
इट्ठ-जण-वियोगाओ अणिट्ठ-संपावणे य जं दुक्खं ।
विविहावयाहि य तहा को पुण तं चन्निउं तरइ ? ॥ ५७ ॥
बहुविह-रोगायंकेहिं पीडिया निव्वुइं न पाविंति ।
घिप्पंति जराइ तओ मरंति तत्तो सुनिव्विन्ना ॥ ५८ ॥
जइ कइवि हु देवत्तं पाविंति तहिंपि जायए दुक्खं ।

---

१ निम्नगा = नदी । २ विकुर्व्य = विकृत्य । ३ गम्यन्ते (N. P. 54) । ४ सुमराविय = स्मारितम् (H. P. IV. 74) । ५ संतत्तं = संततम् = निरन्तरम् । ६ अवरोप्परं = परस्परम् (N. P. 71) । ७ नीचानाम् । ८ रात्रिदिवसम् ॥ रायदि° ।

ईसा-विसाय-भय-सोय-लोह-संतत्त-चित्ताण ॥ ५९ ॥
पर-रिद्धिं पेच्छंता मिच्चा विव सामिएण आणत्ता।
जायंति चवण-समए देवावि हु दुक्खिया घणियं ॥ ६० ॥
चुलसीइ-जोणि-लक्खेक्क-संकुले इह भवे भमंतेहिं।
तं नत्थि किंपि ठाणं अणंतखुत्तो न जं एंतं ॥ ६१ ॥
सव्वत्थवि दुक्खत्ता जायंति जिणिंद-धम्म-परिहीणा।
ता भो देवाणुपिया! करेह जिण-देसियं धम्मं ॥ ६२ ॥
सो दु-विगप्पो भणिओ जइ-धम्मो तह गिहत्थ-धम्मो य।
दुविहस्सवि विन्नेयं सम्मत्तं गुण-गणाधारं ॥ ६३ ॥
तत्तत्थ-सद्दहाणं सुहाय-परिणाम-रूवयं तं तु।
जीवाइणो पयत्था तत्तं पुण होइ विन्नेयं ॥ ६४ ॥
जीवा-ऽजीवा पुन्नं पावासव-संवरा य निज्जरणा।
बंधो मुक्खो य तहा तत्ताणि इमाणि नव होंति ॥ ६५ ॥
सुहुमा बायर बेइंदिया य तेइंदिया य चउरिंदी।
सन्नी अस्सन्नी खलु चोद्दस पज्जत्त-ऽपज्जत्ता ॥ ६६ ॥
धम्मा-ऽधम्मा-ऽऽगासा तिय-तिय-भेया य तहेव कालो य।
खंधा देस-पएसा परमाणू अजीव चोद्दसहा ॥ ६७ ॥
सायं उच्चा-गोयं सत्ततीसं च नाम-पगईओ।
तिण्णि य आऊणि तहा बायालं पुन्न-पगडीओ ॥ ६८ ॥
नाणं-तराय-दसगं दंसण नव मोह-पगइ-छत्तीसं।
नामस्स चउव्वीसं तिण्ह य एक्किक्क पावाउ ॥ ६९ ॥
इंदिय कसाय अव्वय किरिया पण चउर पण य पणवीसा।
जोगा तिन्नेव भवे बायालं आसवो भणिओ ॥ ७० ॥
समिई गुत्ती धम्मो अणुप्पेह-परीसहा चरित्तं च।
सत्तावन्नं भेया पण-तिय-भेयाइ संवरणे ॥ ७१ ॥
अणसण-भेयाइ तवो बारसहा तेण निज्जरा भणिया।
कणगावलि-भेयाओ अहव तवोऽणेगहा होइ ॥ ७२ ॥
पयइ-ठिई-अणुभाग-पएस-भेया चउव्विहो बंधो।

---

१ संतत्तं = संतप्तम्। २ च्यवनं = मरणम्। ३ चुलसीइं = चतुरशीतिः। ४ अणंतखुत्तो = अनन्तवारम्। ५ दुःखार्ता। ६ द्विविकल्पः = द्विभेदः। ७ तत्त्वार्थश्रद्धानम्। ८ उच्चैर्गोत्रम्। ९ सप्तत्रिंशत्। १० नामकर्मप्रकृतय इत्यर्थः। ११ द्विचत्वारिंशत्। १२ पगडी=प्रकृतिः। १३ ज्ञानावरण-ऽन्तरायदशकमित्यर्थः। १४ दर्शनावरणमित्यर्थः। १५ अनुप्रेक्षा=भावना। १६ सप्तषष्टाशत्।

अट्ठविह-कम्म-विगमो मोक्खो पुण सासओ भणिओ ॥ ७३ ॥
एएसिं सद्दहाणे अरिहं देवो सुसाहुणो गुरुणो ।
इय पडिवत्ति[1]-निमित्तं सम्मत्तं होइ विन्नेयं ॥ ७४ ॥
सावज्ज-जोग-परिवज्जणं तु मण-वयण-काय-जोगेहिं ।
एसो जईण धम्मो दुरणुचरो[2] मंद-सत्ताण ॥ ७५ ॥
कायव्वा जेण दया छण्हवि पुढवाइयाण जीवाण ।
सव्वोवाहि-विसुद्धं भणियव्वं सच्चयं वयणं ॥ ७६ ॥
तणमित्तंपि अदिन्नं न य घित्तव्वं असुद्ध-चित्तेण[3] ।
धारेयव्वं च सया नव गुत्ति-सणाह-बंभ[4]-वयं ॥ ७७ ॥
धम्मोवगरण-वज्जो थेवोवि परिग्गहो न कायव्वो ।
आहार-चउक्कंपि हु रयणीए नेव भोत्तव्वं ॥ ७८ ॥
समिईउ पंच गुत्तीउ तिन्नि निच्चं च सेवियव्वाओ ।
जेयव्वा तह उइया बावीस-परीसहा सम्मं ॥ ७९ ॥
कायव्वं सत्तीए वेयावच्चं च सूरि-पमुहाण ।
नर-तिरि-देवाह-कया उवसग्गा तह य सहियव्वा ॥ ८० ॥
सद्दाइसु विसएसुं राग-दोसा न चेव कायव्वा ।
बायाल-दोस-सुद्धो भोत्तव्वो कारणे पिंडो ॥ ८१ ॥
वेयण-वेयावच्चे ईरियट्ठाए[5] य संजमट्ठाए ।
तह पाण-वत्तियाए छट्ठं पुण धम्म-चिंताए ॥ ८२ ॥
कायव्वो सज्झाओ परिहरियव्वाओ सव्व-विकहाओ ।
उज्जमियव्वं सययं सब्भितर-बाहिर-तवम्मि ॥ ८३ ॥
मोत्तूणं अट्ट-रुद्दे झाएयव्वाणि धम्म-सुक्काणि[6] ।
भावेयव्वो य अणिच्चयाइ-वर-भावणा-निवहो ॥ ८४ ॥
अब्भसियव्वो विणओ पावा सच्छंदया न कायव्वा ।
निच्चंपि अणुट्ठेओ दस-प्पयारोवि जइ-धम्मो ॥ ८५ ॥
खंती मद्दव अज्जव मुत्ती[7] तव-संजमे य बोद्धव्वे ।
सच्चं सोयं आकिंचणं[8] च बंभं[9] जइ-धम्मो ॥ ८६ ॥
वसियव्वं मुणि-मज्झे नो कायव्वा कुसील-संसग्गी ।

---

१ पडिवत्ती = प्रतिपत्तिः=विज्ञानम् । २ दुरनुचरः = दुरनुष्ठानः । ३ A, °णमेत्तं । ४ ब्रह्मव्रतम्=ब्रह्मचर्यम् । ५ उदिताः सन्त इत्यर्थः । ६ ईर्या=कस्यापि जन्तोर्बाधा न स्यात् तथा भूमिं विलोक्य पादन्यासः । ७ A अट्टरोद्दे; आर्तरौद्रे । ८ स्वाच्छन्द्यकानि । ९ मुक्तिः=लोभाभावः । १० आकिञ्चन्यम्=अकिञ्चनस्य द्रविणरहितस्य भावः कर्म वेति विगृह्य । ११ बंभं=ब्रह्म ।

पंचविहोवि पमाओ परिहरियव्वो पयत्तेण ॥ ८७ ॥
मज्जं विसय-कसाया निद्दा विगहा[1] य पंचमी भणिया।
इय पंचविह-पमाओ जीवं पाडेइ संसारे ॥ ८८ ॥
किं बहुणा धी-दुब्बल-मण-ताव[3]-करो उ जाव-जीवाए।
वोढव्वो अट्ठारस-सीलंग-सहस्स-पब्भारो ॥ ८९ ॥
कीरंतो जइ-धम्मो खिप्पं मोक्खम्मि नेइ नर-नाह !।
दीहर-कालेणं पुण सावग-धम्मोवि तं[4] सव्वं ॥ ९० ॥
पंच य अणु-व्वयाइं गुण-व्वयाइं च होंति तिन्नेव।
सिक्खा-वयाइं चउरो सावग-धम्मो दुवालसहा ॥ ९१ ॥
एमाइ-वित्थरेणं दुविहेवि हु साहियम्मि धम्मम्मि।
पत्थावं नाऊणं रन्ना सूरी इमं पुट्ठो ॥ ९२ ॥
कमलावईइ पुत्तो अडवीए जायमेत्तओ केण।
अवहरिओ, पुव्व-कयं किंवा वेरं सरंतेण ? ॥ ९३ ॥
वुड्ढिं गओ स कत्थ व भयवं[6] ! कइया व अम्ह सो मिलिही ?।
एयं सवित्थरेणं साहेह अणुग्गहं काउं ॥ ९४ ॥
नाऊण य उवगारं कहिज्जमाणे पभूय-लोयस्स।
अह केवलिणा भणियं कहिमो आयन्नसु नरिंद ! ॥ ९५ ॥
धायइ-संडे दीवे पुरच्छिमद्धम्मि[7] भरह-खित्तम्मि।
अत्थि पुरी पोराणा नामेणं अवरकंकत्ति[8] ॥ ९६ ॥
तीए अंबड-वणिणो महिला नामेण अत्थि अच्छुत्ता।
तीए कमेण जाया वर-रूवा तिन्नि पुत्ता ओ ॥ ९७ ॥
मंडण-मल्हण-चंदण-नामा, तेसिं च तिन्नि महिलाओ।
लच्छि-सरस्सइ-संपय-नामाओ पवर-रूवाओ ॥ ९८ ॥
पयईइ तणु-कसाया अन्नोन्नं पवर-पीइ-संजुत्ता।
दाण-रया संतुट्ठा सुहेण अच्छंति ते वणिणो ॥ ९९ ॥
अह अन्नया कयाइवि लच्छी वंठेण[9] निन्न-नामेण।
दिट्ठा, अब्भुववन्नो[10] सो तीए रूव-लावन्ने ॥ १०० ॥
पत्थेइ य तं बहुसो सा पुण तं नेच्छई मणेणावि।
अह अन्नया तलाए[11] तोय[12]-निमित्तं गया लच्छी ॥ १०१ ॥
तुरयारूढो अह निन्नओवि पत्तोऽणुमग्गओ तीए।

---

१ विकथा। २ B धिइदु°। ३ B तासक°। ४ A तप्पुव्वं। ५ द्वादशधा। ६ B भइवं। ७ पुरच्छिमद्धं = पश्चिमार्धम्। ८ वंठो = दासः (N. P. 34)। ९ अभ्युपपन्नः। १० तडागे। ११ तोयं = जलम्।

वियणे गहिया मइइ रोविया[1] तुरय-पट्ठीए ॥ १०२ ॥
विलवंती वेग-पहाविएण तुरएण पाडिया अडविं ।
भिल्लेहिं समं जुज्झम्मि मारिओ निन्नओ रन्ने[2] ॥ १०३ ॥
गहियाभरणा लच्छी मुक्का भिल्लेहिं तत्थ अडवीए ।
हिंडंती तत्थ मूढ-दिसा असिया सीहेण छुहिएण ॥ १०४ ॥
अह सा मल्हण-पत्ती सरस्सती मोहिलेण वणिएण ।
पत्थिज्जंती पइणो साहेइ जहट्ठियं सव्वं ॥ १०५ ॥
अह मल्हणेण रन्नो गंतुं सिट्ठम्मि तम्मि वुत्तंते ।
उद्दालिय-दविणो मोहिलोवि निव्वासिओ रन्ना ॥ १०६ ॥
पुव्व-सय-सहस्साइं बहूणि परिवालिऊण नियमाउं[4] ।
तिन्निवि कालं काउं निबद्ध-मणुयाउया तत्तो ॥ १०७ ॥
जंबुद्दीवे एत्थं अत्थि पुरी महलावती नाम ।
एरवए वर-खेत्ते आरिय-देसम्मि वित्थिन्ना ॥ १०८ ॥
भीमरहो तत्थासी राया कुसुमावली उ से देवी ।
तीए पुत्तत्ताए[6] उववन्नो मंडणो ताव ॥ १०९ ॥
जाओ य उचिय-समए देव-कुमारोवमो विसालच्छो ।
कणगरहो से नामं विहियं उचियम्मि समयम्मि ॥ ११० ॥
कमसो जोव्वण-पत्तो विसुद्ध-वंसाण राय-कन्नाण ।
राय-सिरी-पमुहाणं पवराणं गाहिओ पाणिं ॥ १११ ॥
जुवराय-पए ठविओ भुंजइ माणुस्सए पवर-भोए ।
अंतेउर-मज्झ-गओ देवो विव देव-लोगम्मि ॥ ११२ ॥
तीइ नयरीइ इब्भा[7] सहोयरा दोन्नि आसि सत्थाहा[8] ।
सागरदत्तो य तहा समुद्दत्तो य सुपसिद्धा ॥ ११३ ॥
अह सो निन्नय-वंठो निहओ भिल्लेहिं तत्थ अडवीए ।
कइवय-भव-गहणाइं हिंडित्ता तिरिय-जाईसु ॥ ११४ ॥
उव्वट्टिऊण[9] पुत्तो सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स ।
धन्नाए भारियाए सुबंधु-नामो समुप्पन्नो ॥ ११५ ॥[10]
सोवि हु मल्हण-जीवो कालं काऊण आउ-पज्जंते ।
जाओ सुदंसणाए भज्जाए समुद्दत्तस्स ॥ ११६ ॥

---

१ बलात् (N. P. 48) । २ रोपिता । ३ अरण्ये । ४ प्रार्थ्यमाना । ५ निज-मायुः । ६ पुत्रतया । ७ इभ्यो = वणिक् (H. D. I. 79) इभ्यः = श्रेष्ठी वा । ८ सार्थवाहौ । ९ उद्वृत्य = निष्क्रम्य । १० B °ग्गाइ । ११ B युग्मम् ।

पुत्तो धणवइ-नामो सुरूव-जुत्तो कलासु पत्तट्ठो।
एत्तो य अत्थि नयरी विजया तत्थेव एरवए॥ ११७॥[2]
तीए समिद्धि-जुत्तो धणभूई नाम आसि सत्थाहो।
महिला सुंदार-नामा पुत्तो य सुधम्म-नामोत्ति॥ ११८॥
अह चंदणोवि वणिओ मरिऊण तओ सुधम्म-नामस्स।
एगोयरो कणिट्ठो जाओ घणवाहणो नाम॥ ११९॥
तत्थेव य एरवए सुपइट्ठपुरम्मि आसि हरिदत्तो।
इब्भो तस्स य महिला विणयवई विणय-संजुत्ता॥ १२०॥
पुत्तो उण वसुदत्तो अह सा लच्छी तया ओ अडवीए।
सीह-हया मरिऊणं भमिऊण तिरिक्ख-जोणीसु॥ १२१॥
विणइवईए धूया जाया ओ सुलोयणत्ति नामेण।
वसुदत्तस्स कणिट्ठा सुरूव-रूवा सुर-वहुव्व॥ १२२॥[5]
सावि हु चंदण-भज्जा कालं काऊण संपया तत्तो।
जाया सुलोयणाए कणिट्ठ-भगिणी अणंगवई॥ १२३॥
एत्थंतरम्मि मल्हण-भज्जावि सरस्सई मया संती।
ताणं दोण्हवि लहुई वसुमइ-नामा समुप्पन्ना॥ १२४॥
एवं च ताओ तिन्निवि वसेण भवियव्वयाइ एगत्थ।
जायाओ भगिणीओ अवरोप्पर-नेह-कलियाओ॥ १२५॥
जोव्वणमणुपत्ताओ समाण-जाईण रूव-जुत्ताण।
अणुरूवाण वराणं माया-वित्तेहिं वरियाओ॥ १२६॥

अविय।

जेट्ठा सुलोयणा सा परिणीया निन्न-वंठ-जीवेण।
सागरदत्त-सुएणं सुबंधु-नामेण वणिएण॥ १२७॥
बीया अणंगवइया धणभूइ-सुएण विजय-नयरीए।
घणवाहण-नामेणं परिणीया पुव्व-दइएण॥ १२८॥
तइया वसुमइ-नामा मल्हण-जीवेण पुव्व-दइएण।
धणवइणा परिणीया तणएण समुद्दत्तस्स॥ १२९॥
जिट्ठं[6] सुलोयणं वज्जिऊण भवियव्वया-निओएण।
पुव्व-भव-वल्लहेहिं जुत्ताओ नेह-कलिएहिं॥ १३०॥
पुव्व-भवब्भासाओ सुलोयणा वल्लहा सुबंधुस्स।

---

१ बहुशिक्षितः (N. P. ?)। २ B युग्मम्। ३ एकोदरः = सहोदरः। ४ तिर्यग्योनिषु। ५ B युग्मम्। ६ मृता सती। ७ मातापितृभ्याम्। ८ A जेइं।

तीए उण सो[1] न तहा[2], एवं वच्चंति दिवसाइं ॥ १३१ ॥
अह अन्नया कयाइवि कणयरहो तुरय-वाहण-निमित्तं ।
भडचडयरेण[3] सहिओ निग्गच्छइ राय-मग्गेण[4] ॥ १३२ ॥
ताव य नायरियाओ[5] निय-निय-हम्मिय-तलेसु चडिऊण ।
कुमरं निग्गच्छंतं पुलइउमेवं पयत्ताओ ॥ १३३ ॥
एक्का विलास-पउरं कुमरं दट्ठुं अणंग-पडिरूवं ।
कय[6]-उन्ना सा जीए[7] एसो दइओत्ति चिंतेइ ॥ १३४ ॥
अन्ना कुमर-पलोयण-तग्गय-चित्ता विमुक्क-वावारा ।
निप्फंद-लोयण-जुया सुर-वहु-लीलं समुव्वहइ ॥ १३५ ॥
अन्ना उण कर-संठिय-मुत्ताहल-तार-हारिया सहइ[8] ।
फलिहक्ख-माल-वावड-झाण-ट्ठिय-जोगिणि-सरिच्छा ॥ १३६ ॥
कोउग[9]-रहस-पयट्टा गुरु-जण-संकाइ तह नियत्तंती[10] ।
रेहइ दोला-रूढव्व कावि कुमरस्स निग्गमणे ॥ १३७ ॥
लीला-चलंत-लोयण-कुमर-पलोयण-विमुक्क-नीसासा ।
मयण-सर-सल्लियंगिव्व नज्जए चउर[11]-सहियाहिं ॥ १३८ ॥
कावि हु चुंबइ बालं अन्ना सहियाइ लग्गए गलए ।
अन्ना करेइ गीयं कावि हु उच्चं समुल्लवइ ॥ १३९ ॥
लीला-चलंत-गीवो जन्तो जन्तो नियच्छइ[12] कुमारो ।
सोहग्ग-मोहो[13] वड्ढइ तहिं तहिं नयर-नारीण ॥ १४० ॥
एवं च समयणाहिं पुलइज्जंतो स नयर-नारीहिं[14] ।
पत्तो कमेण सागरदत्त-गिहासन्न-भू-भागे ॥ १४१ ॥
दिट्ठो सुलोयणाए अवलोयण-संठियाइ तेणावि ।
दिट्ठा इमा सकज्जल-सिणिद्ध-पिहु-नयण-सोहिल्ला ॥ १४२ ॥
पुव्व-भवब्भासाओ अवरोप्पर-दंसणाओ संजाओ ।
अइगरुओ अणुराओ तक्खणमेत्तेण दोण्हंपि ॥ १४३ ॥
अह निग्गओ तुरंतो तुरंगमारूढ-विग्गहो कुमरो[15] ।
देहेण न चित्तेणं सुलोयणा-रूव-हय-हियओ ॥ १४४ ॥
पुट्ठो अणेण सुमई बाल-वयंसो वयंस ! कस्सेसा ।

---

१ सुः = सुबन्धुः । २ तथा = वल्लभः । ३ भटपटलेन । ४ A °यवरमग्गे । ५ नागरिकयः । ६ कृतपुण्या । ७ यस्याः । ८ राजते । ९ स्फटिकाक्षमालाव्यापृत-ध्यानस्थितयोगिनीसदृशी । १० कौतुकरभसप्रवृत्ता । ११ निवर्तमाना । १२ चतुर-सखीभिः । १३ पश्यति । १४ महः = उत्सवः । १५ दृश्यमानः (H. P. IV. 181)

दप्पण-वावड-हत्था अवलोयण-संठिया जुवई ! ॥ १४६ ॥
एसा कुमर ! सुलोयण-नामा दइया सुबंधु-वणियस्स ।
सागरदत्त-सुयस्स ओ इय भणिए सुमइणा कमसो ॥ १४६ ॥
आवाहिऊण तुरए समागओ निय-गिहम्मि कणगरहो ।
मयण-सर-विद्धुरियंगो चिंतइ तप्पावणोवायं ॥ १४७ ॥
किं मज्झ विभूईए किंवा अंतेउरेण रज्जेण ? ।
जो तीए मुह-कमले छप्पय-लीलं न पावेमि ॥ १४८ ॥
जइवि हु लोय-विरुद्धं सुकुलुप्पन्नाण एरिसं कज्जं ।
तहवि हु तीइ विउत्तो सत्तो धरिउं न जीयंपि ॥ १४९ ॥
नाऊण तीए भावं दूई-संपेसणेण चित्त-गयं ।
जइ ताव सावि इच्छइ खिवामि अंतेउरे नियए ॥ १५० ॥
इय चिंतिऊण तेणं पेंडुया पेव्वाइया समाणत्ता ।
तह कुणसु तुमं भयवइ ! जह सा मह पेंणइणी होइ ॥ १५१ ॥
तीएवि गंतु वियणे तह सा आभासिया सुनिउणाए ।
जह पयडिय-सब्भावा हियय-गयं झत्ति उल्लवइ ॥ १५२ ॥
उव्विग्गा विव दीससि कीस तुमं पुत्ति ! केण मे कज्जं ? ।
आणेमि जेण अइदुल्लहंपि निय-मंत-सत्तीए ॥ १५३ ॥
तीए भणियं भयवइ ! मह हिययं दुल्लहं जणं मेहइ ।
निब्भग्ग-रोर-पुरिसोव्व भोयणं चक्कवट्टिस्स ॥ १५४ ॥
जह कावि सँारमेई इच्छइ सीहेण संगममलज्जा ।
तह चेव अहं भयवइ ! संगं इच्छामि कुमरेण ॥ १५५ ॥
तीए भणियं इंदंपि पुत्ति ! आणेमि मंत-सत्तीए ।
कित्तियमेत्तं एयं मह मंतो जत्थ विप्फुरइ ॥ १५६ ॥
मा पुत्ति ! कुण विसायं जावं मंतस्स तह पेंयच्छिस्सं ।
अज्जवि य कुमारेणं जह संगो जायए तुज्झ ॥ १५७ ॥
तह कायव्वं भयवइ ! न होइ जह मज्झ लाघवं लोए ।
इय भणिऊणं तीए दिन्ना मुत्तावली नियया ॥ १५८ ॥
पव्वाइयाए तत्तो गंतुं कुमरस्स साहियं सव्वं ।
हरिसिय-मणेण तेणवि आंणाविय नियय-पुरिसेहिं ॥ १५९ ॥

---

१ A तीए । २ पटुका = पटवी = चतुरा । ३ प्रवाजिका = तापसी । ४ प्रणयिनी = वल्लभा । ५ महइ = काङ्क्षति (H. P. IV. 192) = वाञ्छति । ६ निर्भाग्य-रोर (रङ्क) पुरुष इव । ७ सारमेयी = शुनी । ८ प्रदास्यामि = करिष्यामीत्यर्थः । ९ B °याइ । १० आनाप्य ।

अंतेउरम्मि खित्ता सुलोयणा राग-मोहिय-मणेण ।
अगणिय जणाववायं[1] उल्लंघिय नियय-मज्जायं ॥ १६० ॥[2]
विन्नाय-वइयरेहिं च साहियं नायरेहिं नरवइणो ।
तेणवि बहु-प्पगारं सिक्खविओ महुर-वयणेहिं ॥ १६१ ॥
न य इच्छइ तं मोत्तुं ताहे नाऊण तस्स निब्बंधं ।
रन्ना पउरा भणिया असमत्था अम्हे[3] कुमरस्स ॥ १६२ ॥
सामेण ता न मुंचइ दंडो कुमरम्मि तीरइ[4] न काउं ।
ता खमह एक्कमेयं अवराहं अम्ह कुमरस्स ॥ १६३ ॥
एयं नर-वइ-वयणं सोऊणं नायरावि दीण-मुहा ।
विच्छाय-निराणंदा जहागयं पडिगया सव्वे ॥ १६४ ॥
कणगरहोवि हु तीए सुरय-सुहासत्त-माणसो निच्चं ।
कमसो सेसंतेउर-परिभोग-परम्मुहो[5] जाओ ॥ १६५ ॥
चिंतेइ न रज्ज-ठिइं न नीइं[6] बाहिं न देइ अत्थाणं ।
सहिओ सुलोयणाए अच्छइ विविहाहिं कीलाहिं ॥ १६६ ॥
एवं पभूय-कालो वोलीणो तस्स राय-तणयस्स ।
तीए अहिणव-जोव्वण-सुह-फास-पसत्त-चित्तस्स ॥ १६७ ॥
अह अन्नया कयाइवि परिभूया हंति[7] जाय-कोवाए ।
पुव्विं तस्सिट्ठाए देवीए रायसिरियाए ॥ १६८ ॥
परिचरिय-परिव्वाइय-विदिन्न-उम्माय-कारओ चुन्नो[8] ।
एगंत-पसुत्ताणं दोण्हवि सिरम्मि पक्खित्तो ॥ १६९ ॥[9]
तस्स य वसेण दोन्निवि सहसा उम्मत्तयाणि जायाणि ।
गायंति हसंति समुल्लवंति असमंजसं बहुहा ॥ १७० ॥[10]
भीमरहेणवि तत्तो वाहरिया[11] मंत-तंतिया बहवे ।
तेवि हु करिंति किरियं भूय[12]-विगारोत्ति मन्नंता ॥ १७१ ॥

अथ ।

काउं सरीर-रक्खं गाढं गहिऊण केवि मुद्दासु ।
पहणंति गुरु-चवेडा-घाएहिं कस-प्पहारेहिं ॥ १७२ ॥
आलिहिय मंडलेसुं केवि हु विणिवेसिऊण उवउत्ता ।
अहमिति[13] सिद्धत्थय-घाएहिं हणंति पुणरुत्तं ॥ १७३ ॥

---

१ अनापवादम् । २ B युग्मम् । ३ B अम्हि । ४ तीरइ = शक्यते (H. P. IV. 86) । ५ परम्मुहो = पराङ्मुखः । ६ नीइ = गच्छति (H. P. IV. 162) । ७ अहमिति । ८ चूर्णः । ९ B युग्मम् । १० असमञ्जसम् = असंबद्धम् । ११ व्याहृताः = आकारिताः । १२ भूतविकारः । १३ अभिमन्त्र्य ।

केवि हु विरोल[1]-तन्नय-पुरीस-मीसेहिं गुग्गुलाईहिं ।
उव्वरिय[2]म्मी खिवित्ता उद्धूवणियं[3] पयच्छंति ॥ १७४ ॥
घायस्स विगारासंकिरेहिं[4] वेज्जेहिं[5] विविह-किरियाओ ।
पारद्धाओ न उणो कोवि गुणो ताण संजाओ ॥ १७५ ॥
उम्मत्तय[6]-रूवेणं पणट्ठ-चित्ताण वच्चए कालो ।
अह अन्नया पसुत्ते पाहरिय-जणम्मि रयणीए ॥ १७६ ॥
भंजित्ता नियलाइं निहुयं[8] चिय निग्गयाइं नयरीओ ।
दोन्निवि भमंति सीउण्ह-वाय-बहु-दुक्ख-तवियाइं ॥ १७७ ॥[9]
इय नर-वर ! संसारे सुहिओ होऊण जायए दुहिओ ।
रायावि भमइ भिक्खं सुवइ महीए निरावरणो[10] ॥ १७८ ॥
पवराहार-विलेवण-आहरण-विभूसियाइं होऊण ।
हिंडंति ताइं भिक्खं गिहे गिहे दुक्ख-तवियाइं ॥ १७९ ॥
धूली-धूसरियाइं बालोह-हसेज्जमाण-चेट्ठाइं ।
हिंडति सुदीणाइं निवसिय-जर-दंडि-खंडाइं ॥ १८० ॥
बालोह-पेच्छणिज्जं बुंह[11]-जण-संसोयणिज्ज[12]मच्चत्थं ।
पिच्छसु नर-वर ! जायं तं मिहुणं कम्म-दोसेणं ॥ १८१ ॥
एयं च ताव एवं, एत्तो उ पुरीए विजय-नामाए ।
रत्तोऽणंगवईए भुंजइ धणवाहणो भोए ॥ १८२ ॥
पडिबोहिओ सुहम्मेण सूरिणा जिट्ठ-भाउणा एसो ।
सहिओऽणंगवईए पव्वइओ सूरि-पासम्मि ॥ १८३ ।
एत्तो य धणवईवि हु वसुमइयाए सिणेह-जुत्ताए ।
सहिओ पंच-पयारे भुंजइ माणुस्सए भोए ॥ १८४ ॥
जह सो मोहिल-वणिओ रन्ना निव्वासिओ सदेसाओ ।
काऊण तहा-रूवं सुह-फलयं किंपि[13]णुट्ठाणं ॥ १८५ ॥
उववन्नो वेयड्ढे उत्तरसेढीए वेजयंत-पुरे ।
चित्तंगयस्स पुत्तो पुहवीइ सुमंगलो नाम ॥ १८६ ॥
साहिय-बहुविह-विज्जो अह सो गयणंगणेण हिंडंतो ।
कइयावि मेहलावइ-पुरीए लीलाए संपत्तो ॥ १८७ ॥

---

१ बिडालतर्पक-पुरीषमिश्रैः = मूषकारिबालकविष्ठासहितैः । २ अपवरिकायाम् । ३ उद्धूपनिकाम् । ४ विकारागऽऽशङ्कितृभिः । ५ वैद्यैः । ६ B उम्मुत्त° । ७ निगडानि । ८ निहुयं = तूष्णीकम् (H. D. IV. 50) = प्रच्छन्नमित्यर्थः । ९ B युग्मम् । १० निरावरणः = नग्नः । ११ B बहुज° । १२ संसोयणिज्जं = संशोचनीयम् = शोकविषयम् । १३ किमप्यनुष्ठानम् ।

हम्मिय-तलमारूढा ण्हायंती तेण वसुमई दिट्ठा ।
पुव्व-भवब्भासाओ रत्तो सो तीइ रूवम्मि ॥ १८८ ॥
काउं धणवइ-रूवं उवभुत्ता तेण वसुमई मुद्धा ।
तीए सुरय-पसत्तो धणवइ-रूवी ठिओ तत्थ ॥ १८९ ।
सो पुण धणवइ-वणिओ पुव्व-भवोवत्त[1]-कम्म-दोसेण ।
अवहरिय तेण मुक्को इहेव भरहे विणीयाए ॥ १९० ॥
सो तत्थ रिसह-जिण-वर-वंस-पसूयस्स दंडवीरियस्स ।
केवलिणो पय-मूले पव्वइओ जाय-निव्वेओ ॥ १९१ ।
पुव्व-सय-सहस्साइं तीसं काऊण उग्ग-तव-चरणं ।
उववण्णो ईसाणे देवो चंदज्जुणो नाम ॥ १९२ ॥
पर-दार-पसत्तो सो सुमंगलो तेण छिन्न-वर-विज्जो ।
मुक्को परओ माणूस-नगस्स देवेण कुद्धेण ॥ १९३ ॥
पडिबोहिया उ देवेण वसुमई जाय-तिव्व-संवेगा ।
सूरि-सुहम्म-पवत्तिणि-पय-मूले अज्जिया[2] जाया ॥ १९४ ॥
एवं च अणंगवई वसुमइ-अज्जाइ संजुया तत्थ ।
मयहरि[3]-चंदजसाए पय-मूले कुणइ उग्ग-तवं ॥ १९५ ॥
अह अन्नया कयाइवि वियार-भूमिं गयाहिं एयाहिं ।
दिट्ठं तं उम्मत्तं मिहुणं बहु-डिंभ-परियरियं[4] ॥ १९६ ॥
उग्गायंतं बहुहा नच्चंतं धूलि-धूसर-सरीरं ।
तं दट्ठुमणंगवई सविसाया एवमुल्लवइ ॥ १९७ ॥
अज्जे ! वसुमइ ! एसा भगिणीइ सुलोयणाइ अणुहरइ ।
जर-दंडि-खंड-वसणा[5] गहं-गहिय-नरस्स पासत्था ॥ १९८ ॥
भणियं च वसुमईए सुइरं निज्झाइऊण[6] सविसायं ।
एसो सो कणगरहो एसावि सुलोयणा नूणं ॥ १९९ ॥
तत्तो गंतुं दोहिवि महुरं आभासियं तयं जुयलं ।
उग्गायइ हसइ नच्चइ बोल्लइ[7] असमंजसं बहुयं ॥ २०० ॥
ताहे दोवि जणाइं सुहम्म-सूरिस्स पाय-मूलम्मि ।
करुणा-पराहिं अज्जाहिं ताहिं नीयाइं सविसायं ॥ २०१ ॥
अइसय-नाणी य गुरू पुट्ठो उम्माय-कारणं ताहिं ।

---

१ उवत्तं = उपात्तं = गृहीतम् । २ आर्यिका = साध्वी । ३ मयहरा = महत्तरा (N. P. 4) । ४ परिकरितं = व्याप्तम् । ५ वसणं = व्यसनम् । ६ निर्ध्याय = दृष्ट्वा । ७ बोल्लइ = कथयति । (H. P. IV. 2) ।

गुरुणावि ताण सिट्ठो पुव्वुत्तो सयल-वुत्तंतो ॥ २०२ ॥
भणिओ अज्जाहिं गुरू भयवं ! जइ अत्थि कोवि पडिजोगो।
ता एयाण पउंजह जइ पिच्छह किंचि उवगारं ॥ २०३ ॥
तत्तो गुरुणा तेसिं दिन्नो उम्माय-नासण-पडिट्ठो।
पडिजोगो जायाइं दोन्निवि अह सत्थ-चित्ताइं ॥ २०४ ॥
अह ताण वसुमईए सिट्ठो सव्वोवि पुव्व-वुत्तंतो।
एयस्स गुरु-पभावा नट्ठो तुम्हाण उम्माओ ॥ २०५ ॥
इय सोऊणं दोन्निवि सुहम्म-सूरिस्स परम-विणएण।
वंदंति चरण-जुयलं अह सूरी भणिउमाढत्तो ॥ २०६ ॥
भोग-सुह-लालसाणं पर-दार-रय-प्पिआण पुरिसाण।
बहुविह-विडंबणाओ इह पर-लोए य जायंति ॥ २०७ ॥
पावंति विसय-तिसिया वह-बंधण-मारणाइ-दुक्खाइं।
नाऊण कुमर ! एवं भोग-पिवासं परिच्चयसु ॥ २०८ ॥
पर-दार-पसत्तेणं जं पावं चिक्कणं तए बद्धं।
पुप्फ-सरिसो विवागो रज्ज-भंसाइओ तस्स ॥ २०९ ॥
एत्तोवि अणंत-गुणं कडुय-विवागं फलं तु पर-लोए।
पाविज्जइ दुव्विसहं नारय-तिरियाइ-संसरणे ॥ २१० ॥
एमाइ-देसणाए आविब्भूयम्मि चरण-परिणामे।
पव्वाविआइं गुरुणा दोन्निवि निव्विन्न-चित्ताइं ॥ २११ ॥
मयहरियाए पासे भगिणी-जुयलेण संजुया तत्तो।
सम्मं गुरु-विणय-रया सुलोयणा कुणइ विविह-तवं ॥ २१२ ॥
एवं चंदजसाए पय-मूले ताण अच्छमाणीणं।
तिण्हंपि हु भगिणीणं गयाणि बहु-पुव्व-लक्खाणि ॥ २१३ ॥
मुणिणो कणगरहस्सवि घणवाहण-साहुणा समेयस्स।
वोलीणाओ बहुया वरिसाणं कोडि-कोडीओ ॥ २१४ ॥
अह अणसणेण सूरी कालं काऊण बीय-कप्पम्मि।
जाओ ससिप्पह-सुरो विमाण-चंदज्जुणाहिवई ॥ २१५ ॥
घणवाहणोवि मरिउं जाओ सामाणिओ सुरो तस्स।
विज्जुप्पहोत्ति इयरा देवी से चंदरेहत्ति ॥ २१६ ॥
वसुमइ-अज्जावि तहा पुव्वुवन्नस्स तत्थ देवस्स।

---

१ परित्यज। २ त्वया। ३ राज्यभ्रंशादिकः। ४ आविर्भूते = प्रकटीभूते।
५ प्रव्राजितौ। ६ B °दज्जणा°।

चंदज्जुणस्स जाया देवी चंदप्पहा नाम ॥ २१७ ॥
एत्तो य सो सुबंधू दइयाइ गुरु-विरह-सोय-संसत्तो ।
हट्ट-घर-काणणाईसु कत्थवि य धिइं अपाविंतो ॥ २१८ ॥
कणगरहस्स पउट्ठो चिंतेंतो विविह-मारणोवायं ।
रोद्द-ज्झाणोवगओ विलवंतो दीण-वयणिल्लो ॥ २१९ ॥
रय-रमिय-हसिय-जंपिय-सहरिस-अवैगूहणाइं दइयाए ।
पुणरुत्तं सुमरंतो जाओ सो गह-गहिउव्व ॥ २२० ॥[4]

तओ ।

नियय-घरम्मि न चिट्ठइ हिंडइ उज्जाण-काणणाईसु ।
कत्थ गयी कंण हिया कीस निलुक्का सि जंपंतो ॥ २२१ ॥
कह रुट्ठा मह सुंदरि ! जेण न देसि अप्पयं सिग्घं ।
हुं हुं दिट्ठा दिट्ठा पसीय मह देसु पडिवयणं ॥ २२२ ॥
जं जं पिच्छइ लोयं तं तं पुच्छइ, तुए पिया दिट्ठा ? ।
एमाइं विलवमाणो नीहरिओ ताओ नयरीओ ॥ २२३ ॥
उम्मत्तय-रूवेणं हिंडंतो विविह-गाम-नयरेसु ।
दुहिओ दीणो वियणो छुहा-पिवासाहिं संतत्तो[6] ॥ २२४ ॥
कइयावि हु संपत्तो अणेय-तावस-जणाउरे रम्मे ।
नाणा-दुम-सय-गहणम्मि आसमे विविह-फल-पउरे ॥ २२५ ॥
तत्थ य से कुल-वइणा मणयं संजाय-सत्थ-चित्तस्स ।
निय-धम्मो परिकहिओ तस्सवि सो परिणओ ताहे ॥ २२६ ॥
गिण्हिय तावस-दिक्खं दइया-गुरु-विरह-जाय-वेरग्गो ।
कय-कंद-फलाहारो घोर-तवं चरिउमारद्धो ॥ २२७ ॥
दोमासिय-तेमासिय-चउम्मासाइयं तवं विविहं ।
काउं पभूय-कालं अंतुट्ट-वेराणुबंधो सो ॥ २२८ ॥
मरिऊण य उववन्नो परमाहम्मिय-सुरेसु अंबरिसी[11] ।
उववन्न-मेत्तओ सो पुव्व-भवालोयणं कुणइ ॥ २२९ ॥[12]
नाऊण पुव्व-वइरं विहंग-नाणेण आसुरुत्तो सो ।
चिंतेइ कत्थ वइरी सा वा मह दुट्ठ-महिलत्ति ? ॥ २३० ॥

---

१ A °याए । २ अवगूहनं = आलिङ्गनम् । ३ स्मरन् । ४ B तिसृभिः कुलकम् । ५ निलुक्का = निलीना (H. P. IV. 55) । ६ लया । ७ संतप्तो = संतप्तः । ८ मनाक् (N. P. 10) संजातस्वस्थचित्तस्य । ९ वेरग्गं = वैराग्यम् । १० अतुट्ट= अत्रुटितम् = अनष्टम् । ११ अम्बादिषु पञ्चदशप्रकारेषु परमाधार्मिकदेवेष्वेकतमोऽम्बरीषनामा सः । १२ B युग्मम् ।

दुस्सीला सा पावा अणुरत्तं तह ममं परिच्चइय[1] ।
आसत्ता कणगरहे सच्चिय ता वइरिणी पढमं ॥ २३१ ॥
तारिस-दुक्खं दिन्नं तइया मह जेहिं दुट्ठ-सीलेहिं ।
इण्हि गंतुं दोन्निवि हंतव्वाइं मए ताइं ॥ २३२ ॥
इय चिंतिऊण वेगेण आगओ रोस-फुरफुरंतो सो ।
संलेहण-सुसियंगो[2] जत्थच्छइ कणगरह-साहू ॥ २३३ ॥
धम्म-ज्झाणोवगयस्स तस्स पडिमा-गयस्स रयणीए ।
पिउवण[3]-ठियस्स मुणिणो घोरुवसग्गे कुणइ पावो ॥ २३४ ॥
काउं पिसाय-रूवं उक्कत्तइ निसिय-कत्तिया-हत्थो ।
मंसाइं सरुहिराइं संभारिय[4]-पुव्व-कय-वइरो ॥ २३५ ॥
भीमट्टहास-पुव्वं उड्ढं उक्खिविय खिवइ खोणीए[5] ।
दुव्विसह-गुरु-कसाघाय-ताडणं कुणइ पुणरुत्तं ॥ २३६ ॥
मुंचइ धूली-वरिसं खणेण उवलोह-पूरियं कुणइ ।
जलण-वरिसेण वरिसइ छिंदइ खणेण अंगाइं ॥ २३७ ॥
काऊण हत्थि-रूवं सुतिक्ख-दंतेहिं देइ वेहाइं[6] ।
निय-काइयाए सिंचइ लोलइ चलणेहिं भूमीए ॥ २३८ ॥
किं बहुणा भणिएणं निग्विण-हियएण तेण असुरेण ।
मुणि-देहे दुव्विसहा विहिया नरओवमा[7] वियणा ॥ २३९ ॥
तीइ वियणाइ साहू अचलिय-चित्तो पसत्थ-सुह-लेसो[8] ।
धम्म-ज्झाणोवगओ निंदंतो नियय-दुच्चरियं[9] ॥ २४० ॥
कय-अणसणो महप्पा कालं काऊण बीय-कप्पम्मि ।
चंदज्जुणम्मि जाओ विहुप्पहो नाम देवोत्ति ॥ २४१ ॥[10]
अंबरिसी मुणि-देहं पाण-विमुक्कंपि गरुय-रोसेण ।
छिंदिय संयहा[11] पत्तो सुलोयणज्जा-समीवम्मि ॥ २४२ ॥
सावि हु पभाय-समए काउस्सग्गे ठिया सुह-ज्झाणे ।
साहुणि[12]-मज्झोवगया सुमराविय[13]-पुव्व-दुच्चरिया ॥ २४३ ॥
लोहमय-पुरिस-पडिमं फुलिंग-जालाउलं विउव्विय ।
पावे ! पर-पुरिस-पिए ! अवगूहसु वल्लहं एयं ॥ २४४ ॥

---

१ परित्यज्य B °चयइ । २ सुसियं = शुष्कम् । ३ पितृवनम् = श्मशानम् । ४ उत्कृन्तति । ५ संभारियं = संस्मारितम् (H. P. IV. 74) A °भाविय । ६ क्षोणी = पृथ्वी । ७ वेधान् । ८ नरकोपमा । ९ प्रशस्तशुभलेश्यः । १० दुच्चरियं = दुश्चरितम् । ११ B युग्मम् । १२ सतधा । १३ साहुणी = साध्वी । १४ सुमरा-वियं = स्मारितम् (H. P. IV 74) ।

इय भणिय तेण समयं गाढं बंधित्तु जलिय-दंडेहिं ।
हणिऊण तक्खणेणं सावि तओ मारिया तेण ॥ २४५ ॥[1]
अविचलिय-सुद्ध-भावा कालं काउं विहुप्पह-सुरस्स ।
उप्पन्ना पिय-देवी सयंपभा नाम तत्थेव ॥ २४६ ॥
इय भो नर-वर ! दट्ठुं राग-दोसाण दारुण-विवागं ।
दूरेण चयसु संगं राग-दोसेहिं पावेहिं ॥ २४७ ॥
वहं विहायाऽऽसु पहिट्ठ-माणसो मुणीण सो अंबरिसी सुराहमो ।
कयत्थमप्पाण मणे गणंतो जहागयं ताहि गओ स-ठाणयं ॥२४८॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ सुलोयणा-कणगरह-वहो नाम ।
सुरसुंदरी-कहाए चोद्दसमो इह परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ चतुर्दशः परिच्छेदः समाप्तः ॥ ३५०० ॥

अह सो कय-समण-वहो अंबरिसी मुइय-माणसो तत्थ ।
निच्चं नेरइयाणं कयत्थणा-जाय-गुरु-तोसो ॥ १ ॥
बंधित्तु पाव-कम्मं तओ चुओ विहव-पंसुली-गब्भे ।
उववन्नो सो तीए बहुविह-कडु-खार-पाणेहिं ॥ २ ॥
सोडिय-देहो रोद्दं झाणं आऊरिऊण नरयम्मि ।
मरिऊण सत्त-पलिओ उववन्नो पढम-पुढवीए ॥ ३ ॥[6]
अणुहविय तिव्व-दुक्खं निय-आउ-खए तओवि उव्वट्टो ।
इह भरहे विप्प-सुओ उववन्नो दुग्गओ नाम ॥ ४ ॥
दारिद्द-दुक्ख-तविओ दिक्खं पंरिवाययाण घित्तूण ।
काउं अन्नाण-तवं उक्कड-रोसो मओ तत्तो ॥ ५ ॥
धरणिंदस्स उ जाओ सोहिय-पलियाउओ मेहाराओ ।
नामेण काल-वाणो दिव्व-महा-रिद्धि-संपन्नो ॥ ६ ॥
तत्थवि सुमरिय-वइरो उवओगं देइ ताण दोण्हंपि ।
ठाण-वियाणण-हेउं विभंग-नाणेण सकसाओ ॥ ७ ॥

---

१ B तिसृभिः कुलकम् । २ आत्मानम्, छन्दआनुलोम्यादनुस्वारलोपः । ३ कयत्थणा = कदर्थना । ४ विधवपांशुलागर्भे;पांशुला = पुंश्चली । ५ शाटितदेहः = नष्टशरीरः । ६ B तिसृभिः कुलकम् । ७ परिव्राजकः=तापसः । ८ मृतः । ९ साधिकपल्यायुष्कः । १० महाराओ=सामानिकसुरः ।

तत्तिय-नाणाभावाउ बीय-कप्प-ट्ठियाणि एयाणि ।
दिट्ठाणि न तेण तहिं पुणरुत्त-कओवओगेवि ॥ ८ ॥
एवं वच्चइ कालो नरिंद ! सेसाउयस्स अह तस्स ।
भुंजित्तु दिव्व-भोए थोवूणय-अट्ठ-पलियाइं ॥ ९ ॥
ईसाण-कप्प-वासी विहुप्पहो सो सुरो तओ चविउं ।
तुह पुत्तो उववन्नो कमलावइ-देवि-कुच्छीए ॥ १० ॥
दोहल-पूरण-हेउं परिब्भमंती पुरम्मि हत्थि-गया ।
सत्तम-मासे नर-वर ! देवी कमलावई एसा ॥ ११ ॥
एत्थंतरम्मि दिट्ठा कओवओगेण काल-नाणेण ।
गव्व-ट्ठिय-निय-वइरिय-दंसण-संजाय-रोसेण ॥ १२ ॥
आगम्म तओ तुरियं अहिट्ठिओ तेण कुंजरो सहसा ।
विच्छोलितो[3] लोयं वेगेण पहाविओ तेण ॥ १३ ॥
वड-पायव-साहा-लग्गणेण नर-वर ! तुमम्मि उत्तरिए[3] ।
गयणेण समुप्पइओ तेणेव अहिट्ठिओ हत्थी ॥ १४ ॥
मण-संजुय-देवि-कर-पहार-परिविहुरिओ गयं मोत्तुं ।
जणणी[4]-समयं मरिही गयणाओ निवडिओ वइरी ॥ १५ ॥
इय चिंतेंतो नर-वर ! कय-किच्चो सो सुरो गओ ठाणं ।
देवीवि कुंजर-गया पडिया गयणाओ सर-तीरे ॥ १६ ॥[5]
उत्तरिऊण य तत्तो मिलिया सिरिदत्त-सत्थवाहस्स ।
चलिया सत्थेण समं कुसग्गनयरम्मि नर-नाह ! ॥ १७ ॥
सत्थ-विलोवे जाए अडवी-पडियाए तत्थ देवीए ।
जाओ पुत्तो दिट्ठो कओवओगेण देवेण ॥ १८ ॥
अह पुणरवि सो देवो वइरं सरिऊण निग्घिण-सहावो ।
संपत्तो वेगेणं देवी-पासम्मि गुरु-रोसो ॥ १९ ॥
निउणं जोयंतेणवि पभूय-कालाओ पाव ! दिट्ठो सि ।
काहामि वइर-अंतं अणुहव दुव्विहिय-फलमिण्हिं ॥ २० ॥
एवं भणमाणेणं पसुत्त-कमलावईए अंकाओ ।
नर-वर ! सो तुह पुत्तो हरिओ सुर-कालबाणेण ॥ २१ ॥
गहिऊण य तं बालं चिंतेइ सुरो किलिट्ठ-परिणामो ।
मारेमि इमं सत्तुं इण्हिं मलिऊण[6] हत्थेहिं ॥ २२ ॥
खंडाणि अहं काउं करेमि किंवा दिसा-बलिं अहवा ।

---

१ युग्मम् । २ विक्षोभयन् । ३ उत्तीर्णे । ४ जनन्या सममित्यर्थः । ५ ८ युग्मम् । ६ मर्दयित्वा ।

अच्छोडेमि[1] सिलाए तिलं तिलं किं नु छिंदामि ? ॥ २३ ॥
एवं हि कए अहवा न होज्ज वियणा पैभूय-कालीया[2] ।
मरणाउ तक्खणेणं इमस्स अव्वत्त-चित्तस्स ॥ २४ ॥
ता गंतूणं कत्थवि मुंचामि अमाणूसम्मि ठाणम्मि ।
तण्हा-छुहाभिभूओ मरिही सयमेव दुक्खेण ॥ २५ ॥
इय चिंतिऊण मुक्को वेयड्ढ-सिला-यलम्मि वियणम्मि ।
सो तुह पुत्तो नर-वर ! सुरोवि पत्तो नियं ठाणं ॥ २६ ॥
नर-वर ! अच्छउ एयं कहेमि अन्नं कहंतरं[3] ताव ।
ईसाणाओ चविओ विज्जुप्पहो एत्थ वेयड्ढे ॥ २७ ॥
दक्खिण-सेढीइ पुरे रमणीए रयणसंचए पवरे ।
पवणगइ-खयर-पुत्तो उववन्नो बउलवइयाए ॥ २८ ॥
नामेण चित्तवेगा एत्तो देवीवि चंदरेहा सा ।
चविऊण य उप्पन्ना नयरे सिरि-कुंजरावत्ते ॥ २९ ॥
खयरस्स अमियगइणो पियाइ भज्जाइ चित्तमालाए ।
अइवल्लहा उ धूया नामेणं कणगमालत्ति ॥ ३० ॥[4]
एत्तो य पुव्व-भणिओ सुलोयणाइण आसि जो भाया ।
वसुदत्तो नामेणं सोवि हु भमिऊण संसारे ॥ ३१ ॥
उप्पन्नो वेयड्ढे गंगावत्तम्मि खयर-रायस्स ।
सिरि-गंधवाहणस्स उ पुत्तो मयणावलीए ओ ॥ ३२ ॥
नहवाहणोत्ति नामं वरिया अह तस्स कणगमाला सा ।
हरिऊण य परिणीया छलेण सा चित्तवेगेण ॥ ३३ ॥[5]
नहवाहणेण बद्धो सो खयरो नागिणीइ विज्जाए ।
आणीया निय-नयरे विलवंती कणगमालावि ॥ ३४ ॥
पैरियायंतर-पत्तं अणिच्छमाणिंपि इच्छए रमिउं ।
भगिणिंपि पिच्छ नर-वर ! एसो अन्नाण-दोसेण ॥ ३५ ॥
इय नर-वर ! संसारे अन्नाणंधेहिं एत्थ जीवेहिं ।
भगिणीवि अहिलसिज्जइ धूया सुंण्हा व जणणी वा ॥ ३६ ॥
भगिणीवि होइ भज्जा, पियावि पुत्तो, सुयावि जणणित्ति ।
भज्जावि जत्थ माया धिरत्थु संसार-वासस्स ॥ ३७ ॥
एयं च तुज्झ नर-वर ! धणदेवेणेव साहियं पुव्वं ।

---

१ आस्फोटयामि । २ प्रभूतकालिकी । ३ कथान्तरम् = अन्यां कथाम् । ४ चतसृभिः कलापकम् । ५ B तिसृभिः कुलकम् । ६ पर्यायान्तरप्राप्ताम् । ७ स्नुषा = पुत्रवधूः ।

सहसा सुरेण पुणरवि उवणीया चित्तवेगस्स ॥ ३८ ॥
बहुविह-विज्जाहिं समं जाओ खयराहिवो तओ एसो।
भुंजइ दइयाए समं वेयड्ढे तत्थ विसय-सुहं ॥ ३९ ॥
चंदज्जुणोवि देवो चइऊणं उत्तराए सेढीए।
नयरम्मि चमरचंचे चित्तगई नाम उववन्नो ॥ ४० ॥
चंदप्पहावि देवी जाया य पियंगुमंजरी तस्स।
भज्जा सो तीइ समं भुंजइ माणुस्सए भोए ॥ ४१ ॥
तस्स य उत्तर-सेढी समयं विज्जाहिं चित्तवेगेण।
दिन्ना सिणेह-सारं इय ते अच्छंति वेयड्ढे ॥ ४२ ॥
पुव्व-भवब्भासाओ सिणेह-साराण ताण दोण्हंपि।
वोलीणो बहु-कालो विसय सुहं अणुहवंताणं ॥ ४३ ॥
अह अन्नया कयाई सहिओ दइयाए कणगमालाए।
खयरो स चित्तवेगो अट्ठावय-वंदओ चलिओ ॥ ४४ ॥
भरह-नरेसर-कारिय-जिणिंद-पडिमाओ तत्थ भत्तीए।
वंदित्तु पडिनियत्तो पिच्छइ तं बालयं तत्थ ॥ ४५ ॥
वेयड्ढ-वण-निउंजं उज्जोयंतं सै-देह-दित्तीए।
गल-बद्ध-अंगुलीयय-विहूसियं लोयणाणंदं ॥ ४६ ॥
दट्ठूण अंगुलीयग-निवेसियं तं मणिं स विम्हइओ।
भणइ य पिए! स एसो दिव्व-मणी सुर-वर-दिन्नो ॥ ४७ ॥
जस्स पभावाउ तया भुयंग-परिवेढिओवि न मओ हं।
ता केण एस बद्धो इमस्स बालस्स गलयम्मि? ॥ ४८ ॥
अहवा रक्खा-हेउं नूणं जणणीए जायमित्तस्स।
बद्धो हवेज्ज तत्तो केणवि हरिऊण इह मुक्को ॥ ४९ ॥
ता गेण्ह पिए! एयं होउ अपुत्ताए एस तुह पुत्तो।
सोचिय नूणं होही सुर-जीवो एस उप्पन्नो ॥ ५० ॥
गहिऊण तयं नर-नाह! देविं पत्ताइं नियय-नयरम्मि।
काउं वद्धावणियं पयासियं सयल-लोयस्स ॥ ५१ ॥
जाओ उ कणगमालाइ गुत्त-गब्भाइ संपयं पुत्तो।
उचिय-समयम्मि विहियं नामं से मयरकेउत्ति ॥ ५२ ॥
विज्जाहरिंद-भवणे एवं वड्ढइ नरिंद! तुह पुत्तो।
एत्तो य तस्स देवी सयंपभा देवलोगाओ ॥ ५३ ॥

---

१ B °याइ। २ उद्द्योतयन्तम्। ३ स्वदेहदीप्त्या = निजशरीरकान्त्या। ४ विस्मितः। ५ बर्धापनिकाम्। ६ A °ब्भाए।

चइऊण समुप्पन्ना एसा सुरसुंदरी महा-राय ! ।
अह कमसो वड्ढंती एसावि हु जोव्वणं पत्ता ॥ ५४ ॥[1]
हरिऊण जेण नीया तइया खयरेण रयणदीवम्मि ।
सो य सुलोयण-जम्मे हरिदत्तो आसि से जणओ ॥ ५५ ॥
इय पिच्छ विरूवत्तं भवस्स दुक्खागरस्स नर-नाह ।
इच्छइ भोए भोत्तुं जणओ धूयाए सह जत्थ ॥ ५६ ॥
काउं पिसाय-रूवं तेणेव सुरेण कालबाणेण ।
अवहरिउं विज्जाओ छूढो जलहिम्मि तुह पुत्तो ॥ ५७ ॥
सुरसुंदरिंपि तत्तो जोय-पओसो स जाव गयणेण ।
अवहरइ ताव नर-वर ! संजाओ चवण-समओ से ॥ ५८ ॥
तस्स य चुयस्स[3] एसा पडिया गयणाओ एत्थ उज्जाणे ।
धणदेव-जाणवत्तं पत्तं पुण तुज्झ तणएण ॥ ५९ ॥
जायम्मि जाण-भंगे पाविय-फलहो समुद्द-मज्झम्मि ।
दिट्ठो पियंवयाए अह नीओ तेण स-ट्ठाणं ॥ ६० ॥
तं जं तुमए पुट्ठं तं एयं साहियं नर-वरिंद ! ।
मिलिही पुण अज्जेव य वियाल-समयम्मि सो तुज्झ ॥ ६१ ॥
सोऊण सूरि-वयणं राया सुरसुंदरी य देवी य ।
पत्ता य गुरु-पमोयं परिसा सव्वावि संविग्गा ॥ ६२ ॥
तत्तो रन्ना भणियं जाव य पुत्तेण संगमो ताव ।
काहामि तओ सहलं मणुयत्तं तुह पासम्मि ॥ ६३ ॥
एत्थंतरम्मि पणमिय धणदेवो भणइ सुप्पइट्ठ-गुरुं ।
तइया पल्ली-भंगे जाए घोरम्मि संगामे ॥ ६४ ॥
कणगवईइ बलेणं हएसु नट्ठेसु भिल्ल-सुहडेसु ।
किं जायं तुम्हाणं कहवा समणत्तणं पत्तं ? ॥ ६५ ॥
भणियं गुरुणा निसुणसु तइया समरंगणम्मि जुज्झंतो ।
सर-निवर-वरिस-विहुरिय-देहो पडिओ धरा-वट्टे ॥ ६६ ॥
दिट्ठो य तं पएसं समागएणं सुचित्तवेगेणं ।
खयरेण तेण नीओ सिणेह-सारेण बेयड्ढे ॥ ६७ ॥
विहिओ य तक्खणं चिय ओसहि-सामत्थओ अहं सत्थो ।
दिन्ना य पवर-विज्जा पुव्वुवगारं सरंतेण ॥ ६८ ॥
पन्नत्ती-नामेणं विहिणा सा साहिया मए तत्थ ।
तत्तो समागओ हं सिद्धत्थपुरम्मि खयर-जुओ[5] ॥ ६९ ॥

---

१ B युग्मम् । २ जातप्रतोषः । ३ च्युतस्य = मृतस्य । ४ धरापृष्ठे । ५ जुओ = युतः = सहितः ।

कणगवईइ समेयं सुरहं निद्धाडिऊण[1] देसाओ ।
सिद्धत्थपुरे जाओ राया हं ताहि धणदेव ! ॥ ७० ॥
परिवालिऊण रज्जं कइवि हु वरिसाण कोडि-कोडीओ ।
अहिसिंचिऊण रज्जे जयसेणं नियय-पुत्तमहं ॥ ७१ ॥
घणवाहण-केवलिणो पय-मूले जाय-तिव्व-संवेगो ।
पव्वइओ सह पंचहिं सएहिं वर-राय-उत्ताणं ॥ ७२ ॥[2]
अब्भासिय-साहु-किरिओ जाओ कमसो य बारसंग-विऊ[3] ।
घणवाहण-केवलिणा अहिसित्तो ताहि सूरि-पए ॥ ७३ ॥
काऊण य सेलेसिं खविउं चत्तारि सेस-कम्माइं ।
सो अम्ह गुरू पत्तो निव्वाणं भद्द ! धणदेव ! ॥ ७४ ॥
इय सुपइट्ठ-सूरी जाव य परिकहइ नियय-वुत्तंतं ।
तावय गयणाहिंतो एगो खयरो समोइन्नो[4] ॥ ७५ ॥
कय-सूरि-पणामेणं भणियं अह तेण विणय-पणएण ।
वेयड्ढाओ वद्धावओ[5] अहं आगओ तुम्ह ॥ ७६ ॥
सासिद्ध-सयल-विज्जो पव्वइउमणेण चित्तवेगेण ।
अहिसित्तो नियय-पए तुम्ह सुओ मयरकेउत्ति ॥ ७७ ॥
सो खयर-विंद-सहिओ तुम्हाणं पाय-वंदओ एही ।
इह नयरे अज्जेव य इय तुम्ह पियं निवेएमि[6] ॥ ७८ ॥
तव्वयणं सोऊणं हरिस-वसूससिय-रोम-कूवेण ।
दिन्नं अंग-विलग्गं पभूय-दव्वं च से रन्ना ॥ ७९ ॥
आणंदिया य देवी ओयारणयं करेइ खयरस्स ।
अंगम्मि अमायंतं हरिसं सुरसुंदरी पत्ता ॥ ८० ॥
पणमिय सूरिं राया पुरं पविट्ठो सपरियणो ताहे ।
आणवेइ कुट्टवाले[7] सिग्घं नयरं विसोहेह ॥ ८१ ॥
अवणीय कयवराओ[8] सिग्घं सारवह[9] सयल-सरणीओ ।
मयणाहि-कुंकुमुम्मीसिएण नीरेण[10] सिंचेह ॥ ८२ ॥
विरएह सरस-तामरस-मीस-कुसुमोवयारमणवज्जं ।
पच्छाइय-गयणाओ करेह वर-हट्ट-सोहाओ ॥ ८३ ॥

---

१ निस्सार्य (H. P. IV. 79) । २ B युग्मम् । ३ द्वादशाङ्गवित् । ४ समोइन्नो = समवतीर्णः । ५ वर्धापकः=वर्धापनकर्ता । ६ पादवन्दकः । ७ निवेदयामि । ८ A उया° । ९ कोट्ट = नगरम् (H. D. II. 45) । कोट्टवालो = नगरारक्षकः । १० कयवरो = तृणादुत्करः (H. D. II. 11) । ११ समारचयत (H. P. IV. 93) १२ मृगनाभिः = कस्तूरिका ।

पइमंदिरं च बंधह वंदणमालाओ विविह-रूवाओ ।
धवल-हर-मालियाओ विचित्त-वन्नेहिं भूसेह ॥ ८४ ॥
निम्मल-जल-पडिपुन्ने कंचण-कलसे ठवेह दारेसु ।
उब्भेह वेजयंतीओ भवण-दारेसु विविहाओ ॥ ८५ ॥
वर-फुल्ल-तोरणाइं मंचाइं करेह एय-मग्गम्मि ।
गोरोयण-सिद्धत्थय-दुव्वा-जुय-सोत्थियालिहणं ॥ ८६ ॥
अन्नं च एवमाई करेह कारेह पउर-लोएण ।
इय ते रन्ना भणिया सविसेसं करिउमाढत्ता ॥ ८७ ॥
हल्लत्तावल-पउरे इओ तओ संचरंत-भिच्च-यणे ।
अंतेउरम्मि रन्नो पियंवया झत्ति संपत्ता ॥ ८८ ॥
सुरसुंदरीइ दिट्ठा उवगूढा हरिस-निब्भरंगीए ।
दिन्नासणोवविट्ठा अह पुट्ठा पुव्व-वुत्तंतं ॥ ८९ ॥
भणियं पियंवयाए अत्थि तुमं ताव तेण उक्खित्ता
वेयालेण अहं पुण पडिया मुच्छाइ भूमीए ॥ ९० ॥
तत्तो खणंतराओ मुच्छा-विरमम्मि सोग-संतत्ता ।
हा ! कत्थ गया भगिणी कीस न सो आगओ भाया ? ॥ ९१ ॥
नूणं तेण पिसाएण होज्ज विहियं असोहणं किंपि ।
एमाइ चिंतयंती गवेसिउं ताहि लग्गा हं ॥ ॥ ९२ ॥
अह तत्थ रयणदीवे समंतओ हिंडिऊण गयणत्था ।
भमिया लवण-समुद्दे पलोययंती तुमं बहुहा ॥ ९३ ॥
फलय-विलग्गो दिट्ठो समुद्द-मज्झम्मि वीइ-निवहेण ।
तोलिज्जमाण-देहो अह भाया मयरकेउत्ति ॥ ९४ ॥
उक्खिविऊण तत्तो नीओ जिण-मंदिरम्मि अह तम्मि ।
पुट्ठो य कह णु पडिओ समुद्द-मज्झम्मि, अह तेण ॥ ९५ ॥
वेयाल-दंसणाई विज्जा-च्छेयाइ-सयल-वुत्तंतो ।
कहिओ अह मह तेणवि भणियं सुरसुंदरी कत्थ ? ॥ ९६ ॥
भणियं मएवि माओ य पिसाय-रूवेण सावि अवहरिया ।
इय सोउं गुरु-मोग्गर-हउव्व सो मुच्छिओ सहसा ॥ ९७ ॥
पास-ट्ठिय-खयरेहिं सीयल-पवणाइ-करणओ बहुहा ।
सत्थीकओवि कुमरो मुच्छिज्जइ जाहि पुणरुत्तं ॥ ९८ ॥

---

१ स्थापयत । २ ऊर्ध्वीकुरुत । ३ गोरोचन-सिद्धार्थक-दूर्वा-युतं-स्वस्तिकालेखनम् । ४ B हल्लुत्ता° । ५ वेतालेन । ६ वीचिः = तरङ्गः । ७ A विक्खि° । ८ स्वस्थीकृतः ।

ताहे गंतुं तायस्स साहिओ नहयरेहिं वुत्तंतो ।
तं सोउं गुरु-सोगो ताओवि समागओ तत्थ ॥ ९९ ॥
कहकहवि हु संठविउं नीओ वयड्ढ-पव्वए कुमरो ।
बहवे खयर-कुमारा आणत्ता ताहि ताएण ॥ १०० ॥
छ-क्खंड-भरह-मज्झे गामागर-पट्टणेसु भमिऊणं ।
सुरसुंदरि-वुत्तंतं आणेह जहट्ठियं सिग्घं ॥ १०१ ॥
इय भणिउं पट्ठविया बहवे विज्जाहरा ओ ताएण ।
कुमरोवि विणोइज्जइ तायादेसाउ मित्तेहिं ॥ १०२ ॥

पिय-विरह-सोय-संपीडियस्स कुमरस्स कइवि दिवसाणि ।
वच्चंति जाव ताव य अन्नम्मि दिणम्मि तत्थ पुरे ॥ १०३ ॥
संपत्तो चउ-नाणी चारण-समणो दुवालसंग-विऊ ।
दमघोसो नामेणं सहसंब-वणे समोसरिओ ॥ १०४ ॥
तस्स य वंदण-हेउं विणिग्गओ कुमर-संजुओ ताओ ।
वंदित्ता उवविट्ठो महि-वट्ठे परियण-समेओ ॥ १०५ ॥
संसार-रुद्दे-सायर-उत्तारण-जाणवत्त-संकासो ।
मुणिणावि तेसिं धम्मो अणवज्जो कहिउमाढत्तो ॥ १०६ ॥
सारीर-माणसाणं दुक्खाण खयं समिच्छमाणेहिं ।
जीवाण अभय-दाणं मण-वइ-काएहिं कायव्वं ॥ १०७ ॥
जर-मरण-दुक्ख-पउरे संसारे ते तरंति लीलाए ।
सच्चमणवज्ज-वयणं सयावि भासंति जे जीवा ॥ १०८ ॥
दोगच्च-वाहि-जर-मरण-सोय-पिय-विप्पओग-वसणाइं ।
जायंति न जीवाणं जे ओ अदिन्नं न गिण्हंति ॥ १०९ ॥
वज्जंति जे अबंभं जीवा मण-वयण-काय-जोगेहिं ।
निद्दुय-सयल-कम्मा वयंति ते सासयं ठाणं ॥ ११० ॥
धम्मोवगरण-वज्जं परिग्गहं जे कयाइ न धरेंति ।
ते भव-जलहिं तरिऊण जंति अयरामरं ठाणं ॥ १११ ॥
एमाइ-समण-धम्मे कहिए समणेण जिणवरुद्दिट्ठे ।
पत्थावं नाऊणं कुमरेण मुणी इमं पुट्ठो ॥ ११२ ॥
भयवं ! विज्जा-च्छेओ कीस कओ मज्झ तेण देवेण ? ।
मुणिणावि वइर-कारणमक्खायं तस्स नीसेसं ॥ ११३ ॥

---

१ B युग्मम् । २ विनोदयते = विनोदं कार्यते । ३ B युग्मम् । ४ रुद्दो = विपुलः (H. D. VII. 34) । ५ अनवद्यः = निर्दोषः । ६ वइ = वाक् । ७ B अहरा° । ८ अक्खायं = आख्यातम् = उक्तम् ।

तं मुणि-वयणं सोउं उप्पन्नं मयरकेउ-कुमरस्स ।
जाईसरणं सहसा ईहापोहं करितस्स ॥ ११४ ॥
सरिऊण य पुव्व-भवं भणियं कुमरेण एवमेयंति
हरिऊण कत्थ मुक्का भयवं ! सुरसुंदरी तेण ? ॥ ११५ ॥
तत्तो मुणिणा भणियं चुयस्स देवस्स तस्स हत्थाओ ।
गयणाओ निवडिया सा पडिया कुसुमायरुज्जाणे ॥ ११६ ॥
हत्थिणपुरम्मि अच्छइ संपइ सा तुज्झ कुमर ! जणणीए ।
कमलावईइ पासे तत्तो कुमरेण वज्जरियं ॥ ११७ ॥
किं मह न होइ जणओ एसो जणणीव कणगमालत्ति ।
तत्तो मुणिणा सिट्ठो सुरावहाराइ-वुत्तंतो ॥ ११८ ॥
अह चित्तवेग-रन्ना भणियं मुणि-वयण-भाविय-मणेण ।
किं कुमर ! तं न सुमरिसि जं तइया देव-भावम्मि ॥ ११९ ॥
तुमए चिय मह सिट्ठं अवहरिओ पुव्व-वेरिय-सुरेण ।
तो चित्तवेग-खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ? ॥ १२० ॥
एयं तं संजायं ता पुणरवि पुत्त ! ताओ विज्जाओ ।
साहेसु, चयसु सोगं नियय-पए जेण ठावेमि ॥ १२१ ॥
मोत्तूण विसय-संगं भव-भमणुब्भंत-माणसा अम्हे ।
इच्छामो पव्वज्जं निरवज्जं संपयं काउं ॥ १२२ ॥

इय सुरसुंदरि ! जाव य ताओ वज्जरइ ताव सहसत्ति ।
दमघोस-वंदणत्थं धरणिंदो आगओ तत्थ ॥ १२३ ॥
दट्ठूण मयरकेउं सुइरं निज्झाइऊण वज्जरइ ।
जाणसि कुमार ! सो हं पुव्व-भवे आसि तुह जणओ ॥ १२४ ॥
भीमरहो नामेणं मज्झ य अइवल्लहो तुमं आसि ।
कुसुमावलि-संभूओ कणगरहो नाम पुत्तोत्ति ॥ १२५ ॥
संजाए उम्माए सभारियाए तुमम्मि नीसरिए ।
निउणं गवेसिओवि हु जाहे संपाविओ न तुमं ॥ १२६ ॥
ताहे तुह लहु-भायं वज्जरहं ठाविऊण रज्जम्मि ।
वेरग्ग-भाविय-मणो पव्वइओ गुरु-समीवम्मि ॥ १२७ ॥
काऊणं पव्वज्जं सोहम्मे सुर-वरो अहं जाओ ।
सत्त-पलिओवमाऊ तत्तो चइऊण इह भरहे ॥ १२८ ॥

---

१ A °ईए । २ उब्भंतं = उद्भ्रान्तम् = खिन्नम् । ३ निस्सृते । ४ B युग्मम् ।
५ च्युत्वा = मृत्वा ।

चंपाए पुर-वरीए रन्नो दहिवाहणस्स भज्जाए ।
कुसुमसिरीए गब्भे उववन्नो दारगत्ताए ॥ १२९ ॥[2]
जाओ य उचिय-समए नामं च कयं पहंकरो मज्झ ।
एत्थंतरम्मि निहओ मज्ज-पसत्तो पिया मज्झ ॥ १३० ॥
रज्जाहिलासि-विमलेण मंतिणाऽहिट्ठियं सयं रज्जं ।
नट्ठा भएण जणणी ति-मास-जायं ममं घित्तुं[3] ॥ १३१ ॥[4]
पत्ता विजयपुरम्मी रन्नो संखस्स भाउणो पासे ।
जोव्वण-पत्तो य अहं संखेण समं गओ तत्थ ॥ १३२ ॥
काऊण य संगामं विमलं हणिऊण समर-मज्झम्मि ।
चंपाए निय-रज्जे जाओ राया अहं ताहे ॥ १३३ ॥
विमल-तणयावि नट्ठा गंतुं नयरम्मि हत्थिसीसम्मि ।
ओलग्गिउं पयत्ता जियसत्तुं नाम नर-नाहं ॥ १३४ ।
बल-गव्विओ य अहयं समयं हत्थीहिं तत्थ खेल्लामि ।
तेण य मज्झ पसिद्धी जाया सव्वेसु देसेसु ॥ १३५ ॥
नत्थि पहंकर-तुल्लो महाबलो एत्थ भरह-खित्तम्मि ।
रुट्ठं मत्त-गइंदं धरेइ जो एग-बाहाए ॥ १३६ ॥
रज्जं पभूय-कालं अहंपि चंपाइ तत्थ काऊणं ।
सुगुरु-समीवे बुद्धो रज्जे ठविऊण निय-पुत्तं ॥ १३७ ॥
जाओ समणो तत्तो अभिग्गहो एरिसो मए गहिओ ।
गुरु-मूले जीवंतं मंसं मासाउ[6] भोत्तव्वं ॥ १३८ ॥[7]
अह अन्नया कयाइवि विहरंतो हत्थिसीसए पत्तो ।
पारण-दिणे पविट्ठो भिक्खट्ठा तत्थ नयरम्मि ॥ १३९ ॥
अह दित्त-संड-पडिपेल्लिओ अहं निवडिओ धरा-वट्टे ।
हसिओ विमलस्स सुएहिं पाव-कम्मेहिं पुणरुत्तं ॥ १४० ॥
तं कत्थ बलं संपइ गइंद-पडिपिल्लणेक्क-रसियं ते ? ।
इय भणमाणा ताहे हंतुं उद्धाइया[8] सव्वे ॥ १४१ ॥
पिइ-वेरं सुमरंता समागया लउड-पत्थर-विहत्था ।
दट्ठूण य ते कुविओ अहंपि अन्नाण-दोसेण ॥ १४२ ॥
घेत्तूण खंभमेगं तत्तो उद्धाइओ इय भणंतो ।

---

१ दारकतया = पुत्रत्वेन । २ B युग्मम् । ३ A घेत्तुं । ४ B युग्मम् । ५ यावन्नीवम् । ६ मासाद् मासम् = मासान्तरेणेत्यर्थः । ७ B युग्मम् । ८ दृप्त-षण्ड-परिपीडितः । ९ उद्धाविताः ।

रे ! रे ! सीहस्स बलं खंडिज्जइ किं सियालेहिं ? ॥ १४३ ॥
जइवि अहं किस-देहो तहवि हु गम्मो न तुम्ह ता होह ।
खणमेगं संमुहया पिउ-मम्मं जेण पेसेमि ॥ १४४ ॥
हेस-महिए ते काउं पेच्छायाओ अणसणं काउं ।
लज्जाए दुच्चरियं न य तं सिट्ठं गुरुजणस्स ॥ १४५ ॥
तत्तो अप्पडिक्कंतो खंडिय-चरणो मओ तओ कुमर ! ।
उववन्नो धरणिंदो संपइ सो हं इहायाओ ॥ १४६ ॥
ता मा कुसणु विसायं मए विदिन्नाओ तुज्झ सिज्झंतु ।
पन्नत्तिमाइयाओ असंहियाओवि विज्जाओ ॥ १४७ ॥
इय तव्वयणं सोउं महा-पसाउत्ति जंपिउ कुमरो ।
कर-कमल-मउल-सोहो पडिओ धरणिंद-पाएसु ॥ १४८ ॥
नहयर-संदोह-समन्निएण ताएण कय-महा महिमो ।
धरणिंदो संपत्तो स-ट्ठाणं परियण-समेओ ॥ १४९ ॥
विज्जाहर-सहिएणं-महा-विभूईइ चित्तवेगेण ।
अहिसित्तो नियय-पए कुमरो तह चित्तगइणावि ॥ १५० ॥
अह खयर-चक्कवट्टी जाओ वेयड्ढ-पव्वए एसो ।
सयल-खयरेहिं तत्तो दिन्नाओ नियय-धूयाओ ॥ १५१ ॥
तो भणइ मयरकेऊ न ताव परिणेमि अन्न-कन्नाओ ।
जाव न सा परिणीया धूया नरवाहण-निवस्स ॥ १५२ ॥
तो भणइ भाणुवेगो इण्हिं गंतुं कुसग्गनयरम्मि ।
नरवाहणं विमग्गिय वरेमि सुरसुंदरिं तुम्ह ॥ १५३ ॥
तो भणइ मयरकेऊ एवं सिग्घं करेसु, अम्हेवि ।
ताणुन्नं घेत्तुं गच्छामो हत्थिणपुरम्मि ॥ १५४ ॥
वंदामो पय-जुयलं अदिट्ठ-पुव्वाण जणणि-जणयाण ।
इय भणिए उप्पइओ गयणेणं भाणुवेगो सो ॥ १५५ ॥
अह मयरकेउ-राया भणिओ ताएण पुत्त ! अज्जेव ।
किज्जउ विगाल-समए सोहण-वेला-मुहुत्तम्मि ॥ १५६ ॥
जणणि-जणयाण दंसणमियं भणिए सयल-खयर-नियरेण ।
अह काउं पारद्धा तक्खणमागमण-सामग्गी ॥ १५७ ॥
एत्थंतरम्मि अहमवि तायं आपुच्छिऊण वेगेण ।
सुरसुंदरि ! तुह पासे पउत्ति-कहणत्थमायाया ॥ १५८ ॥

---

१ हतमथितान् । २ पथ आपात् । ३ तातानुज्ञाम् । ४ ॥ युग्मम् ।

एवं पियंवयाए वयणं सोऊण दास-चेडीहिं ।
गंतुं रन्नो सिट्ठं अह राया हरिस-पडिहत्थो ॥ १५९ ॥
वर-गीय-विहिय-वाइय-रवेण वर-विलय-नट्ट-जुत्तेणं ।
कय-विविह-कोउएहिं य जणयंतो पउर-संखोहं ॥ १६० ॥
नीहरिओ नयराओ चउरंग-बलेण गय-वरारूढो ।
सव्वाए विभूईए अंतेगइयाए तणयस्स ॥ १६१ ॥[3]
विज्जाहर-सेन्नंपि हु उम्मिट्ठं ताव गयण-मग्गम्मि ।
धय-छत्त-चिंध-पउरं नाणाविह-वाहणारूढं ॥ १६२ ॥
तम्मज्झे य विमाणं पुरओ धावंत-खयर-संघायं ।
मणि-मय-खंभ-सणाहं विचित्त-वर-रूवयाइन्नं ॥ १६३ ॥
खयरेस-मयरकेऊ पुरओ दट्ठूण नर-वइं सहसा ।
ओवयरिउं गयणाओ पडिओ पाएसु जणयस्स ॥ १६४ ॥
अह अमरकेउ-राया तणयं आलिंगिऊग ससिणेहं ।
आणंद-बाह-सलिलं मुंचंतो चुंबइ सिरम्मि ॥ १६५ ॥
संभासिऊण सव्वं जहारिहं पूइऊण खयर-वरे ।
अह नयरम्मि पविट्ठो थुव्वंतो मागह-सएहिं ॥ १६६ ॥
कय-मंगलोवयारो पवेसिओ नियय-मंदिरे रन्ना ।
सेस-खयराण दिन्ना जहोचियं पवर-आवासा ॥ १६७ ॥
कइवय-खयर-समेओ नीओ अंतेउरम्मि नर-वइणा ।
सुय-दंसणूसुयाए पडिओ जणणीइ चलणेसु ॥ १६८ ॥
कोमल-करेहिं घेत्तुं निवेसिओ तीइ नियय-उच्छंगे ।
आलिंगिओ य बहुसो य चुंबिओ उत्तिमंगम्मि ॥ १६९ ॥
आणंद-बाह-सलिलं मुंचंती भणइ वज्ज-घडियं ते ।
जणणीइ पुत्त ! हिययं जीवइ जा तुज्झ विरहम्मि ॥ १७० ॥
तो भणइ मयरकेऊ किं कीरइ अंब ! विविह-लालियस्स ।
विहिणो परव्वसाणं जायइ जं एरिसं दुक्खं ॥ १७१ ॥
परिथूल-मुत्तियावलि-विहिय-चउक्कम्मि ताहि ठविऊण ।
सिंहासणमणवज्जं मणि-रयण-पहाहिं विच्छुरियं ॥ १७२ ॥
तत्थूववि‍ट्ठस्स तओ मंगलाइं कयाइं तणयस्स ।
देवीए सुय-संगम-हरिस-वसुब्भिन्न-पुलयाए ॥ १७३ ॥
तं किंपि आसि तइया तेसिं तणयस्स संगमे सोक्खं ।

---

१ वरवनिता (H. P. II. 128) नाट्ययुक्तेन । २ संमुखगमनार्थमित्यर्थः । ३ B तिसृभिः कुलकम् । ४ B मज्झम्मि । ५ अवतीर्य । ६ ऊसुया = उत्सुका ।

कहिउंपि जं न तीरइ संकासं[1] मुत्ति-सोक्खेण ॥ १७४ ॥
इत्तो य कुसग्गपुरे गंतूणं भाणुवेग-खयरेण ।
नरवाहणस्स रन्नो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ १७५ ॥
नरवाहणेण भणियं एय-निमित्तं सुरक्खिया[3] एसा ।
मग्गंताणवि पुव्विं न य दिन्ना अन्न-राईण ॥ १७६ ॥
तीए जम्म-दिणंचिय आइट्ठं आसि दिव्व-नाणीहि ।
एसा कन्ना होही विज्जाहर-चक्किणो भज्जा ॥ १७७ ॥
सत्तुंजय-रुद्धसिंह मह दिन्नं जेण जीवियं तइया ।
सुरसुंदरीवि दिन्ना तस्स मए किमिह पुच्छाए ? ॥ १७८ ॥
वाहरिओ जोइसिओ भणिओ नीसेस-दोस-परिसुद्धं ।
वीवाह-लग्ग-दिवसं साहेसु निरूविऊणम्ह ॥ १७९ ॥
तेणवि भणियं नर-वर ! इओ दिणाओ तइज्ज-दिवसम्मि ।
अहसोहणं तु लग्गं रयणीए चरिम-जामम्मि ॥ १८० ॥
एरिस-गुण-संजुत्तं अन्नं लग्गं न लब्भए सिग्घं ।
रन्नावि तओ भणियं आसन्नमिणं तु कहमेत्थ ॥ १८१ ॥
सक्किज्जइ नीसेसा काउं वीवाह-करण-सामग्गी ।
तो भाणुवेग ! साहसु को कीरइ इह उवाउत्ति ? ॥ १८२ ॥[4]
अह तेणवि पडिभणियं गम्मउ नर-नाह ! हत्थिणपुरम्मि ।
तत्थ य संपत्ताणं सव्वंपि हु सुंदरं होही ? ॥ ॥ १८३ ॥
अह भाणुवेग-विहिए दिव्व-विमाणम्मि परियण-समेओ ।
तक्कालुचियं घित्तुं[6] सयलं वीवाह-उवगरणं ॥ १८४ ॥
हत्थिणपुरम्मि पत्तो एत्तो चित्तगइ-चित्तवेगावि ।
विज्जाहरोह-सहिया पत्ता विन्नाय-वुत्तंता ॥ १८५ ॥[7]
अह अमरकेऊ राया तेसिं काऊण सयल-पडिवत्तिं ।
बहु-खज्ज-पिज्ज-जुत्तं[8] कारइ वीवाह-सामग्गिं ॥ १८६ ॥
निय-कुल-कमागएणं विहिणा पत्तम्मि लग्ग-दियहम्मि ।
आणंदिय-पउर-जणं नच्चंत-विलासिणि-सणाहं ॥ १८७ ॥
वज्जंत-वज्ज-आउज्ज-गहिर-संसद्द-पूरिय-दियंतं ।
वत्तं पाणि-ग्गहणं महा-विभूईए[9] अह तेसिं ॥ १८८ ॥[10]
समुचिय-पडिवत्तीए खयरा संमाणिया नरिंदेण ।
दिन्नं च महा-दाणं पउराई भोजिओ लोओ ॥ १८९ ॥

---

१ संकाशं = तुल्यम् । २ A एत्तो । ३ B तु र° । ४ A षा उ । ५ B युग्मम् ।
६ A घेत्तुं । ७ B युग्मम् । ८ बहुखाद्यपेययुक्तम् । ९ B °ईओ । १० B युग्मम् ।

जिण-मंदिरेसु विहिया महिमा परमायरेण सव्वेसु ।
जिण-पडिमाणं वत्थाइएहिं विहिया महा-पूया ॥ १९० ॥
वर-वत्थ-पत्त-कंबल-असणाईएहिं समण-संघोवि ।
सव्वोवाहि-विसुद्धेहिं पूइओ परम-भत्तीए ॥ १९१ ॥
गय-तुरय-पवर-संदण-गामागर-नगर-पट्टणाईयं ।
दिन्नं सामंताणं जहोचियं तत्थ नर-वइणा ॥ १९२ ॥
अह अन्न-दिणे राया महा-विभूईइ परियण-समेओ ।
सूरिस्स वंदणत्थं नीहरिओ खयर-संजुत्तो ॥ १९३ ॥
अभिवंदिऊण सूरिं अवसेस-तवस्सिणे य सव्वेवि ।
उवविट्ठा, अह गुरुणा कहिओ जिण-देसिओ धम्मो ॥ १९४ ॥
अह वंदिऊण सूरिं देवी कमलावई इमं भणइ ।
भयवं ! अन्नम्मि भवे आसि कयं किं मए पावं ? ॥ १९५ ॥
सुय-विरह-जणिय-दुक्खं जस्स वसाओ सुदुस्सहं पत्तं ? ।
अह केवलिणा भणियं देवाणुपिए ! निसामेसु ॥ १९६ ॥
जो सोऽवरकंकाए अम्मड-वणिओत्ति आसि मे कहिओ ।
मंडण-पभिईण पिया अच्छुत्त-भारिया-साहिओ ॥ १९७ ॥
सो भमिऊण भवोहं मरु-देसे हरिसऊय-गाममि ।
मेहेरो[1] अज्जुण-नामो इहेव भरहम्मि उववन्नो ॥ १९८ ॥
अच्छुत्तावि हु तत्तो भमिऊण भवेसु विविह-रूवेसु ।
महिला अज्जुणगस्स उ बंधुसिरी नाम उववन्ना ॥ १९९ ॥
अवरोप्पर-पिईए [3]किसि-कम्म-रयाण वच्चए कालो ।
दोण्हवि दया-पराणं पयईए तणु-कसायाणं ॥ २०० ॥
पत्ते पाउस-काले पडिए अह पाँणियम्मि पउरम्मि ।
निय-पलिहईइ दोहिवि किसि-कम्मं काउमाढत्तं ॥ २०१ ॥
तत्थ य एगो कँमलो सगब्भ-हरिणीए संगओ वसइ ।
पलिहइ-परिपेरंते चरइ तणं तीइ संजुत्तो ॥ २०२ ॥
अह अन्नया पविट्ठं खित्ते दट्ठूण हरिण-जुयलं तं ।
अज्जुणओ हँक्कंतो चलिओ नीसारणट्ठाए ॥ २०३ ॥
अज्जुण-भएण हरिणी गुँरु-हारा वेग-धाविया सहसा ।
संजाय-पसव-समया विर्यणा-विहलंघला पडिया ॥ २०४ ॥

---

१ पिता । २ मेहरो = ग्रामप्रवरः (H. D. VI. 121) । ३ कृषिकर्मरतयोः । ४ पानीयं = जलम् । ५ कमलो = हरिणः (H. D. II. 54) । ६ निवेषन् (H. P. IV. 134) । ७ गुरुभारा । ८ वेदनाविह्वला ।

नट्ठो सारंगोवि हु पुणो पुणो अज्जुणं निरूवितो ।
दइया-विओग-विहुरिय-हियओ गुरु-सोय-संतत्तो ॥ २०५ ॥
करुणा-परेण नीया हरिणीवि हु अज्जुणेण निय-ठाणं ।
सीयल-जलेण सित्ता मुच्छा-विरमे पसूया य ॥ २०६ ॥
जायं कोड्डावणयं हरिण-सिलिंबं[2] तु मुद्धड-सहावं ।
हरिणीइ वड्ढियं तं दिन्नो य थणो तओ तस्स ॥ २०७ ॥
दट्ठूण तं सुरूवं विलास-सुसिणिद्ध-नयण-सोहिल्लं ।
बंधुसिरीए भणियं मह होइ खिल्लुणं एयं ॥ २०८ ॥
तत्तो य वाम-पाए बद्धं तं कोमलाइ रज्जूए ।
हरिणीवि विगय-वियणा भएण नट्ठा तयं मोत्तुं ॥ २०९ ॥
मिलिया कमलस्स तओ पुणो पुणो एइ तम्मि ठाणम्मि ।
सिसु-नेहाओ, न पुणो अलियइ भएण सा तत्थ ॥ २१० ॥
उव्विग्ग-मणा वरई सिलिंब-नेहेण विमण-दुम्मणिया ।
न चरइ तणं न य पियइ पाणियं भमइ खिज्जंती ॥ २११ ॥
बीय-दिणेवि हु हरिणिं दुरुद्धुल्लंतिं तहेव दट्ठूणं ।
जाय-करुणाए मुक्को स सिलिंबो बंधुसिरियाए ॥ २१२ ॥
अह सो बंधण-मुक्को गंतुं माऊण सभय-नेहाए ।
मिलिओ दट्ठूण तयं सारंगी निव्वुया जाया ॥ २१३ ॥
मज्झिम-गुण-संजुत्तो दया-पभावाओ अज्जुणो तत्तो ।
मरिऊण समुप्पन्नो एसो राया अमरकेऊ ॥ २१४ ॥
बंधुसिरीवि हु तत्तो निबद्ध-मणुयाउया मया पच्छा ।
इहं उप्पन्ना भद्दे ! देवी कमलावई तं सि ॥ २१५ ॥
जाया य तुम्ह दोण्हवि पुव्व-भवब्भासओ गरुय-पीई ।
जीव-दया-करणाओ विउला भोगा समणुपत्ता ॥ २१६ ॥
कमलो हरिणीए[5] समं विओइओ जं च तत्थ खणमेगं ।
तक्कम्मुदया रन्नो जाओ तुम्हं सह विओगो ॥ २१७ ॥
जं च कओ एणीए[8] विरहो लीवेण[9] अट्ठ-पाहरिओ[10] ।
तत्थ य तए निबद्धं कम्मं सुय-विरह-दुक्ख-फलं ॥ २१८ ॥
उदयाओ तस्स जाओ विरहो तणएण जाय-मेत्तेण ।

---

१ कांद्रवर्णकम् । २ सिलिंबो = शिशुः (N. P. 10) । ३ खलनम् । ४ भ्रमन्तीम् । ५ निर्वृता = सुखिता । ६ B °णीइ । ७ वियोजितः । ८ एणी = हरिणी । ९ लीवो = बालः (H. D. VII. 22) । १० अष्टप्राहरिकः = अष्टप्रहरमानः ।

खीणं च तयं संपइ अट्ठहिं लक्खेहिं वरिसाणं ॥ २१९ ॥
खणमित्त-संचियंपि हु देइ विवागं सुदीह-कालीयं।
सुहमसुहं वा कम्मं भाव-विसेसेण जीवाण ॥ २२० ॥
इय नाऊण विवागं पमाय-निव्वत्तियस्स कम्मस्स।
दूरेण कम्म-बंधस्स कारणं मुयह जत्तेण ॥ २२१ ॥
इय गुरु-वयणं सोउं परिसा सव्वावि तत्थ संविग्गा।
दिक्खाभिमुही जाया भीया संसार-दुक्खाण ॥ २२२ ॥
नरवइ-देवीण पुणो विसुद्ध-लेसाहिं वट्टमाणाण।
जायं जाई-सरणं ईहापोहं करेंताण ॥ २२३ ॥
सुमरिय-पुव्व-भवाणं आगय-संवेग-भाविय-मणाण।
चरणावरण-खयाओ संजाओ चरण-परिणामो ॥ २२४ ॥
तत्तो य अमरकेऊ पुत्तं अहिसिंचिऊण रज्जम्मि।
तक्कालुचियं काउं करणिज्जं तिव्व-संवेगो ॥ २२५ ॥
अणुसासिऊण पुत्तं आपुच्छित्ता य परियणं सयलं।
कमलावईए सहिओ पव्वइओ गुरु-समीवम्मि ॥ २२६ ॥[2]
सिरिदेवं निय-पुत्तं कुडुंब-चिंताए संठवेऊण।
रन्ना सह पव्वइओ धणदेवो भारिया-सहिओ ॥ २२७ ॥
खयरोवि चित्तवेगो चित्तगइ-प्पमुह-खयर-संजुत्तो।
निव्विन्न-काम-भोगो पव्वइओ सूरि-पासम्मि ॥ २२८ ॥
खयरीवि कणगमाला पव्वइया सूरि-वयण-पडिबुद्धा।
सहिया पियंगुमंजरिमाईहिं पभूय-खयरीहिं ॥ २२९ ॥
नरवाहणोवि राया रज्जे दाऊण मयरकेउस्स।
पव्वइओ पय-मूले केवलिणो सुप्पइट्ठस्स ॥ २३० ॥
रन्ना सह पव्वइया खयर-नरिंदाण दस सहस्साओ।
कमलावइ-पमुहाणं वीस-सहस्साइं महिलाण ॥ २३१ ॥
इय तीस-सहस्साइं समयं पव्वाविआइं केवलिणा।
संनिहिय-देवयाए उवणीयं तेसिं मुणि-लिंगं ॥ २३२ ॥
ता भणइ मयरकेऊ चरणं पडिवज्जिउं असत्तो म्हि।
गिहि-पाउग्गं धम्मं ता भयवं! अम्ह साहेसु ॥ २३३ ॥
भणियं गुरुणा निसुणसु थूलग-जीवाण निरवराहाण।
निसिरंति[4] जे न दंडं तेवि हु पाविंति निव्वाणं ॥ २३४ ॥

---

१ निर्वर्तितं = निर्मितम्। २ B युग्मम्। ३ गृहिप्रायोग्यं = गृहस्थोचितम्।
४ कुर्वन्ति।

थूलमसच्चं भासं मण-वइ-काएहिं जे न कप्पेंति[1] ।
सुर-मणुएसर-सोक्खं भोत्तूण वयंति ते मोक्खं ॥ २३५ ॥
थूलमदत्तं वज्जंति जे सया तिविह-करण-जोगेहिं ।
सव्वत्थक्खय-वित्ता होऊण वयंति ते सिद्धिं ॥ २३६ ॥
संतोसो स-कलत्ते अहवा पर-दार-वज्जणमुदारं ।
काउं सुरंगणाओ भोत्तूण वयंति निव्वाणं ॥ २३७ ॥
इच्छा-परिमाणं सेविऊण लद्धूण विउल-रिद्धीओ ।
देव-नरेसर-भावे कमेण गच्छंति निव्वाणं ॥ २३८ ॥
एमाइ-वित्थरेणं गिहि-धम्मे साहियम्मि केवलिणा ।
तो भणइ मयरकेऊ होमि समत्थो इमं काउ ॥ २३९ ॥
तत्तो य गुरु-समीवे सुरसुंदरि-मयरकेउ-पमुहेहिं ।
सम्मत्त-रयण-मूलो सावग-धम्मो पवन्नोत्ति[2] ॥ २४० ॥
अह चित्तवेग-पमुहा मुणिणो सूरिस्स पाय-मूलम्मि ।
गहणासेवण-रूवं सिक्खं अब्भासिउमाढत्ता ॥ २४१ ॥
कमलावइ-पमुहाओ अज्जाओ सुव्वयाइ-गणिणीए ।
पासम्मि साहु-किरियं सिक्खंति पढंति अंगाइं[3] ॥ २४२ ॥
छट्ठट्ठम-दसम-दुवालसाइं विविहं तवं पकुव्वंति ।
विणयं गुरूण सम्मं वेयावच्चं च सव्वेवि ॥ २४३ ॥
अह चित्तवेग-मुणिणा चोद्दस-पुव्वाइं तत्थ पढियाइं ।
भिन्नक्खर[4]-पुव्वधरो जाओ अचिरेण कालेण ॥ २४४ ॥
अह सुप्पइट्ठ-सूरी सूरिं ठविऊण चित्तवेग-मुणिं ।
कय-अणसणो महप्पा निव्वाणमणुत्तरं पत्तो ॥ २४५ ॥
अह चित्तवेग-सूरी गामागर-नगर-मंडियं वसुहं ।
विहरइ सुप्पडिबद्धो बोहिंतो भविय-जण-निवहं ॥ २४६ ॥
अज्जावि कणगमाला सुव्वय-गणिणीए सग्ग-पत्ताए ।
अहिसित्ता मयहरिया साहुणि-गण-बहु-मया तत्थ ॥ २४७ ॥
बोहिंतो भव्व-लोयं तव-सूसिय-तणू चत्त[5]-नीसेस-रागो
संजझाणड्ढो[6] मुणीणं स-समय-विहिणा सारणाई[7] करिंतो ।
सूरीसो चित्तवेगो समण-परिवुडो[8] देसयंतो जणाणं
धम्मं तित्थेसरुत्तं विहरइ वसुहं संजमुज्जोय-जुत्तो ॥ २४८ ॥

---

१ कल्पयन्ति = रचयन्ति । २ प्रपन्नः = अङ्गीकृतः । ३ द्वादशाङ्गानीत्यर्थः । ४ भिन्नाक्षरं = किञ्चिन्न्यूनम् । ५ B °णीइ । ६ महत्तरा (N. P. 4) । ७ चत्तो = त्यक्तः । ८ सद्ध्यानारूढः । ९ स्मारणादीन् । १० परिवुडो = परिवृतः ।

साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि हु खयराहिव-चारित्तासेवणो परिसमत्तो ।
सुरसुंदरी-कहाए पन्नरसो इह परिच्छेओ ॥ २५० ॥

॥ पञ्चदशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

राया वि मयरकेऊ परिणित्ता खयर-दिन्न-कन्नाओ ।
दाऊण नह-यराणं जहोचियं गाम-नगराइं ॥ १ ॥
आणा-निद्देसकरे काउमसेसद्ध-भरह-रायाणो ।
नीसेस-देस-विसेरं[2] विहाय गय-डमर-चोर-भयं ॥ २ ॥
उत्तुंग-धवल-मणहर-चेइय-भवणेहिं मंडियं काउं ।
आरिय-देस-समुब्भव-गामागर-नगर-संदोहं ॥ ३ ॥
कर-भर-मुक्क-विमुक्कं सावय-विसेरं करित्तु नीसेसं ।
उच्छाइत्ता[3] सव्वे जिण-सासण-संघ-पडिणीए[4] ॥ ४ ॥
अक्खलियं[5] च विहारं वियरित्ता मुणि-जणस्स देसेसु ।
साहम्मिय-वच्छल्ले[6] निय-सामंते निओइत्ता[7] ॥ ५ ॥
काउं सत्तागाराइं[8] विवह-रूवाइं ठाण-ठाणेसु ।
दिज्जंत-जंतु-पत्थिय-समत्थ-वर-वत्थु-सत्थाइं ॥ ६ ॥
पालेइ रज्जमणवज्ज-कज्ज-पय-पालणिक्क-वावारं ।
कय-दुट्ठ-धिट्ठ[10]-उल्लुंठ-वंठ[11]-कय-उग्ग-निग्गहणं ॥ ७ ॥
पणय-जण-जणिय-तोसं वसीकयासेस-सत्तु-संताणं ।
आणंदिय-जिय[12]-सत्थं कय-सुत्थ-समत्थ-दुग्ग-पहं ॥ ८ ॥[13]
इय मयरकेउ-रन्नो सुरसुंदरि-पमुह-देवि-जुत्तस्स ।
धम्मत्थ-काम-सारं विसय-सुहं अणुहवंतस्स ॥ ९ ॥
कइयावि हु जिण-भवणे निम्मल-पसरंत-दस-दिसि-मऊहे[14] ।
विमल-सिला-यल-घडिए भत्तीए कारयंतस्स ॥ १० ॥
अन्नोन्न-वन्न-कलिए निम्मल-मणि-रयण-हेम-निम्मविए ।

---

१ परिसमाप्तः । २ विसरः = समूहः । ३ उच्छाद्य = उन्मूल्य । ४ पडिणीओ = प्रत्यनीकः = शत्रुः । ५ अस्खलितम् । ६ साधर्मिकवात्सल्ये । ७ नियोज्य । ८ सत्रागारम् = दानगृहम् । ९ पयपालणं = प्रजापालनम् । १० धट्ठो = धृष्टः, B विट्ठ । ११ वंठो = भृत्यः (N. P. 34) । १२ जियसत्थो = जीवसार्थः । १३ B अष्टभिः कुलकम् । १४ मऊहा = मयूखाः = किरणानि ।

संसार-जलहि-मज्जंत-जंतु-संतरण-बोहित्थे[1] ॥ ११ ॥
वर-विन्नाणिय-निवहेण दिन्न-बहु-दव्व-जाय-हरिसेणं ।
कइयावि हु जिण-बिंबे वर-रूवं कारयंतस्स ॥ १२ ॥
आगम-विहिणा कय-सत्त-रक्खणं विहिय-संघ-वर-पूयं ।
जिण-बिंबाण पइट्ठं[2] कइयावि हु आइसंतस्स[3] ॥ १३ ॥
घणसार-सार-गोसीस-मीस-हरियंदणाइ[4] दव्वेहिं ।
कुणमाणस्स कयाइवि जिणिंद-पडिमा-समालभणं[5] ॥ १४ ॥
निसिरंत-बहल-परिमल-दसद्ध-वन्नेण कुसुम-निवहेण ।
कइयावि बहु-वियप्पं जिण-पूयं विरयमाणस्स ॥ १५ ॥
पवर-वर-पट्टणुग्गय-अणग्घ-सुमहग्घ-वसण-सोहिल्लं ।
उल्लोचं[6] जिण-भवणे कइयावि हु कारयंतस्स ॥ १६ ॥
मोइय चारागारं जिणिंद-वर-मंदिरेसु साणंदं ।
कइयावि हु रह-जत्तं जत्तेणं पेच्छमाणस्स ॥ १७ ॥
जत्ता-समय-समागय-किविणाणाहाइ-दीण-लोयस्स[7] ।
वर-वरिय-वियरणाओ[8] मणोरहे पूरयंतस्स ॥ १८ ॥
रह-जत्तागय-साहम्मियाण कइयावि गुरु-पमोएण ।
भोयण-वत्थाभरणाइ-दाणओ तप्पमाणस्स[9] ॥ १९ ॥
अंतेउर-मज्झ-गयस्स विविह-लीला-विलास-कलियाहिं ।
भज्जाहिं सह कयाइवि सुरहं-सुहं सेवमाणस्स ॥ २० ॥
पत्तट्ठ-वर-विलासिणि-विहिय-विविहंगहार-सोहिल्लं ।
कइयावि हु वर-गेयं पेक्खणयं पेक्खमाणस्स ॥ २१ ॥
अन्नंपि एवमाई विसिट्ठ-लोयस्स समयं जं जं ।
पुव्व-पुरिसाणुचिन्नं[10] अविरुद्धं नियय-वंसस्स ॥ २२ ॥
नियय-अवत्था-सरिसं सलाहणिज्जं च सज्जण-जणस्स[11] ।
लोयागमाविरुद्धं अणुचिन्नं[12] पुव्व-राईहिं[13] ॥ २३ ॥
निय-निय काले सव्वं तं तं कमसो पकुव्वमाणस्स ।
सुह-सागरावगाढस्स राइणो दुक्ख-रहियस्स ॥ २४ ॥

---

१ बोहित्थं = यानपात्रम् । २ विन्नाणिओ = वैज्ञानिकः । ३ प्रतिष्ठाम् । ४ आदिशतः । ५ हरिचन्दनम् = रक्तचन्दनम् । ६ समालभणं = विलेपनम् । ७ दक्षार्धम् = पर्व । ८ बहुविकल्पां = बहुभेदाम् । ९ अनर्घ्यम् = अमूल्यम् । १० उल्लोचं = वितानम् । ११ किविणो = कृपणः । १२ वितरणं = दानम् । १३ तर्पयतः = तृप्तिं कुर्वतः । १४ अनुचीर्णम् = आचरितम् । १५ श्लाघनीयम् । १६ पूर्वराजैः ।

सुरसुंदरीए समयं सिणेह-सारस्स पुव्व-लक्खाइं ।
वोलीणाइं कइवि हु जिण-सासण-भत्ति-जुत्तस्स ॥ २५ ॥[1]
अह अन्नया कयाइवि रयणीए राइणा सह पसुत्ता ।
पोहाउय-वेलाए पिच्छइ सुरसुंदरी सुविणं ॥ २६ ॥
किल कोवि कसिण-सप्पो डसिऊण मम नरिंद-संजुत्तं ।
मह उदरम्मि पविट्ठो एयं दट्ठूण पडिबुद्धा ॥ २७ ॥
भीया जाव विचिंतइ न सुंदरं हंदि ! सुमिणमेयंति ।
ता किं अमंगलेणं इमिणा सिट्ठेण-नर-वइणो ॥ २८ ॥
ताव पडु-पडह-पडिरव-पयडिय-गीय-ज्झुणीहिं[2] संवलियं ।
तक्काल-निउत्तेहिं पहयं[3] पोहाउयं तूरं ॥ २९ ॥
तस्सवणा पडिबुद्धो चिंतिय चित्तम्मि पंच-नवकारं ।
काउं सरीर-सोयं तक्कालुचियं मयरकेऊ ॥ ३० ॥
माणि-रयण-पणट्ठ-तमं जुगाइ-जिण-पडिम-मंडियं वियडं ।
चेइय-भवणं गंतुं विहिणा पूइत्तु जिण-बिंबं ॥ ३१ ॥
चीं-वंदणं करित्ता पच्चक्खाणं च तदुचियं काउं ।
वार-विलासिणि-पउरे अत्थाणे ताहि संपत्तो ॥ ३२ ॥
तक्कालमंगलीए वर-वार-विलासिणीहिं विहियम्मि ।
खणमंगं अत्थाणं दाऊण समुट्ठिओ राया ॥ ३३ ॥
विज्जा-विहिय-विमाणो सुरसुंदरि-पमुह-भारिया-सहिओ ।
हिमगिरि-सिहरे खयरोह-संगओ सो गओ झत्ति ॥ ३४ ॥
कीडा-निमित्तमह सो अणेग-गोसीस-सोहि-संकिन्ने ।
ओइन्नो उज्जाणे नंदण-वण-सरिस-सोहिल्ले ॥ ३५ ॥
मणिमय-सिला-यलेसु कयली-वण-परिगएसु रम्मेसु ।
उक्किट्ठ-गीय-वाइय-पेक्खणयक्खित्त-चित्तस्स ॥ ३६ ॥
सिरि-मयरकेउ-खयराहिवस्स अंतेउराइ-सहियस्स ।
हिमवंत-पव्वए अह पत्तो मज्झण्ह-समउत्ति ॥ ३७ ॥[4]
भोयण-वेला वट्टइ विन्नत्तो तत्थ सूवयारेण ।
पूइय-जिणिंद-बिंबो विहिणा ची-वंदणं काउं ॥ ३८ ॥
नहयर-नियर-परिगओ भोत्तूणमणग्घ-पवरमाहारं ।
सुरसुंदरीए सहिओ कयली-हरयं अह पविट्ठो ॥ ३९ ॥

---

१ सप्त (दश ?) भिः कुलकम् । २ पाहाउयं = प्राभातिकम् । ३ झुणी = ध्वनिः । ४ प्रहतं = वादितम् । ५ चैत्यवन्दनम् । ६ अङ्गलेपान् । ७ शाखी = वृक्षः । ८ उक्कट्ठ = उत्कृष्टम् । ९ B युग्मम् । १० कदलीगृहम् ।

सयणीयम्मि पसुत्तो सुरय-सुहं सेविऊण खणमेगं ।
पडिबुद्धाए सुरसुंदरीइ अह नर-वई भणिओ ॥ ४० ॥
पिययम ! ताव खणंतरमच्छामो विबुह-जण-विणोएण ।
ता वदसु किंचि पेण्होत्तरंति[2], अह नर-वई भणइ ॥ ४१ ॥
को[3] जाइ'नेहे[4], अहिलसइ किं जणो, कत्थ वच्चइ सेंसंको[5] ? ।
पइदियहं सइ कम्मि व सुरसुंदरि ! सेंलहिज्जए पीई[6] ? ॥ ४२ ॥
सुरसुंदरीइ भणियं तंतावलियं कहेसु मण-दइय ! ।
भणइ निवोऽतीतं ते, लद्धं देवीइ 'वी-सं-भे' ॥ ४३ ॥
भणियं रन्ना तुरियं लद्धं पण्होत्तरं इमं देवि ! ।
ता भणसु तुमं संपइ देवीए ताहि संलत्तं ॥ ४४ ॥
को तीसाँए[7] पढमो कम्मि[8] व राया विणस्सइ विणट्ठो ।
किं सेक्कयं[9] वोलीणं कस्स व दइओ तुहं नाह ! ? ॥ ४५ ॥
आमंतिज्जउ लच्छी का वा गेयम्मि सूंसरा[10] होइ ।
तुमए विदिन्न-पण्होत्तरस्स तंतावली का वा ? ॥ ४६ ॥
भणियं रन्ना अव्वो ! देवी पण्होत्तरेसु अइकुसला ।
जं तंतावलियावि हु विहिया पण्होत्तरं झत्ति ? ॥ ४७ ॥
वेत्थं[11] दुहाणुलोमेण तह य पडिलोमओ भवे वत्थं ।
अणुलोमेण समत्थं चउह कयं देवि ती-तं-ते[12] ॥ ४८ ॥

पुनो रन्ना भणियं:—

किं सव्व-जणो इच्छइ सक्कंदण-पहरणं च बोहेसु[13] ।
पहिएहिं किं व घेप्पइ साहिज्जउ देवि ! एयंपि ? ॥ ४९ ॥
सुरसुंदरीइ भणियं पवड्ढमाणक्खरं इमं देव ! ।
[14]सं-ब-ल'मुत्तरमेत्थं रन्ना भणियं पिए ! भणसु ॥ ५० ॥

---

१ A °रीए । २ प्रश्नोत्तरमिति । ३ प्रश्नचतुष्टयस्याप्यस्योत्तरगाथास्थ-'वी-सं-भ' पदघटकैर्व्यस्तैः पक्षि-सुख-नक्षत्रवाचिभिरक्षरैः, विश्वाशववाचिभिश्च समस्तैस्तैरानुलोम्येन यथाक्रममुत्तरं विज्ञेयम् । ४ नभसि । ५ शशाङ्कः = चन्द्रः । ६ श्लाघ्यते । ७ तीसाशब्दे प्रथमः वर्णः क इत्यर्थः । ८ कस्मिन् सतीति भावः । ९ सकृत् । १० सुस्वरा । ११ व्यस्तम् । १२ समस्तम् । १३ पूर्वप्रश्नानां सर्वेषामपि 'ती-तं-ते' इत्यक्षरैर्द्विरानुपूर्व्या व्यस्तैः, सकृत् पश्चानुपूर्व्या व्यस्तैः, सकृदानुलोम्येन समस्तैश्च 'ती ("ती" इत्यक्षरम्) तंते (तन्त्रे = राष्ट्रे), तीतं (अतीतम्) ते (तव), ते (हे ते ! = हे लक्ष्मि ! A. C. II.) तंती (तन्त्री = वीणा), ती-तं-ते" इत्येवमुत्तराणीति फलितार्थः । १४ शं = सुखम्, शाम्बं = वज्रम्, शम्बलं = पाथेयम्; इत्येवं वर्धमानैकैकाक्षरैरुत्तराणीति ।

आमंतिज्जउ लच्छी कत्थ वसंताण नासए बुद्धी।
कत्थ न नासइ सुहडो पिययम! साहेसु एयं मे?॥ ९१॥
भणियं रन्ना सुंदरि! पडिलोमं वड्ढमाण-वन्नमिणं।
'सं-गा-मे' इति, तत्तो, रन्ना भणियं पिए! भणसु॥ ९२॥
किं धरइ पुन्न-चंदो, किंवा इच्छंति पामरा खित्ते।
आमंतसु अंत-गुरुं किंवा सोक्खं पुणो सोक्खं?॥ ९३॥
दट्ठूण किं विसट्टइ कुसुम-वणं जणिय-जण-मणाणंदं।
कह णु रमिज्जइ पढमं पर-महिला जार-पुरिसेहिं?॥ ९४॥
सुरसुंदरीइ चिंतिय भणियं एयंपि जाणियं देव!।
दुंवत्थं दु-समत्थं उत्तरमेत्थं 'सैं-सं-कं' ते॥ ९५॥
इय पण्होत्तर-भिंदण-करणिक्क-रसाणवग्ग-हिययाण।
देवी-निवाण तहियं समागओ कसिण-गुरु-सप्पो॥ ९६॥
अह पुव्व-वेरिएणवि सप्पेणं तेण दोण्णिवि जणाइं।
दुट्ठेण पट्ठि-देसे दट्ठाइं गरुय-रोसेण॥ ९७॥
सप्पो सप्पोत्ति पयंपिरीइ देवीइ कलयलं सोच्चा।
अह खग्ग-वग्ग-हत्था समागया अंग-रक्खा से॥ ९८॥
भुयगोवि हु भय-संभम-वेविर-देहो कयावराहोत्ति।
नासंतो हणिऊणं खंडा-खंडीकओ तेहिं॥ ९९॥
तयणंतरमुच्छलिओ महंत-कोलाहलो परियणस्स।
समयं चिय निव-देवी-देह-ट्ठिय-विस-वियारेण॥ १००॥

तओ।

वाहिप्पंति पहाणा गारुडिया गारुडेसु पत्तट्ठा।
कीरंति मंत-जावा ओणाविज्जंति मूलीओ॥ १०१॥
अभिमंतिय-तोएणं दिज्जंतच्छिन्न-सलिल-धाराओ।
बज्झंति कंडयाइं पउणीकीरंति अंगयाइं॥ १०२॥

---

१ मे = हे लक्ष्मि! (A. C. H.); ग्रामे, संग्रामे, इत्यर्थः। २ पामरो = कुटुम्बी। ३ अन्ते गुरुर्यस्य तम्, सगणमित्यर्थः। ४ विसट्टइ = विकसति। ५ द्वि-र्व्यस्तम्। ६ द्विः समस्तम्। ७ ससं = (शशम् = हरिणम्) कं (जलम्); स! (सगण! इत्यर्थः) सं (शं = सुखम्) कं (कं = सुखं A. S. I.); ससंकं (शशाङ्कम्); ससंकं (शशङ्कम्)। ८ प्रजल्पिष्याः। ९ खण्डखण्डीकृतः। १० वाहिप्पंति = व्याहियन्ते (H. P. IV. 253) आह्वयन्ते (H. P. IV. 258) इत्यर्थः। ११ आनाप्यन्ते। १२ दिज्जंति + अच्छि° = दिज्जंतच्छि°। १३ कण्टकानि = ओषधि-विशेषरूपाणि। १४ अगदानि = औषधानि।

इय गारुडिय-सणाहे नहयर-निवहम्मि आउलीभूए ।
घय-सित्तेव्व हुयासे पबलीभूए विस-वियारे ॥ ६३ ॥
नर-नाहो अव्वत्तं दिव्व-मणिं आणहत्ति भणमाणो ।
पिक्खंताणं खयराण तत्थ जाओ विगय-चिट्ठो ॥ ६४ ॥[2]
एत्थंतरम्मि विन्नाय-वइयरा राइणो पिया भगिणी ।
पभणइ पियंवया वच्च वच्च लहु बाहुवेग ! तुमं ॥ ६५ ॥
गंतूण भाणुवेगस्स नंदणं चंदवेग-खयरेसं ।
मह वयणेण मग्गसु नयरे सिरि-कुंजरावत्ते ॥ ६६ ॥
भणसु य जो सो विज्जा-पसाहणुज्जएण रक्खट्ठा ।
तुमए नीओ पुव्वि दिव्व-मणी मह समीवाओ ॥ ६७ ॥
सो ढोइज्जउ[3] सिग्घं इय भणिओ सो गओ तुरिय-वेगो ।
गंतुं खणंतराओ समागओ चंदवेगेण ॥ ६८ ॥
खयरेण समं ताहे मणि-सलिल-पयाण-पुव्वयं विहियं ।
नीसेस-विस-विगारेण वज्जियं जुवलयं जुगवं ॥ ६९ ॥[4]
तुट्ठो नहयर-वग्गो पियंवया तह य परियण-समग्गा ।
रायावि भव-सरूवं चिंतेंतो आगओ नगरं ॥ ७० ॥

अविय ।

एत्तो तत्तो विविहावयाहिं विप्पंत-जीव-साराणं ।
सरणं नत्थि जियाणं जिणिंद-धम्मं पमोत्तूण ॥ ७१ ॥
सूल-अहि-विस-विसूइय-पाणिय-सत्थग्गि-संभमेहिं च ।
देहंतर-संकमणं करेइ जीवो मुहुत्तेण ॥ ७२ ॥
ता एरिसम्मि चवलम्मि जीविए विसय-मोहिया जीवा ।
मोह-महा-गह-घत्था तहवि हु धम्मे पमायंति[5] ॥ ७३ ॥
अह नहयर-निवहेणं वोलीणा आवयत्ति तुट्ठेणं ।
गयपुरमागंतूणं वद्धावणयं कयं रन्नो ॥ ७४ ॥
सुर-सुंदरीवि देवी दियहं तं चेव पढमयं काउं ।
गब्भवई संजाया निन्नेहा नियय-दइयम्मि ॥ ७५ ॥

अविय ।

जह जह वड्ढइ गब्भो तह तह देवीवि गब्भ-माहप्पा ।
निट्ठुर-हियया चिंतइ मारेमि निवं स-हत्थेण ॥ ७६ ॥

तओ ।

आभासियावि रूसइ निट्ठुरमुल्लवइ नेच्छए भोगं ।

---

१ हुताशः = अग्निः । २ B युग्मम् । ३ ढौक्यताम् = उपस्थाप्यताम् । ४ B युग्मम् । ५ घत्थो = ग्रस्तः । ६ प्रमाद्यन्ति ।

दट्ठोट्ठ-भिउडि-भीमा दिट्ठम्मि परम्मुहा ठाई ॥ ७७ ॥
तं विवरीय-सरूवं दट्ठूण पियंवया भणइ भद्दे ! ।
कीस तुमं निन्नेहा बहु मन्नासि नेव रायाणं ? ॥ ७८ ॥
सुरसुंदरीइ भणियं दोसेण इमस्स पाव-गब्भस्स ।
मह मड्डाइ[1] पओसो उप्पज्जइ पाव-कम्माए ॥ ७९ ॥
ता गंतुं नर-वइणो साहिज्जसु जेण अन्नहाभावं ।
न करेइ मज्झ उवरिं विलिय[2]-नेहं ममं दट्ठुं ॥ ८० ॥
अन्नं च भणसु दइयं दट्ठव्वा नेव पाव-कम्मा हं ।
जाव न जाइ पसवो पावय[3]-गब्भस्स गब्भस्स ॥ ८१ ॥
गंतुं पियंवयाए सिट्ठं सव्वंपि मयरकेउस्स ।
तं सोउं रायावि हु विम्हिय-चित्तो इमं भणइ ॥ ८२ ॥
अव्वो ! जा मह विरहं देवी निमिसंपि सोढुमसमत्था ।
सा गब्भस्स पभावा अदंसणं निट्ठुरा महइ ॥ ८३ ॥
ता किं न होज्ज सो चिय पुव्व-विरुद्धो सुबंधु-जीवोऽयं ।
भवियव्वया-वसेणं उववन्नो देवी-कुच्छीए ? ॥ ८४ ॥
एमाइ चिंतयंतो देवीए अदिन्न-दंसणो राया ।
निय-वइरिय-संकाए जावच्छइ दूमिओ[4] चित्ते ॥ ८५ ॥
ताव य देविं दट्ठुं असुहज्झवसाय-दारुणं रन्नो ।
मन्ने पिय-मित्ता इव साम-मुहा से थणा जाया ॥ ८६ ॥
नर-चर-वर-सुह[5]-संगम-सुह[6]-विरहुक्कंठियंव देवीए ।
उज्झिय साम-च्छायं गंड-यलं पंडुरं जायं ॥ ८७ ॥
सव्वेहिवि गरुयत्तं पत्तं न मएत्ति लद्ध-पत्थावं ।
वित्थरियं से उदरं नर-वइणो वेरि-उग्गमणे ॥ ८८ ॥
दट्ठूणव उदरस्सवि गरुयत्तं जाय-तिव्व-अभिमाणं ।
वड्ढइ नियंब-बिंबं मा जिणिज्जत्ति चिंताए[7] ॥ ८९ ॥
कमसो पसवण-समए संपत्ते सुसहरम्मि[8] मूलत्थे ।
पाव-ग्गहावलोइय-लग्गे लग्गाइ विट्ठीए[9] ॥ ९० ॥
सुरसुंदरी-पसूया महया किच्छेण दारयं ताहे ।
हित्थ-हियएण रन्ना वाहरिओ पवर-जोइसिओ ॥ ९१ ॥

---

१ बलात् (N. P. 48) । २ प्रदोषः = प्रद्वेषः (N P. 3) । ३ विगलितं = विघटितम् । ४ पापगर्भस्य = पापसहितस्य । ५ दूनः (H. P. IV. 23) । ६ सुहो = शुभः । ७ सुहं = सुखम् । ८ विस्तृतम् । ९ B जिप्पिज्ज° जाप्ये = मा जितं भूयमहमित्यर्थः । १० शशधरे° । ११ विष्टिः = भद्रा । १२ हित्थो = त्रस्तः (H. P. II. 136) ।

पुट्ठो य कहसु तणयस्स गुण-गणं एयस्स समय-जायस्स ।
घूणिय-सिरेण तेणवि भणियं नर-नाह ! निसुणेसु ॥ ९२ ॥
एरिस-समए जाओ जणयस्स न सुंदरी हवइ बालो ।
वड्ढंतो पिउ-गेहे हणइ कुलं राय-लच्छिं च ॥ ९३ ॥
देव ! न रूसेयव्वं जाव तुमं नेव पेच्छसे एयं ।
तावच्चिय तुह कुसलं पाणाणवि संसओ दिट्ठे ॥ ९४ ॥
रन्ना भणियं भद्दय ! को कोवो एत्थ वत्थु-परमत्थे ।
सत्थ-समत्थिय-मज्झत्थ-तत्त-बुद्धीहिं कहियम्मि ? ॥ ९५ ॥
कय-उवयारम्मि गए स-दट्ठाणं अह निवेण वाहित्ता[2] ।
भणिया सुहासणत्था पियंवया सोय-तविएण ॥ ९६ ॥
पढम-सुय-जम्म-दियहे हरिसो किर होइ जणणि-जणयाणं ।
तं पुण दिव्व-वसेणं अम्हं अन्नारिसं[3] जायं ॥ ९७ ॥
ता भद्दे ! तं गच्छसु बालं घित्तूण धावि[4]-संजुत्तं ।
निय-सासुरए[5] सिग्घं बुड्ढिं तत्थेव नेयव्वो ॥ ९८ ॥
तीए तहत्ति भणिउं नीओ सुरनंदणम्मि नयरम्मि ।
सिट्ठो तव्वुत्तंतो खयराहिव-नियय-दइयस्स ॥ ९९ ॥
जलणप्पह-खयराहिव-पिय-भज्जा-चित्तलेह-तणयस्स ।
जलकंतस्स उ सव्वो तेणवि बहु मन्निया एसा ॥ १०० ॥[6]
ताहे जलकंतेणवि जम्मण-महिमाइ-सयल-कायव्वं ।
काऊण कयं नामं सुह-दियहे मयणवेगोत्ति ॥ १०१ ॥
कमसो पवड्ढमाणो पत्तो सो जोव्वणं मयणवेगो ।
अविणीओ दुस्सीलो अकच्च-निरओ[7] कयग्घो य ॥ १०२ ॥
जलकंत-खयर-पुत्तो कंचणदेवीइ गब्भ-संभूओ ।
जलवेगो से मित्तो जाओ सहपढिय-रमिउत्ति ॥ १०३ ॥
सुरसुंदरीइ कइयावि सीह-सुमिणेण सूइओ तणओ ।
उप्पन्नो बीओवि य सुह-तिहि-नक्खत्त-जोगम्मि ॥ १०४ ॥
रूवेण अणंग-समो सूरो चाई पियंवओ दक्खो ।
नामेणऽणंगकेऊ सुविणीओ जणणि-जणयाण ॥ १०५ ॥
कमसो जोव्वण-पत्तो जुवराय-पयम्मि ठाविओ एसो ।
साहिय-विज्जो वियरइ इच्छाए खयर-नयरेसु ॥ १०६ ॥

---

१ B °वगार°, 'दैवज्ञ' इति शेषः । २ व्याहृत्य = आहूय SEE NOTE P. 273 । ३ अन्यादृशम् । ४ धावी = धात्री । ५ सासुरयं = श्वशुरगृहम् । ६ B युग्मम् । ७ अकृत्यनिरतः । ८ कृतघ्नः । ९ A °रीए ।

महु-मासे संपत्ते राया अंतेउरेण संजुत्तो ।
अट्ठाहिय-महिमट्ठा पत्तो वेयड्ढ-कुडम्मि ॥ १०७ ॥
महया विच्छड्डेणं पत्ता वेयड्ढ-वासिणो खयरा ।
गंधव्व-नट्ट-पउरा वट्टइ अट्ठाहिया जाव ॥ १०८ ॥
ताव य गंगावत्ताउ आगया खयर-नियर-परियरिया ।
वर-रूववई कन्ना अणंगवेगत्ति नामेण ॥ १०९ ॥
दिट्ठा सा जुवरन्ना तीएवि सिणिद्ध-दिट्ठि-पाएण ।
विद्धो अणंग-बाणेहिं झत्ति आयत्तयं पत्तो ॥ ११० ॥
पुच्छइ अणंगकेऊ वसंतनामं वयंसियं, भद्द ! ।
कस्सेसा वर-विलया कस्स व धूया ओ किंनामा ? ॥ १११ ॥
भणियं वसंतएणं गंगावत्तम्मि आसि वर-राया ।
सिरि-गंधव्वाहणोत्ति य महिला मयणावली तस्स ॥ ११२ ॥
तीए य तिण्णि तणया पढमो नहवाहणो, मयरकेऊ ।
तइओ य मेहनाओ विज्जा-बल-गव्विआ सूरा ॥ ११३ ॥
पिउणा सह पव्वइए जाए नहवाहणे, मयरकेऊ ।
जाओ राया सोवि य वियणे विज्जं पसाहिंतो ॥ ११४ ॥
पिउणा तुज्झ पमाएण मारिओ छिन्न-वंस-जालीए ।
गुरु-करुणाणुगएणं तुह पिउणा ठाविओ रज्जे ॥ ११५ ॥
एसो उ मेहनाओ, दिन्नाणि पभूय-गाम-नयराणि ।
चित्तगइ-खयर-धूया दिन्ना पउमोयरा पवरा ॥ ११६ ॥[3]
तीए एसा धूया कन्ना नामेण मयणवेगत्ति ।
एयं च कुमर ! मग्गइ पियंयमाए पिययमस्स ॥ ११७ ॥
जलकंतस्स उ पुत्तो कंचणदेवीइ कुच्छि-संभूओ ।
जलवेगो, किं दिन्ना नवत्ति सम्मं न याणामि ॥ ११८ ॥
इय सोऊण कुमारो वज्जरइ वसंत ! सुणसु मह वयणं ।
एयं कन्ना-रयणं विणा उ मह नत्थि जीयासा ॥ ११९ ॥
जइ जीविएण कज्जं अहयं वा वल्लहो जइ य तुज्झ ।
ता गंतूणं तायं तह भणसु जहा लहुं लहइ ॥ १२० ॥
अह सो बाल-वयंसो नाऊणं निच्छयं कुमारस्स ।
गंतूण य तं रन्नो जहट्ठियं साहए सव्वं ॥ १२१ ॥
रन्नावि मेहनाओ वाहरिऊणं विमग्गिओ कन्नं ।

---

१ आयत्तता = वश्यताम्; A नियभालयं = निजगृहम् । २ वयसं = मित्रम् ।
३ B तिसृभिः कुलकम् ।

तेणवि य तस्स दिन्ना वियसिय-वयणारविंदेण ॥ १२२ ॥
गंगावत्ते वत्तं पाणिग्गहणं महा-विभूईए ।
नीया य मयणवेया कुमरेणं नियय-नयरम्मि ॥ १२३ ॥
सोऊण पाणिग्गहणं जलवेगो दूमिओ य चित्तेण ।
कन्ना-विओय-दुहिओ दुक्खं नरओवमं पत्तो ॥ १२४ ॥
रुट्ठो अणंगकेउस्स चिंतए विविह-मारणोवाएं ।
लद्धोवाओ गंतूण साहए मयणवेगस्स ॥ १२५ ॥
मित्त ! तुमं न वियाणासि जेट्ठ-सुओ तं हि मयरकेउस्स ।
सुरसुंदरीइ पुत्तो इहाणिओ जम्म-दिवसम्मि ॥ १२६ ॥
अवमन्निओ सि मित्तय ! जणएण तुमं सुनिट्ठुर-मणेण ।
तुज्झ कणिट्ठो भाया जुवरज्जे जेण अहिसित्तो ॥ १२७ ॥
माया-वित्ताणि य तुज्झ दंसणं कहवि नेय इच्छंति ।
वेरिय-सरिसं धारेंति जेण दूर-ट्ठियं निच्चं ॥ १२८ ॥
न य लहसि तुमं गंतुं तीइ दिसाएवि जत्थ तुह जणओ ।
ता पिउ-परिभूएणं वयंस ! किं तुज्झ जीएण ? ॥ १२९ ॥
एमाइ-वयण-मद्दु-सप्पि-होमिओ तस्स गुरु-पओसग्गी ।
जलिओ जम्म-परंपर-निबद्ध-संबंध-जोगेण ॥ १३० ॥
अह सो रोस-वसट्टो पभणइ दंसेहि वेरियं पियरं ।
दंसेमि अवन्नाए जेण फलं तस्स पावस्स ॥ १३१ ॥
भणइ तओ जलकंतो सो तुज्झ पिया अणेग-खयरेहिं ।
रक्खिज्जइ तिक्खालिय-खग्ग-गयावग्ग-हत्थेहिं ॥ १३२ ॥
रूव-परिवत्तिणिं मित्त ! गेण्ह एयं कुलागयं विज्जं ।
जेण जहिच्छिय-अत्थस्स साहगो होसि अइरेण ॥ १३३ ॥
दिन्ना य तेण विज्जा रन्नं गंतूण साहिया कमसो ।
गयपुरमागम्म ठिओ चेडी-रूवेण देवि-गिहे ॥ १३४ ॥
सुरसुंदरीइ चेडी ललियं हरिऊण दूर-देसम्मि ।
मोत्तूण तीइ रूवेण सो ठिओ निव-वहट्ठाए ॥ १३५ ॥
कसिणाहि-डसण-दिवसाउ नर-वई दिव्व-अंगुलीएण ।
कर-संठिएण चिट्ठइ सुरयाइयं पमोत्तूणं ॥ १३६ ॥
अह अन्नया नरिंदो भोत्तूणं खयर-कंचुइ-समग्गो ।

---

१ B जिइ । २ A °रीए । ३ अवमतः = अवज्ञातः । ४ जौवराज्ये । ५ जीवितेन । ६ सर्पिः = घृतम् । ७ रोषवशार्तः । ८ अवज्ञा = अपमानः । ९ अरण्यम् ।

देवी-घरं पविट्ठो दिट्ठो चेडीइ पावाए ॥ १३७ ॥
मोत्तूण अंगरक्खे बाहिं देवीए विहिय-मंगिल्लो ।
वास-हरम्मि पविट्ठो रयण-विचित्तम्मि देवि-जुओ ॥ १३८ ॥
परिहासाईहिं खणं अच्छित्ता सुरय-सेवणारंभे ।
मिल्हेइ अंगुलीयं देवी आभरण-ठाणम्मि ॥ १३९ ॥
पारद्धम्मि य सुरए सहसा आयड्ढिऊण करवालं ।
चेडी-वेसेण ठिओ तणय-कयंतो तहिं पत्तो ॥ १४० ॥
जणणी-सुरयासत्तं जणयं घाएउमुज्जओ तणओ ।
हा ! हा ! कट्ठमकज्जं धिरत्थु संसार-वासस्स ॥ १४१ ॥
जाणंतो निय-पुत्तो पियरं घाएइ जणणि-संजुत्तं ।
दोस-पैरद्धो जम्हा अहो ! दुरंतो इमो दोसो ॥ १४२ ॥
रागाओ होइ दोसो दोसाओ होइ वेर-संबंधो ।
वेराओ पाणि-घाओ तत्तो गुरु-कम्म-बंधोत्ति ॥ १४३ ॥
कैम्म-गुरू पाणि-गणो निवडइ तिरि-नरय-दुक्ख-गहणम्मि ।
दुक्ख-पैरद्धो पावं कुणमाणो भमइ पुँणरुत्तं ॥ १४४ ॥
नरयाओ तिरियत्ते तिरियत्ताओ पुणोवि नरयम्मि ।
दुक्ख-सय-संपउत्तं भव-परियैट्टं कुणइ जीवो ॥ १४५ ॥
एवं नाऊण जणा राग-दोसाण वज्जणं कुणह ।
भव-सय-किलेस-बहुलं संसारं जेण उत्तरह ॥ १४६ ॥
उग्गिन्न-खग्गमबलं अवलोइय नरवईवि विम्हहिओ ।
चिंतेइ अहो ! धट्ठा मज्झ वहट्ठा इह पविट्ठा ॥ १४७ ॥
लैल्लक्क-मुक्क-हुंकार-पुव्वयं थंभणीए विज्जाए ।
थंभिय-देहा जाया निच्चिट्ठा चित्त-मुत्तिव्व ॥ १४८ ॥
देवीवि विम्हिय-मणा भणइ य ललिए ! किमेवमारद्धं ।
पावे ! केण पउत्ता दुट्ठेणं घाइया रन्नो ? ॥ १४९ ॥
रन्ना भणियं इत्थीए साहसं एरिसं न संभवइ ।
ता देवि ! कोवि दुट्ठो दिट्ठो कालेण पुरिसोऽयं ॥ १५० ॥
पर-विज्जा-च्छेयकरिं विज्जं आँवाहिऊण नर-वइणा ।
चिर-काल-साहियाओ छिन्नाओ तस्स विज्जाओ ॥ १५१ ॥

---

१ तनयरूपकृतान्त इत्यर्थः । २ परद्धो = पीडितः (H. D. VI. 70) । ३ कर्मभिर्गुरुः, कर्मबहुल इत्यर्थः । ४ भूयः (N. F. 31) । ५ परिवर्त्तः = भ्रमणम् । ६ B °हुत्तं । ७ लल्लक्कं = भीमम् (H. D. VII. 18) । ८ चित्रमूर्त्तिरिव । ९ थातिका । १० आहूय SEE NOTE P. 273 ।

तच्छेयाओ जाओ पयइत्थो सो पकंपमाण तणू ।
भणियं निवेण अणुहरइ[2] देवि ! एसो कुमारस्स ॥ १९२ ॥
ता नूणं सो एसो पढमो तुह पुत्तओ न अन्नोत्ति ।
तं सुणिय इमा जाया भय-लज्जा-सोय-संभंता ॥ १९३ ॥
तम्मि य दिणम्मि सुरनंदणाओ जलकंत-संतिओ दूओ ।
फुड-वयणो नामेणं समागओ राय-कज्जेण ॥ १९४ ॥
सो बाहरिओ रन्ना पुट्ठो किं भद्द ! होइ सो एसो ।
सो जो पियंवयाए पासे संपेसिओ आसि ? ॥ १९५ ॥
जम्म-दिणे नेमित्तिय-वयणाओ जायमेत्तओ पुत्तो ।
भणियं च तेण एवं एसो सो मयणवेगोत्ति ॥ १९६ ॥[3]
सोऊण तस्स वयणं राया सोयाउरो विचिंतेई ।
अज्जवि पुव्व-विरुद्धो वइरी पट्ठिं न छंडइ[4] ॥ १९७ ॥
धी ! संसार-सहावो पुत्तोवि हु दारुणो हवइ वइरी ।
पिच्छ अकारण-कुविओ वेवसइ एयारिसं पावं ॥ १९८ ॥
मंतीहिं समं मंतं गुत्तं काऊण ताण वयणेणं ।
कट्ठ-हरे सो छूढो नर-वइ-हिय-पुरिस-कय-रक्खो ॥ १९९ ॥
तत्थवि कलुसिय-हियओ पिय-वह-परिणाम-निच्छय-मईओ ।
कोहेण धमधमंतो किच्छेणं गमइ दियहाइं ॥ १६० ॥
अह अन्नया कयाइवि पज्जोसवणा-दिणम्मि संपत्ते ।
चारागार-नर-गणे विसुज्झमाणे निवाणाए ॥ १६१ ॥
सुमरइ तणयं जेट्ठं कट्ठ-हरे संठियं नर-वरिंदो ।
चिंतइ हा ! हा ! कट्ठं न हु जुत्तं मज्झ एरिसयं ॥ १६२ ॥
जइवि हु कयावराहो दुस्सीलो हंदि ! नंदणो मज्झ ।
तहवि हु तम्मि निरुद्धे रज्ज-सुहं नो पसंसामि ॥ १६३ ॥
पज्जोसवणावि हु मह न य सुज्झइ तम्मि बंधग-ठियम्मि ।
इय चिंतिऊण मुक्को पेसल-वयणेहिं आलवित्रिओ ॥ १६४ ॥
मुंचसु पुत्त ! विसायं कुणसु पसायं कुमार-भुत्तीए ।
दिक्खाइ गहण-समए नियय-पए तं ठविस्सामि ॥ १६५ ॥
देसंते गाम-सयं दाउं पेच्चइय-नियय-नर-सहिओ ।
पट्ठविओ सोवि गओ अमुक्क वेरो निय-मणम्मि ॥ १६६ ॥

---

१ प्रकृतिस्थः । २ अनुहरते = अनुकरोति । ३ B युग्मम् । ४ छड्डेइ = मुञ्चति (H. P. IV. 91) । ५ व्यवस्यति = करोति । ६ पर्युषणा दिने । ७ नृप-आज्ञया । ८ पेशलं = सुन्दरम् । ९ प्रत्यर्थितः = विश्वस्तः ।

चिंतेइ सो कयग्घो विविहोवाएहिं मारणं पिउणो ।
रत्तीए लहइ निद्दं न य सो कूडाइं चिंतंतो ॥ १६७ ॥
तत्थ य पव्वय-गहणे पल्ली-पासम्मि संवसंतस्स ।
मूलीए गवेसंतो धूम-मुहो आगओ जोगी ॥ १६८ ॥
उवयरिओ[1] सो तेणं सयणासण-पाण-भोयणाईहिं ।
तुट्ठेण तेण दिन्नं आदिस्सं[2] अंजणं तस्स ॥ १६९ ॥
अंजिय-लोयण-जुयलो अदिस्सो सो मणेण चिंतेइ ।
मारेमि वेरियं तं जेण मणं निव्वुइं लहइ ॥ १७० ॥
एस मह रज्ज-लंभो हंतव्वो जं पिया स-हत्थेण ।
वेरिय-जणेण दिन्नं रज्जं नरयं विसेसेइ ॥ १७१ ॥
अह सो आदिस्स-तणू वंचिय सयलंपि रक्खण-नरोहं ।
आगम्म गयपुरम्मी रन्नो छिद्दं पलोएइ ॥ १७२ ॥
वेच्चोहर-ट्ठिओ सो सरीर-चिंतत्थमागयं पियरं ।
मणि-रहियं पट्टीए पावो घाएइ छुरियाए ॥ १७३ ॥
दुट्ठं अपिच्छमाणो य नर-वई तक्खणेण निक्खंतो ।
पभणइ रुंभह दारं आदिस्सो अच्छए कोवि ॥ १७४ ॥
हण हण भणमाणेहिं कुंतग्गाहेहिं रुद्ध-दारम्मि ।
मरण-भयाओ पडिओ वेट्ठेय[3] कूवे मयणवेगो ॥ १७५ ॥
पावं चिंतेइ नरो वेरिय-लोयस्स कूर-परिणामो ।
नवरं निवडइ तस्सेव दुक्खयं इयर-पुन्नेहिं ॥ १७६ ॥
रायावि अंगरक्खेहिं तक्खणं वेढिओ परूढ-वणो ।
जाओ मणि-सलिलेणं सिंचंतो वेयणा-रहिओ ॥ १७७ ॥
देसंताओ पत्ता भणंति परिरक्खगा नरा देव ! ।
अदिस्सो होऊणं नट्ठो सो मयणवेगो म्ह ॥ १७८ ॥
अह राया संविग्गो चिंतइ तणयस्स विलसियं एयं ।
जाणंतो किं अज्जवि निरुज्जमो धम्म-करणम्मि ? ॥ १७९ ॥
भोगासत्तो जिण-धम्म-वज्जिओ कहवि जइ मओ होंतो ।
अट्ट-ज्झाणोवगओ का मज्झ गई तओ होंता ? ॥ १८० ॥
अह अन्नया कयाइवि विन्नत्तो सो निउत्त-खयरेण ।
कुसुमायरम्मि[4] सूरी समागओ चित्तवेगोत्ति ॥ १८१ ॥

---

१ उपचरितः = पूजितः । २ अदृश्यम् । ३ SEE NOTES P. 142 । ४ वि-द्याकूपे । ५ कुसुमाकरे = एतन्नाम्नि उद्याने ।

पहसिय-वयणो-राया दाऊणं पारिओसियं[1] तस्स ।
अंतेउरेण सहिओ संपत्तो सूरि-पासम्मि ॥ १८२ ॥
ति पयक्खिणिऊण मुणिं वंदइ विणओणमंत-सिर-कमलो ।
तह अमरकेउमाई वंदिय भत्तीइ उवविट्ठो ॥ १८३ ॥
संसारुव्वेयकरी राग-दोसाइ-सत्तु-निम्महणी ।
संवेगकरी विहिया वित्थरओ देसणा गुरुणा ॥ १८४ ॥
तं सोउं संविग्गो पुच्छइ राया कहेहि मे भयवं ! ।
किं वहइ वेर-भावं मह पुत्तो मयणवेगोत्ति ? ॥ १८५ ॥
कत्थ व चिट्ठइ संपइ, पभणइ सूरी सुणेहि नर-नाह ! ।
जो सो सुबंधु-जीवो आसि सुरो कालबाणो ते ॥ १८६ ॥
काउं विज्जा-च्छेयं सुरसुंदरि-हरण-समय-खीणाऊ ।
उप्पन्नो वण-महिसो दवेण दड्ढो मओ रन्ने ॥ १८७ ॥[3]
खय-किमि-कुलाउलाए गब्भे छुहियाए सारमेईए[4] ।
जाओ सुणओ[5] ताव य पंचम-दिवसे मया जणणी ॥ १८८ ॥
डिंभ-कयत्थण-दुहिओ भुक्खाइ मओ तओवि विप्प-गिहे ।
जाओ गलि-गोरहओ तोत्तेय[6]-घाएहिं विद्दविओ ॥ १८९ ॥
गलियत्तण-खिन्नेणं दिन्नो विप्पेण घंचियेँ[7]-वरस्स ।
तिल[8]-जंतम्मि वहंतो अहोनिसिं दुब्बलो जाओ ॥ १९० ॥
किमि-काय-खइय-देहो पाए घसिऊण दीहरं कालं ।
गोसीस-तरु-गणड्ढे हिमवंते पन्नगो जाओ ॥ १९१ ॥
डसिओ तेण नर-वर ! पण्हो[9]त्तर-वावडो[10] सह पियाए ।
तुह अंगरक्ख-निहओ उप्पन्नो मयणवेगो सो ॥ १९२ ॥
पुव्व-कय-वेर-वसओ पुत्तोवि वहुज्जओ[11] इमो तेण ।
अदिस्सो हणइ तुमं सो चिय वच्चो-हरे तइया ॥ १९३ ॥
कोंतेक्कंतो[12] भय-संभमेण पडिओ स वच्च[13]-कूवम्मि ।
वच्चाहारो तहियंव[14] सो ठिओ दीहरं[15] कालं ॥ १९४ ॥
असुद्ध-विसोहय-पुरिसेहिं दार-पिहणे[16] कयाइ अवणीए ।
रत्तीए निग्गओ सो नट्ठो य भएण तुह राय ! ॥ १९५ ॥

---

१ पारितोषिकम् । २ A °त्तीए । ३ B युग्मम् । ४ सारमेयी = शुनी । ५ शुनकः = श्वा (H. P. I. 52) । ६ A तत्थ य । ७ घंचिओ = तैलिकः । ८ तिलयन्त्रम्, द्वितीयायाः स्थाने सप्तमी (H. P. III. 135) । ९ वावडो = व्यापृतः । १० वधोद्यतः । ११ कुन्ताक्रान्तः । १२ वर्चःकूपे । १३ तत्रैव । १४ दीहरं = दीर्घम् । १५ पिहणं = पिधानम् ।

पावोदएण अणुचिय-आहार-निसेवणेणं से कोढं ।
जायं वेयण-पउरं संपइ सो भमइ दुक्खत्तो ॥ १९६ ॥
सोऊण सूरि-वयणं संविग्गो जाय-विरइ-परिणामो ।
सुरसुंदरि-बीय-सुयं अणंगकेउं ठविय रज्जे ॥ १९७ ॥
जिण-चेइयाण पूयं काउं दाऊण विविह-दाणाइं ।
चत्थासणाइएहिं सम्माणेऊण मुणि-संघं ॥ १९८ ॥
बहु-विज्जाहर-सहिओ पव्वइओ जाय-तिव्व-संवेगो ।
सुह-लग्गे संपत्ते पय-मूले चित्तवेगस्स ॥ १९९ ॥[२]
सुरसुंदरीवि सोउं वेर-निमित्तं सुदारुणं दुक्खं ।
पव्वइया गणिणीए पय-मूले कणगमालाए ॥ २०० ॥
इय तिन्निवि मिलियाओ वय-पडिवत्तीए पुव्व-भगिणीओ ।
ताणं च पुव्व-दइया[३] मित्ता ते तिन्निवि मिलिया ॥ २०१ ॥
चित्तगइ-वायगस्स[४] ओ पासे पढिऊण अंग-सुत्ताइं ।
अत्थं सुणेइ मूले गुरुणो सिरि-चित्तवेगस्स ॥ २०२ ॥
कालेण मयरकेऊ सुत्तत्थ-विसारओ महा-सत्तो ।
पंचविहंपि य तुलणं करेइ एगागि-पडिमट्ठा ॥ २०३ ॥
तव-भावणाए भाविय अत्ताणं सत्त-भावणब्भासं ।
कुणमाणो पेयवणे[५] रत्तीए ठाइ उस्सग्गं ॥ २०४ ॥
एत्थंतरम्मि सूरी विहरंतो पाविओ पुरिं चंपं ।
पडिमाए मयरकेऊ पइदियहं ठाइ पेयवणे ॥ २०५ ॥
चित्तगइ-वायगोवि य वायण-समयम्मि साहु-मज्झ-गओ ।
विगह-पमायासत्तो हरिओ केणावि देवेण ॥ २०६ ॥
अह मुणिणो विम्हइया गुरूण साहिंति हरण-वुत्तंतं ।
उवउत्तो पुव्व-गए नाउं तं वइयरं सूरी ॥ २०७ ॥
आमंतिऊण समणे पवत्तिणिं सयल-साहुणि-समेयं ।
वज्जरइ गुरू अज्जा ! वज्जेह वेरं सुदूरेण ॥ २०८ ॥[६]
जो सो मोहिल-जीवो सुमंगलो पर-भवम्मि रुट्ठेण ।
धणवइ-जीव-सुरेण हय-विज्जो माणुस-नगस्स ॥ २०९ ॥
परओ मुक्को तंइया हिंडंतो मणुय-विरहिए रन्ने ।
डसिओ कुक्कुड-सप्पेण सो मओ भमइ संसारे ॥ २१० ॥[७]

---

१ कुष्ठः । २ B तिसृभिः कुलकम् । ३ दयिताः = भर्तारः । ४ वायगो = वाचकः = उपाध्यायः । ५ प्रेतवनं = श्मशानम् । ६ ज्ञात्वा । ७ व्यतिकरम् । ८ B युग्मम् । ९ B युग्मम् ।

नारय-तिरिय-नरेसुं दारुण-दुक्खाइं तत्थ अणुहविउं ।
सिद्धत्थपुरे जाओ सुरहो सो कणगवइ-पुत्तो ॥ २११ ॥
खय-वाहीए मयम्मी सुग्गीवे नर-वई इमो जाओ ।
तक्कम्मुदया रज्जं अहिट्ठियं सुप्पइट्ठेणं ॥ २१२ ॥
रज्ज-ब्भट्ठो चंपाए आगओ कित्तिधम्म-नर-वइणा ।
देसंते गाम-सयं दिन्नं से धूय-तणयस्स ॥ २१३ ॥
दुन्नयकारी भीमेण राइणा कित्तिधम्म-तणएण ।
निव्वासिओ अडंतो निव्विन्नो ताव सो जाओ ॥ २१४ ॥
काऊण य बाले-तकं जोइसवासी सणिच्छरो जाओ ।
सँरिऊण पुव्व-वइरं इहागओ चितगइ-पासे ॥ २१५ ॥
छिद्दं पत्रेसयंतो विमह-पमत्तो य वायगो अज्ज ।
अवहरिउं पक्खित्तो सुरेण सो लवण-जलहिम्मि ॥ २१६ ॥
सुह-परिणामो भयवं सुक्क-ज्झाणेण दड्ढ-कम्मंसो ।
संपइ भव-भय-मुक्को अंतगडो केवली जाओ ॥ २१७ ॥
सोऊण सूरि-वयणं समणा समणी य परम-संविग्गा ।
ताव य पेयवणाओ समागओ अमरकेउ-मुणी ॥ २१८ ॥
भणइ य गुरु-आणाए धणदेव-जुओ अहं तु पेयवणे ।
भयवं ! गओ पहाए पासे मुणि-मयरकेउस्स ॥ २१९ ॥
तहियं च न सो दिट्ठो दिट्ठा य चिया फुरंत-इंगाला ।
गंधोदग-कुसुम-वासं च निवडियं दीसए तत्थ ॥ २२० ॥
दुगुणाणिय-संवेगो पभणइ सूरीकि नाय-परमत्थो ।
दुक्खत्तो हिंडंतो इहागओ मयणवेगो सो ॥ २२१ ॥
पेयवणे पडिमत्थं पियरं दट्ठूण चिंतए पावो ।
इण्हि करेमि सहलं निय-जम्म-वेरियं हंतुं ॥ २२२ ॥
दारुय-भरियं सगडं भग्गं मोत्तूण तत्थ सागडिओ ।
उस्सूरंति पैंइट्ठो वसभे घित्तूण नयरीए ॥ २२३ ॥
जाए तमंधयारे तहि ओ कट्ठेहिं तेण पावेण ।
पच्छाइऊण दड्ढो चीया-जलणेण सो साहू ॥ २२४ ॥
देहं स दहइ सिहीं सुक्क-ज्झाणेण सोत्रि कम्माइं ।
अविचल-चित्तो भयवं अंतगडो केवली जाओ ॥ २२५ ॥

---

१ क्षयव्याधिना । २ B °पाइ । ३ दुहितृतनयस्य । ४ स्मृत्वा । ५ स्फुरदङ्गारा चिता । ६ शाकटिकः=शकटस्वामी । ७ प्रविष्टः । ८ तमोया रात्र्या अन्धकारे । ९ शिखी=अग्निः ।

एवं समुल्लवंतस्स सूरिणो उल्लसंत-विरियस्स।
खविए कम्म-चउक्के उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ २२६ ॥
तह अमरकेउ-मुणिणो धणदेव-जइस्स कणगमालाए।
कमलावइ-सुरसुंदरि-पियंगुवरमंजरीए य ॥ २२७ ॥
सुह-भावाणमिमाणं उप्पण्णं केवलं वरं नाणं।
देवेहिं कया महिमा मोक्खं पत्ताणि कालेण ॥ २२८ ॥[2]
पावेण मयणवेगो भमिही संसार-सायरमणंतं।
ता भो भव्वा! उज्झह राग-दोसे महा-सत्तू ॥ २२९ ॥
इत्थ य कहा समप्पइ सुरसुंदरि-नामिया पुरा भणिया।
राग-दोस-विमुक्कं पणमह भत्तीइ जिणइंदं ॥ २३० ॥
निच्च-पलोयण-निरया तग्गय-चित्ता विमुक्क-वावारा।
अत्थ[3] पयाण-रहिया जाणंति वयणंपि न लहंति ॥ २३१ ॥
निय-अत्थ[3]-पयाणेवि हु रस-रहियाओ न दिंति सब्भावं।
परमत्थ-विरहियाणं अन्नत्थ-निबद्ध-चित्ताओ ॥ २३२ ॥
तासु वर-वेसिय[4]ासुव सुवन्न[5]-रयणुच्छलंत-सोहासु।
बहल-निरंतर-वन्नय-संजाय-सरीर-सोहासु ॥ २३३ ॥
आसत्तं सुविदड्ढाण[6] माणसं जइवि अणुदिणं नूणं।
तहवि हु मह विन्नत्तिं सुणंतु इह सज्जणा सरला ॥ २३४ ॥[7]
निरलंकाराच्छंदाणुवत्तिणी ललिय-कोमल-सरीरा।
दालिद्दिय-वर-कुल-बालियव्व एसा कहा तुम्ह ॥ २३५ ॥
उवणीया सुयणाणं अन्नासत्तावि वारयं दाउं।
अविदड्ढ[8]ावि वियड्ढा जह होइ तहा जइज्जाह ॥ २३६ ॥[9]

आसि जिणो जय[11]-बंधू तित्थयरो वद्धमाण-नामोत्ति।
संसार-जलहि-मज्जंत-जंतु-जण-जाणवत्त-समो ॥ २३७ ॥
सीसो तस्स सुहम्मो तत्तो जंबू तओ य पभवोत्ति।
एवं सूरीण परंपराए ता जाव वइरोत्ति ॥ २३८ ॥
साहाए तस्स सूरी जिणेसरो नाम आसि विक्खाओ।
तत्तो य निम्मल-गुणो उज्झाओ अलुओ नाम ॥ २३९ ॥
सीसो य तस्स सूरी सूरोव्व सयावि जणिय-[12]दोसंतो।

---

१ धनदेवयतेः। २ B युग्मम्। ३ अर्थः = पदार्थः, धनं च। ४ वेसिया = वेश्या। ५ सुवर्णाः = शोभनाक्षराणि, सुवर्णं = हेम च; रयणा = रचना, रत्नानि च। ६ सुविदग्धानाम्। ७ B चतसृभिः कलापकम्। ८ अविदग्धापि। ९ यतध्वम्। १० B युग्मम्। ११ जगद्बन्धुः। १२ दोसो = द्वेषः दोषा रात्रिश्च।

आसि सिरि-वद्धमाणो पवड्ढमाणो गुण-सिरीए ॥ २४० ॥
रागो य जस्स धम्मे आसि पओसो य जस्स पावम्मि ।
तुल्लो य मित्त-सत्तुसु तस्स य जाया दुवे सीसा ॥ २४१ ॥
दुव्वार-वाइ-वारण-मरट्ट-निट्ठवण-निट्ठुर-मइंदो ।
जिण-भाणिय-सुद्ध-सिद्धंत-देसणा-करण-तल्लिच्छो ॥ २४२ ॥
जस्स य अईव-सुललिय-पय-संचारा पसन्न-वाणीया ।
अइकोमला सिलेसे विविहालंकार-सोहिल्ला ॥ २४३ ॥
लीलावइत्ति-नामा सुवन्न-रयणोह-हारि-सयलंगा ।
वेसव्व कहा वियरइ जयम्मि कय-जण-मणाणंदा ॥ २४४ ॥
एगो ताण जिणेसर-सूरी सूरोव्व उक्कड-पयावो ।
तस्स सिरि-बुद्धिसागर-सूरी य सहोयरो बीओ ॥ २४५ ॥
पुन्न-सरदिंदु-सुंदर-निय-जस-पब्भार-भरिय-भुवण-यलो ।
जिण-भणिय-सत्थ-परमत्थ-वित्थरासत्त-सुह-चित्तो ॥ २४६ ॥
जस्स य मुह-कुहराओ विणिग्गया अत्थ-वारि-सोहिल्ला ।
बुह-चक्कवाय-कलिया रंगंत-सुफक्किय-तरंगा ॥ २४७ ॥
तडरुह-अवसद्द-महीरुहोह-उम्मूलणम्मि सुसमत्था ।
अज्झाय-पवर-तित्था पंचंगगंथी नई पवरा ॥ २४८ ॥
तेसिं सीस-वरो धणेसर-मुणी एयं कहं पायडं
चड्डावल्लि-पुरी-ठिओ स-गुरुणो आणाए पाढंतरा ।
कासी विक्कम-वच्छरम्मि य गए बाणंक-सुन्नोडुपे
मासे भद्दवए गुरुम्मि कसिणे बीया-धणिट्ठा-दिणे ॥ २४९ ॥
साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २५० ॥
एसोवि पुव्व-सूइय-निव्वाण-विहाण-वन्नणो नाम ।
सुरसुंदरी-कहाए सोलसमो इह परिच्छेओ ॥ २५१ ॥

॥ षोडशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

॥ इति सुरसुन्दरी-कथा समाप्ता ॥

---

१ प्रद्वेषः । २ दुर्वारवादिवारण(गज)गर्व(H. D. VI. 120)निष्ठापन (विनाशन) निष्ठुरमृगेन्द्रः । ३ तल्लिच्छो = तत्परः (N. P. 38) । ४ श्लेषे=शब्दालङ्कारविशेषे, आलिङ्गने च । ५ सुवन्न-रयणा = शोभनवर्णरचना, स्वर्णरत्नानि च । ६ वेश्येव । ७ B युग्मम् । ८ तयोः शिष्ययोर्मध्ये । ९ फक्किका = ग्रन्थविषमस्थानम् । १० एतन्नामा ग्रन्थविशेषः । ११ अकार्षीत् । १२ वामगस्या १०९५ ।

शुद्धिपत्रम् ।

पृ०	प०	अशुद्धिः	शुद्धिः ।
१	१३	सक्किंदण	सक्कंदण
१	२५	B सक्कंद°	A सक्किंद°
८	३१	विस्मरितः	विस्मृतः
१८	३१	सहसोत्रसत्-	सहसोत्त्रसत्-
२०	११	छिदागाढं	छिदा गाढं
३१	३१	सुनक्खते	सुनक्खत्ते
३६	२९	कौतूकम्	कौतुकम्
३६	३२	प्रहा	पहा
४६	२९	विघूर्णयमानका	विघूर्णयमानिका
५५	१९	उज्झसि	डज्झसि
५५	३०	कोशिको	कौशिको
५७	१९	पुच्छिया	पुच्छिओ
६३	२१	कज्जा	कन्ना
७३	३०	29	28
७९	९	अह-रज्जं	अह रज्जं
८६	२०	निज्झाइओ	निज्झाइओ
९५	२	भणियं	भणिउं
९५	२९	समाणया	समागया
९५	३३	मुखयातया	मुखया तया
९६	१०	विन्जए	विज्जए
१०३	१७	होह	होइ
१०३	३०	VII.	VIII.
१०४	२२	निसम्म-निम्हिओ	निसम्म विम्हिओ
१०४	२५	उप्पइय	उत्पइउ
११२	३१	। ५ अजा ।	अजा । ५ शतक्रतवः ।
११७	२९	निर्वृत्तिः ।	निर्वृतिः ।
१२९	१	नाहं ! निवडंतो	नाह ! निवडंतो
१३९	११	दीसइ-गुरु-	दीसइ गुरु-
१४०	३१	अपहस्त्य	अपहस्तयित्वा
१४८	१२	निर्व्विंयणे	निर्व्विंयणे

पृ०	प०	अशुद्धिः	शुद्धिः ।
१५४	४	तेमित्त-वच्छलं	ते मित्त-वच्छलं
१५६	२२	हरिं कारेंतस्स	हारं करिंतस्स
१७७	१	तमाले-	तमाल-
१७७	१०	एयागिणी	एगागिणी
१८०	४	माय	भय-
१८१	१३	अणुहव-दु	अणुहव दु
१८१	३०	स्वार्थेऽत्रकः	स्वार्थेऽत्र कः
१८३	१६	रमम्मि	रम्मम्मि
१९४	१७	जुमारभावम्मि	कुमारभावम्मि
२०६	९	मंतस्स	मंतिस्स
२०६	१८	उज्झंतु	डज्झंतु
२१२	८	महभाया	मह भाया
२२६	१०	सुहेत्ति नि	सुहेऽतिनि
२२७	१२	पियंवया	पियंवयाइ
२२७	२१	सत्तुं ज	सत्तुंजय
२२८	२०	उज्झंति	डज्झंति
२३०	१९	साहिय	साहइ
२३०	२४	समूहो-सं	समूहो सं
२३२	१९	अक्कंडे	अकंडे
२३६	१५	जोग्गमि	जोग्गम्मि
२३७	२५	आकडिढज्जंति	आकड्ढिज्जंति
२३८	६	कय-च्छिज्जंता	कयत्थिज्जंता
२४४	१८	जन्तो जन्तो	जत्तो जत्तो
२५३	१५	मण	मणि
२५८	२७	भाओ य	भाउय !
२६२	८	कुसणु	कुणसु
२६२	१४	सहिएणं-महा	सहिएणं महा
२७३	३१	258	259
२७५	२८	सुंदरी-प	सुंदरी प
२७६	३	सुंदरी	सुंदरो

00013348

Digitized with financial assistance from

H T Parekh FOUNDATION

An Initiative by HDFC

WITH YOU, RIGHT THROUGH

on 15 October, 2018